TÖKÖLY IMRE

NAPLÓJA.

1693—1694.

KÉSMÁRKI

TÖKÖLY IMRE

NAPLÓJA 1693. 1694. ÉVEKBŐL.

AZ EREDETI KÉZIRATBÓL

KÖZLI

NAGY IVÁN,

M. AKAD. L. T.

KIADTA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA

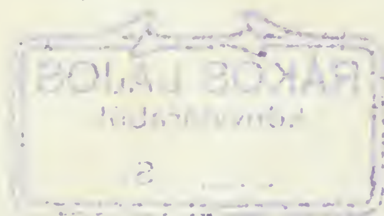
TÖRTÉNELMI BIZOTTMÁNYA.

PEST, 1863.

EGGENBERGER FERDINÁND M. AKAD. KÖNYVÁRUSNÁL.

Pest 1863. Nyom. Emich Gusztáv, m. akad. nyomdásznál.

Tököly Imre naplójára még 1856-ban a classicus műveltségű Madách Imre tett figyelmessé, állítván, hogy azon naplóból néhai nagyatyja a maga számára kivonatot szerzett, mely szerint az érdeklett naplónak Esztergom érseki vagy káptalani levéltárában kell lennie. Ez okból nt. Knauz Nándor úrhoz fordúltam kérelmemmel: igyekezném a nevezett naplót a gondjaira bizott levéltárban nyomozni; s azt föllelvén, velem közleni szíveskednék. Kérelmem teljesűlt; tisztelt tagtársam — kinek szívességeért ezennel is köszönetemet nyilvánítom, — hazafias készséggel közlötte a föltalált nagybecsű kéziratot, melyet miután a m. tud. akadémia történelmi bizottsága a tört. források érdekében napfényre juttatni érdemesnek tartott, ime itt veszi az olvasó közönség.

Az eredeti, jól megtartott kézirat, mely a primási világi levéltárban Titul. III. f. jegy alatt található, ívrétű, kék kemény papirostáblába kötött három újnyi vastag kötetet képez. Kivűl a könyv sarkán fehér papiroson alkörmössel a levéltári jegy alatt ez olvasható: *Diarium Emerici Tökölyi de annis 1693 et 1694.*" — Az első két üres (beiratlan) levelén kivűl áll öszvesen 284 viziratos, XVII. századbeli sárgás szinű levélből, melyekből az előbbi 110 levél nagyobb ívrét alakú, közben a 87. 88. a 91. 92. és 99—102. levelek kisebb ívekből állók; a 111. levéltől kezdve az egész kézirat kisebb alakú ívekből áll. Az említett első üres levél kötés alkalmával jutott a kézirat elébe, a máso-

dik levél pedig eredeti borítéklapját képezte a naplónak akkor, mikor az még konczszámra öszvevarrott füzetekbe iratott; ezen levélen annak kezével irva, ki a napló irását megkezdte s nagyobbára irta is, e latin vers olvasható :

Huc ades exoptata dies, decus omne dierum,
Pro me sorte datum, lux optatissima salve.

A harmadik levélen kezdődik a napló ezen fölirattal „*In nomine Domini. Anno Domini 1693. Continuatio diarij*;“ mely utóbbi kitétel kétségtelenűl tanusítja, hogy már az előbbi évről (vagy évekről) is vezettetett hasonló napló. Ezen kötet, — melyből a múlt századnak végén, vagy a folyónak elején néhai Madách Sándor csak kivonatot vett családi levéltára számára, és igy az tudtomra sehol még csak teljes másolatban sem létez, — két évi teljes naplót foglal magában, úgymint 1693. és 1694. évre. Az előbbi évről szóló 114 levélre terjed, utánna közben három levél üresen maradt; ezek közűl az utolsónak közepére fakúlt-barna festékkel tojásdad alakú bélyeg van nyomva, mely szárnyas nemtőt mutat. Ezután a 115. levélen kezdődik az 1694. évi napló s foly egészen végig öszvesen 170 levélen.

A naplónak eredetiségéről semmi kétséget nem hágy annak külső, belső alakja s egész mivolta, melyekből világosan kitűnik 1. hogy az naponként iratott, de nem egy tentával, nem egy tollal, sőt nem is egy, hanem öt külön kéz által; 2. hogy e napló Tököly Imreé volt legyen, ha külsőleg reá írva nem volna is, belső tartalmából annyiszor s oly bőven kiviláglik, hogy azt tartalmából vett idézetekkel mutogatni is fölösleges. 3. hogy a bujdosó fejedelemnek ha nem is önkeze, de bizonyosan irodájában titkára vagy más meghitt embere által — és pedig a fogalmazat egyformasága s néhol hibás szókötései után itélve tollba-mondás (dictálás) után — iratott. Itt jegyezzük meg azt is, hogy az iráson több helyütt az arany porzó máig fenmaradt.

Mi már irás-alakját illeti; a napló legnagyobb

része hosszúkás, szegletes, jobbfelé dőlt apró betűkkel van irva. Eféle irással a naplónak következő részei vannak irva : a) Elejétől, azaz 1693. január 1-től kezdve egészen september 11. napján e szavakig : „*Poricsa felé leküldöttem.*“ b) sept. 22-től octob. 7-ig bezárólag. c) Octob. 9-én „*volt nálam egy cserkészbek*“-től octob. 18-ig bezárólag. d) Octob. 19-én e szavaktól „*mondotta azonba*“ 1694. évi april 4-ig bezár. e) april 8-tól máj. 6-ig. f) május 12-től aug. 22-én ezen szavakig: „*irásba adtam ki egy dispositiót.*“ g) aug. 25-én „*kedveskedísemet a szerdárnál*“ szavaktól aug. 27-ig bezár. h) aug. 29-től sept. 1-ig bezár. i) sept. 5-től sept. 21-én e szavakig „*küldöttem levelemet felesígemnek*“. k) octob. 10-től octob. 15-én „*Füredínt s Viddínyt emlegetitek*“ szavakig, s végre l) octob. 17-től nov. 14-én e szavakig : „*orvosságokat küldtem volna.*“

A másik rendbeli sokkal nagyobb, gömbölyűbb alakú irás, lassúbb (tán öregebb) kéznek eredménye, és csupán sept. 11-én e szótól kezdve : „*Mahmut bég Ogli*“ sept. 21-ig bezárólag fordúl elő.

A harmadik rendbeli gyors, ügyes, de hanyag kézre mutat, ez irta a következőket : a) octob. 8-tól octob. 9-én e szavakig : „*Véghez nem vihette volna.*“ b) 1694. april 5-től — april 7-ig bez. c) máj. 7-től 11-ig bez. d) aug. 22-én „*az intimátio szerint*“ szótól aug. 25-én e szavakig „*én is feleségem nevevel*“ bez. e) aug. 28-át. f) sept. 2-tól 4-ig. g) sept. 21-én „*az mely hatiserifjeit hozta*“, innen octob. 5-ig bez. h) octob. 7-én „*maga sátorától*“ szótól octob. 9-ig bez. i) octob. 15-én „*ezen dolog s kivánság azért*“ szavakról octob. 16-ig bez.

Negyedik rendbeli formátlan irás tölté be octob. 19-ét e szóig „*aval assecuralt*“. Többször e vonások elé nem fordúlnak.

Az ötödik fajú irás rendes, folyékony sorokba állítá karcsú betűit, és az egész naplóban összesen kétszer működött : a) octob. 6-tól octob. 7-én e szavakig : „*Tatár Chámnak, kit is a vezér ma*“; és b)

nov. 14-én e szótól: *„Item lejendö telelísemhez képest“* végig. Ezen irást, ha csupán egy-két betűből, — mert Tököly Imre tollvonásait csak aláirásából ismerem,— következtetni szabad volna, az ő keze irásának volnék hajlandó hinni; mely véleményemben erősíteni látszik azon körűlmény is, hogy ugyan ezen kéz szúrta be utólagosan octob. 14-én Tököly leányának, Zsuzsannának születését is.

Még egy irásfaj látható a naplóban, Glavics Miklósé, ki azonban csupán — mint a napló is világosan megjegyzi, — csak egy követségi jelentését iktattatta abba sajátkezűleg.

A kézirat kiadásában úgy jártam el, hogy az, mennyire lehetett, a mai helyesirás szerint adassék, de az eredeti akkori hangoztatáshoz vagy kiejtéshez híven, innen van a sok *í* a mai *e* betűk helyett a szövegben, mely azonban egyéb híven megtartott nyelvészeti s helyesirási sajátságokkal együtt az öt külön iróhoz képest az egész naplón végig váltakozik.

E napló Tököly Imrének (szül. 1657. sept. 25. mh. 1705. sept. 16.) nem csak jellemzésére, hanem a zernyesti ütközet után szerencséjének végképen hanyatlása és bujdosásának közepette is feszített erővel szőtt tervezeteire és viszonyaira nézve, tanúlságos történelmi képet tár elónkbe, melynél fogva méltatása is nem egyes napok megszaggatott töredékes adataira, hanem az egész naplónak együttesen egy keretbe foglalt rajzára alapítandó.

Pest, octob. 1862.

NAGY IVÁN.

TÖKÖLY IMRE NAPLÓJA

1693 1694.

IN NOMINE DOMINI.

Anno Domini 1693. Continuatio Diarii.

JANUARIUS.

1. Csötörtök. Az fenforgó dolgok iránt nyughatatlan elmével lévén, az íjjel nem igen alhatván az szerdár nekem irott levelire ugyan íjjel választ tétettem, megirván abban determinatiómat, mennyiben igérhetem magamat az angliai követnek kísírlésibe és hajóiban levő impedimentumi alá kivánt adható vectura iránt, reggelre kelvín, újobban magamhoz hozattam az szerdár agáját, megolvastatván előtte, mit írtam az urának, és szóval is explicálván magamat, miért hogy Nisnél tovább sem vecturát, sem comitivát nem adhatok, és azt is úgy, hogy ennek az országnak szokása szerint, az kiknek embereim közűl szekerek megyen, az bért megadják, nem kevessé exaggerálván azt is, minekelőtte Szendrőrűl eljüvén, mi velünk szemben volt, és valamint velünk ezen dologrúl végezett, miért kelletett Szendrőrűl e követet megindítani, és oly alkalmatlan szeles időben; kiben is ő magát mentette szolgaságával, hogy így volt parancsolva az urátúl, így kellett cselekedni, nem gondolván ebben valamely difficultást az ő ura, sőt inkább remínlette, hogy nekem complaceálni fog vele, ha ezen alkalmatossággal a szekerek bérét is megadván, Nis tajárúl az kuruczok magoknak bort is hozathatnak azon szekereken visszajövőben, javallván

azt is neki, hogy az én resolutióimmal ment maga vissza az urához, de ahoz neki kedve nem lün, hanem levelet irván az urának, azt is az magam levelivel expediáltam, *Ugróczi László* komornyikomat, egyéb dolgokban is adván instructiót neki, sietve expediáltam. Ebéden az franczia követ és Kornari az l.-fejérvári épitőmester voltanak nálam; ebéd után audientiát kérvén az franczia, estvefelé pedig Kornari, vélek sokat beszélgettem. Az franczia interponálta magát Dósa Mihály és felesége dolgában, gratiát kivánván tekintetiért tűlem nekiek, hogy előbbeni állapotjokban accomodáltassanak, kikben való resolutiómat differáltam. Hozta azomban elő az angliai orator dolgát is, roszúl sonálna úgymond az is ura udvarában, és legközelebb a török császár mellett lévő francziai orator előtt, ha az ő jelenlétében itt azon angliai követnek, mint az kiknél ők s az ő urok nagyobb ellenséget nem tartanak, becsületet tenném, avagy hogy kisírtetném; s vecturát adatnék portékája alá, melyben is volt illendő válasza, nem kivánom ugyan offendálni az francziákat, de az szerdár reám küldvén, s expeditióját reám bizván, ez az török császár földe lívín, azt is teljességgel nem impediálhatom, magamat az időhöz s a dolgokhoz kell accomodálnom. Kornari audientiájának alkalmatosságával penig voltak relatiói Landor-Fejérváratt és az angliai követ mellett experiált dolgokrúl. Délesti két óra tájban a szél csendesedvén, nagy bajjal s veszedelemmel által hozták az kulicsi törökök az angliai követet az innek eső partra, kivel az dolgokat mint folytassam az francziai követ mai declaratióihoz és az szerdár azzal ellenkező kivánságihoz képest, tartottam ezekrűl conferentiát becsületes híveimmel.

2. Pintek. Küldöttem embereimet az angliai követ vigyázására, ki is Kulicsnál által jüvín az Morován, szállott meg az Dunába befolyó Morova torkában impedimentumival együtt az innekeső parton, az hová kiküldvén köszöntésire, becsülettel gazdálkodtattam nekie. Hívattam azonban a szerdár agáját is, kivel sokat beszéltem, minthogy is kívánta, hogy behozassam az követet, micsoda okokra nézve azt nem cselekedhetem, és vele is szemben nem lehetek, azt neki bűven declaráltam, máskint penig minden innen kitelhető gazdálkodásokkal kedveskedni neki, és Nisig is — az mint magamat ajánlottam — elkísírtetni s vitetni azon követet, kész vagyok, mely ratióimmal ő is convincáltatott. Csendes idő.

3. Szombat. Küldöttem Nisre levelemmel Dósa Mihályt, hogy addig is, míg az szekerek oda érkeznek, az szükséges dolgokrúl provideáljon. Az szerdár agája Kornarival mentenek az én parancsolatombúl az angliai követ hajóihoz, az hol kikötött. Oblaczki felől is jött hírem, hogy jű Havasalfölde felűl valamely vásárlott marhákkal, kinek is eleiben comitivát kűldöttem. Magam recreatio kedvéért kimentem vala az francziával vadászni, és ebédet is oda ki evén; estve jöttem meg. Megjüvín emberem az angliai orátortúl is, nagy contentummal vette az kedveskedést, insinuatiókat és ratiókat, melylyel convincáltatott, hogy maga és királya ellen való dolgoknak ne esmérje, hogy itten az ő rendje szerint nem excipiálhatom. Reggel szeles, ebéd tájban esős, estvefelé pedig szép idő volt.

4. Vasárnap. Érkezék meg az l.-fejérvári szerdár válaszaival Ugróczi László komornyikom, az angliai követ expeditiója és vecturája dolgában újabb újabb

difficultásokat csinálván az szerdár, és hogy Nisig sem kivánja vecturáját s kísírtetésit, ha csak legalább Sarkösig nem vitetem impedimentumait azon követeknek, újabban itt levő agáját magamhoz hívattam, declarálván neki újobban is, hogy egyáltalában tovább Nisnél nem kisírtetem s vitetem, ha vissza akarja vinni, lássa, mert ide sem kell vala hozni, convincálódván az aga, hogy ez a dolog nem kevessé fog praejudicálni az török császár méltóságának, és az ő ura becsületének, remínkedett, ámbár mást irjon is az ura, csak Nisig vállaljam fel, ő az dolgokat, miben legyenek, megirja az urának általában, avagy maga is elmegyen postán, ha úgy kivánom. Kire én: nem kivánom, hogy maga fáradjon, írjon jó formában az urának, annyi mint az: subsistáljon még két három nap az követ, postán küldöm el még az íjjel az szerdárhoz Sándor uramot, kinek ő is consentiálván, estvéli tiz órakor küldöttem el Sándor Gáspár uramot Landor-Fejérvárra, levelet is írván általa. Lágy idő volt.

5. Hetfű. Újabb gazdálkodással küldöttem szolgáimat az angliai követhez, ki is az Morova Dunában befolyó torkában most is subsistál hajóival együtt, igen conturbatus elmével tanálták, elbusúlván mind az dilatiókon, s mind penig egíszségét fíltvín, hogy ily alkalmatlan helyett esett subsistentiája és részszerint az mint észrevettük, talám én reám is lehet suspitiója, hogy az ily procrastinatióknak én lehetek oka. Az szerdár agája megint vissza jött az angliai követ látogatásábúl. Szép, csendes, lágy idő volt.

6. Kedd. Az szerdár agája újobb audientiát kírvín, szemben voltam vele, obtestálván, míg *Sándor* uram megérkezik is, küldjem el az szekereket az követ

hajóihoz, ha szinte nem terhelik is ma, kinek is kívánságának annuálnom kellett, és azon szüksigre kívántató szekereket expediáltam, confidenter beszílgettem vele egyéb dolgokrúl is, hogy a fővezér Landor-Fejérvárrúl való elmenetelétűl fogvást semmi ember sem levél nem jütt sem ide sem ő hozzájok, nem kicsiny suspicióval vagyon ő is, hogy valamely változások estenek az portán, és abban tartózkodtanak meg az dolgok, az minthogy mondá azt is, már is L.-Fejérváron folyt olyan hír, hogy az császár is Konstanczinápolyban ment volna, mely is nagy consequentiák csinálására való dolog volna. Ezek után volt audientiája a franczia követnek, kivel is volt discursusom, hogy ma 12 napja, miolta ez az angliai követ kijött Landor-Fejérvárrúl, és ebben az temporizálásban, s difficultások csinálásiban mennyiben kivánok neki complaceálni és secundálni az ő intentióját, és mely contemptusnak tartja, s mennyiben boszonkodik az angliai követ, hogy ide be nem hozattam s becsületet neki nem töttem, holott az landorfejérvári szerdár ezt maga agája által is ezt mennyiben kivánta persvadeálni, és mikor elküldötte magának is az követnek mondotta, hogy hatalmas török császárnak úgymond egy királya vagyon, arra felé küldlek, azzal szemben fogsz lenni, meglátod annak emberségit és miképen fog tégedet becsülettel elküldeni s kisírtetni, kit is mosolyogva és nagy contentummal értett az franeziai követ; mondván: talán az patvar ezt is elviszi, s ezen incomoditások között megbetegszik, ezt penig én igen okosan cselekszem, meg tudja írni az királyának, mert ugyanis az ő királyok és az franczia nemzet engem szeretnek, nekem eleitűl fogva patrocináltanak, és az király annál többet cselekszik

mikor az ilyen dolgokban informáltatik; kire én is: meggondolhatod uram micsoda injuria ez egy ilyen embernek, hogy egy s másfél órányi földre lévén tülem, kivánt volna látni, s igy contemnálom, de engem eddig is sem az angliai király sem más evangelikus királyok s fejedelmek nem segítettek, hanem ha katholikus volt is az felséges francziai király, ő volt egyedűl az én protectorom és patronusom az keresztyén királyok s fejedelmek között, ő felséginek tartozom többel; kire ő: máskint is Vilhelmust nem igaz királynak tarthatni, hanem est usurpator tantum Angliae, az igaz örökös király és annak fia Jacobus az, a ki a francziai király protectiója alatt vagyon. Jelentette, hogy valamely szarvashússal kedveskedvén neki, úgy értette. Kire én: valamely gazdálkodásnak meg kellett lenni in favorem turcarum, nec humanitate aliquis peccat; volt azután szó az útjárúl, hogy úgy fogom alkalmaztatni, kilencz vagy tizedik nap érhessen Nisre, és onnan visszajűnek az én szekereim, és ez az complacentia sem lesz vala a törökökhöz, ha magunk privatuma nem forogna benne, hogy itt laktunkban onnan élünk borral, s bort fognak hozni az oda menő szekerek, azonban az hajóiban is ezen angliai követnek az mi szűkségeinkre fognak itt maradni.

7. Szerda. *Sándor* uram megérkezvén Fejérvárrúl, írkezett a Morovához, az hol én hidast és strását tartok, de az Morova jege felszakadozván, semmiképen ott ált nem jöhetett, az strásáktúl üzent be, hogy jűne és sietne de nem lehet, mindazáltal legyen híremmel, minden reá bizatott dologra kivánt választ hoz, Kulics felé az Dunára vette útját, ott menvén az Morova a Dunában, és az angliai követ hajói is ott az

torokban lívín, hogy az Dunára ülvín mind az követtel szemben lehessen, mind penig én hozzám inkább penetrálhasson, kire nézve ezen angliai követ szükségire kivántató több szekereket is az többi után menni parancsolván, küldtem a szerdár agáját is oda, és véle együtt *Inczédi Mihály* uramat is, meghagyván vigyázzanak *Sándor* uramra, és *Sándor* uramtúl végire menvén az dolgoknak, mint végezett az követ megindításárúl az szerdárral, innen már ordinantiát se várjanak, hanem csak fogassanak hozzá az szekerek rakatásához, és az hajók evacuálásához. Izentem A. O.-nak*), valamely dolgokrúl confidenter, kinek is commoditására, minthogy Nisig két három helyen is mezőn s erdőn esik státiója az puszta ország miatt, küldöttem Nisig való uzusára az magam téli kalyitka sátorát. Ezek véghez menvín, érkezett az havasalföldi vajdának egy török agája egynehány lovas törökkel, mind az török császár fermánját mind az ura levelit hozván, insinuálván nem egyebet a levelke, hanem hogy a landor-fejérvári praesidium szükségire Hav. földibűl hajtanak ezer száz egynehány vágót, kísírtessem azokat kár nélkül L.-Fejérvárra, lívin százig való puskás és paraszt oláh is azon marhákkal. Érkezék *Oblanczki János* élésmesterem is ugyan Hav.-földiben konyhánkra, és más híveink szüksígire vásárlott feles sertésekkel. *Horvát Ferencz* uram tudósítása érkezett egy póstája által Oros-Csikrúl. Estvefelé megjöve *Sándor Gáspár* uram is, ki is elsőbben az A. O. hajóinál lívín, és ottan minden dolgokat jó rendben hagyván, tett nekem is relatiót az l.-fejérvári dolgokrúl, cum contento hoz-

---

*) Olvasd: angliai orátornak.

ván választ mindenekre. Visszajött véle az hajóktúl az szerdár kapucsilár thihája is. Ködös lágy idő volt.

8. Csötörtök. *Sándor* uram hozta levelekre választ tívín póstán elküldöttem. *Sándor* uramat ujabban az comitivával és egyéb utjára való tisztességes gazdálkodásokkal az angliai követhez küldöttem, hogy megindítsa, és hogy az hajóknak is az javát az én szükségemre elfoglalja, minthogy azoknak a jobbikát, kin maga jött le az Dunán az követ, nekem adta, kettőjit a szerdárnak s az többit más török uraknak. Irtam az szerdárnak az neki ajándékozott hajók felől is, hogy pénzen megveszem, ha nekem adja. *Sándor* uram azért az követet az hajókbúl kiszállitván és az szekerekkel együtt az Morova berkibűl kihozván, szállitotta az én sátorom alá egy tiszta helyre, praesentálván az gazdálkodással együtt az comitivájára rendelt sereg kapitányát is *Kassai Istvánt*, és az lovas s ökrös szekerek mellé rendeltetett lovász mestert *Magyar Jánost*, hogy oly dispositióval küldtük űket, mint én tülem úgy függjenek és mindenekben alkalmaztassák magokat parancsolatjához s dispositiójához, mind fegyverire, személyire, ruhájára, commendiroztatván ki az gyalog seregekbűl hatvan legényt egy hadnagygyal, és egy zászlóval s egy dobossal. Azonban puskásim is szerencsésen járván és szarvasokat s vaddisznókat vervén el, abbúl is neki gazdálkodtam, mely dolgokat látván az követ felette nagy contentummal volt és köszönté. Szép idő volt.

9. Pintek. Duplicáte küldtem leveleket bizonyos postáim által az tömösvári vezér Topály Huszain passának. Sándor uram az angliai követet meginditván és maga is egy darabon kísírvén, midőn tőle elbúcsúzott, fakadott az követ ilyen szókra: Assecuro cel-

sissimum principem sub fide Christiana, et verbo meo nobili, quod omnem suae Celsitudinis discretionem et officiositatem perscribam regi meo. Ezekkel is inkább hiszszük csak hizelkedék. *Sándor* uram azért bejüvín és jelentvín, hogy még valamely nyerges lovak is kivántatnának az követ szolgái alá, mivel szekeren való menetelek alkalmatlan, magam és szolgáim lovaibúl első státiójára küldöttem husz nyerges lovakat, dispositiót tívín oda is, hogy semmiben fogyatkozása ne legyen, egy commisáriust is rendelvén melléje az udvari szolgáim közűl, mai státiója lészen egy Csernecz nevű falu, ide fél mértföld. Ezen követnek s egyetmásinak vecturája alá lovas és ökrös szekereket 33. adattam, kik Nisig viszik, mely alkalmatossággal én is küldöttem egynehány szekeret üres hordókkal, hogy Nisrűl az mikor visszatérnek szüksígemre, rajtok borokat hozzanak. Az nálam levő Skerlet rabja féle tisztet, minthogy az angliai király országábúl való fi, kívánván magához a követ, azt is hozzája menni megengedtem. Vizsgálódván *Inczéditül* az francziai királytúl micsoda pensióm vagyon esztendőnkínt; ezen első státióján arra fakadott: tíz ezer aranybúl álló pensiómat mondván *Inczédi* uram annuatim az gallustúl, quod Rex Galliae dedit, dabit et meus Rex, ego haec efficiam, et plus adhuc et in ea majorem habebit certitudinem Sua Celsitudo. Bene inquam scimus, statum Transilvanorum, et Hungarorum, et quando quidem principes Transilvaniae et Transilvania fuerunt, qui Hungarorum privilegiis invigilarunt, fieri debet, ut sicut fuit, temporibus praedecessorum Transilvaniae principum, fiat et imposterum.

Mind ezek is csak biztató hizelkedő szók, az idő megmutatja, mint lesz. Ezek után (noha már an-

nak előtte való napokban is tett vala valamely szót ugyan Inczédi uram előtt) de most ugyan nagyobb mértékben fakasztotta ki, hogy is mellette volna egy olasz úrfi, Dóriának híjják, az én nálam megholt Dóriának nemzetsígébűl való, ki mikor Bécsbűl megindúlt, mind maga, mind mások által recomendáltatta magát, hogy vegye maga mellé, jöhessen véle Konstanczinápolyban pro experientia, s onnan ő is az tengeren által veszi újobban útját hazája felé Genua nevű nagy olasz városban, ki ugyan respublica is, ott lívín háza és egyéb jószága. Fíltvín magát afféle idegen embertűl, nem acceptálta, mikor Bécsbűl megindúlt előre elmenvín, megint Komáromnál várta, ott is magát insinuálván, ott sem acceptálta. Komárombúl megint azon olasz ifjú fogta magát, s elment Landor-Fejérvárra, és az mikor Landorfejérvárhoz érkezík az angliai O. megint ottan látja, az lábaihoz borúlván, reminkedvín, vigye el Konstanczinápolyig, ne hagyja a törökök közt veszni. Nem tudván mit csinálni az O. lívín reflexiója az keresztyénsígre is, török keziben is nem adhatván, annuál hogy elviszi, ki is (minthogy máskínt is csinosan volt) csak hamar abutált az confidentiával, híre nélkűl járván fel gyakran az szerdár kapujára, és magát sok dolgokban avatván, et quidem ultra crepidam sutor, meg kellett ismerni, az egész gyanúsággal kellett lenni az oratornak, hogy explorátora. Adta azért ezen úrfiat az én kezemben, hogy már elsőben denegálván tűle, hogy tovább nem viszi, s mellette nem szenvedi, de ha az én szolgálatomra akar jűni, specialis levele által recomendálni fogja, az minthogy az én tetszésembűl is adott neki egy recomendatiót, de máskipen vígezvín azonban felőle, vitték azért olasz uramat az poserolczai palota

helyett az rhami tömlöczben, levetkeztetvén elsőben az maga ruhájából és magyar köntöst adván reája. Érkezett meg *Brassai* nevű postám is Drinápolybúl franeziai orator, és az magam kapithiai nagy csomókbúl álló leveleivel s diáriumaival, mely informatiókbúl kitetszik az is, hogy az előre ment angliai király követje praeparat ingenia ministrorum ottomanicorum ad pacem, és nagy becsülettel accomodálván, az hol nekem volt tavaly Drinápolyban szállásom, oda szállították, és az mint az franezia O. is recognoscálja, s magam emberei máskipen is úgy tanúlták ki: quod omnium mentes et conceptus sunt suspensi ad adventum novi ipsius anglici oratoris. Lágy s essős idő volt.

10. Szombat. Az angliai követ cserneczi státiójárúl is felkelvín és Inczédi Mihály onnan is tűle vissza jüvín kérte azon is, hogyha lehet Nisen érje be, (minthogy ugyan ő kgyme rendeltetett az Portán Drinápolyban az véle való corespondentiára) kivánván azért is, hogy hamarább be is jű, hogy két három napig véle együt járván, megint előre mehessen Drinápolyban s űtet praeveniálja, és az mikor beéri, akkor megint valamely riszit kiadja az dolgoknak s Drinápolyban érhetvén penig semmit el nem titkol, et erit manuductor meus, quomodo mei homines se gerere debeant és mire mehet ő az nímet császár riszérűl s miben kemínykedjünk mi is. Oly secrete kivánja ezeket az dolgokat folytatni, hogy az secretáriusánál hitelesebb embere nincsen, de azt sem hiszi meg benne és Inczédin kivül is mást meg nem hiszen, minthogy ő ordináltatott tűlem ezen dologra, fel is keresi az correspondentiának módját Drinápolyba, ut quam secretissime fiat, és bár ezen követség, a kire ő expe-

diáltatatott, az német császár és török császár közt való békességet nézze, de hogy az én személyemet s dolgaimat concernáló dolgokat s vele lejendő tractatusimat, hogy praecise az maga királyának adja értésére, és az bécsi udvarral nem communicálja, arra ugyan nagy esküvéssel obligálta magát. (Hihető, fél Anglus uram ezen felvett utazásiban és puszta földön, hogy jobban őriztessük. azért igéri annyi hízelkedéssel magát, megválik idővel, ki is tetszik, mit effectuál*) Volt audentiája mai napon az szerdár kapucsilár thihajának is nállam, levelet iratván az urának törökül bíztam valamely dolgokat is reája, az tegnap érkezett leveleket az íjjel s ma reggel resolvalván, és az clávisos irásokat is megfordíttatván, azokbúl tetszik ki, hogy az l.-fejérvári szerdárra adtak volna ki Drinápolyba valamely fermánt tíz erszény pénzrül az én embereim keziben, mely in originali ott maradott ugyan, de az páriáját *Bai Mihály* és *Horvát Ferencz* uraimék az drinápolyi kadia pecsétje alatt afftenticáltatták, mely párt is az szerdárnak elküldöttem, declarálván exaggerative és protestative, hadaimnak az quártélynak nem léte, és már az minap L.-Fejérvárrúl adott élésnek is elfogyása, és az húsnak is nem léte miatt ő vétségit és nagy szükségit, és hogy magam is mennyi időtűl fogvást udvarom népének nagyobb részinek húst nem adhatván, pénzt adatok húsra nekiek, mindenekben ajánlotta magát ez a török, mint fogja proponálni és procurálni az uránál; egy öltözetre való posztót, és egy pár pisztolyt is ajándékozván én is nekie, expediáltam. Úgy az l.-fejérvári szüksigre havasföldiből hajtott marhá-

---

*) A ( ) közé foglalt sorok a lap szélére irvák.

kat is hidason által vitettem az Morován. Az angliai követtűl érkezett meg Kornári az landor-fejérvári építőmester, kinek is volt audientiája, ki által is az követ küldte meg az királya és királynéja valóságos képét; és praesentálta nékem az hajóját is, az kit neki az követ adott. Megjött válaszom az szerdártúl is L.-Fejérvárrúl, kiben ír többi között némely drinápolyi híreket, és hogy az két hajójának egyikét, az kit az követ nekie adott, nekem ajándékozta. Volt azután nálam audientiája az francziai követnek De Loranak, ki is elsőben közlötte vélem az franczia O. levelit. Én is közlöttem véle az nekem írt informatiókat, egynehány órákig tartó discursusim s conversatióim voltak vele, *Sándor Gáspár* uram lívín csak jelen, exaggerálván az két hatalmas nemzet francziai és török mellett mire való jutásunkat, recapituláltatván *Sándor* urammal avagy csak az francziai királytúl nekem annuatim járó pensió iránt mi válaszszal bocsáttatott, kit mennyire az franczia O. Drinápolyban előttem is confirmált az király nevivel, hogy in fine campaniae mindenkor megadják, az campaniáknak vége még novemberbe volt, arra rendelt szolgám még akkor ment be, azután *Bai Mihály* és *Horvát Ferencz* becsületes híveim is, miért hogy megadását az francziai orator differálja, ihon az francziai fegyveres gályák is, kikrűl szó volt e napokban, visszamentek Konstanczinápolybúl, azok sem hozának semmit is az mi szükségeinkre, avagy ha hoztak is titokban van az O-nál.

Itt én is igen invehálódtam az francziai orátor ellen, hoztam elő az angliai követet is, hogy noha, ha énnálam audientiája lett volna is, méltán nem offendálhattam volna, quia habeo verbum apud istos, et cor meum habent galli, nec humanitate aliquis peccat, de

még is in favorem ipsorum intermittáltam az audentiát, contemnáltam, és siető utjában s negotiatiójában ennyi napokat vesztettem vele, előhozván itt azt is: Volt oly idő, hogy az római császárhoz követeket küldöttem s azon időben az franeziai királyhoz is, non fui tamen gallis suspectus, declaráltam az szerdárnak mit izentem és hadaimnak s magam belső udvara népinek is alkalmatlanságát és az nagy reménységek mellett minden alkalmatosságokbúl való kifogyásomat. Ezekhez tartozó több sok szók is voltanak, kiket ő nagy pirulással, álmélkodással, és mint egy megbúsúlt formában hallgatván, kezdette el elsőben is beszédit azon: okát maga sem tudja, hogy az franczia orator, avagy csak az királytúl annuatim rendelt pensiómnak megadását is differálja, holott az mint jelentette, neki franeziábúl is megirták, lugdunumi kereskedő ember administrálta azon pénzt az orator kezihez és minthogy az orator irása nem egyez a V. dispositiójával, holott is azt irja, quod praestiterit sua officia eorum Vezerio in negotiis meis, ő azokat mondhatta, az miket az királya neki paranesolt, és az kikkel bocsátotta, mely szókat ujabban is reiterálta, de azt ugymond, meg kell vallani, quod crumenam regis habeat orator in suis manibus. Fakadott ilyen szókra is: Videt extremitates Celsissime Princeps, quid faciam, et quid scribam, mandet mihi. Kire én is. Mind az portai levelekbűl vett extractusokból az mint vele közlöttem, megláthatja az vezér tökéletlenségét, quod alia ibi dicat, alias hic faciat dispositiones, nec orator vester facit nobiscum sincere scribat ea, quae videt, et experitur, scribat, quod revocabo homines meos Adrianopoli, quos expediveram pro tali pecunia levanda si taliter nos accommodet Dominus orator, debemus haec

per expressatum hominem nostrum in Galliam, et viam notificandi inveniemus. Interim ego cum illis, qui sunt primarii inter homines meos, capitaneisque militiae, habebo conferentiam, quid in tali statu agendum, quomodoque militia nostra conservanda sit, expediemus homines nostros Adrianopolim, et ad illorum reversum quomodocunque tamen superare debemus istas difficultates, et conservare conamur militiam istam, ex conferentia nostra quid determinabitur, significamus Illustritati vestrae. Ezek után elmenvín nagy izzadva az franczia, újobban percurrálván az leveleket, és az szüksígesebb dolgokat extrahálván, már estvével conferentiára felgyűjtöttem becsületes híveimet, mind a magyarországiakban, s erdélyiekben, közölvén velek az levelekbűl extrahált dolgokat, és az mai audientiákon az törökkel, és francziával fenforgott dolgokat, s discursusokat. Végeződött el közöttünk, hogy ezen dolgok végett magam fáradjak el Landor-Fejérvárra az ott való szerdárral való conferentiára, az alatt penig az hadak tiszteit is, az kik hol vannak, Petróczi uram gyűjtesse be, tovább való intertentiójoknak s conversatiójoknak módjárúl beszíljen velek az tűlem vett informátio szerint. Az tegnap érkezett levelekkel érkezett az fővezér, és vezér tihája levelei is, kiket magyarra fordíttatván, mind az francziával, mind penig említett híveimmel közlöttem.

11. Vasárnap. Udvari szolgáimbúl álló belső tiszteimet magam eleiben hivatván, tettem dispositiókat belső dolgaimnak folytatásárúl, nevezetszerint asztalim tartásárúl, az praevendások praevendázásának rendirűl, minden rendbeli tiszteimnek, kik magokat perceptióban ingerálták, hogy bizonyos deputatus híveim számadásokat revideálják, és tűlök számot is

exigáljanak. arrúl is rendelíst töttem. Sándor Gáspár uramot jó reggel sietve küldöttem Rhámba, az rhámi tömlöczben tétetett úrfi olasznak megexaminálására, és nímely Jeni-Palánkban parancsolt dispositióknak véghezvitelire. Érkezék Cserépi János is az Palánkon lévő gyalog hadak vice kapitánya, Szamárosi nevű labancz hadnagygyal, mind ő, s mind az több jeni-palánki tisztek kezesek kivánván érette lenni, hogy igaz kurucz leszen, minthogy arra vágyódik, de pro hic et nunc mégis kuruczságát nem acceptáltam. Érkezék Antoni nevű obesternek, egyszersmind ráczok generálisának is Bokcsárúl levele, kiben magát insinuálja, és azt is, hogy az én szolgáim Szabó András, és Jenei bíkível bemenvín Szebenben, onnan tovább is bíkivel követtík útjokat, és ha megérkeznek, jó comitivával Jeni-Palánkra kisírteti, insinuálván egyszersmind hogy 48 kurucz rab lívín keze alatt, kik között tisztek is vannak, hogy azoknak nímely ríszit fogja elbocsátani az Kilian saczában, nagyubb részét quietantiára, hogy jövendőbe caput pro capite, az én kezemben esendő rabok is szabadúljanak. Ma az jobb lábomnak fejiben, és ugyan az jobb kezemnek könyökiben valamely gyenge alteratiót, és fájdalmat érzettem, kin nem kevessé ijedtem meg, fílvín az minapi nyavalyám recidivájátúl. Azonban az franczia követ is elsőben is deákúl concipiálván, és azután törökre fordíttatván, keminy terminusokbúl álló levelet írt az l.-fejérvári szerdárnak az én tetszísembűl, kiben declarálja, ha maga szemivel nem nem látna, soha el nem hinné az én ezen telelísben való alkalmatlanságomat, és hadaimnak nyomorúsáságát, és hogy ha az ő ura ezt tudta volna, praeveniálta volna ezeket, de el kellene azt is a királynak

hinni, hogy recommendatiójának lészen annyi tekinteti, hogy legalább ennyi állhatatoskodásim, s hűséges szolgálatim után ez a török porta, a vagy csak az elégsíges quártélyt, s subsistentiát nekem, és hadaimnak nem denegálja. Azért minthogy ezen difficultások miatt magamnak is oda kellett fáradnom, recommendál az szerdárnak, declarálván azt is leveliben: valamit az török nemzet én velem cselekszik, annyiban tartják ők, és az ő királyok, mintha magokkal cselekednék, és hogy mind ezeket megirja az királyának. Más egy levelet concipiáltattam az mellettem szolgáló magyarországi s erdélyi rendek s hadak tisztei neve alatt ugyan az szerdárnak, kit is sok pecséttel pecséltettem meg, kiben is feltítetik, hogy ennyi esztendőktül fogvást való szolgálatjoknak és az török császárok hűsígiben ennyi ezeren ontván ki víreket, mire jutottak világ csudájára, s micsoda gondviselés nélkül maradtak az török császár hűsígiben, allegálván a levelekben az athnameket is, és bizonyos ílísekrűl, fizetísekrűl, s provisiójokról való császárok, s vezérek fermánjait. Quartély nélkül lívín, lovoknak nagyobb rísze elveszett, magok mezítelenek, s többire éhel halók, és hogy ezen nyomorúságok között nekem remínkedtek, hogy menjek L.-Fejérvárra az szerdárhoz és beszíljek vele dolgokrúl mint a császár közelébb való vezérjível, orvosolja dolgokat, vagy ha nem orvosolhatja, adjon egy választ ect. ect. Ezen irás noha magyarúl iratott meg, de hogy jobban megértse az szerdár az török forditást is, az levélben includáltattam. Szép idő volt.

12. Hetfű. Megírkezék *Sándor Gáspár* uram, véghez vívín az reá bizattatott exament, mely examenben megvallá az az olasz úrfi, hogy minekelőtte Bécsbűl

megindult volna, szembe volt a nímet császárral is, és hogy egy páter introducálta az császár eleiben is. Tegnap s az íjjel mind én, mind az francziai az portára és francziai udvarhoz szóló expeditiókat irattuk, az minthogy a franczia duplicáte írván az franczia udvarhoz, az pachétákat kezemhez küldötte. Megindulván azért csak könnyüszerrel én is L.-Fejérvár felé, divertáltam elsőben az Morova torkában lívő angliai hajókhoz, kiket revideálván és nagy alkalmatosságú hajóknak experiálván, minthogy az kit nekem és az szerdárnak adott, egísz alkalmatosságú iveges ablakú szobák vannak benne, s az kit Kornári praesentált is, az is egíszen fedeles, kiben hintaji s egyéb alkalmatossági, lovainak helye, lovászmesterinek s ahhoz tartozó cselédinek s lovaknak való elesíginek volt fedél alatt helyek. Ezen magam szüksígire való hajókrúl azért dispositiót tettem, hogy vigyík le az Dunán az Mláwa torkába, az hol az több hajóim s sajkám telel, az több hajókat penig vigyík föl L.-fejérvár felé Szendrőhez, ezekután magam odamentem, az hul hidast tartok, Szendrő és Poserolcza közt való útban, és ottan ebídet ívín azután hidason ált költöztem az Morován és jöttem hálásra Vég-Szendrőben, az hul is az várbul álgyú lövíseket tettek előmbe és az török tisztek is udvarlani szállásomra gyűltek. Ma keminy idő volt.

13. Kedd. Az íjjel éjféltájban alterátiót érzettem, mind valamely nyillalás s mind peniglen lábaimnak nagyubb mértékben való fájdalma iránt; az íjjel is penig igen keminy idő s nappal is zuzmarázos idő lívín, Landor-Fejérvárra való menetelem iránt szándékomat meg kellett változtatnom. Azért *Nemessányi Bálint* és *Kálnoki Farkas* hoppmesterem nevekre credentiákat

iratván, magam kípiben expediáltam ő kgmeket az landor-fejérvári szerdárhoz, instructiót is iratván ő kgmeknek, nemcsak a szerdárnak, hanem az landor-fejérvári Molanak, jancsár agának, és tefterdárnak is iratván cum aliqua declaratione, és credentiakípen az feljebb említett szemílyekre, az mely leveleket nekem kellett volna praesentálnom, az mellettem lívő franczia és az egísz hadak nevek alatt, azt is ő kgmek keziben adtam. Ezek után magam az portai expeditiókat kíszitettem, írattam, és dílig helyben subsistáltam. délután mindazáltal noha az zuzmarázos idő mégsem szállott le, vissza indúltam és éjszakával értem be ide Poserolczára.

14. Szerda. Viradta előtt újobban hozzá fogatván az iratáshoz, víget értem ebídig az expeditiókban, kikkel is délután expediáltatott *Török Ferencz* nevű egyik lovas strázsamesterem postán, írtam választ a vezér és tihája minap érkezett levelekre törökűl, és ugyan azon formában az Reis-effendinek is, írtam hosszas leveleket az franczia orátornak és Skerlet uramnak is deákúl, az O. leveliben inclusive az mufftinak az császár mellett lívő kajmekán passának, és az kajmekám passa thihájának is, az Skerlet uram levelében penig inclusive írtam az csausz passának, és Sulfikar effendinek is recomendálván az levelek megadását, és az levelek megadása mellett az dolgoknak repraesentálását az F. O.-nak és Skerletnek, kűldöttem még ezen alkalmatossággal az mellettem lívő francziának duplicáte formában irott négy pachetáit, kiknek is duplicátáját recomendáltam Mahmud bég oglinak, hogy az végzett és practicált mód szerint expediálja Velenczében lívő Fr. O. kezéhez; Mahmud bég levelit penig recomendáltam a jancsár agának Nisi-

nek, hogy az Mahmud bég Alacsahészari Alaj bégjének küldje kezihez, kinek magam is írtam, minthogy ezen Alaj bég vagyon Mahmud bégtűl rendeltetve az correspondentiára, velem lett vigezise szerint. *Sándor Gáspár* uramot újobban expediáltam Rámba, hogy az feljebb említett olasz úrfiat megkínoztassa és kínúttján jobban is megexamináltassa, az honnét megjüvín, relatióit most világosabban meghozta dispositióm szerint Rámbúl Jeni-Palánkra vitetvín, és azon rabot *Daróczi* uram kommendója alá adatván. Magam penig jobban érezvín magamat becsületes híveimmel ebéd felett sokáig mulattam. Lágy idő volt.

15. Csötörtök. Az hadak tisztei begyűlvín *Petróczi* uramhoz, volt velek conferentiájok *Petróczi* és *Sándor Gáspár* uraiméknak az én parancsolatombúl végezvín vélek tovább való subsistentiájok felől, és hogy minden seregnek tisztei holnap bejöjjenek, és minthogy hús nem adathatik, minden személyre harmincz-harmincz okka életet osztatok közikben, kivel is egy hónap alatt subsistálhatván, és az alatt ujobban embereimmel az portát megjártatván meglássuk azután proviziójokat mint alkalmaztassuk. *Antóninak* nekem szóló levele jüvín Bokcsárúl, arra *Sándor* uramnak rescribáltattam *Kis András* nevű szolgámat parancsolván, hogy elküldje ő kgme hozzája, szóval való valamely izenettel is. Ezekután az főrendeket magam eliben hivatván, conferencziánk volt minthogy az bikességre czíloznak az portai dolgok, és ezen mostan oda menő angliai követ érkezísire vagyon reflexiója az portai ministereknek, és az angliai követ is magát igen biztatja az békesség csinálással, determináltuk: mind magyarországi mind erdélyi becsületes híveinket fogjuk expediálni az portára, tartsanak azért con-

ferencziát ezekben a napokban, micsoda instructióval és punctumokkal kelletik azonoknak expediáltatni. kivált ha bikességre fordulnak az dolgok. tanáltassanak jelen az mi híveinkben is, meghagytam azonban *Komáromi János* urannak mostani secretáriusomnak, hogy az szeginy *Bethlen Gábor*, *Rákóczy György*, *Bocskai István* az pacificátióban való tractátusit is az német udvarral. az erdélyi fejedelem *Apafi Mihály* és az magyaroknak az francziai udvarral interveniált tractátusit is, Magyarországra és Erdélyre kiadott athnaméknak parijáit akkora elkészítesse, hogy azon expeditió alkalmatosságával jelen tanáltatván elvihessik magokkal.

16. Pintek. Az portára szóló újabb expeditiókat készítetvín, napestig ebben foglalatoskodtam. Gyulárúl érkeztenek katonáim. gyulai és tömösvári török tisztek leveleivel hozták az mostani tömösvári Huszain passa, landor-fejérvári szerdárnak szóló levelit is, kit nekem recomendál. Lágy idő volt.

17. Szombat. Az francziai követet hívattam ebídemre. superveniáltak azonban déltájban *Nemessányi* és *Kálnoki* uraimék. relatiót tívén az l.-fejérvári dolgokrúl, kit irásban le tenni parancsoltam. ezen mi dolgaink végett a szerdár maga kapucsilár thiháját is rendelvín az portára. olly instructióval, hogy az én embereimet Nisen be várja. Élést is adatott az hadaknak, de az többibűl az fővezérre relegál. Nyulászni kimentem délután. szép mulatságom volt az nyulakkal. *Szabó András* lovász-mesterem Jeni-Palánkban való irkezísinek is jött híre. kinek is utánna küldtem, hogy reggel itten tanáltassék.

18. Vasárnap. *Szabó András* és *Jenei Sámuel* nevű szolgáim Erdélybűl megérkezínek, el hozván az

Haiszlernél zálogban livő felesígem arany müveit is. Veterani nékem *Petróczi* urannak és gróf *Szolárinak* szóló leveleivel együtt ötven kurucz rabjaimat is szabaditották, kik között három tiszt is vagyon, relatiójokat az oda látott dolgokrúl hogy irásba tegyék le, meg parancsoltam, mindenek felett nagyobb contemtummal értvín, hogy Bécsben lakó francziai correspondenseknak szóló leveleket is megküldhettík, hivattam a francziát is, közölvín véle mind *Nemessányi* uram mind *Szabó András* relátióit, kit Jeni-Palánkig egy *Horváth Mátyás* nevü kapitány kisírt *Veteráni* parancsolatjábúl. Az íjjel alkalmas hó esett.

19. Hetfü. Conferentiákat tartván, leveleket irattam, és választ is *Veteráni* levelire, *Kis Andrást* Palánkon tanálván *Horváth Mátyás* vele ment el Palánkrúl Bokcsa felé. *Fileki Mátyás* bejárom érkezett az l.-fejérvári szerdártúl nekem s az fővezérnek szóló leveleket hozván, küldetett az váradiak megszabadulásoknak hírivel, és hogy már nímelyek L.-Fejérvárhoz érkeztenek, de az többit Péterváradinnál megtartóztatták, míg az én kezemben livő Skerlet rabját oda nem küldöm és leginkább ezen rabért küldötte, urgeálván általa 500 lovast is küldenék Jenőben szállitandó élís kisírísire. Kemíny idő volt.

20. Kedd. *Filekit* vissza küldtem L.-Fejérvárra; vele együtt az anglus rabot is, kit meg ruháztatván, s magam is vele szemben lívín jó formában és cum contento expediáltam. Az hosszas expeditiókban véget érvén, *Sándor Gáspár* és *Inczédi Mihály* uraimekot előmben hivatván, az instructiókat szóval is világositván, s mind az leveleket kezekhez assignáltatván minden első portai minisztereknek mind az császár, s mind az vezér mellett lakóknak irattam, úgy a francziai orátor-

nak is, kezekben adatván az pacificatióra czílozó punctumokat is az erdélyi fejedelmeknek, az bécsi udvarnál való tractátusival, és egyébb szüksíges irásokkal együtt. Estve felesígemmel együtt az franczíai követhez mentem, fársáng lívín vacsorán ott voltam. Lágy idő volt. Az Jenő felé küldendő 500 lovas iránt való kivánságára penig az szerdárnak olyan választ adtam, hogy az míg az fővezér az császár rísziről az én hadaimat alkalmatossá nem tiszi az szolgálatra, addig én magamat az lovas haddal szolgálatra nem igírhetem, az végre küldvén el *Sándor Gáspár* uramot is mint thihámat a vezérhez, hogy egy választ hozzon és minden difficultásokat meg beszíljen a portai miniszterek előtt.

Az téli időhöz nemcsak mezítelenek, ruhátalanok s csizmátlanok lívín hadaim, de lovok is elveszett, és az ki meg maradt is elbecsüzött. téli quartély nélkül hagyatván az vezértől, ugyan *Filekitől* küldötte volt meg az l.-fejérvári szerdár az vezérnek az én dolgomban írt levelit volanter, kiben is oly formában írt mellettünk. hogy magam sem irathattam volna jobban. mely eziránt való emberisígit meg köszöntem neki *Fileki* által küldött levelemben. Isten segítségibűl reggeli 9 óra tájban ma reggel megindulának Drinápoly felé *Sándor Gáspár* és *Inczédi Mihály* uraimék, küldöttem oly embert is vélek, kit vissza küldhessenek, az hol az angliai orátort bé fogják érni. izenvín nímely szüksíges dolgokrúl általok az angliai orátornak is. Ma keminy idő volt. s mind inkább fagyott. Hozta ujobban egy katonám Tömösvárrúl az oda való vezér Topaly Huszain passa levelit, mely katonám is Gyulárúl jüvín. s arra esvín útja. úgy adta keziben azon levelet.

21. Szerda. Az idő felderülvín keminyen viselte

magát délig, délután olvadott. nem lívín semmi oly felirásra méltó nevezetes dolog. máskint is csak szállásomon contineáltam magamat, olvasással töltvén az időt.

22. Csötörtök. Érkezínek újobban levelek Tömösvár és több arra lívő végházak felől, protestative irván azon végházakbúl, ha most az Maros is kicsiny lívín, s az ellenség is szomszédságokbúl távozván, meg nem segítetnek, kire nízve conferentiát tartván becsületes híveimmel, pro et contra való sok discursus után deliberáltam, hogy az sok és nagy alkalmatlanságok, s difficultások superálásával is négy vagy ötszáz lovast készítsünk, és el küldjük Tömösvár s Jenő felé, valamint járhatják meg, mintsem jövendőben valamely végháznak elveszíse miatt azt porta minket okozván, ígyünk, és magam szemílye dolgai is confusióban jusson, törökkel lívín dolgunk, az ki ökör alatt is borját kereshet, azonkivül is nagy dolgok forogván most az portán, disgustálni nem lehet üket. Ezen deliberátiónkhoz kípest azért küldöttem postán bejáromat Landor-Fejérvárra, értésire adván az szerdárnak determinátiómat; és hogy adja értisemre is az maga rίszirűl valókat mikor indíthatja meg, az én rίszemrűl valókban nem lίszen fogyatkozás, csak ezen útra peszmeget s abrakot adasson a hadaknak. Ezekután *Horvát Ferencz* lovas kapitányom igen beteg lívín, fordúltam látogatására, az francziai doctor forma borbélyt, és az magam borbílyát is el vívín hozzája, revideáltam nyavalyást, de igen nyomorultúl tanáltam, kinek orvosoltatása, s jobban való acomodatiója felől dispositiót tívín, az farsanghoz kípest *Madách Péter* uram instantiájára, együtt az felesígemmel, s francziával fordúltam az ő

kgme szállására ebédre. Havas essős állhatatlan idő volt napestig.

23. Pintek. *Magyar János* megérkezett az lovas kocsikkal, s egyéb az követ szüksígire adott, s rendelt öszvérekkel, sátorokkal, s lovakkal, az kocsikat is üresen nem hozta, borral, eczettel, igettborral rakta meg, hozta az követ testimoniálissát is becsületesen és kár nélkül, Nisig való kisirtetísirűl, ki is hetfűn indult meg Nisrűl is Sophia felé, az előttem való expeditiók miatt mind distractus voltam, irattam az Dunán túl lívő török végházak tiszteinek és dispositiót tettem az elmenendő hadakrúl. *Daróczi András* uram után Új-Palánkra elküldöttem, és postán hivattam magamhoz, el is jött estvére, az el menendő hadaknak ütet kivánván praeficiálnom. Hideg idő volt.

24. Szombat. Az íjjel érkezék hirmondó Palánkrúl *Daróczi* uram után, hogy kilenczvenig való lovas labancz katona jött be hűsígemre, azon végházban kiknek az elejökben, hogy az Dunán által legyenek parancsoltam, az minthogy estvére be is jöttek; meg hagytam, hogy becsülettel fogadják s meg is vendígeljík, reggelre hagyván audientiájokat. Megérkezék *Csáki András* bejáróm is Landor-Fejérvárrúl az válasszal, jól resolválván magát az én intimátiómra a szerdár, és előtte csinált difficultásokat az Jenő felé való út iránt sopiálván azért, hogy a hadakat behivassa, és holnap vélek megindúljon *Petróczi* uram parancsoltam felőle, megiratván az *Daróczi* uramat illető instructiót is, és előtte minden dolgokat világosítván, vissza küldtem Palánkra, hogy kíszüljön, és az új kuruczokat is megválogassa, az kiknek arra való lovokat látja, ott hagyja, az kik penig alkalmatlanoknak ismertetnek az el menísre, azokat által títesse az

Dunán. *Décsei András* lovas hadaim fő strázsamesterit is vélc küldöttem ugyan ezen dolog végett, és azért is, hogy megvizsgáljon az új kuruczok közt minden dolgot, és hűségemre megeskesse. Ezekután újobban levelemmel, és egyéb szüksíges parancsolatokkal küldöttem *Ugróczi László* komornyikomat Landor-Fejérvárra, ezer tallért nyomó ezüst mívet, és egyéb portékát is küldvín általa, úgy hogy ezen jókra, zálog formában egy holnapra valamely pínzt szerezzen, és udvarom nípe megruházására posztót hozzon azon pínzen, de azon posztók vásárlására pínzt is küldtem, ha az zálogra pínzt nem kaphatna, küldöttem általa török pecsét alatt két carthabiancát is, meghagyván, hogy az pínz szerzíst elsőbben az adós levél, másodszor az zálog útján próbálja, s ha egyiket sem assequálhatná, az pínzhez nyúljon, exagerálván az landor-fejérvári szerdárnak és tefterdárnak és jancsár agának irt levelem mellett, hogy az császár szolgálatjában küldendő hadakat, és az új kuruczokat költsíg nélkül nem hagyhatom, azért adjanak az császárébúl, s ha abbúl nem adhatnak, kölcsön vagy zálogomra. Lágy idő volt.

25. Vasárnap. Reggel audientiájok volt az új kuruczoknak, kikkel jött sereg mind magyarokbúl és Szatmár s Szabolcs vármegyékbűl valók, sok dolgokrúl tudakozódván tűlök, és megesketvín, az franczиának is eleiben küldöttem. *Petróczi* uramot és *Madách Péter* uramot expediáltam az hadakkal, hogy Palánkrúl jó formában expediálják, s magok vissza térjenek, küldvín az udvariakbúl is ezen expeditióra. *Daróczi* uram expeditiójára kivántató szüksíges instructióját, és az Tömösvárra, Jenőre s Gyulára, s Veteráninak szóló leveleimet is kézhez adatván, hogy

Daróczi uram kezihez assignálja, megparancsoltam. Az új kuruczokkal jöttek gyulai, jenői, és tömösvári törökök is, kik nékem leveleket is hoztanak, recomendálván nekem tovább való expeditiójokat. Embereknek vélek szemben voltam és gazdálkodtattam nekik. Az gyulai és jenői törököket Landor-Fejérvárra küldtem, az tömösvári Huszain és Funduk passák emberei penig ma helyben nyugodtak, azok Drinápoly felé vívín útjokat. Azonban magam postáját is készítvín, irattam az portára való expeditiókat is. Lágy idő volt.

26. Hétfű. Alkalmatlanoknak ismertetvín *Daróczi* és *Décsei András* uraktúl az új kuruczoknak lovok erőtlenségire, és fáradt állapotjokra nízve az több hadakkal való elmenetelek, az Dunán által költöztetvén űket, ide Poserolczára jöttenek, kiket is megszállítván gazdálkodtattam nékiek. Reggel az *Daróczi* urammal rendelt hadak is Rhámnál hozzá fogtak az Dunán való által költözíshez, az tömösvári passák embereit is az magam postájával együtt ma ebíd idő tájban expediáltam, *Sándor Gáspár* uramnak bűvön iratván elmenetele után occurált minden dolgokrúl, irtam az fővezérnek, thihajának és jancsár agának is; írt az mellettem lívő franczia is az királya ott lívő orátorának, és magának az francziai királynak is. Dolgaimat végezvén reggel kimentem vadászni, oda ki mulattam egynehány óráig magamat. Az íjjel és ma reggel havazó idő volt.

27. Kedd. Érkezék egy karabílyosom levelekkel Landor-Fejírvárrúl ott lívő szolgáimtúl, nímely szüksíges informatiókkal, melyekhez kípest újobb leveleket irattam, és más póstámtúl vissza küldöttem a válaszokat. Jöve hirmondóm Jeni-Palánkrúl is, *Pet-*

róczi István uramtúl, hogy az hadakat által költöztetvín az Dunán, meginditotta ma délesti három órakor Tömösvár felé. Havazó idő volt.

28. Szerda. *Petróczi* és *Madách* uraimék Palánkrúl vissza jüvínek, az új kuruczok intertentiójárúl tettem újabb dispositiót. Megérkezék *Ugróczi László* komornyíkom Landor-Fejérvárrúl, az ott való török tisztektűl hozván leveleket is, az oda küldött ezüst mívemre zálog formában két holnapi terminusra vett fel, s hozott is valamely pínzt, és ezer forint érő angliai posztót is udvarom nípe ruházására. Változó idő lívín, lágy idő volt.

29. Csötörtök. Jó reggel érkezék *Kis András* nevű szolgám Bokcsán és Karansebesben lévő német tisztek leveleivel, hozván negyven kurucz rabot is magával, és valamely muzsikáló szerszámokat is, úgymint instrumentumot, trombitákat, hegedűket, kiket még ennek előtte kellett volna a németeknek prestálni Kilián sarczában. *Kis Andrást* és az feljebb említett rabokat az Antoni adjutántja kísírte Palánkra Havasalföldiben, és a dunamelléki török praesidiárius szigetekben akarván embereimet küldeni, irattam ma az expeditiókat. Azonban vadászni is kimentem vala, nagy vadkant, és más erdeit is veretvén el. Visszajövín az farsánghoz kípest az francziával, és egyéb híveimmel sokáig éczaka is mulattam. Esős idő volt.

30. Pintek. *Szalontai István* szolgámat küldöttem reggel Jeni-Palánkra, hogy az Antoni adjutantjátúl kézhez vívín az rabokat, arrúl quetantiát is adjon, minthogy az én praetensióm szerint nekem az nímetek csak tizenöt rabbal tartoznak, azon felűl valókat olyan formában bocsátotta Veterani generális, hogy ha jövendőben ő közűlök nékem is rabjaim es-

nek, caput pro capite a lejendő rabokbúl tartozzam én is complanálni. Küldöttem el *Székely Ferencz* uramot *Erdélyi János* nevű szolgámmal Bukurestre, commisiómat küldvín az palánki és galambvári praesidiáriusaimnak kísírtetísek felől, instructiót adván neki, magam és felesígem neve alatt is irván általa, az leveleket elküldöttem az havasföldi vajdának, és nímely egyéb dolgokrúl is dispositiót töttem. Nímely udvari belsőbb szolgáimban, és tiszteimben is nímely excessusok és rendetlenségek miatt tömlöczre hányattam. Volt audientiájok *Macskási* uram Erdélybűl jött szolgáinak is, kik is Veterani generál passusa mellett, *Macskási* uramnak, s több itt lívő erdélyieknek leveleket, költsíget, s egyéb egyetmást is hoztak. Olvadó lágy idő volt napestig.

31. Szombat. Napestig olvadott, szép meleg idő volt, mely nagy sárt is csinált, valamely belső igazgatásim is voltanak, s az megfogatott udvari szolgáimban kettőt elbocsátottam. Az Erdélybűl hozott muzsikákat próbálgattatván, estve sokáig becsületes híveimmel mulattam.

FEBRUÁRIUS

1. Vasárnap. Az elmult íjjel nagy dér volt, ma ismét olvadott, merő tavaszi forma idő volt. Landor-Fejérvárrúl érkezett meg emberem olyan hírrel, hogy minden ottan találtatott hajókat Péter-Váradja felé vittenek az váradiak eleiben, már oda érkezvín.

2. Hetfű. Az íjjel s ma is inkább mind esett az hó, és igen szaporán. estve becsületes híveim tekintetíért vacsorán fő élésmesterem szállásán voltam felesígestűl.

3. Kedd. Megérkezék *Szalontai* uram Jeni-Palánkrúl, elbocsátván onnan dispositióm szerint az Antoni adjutantját, és közöttök irásban pecsét alatt véghez menvín az parancsolt mód szerint az quietantiák, bocsátván el az én rabjaimban is. Az mellettem lakó francziai király embere megbetegedvín az gyakor vendégeskedések és az huzomos poharok miatt, sem tegnap sem ma hivatalomra nem jöhetett fel. Én kimentem vala vadászni is, és megtérvén az farsangnak mai utolsó napját is becsületes híveimmel együtt vígan töltöttem el. Csendes idő volt napestig, hideg is nem igen volt.

4. Szerda. *Galambvári* bég levele érkezett ott való pandúrok által, kire választ írattam az landorfejérvári szerdárnak is, és a szerdár mellett lakó szolgámnak *Fileki Mátyásnak* is. Napestig beborúlt, lágy idő volt.

5. (Csötörtök.) Reggel az Mláva mellé jöttem vadászni, egy vadkant ölettem. az egísz napot ide ki töltöttem, és az Mláva mellett lévő Csernecz nevű faluczkában háltam, az hova is küldötte az palánki kapitány Bokcsárúl irt Antóni levelit, és abban inclusive *Petróczi István* uramnak irt felesíge levelit, mely levelit *Petróczíné* asszonyom recomendálta Veteráni uramnak. Ugyan ezen alkalmatossággal jött Veteráni rabságában lívő rab Mehmet passa levele is, mely levelet nekem ír. Már harmad naptúl fogvást az balkaromban fájdalmas alterátiót érzek, kinek is daganatja már az kezem fejiben, újjaimban szállott. Napestig szép meleg tava-

szi forma idő volt, az hónak is nagyobb rísze elveszett. Érkezék az íjjel elő álomkor *Sándor Gáspár* úrnak nímely levele minden szükséges informátiókrúl.

3. **Pintek.** Ma is napestig oda ki töltöttem az időt vadászattal, ebídet is egy forrásnál öttem, szép mulatságom is volt, őzet és rókákat verettem el. Érkezék emberem Drinápolybúl feles levelekkel ottan lívő híveim *Bai Mihály* és *Horvát Ferencz* uraimék informátiójival, érkeztek az franczia orátor nekem és az mellettem lívő francziának írt levele is, érkezett Moldovábúl is *Székely Zsigmond* residensemtűl Erdélyben s Lengyelországban lívő dolgokrúl való informátiói is. Napestig tavaszi forma idő volt.

7. **Szombat.** Noha az kezemre jobban kezdtem ugyan lenni, de az lábaimban újobban alterátiót érezvín, praeveniálni kivánván az nagyobb nyavalyát, az jobb karomon eret vágattam, két findzsányi vért bocsátattam ki. Egy gyalog fő hadnagyom Jeni-Palánkon halván meg, testét ide hozattam, és a magam szállásán titetvén prédikátiót teste felett, trombita, síp, dobszó alatt, zászlós seregekkel, és feles egyéb rendekbűl álló kisírőkkel el kisírtettem az temetőhelyre; az francziának szólló levelit megküldtem neki. Beborúlt lágy idő volt, estve felé penig eső esett.

8. **Vasárnap.** Az Drinápolybúl írkezett levelekben az kik clavisosok voltanak, tegnap megfordítatván, hivattam magamhoz a francziát, közölvín vele az Drinápolybúl jött híreket. Érkezék azonban Mahmut bék Ogli levele Arnolt országbúl, kiben adja értísemre, hogy az Velenczében szólló, neki recomendált levelekben három rendbeli csomókat kezihez vett, assecurálván, hogy el is küldötte, és hogy az recipisserűl ha választ vehet az tőllem és az mellettem lívő

franeziai úrtúl kivánt helybül, megküldi azt is bizonyos embere által. Az tegnapi érvágásnak a kezeimre nízve úgy tetszik, hasznát érzem, de mind két lábaim bokájiban s fejiben nagyubb erőtlensíget s fájdalmat tapasztaltam, változó idő is lívén, minthogy ma is alkalmas hó esett, de estig el is olvadott.

9. **Hétfü.** Az Dunán túl Jeni-Palánkban lívő hadaimnak hódoló faluk lakossinak az öregiben hozattam ide. kikkel szemben lívín, és nímely dolgokat tűlök tudakozván. parancsolatimat is eleikben adván, az parancsolt dolgokhoz kípest töttem dispositiót Palánkban is irántok, voltanak annakutánna előttem valamely ellenség végházaibúl való, s az törököknek megsatzolt rácz labancz rabok is, kik az törökök úti levelivel járván, s kereskedvén, az osztrovai szigetben lévő praesidiáriusim, hogy az én levelem nálok nem tanáltatott, ide beküldöttík fogva, kiknek leveleket megvizsgálván, és tűlök nímely dolgokrúl tudakozódván, elbocsátottam, megtiltván, hogy az én dispositióm alatt lívő földön ne járjanak, az én speciális levelem nélkül, ha tanáltatnak, nem csak jószágok prédáltatnak el, hanem magok is megfogattatván, megbüntettetnek. Ezekután volt audientiájok az itt való törököknek, kiknek is elejökben adtam, hogy az jancsárok szerdárságának donatióját Drinápolybúl egy Csaffer aga nevű töröknek hozattam meg, minthogy ez nyáron az másik. az kit tett vala az fő jancsár aga az én recomendatiómra, megholt, jelen lívín ezen Csaffer aga is előttem, eleiben adtam mint viselje magát, az itt lívő törököknek megzabolázásában. Ezek után mind jobb s mind bal lábomra, de kiváltképen az jobbra érezvín rosszabbúl magamat, úgy hogy egy lípist is alig tehettem segitsíg nélkűl,

estve idejin lenyugodtam. Az idő penig igen szép tavaszi formán viselte magát.

10. Kedd. Napestig fekvíssel töltöttem az időt. Érkezék levelem L.-Fejérvárrúl az váradiaknak, mintegy három ezerig való lelkeknek oda való érkezísükrűl. Érkezék még egy postán Lengyelországbúl, kit még Drinápolyban lítemben küldtem volt el, Stephán nevű, Moldván jüvín által, hozta a moldovai vajda és ott lakó szolgám *Székely Zsigmond* levelit. Szép tavaszi forma idő volt.

11. Szerda. Érkezének két csoportbéli katonák Tömösvárrúl, kikben az palánki kapitány ide küldött az informátió adásért, még Tömösvárnál hagyván az tiszteket az zászlókkal együtt ezen katonák. Az Lengyelországbúl érkezett informatiókat az elávisos irásbúl megfordítván, kiknek originálisit Moldvában lívő residensem Drinápolyba küldötte, nagy dolgokat tanultam ki belőlle, úgy az franeziai király extraordinárius ablegátusa monsieur Danvald uram az lengyel király udvarában való érkezíse confirmáltatik, mely dolgokrúl, és egyéb szüksíges dolgokrúl is conferentiát tartottam az itt lívő franczíai úrral is. Ma is ágyban való fekvíssel töltöttem az időt, noha az estve holmi spiritussal és flastrommal megkenték és békötötték az bal lábomat, de semmit nem használt. Tegnap sokáig fáztam is az ágyban, nehezen tudtam megmelegedni, ma penig az gyomor erőtlensíge volt rajtam, mert az mit keveset ettem is, nehezen emíszhettem meg, az bal oldalomnak fájása s nyillalása is volt rajtam. Beborúlt lágy idő volt. estve felé penig eső esett.

12. Csötörtök. Az elmúlt éezaka igen nyughatatlan éezakám volt, mivel éjfélig semmit sem, éjfél után

is keveset alhattam, kivált az oldalnyilalás miatt lívín igen roszúl, reggelre kelve érkezék hírem az Dunárúl az osztrovai szigetrűl, Landor-Fejérvárra küldött embereimnek, két hajó éléssel oda való érkezésekrűl, kiknek is kiüresítésekrűl és nagyobb rízsének az hadak köziben való kiosztásokrúl dispositiót töttem. Érkezék azonban levelem az landor-fejérvári szerdártúl, váradi Abdullatif passátúl, ki is harmad idén *Petróczi* urammal ment vala Váradra, jött levelem az váradi janesár agátúl is, az ki az váradi obsidiót olyan dicsíretesen sustineálta, mindenek felett ő viselvín oly keményen és dicsíretesen magát. Megérkezvín azonban hadaim is Jeni-Palánkhoz, az odavaló járásoknak relatiójával, *Daróczi* uram *Szappanos* urammal előre jöttek ide, hozván recognitiót az gyulai török tisztektűl, az császár élésit mint szállították be Gyulára. Valamely orvosságot csináltatván flastrom formában, azzal köttettem magamat bé az nyilalás ellen, nappal csendesebben voltam. Reggel essős idő volt, délután fagylaló nagy szél kezdett fúni.

13. Pintek. Érkezék *Filekitül* levelem Fejérvárrúl, az szerdár Kapucsilár thihája Drinápolybúl való megtérísirül és az általa hozott hirekrűl. Érkezett azonban nekem is *Balog László* nevű postám nagy fasciculusokkal. *Daróczi* uramat és gróf *Glavics Miklós* nevű szolgámat küldöttem ma Landor-Fejérvárra, bizonyos instructiókkal, és a landor-fejérvári szerdárnak, úgy az Váradrúl szabadúlt passáknak és janesár agának szólló levelekkel. Az tegnapi kötís után az éjjel csendesebb nyugodalmam volt, távozván tűllem az nyilalás is, jobban alhattam, lábomban is könynyebbsíget érzettem, de újabban az jobb kezemnek

könyökiben és fejiben érzettem az mai napon fájdalmamnak megújítását. Szép tiszta idő volt.

14. Szombat. Az éczaka s ma az clávisos irásokban véget érvén arra rendeltetett szolgáim, az bennök lívő dolgokrúl conferentiát tartottam becsületes híveimmel, concurálván ezen alkalmatossággal az francziai és lengyelországi levelek is, az világ dolgairúl nagy lument vettem, igen szép maga ajánló levele érkezett ezen alkalmatossággal az Reiz effendinek és Skerlet úrnak is, úgy az portán resideáló francziai orátornak is. Érkezett *Fileki Mátyás* bejáróm is Landor-Fejérvárrúl, a kit az ott való szerdár sietve küldött ide az maga levelivel, és izenetivel, kivánván ezer tallér érő bérért Tömösvárra való szállítását, két ezer kila buzának az magam szekerein. Azonban az itt való törökök felgyűlvín szállásomra, magam szemben vélek nem lehettem, hanem instantiájokra *Petróczi* uram által resolváltam. Az éjjel jól aludtam s könnyebben voltam, de ugyancsak ágyban való fekvíssel töltöttem el az napot. Az éczaka dér volt, ma pedig szép s tiszta idő volt.

15. Vasárnap. Az levelek és az válaszok iratásához fogtam, az francziai úrnak audientiája lívín nálam, az királyátúl, és az fő minisztertűl érkezett leveleit, és az francziai orátor s más Konstanczinápolyban lívő jóakaróji informatióival együtt elolvasván s megmagyarázván előttem, nagy dolgokat tanultam ki belőlök, közölvén vele én is confidenter az portárúl és Lengyelországbúl érkezett híreket, az fennforgó dolgokhoz kípest nímely királya dolgait concernáló állapotokban is végezvén vele. Úgymint 1. Minthogy a francziai királynak extraordinarius ablegátusa és orátora Danvald uram eő kgme, már az felsíges len-

gyel király udvarában is megjelent, és az elmúlt holnapnak első napján újesztendőbe az király levelivel együtt az országgyülísiben is compareált, az mennyiben az lengyel királyné is már az austriaca factiótúl abstraháltatott, nagy remínysíge vagyon az francziai királynak, hogy az nímet császárral való ligátúl is elszakaszthatja, és a török császárral megbíkíltetheti, és valamikor az törökkel és tatárral való békessége a lengyeleknek meglenne, akkor az respublica az fizetett hadakat is reformálná, és az oly elbocsátandó hadakat az franczia király foglalná el a maga fizetísire, mely is líszen tizezer ember, s legalább nyolcz ezer, irja az király az mellettem lívő francziának, hogy errűl speciális parancsolatja vagyon Danvald úrnak, és már hozzá is fogott ezen munkához. 2-do. Az gyakor correspondentiát s levél küldíst kivánván az király, mind ű tüle, mind én tűlem, azért a hamarább való correspondentia kedvejért végeztük el magunkban, hogy Bosznában és Ragusában tegyünk oly dispositiókat, s küldjünk bizonyos szemílyeket, kiknek alkalmatosságával Velencze felé lehessen az correspondentia, minthogy Velenczében is az francziai királynak extraordinarius ablegátusa, és orátora resideál, mely dolgoknak munkájához is hozzá fogtunk, mert noha Arnolt ország fele is ugyan Velenczére Mahmut bék által megvan ez a correspondentia, de az is kisedelmes, kerülő arra az út. Az éjjel nagy dér volt, ma penig igen szép tavaszi forma idő volt. Én is úgy tetszik, könnyebbsíget érzettem

16. Hétfű. Csatára bocsátván nímely katonáimat túl a Dunán Bokcsa felé, lovas ellenségre akadván, fel vertík, négyet hozván előmben is nyelvnek. Megérkezék *Daróczi* uram is *Glávicscsal* együtt Landor-Fejérvárrúl.

hozván választ irásban is az ott való passáktúl, és más török uraktúl is, az kiknek írtam volt. Hosszas expeditióimban mind én, mind a franczia Marchió véget érvén. portai és francziai ministerekhez Drinápolyban postámat expediáltam estveli nyolcz óra tájban, magam ott lívő híveimnek írván bűvebben, és recomendálván nekik az békesség felől Lengyelországban Jablanovszky úrnak, és az moldvai vajdának, s ott lívő residensemnek szólló leveleket is. Küldöttem el ezen alkalmatossággal Nisre az ott való jancsár agához egy paripával, és valamely tűle kölcsön fel vett pínznek megküldísivel *Dósa Mihály* szolgámat, bizván egyéb dolgokat is reá. Szép tavaszi forma idő volt. Én is pedig jobban voltam.

17. **Kedd.** *Fileki Mátyás* és *Daróczi* uram által írt leveleire az szerdárnak választ tívín, karabílyosom által küldöttem meg Landor-Fejérvárra, az mely nígy labancz nyelvet hoztanak az katonák, azokat magam eleiben hozatván, és meg examinálván más kurucz rabok szabaditására Jeni-Palánkra küldöttem. *Daróczi* uramot vissza küldvín azon végházban bizonyos instructióval. Tegnap öltözvén fel, ma is fenn voltam öltözetembe, már naponkint jobban érzem magamat. Szép idő volt.

18. **Szerda.** Feles törvényes és hadi igazgatásim voltanak. Érkezék egyníhány katonám Gyula felől, kiket *Daróczi* uram hagyott volt el *Fileki* nevű lovas hadnagyommal, de az hadnagyon szerencsétlensíg esvin, Fekete-Bátorba fogták bé, ezen katonák hoztak levelet a tömösvári passátúl is. Beborúlt lágy idő volt.

19. **Csötörtök.** Váradrúl szabadult Ibrahim passa levele s embere érkezék, recomendálván nekem a nikápolyi passának szóllót is. Az itt való poserolczai

porkolábnak, ki tegnap hirtelen guta ütís miatt hala meg, lett ma tisztessíges eltemettetíse, az én szállásomon lívín teste felett az prédikáczió, s innen kísérték el mind az fő rendek, udvariak s vitézlő rendek zászlókkal s muzsika szó alatt a temető helyre. Az íjjel dér, ma penig beborúlt lágy idő volt.

21. Pintek. Megérkezék *Pápai Gáspár* bejáróm a posta késérísbűl. Megérkezék Landor-Fejérvárrúl is a karabílyosom a landor-fejérvári szerdár levelivel, hozta a váradi jancsár aga levelit is, kit is Iszárcsikon hagyott, Drinápoly felé menvín. Hoztak egy csomó levelet is Palánkról, kit egy bokcsai labancz hozott oda, mely levelek Haiszler és Veteráni generálisok és Antóni és ugyan Veteráni rabságában livő rab passa levelibűl állók. Landor-Fejérvárra Ibrahim passának és a szerdár Kapucsilár thihájának választ irattam. Beborúlt lágy idő volt, estve penig hó kezdett esni.

20. Szombat. Megérkezék Nisrűl *Dósa Mihály* szolgám, ki is hozta az ott való jancsár aga levelit, ki is néki küldött paripámat kedvessen vette. *Csáki András* bejárómat penig küldöttem sietve levelekkel Landor-Fejérvárra, választ tívín Ibrahim passa levelire is, és megküldvín a rab Mehmet passa leveleit is, az ki hová szólló volt, más rendbéli embereimet hasonló sietséggel küldtem Jagodina és Nis felé, általok küldvín az váradi jancsár agának is valamely ajándíkot, és költsíget is, ki is a császár útján megyen Drinápoly felé. *Szappanos Mihály* lovas kapitányomat némely hadnagyokkal és bizonyos számú katonákkal küldöttem által az Dunán valamely próbára. Lovas gyalog tiszteimnek sok rendbeli instantiájokkal meggyőzetvín, *Szamárosi* nevű rabságban lívő

labancz hadnagyot kezessígen elbocsátottam kuruczságra. Ma beborúlt essős s hóra czílozó lágy idő volt.

22. **Vasárnap.** Az galambvári Huszain bék levele érkezett hozzám. Beborúlt szeles idő volt.

23. **Hetfü.** Generalis Veteráni és Antóni leveleire választ títetvín, írtam ezen alkalmatossággal Veteráni rabságában livő rab Mehmet passának. *Andrási János* nevű szolgámat küldöttem Landor-Fejérvárra *Fileki Mátyás* bejáróm helyiben residensnek. Estve felé érkezínek újobban levelek Palánkrúl, kik között voltanak Veteráni levelei, és az ott lívő palánki kapitányom tudósítása is vagyon nímely szükséges dolgokrúl. Szép tiszta idő volt.

24. **Kedd.** Ma beérkezett *Szappanos Mihály* kapitányom is az katonasággal, behozván rabúl *Horvát Mátyás* kapitányt is az labanczok közül egyníhányad magával, megtérínek a váradi jancsár aga után küldött katonáim is, kik választ is hoztanak. Érkezék váradi Muharim aga is Landor-Fejérvárrúl, ki is a váradi Abdullatif passátúl levelet hozott, és egy aranyos kupát ajándíkba. Azon Muharim aga tartotta meg Váradon maradt leveleimet és diáriumimat is, kiket is most hozott meg. Én penig miolta ágyambúl felköltem is, más segítsígivel is alig járhatok, azért is valamely paraszt orvos cúrája alá végeztem magamat adni, valamely gyükeret törvín össze, arrúl ittam két findzsával estve és reggel. Napestig hideg szeles idő volt.

25. **Szerda.** Hadaimnak három helyen interveniált szerencséjekrűl, és Jeni-Palánkban negyvenötig való raboknak béhozások felől, az l.-fejérvári szerdárnak levelet irattam, más levelet az váradi passának, irattam az szerdár mellett lívő szolgámnak *Andrásinak*

is, mely levelekkel Muharim agát expediáltam, kit is protectióm alá vettem, minthogy ezelőtt is szolgálatomon volt, cselédjinek is ide való hozatásárúl dispositiót töttem, volt conferentiám becsületes híveimmel az fennforgó állapotokrúl, s ezen elfogott feles labancz rabok dolgában is. Azonban a rácz orvos cúráját continuálván, valami keserü gyükeret töretvín össze, mízzel együtt vettem bé estve egy kalánkában. Délig szeles essős idő volt, délután szép idő.

26. Csötörtök. Viradta előtt egy két órával förösztött meg az rácz orvos, teve és ló csontjainak az zsirjábúl csinált förödővel, magam tevéi és lovai közül veretvín le egyet, ugyanazon csontokbúl egy venyigével köte egyníhányat az derekamra, és az mikor kiköltem az kádbúl, akkor magamnak kellett eloldanom, és az fürdőben hagyatta, ma az fördis után csak ágyamban hevertem, de az jobb lábomnak az fejiben és bokájában mind az fördés előtt, s mind az után nagyobb fájdalmat érzettem. Tömösvárott lívő Huszain és Funduk passának leveleket irattam, kit is az palánki kapitányom küld el paraszt posták által, irattam az raboknak fassiójárúl Landor-Fejérvárra is más posta által. Estve ugyanazon csontoknak zsirjaibúl kenettem meg az könyökömtűl fogva kezeimet, térdeimtűl fogva lábaimat. Szeles idő volt.

27. Pintek. Drinápolyban postát akarván küldeni a leveleket irattam, Boszna Szerajbúl is érkezett meg egy emberem az oda való passa levelivel. Éjféltűl fogva ma napestig könnyebben érzettem magamat, a lábomra újobban valamely gyökeret étetett velem az rácz orvos, és estve is kenettem magamat. Szeles idő volt.

28. Szombat. Mind estve reggel kezeimet lábaimat az rácz orvossal kenettem. Holmi törvínyes revisiók voltanak és conferentiák. Érkezék azonban *Török Ferencz* Drinápolybúl nagy csomó levelekkel, kinek percurrálásával telék az napnak nagyobb ríszе. Délig szeles, délután csendes idő volt.

MARTIUS.

1. Vasárnap. Az éczakának is nagy ríszit az levelek olvasásában töltöttem, megfordítván az clávisos irásokat is az éjjel, és az levelek revideálásában is véget érvén, hivattam az franczia urat, ki ebíden is nálam volt, és mind ő, mind én egymással a levelekben letett dolgokat közlöttük nagy sinceritással, többi között explicálta az királya levelit, és valamely ríszben az portán lakó iránt lakó orátora diffidentiáját is, az ki azt irta volt a francziai udvarhoz, hogy a fővezér absolute meg fog az címettel békélleni, mely nagy scrupulust, és címely mi irántunk való dispositióiban is remorát csinált az udvarnál, ő penig azt irta volt, hogy nem experiálta annyiban az dolgokat, hogy meglegyen az békesség, az minthogy úgy is lett, kire nízve is már úgy practicáltatik az ő udvarokban, hogy az király az orátornak a mely levelet szokott irni, annak duplicátáját ide is neki mindenkor megszokták küldeni az vele lejendő clavissal. Referálta az királynak az olaszországi fejedelmekkel, és azok között ki-

vált az római pápával, és a florentini herczeggel az olaszok és spanyolok ellen, úgy az imperiumban való confusiókat, az császár és az imperiális fejedelmek között az hannoveri háznak, kit máskint Lunemburgicumnak is hívnak, az császártúl az electorság iránt offeráltatott oblatiójáért, mely oblatióiért is azon ház mind tavaly s mind harmad ívi segítséget adott mind a török mind a francziai ellen, és ezen campaniára is azon ház igérte magát a segítségre, hogy nyolczezer embert fog administrálni az török ellen, melynek is az imperiális fejedelmek contradicálnak, privilegiumok és szabadságok ellen való dolognak esmervén. Referálta, hogy húsz éléses öreg gályáit nyertík volna el az francziai király gályái az hollandusoknak. Danvald uram leveliből penig világositotta előttem a francziák riszirül való factió mennyiben lígyen Lengyelországban, már az Gneznensis Archiepiscopus is, qui est Primas et Cardinalis in Polonia, abstraháltatott az austriai factiótúl et Rex et Regina, Jablonovszky uram penig, ki az egész ország hadainak fő generálissa, régen övék, az német császár riszirül Comes Nosticz az Lengyelországban livő extraordinárius Ablegatus, valamint Nosticz úgy Danvald is publice fognak, és fe-lesígekkel együtt lívín compareálni az ország gyűlísiben, az ki az mostani új esztendőben 1. Jan. kezdetett, az francziai királynak ordinantiája ment volna Danvald uramhoz, hogy ha a törökkel megtanál lenni (kihez nagy reminysíge is vagyon) az particurális békesség, az mely hadakat reformálná azaz elbocsátaná az respublica, azokat Danvald uram foglalná el a francziai király fizetísire, és forditsa az én szükségemre. Irja azt is Danvald néki, hogy a moldovai vajdának nimetességét tanulta ki és hogy az arra felé

váló corespondentiának nincsen securitása, paranesolja azonban a király mind néki mind az orátornak, hogy az király költsíginek is nem kedvezvín, minden utakon azon lígyenek, hogy engem hová hamarébb introducálljanak Erdélyben. Ezekután én is közlöttem véle azokat, a mely dolgoknak Drinápolyban az én embereim is végére mehettek s experiálhattak. Jelentvén a többi között, hogy mind ő hozzá mind az orátorhoz L.-országbúl az ily corespondentiák az én embereim alkalmatosságával folytanak, diffidentiában livín a moldvai vajda Jablonovszky urammal, praecisse pro servitio reges ipsorum tartván residensemet Moldovába, világositottam az porta resolutiójirúl a lengyelekkel való békesség iránt, hogy az ily dolgokban most is az orator az én postám szolgálatjával élt, az által küldvín el az levelet L. országban, és hogy újobban két emberemet kivánja maga mellé az orátor, kiket szolgáltathasson postaságban, kikben is én kedvit nem szegem, az ő dolgok az én dolgom lívín, kire ő is felele. Irt arrúl neki is az O. instáljon azon két ember felől, kiknek ugyan continuus és esztendős maga mellett való lakását kivánja. Jelentettem, hogy az tatár Chám után emberit küldötte az fővezér, megirván, hogy emberit küldje L. országban, és hogy ha a lengyelek acceptálják az portának ezelőtt tett propositióit: úgymind Podolyának és Ukrajnának Kaminieczczel együtt való cessióját, ezen conditiók alatt az békesség az portátúl acceptáltatik, de hogy a lengyelek kivánsága szerint Bucsákbúl másuvá az tatárokat el vigyík, és Moldovát s Havasalfölföldit nekik engedjék, arra soha a porta jó akaratjábúl reá nem mígyen. Jelentím többi között, hogy a fővezér 10 erszíny pínzt, ezer sing fajlandis posztót, és

egyébb hadak ruházatjára való alkalmatosságokat úgy élést is rendeltetett *Sándor* uram oda való menetelivel, de *Sándor* uramat hátrább marasztották az angliai követ és a török között lejendő dogoknak kimenetelire, mely angliai orátor negotiátióinak még az mikor ezen posta expediáltatott semmi apparentiája nem volt, sőt inkább minden dolgok s jelek arra czíloznak, hogy nem lesz meg az békesség az török s németek között, és az fővezér s portai cancellarius is nekem igen szép biztató leveleket irnak, tamen est mihi res valde suspecta, quod supremus vezírius et omnes adhuc alii ministri sunt in eadem authoritate, qui fuerunt praeterita campania ministri pacis, et pacem omnino desiderant, donaque plurima et pecuniam Germanorum in fine praeteritae campaniae acceperunt, et se ad pacem faciendam secrete omnino obligarunt. Ezekután voltak több aprólékos dolgok is in conversatione: a francziai király hadainak kik legyenek tisztei és hol, micsoda corpussa legyen mostan, superveniáltam azonban ezen beszédek között német gróf rab Solari és ugyan Arnolt passa Mahmut bék Ogli levelei, és postái, kikben insinuáltatik nékem, hogy azon rabot az passa Nishez közel négy orányi földre Uszkup nevű helyre küldötte, insinuálván hogy 10 erszény pínzen nékem adja, s azért is hozzám közelebb küldötte, noha az havasalföldi vajda is kivánta volna tűle megvenni, Solári penig remínkedik az istenért: szabaditsam, minthogy reám maradott dolga, mely leveleket közölvín a francziával is, igen considerate és álmélkodva olvasta. Végezvén azonba a francziával beszídemet, insinuáltam neki, ha mi irási vannak, leveleit kiszítse el, mert holnap elmégyen a posta, és Mahmut bégnek s Velencze felé való coresponden-

sinknek is irhat, mert arra is líszen alkalmatosság. Az új-palánki kapitány azonban a szélvész miatt eddig nem küldhetvén által a rabokat, most harmiczhetet által küldött, kikben hadnagyok is vadnak, sokan lívín sebessek is benne, Palánkon is maradtak, s mindöszve ötvenen vadnak, az tisztekbe magam eliben is hivattam. Ma azonban csendesebb idő lívín, a szél megállott.

2. **Hetfű.** Az hoszas expeditiókban mind én, mind a francziai úr véget érvén, délután expediáltam *Dósa Mihály* nevű szolgámat Drinápolyban, választ tévén minden dolgokra s levelekre, az előtt harmad negyed nappal irott expeditiókat is ezen szolgámtúl küldvín el az utóbiakkal, irattam választ gróf Szolári nevű német rabnak is, úgy az mellette lívő Mahmut bég Ogli emberinek is, és magának is az pasának, az francziai úr Velencze felé szóló leveleit is ezen alkalmatossággal küldvín el *Dósa Mihálytúl*, meghagyván neki, hogy utjábúl divertáljon az hol Solári van, embert is vívín a végre magával, hogy az informátióval vissza küldhesse, maga penig kövesse útját Drinápoly felé. Küldöttem azonban *Nemessányi Bálint* uramot Landorfejérvárra az ott való szerdárnak és jancsár agának szóló levelekkel, oly dispositióval: hogy nímely Drinápolybúl hozott leveleket is vélek közöljönek, és az minap komornyíkomtúl zálogban ottan hagyott ezüst művet is kiváltsa és elhozza. S ugyan *Nemessányi* uram által küldöttem tiz erszíny pínzrűl azaz öt ezer tallérrúl szóló fermánját is az török császárnak, hogy Csaffer pasa az császár adanai adájábúl nékem assignálja azon pénzt, lívín azért én négy ezer háromszáz tallérával adós, kit még Landorfejérvárnak az nímetektűl való megvétele előtt tömösvári pa-

saságában contraháltam volt Csaffer pasátúl, és azon adósságrúl neki levelet irattam volt, úgy küldöttem azon fermánt keziben, hogy azon pinzt fordítsa maga szüksígire, és az én adós levelemet adja ki *Nemessányi* uram kezibe. Az városi és külső parasztságnak sok panaszi, és az katonaság élődísek iránt is sok búsúlásim lívín, mind ezekben igazitást töttem, az mennyire a mostani állapot és alkalmatosság engedi. Valamely magam hadaimbúl és szolgáimbúl álló rabjaim is lívín, vétkekért és excessusokért azokat is az sok instantiákra nízve kezessígen elbocsátottam. Érkezék ujobban Veteráninak és rab Mehmet passának levelei egy török által, kit az bokcsai kapitány kisírtetett Palánkra. Ma mind fenn voltam, de erőtlen állapottal, estve ujobban kenettem kezemet és lábaimat. Szép tavaszi forma idő volt.

3. **Kedd.** Ma is egy másfelé való expeditióim voltanak, kikben véget érvén s ebídhez ülvín az urakkal, volt estig való mulatásom asztal felett. Elnyomorodott beteges állapotjokhoz kípest is egyéb okokra nízve is az erdélyiekbűl az praefectusnak egyníhányad magával, hogy hazájában mehessen, szabadságot adtam. Szép idő volt.

4. **Szerda.** *Ugróczi László* komornyikomat expediáltam *Jeneivel* s két karabílyossal Erdélyben Veteránihoz levelekkel és bizonyos instructióval hogy ezen alkalmatosággal a Veteranitúl vett szabadsághoz kípest valamely vásárlásokat kövessen el Erdélyben, és hogy gróf Solári szabadulásának modalitását is tractálja, minthogy már azért is elküldöttem, megküldvín in originali Solári és Mahmut bég Ogli leveleit is. Érkezének Csaffer pasa és másutt lívő török tisztek levelei is Landorfejérvárrúl, kikben insinu-

álják, hogy a vezér hadak számára való valamely alkalmatosságokat és pénzt is assignálván *Sándor* uram kezihez, kívánja tudni mik legyenek azok, intimálván egyszersmind, hogy az elfogott labancz tiszteket hertelen el ne bocsássam, mert az török nemzet részérül az káros volna, ha az ily emberek elbocsátatnának. Az erdélyiekben is, az kiknek dimissióra való szabadság adatott, elmenínek *Ugróczival.* Az rácz orvos hajnalban megferesztett, és az mely gyökerekbűl s füvekbűl álló fördővel feresztett, az ferdőbűl kijüvín, azzal takarta be lábomnak bokáit s fejeit, kiknek is úgy tetszik, hasznát érzem. Az íjjel nagy esső volt, ma penig lágy idő volt.

5. Csötörtök. Az íjjel is mindinkább és szaporán esett az esső, mely az patakokat is hirtelen megindítá, kik az igen kicsiny Mláva vizét is annyira megárasztották, hogy sem innen Palánkra, sem onnan ide usztatás nélkül nem járhatni. Érkezék estve kísőn Drinápolybúl egy Achmet aga nevű kapucsi passa *Sándor Gáspár* urral együtt, kinek is eleiben küldvín, mikor bejött, az bástyákrúl lövéseket títettem eleiben, de audientiáját reggelre halasztottam, *Sándor Gáspár* urammal penig estve títettem relatiót, ki is praesentálta az császár fermányát. az fővezér, jancsár-aga, és vezír thihája s francziai orátor leveleit. Szép idő volt.

6. Péntek. *Sándor* uram ma bővebb relatiót tívín, azután volt audientiája az kapucsi passának, ki is újabb levelít praesentálván az vezér thihájának, csakugyan azon dolgokat confirmálta, hogy azokért küldetett, az ki a fermányban fel van tíve, úgymint: hogy Tömösvár, Gyula, s Jenő felé hadaimat küldjem és az császár Landorfejérvárrúl rendelt élísit is introducáltassam, féltvén a vezír azon helyeket ha-

mar való obsidiótúl, ezen expeditióra rendeltetett az vezér Landor-Fejérvárrúl is ötszáz lovast és havasalföldibűl is ugyan ötszázat két két lúval, kiknek is a vezér parancsolatjábúl az intimáltatik, hogy az mi embereink lígyen fejek ezen expeditióban. Declarálta azonban az vezér nevivel az készületeket és egyéb hadi dispositióit, hogy a vezér ezen esztendőben idejin indul meg, és az tatár chám fia is bizonyos ezerekbűl álló tatársággal az fű hegyin compareál szomszédságunkban, jelentvín azonban, hogy Landorfejérvárra szóló fermánok is vadnak nála, és hogy oda is el kell mennie, kire én az én rímszemrűl a mi telhetik a császár és vezér parancsolatjokhoz kípest az hadakat elkészítem, és a ki arra való líszen elküldöm és ő melléje is magam emberemet adom s Landorfejérvárra elküldöm, ott elkíszitvén ezen expeditióhoz szükséges dolgokat a szerdár, és az én hadaimnak is élést küldvín s a megegyezés felűl tudósítván, én irántam nem lesz fogyatkozás, noha a vezir kvártélyt nem adván hadaimnak, és minapi útjokban is sok lúbeli kárral lívin, tehetnik szót mindezekrűl, de enmagamat ezekkel nem mentem, egyeztünk meg azért abban, hogy még ma nyugodjík, és holnap expediáljam. Ezekután híveimmel tartottam conferentiát. Azután volt audientiája a francziai úrnak, kit ebíden is nálam marasztván, relatiót tettem neki az occurrált dolgokrúl. Landor-Fejérvárra leveleket irattam, *Ugróczi* után is hasonlókípen. Megérkezék *Nemessányi* uram is Landor-Fejérvárrúl, igen contentus volt Csaffer az tiz erszíny pínzrűl való fermánnal, és az nála lívő adós levelemet is kiadta, és a fermánban a mely superfluitás lett volna is az adósság felett, azt is pínzűl *Nemessányi* uram kezihez assignálta, az zálogban lívő

ezüst mívemet is kiváltotta és elhozta; az interesre is az végezís szerint bizonyos számú pénzt adván. igen barátságos levelet írt ő kgme által a szerdár és magát is becsületesen látta. Szép tavaszi idő volt.

7. **Szombat.** Jó reggel az kapucsi passát és vele együtt *Sándor* uramat bizonyos instructióval expediáltam Landor-Fejérvárra, azután én is lábaimra jobban érezvín magamat. kimentem s oda ki voltam délután is egy darabbal, igen szép mulatságom volt az nyulakkal és fáczánokkal, délután bejüvín a mely becsületes főrendek és egyéb erdélyi s magyarországi nemesség is ki jött volt velem, magam és hofmesterem asztalához megmarasztatván, jól tartottam és mind külső belső musikásokkal musikáltattam. Napestig essős idő volt.

8. **Vasárnap.** *Sándor Gáspár* uramat és az kapucsi passát beérvén az postám Iszárcsikon, Bokcsa, Karánsebes és Becse felől jött híveimnek informatióival, kiket az kapucsi passával is közölvín, az landorfejérvári deványban is produkálni fogja. Érkezett meg egy karabílyosom, kit *Dósával* küldöttem volt el Nisre, küldötte általa meg *Dósa* német rab gróf Solari levelit, és ugyan Mahmut bég Ogli agája levelit is. ki mellette comissariusúl vagyon. tudósitván az reá bizott dolgokrúl *Dósa*, kiket Solári iránt. s Nissen is véghez kellett vinni, és hogy Nisrűl is Drinápoly felé is követte útját, nem akarván az török kezibűl kiadni addig Solarit, míg az öt ezer tallért keziben Níssre nem küldöm. Szép tavaszi forma idő volt.

5. **Hetfű.** Irtam Veteraninak és *Ugróczinak*, megküldvin nímely originális leveleket. kiket Solari dolgában irtak, Veterani nagyobb convictiójára, minthogy terminust adtak az törökök, hogy ha akkora az

pénzt meg nem küldöm, nékem akarván abban complaceálni, Mahmut bég Ogli vissza viszi az urának s el adja másnak gróf Solarít, megirtam, siessenek az érette való pínzzel, és reputatióm s parolám forogván azon Solari dolgában az német generálisok előtt, voltam nem kicsiny elmebéli nyughatalansággal, mi tívő legyek iránta, iteratis viribus is tartván ez iránt conferentiát becsületes híveimmel. Az Veteráninak és *Ugróczi Lászlónak* szóló levelekkel expediáltam *Csáki András* bejárómat Erdélyben. Szeles idő volt. Elő álomkor jött be *Monori Mihály* bejáróm az osztrovai szigetbűl olyan hirrel, hogy oda az l.-fejérvári szerdárnak egy agája érkezett, már besetítedvén harminczad magával, az mely irást vagy parancsolatot hozott is a szerdártúl, azt is behozta előmben, két embert akarván ott megfogni, és azoknak cselédjeket elrablani, és egyéb javokbúl is prédát hánni kivánván, megolvastatván azért mindjárt ezen íjjel az irást, az irás szól az kulicsi törökökre, hogy harminczan menjenek el az agával, és fogják meg azon embereket, azon szigetben nékem árokkal keritett sánczom, hatvanig való praesidiariusim, és azonkivül is salvaguardáim lívín, és az szigetbeliek is quártélyom s protectióm alatt lívő szegínységbűl állók lívín, nem kevéssé resentiáltam, hogy nekem ezen dologrúl nem irt a szerdár és az agája sem becsült meg a bejüvetellel s hiradással, küldöttem azért azon agához sietve törökűl tudó bejárómat *Fileki Mátyást* hivatván becsülettel, oly instructiót adván a bejárómnak, hogy ha be jű, mind azt a két paraszt embert, kit meg akar fogni, mind a falunak eleit hozzák bé magokkal, ha penig be nem akarna jűni, az két embert adják ke-

ziben; de cselédjeket s felesigeket ne engedjik tovább való dispositiómig, ezzel éczaka elmenínek.

10. Kedd. Béjöve reggel a hirmondó, hogy az aga megharagitván magát, hogy a két embernek eselédjeket kezihez nem adták embereim, ama két embert se vette kézhez, vissza indult Landor-Fejérvárra. Küldöttem ki azért újobban becsületes hívemet *Orlai Miklós* uramat oly instructióval, hogy ha szintén az szerdár agája el ment is, hogy a szerdár s közöttem következhető veszekedís a miatt távoztathassék, magam hajdúit rendelvén melléje azok által küldje fel a landorfejérvári szerdár mellett lívő residensem keziben, eselédjeket, jószágokat penig vitesse be az én ottan lívő praesidiariusim sánczában, a mig ezen két embernek dolga egyfelé elválik, innen is penig postát küldöttem Landor-Fejérvárra a residensemhez *Andrássi Jánoshoz*, megirván neki mint alkalmaztassa magát a szerdár előtt ezen két ember dolgában, irván bő szóval a szerdárnak is, insinuálván, hogy ebben neki ugyan contentumot akarván tenni, az embereket felküldöttem, de hogy én is kivánhattam volna azt tülle, hogy nekem is ez iránt hírt adjon, és hogy cselédjekre és egyéb jószágokra én töttem addig kezemet, míg tüle válaszom jü és azon két embernek dolga elválik egyfelé. Érkezék azonban meg *Székely Ferencz* nevű becsületes hívem *Erdélyi János* nevü szolgámmal együtt, instructiója szerint véghez vivín az reá bizatott dolgokat, és accomodálván magát mindenekben az havasalföldi vajda is, megjöve *Sándor Gáspár* uram is Landor-Fejérvárrül a fővezér agája jelenlitiben végezvín az szerdárral, mikorra és mi formában kellessék az én rĭszemrül is elkiszíteni az hadakat. *Inczédi István* és *Pápai Gáspár* becsüle-

tes szolgáimat is expediáltam Nisre, egynehány lovast is rendelvén melléjek oly instructióval, hogy az Arnolt passa Mahmut bég Ogli rabságában lívő rab nímet gróf Solarit Nisre hozassák s ott az saczát érette a törököknek letegyék, vagy ha tovább kellenék is menniek, tovább is elfáradjanak érette, rendelvín e végre egy postát is Menzil fermánynyal, kit postán előre küldöttem, hogy Ürszküpét és Pristinet (minthogy azon két helyen tanáltatik azon rab gróf) megjárja, felkeresse; leveleimet a Mahmut bég Ogli a rab mellett lévő agájának, és ugyan az ürszküpi Alaj béknek meg adja, kikben insinuálom, hogy a pínzzel embereimet elküldtem, azért hozzák Nisre az rabot s leteszik az saczát, ezen szüksígre tiz ezer magyar forintot adtam feljebb említett szolgáim keziben hollandiai és imperialis aranyúl, s ezen rab szabadulása dolga penig úgy tractáltatott eddig is, hogy Mahmut bég Ogli nekem adja el pinzen s ezután én rabom líszen, ezen kivül adatott másféle pínz is említett szolgáim keziben, hogy hatszáz tallérig való borokat vásároljanak Nis táján szüksígemre, és ott hajókat fogadván alája, az Morován lehozzák. Irattam leveleket a nissi jancsár agának és kadiának is, kivántatván szolgálatjok a borok megszerzísében, küldöttem nekiek ajándékot is. Ezen Nis felé rendelt szolgáimat reggel expediáltam s magam is kimentem vadászni. *Sándor* uram délután érkezett, *Székely* penig estve felé. Szép idő volt.

11. Szerda. Noha tegnap kell vala dispositióm szerint elmenni *Pápainak* és *Inczédinek*, de bizonyos okokra nízve mára haladott expeditiójok, és az én vadászatom is. Délután két három óra tájban érkezvín meg az vadászatbúl, egyenesen mentem az francziai úr

szállására, vele egy óráig tartó conferentiám után ebíden az vacsorával együtt lívín ott voltam nála, felesigem is oda jüvín, több becsületes emberekkel, egynehány óráig tartván az nála való mulatás és egyszersmind tánczolással is végeződvín, és mind maga s mind vendígi felettébb elríszegedvén, kíső estve eljöttem szálásomra. Essös idő volt.

12. Csötörtök. Ma napestig tartó hosszas és sokfelé való expeditióim, iratásim voltanak, mind törökül, diákúl, magyarúl, elsőben is leveleket irattam Veterani generálisnak és hozzája küldött szolgámnak *Ugróczi Lászlónak* expediáltam a leveleket Jeni-Palánkra és azokkal együtt Veterani rabságában lívő rab Mehmet passa postáját is, kí Landor-Fejérvárrúl jött meg az estve, az oda való kapitánynak parancsolván, hogy Bokcsára küldje sietve, recomendálván én parancsolatombúl *Sándor Gáspár* uram Antoninak, ki most Bokcsán vagyon, hogy Erdélyben promoveálja, az francziánál tegnap interveniált conferentiámhoz kípest ő is írt az fr. udvarnak és az fr. király Drinápolyban lívő orátorának is, vele lött végezés szerint irattam én is mind a királynak, mind a főminiszternek Crosse urnak felesígem neve alatt az fr. udvarnál lívő clávisommal az említett franczia tetszísihez kípest, folyamodván felesígem is a király protectiójához és insinuálván, hogy annak remínysíge alatt jött ide, insinuálván egyszersmind a főministernek, hogy Munkács obsidióban lívín a német armádátúl, akkori szüksígihez kípest kellett valamely clenodiumokat egyníhány ezer tallérban az lengyel királynénak elzálogositani, mely clenodiumok között vagyon az is, a kit a francziai király ő felsíge neki küldött volt ajándíkba, méltóztassék pa-

rancsolni a király Lengyelországban lívő orátorának, hogy a francziai udvarnál nekem pensiómban annuatim járó pínzbűl váltsa ki az fr. király orátora, minthogy azon zálogok triple többet érnek annál, a menyiben vadnak. Irattam én is leveleket a főtefterdárnak és Reiz Effendinek törökül, a Drinápolyban lívő orátornak és az portai universalis tolmácsnak Skerlet uramnak deákúl, és a magam ottan lívő embereimnek *Bai Mihály* és *Inczédi Mihály* uraiméknak bő informátióval minden fenn forgó occurentiákrúl. Szép idő volt. Az ég is igen zengett és besötétedvén esső is volt.

13. Pintek. Egy palotástúl s karabílyostúl expediáltam *Pápai* és *Inczédi* után az drinápolyi expeditiókat, úgy hogy Nisrűl expediáljak postán Stephan nevű posta által, küldvín a végre Menzil ·/. posta fermánt is ki mellet Nisrűl postán követhesse utját. Érkezék *Andrási János* levele Landor-Fejérvárrúl, kiben insinuálja s describálja micsoda furiával volt az landor-fejérvári szerdár az agája relatiója után, hogy az hozzája felvitt embereknek cselédjeket s javokat elrablani nem engedtem, azon furiájában az két embert is karóban huzatván, és *Andrási Jánost* is megbotozván, ezen dolgot én is felette apprehendáltam; conferentiát tartván ezen dolgokrúl becsületes híveimmel, az determinátióhoz kípest irattam *Andrásinak* ez után magát mint alkalmaztassa, hirt adván a francziai király itten lívő embereinek, úgy az portai ministereknek s francziai orátoroknak is, minthogy az Drinápolyba szóló levelek még csak reggel expediáltattak vala, be érik ezen informátiók is. Napestig szép idő volt. N. B. Az égzeng is nem tegnap, hanem ma volt.

14. Szombat. Tegnapelőtt az francziánál litemben vigeződött volt az is el, hogy én Moldovában destinált emberemmel ő is egy kapitányát küldje el, ki is miolta ide jött, mind mellette lakik. s mintegy grófi néven való ember s az én provisiómon lakott mellette, recomendálván, hogy az én emberemmel együtt járhasson Jászvásárig és ottan lívő residensemmel promoveáltassam Lengyelországban is. én is azért az lengyelországi hadak főgenerálissának Jablanovszky uramnak, és ugyan a francziai király ő felsíge a lengyel király udvarában lívő orátorának Danvald úrnak szólló leveleimet elkíszítvén, és az emlitett francziai úr is az maga királya orátorának kiszített irásiban véget érvén, a francziai kapítánnyal együtt egyik lovász mesteremet *Szabó Andrást* két török hajóval expediáltam, mely török hajók érkeztek L.-Fejérvárrúl, kiken az Duna kapitánya Ali passa és a szerdár agája voltanak, mely agák Nikápoly s Oroscsik felé igyekezvín, securitásokra az szerdár én tűlem kivánt kísírőt, rendeltem is húsz fegyveres hajdút seccuritásokra, egyéb embereimen kivül küldöttem el *Szabó Andrással* együtt *Székely Ferencz* hívemet valamely vásárlásokért, minthogy azok alá a havasalföldi vajda vecturát igért volt ugyan. általa, hogy az Dunához a hol az én hajóim lesznek, fogja szállítani, már két erdélyi becsületes embert is kűldöttem, egyiket Havasalföldiben a Duna mellett, másikat Törökországban Nikápoly és Oroscsík tájára való földekre, hogy mind az kettő a Duna két felin való földekben Havasalföldiben és Törökországban minden felé feltanálható éliseket és borokat és egyéb szüksiges vásárlásokat is comportálván, szállitsák Nikápolyhoz és Oroscsíkhoz, és kiszen tartsák, hogy mikor az utánnok me-

nendő fedeles hajóim, és azokkal menendő embereim (kiket most készítek s reperáltatok) utánok lemehetnek és tanáljanak mindeneket kíszen, és ne kellessék ottan osztán a hajóknak mulatozni. *Szabó András* penig ilyen instructióval bocsáttatott, hogy Moldovában menvín, ottan magam alávaló páripát vásároljon és a fr. kapitányt is az lengyel király udvarában expediálja, de az én l.-országban szóló leveleimet ne a francziai kapitánytúl, hanem más bizonyos embertűl expediálja, az mint már ez iránt eddig is Jablonovszki uram és az én Moldovába lívő residensem között tartatott az correspondentia, azzal a modalitással expediálják, iratván e végre Moldovába lívő residensemnek *Székely Zsigmondnak* bűvebben, egy jó csomó levelit recomendálván az itt lívő fr. úr is, kiben a maga fr. kapitányát sem merte meghínni, hogy a szokott corespondentia útján expediálja az ő leveleit is az én leveleimmel együtt az én Moldovában lívő residensem. Moldovában dolgát vígezvin *Szabó András* fog újabban által jüni a Dunán Szilisztriában s Dobrocsánba és azon az országon Sz.-György naptájban két helyen eső hires és sokáig tartó sokadalmakra (kik kivált az barom és lóvásárért híresek) el fog menni, hogy ottan vonó marhákat, juhot, és közönsíges szüksígíre lovakat vásároljon, mely feljebb említett szüksígekre és expeditiókra in universum rendeltetett tizezer négyszáz és ötven forint, kinek kinek az ő vásárlásához való jegyzísihez és utjához kípest intíztetvén bizonyos summa pínz, kit Nikápolyban *Horvát Ferencz* nevü becsületes hívem fog közökben kiosztani, és nímely része a pinznek itt is adatódott kezekhez. *Horvát Ferencz* uramat penig *Sándor Gáspár* uram expediálta volt Nikápolyban Drinápolybúl, a mikor ide

indúlt az török császár tiz ezer forintrúl szólló fermányával, ki mellett eddig is a császár ott lívő tiszteitűl kellett azon pínzt felvenni. Ezen expeditiókra penig írattam magam neve alatt szólló és öreg török pecsétem alatt költ Bujutultikat '/. parancsoló úti passusokat, hogy mindenütt igaz járatbeli, én dolgaimban foglalatoskodó embereknek ismertessenek s segítessenek. Írattam a Duna kapitányának Ali passának, és az nikápolyi, vidínyi s szilisztriai passáknak, recomendálván, hogy az én tekintetemért és reájok bízott dolgaimra nízve legyenek segítsíggel nekik, a miben megtanálják őket, kűldtem a vidínyi passának valamely ajándíkot is, insinuálván neki, hogy ötven ezer okka lisztrűl s árpárúl szóló fermányim jöttek a portárúl, kik ő reá szólanak, hogy ki adja, a mikor érte küldök, azért hogy bizonyosra kűldhessem a fermányokat, tudósítson mind arrúl: ha ílís ottan vagyon-e? és hajót is kaphatni azon ílís alá ottan bár bérben. Írattam az moldovai és havasalföldi vajdáknak is, *Szabó András* és *Székely Ferencz* által. Az mely titkos levelekbűl álló csomóját penig nekem recomendálta a franczia, hogy L.-országban expediáltassam, azon csomóban includáltattam véle felesígem a fr. királynak és főministernek írt leveleinek duplicatáit is, minthogy a Drinápoly és Konstanczinápoly felé küldettek nagyobb kerűléssel s későbben penetrálhattanak az király udvarában, fílelmesebbek is lívín az utak az tengeri tolvajokra nizve. Ezen dolgokban véget érvén, hivattam előmben tábori és itt való oeconomiámhoz tartozó tisztimet, dispositiót tívín mind az tábori készületekrűl s mind az itt folytatandó oeconomiárúl. Szép idő volt.

15. Vasárnap. Az szegínysig az falukrúl bejött az katonaságra való panaszokkal, kiknek is husvét

napja adatott terminusúl, hogy azután az quártélyokbúl kiszállanak; holmi igazítások voltanak az hadak között is, és conferentiát is tartottam becsületes híveimmel az fennforgó dolgokrúl. Beborúlt idő volt, estve felé penig esső is esett.

16. Hetfű. Ebéd után kijöttem vadászni és hálásra szállottam az karabílyosim quártéljában Kurjács nevű faluban, az hová is érkezett egy kurucz rab, kit is Isten szabadított harmad magával Bokcsárúl kötelen ereszkedvín le, tett relatiót az ottan látott, hallott dolgokrúl. Vettem az l.-fejérvári szerdár két rendbeli leveleit is, kik is csak nímely szemílyek mellett való recomendatiókból állók, mely levelekre is ugyan ma választ adtam. Az íjjel esső volt; ma penig szép idő.

17. Kedd. Ma kimentem vadásztatni, és az egísz napot vadászattal töltöttem el. Sok őzekre s erdeiekre akadtunk, és bennek egyníhányat el is verettünk. *Farkas Pál* bejárómat küldöttem bizonyos dolgok végett Galambvárában, izenvín általa mind az galambvári bégnek, mind az ott lívő praesidiáriusim tiszteinek, mely bejáróm is estve megérkezett, véghez vivín parancsolatomat. Az landorfejérvári szerdár mellett lívő residensem *Andrási János* levele is érkezett, kiben írja, hogy az landorfejérvári szerdár cselekedetit megbánta. Szép idő volt.

18. Szerda. Ma reggel is vadásztattam, ebídet az Mláva vize mellett öttem, az hol az Dunában befoly; estvére penig bejöttem Poserolczára. Az idő essőre fordúlt.

19. Csötörtök. Az galambvári bégnek audientiája volt, ki is referálja, hogy Moldovához az Dunán túl valamely ellenség gyülekezik össze, és hogy az hersovai és poricsai bégektül értette volna, hogy az kő-

lyukat is, kit tavaly vettenek meg az törökök az némettűl, az ellensíg megvizsgáltatta, nímetet és pandúrt is látván ottan járni az törökök, én is azért ezen Moldovához gyülekező ellenség hirire nízve vígeztem el magamban, hogy azon ellensígre reá küldjek, kire nízve, hogy holnap ezen béget Jeni-Palánkra küldjem, magamban elvígezvén, hogy az ott való kapitánynyal *Daróczi Andrással* vígezzen, és azon össze gyülekező ellenségnek dolga felől informálja. *Borbély János* labanczságra el akarván szökni, vissza hozták. Az íjjel igen esett az esső, ma is hasonlókípen.

20. Nagy Pintek. Az mai innep-napot kétszer predikátzió hallgatásával és passió énekeltetísivel tölitöttük el. Az galambvári béget is elküldöttem Jeni-Palánkra, *Palaticz István* asztalnokomat és *Kandó János* bejárómat rendelvén melléje, küldvín ordinantiát általok irásban is az paláuki kapitánynak, hogy az galambvári béggel vígezvén, az alatta való praesidiárius hadakban kivigyen magával, és a Duna mellé gyülekező ellensigen próbáljon. Az íjjel nagy esső esett, ma penig havas esső esett sokáig, ki miatt hideg idő is volt.

21. Szombat. Vettem az landorfejérvári szerdár levelit, kiben intimálja, hogy az fővezér parancsolatja érkezett hozzá, siettesse az havasalföldibűl várandó hadakat és élíses szekereket, azért én is a magam rìszírűl valókat készítsem el, mert tovább három nígy napnál nem várakozik az havasalföldi hadak után. Adtam választ a szerdárnak én is ezen levelire, relegálván arra, hogy *Sándor Gáspár* uramat hozzája fogom expediálni, hogy a feljebb említett dolgokban vele végezzen, ezen a földön leendő oeconomiának folytatására mind itt, mind Rhámba, mind az osztrovai szigetben bizonyos tiszteket constituáltattam, bizonyos föl-

deket és szőllőket fogatván fel majorság földeknek és szőllőknek. Az szántásrúl, vetésrűl, szőllők kapáltatásárúl és kaszáltatásrúl bizonyos instructiót adván ki nekiek, másfelől az hadi és tábori készületrűl tívín rendelést, és legközelebb az előttem lívő hadak expeditiójárúl és a hadak készítísirűl rendelíst töttem. Azonban az itt való poserolczai praesidiarius kapitányom *Borbély István*, ki azelőtt mezei gyaloghadaimnak volt kapitánya, az ijjel megholt, kinek helyiben substituáltatott pro interim az udvari gyalog seregeknek kapitánya *Kassai István* tovább való dispositiómig, mind az udvari gyalogságnak, mind penig az itt lívő praesidiariusoknak ő lívín kapitányok. Híves és kedvetlen idő vala napestig.

22. **Vasárnap. Husvét első napja.** Ebidre az franczia urat hivattam conversatió kedviért. Délután török leveleket irattam Landor-Fejérvárott lívő török uraknak. Estve felé megjövének *Palaticz István* és *Kandó János* szolgáim, kik is az mely pandúrságra rendeltem volt a jeni-palánki praesidiariusimat, azokkal együtt odajártak, és azon ellensíget felverték, tizenegy rabot is hozván el közűlők, kik között három magyar is volt. Szép idő volt

23. **Hetfő. Husvét másod napja.** Reggeli délesti prédikácziók voltanak, reggel volt temetíse szegény *Borbély István* kapitánynak, magam szállása ablakja alá hozatván a testit, itt volt felette prédikáczió, voltak búcsúztató versek is ének szóval. *Sándor* uramat L.-Fejérvárra akarván expediálni, ez ő kgme nevire credentiaképen a szerdárnak, vezér agájának, teffterdárnak, a szerdár kapucsilár thihájának, az jancsárság fő agájának a Zajárcsi passának, utánna lívő jancsárok tisztinek és Noszeki agának törökűl irt le-

veleket és az instructiót is *Sándor Gáspár* uramnak kezíben adtam. hogy délután megindítsam; superveveniált azonba valamely hav.-alföldibűl jövő hadaknak a híre, kik már a Mlává n is által költöztek Csonok mellett úsztatván által, és az városhoz is közel szállottak. erre nízve ma *Sándor* uramat megtartóztattam. Az conversatió kedviért ma újobban a franczia urat ebídemre felhivattam. Az szegény *Borbély Istvánnak*, mint régen bújdosó kapitány hívemnek megkívánván adni utolsó tisztessígit, lovas és gyalog zászlós hadakkal, és dob, trombita s török síp szónál kisírtettem temető helyére. Szép idő volt egy darabig, azután szél kezdett fúni.

24. Kedd. Husvét harmad napja. Az íjjel viradta előtt három négy órával indúlt el L.-Fejérvárra *Sándor Gáspár* uram, reggel volt audientiájok a havasalföldibűl jött hadak tiszteinek, kik praesentálták a vajda levelit. Az íjjel nagy hó esett, úgy hogy a mezőben s erdőben az csizma szárán is bemígyen embernek, de itt a városon is lábaszárának feléig elér. Ebíd után szánkázni mentem vala.

25. Szerda. Kimentem újobban vadásztatni az Morova felé, noha az hó nagyubb rízsrűl reggelre kelve is elveszett, estig penig egíszen is délre viszsza jöttem; de délig is igen szíp mulatságom volt a nyulakkal és vaddisznókkal, kettőt az mezőre hajtatván ki, az kopókkal, agarakkal s lovasokkal verettem el, harmadikát az erdőben lövíssel ejtettük el. Az havasalföldibűl jött hadakat az Morován által títetvín, Landor-Fejérvárra küldöttem. Délután eső esett; de estvére kelve annál nagyubb s megsem állott éczaka is.

26. Csötörtök. Az íjjel mind esett az esső, semmi oly felírásra méltó dolog nem occurrált, hanem csak holmi belső dolgainnak igazgatásában voltam foglalatos.

27. **Pintek.** Érkezék *Szabó András* lovász mesterem levele Vidinybűl az vidinyi passa levelivel együtt. Azután érkezék meg *Dósa Mihály* Drinápolybúl külömb külömb féle dolgokrúl való informatiókkal, hozván az itt lívő francziai úrnak is csomó leveleket. Ma alteratiót érzettem, ki miatt ebédet sem öttem, harmadnaptúl fogva az jobb kezemnek fejíben, és az bal lábamnak bokájában is érzettem nagyubb nehézsiget, mint voltam az elmult napokban. Az idő reggelre kelve felderűlvín, egy kis dér volt, nappal penig szép tavaszi idő volt napestig.

28. **Szombat.** Az leveleket percurrálván és az clavisosokat is megfordítatván, azután hivattam a franczia urat is, ki ebíden is nálam volt; közlöttük egymással a levelekben insinuált híreket, minthogy neki az királytúl, nekem penig az fővezírtűl és más utánna való ministerektűl jöttenek leveleink, kiben az király januáriusban való szerencséjit Furne nevű erősségnek megvétele eránt declarálta, nekem is penig a fővezír maga dispositióit irta meg, Drinápolyban lívő híveimtűl is jöttenek informatióim, az fővezír boncsokjának 21. márt. praesent. in signum futuri belli et expeditionis kitétele felől jött informatióm az angliai és hollandiai orátoroknak a portán való negotiatiójok felől is, és az császárral s fővezírrel való audientiájokrúl, mind az emlitett embereimtűl s mind a Moldvában lívő residensemtűl jött informatióm, hogy egy tatár szultán negyven ezered magával bevitte Kameniczben az élést, és az ott lívő praesidium fizetésit, és Kameniczrűl executiót tévén Javorova felé sok ezer lelkeket s falukat rablottanak el. Délután volt conferentiám az magam híveimmel mind ezen hírekrűl s mind egyéb az informatiókban letett dolgokrúl. Érkezék *Sándor*

Gáspár uram levele is Landor-Fejérvárrúl nímely informatiókkal, kire én is sietve választ adék, hogy még ott érhesse levelem. Iratván a szerdárnak is egy levelet, egyníhány szóval dispositiót töttem azonban az hadaknak az falukbúl való kibontakozása és a szegínysígnek öszve szállitatása s tovább való protegáltatása felől. Délig szép idő, délután szeles idő volt.

29. Vasárnap. *Sándor Gáspár* uramnak két rendbeli postáji is érkeztenek Landor-Fejérvárrúl. az oda való dolgok informatióival, maga még is hátrább maradt. Solari nevű nímet rab grófot tiz ezer forinton az magam pénzín az török rabságábúl megszabadítván, be hozák estve felí érette küldött szolgáim, egyéb dolgokat is, kiket reájok biztam, véghez vivín Nisen szolgáim, kinek accomodatiojárúl s tisztessíges asztalárúl s szállásárúl rendelíst töttem. Ebídhez ülvín híveimmel, majd inkább mind estig mulattam. Szép tavaszi idő volt.

30. Hetfű. *Sándor* uram informatiójához kípest tartottam híveimmel s tiszteimmel conferentiát; minthogy az szerdárral végezett terminussa van *Sándor* uramnak. Landor-Fejérvárrúl a hadak mikor költözzenek által s mikor indúljanak Pancsovárúl is, és ahhoz kípest az én hadaim is Jeni-Palánkrúl, én is azért publicáltattam az készületet minden rendeknek, dispositiót is tívín az hadak számárúl és útjokra való élísekrűl. Solarinak volt audientiája előttem. mit irjon Veteraninak és többi nímet barátinak eleiben adtam, köszönvén kegyelmessígemet. *Sándor Gáspár* uram tudósítását és Solari érkezísét az francziai úrral is közölvín, tetszett neki. hogy ha megengedem míg megszabadúl, lehessen az nékie rendes asztalonnál, kiben én sem tartottam ellent.

31. Kedd. Az tegnapi megcsömörlés miatt hánytam és hideg borzogatást s forróságot is érzettem. ki miatt mind ma mind tegnap ágyban feküvő beteg voltam, kiterjedvín az forróság a fájdalommal össze mind két lábaimnak ereire s inaira, lábaimnak kivált a fejeiben. Jó ebédet kiszítetvín, *Sándor* urammal vendégeltettem meg az francziai urat és az nímet rab grófot Solarit több erdélyi s magyarországi főrendek companiájában. az maga szállásán parancsolván mind az asztal alkalmatosságárúl, mind muzsikásimrúl, a mint hogy víg lakással s végre tánczolással végeztík el vendígsígeket. Sok expeditiók lívín előttem, azoknak iratásiban is foglalatoskodtam. Szép tavaszi idő volt. Lovaimnak nagyubb ríszít ma bocsátottam ki fűre.

APRILIS.

1. Szerda. Az rab nímet gróf Solari tívín instantiát előttem, hogy felesígemmel szemben lehessen. megengedtem s audientiája volt, nímely dolgokat exaggerálván előtte én parancsolatombúl ő is reá felelt, hogy Bécsben menvín, az ministereknek repraesentálja, minthogy az bécsi főministernek Kőnigsegg az felesíge atyafia is, és Kolonics kardinális és egyszersmind camerae praeses patronussa. Volt conferentiám becsületes híveimmel az *Dósa Mihály* hozta levelekben lívő dolgokrúl és az *Sándor Gáspár* uram az hadakkal való expeditiójárúl, az instructiót egyéb expedi-

tiójához tartozó levelekkel együtt, kezihez adattam. úgymint: az tömösvári passának, ott lívő kajmekámnak, jenei és gyulai passáknak szólókat. Az elrendelt hadak is Jeni-Palánk felé elindúlának. Az elmúlt éjjel rosszabbúl voltam, az jobb kezemben s karomban is nagyubb erőtlensíget, az kezem könyökiben penig nagyubb fájdalmat is érzettem, mind ma mind tegnap orvossággal éltem, fílvín az gyomrom megszorulásátúl, és abbúl következhető nagyubb nyavalyátúl. Estve elő álomkor érkezék Jeni-Palánkrúl hírem, hogy Erdélyben küldött szolgáim igen fáradt s bágyadt lovakon ma estve oda érkezínek, kiknek elejekben is küldöttem, hogy siessenek. Szép tavaszi meleg idő volt.

2. **Csötörtök.** Az éjjel nagy szíl támadott s ma napestig mind inkább erősben fújt, ki miatt az hadak nem költözhettek. Reggel *Sándor* uramat megindítottam. Ebídkor érkezínek meg Erdélyben járt szolgáim, ugymint: *Ugróczi László*, *Csáki András* és *Jenei Sámuelék;* vöttem az pancsovai passa által ide küldetett Topály Huszain passa levelít, választ títetvín azért azon levélre, a pancsovai passa emberit elbocsátottam. Az Erdélybűl hozott leveleket, úgy a Veteranilevelit is az francziai úrral közlöttem. Solarinak is hoztak ezen alkalmatossággal levelet, kit is megküldöttem neki, és minthogy sarczának megküldésit még is halasztják, újobban irattam véle Veteraninak, kit is elküldöttem. Az Morován az mely hajókat Nisrűl vártam, az is elérkezvín, az Jagodinához eleikben küldött hajdúimmal együtt, az benne lívő boroknak kiüresítísihez fogtak.

3. **Pintek.** Újabb relatiókat tétettem ma az Erdélybűl jött szolgáimmal. Az szél ma napestig mind

fújt, ki miatt az hadak is ma nem költözhettenek. az tisztek is írtak felőle: mi tívők legyenek. kik felől újabb dispositiót is töttem. Landor-Fejérvárra is hírt küldöttem az szerdárnak ezen dolgokrúl, magam penig csak egy állapotban vagyok, az éczaka is keveset alhattam, az oldal-fájás, nyilalás és lábam fájdalma is lívín rajtam egyszersmind, az íjjel az jobb kezem fejiben érzettem zsíbbadságot, hogy többire nem is érzettem, kit az franczia doctor megkent feljebb említett nyavalyámhoz kípest, javallotta az érvágást is az bal karomon, minthogy azért az oldalfájás is rajtam vagyon, eret vágattam véle és három öreg findzsiáni vért bocsáttattam ki, igen rút s megveszett vér jött ki belőle.

4. **Szombat.** Megállván az szél, az hadak nem csak az Dunán, de az Garas vízen is hidason ált költöztenek, én penig nagyubb forróságtúl s constipatiótúl félvín, újobban éltem orvossággal, kinek is hasznát érzettem. Besötítedvín, estve feli szép essőcske is esett. Az Drinápolyban rendelt postát is az magam és francziai úr riszírül szóló levelekkel expediáltam; az francziai úr is jött vala látogatásomra.

5. **Vasárnap.** Érkezék újabb hír L.-Fejérvárrúl, hogy a szerdár is által ment Pancsovára az hadaknak onnan való megindítására. Az Dunán lívő fedeles és hombáros hajóim is az Dunán elkíszültek, kikkel való lemenetelre az öregebbik *Horvát István* uramat és egyik élésmesteremet *Obláczki Jánost* rendelvín, magam eleiben hívattam, és az instructiójokat s az oda alá lívő szolgáimnak s passáknak szóló leveleket kezekben adtam, menvín vélek más közönsígesebb rendű szolgáim is, és az palánki praesidiáriusomban is. Az udvari predikátornak érkezett Erdélybűl az háza-

népétűl egy inassa, ki Havasalföldin által Oroscsikra vette útját, és onnét küldte fel Ali passa, levelet is küldvín nekem általa. Ma valamennyire jobban kezdtem lenni gyomromra és az forróságra nízve; de egyéb fájdalmamra s egyéb nyavalyámra s nyilalásra nízve még is oly erőtlen állapottal vagyok, hogy ha meg nem fordítanak az ágyamban, nem is fordúlhatok. Szép tavaszi idő volt.

6. **Hétfő.** Ma megindulának az Dunán *Horvát Istvá.ı* és *Obláczki* híveim, három fedeles hajókkal és egy fedeles hidaskával. *Pápai Gáspár* bejárómat Palánkra küldvín nímely szükséges dolgoknak revideálására, az imformátióval megérkezék. L.-Fejérvárrúl érkezett meg emberem az válasszal, hozván az landor-fejérvári szerdár levelit is, kiben irja, hogy az ő részirűl is az hadak csak tegnap indulhattak meg. Én még is csak egyformában vagyok. Szép idő volt.

7. **Kedd.** Érkezék Stephan nevű postám Drinápolybúl az Kapithiha leveleivel, és feles francziai levelekkel, kiben irják circumstantialiter: az császár elsőben is az teffterdárt, azután magát az fő vezért megfogatván priváltatta tisztektűl, az fő vezér helyett az Kajmekán passát tévén fővezérnek, az ki az császár mellett lakott; az teffterdárt penig meg is ölette. Írnak az tatároknak az kozákokon lett szerencséjekrűl is, ezen hírekrűl conferentiát tartván, azután *Sándor Gáspár* uram után, és ugyan Landor-Fejérvárra szóló levelekkel *Váradi István* bejárómat expediáltam. Magam valamely baraczkvirágbúl csinált orvossággal éltem, csak egyformában voltam ma is. Szép tiszta idő volt.

8. **Szerda.** Az tegnap érkezett levelekben letett informatiókhoz kípest hozzá fogattam az expeditiókhoz, az francziai értésemre advân az ő leveliben ki-

tanult hireket. Estve felé érkezett *Sándor Gáspár* uramnak L. fejérvárrúl irott levele, tudósítván: hogy az hadakat az császár kútjátúl fordította meg Pancsovához, maga penig bement az szerdárhoz, az tovább való utazásrúl ujobban végezni kivánván vele. Jöttenek meg kémjeim Bokcsárúl és Karánsebesbűl is, és valamely szökött labancz is jött Bokcsárúl. Napestig szeles idő tartott, estve felé penig esső is kezdett lenni. Magam csak egyformában voltam lábaimra nézve.

9. **Csötörtök.** Az lábaim bokáinak és egísz lábam fejeinek fájdalma miatt még az ágyban sem mozdulhatok meg. Ma az rácz orvos valamely sokáig főtt gyökérrel köte be. Mind török, magyar és deák expeditiókban véget érzettem, úgy a franczi ai úr is az maga leveleit is elkíszítvín, elrendelt szolgáimat előmben hivattam, eleikben advàn: mint alkalmaztassák magokat útjokban. *Sándor* uram levelíre is választ títettem. Hajnal felé és ma is igen szép esső esett, délután penig tiszta idő volt.

10. **Pintek.** Ma újobban valamely baraczkvirágbúl csinált orvossággal éltem, kinek sok operatiója is volt ma estvefelé. Az Drinápolyba menendő szolgáimmal Landor-Fejírvárra küldött szolgáimat és az onnan hozandó híreket várattam, noha minden expeditiók kíszen vannak. *Huttinyi Sándor* megérkezék Havasalföldibűl, kit valamely Havasalföldiben maradt ládáimért, és ugyan ott vásárlandó marhákért küldöttem vala, kiket el is hozott. Lábaimnak erőtlensége és fájdalma miatt ma is csak ágyban hevertem. Puskásimat kopóimmal kiküldvén, két szarvast, hat erdeit, tiz őzet hoztanak be, négy öt napi vadászatban vervén el mind ezeket. Szép tavaszi idő volt.

11. Szombat. Érkezék meg *Gyárfás Thamás* bejáróm huszonhárom terhes öszvírekkel, kiken az portárúl az teffterdártúl adott posztók, abák, veres fejtők és valamely szépetekben magam szüksigire való vásárlásokvadnak. Estve érkezék meg *Váradi István* bejáróm L.-Fejérvárrúl, Pancsovára is által menvín és *Sándor* uramat a hadakkal ott tanálván, választ hozott az levelekre, az szerdár több hadakat rendelvín *Sándor* uram mellé, újobban elindult, hajókat is vivín szekereken, egy titkos úton igyekeznek által menni az pusztán, és az Tömösön is, ezen hírek érkezvín, mindjárt megindítottam estve *Ubrisi Ferencz* fő bejárómat, és *Boczkó Jónás* egyik komornyíkomat, vele rendelt palotásimmal együtt Drinápoly felé, oly instructióval, hogy az komornyík Jagodinán posta-lóra ülvín, íjjel nappal siessen a levelekkel, lovát *Ubrisi Ferencznél* hagyván, *Ubrisi* penig az többivel együtt kövesse útját, az mint lovok bírja. Magam csak egyformában vagyok, lassan épűlhetek. Változó idő volt, kivált délután nagy szél kezdett fúni.

12. Vasárnap. Érkezének Pancsovárúl *Sándor Gáspár* uramtúl küldött tizenhárom labancz rabokkal, kik is szentai és tételi labanczok voltanak, és az pusztán fogdossák el az én katonáim. Ma is ágyban fekvő voltam, reggel az oldalomban nagy fájdalmat és nyilalást érzettem. Szép tavaszi idő volt.

13. Hetfű. Holmi szüksiges dispositiómmal egyik komornyikomat *Ugróczi Lászlót* küldöttem Jeni-Palánkra, küldöttem L.-Fejérvárra is *Görög Miklós* szolgámat, hogy valamely ezüst míveket, kikre szüksigem nincsen, tegye pínzzé ottan az zsidóknál. Ma is csak egyformában voltam. Nappal szép idő volt, estve

szép esső kezdett esni, az ég is igen zengett, az esső penig megállván, nagy szél támadott.

14. **Kedd.** Csaknem az egész íjjel tartott az hideg esső, reggelre kelve is esett és csaknem napestig híves idő volt, nappal jég-esső is esett. Valamely törvínyeket celebráltattam az kadia székin az landor-fejérvári szerdár Csaffer passa requisitiójára. Magam penig nem hogy az felkelísre, de csak az ágyban valamely fordulásra sem vehetek erőt.

15. **Szerda.** Megérkezék *Ugróczi* Palánkrúl, az reá bizott dolgoknak relatiójával; *Borbély Jánost* elszökísének napjátúl fogva kemény rabságban, vasban és tömlöczben tartottam, és ugyan halálra, ma penig nímely becsületes főrendek és udvari gyalog hadaim tisztei instantiájokra meggrácziáztam s bizonyos conditiók alatt rabságábúl elbocsátottam. Az mely emberemet *Chrisi* és az komornyík kisírisire küldöttem volt, az is Jagodinárúl megérkezék, az komornyík vasárnap ottan posta lúra való ülísinek hírít hozván. Az íjjel egy kis derecske volt, ma is penig híves idő. Én penig csak egyformában vagyok.

16. **Csötörtök.** Napestig nyavalyámnak nagyubb alteratióját érzettem, kivált az fekvís miatt oldalom, derekam, víkonyom fájdalmit érzettem, az lábaimra is erőtlenebb voltam. Az elmult íjjel dér volt, ma penig szép tavaszi idő.

17. **Péntek.** Ma is csak egyformában voltam. Az l.-fejérvári szerdár mellett lakó residensem levele s azzal együtt *Sándor Gáspár* uram tudósítása érkezett, hogy az Tömösön is pusztán úsztatva által költek csónakok mellett, és hogy újobban az én vitézim ötvenig való szegedi labanczra akadván, nígyet bennek

elevenen elfogtak, az többit levagdalták. Ma szép idő volt.

18. **Szombat.** Valamennyire ma könnyebben érzettem magamat, de ugyan ágyambúl csak nem vehettem fel magamat, Landor-Fejérvárra úgy az nisi és jagodinai tiszteknek leveleket irattam, az pandúroknak az Dunán csoportosan való által költözísekrűl, és császár útját állani akaró igyekezetekrűl. Napestig tartó esső esett.

19. **Vasárnap.** Könnyebbsíget érzettem az lábaimra, de ugyan csak nem kelhettem fel. Estve az idő fel tisztúlt.

20. **Hetfű.** Az én egiszsígem változik, ha reggel jobban vagyok, estve ismét megszoktam nehezedni. Az mely karabílyosomat Solari ide való érkezése alkalmatosságával küldtem volt levelekkel Karánsebesre, az ma megérkezék, Karánsebesben várakozván, míg az levelekkel Veteranit megjárták, hozott választ Solarinak is, Veterani generálnak jött véle egy embere, ki is Jeni-Palánkban maradott tovább való dispositiómig, megtartóztatván az ott való kapitány. Jöttek levelek L.-Fejérvárrúl és az több közelebb való palánkokbúl s várakbúl is különb külömb dolgok vígett. Az elmult éjjel éjfílkor hírmondó jött be Pugova falubúl, ki is ide fél mért föld, hogy az pandúrok oda ütvín az emberekben is megvagdaltak, kire nízve mindjárt a kis kaput megnyittatván, egy sereg hajdút küldöttem ki utánnok. Ma szép idő volt, estve felé penig essőre fordúlt.

21. **Kedd.** Veterani emberiért elküldvín Palánkra, ide hozák, az generálisnak maga trombitása, nekem és az rab grófnak leveleket hozott. Érkezék az új fővezérnek is egy tatár agája, ki is az fővezértűl és ottan

lívő kapithihaimtúl nekem leveleket hozott, igen szép ajánló s biztató levele az fővezérnek. Ma sokkípen változott az idő, változott az én egíszsígem is, kivált estve felé.

22. **Szerda.** Reggel audientiája lűn az Veterani trombitásának, ki egy cavallérnak is beillik. Deákúl tudó deli értelmes legíny és tisztessíges ruhában s formában praesentálta magát, declarálván: az ura micsoda parancsolattal küldötte, minthogy penig Solari azon instált, hogy az ő érette küldött pínznek revisiójára és egyszersmind Palánkba való kísírtetisíre azon trombitással együtt küldeném el egy szolgámat, consentiáltam, és ma az audientia után *Ugróczi László* egyik komornyikomat vele együtt expediáltam. Az új fővezér levelire is törökűl választ títettem, és az vezér thihájának is ugyan törökűl irattam, úgy a kapithiháinak is bőven iratván, az leveleket az tatár aga kezíben küldöttem. Valamely pínzbeli ajándíkot is küldvén neki, és egyníhány lovast is rendelvín kisirísire, mind maga, s mind szolgája alá lovakat adattam és expediáltam Jagodináig parancsolván, hogy kísírjík az én embereim. Ma szép tavaszi idő volt.

23. **Csötörtök.** Ma valamennyire könnyebben érzettem magamat, két vagy három ízben is felűltem az ágyban, ebídet is fenn öttem nímely becsületes híveimmel, conferentiát is tartottam némely fennforgó dolgokrúl, és Veterani generális ez napokban két ízben is interveniált intimatióirúl és azokban lejendő replikákrúl. Az kuliesi törökök jövének, egy szép nagy vizával kedveskedvín, máskínt is már az Dunárúl szaporán hordják az konyhámra az vizát és tokot. Szép idő szolgált.

24. **Pintek.** Érkezínek levelek Landor-Fejérvár-

rúl az oda való occurrentiákrúl. megtértek Jagodinárúl is katonáim, kik az új fővezér agáját kísírték, Bokcsán mintegy 11-ig való kurucz rab lívín, és Antoni maga adjutantját küldvín el velek Palánkra, azokért és annak előtte elbocsátott kurucz rabokért én is negyven egy labancz rabot elbocsátottam. Érkezék *Török Gábor* nevű karabílyosom Tömösvárrúl *Sándor Gáspár* uram és az ott lívő passa levelivel, kit az Garasviziné1 elfogván valamely magyar lovas szegedi labanczok, noha fegyverit és lovát elvitték, de magát elbocsátották és az leveleket is vissza adták, izenvín is nekem általa. Én többire még is csak egyformában vagyok. Szép tiszta idő volt.

25 Szombat. Ma úgy tetszik, könnyebbsigemet éreztem, és székben ültetvín magamat, sokáig fenn voltam az ablaknál, lovaimat is jártatván, töltöttem azzal is az időt. Nisi jancsár agának irattam, és úti levelet is törökűl, kik mellett küldöttem egy bejárómat *Váradi Istvánt* egy gyalog hadnagyommal *Borbély Gáspárral* és zászlóval ötvenkét comendirozott fegyveres hajdúval *Ubrisi Ferencz* és az komornyikom elíben, úgy hogy mindaddig menjenek, valamig előtanálják őket, filtvín az tolvajoktúl. Szép tavaszi idő volt.

26. Vasárnap. Egész éczaka és ma is rendkivűl való alszél fújt. Isteni szolgálat után conferentiát tartottam becsületes híveimmel az fennforgó állapotokrúl. Veterani és Haiszler generálisoknak és nímely bécsi minisztereknek magam és felesígem neve alatt írattam leveleket, úgy az Veterani rabságában lívő Mehmet passának is. Az szél estvefelé valamennyire csendesedvín, esső is kezdett esni. NB. Ezeket az leveleket Solari nevű rab német vitte el, és sub die 30. aprilis irt diárium világosítja, hogy Karaffa és Haisz-

ler generálisok parolájoknak meg nem állása felől irattak volt.

26 Hetfü. Az szél ma is continuálta az fúvást, estve felé penig megint eső kezdett esni. próbálgattam ma is magamat, úgy tetszik, valamivel könnyebben is vagyok, de még sem állhatok lábaimra. Hatvanig való lovas katonát küldöttem Landor-Fejérvárra, az asztalnokomat *Palatics Istvánt* praeficiálván eleikben, bizonyos instructióval expediáltam, hogy onnan tovább is kövessék útjokat, az mint ottan lívő residensem fog ott felülök vígezni, küldvín más egy szolgámat is velek, az ki LandorFejérvárról választ hozzon mind ezen katonaságnak utja s mind egyíb dolgok felül.

28. Kedd. Csakugyan nem vehetek erőt, két három izben próbáltam az felkelíst, egyníhány óráig fenn ülíssel töltöttem az időt, conferentiát tartván becsületes híveimmel az előttem lívő dolgokrúl. Estve elő álomkor érkezék Palánkrúl levél az komornyíkon *Ugróczi Lászlón* lövís által történt szerencsétlensigrül, csatára Palánkrúl kibocsátott kurucz vitézek által az mint Bokcsárúl nímet s rácz labanczok kísírtek volna vissza felé, az kurucz csatával akadván össze éczakának idejín, egymást jól meg nem értvín, és az elüljáró kurucz az *Ugróczit* kísírőkkel össze puskázván, úgy esett az lövís rajta. Bokcsára mindazonáltal a miért küldetett volt, véghez vitte. revideálván s maga pecsétével bepecsételvín az gróf Solari sarczát, és arrúl is vígezvén Antonival, hogy utánna hozzák, kire nízve újobban irattam Antoninak mind Solarival s mind *Madács Péter* urammal, hogy a jövő pinteken Solarit Palánkra küldöm, azért az ő részirül is szombaton az jeni-palánki páston legyenek az pinzzel együtt,

hogy szombaton mehessen véghez az concambium. Homályos idő volt, egy kevés esső is esett.

29. Szerda. Bokcsára Antoninak *Madács* urammal és magával Solarival is választ irattam, hogy Solarit Palánkra küldöm, az más riszrűl is azért az én parolámra jűjjenek érette az érette leteendő pénzel együtt szombatra. Volt előttem audientiája magának is Solarinak, állott inkább curiositásimbúl mai audientiája, hol mikor fogták, és az császárnak micsoda rendbeli szolgálatjában, mennyi ideje, hogy az császárt szolgálja, és minthogy sabaudiai herczeg birodalma az hazája, az ki is az fr. király birodalmának szomszédságában vagyon, az császár kivált ha promotióját nem látja, szolgálni kivánna-e? ha az francziánál is volna állapotja. Mindezekre tisztességesen megfelelvén, mondám végtére neki, immár elbocsátom és minek előtte elmenne, még egyszer líszen audientiája s akkor közlöm vele Veteraninak némely propositióit s insinuátióit, kikre általa választ kivánok adni Ezekután az itt lívő francziai residens, és ugyan Solari kedvekért egy *Kovács Gergely* nevű vice lovászmesteremnek, feleségemnek egy szolgálójával lakodalmokat szolgáltattam ki, állapotomhoz kípest mintha magam lettem volna jelen, mennél tiszteségesebben igyekeztem ezen vendégsíget elkövettetni, mind az két úrnak nagy contentumával. Napestig változó esős idő volt, és a változáshoz kípest én is ujabb változását érzettem nyavalyámnak.

30. Csötörtök. Áldozó csötörtök lívín, ezen szentséges innepnapot isteni tisztelettel és kétszeri predikáczió hallgatással töltöttük el, az prédikácziók után volt estve ujabb audientiája előttem gróf Solarinak, fel is öltözvén és székben ültetvín

magamat úgy voltam vele szemben. Volt elsőben az beszíd: az előtti esztendők forgásiban mint folytanak az dolgok én köztem és az császár ministeri között, és nevezett szerint Szapponara idejiben, akkor is micsoda procrastinatiókkal s tergiversatiókkal folytak a császár miniszteri rìszírűl és most is egy felűl az angliai király orátora által az török császár és az német császár között való bíkesség tractáltatik, Erdélynek restitútiója is az töröknek repromittáltatik, et sine participatione mea kivánván ezt az bécsi udvar elkövetni, holott én volnék Erdélynek hites, választott, és az török rìszírűl is confirmáltatott fejedelme, de legyen hirekkel az bécsi ministereknek, oly fundamentumim vadnak mind az porta, s mind az francziai udvar rìszírűl, hogy könnyen azt véghez nem viszik, és noha én az bíkesség dolgát az portán nem impediáltam, kirűl tehet ez után is az angliai orátor is bizonyságot, de ha az bíkesség dolgában az nímet engem nem excludál vala, és az én cooperatiómmal kivánt volna élni, talán több hasznát érezte volna. Ezen beszídhez több szó is volt in confirmationem horum, et convictionem Solari, declarálván előtte azt is, hogy más felől mennyiben legyenek Veterani uram rìszirűl az intimatiók, et absque omni realitate kivánván ezt, s amazt én tűllem, az császár rìszirűl penig semmi bizonyos oblatiókra nem fakadván. Kikre mondá Solari: hogy Szappanara idejében folytatott dolgokat jól tudja, mert egyszer Szappanara hozzám küldte volt Patakra, és akkor is előtte magamat mennyiben expectoráltam, eszembe juttatá, jelentvén azt is, hogy az angliai király első L-Fejérvárra jött követjével Hemskerekkel szemben volt maga is, és az midőn tudakozódott

volna tüle az dolgokrúl, s engem is előhozott volna, akkor egyebet Hemskerektűl nem hallott, hanem hogy ezen pacificatióban én is remílhetem accomodatiómat. Ezek után midőn sok rendbeli kegyelmessigemet köszönte és magát mindenre obligálta volna, olvasám el előtte Veterani generálisnak Ugróczi László által, és ugyan most utolszor az maga trombitása által irásban küldött insinuatióit és azon punctumira punctatim lett replicáimat, exaggerálván értetlen kivánságit, kik is az német császárnak maga én irántam lehető declaratiói után következhetnének, és keziben adám, hogy leirja, és Veteraninak az neki irt, és keziben adott levelemmel együtt meg adja. Volt ezen alkalmatossággal az felesígemmel is szemben, ki is assignálta kezihez némely bécsi ministereknek és ugyan Veterani és Haiszler generálisoknak irott leveleit, az Karafával Munkács feladásakor, és ugyan Haiszler elszabadulásakor interveniált tractatusokban fel tett, és még is nem complanált nímely praetensió dolgában, recomendálván nekie is, hogy azokat promoveálja, kikre igen ajánlotta magát, de én is megmondám neki ezek mellett világosan, lássa az bécsi udvar, s lássák az ministerei is, mint kivánják prostituálni ez iránt magokat, s parolájokat, ihon az ö személyiben én akadályoskodhattam volna, de nem cselekeszem, de ha tovább is ez a hadakozás tart, hiszem Istent, az mint eddig is volt, és ezután is lesznek én nekem rabjaim és ha magam fegyveremmel nem assequálhatnám is, az ő példájával töröktűl s tatártúl is megszabadítom s megveszem, kiknek útján megkeresem s megveszem én is az én praetensióimat, és ha in publicis is az bécsi udvar contemnál, ha élek, megmutatom azt, hogy tudok ártani, és az én alkalmatosságommal következ-

zendő nagyobb tüzeknek, pusztításoknak, égetéseknek, rablásoknak az császár országában nem én leszek az oka, hanem maga az császár és miniszterei. Elbúcsúzván azért tülünk Solari, hivattam magam eliben Dósa Mihály, és Hadnagy Márton szolgáimat, kiket is Solari mellé rendeltem, hogy Veterani-ig, és Szebenig vele együtt járjanak, valamely ezerekbűl álló költséget is deputálván kezekhez, kiken vásárlásokat tegyenek, és azokat Erdélyben szerezzík meg, és noha errül Veteraninak is vagyon parolája és küldött passusai, hogy Erdélyben valamit kaphatnak, szabadosan vásárolhassanak, embereim assistentiáját is igírvén, de pro meliori esse, mind az szabadon vásárlás, annak hozzám való kísírtetíse, és Solarival menendő embereimnek securitása felül Solaritúl is subscriptiót, és pecsétes erős cautiót vettem, az leveleket s instructiójokat azért kezekben adván, és mint viseljék magokat ezen útban, szóval is eliggé világosítván, tettem arrúl is dispositiót, hogy holnap idejín reggel tisztességessen, és minden kitelhető becsülettel indítsák meg Solarit Jeni-Palánkra, és onnan tovább is, felolvasván ott az elsőben a sarczát. Jött informatióm Horvát Ferencz szolgámtúl is Oros-Csikrúl és ugyan l.-fejérvári szerdártúl, s mellette lívő residensemtül is. Jobban voltam, s ma becsületes emberekkel is együtt ettem ebídet. Napestig szép sürü esső volt.

MÁJUS.

1. **Pintek.** Reggel újobban magam eleiben hivattam Solarival elrendelt szolgáimat, bizván más titkossabb irásokat s pecséteket is reájok, kik Erdélyben lívő és bécsi correspondensimnek is szóllanak. Solarit is minekelőtte az nap fel jütt, megindítottam, hintót rendelvín alája, és pro commissario Madács uramot, udvariakbúl, főrendekbűl, és egyéb mintegy ötvenig való válogatott lovassal kísértetvín, mostani substitutus postamesterem Pápai Gáspár által küldvín Solari után pro correspondentia az clavist is, minthogy az francziáktúl sem látom idegensígít. Az komornyíkot Ugróczi Lászlót is behozák ide nagy bajjal sebesen. Az itt való törököknek L.-Fejérvárrúl parancsolatjok jött, hogy az császár L.-Fejérvárra jövő kincsinek eleibe menjenek Nisig. Tömösvári pasának két levelet irattam duplicata formában, includálván azon levelekben Sándor Gáspár uramnak irott két rendbeli leveleket, recommendálván Madács s Daróczi uraiméknak, hogy küldjék el Tömösvárra két rendbeli emberektűl. Noha menydörgés volt, de essö nem esett. Magam csak egyformában voltam. Szép tavasz idő volt.

2. **Szombat.** Ma az házban is kezdettem próbálgatni az járást, úgy, hogy miolta lebetegédtem, csak ennyi erőt érzettem lábaimban. Érkezett Inczédi István szállás-osztóm Sándor Gáspár uram levelivel és ugyan Kovács István gyalog hadnagyom palotásim strásamesterivel azzal az hírrel, hogy az szekerek-

kel és az én rϊszemrűl való gyalogsággal vissza jöttenek, és L.-Fejérvárnál erre által költöztenek s bíkível jöhettek el, de az Tömösön úsztatással. Sándor Gáspár urammal lívő lovasokat is az Marosnak Aradi nevű révéig kisérték, és egy nap s egy íjjel ott is voltak, míg által költöztenek az gyulai pusztára. Érkezett más egy szolgám is Fehérvárrúl, azzal az hírrel, hogy az asztalnokommal küldött katonaság is elindult onnan az Száván túl tejendő próbára. Sép tavaszi idő volt.

3. **Vasárnap.** Noha még sem vehetek semmi erőt, de még is szép idő lívín, az szállásomnál lívő kis kertecskében vitettem magamat, oda töltöttem az időt. Érkezék egy rab karabílyosom Szentérűl egy rácz postával, több ott lívő rab kuruczok, és maga szabadulások végett, hozván a szentai ráczkapitány levelit is. Este felé esső esett.

4. **Hétfő.** Az Tömösvárra járt gyalogság, és szekerek is kár nélkül beérkezinek. Poserolczai palánk strásamesterit István deákot atyjafia szabadítása és más szüksiges dolgok végett küldöttem Landor-Fejérvárra Stefán nevű postámat ugyan levelekkel Nis felé Ubrisi Ferencz, és Boczkó Jónás szolgáim eleiben, írván ezen alkalmatossággal az kapithiháknak is, hogy az útbúl Ubrisi Ferencz megküldje. Küldöttem dispositiót, hogy valamely hajdút küldjenek le az Dunán fel jövő hajóim eleiben Jenö-Palánkrúl Daróczi uraimék, irván az hersovai béknek is ezen úttal az szükiges dolgokrúl. Madács uramnak Jenő-Palánkrúl érkezett levele, hogy Solari még is Palánkon vagyon, nem jüvín meg senki Bokcsárúl érette az sarczával. Szép tavaszi idő volt.

5. **Kedd.** Az szentai ráczot, az oda való rabokat

is ki hozatván az tömlöczbűl, magam eleiben hozattam, az Szentán lévő kurucz rabokért megigírvín őket, és az szentai kapitánynak levelire választ is tétetvín postáját elbocsájtottam. Épűlísemnek igen kevés látattja vagyon, de még is elúnván az sok heveríst, felöltözködtem, mindinkább fenn voltam, valamely törököknek is adván audentiát és ebídet is becsületes híveimmel együtt evín. Szép tavaszi idő volt.

6. Szerda. Sokfelűl várt embereim közűl még sem érkezék csak egy is, nagy erőltetíssel, és segitsíggel az házban való járkálást is jobban követhettem el. Szép tavaszi idő volt.

7. Csötörtök. Nap feljötte előtt felvervén magamat és kocsira títetvín, ki mentem az mezőre az Mlava mellé vadaszni, a hol is két erdeit és két őzet elteretvín, azzal vissza tértem, meg tekintvén czövekes lovaimat is, az hol vadnak, és az marháimat is, az hol helyt vertenek. Érkezék Madács uram tudósítása az Antoni levelivel együtt, hogy eljű Palánkra az Solari saczával, okozván eddig, hogy az nagy árvizek miatt el nem jöhetett, kire nízve, minthogy mára vártak az vadászatomnak praedájábúl, oda is küldtem. Érkezék levelem az Vaskaputúl is nimely éléses hajóimtúl, kiket innen bocsáttottam volt le, kiknek is eleikben bizonyos számú hajdúkkal, és szalahorokkal elküldöttem accelerálván jöveteleket. Érkezék délután Ubrisi Ferencz eleiben küldött postám is, kit is az francziai doctorral együtt Nisen innen tanálván, közelítíseknek hirit meghozta, az minthogy az francziai doctor eleiben Nemes György nevű bejárómat bizonyos palotásokkal kocsival expediáltam fáradt voltához kípest, valamely ilést, és bort is küldvén eleiben. Szép idő volt.

8. **Péntek.** Megérkezék estve felé az doctor s vele együtt Boczkó és Ubrisi Ferencz szolgáim is, hozván magával aranyúl az komornyík valamely költsíget is, az kit hozhatott az francziai orátortúl felvett pínzbűl, az többi egyníhány ezerekbűl álló vásárlásokra Bai Andrásnál Drinápolyban maradván, hoztanak nagy csomó leveleket is, szemben voltam mindjárt az doctorral, kinek is minden állapotomat, és constitutiómat circumstantialiter recenseáltam, ki is bíztatott azzal, csak submittáljam magamat az ő censurájának, és curájának, hiszi Istent, reparálja egészsígemet, mondá: kívánja látni reggel az vizelletemet, és az lábaimat is, mível hogy öltözetemben voltam vele szemben. Praesentálta az Fr. O. levelit is s ezzel szállására ment. Én pedig csak egyformában voltam. Szép tavaszi idő volt.

9. **Szombat.** Egész napestig való munkám volt ma is az tegnap érkezett leveleknek olvasásában, superveniálván este felé Balog László nevű postám ugyan Drinápolyból sok jó hirekkel, meghozván hirit az mostani új vezérnek, hozzám csak hamar az komornyík eljövetele után mutatott extraordinaria discretióját, nem csak buzára, árpára, marhákra, juhokra adván császár neve alatt való fermányokat az havasalföldi vajdára, és Duna kapitányára Ali passára, de az hadak szüksígire újabban abákat, posztókat, kalpagokat, veres fejtőket, fegyvereket, és sátorokat is adott, és az magam szüksígire is bizonyos ezer tallérokbúl álló költsíget is, melyeknek nagy részinek percipiálására küldtík el Philippiben kapithihaim Bai András nevű szolgámat is Drinápolybúl, ki is ott várja ordinantiámat. Megérkezék Madács uram is azokkal együtt, kikkel Solarival küldtem vala el.

Tegnap véghez vivín az cambiomot estve, Antoni jüvín maga németekkel és valamely száz katonákkal Solari kézhez vitelire, és az érette hozott saccnak adminisztrálására, az minthogy a Palánkon kivül sátor alatt az páston én parancsolatombúl az én tisztim megvendégeltík Antonit, és Solarit, s úgy bocsátották el estve az vélle lívőkkel együtt, elküldvín vele együtt az én szolgáimat is, kik innen expediáltattak Solarival együtt.

10. **Vasárnap. Pünkösd első napja.** Ma az doctor praescriptiója szerint orvossággal servitialéval éltem, kinek két izben is volt operatiója, egyszer ugyan nagy mértékben, de erőmnek, s kivált lábaim erejinek restitutióját gyengén érzem. Napestig occupatus voltam az előttem lívő feles dolgokban, Madács uramat expediáltam L.-Fejérvárra bizonyos instructióval. és levelekkel. Daróczi uramat is hivatván valamely dolgok végett, őtet is bizonyos instructióval visszaküldöttem, percurrálván újabban a sok felül jött leveleket, és azoknak extractusit vivín az reájok adandó válaszra nizve. Nappal nagyobb részint szép tavaszi idő vala. beesteledvín penig nagy esső volt villámlással, és nagy menydörgéssel.

11. **Hétfű. Pünkösd másod napja.** Az levelekre való választitelhez, s instructiók iratásihoz fogattam mind Drinápolyba, s mind Havasalföldiben kiszitvén embereimet. Reggel az jobb karom mediánján eret vágatott, négy finesiáni vért vévén ki belülle, mely is az mint látszik, megveszett vér, estve valamely potiót itatott velem, azonban étele͏m, s italom iránt is praescribált, az miket ártalmasoknak itélt, azt megtiltván, az minthogy én is conformálom ahoz

magamat. Nappal szép tavaszi idő volt, estve penig esső esett.

12. **Kedd. Pünkösd harmad napja.** Ma hajnalba ugyan ég szakadás formában volt az esső, alkalmas ideig tartott is, reggel újobban valamely potiót itatott velem az doctor, alterátiót érzettem az ijjel minden tagjaimban, mintha össze vertenek volna; végét értem az sokféle expeditiókban. Szombatfalvi Sámuel nevü étekfogomat expediáltam Bukuresztre az török császár fermányával, kik valamely ökrökrül, s juhokrúl szóllanak, az havásalföldi adóbúl parancsoltatván az vajdának valamely száz ökröknek, és juhoknak szüksígemre való kiszolgáltatása, ezen egy úttal irttam az tatár Chámnak, ugy az portátúl mostan confirmáltatottt újj moldovai vajdának Duca vajda fiának, és Moldovában lívő residensemnek Székely Zsigmondnak, recomendálván ezen leveleknek transmissióját az havasalföldi vajdának. Irattam Szabó András lovászmesteremnek, és Horváth Ferencz uramnak is, hogy az pinzemen vett lovakkal, és Oroscsikon, s Viddinben megterhelt hajóimmal siessenek; Székely Ferencz hívem pedig újobban mennyen Bukurestbe Szombatfalvival együtt, az fermányban le tett marhák acceleralására. Essős idő vala.

13. **Szerda.** Jött reggel tudósításom Palánkrúl, hogy valamely erdélyi ember német és labancz comitivával együtt oda jött, kikért postán el küldöttem, hogy ide hozzák, suspendálván addig az komornyík Drinápolyban való expeditióját is, kinek is már mind instructiója, s mind egyéb arra felé szólló levelek kezihez adattanak. Újobban valamely potióval éltetett az doctor, de még eddig kevés látszatját érzem

nyavalyám jobbra való fordulásának. Madács uramtúl L.-Fejérvárrúl posta hajón érkezék két hajdú, hozván olyan hírt, hogy Száva s Dráva közre az mely lovasokat küldöttem csatára, megfordultak azok is. Délután csak hamar megérkezék szolgám Palánkrúl, elhozván magával az Erdélybűl jött embert is, ki is erdélyi jószágos nemes ember, s Macskási uram erdélyi jószáginak mintegy praefectussa, Vizaknai Mihálynak hijják. Audientiája lívín előttem Macskási uramnak, és sokaknak az itt lívő erdélyiek közzűl felesígektűl, fioktúl, leveleket, és nímelyeknek költsíget is hozott Veterani német generál connivenientiájábúl, az generálisnak passusával jött, hozott nímely erdélyi uraktúl, az kik még eddig én híveimnek nem ismertettek, insinuátiókat, mind a francziák progressusirúl Ulma várossánál, ki is az Dunának kezdetin a Duna parton lívő erősség az imperiumban, az franczia ármádátúl való megvítelét insinuálván általa correspondensim s mind penig az tatártúl való fílelmeket, és hogy az Palatinus Eszterházi Pál szolgájátúl, (ki is az felesíge s több testvér szerint való atyámfiai Erdélyben lívő anyai jószágokban lívő részeimet árulta nímelyeknek, de senki nem vette meg, jövendőrül gondolkodván) értettek olyat, hogy Erdély országa vissza ígírtetett az némettűl az töröknek, mindezekrűl et quod actum sit de religione evangelica in Transilvania, hogy ha ez idén az törökön tanálna az német triumphálni, hozott informatiókat, úgy arrúl is, hogy három regiment lovas nímetet, és három száz muskatirost kivittek Erdélybűl, Jenőt emlegetvín, hogy megszállják, de Szathmár felé vettík útjokat. Ugyan az éczaka érkezék hirem Palánkrúl, hogy Sándor Gáspár uram az hadakkal oda érkezett

feles nyereséggel, rabokkal, és nyert zászlókkal, kirül is dispositiót töttem, hogy holnap bejűjön maga s a hadak költöztetísit bízza az ott való kapitányra. Burhanyogos és essős idő volt.

14. Csötörtök. Az karabílyosok seregit zászlóstúl általköltöztetvín Sándor Gáspár uram az Dunán, az több hadak penig Palánknál maradván, ma délután be jött ide Poserolczára, kinek commendája alatt való rendekbűl egy jó lovas sereg ment innen is eleiben, együtt magával öt nyert zászlókat, kinek egyike szegedi véghelyi veres kamuka zászló volt, császár czímere rajta, és tizennégy rabokat hozott be, ki is az itt lívő álgyúk és taraczkok lövésivel excipiáltatott, az zászlókat, és rabokat előttem bemutatván, relátiót tett circumstantialiter oda való járásárúl is, az rabokban két tisztet is mutatván be, egyik az szabatkai kapitány, másik egy zászlótartó. Az elmult íjjel penig éjfél előtt küldötte vala előre Topaly Huszain passa emberit és egy béget, ki is ötöd magával együtt jött ő kegyelmivel Tömösvártúl fogva, kinek alkalmatosságával küldötte volt meg az említett tömösvári passa, és ugyan gyulai passa leveleit is, azok közűl egyik az fővezérnek, másik az l.-fejérvári szerdárnak szólló, kiket in signum majoris confidentiae volanter küldött egész az én recomendatiómbúl, és hadaimnak magok jó viselísibűl állván, mely törökökkel szemben lívín, az urának a leveliben le tett requisitiójához kípest mind maga alá az béknek, s mind szolgái alá magam lovait adattam, és kísérőt is rendelvín melléje, már setit estve Drinápoly felé expediáltam, úgy, hogy az én embereim Jagodináig kísírjík. Ugyanazon bégnek két emberit L.-Fejérvárra kísírtettem, magam is írván az szerdárnak,

és meg küldvín az Huszain pasa levelit is neki. Reggel az doctor purgatiót adott két darabban valamely ostyában csinálván be, és borba nyeletvín be velem, mely orvosságnak ötször is volt operatiója, de nem volt hasfájás, és aprólékos alteratió nélkül. Estve újobban egy aranyos pilulát küldött, kit is le akarván feküdnöm, egy kanál borban nyeltem el. Essős idő volt

15. Péntek. Az l.-fejérvári szerdárnak levelet irattam, Sándor Gáspár urammal is hosszas conferentiát tartván az oda való dolgokrúl, és az portárúl két ízben érkezett dolgokrúl. Madács uram is megérkezett Landor-Fejérvárrúl, ő kegyelme is relatiót tívín: az reá bízott dolgokat L.-Fejérvárott mint vitte véghez. Sándor Gáspár uram azért újabb instructióval expediáltatott L.-Fejérvárra, az hadak is által takarodván az Dunán, elérkezének és az Mláva mellé szállának. Az időnek essős és híves volta miatt ma az doctor semmi orvossággal nem éltetett estig, hanem mikor estve lefeküdtem, akkor valamely rósa liktariumban port egyvelítvén, azt adá be.

16. Szombat. Én még eddig csak igen egyformában vagyok, az doctor orvosságinak is kevés hasznát érzem. Érkezvín valamely hírem Palánkrúl, és erdélyi két legíny is szökvín el Karán-Sebesbűl, irattam Sándor Gáspár uram után. Az franczíai residensel is szemben lívín, az fenn forgó dolgokrúl vele sokat beszíllettem, insinuálván azt is neki, hogy Sándor Gáspár uram L.-Fejérvárrúl megtérvín, újobban Drinápolyban fogom expediálni; közölvín azt is vele, micsoda dolgokkal lígyen azért mind ezekben neki is híre, ha mit akar írni, írjon, mert itten Landor-Fejérvárrúl elérkezvín, sokáig való mulatása nem líszen. Kedvetlen mord idő volt mind napestig.

17. Vasárnap. Az török császárnak valamely éléses hajói érkezvín az osztrovai szígethez, lívín nálam is császár fermánya is valamely ílísrűl, a mely mellett az én számomra az oly ílíst elfoglalhassam, az mennyi tudni illik a fermán szerint rendeltetett, küldöttem ki azért az Dunához én is tiszteimet, dispositióm szerint kézhez vívín lisztűl valamely részit az fermányban letett számnak, estvével szekereimen be is hozták. Ma újobban az portai, és francziai expeditiókat irattam, reggel azonban az bal karomon medianját újabban megvágattam, az doctor három fincsiáni véremet bocsátotta ki. Az idő feltisztúlván, szép tavaszi idő volt.

18. Hetfű. Az íjjel éjfél után érkezett meg Landor-Fejérvárrűl Sándor Gáspár uram, elvígezvín az ottan reá bizott dolgokat, és concludálván az jelen való campania folytatásában való opiniomrűl is, appróbálván az szerdár opiniomat, recomendálta az fővezér előtt is, recomendálván egyszersmind mind az mostani a végvárak felé tett szolgálatot, s mind az opiniomat, sajkát adatván ő kegyelme alá, és Menzil fermányokat is egyníhányat, hogy az Dunárúl ki kelvín Sándor uram posta lovakra ülhessen, az postára szólló török, és deák, s magyar leveleket Sándor uramnak keziben advân, és az instructiót is, volt sokáig vélle conferentiám, szóval világosítván az instructióban le tett dolgokat. Ezek után az udvar nípe, és egyéb udvari kapitányság kezek alatt lívő seregek mustrálásával fogattam, és napestig abban foglalatoskodtak Sándor Gáspár, és Madács Péter uraimék mint udvari tisztek. Én is ma inkább mind fenn voltam, próbálgattam erőtlen lábaimat, de igen kicsiny

jobbulását érezhettem még is. Az gyulai passa fia jütt vala Sándor urammal L.-Fejérvárrúl, és Gyulárúl is ő kegyelmével együtt jött vala, audientiájával reménkedvín, szemben voltam vele, mintkogy Sándor urammal Drinápolyig együtt is fog járni. Ma reggel valamely fejér port itatott meg velem az doctor egy kanál leveskében, de mind ezeknek az orvosságoknak is az mai napi purgatión kivül semmi operatióját nem érzettem. Szép tavaszi idő volt.

19 **Kedd.** Idejín reggel expediálám Sándor Gáspár uramat, ki is az gyulai passa fiával együtt sajkára ülvín, töttem dispositiót felőle, Jenő-Palánkrúl két hajóval jó fegyveres hajdúkkal kísírtesse az Dunán lemenőben az ott való kapitány, az meddig maga akarja. Sándor Gáspár uram elmenetele után küldöttem postámat Landor-Fejérvárra, irván általa az ott való residensemnek, és általa intimálván valamely tűllem feltett próbát, és egyéb szüksíges dolgokat is az ott való szerdárnak. Érkezék hírem Jeni-Palánkrúl, hogy az Dunán az tavasz elejin lebocsátott élises hajóimba, az kik Viddinben éléssel megrakodtanak, Rhámhoz elérkeztenek, küldöttem azért oda sietve az fő élésmesteremet, hogy revideálja, és ide az Dunának közelebb való révihez hozassa, az hol kiüresíttethessenek, lívín az vidinyi passátúl fermány mellett embereim kezihez adott munitió is benne. Ma reggel újobban valamely ostyában becsinált purgatiót ada be az doctor, kit egy kanál borban nyeltem el, melynek ebíd idő tájjig kétszer volt operátiója, de az minapinál erőssebb fogott lenni, mert nem volt hasfájás és rágás nélkül. Estve érkezék meg az két karabílyos, kiket az komornyíkkal küldöttem volt el, Nisig kísírtík, és levelet is hoztak tülle. Jó idő volt.

20. Szerda. Tegnap Rhámhoz érkezett éléses hajóim ma az Posetolczához közelebb való révben érkezvén, az hajók kiüresitésihez parancsoltam fogatni, szekerek menvén innen az élés elhozására. Nímely újjabb vásárlasok occurálván, irattam szolgáimmal Erdélyben beküldött szolgáim után. Érkeztek leveleim az Duna kapitányától Ali passátúl, és az hersovai bégtűl, és Horváth Ferencztűl Oroscsíkbúl. Sándor Gáspár uram után küldvín el az levelekben, ki is magával vitte el az mostani tömösvári vezér Topaly Huszain passa, és a landor-fejérvári szerdár Csaffer passa az fővezérnek irt recommendatoriáit is, az mint itten magam török deákjával megmagyaráztattam, és újjobban bepecsételtettem, oly formában iratott mind az két vezér, az Sándor uram véghez vitt expeditiója, és az török nemzetnek való szolgálatim felül, hogy magam sem irhattam volna jobban. Az szabatkai kapitány rabot és az zászlókat is elvivín magával Sándor uram az fő vezérhez; az doctor ujjabban ma valamely rákbúl, és egyéb eszközökbűl csinált levest etetett velem, ugy tetszik, hogy az két nap jobb erőt kezdek érzeni tagaimban. Szeles idő volt

21. Csötörtök. Landor-Fejérvári szerdárnak approbatiója, ha érkezik valamely próba iránt, elsőben is reggel arrúl tettem dispositiót, mi formában kiszüljenek az hadak, s egyéb udvarnépihez tartozó rendek, kik maradjanak itt, s micsoda rendtartás ligyen, míg megtérnek, mind belső, mind külső vigyázásba. Valamely házhelt vivín L-Fejérvárott, s ottan házat akarván épitetni, az épitísrűl tettem azután rendelist. Sátoraimat, tábori szekereimet, s egyéb tábori készületemet, s azokhoz tartozó szolgáimat vétettem rendben, s fizetettem nekiek. Estvefelé elér-

kezének az paláuki praesidiárius seregek közzűl is az parancsolt seregek hat zászlóval, az hajóbeli élésnek is nagyobb részit, és az munitiót is behozák. Igen szép tavaszi idő volt.

22. **Péntek.** Idején reggel együtt az francziai úrral, és doctorral ki mentem vadászni, ebíd tájban visszajüvín, felesígem Ilona szenti napjához képest feleségem házába volt az francziákkal, és egyéb urakkal ebídem, kik jóllakván, azután tánczoltak is, magam penig az curához kípest continuáltam magamat. Érkezék Andrási János Landor-Fejérvarrúl, ki is az szerdár mellé residensnek rendeltetett volt vele együtt az Szentárúl szabadúlt Mezei, és egy karabílyosom Tolvaj Márton, kiknek egyike, úgymint karabílyos Szegedrűl, Mezei penig az gyalog hadnagy Szentárúl szabadúlt, kik is beszéllik az franczia progressusinak nagy hire vagyon Magyarországban, és hogy még eddig az ímetnek semmi operatiója, vagy tábora sehol nem hallatszik. Andrási penig jött az szerdártúl, probálván az hadak expeditiójában való opiniómat, azoknak útjokra való éliseket is meg igérte. Tött azonban relatiót arrúl is, hogy az Landor-Fejérvárott vétetett házhelyért már az pínzt letették, és arrúl való recognitiót az kiadásrúl is extrahálták, de az rúlla való donatiót az fő tefterdár adhatván meg annak kiváltása felől is töttem dispositiót. Reggel az elmenendő gyalogságot is magam megmustráltam, és ötszáznál többet expediáltam. Daróczi uramot is Palánkrúl postán hivatván, utánok expediáltam. Szép tavaszi idő volt.

23. **Szombat.** Az landor-fejérvári szerdárnak, és tefterdárnak törökül leveleket iratván, mindjárt reggel expediáltam Andrási Jánost, szóval is izenvín a

szerdárnak nímely szüksiges dolgokrúl, és valamely hírekrűl is, megköszönvín egyszersmind azt neki, hogy hogy az próbára elmenendő hadaimnak elesíget utjokra adatott. kinek kézhez vitelére már szolgámat is rendeltem Andrási mellé, hogy az Száva felmentiben hajón felszállítsák az Madács uramtúl denominált helyre. Ideín reggel magam is hintócskán kimenvín az városon kívül mustráltam meg az elrendelt lovas hadakat két seregben két zászló alatt, kiknek tiszteket magam eleibe hivatván, mint viseljík magokat, eleikben adtam. Madács uramat penig eleikben praeficiáltam, és jelenlítekben pecsétes instructiómat keziben adtam, követtem azután útamat, az hol czövekes lovaim fűvön vadnak. Magam igen erőtlenűl vagyok, még is segítsig nélkül lipíst is alig tehetek. Mind tegnap, s mind ma a doctor valamely fejír porocskát itatott velem. Szép idő volt.

24. **Vasárnap.** Hogy annál rendessebben mehessen véghez az Madács urammal elküldött hadaknak az ő próbájok, az magam udvari síposit a rézdobossal és trombitásokat is az hadak után expediáltam. Ubrisi Ferenczet küldöttem vala Jenő-Palánkra nímely azon végházat concernáló dolgokkal, minthogy az ott való praesidiariusoknak nagyobb rísze elment az hadakkal. ki is ma megtérvín, és parancsolatomat véghezvivín, hozta Sándor Gáspár uram levelít, az kit ő kegyelmit kísírő hajdúk hoztanak. Érkezék estve felé l.-fejérvári szerdár levele, és abba inclusive az jenői passa levele, és recognitiója, Jenőben lívő Kis Miska nevű gyalog hadnagyom jó magaviselíse, és az ellenség ellen való emberkedíse felűl. Ma újobban afféle porocskát ittam egy kanálkába, és hasonló vízzel kenettem lábaimat, a mi némüt az doctor csi-

nált volt lábaim kenésire. Nagy zápor esső volt, és alkalmas ideig tartott.

25. **Hétfő.** Kis Farkas érkezett Bujurdelembűl az Száva mellett lívő török véghelybűl, mely is a Landor-Fejérváron felűl még tíz mértföldnyire van az Szávának egyik passussa, hozta az ott való passa levelit és ott hagyta egy jó csoport katonámat, kik még az asztalnokomtúl maradtak volt el minap s azolta ott laktanak s az ott való passátúl ílísbűl s szállásbúl accomodáltattanak, jött az oda felé való hírekkel és az Száva s Dráva között való végházak felől való relatiókkal. Irattam levelet Madács uramnak, és ugyan Kis Farkast expediáltam az hadak után, arra esvín próbájok, adhasson maga informatiót jött; postája Madács uramnak is L.-Fejérvárrúl az szerdárnál lívő audentiájárúl és egyíb dolgokrúl való informatióval, mely levelekre is ugyan Kis Farkas által tétettem választ. Az császár hatvanig való éléses hajója Rhámhoz való érkezésének jött híre, és minthogy nálam is valamely ezer kila élés adása felől való fermány vagyon, azon hajókrúl dispositiót töttem, hogy jó reggel az én tiszteim is ki menjenek és az fermány mellett az én részemrűl praetendált élíst kivegyík az hajókbúl s elfoglalják. Én lassan erősödöm, de szép idő lívín, az Palánkon kívül lívő veteményes kertemben hintócskán magamat kivitettem, keveset nagy bajjal és segítve az kertben sétálgattam is. Estve újabban valamely port itatott velem az doctor.

26. **Kedd.** Az hofmestert Kálnoki Farkas uramat reggel el küldöttem az Dunának közelebb való révihez, oda jüttek az Dunán feljűvő éléses hajói az császárnak, kikkel voltak három sajkák is, és az Ali passa Duna kapitánya sziliktárja, az az fegyverhor-

dozója, az mely császár fermányát az napokban a vezér küldött volt kezemhez két ezer kila buzárúl, és ezer kila árpárúl a mellett az fermány mellett az hajókat ő kegyelme revideáltatván, az hol jobb és szebb búza s árpa tanáltatott, négy öreg hambáros ilíses hajókat elfoglalt számomra, kinek is hírét ide beküldvín, tettem rendelíst, hogy azon gabona az hajóbúl kivetettessék, és szekerekre rakatván, behozattassék az Palánkban lívő hambárimban. Töttem arrúl is rendelíst, hogy a mely rabokért, ráczokért, kik szentai katonák voltanak, Mezei Mihály nevű gyalog hadnagyomat, és Tolvaj Márton nevű karabilyosomat bocsátották el, bocsássak el az szentai postákkal és ugyan az szegedi kapitány postájával együtt, és az szegedi kapitány, úgy az Szegeden raboskodó Almási hadnagynak levelire, kiket Sándor Gáspár uramnak irtak volt, Petróczi István uram neve alatt tegyenek választ, úgy az mely levelet nekem írt az tételi kapitány, ugyan Petróczi uram neve alatt tegyenek választ. Én pedig ma is csak egyformában voltam. Szép idő volt.

27. **Szerda.** Az élés alá szüksiges szekereket jó dispositióval kihajtván arra rendelt tiszteim, az gabona mírísihez és szekerekre való rakatásához hozzá fogtak, és ma nagy részit be is hozták, és hambárokba töltöttík, magam is kimentem volt arra hintókocsin sétálni, s kevés ideig ott is mulattam a Duna mellett, kihozattam az rabokat, s postákat is, és magam előtt adattam kezekben az leveleket, egy embert onnét rendelvín melléjek, az ki L.-Fejérvárig kisírje, irván L.-Fejérvárott lívő residensemnek is, hogy ott is az szerdártúl passust szerezzen nekiek, az szegedi postának én is adtam egy törökül irott úti

levelet öreg török pecsét alatt, minthogy azon postának újjabban el kell jünni az Almási dolgában, úgy szegedi katonát igírvén érette, disponálván az szegedi postát is hűsígemre, ki is obligálta magát; vissza jüvín ebídre ide, már itt tanáltam Hadnagy Mártont és Dósa Mihályt, kik feles leveleket hoztanak, az leveleknek megolvasása után azért hosszas audientiájok, és examenjek volt előttem de visis, et auditis. Ezek után volt audientiája az francziaí residensnek, közölvín vélle ními neki is szüksíges tudására való dolgokat, és insinuálván, hogy holnap postám mígyen Drinápolyban, ha mit irni akar, irjon az francziai udvarhoz, és a fr. orátorhoz. Elbocsátván tűllem az francziai residenst, irattam választ az Veterani leveleire, parancsolván az jeni-palánki kapitánynak, hogy az mely nímetek kisérték Palánkra Dósájékat, ugyan azoktúl külgye el az leveleket. Délig igen szép tavaszi idő volt, délután esső is esett. Magam is penig úgy tetszik, jobban érzettem magamat. Mind ma s mind tegnap valamely camphoros s egyéb eszközökbűl csinált vizzel mosatta s kenette az doctor lábaimat, és csak hidegen, de hamar be ment az lábomba.

28. Csötörtök. Gondoltam, hogy már jobban legyek, de azon nehézsíget kezdek érzeni, és ma próbálván az járast, csak valami lípíst is alig tehetek, ma reggel megint füvekbűl, és gyükerekbűl csinált meleg vizzel mosatta, ásztatta és spongyiával dőrgöltette az doctor az fájdalmas erőtlen tagokat lábaimban, egy okka bort is elegyítetvén az víz közzé. Másnap estig sok foglalatosságim voltanak, árkusokra terjedő levelet iratván Sándor uramnak, irattam törökül az Reiz-effendinek is az portai ministe-

rek közzül nem is másnak, irattam az francziai orátornak is, Sándor Gáspár uramnak írt informatiókra relegálván őket, nímely Erdélybűl vett szűksíges hirekrűl, és az ellenség dispositiójárúl irattam az Duna kapitányának Ali passának is, Petróczi István uramnak recomendálván, hogy ugyan az Dunán hajón Palánkról expediálja ő kegyelme bizonyos hajdú által. Az Erdélybűl vett hirekhez kípest biztam Petróczi uramra az jeni-palánki végházba való rendbe títelít nímely dolgoknak, s megvizsgálását. Az jeni-palánki végházhoz holduló szegínysíg és az jeni praesidiáriusok között való nímely dolgoknak eligazitását is bízván ő kegyelmíre expediáltam Jeni-Palánkba. úgy az ott való kapitány Daróczi András őcsesinek dolgának hír szerint való investigálását is, ki is mostan Dósával és Márton deákkal együtt járván Erdélyben nímely szavaiért, s dolgaiért suspicióban vétetődvín, megaresztáltatott. Az francziai residens, és az doctor is irván leveleket, az én levelemmel együtt estve felé expediáltatot. Drinápolyban egy Balog László nevű postám. Az mint ma reggel, úgy délbe, és estve ís hasonló vízben mosattam, s ásztattam az lábaimat a doctor praescriptiója szerint. Érkezett két katonám Tömösvárrúl is Jenő alá ment újjabb nímet hadaknak az hírivel, kikrűl is irtam Drinápolyba. Az élés hordásban az én embereim, s szekereim véget érvén, az hajókat Landor-Fejérvár felé felkísírtettem. Ebédi ideig szép idő volt, ebíd után nagy, és alkalmas ideig tartó zápor esső esett, estve felé megint tisztúlt, és szeles idő volt.

29. **Péntek.** Megtért Petróczi uram Palánkrúl, jó dispositióban hagyván az végházat, és elkűldvín az Duna kapitányának Ali passának irott levelemet

is. Érkezék egy végbeli török Jenőből, ki mellől más törököket az pusztai katonák elfogván, nehezen recipiálhatta magát Palánkban, de az leveleket, kiket Jenőben kezihez adtanak, elhozta bíkivel, hozott nekem ís levelet Jenőben lívő Kis Miska nevű hadnagyomtúl, hogy Jenőt megszállották, s lűni kezdették, két nap volt benn, Hajszler nevű német generál lívín alatta, négy regement nímettel és valamely magyarokkal szemben lívín azon Jenőbűl jött törökkel, minthogy ugyan ő jött volt ki tavaly is Váradbúl, mikor obsidióban volt, és magammal vittem volt le innen is Drinápolyban, de útbúl előre küldöttem, az fő vezérnek, és l.-fejérvári szerdárnak szólló török levelek lívín nálla, meg examinálása után itt mulatni nem engedtem, hanem el küldöttem L.-Fejérvárra. Én egy formában vagyok. Az éjjel s reggel is híves idő volt, ma penig sok esső esett.

30. Szombat. Farkas Pál bejárómat expediáltam Galambvárában oly dispositióval, hogy ottan az Duna melyíkin vigyázzon az ellenség dolgaira, és híreire, úgy az Dunán feljüvő császár ílíses hajóira, és az Nikápoly felől feljüvő hajóimra s embereimre, s azoknak securitásokra, és hogy mindezekrűl az mi híre líszen, sietve tudósitson, küldöttem a végre is két katonámat ís adjungálván melléje, minthogy már az gyümölcsnek is ideje ben vagyon, hogy az galambvári hegyekrűl asztalomat gyümölcsesel tartsa, és legalább egy hétig Galambvárában lakjék. Irattam az tömösvári Topaly Husszain passának is, és Petróczi urammal irattam Tömösvárott lívő lovas hadnagyomnak Szamárossinak is, hogy az vele lívő katonákkal onnan ide hozzám jüjjön, mely levelekkel két katonámat expediáltam. Irattam választ Kis Miska nevü

gyalog hadnagyomnak Jenőben. Az doctor estve valami édes, zavaros potiót itata velem; lefektemkor estve hasonló vízben áztatta lábaimat, mint már egynehányszor. Estve felé magam mulatságában ki mentem vala hintócskán az mezőre, revideálván az vetéseket, de oda sokáig nem mulattam, hanem vissza jüttem. Ma szép idő vala délig, délután beborúlt idő volt.

31. Vasárnap. Ma jó reggel expediálhattam csak az Thimösvárra küldött katonáimat oly instructióval, hogy estve megindulván Jeni-Palánkrúl, holnap napoljanak s másnap, ha mind éczakával is be menni igyekezzenek. Estve újabb gyükerekbűl s füvekbűl csinált vizben áztatta a doctor lábaimat, meleg vizben is, újította is, ha valamennyire meghidegedett, tovább egy óránál tartottam benne, és midőn lefeküdtem volna, egy pilulát benyeletett velem. Ma szeles és híves idő volt.

JUNIUS.

1. Hetfű. Nap feljötte előtt mentem ki vadászni, igen szép tiszta, csendes idő lívín, az hová is érkezék két katona Bujurdelembűl L.-Fejérvár felűl az Száva mellűl, kiben is Madács Péter uram megirja instructiója szerint, mint ment által az Száván, mikor indult Bujurdelembűl, hány száz törökkel szaporodott meg, és micsoda próbát tett fel. Az landor-fejérvári szer-

dár mellett lívő kapithihám Sz. Andrássi János is érkezék estve nímely informatiókkal

2. Kedd. Érkezék Veterani generális német generál egy igen embertelen levele, fenyegetődző is egyszersmind, kiben Sándor Gáspár uramat is mocskolja, nem tártván azért méltónak és érdemesnek az válaszra, Ugróczi László komornyikommal tétettem választ hasonló formában, az mint a levél indiscretiója kívánta, de csak Antoninak, tudván, ő megküldi az generalissának, küldöttem Palánkra Pogány Zsigmond palotásim kapitányát és Pápai Gáspár bejárómat, hogy az Antoni embereit, kik tegnap oda érkeztenek, az említett levelekkel bocsássák vissza, ordinantiát is küldvín az palánki tiszteknek, hogy többé az ellenség végvárábúl jüvő embereket be ne bocsássák, se véle ne szóll janak, küldöttem őket más dispositióimnak véghez vitelére is, nevezetszerint Jeni-Palánkban lívő idegen nemzetbűl álló rabomnak megexaminálása és felőle tett újabb dispositió effectuálása végett és rabságomban lívő Horváth Mátyás nevű labancz kapitányt is hivattam magam eliben, beszílvín vele szabadulása modalításárúl, de semmi véget vele nem érhettem. Ezek után bizonyos punctumokbúl álló instructiókat adtam ki subscriptióm alatt főélésmesterem és komornyikom keziben az előttem lívő tábori expeditióhoz kipest, és az itten folytatandó oeconomia s felesígem provisióját concernáló dolgokban. Ma engem semminémű, sem belső, sem külső orvossággal nem éltete az doctor tegnapi fáradságomhoz kipest, és hogy holnap akar valamely orvosságot beadni, ma nyugodnom engedett, tegnap estve igen megdagadt volt az lábam, de az múlt écza-

kai nyugovással alkalmasint meg lohadott. Szép idő volt, de délután egy kis esső esett.

3. Szerda. Szent-Andrási Jánost újobban Fejérvárra küldöttem az ott való szerdár mellett való residenségre instructióval, bizonyos dolgokat is bízván reája, és újabb dispositiót tévén az Fejérvárott vett házhely építésirűl is, minthogy az épületekre való fákat is megvágták az Morova erdejín. Tettem arrúl is rendelíst, hogy azon fákat hidasokra rakván felszállítsák L.-Fejérvárra mesteremberekkel együtt, az kik ottan építeni fogják. Az francziai residensnek is volt audiencziája nállam, érkezék egy hajdú posta is Sándor Gáspár uramtúl, kit Viddinyig vitt volt le magával, és Vidintűl bocsátotta vissza, oda érkezvín Oroscsikra, Nikápolyra, Bukurestre, és Bujurdulembe külömb külömbféle vásárlásokért küldött szolgáim s hajóim, kiknek is vévén tudósitásokat, kívánják securitásokrúl való provisiómat, minthogy Vidinybűl is meg kellett indúlniok, és az Vaskapun innen félelmesebb utjok, irattam választ levelekre, dispositiót tévén, mint jüjjenek, és meddig küldöm eleiben az comitívát. Jó reggel az doctor újabban valamely orvosságot adott be, pilulákat ostyában betakarván, nyelette el velem, mely gyönge purgatió lívín, délig négyszer volt operatiója. Szeles idő volt.

4. Csötörtök. Az tegnap bevett orvosság causálta-e vagy egyéb nyavalya? nem tudhatom, de az mint az doctor a jelekbűl megesmeré, maga kivánta irritálni, és megmozgatni, mert az jobb lábom bokájábúl az fájdalom a lábam fejiben terjedvín ki, ma sokkal roszabbúl voltam az lábamra, és nehezebben is hághattam reá, azonban az íjjel az oldalomba is nagyubb nehézséget érzettem, az jobb kezem feje lívín fájdalmasabb

és dagattabb, ott is rettenetes vizketegséggel sok fakadíkocska fakadott ki, azonban az vizelletem is nehezen, és fájdalmasan mígyen tűllem, és feletíbb zavaros formában, mely is mikor megszáll, sok rút matéria száll meg az edínyben, mely interveniált alteratióm között biztat az doctor. Érkezék az pancsovai Abdulkadir nevű passa levele, és azzal együtt az tömösvári passájé is, kiben insinuálja, hogy Boros-Jenőt az törökök feladták az németeknek hitre, az ott való praesidiumot Tömösvárra várta az nap az passa, a mikor a levelet irta. Érkezék a Duna kapitánya Ali passa levele is, kiben insinuálja, hogy az Tachtaliához érkezett, és hogy egyníhány fegyveres furkátákat Rámhoz, és egyníhányat Galambvárához rendelt addig is, míg maga feljüne. Vettem újabb tudósításokat az hajóimmal jövő szolgáimnak is. Pogány Zsigmond és Pápai Gáspár is meg érkezínek Palánkbúl, véghez vivín ottan dispositiómat parancsolatom szerint. Szeles idő volt napestig.

5 Pintek. Kiváltkípen a vizelletemre nízve roszszabbúl vagyok, úgy hogy ma az vizellísnek vígezíse vércsöppekkel ment véghez, az lábomra is egyformában voltam, de ugyan kimehettem sétálni hintócskán az szőllőhegyben lívő cseresznye fákhoz, és valamely gyümölcsösnek nízísire. Az tömösvári passának levelire választ tétetvín, az póstákat visszabocsátottam. Ali pasának is választ irattam, és minthogy maga adott reá alkalmatosságot, hogy megküldi, irattam az tatár Chámnak is. Szép idő vala.

6. Szombat. Az mai napnak nagyobb ríszét fekvíssel töltöttem el, és ma is egyformában voltam, mint tegnap, majd minden órán vizellnem kell, és nem kicsiny fájdalommal vígeződik, az lábomra sem voltam

jobban, mind tegnap estve, s mindma reggel édes tejbűl s viola gyülepbűl és még valamivel összetemporált itallal éltetett az doctor, és valamely vízzel is kenette fájdalmasabb rĭszit lábomnak. Érkezé kaz l.-fejérvári szerdár levele, és abban inclusive bujurdelemi passa tudósítása, kiben irnak Eszék felé küldött hadaimnak próbájokrúl. Nímely belsőbb dispositióim körűl való dolgokban foglalatoskodtam s nímely szüksíges dolgaimnak folytatásával újabb instructiót irásban adattam ki nímely tiszteimnek. Az főélésmesterem után való számtartó meghalván, becsülettel eltemettetett, kinek helyére mást constituáltattam. Szép idő volt.

7. Vasárnap. Érkezék levele az bujurdelemi passának, és ugyan Bujurdelembe Madács uramtúl hagyott szolgámnak (kit élés szerzise és kiszítése végett hagyott) tudósítása hadaim megfordulásokrúl és szerencséjekrűl. Estve felé penig érkezínek palotásimba, magátúl Madács uramtúl hozván levelet is ő kegyelmitűl, kikben megírja circumstantialiter, mint jártanak oda, megírta az vesztesíget és nyeresíget is, derík emberek és tisztviselők is esvín sebben, embereimben, és legkiváltkíppen meghitt kedves szolgáim és fegyverhordozóm szegíny Szuhai György lövís által való elesísit is írja, kit ugyanaz Buko vizen által hozván, innen temettetett el, mely casuson én is nem kevessé törődöm. Isten irgalmazzon szegínynek. Én ma is egyformában voltam, többire csak feküdtem. Az mely matériát az doctor megindított bennem, az is még nagyobb mértékben és hasonló alteratióval, mint tegnap, igen gyakran ment tűllem, minden órának ideje alatt kínyszerítvín az vizzelésre. Szép, tiszta idő volt.

8. **Hetfű.** Mind az estve, s mind ma valamely porokat, azután estve dinyemagbúl és tejbűl s valami viola gyülepbűl csinált italt itatott velem az doctor, reggel penig édes tejet az por bevétele után, az íjjel ötször, vagy hatszor hasonló fájdalommal vizeltem, ugyan egy mogyoróni genyecsíggel össze alutt vér jött ki az vizelletemmel két ízben is, az többi is véresen. Az íjjel Debreczeni János nevű bejáróm érkezék Bujurdelembűl, az Száván hajón jött L.-Fejérvárig, s onnan is az Dunán az ide való osztrovai réveig, hét sebest is hozván magával, kik között hadnagyok is lívín, szállásokrúl, tartásokrúl, s gyógyításokrúl dispositiót tettem. Landor-Fejérvárrúl is érkeztek leveleim, és Horváth Ferencz uramtúl is, kibűl kitetszik, hogy ma régen várt hajóimmal Galambvárához érkezik; küldöttem azért dispositiót, hogy Horváth Ferencz uram sietve jüjjön ide Galambvárárúl az informátiókkal, az hajókkal is penig siessenek az Dunán az poserolczai közelébb való rívhez. Ali passának is irattam ezen alkalmatossággal, includálván az Csaffer passa és bujurdelemi passa leveleit, kiket nekem irtanak Jeni az nímettűl való megvétele, és hadaimnak Eszék felé való próbájok felől, insinuálván neki, hogy azon híreket adja az tatár Chámnak is értisire. Választ tétettem az l.-fejérvári szerdár levelire, és irtam azzal együtt Madács uramnak is nímely szüksíges dispositióimnak végbe vitelirűl L.-Fejérvárott. Váradi István bejárómat küldöttem az Morova rívihez nímely szüksíges parancsolatimnak véghez viteliért; magam alteratiómra nízve csak egy formába voltam az gyakor fájdalommal és vírrel egyvelges vizellet estve felé nagyubb bágyadtságot is causált, derekam, s oldalom nyilallását is érzettem, gyakorta

vizelletem fájdalmimnak lenialására három izben is itatott édes tejet az doctor. Szép idő volt napestig.

9. Kedd. Kandó János bejáróm érkezék, megküldvin általa Madács uram az kivántató szüksíges informatiókat oda való járásokrúl és próbájoknak kimenetelírűl. Azonban a sebeseknek is tartásokrúl, szállásokrúl, gyógyitásokrúl, az borbílyoknak való megfizetésrűl, és sérelmekért való contentatiójokrúl rendelíst tettem, gazdát rendelvín melléjek. Az hadak a Morován való költözésekrűl is tettem dispositiót, Jeni-Palánkrúl egy öreg hidasomat felhozatván az batuczai Morova révíben. Ma is mind két labaimnak alteratióját érzettem. Szép idő volt.

10. Szerda. Madács Péter uram az vélle lívő lovas hadakkal által költözvín az Morován, nímely lovas tisztekkel előre hozzám bejött, ki is oda való járásárúl egész relatiót tött, tött relatiót arrúl is, hogy mind az lovas, s gyalog hadakat az Buko vizíjig el vitte, holott is azon vizet mindenütt fegyveres ellenség strásalván, különben által rajta nem mehettek, hanem nagy és sokáig tartó puskázással nyerhettek passust az által menetelre, holott is az lovas hadakba, az kik jó paripások voltanak, az Bukon által mentek, és a ki falukat ott körül kaphattak, azokat felverík, és az Dráva felé is elmenvín, s Eszéken felül is penetrálván, kevés marhabeli nyereség nélkül nem tértenek meg, addig Madács uram gyalogsággal és az lovas hadak nagy ríszível az Buko passusát őrizvén. Az mely lengyel postámat még tavalyi esztendőben az mikor az mellettem lívő francziai residens először ide jött, küldöttem volt levelekkel Lengyelországban, az azolta mind az lengyelországi fő generalis Jablonovszky uram mellett lakván, ma megérkezék, elsö-

ben is Drinápoly felé vivín utját, hozta az lengyelországi, francziai, és portai míniszterek leveleit, úgy az én Moldovába resideáló szolgámnak Székely Zsígmondnak és az mostan Drinápolyba livő moldovai vajdának is leveleit, hozta az én Drinápolyba lévő residensimnek leveleit, és informátióit is, kik között emlékezet van az angliai mediatorok negotiatióirúl. Az doctor ma is valamely port itatott meg velem, és aczilos tejjel éltetett minden reggel, s estve. Szép idő volt.

11. Csötörtök. Az gyalog hadakkal bejött Daróczi András uram is, és én is az gyalog hadak tisztjeit megvendigeltettem, az lovas hadak tiszteinek is bort és húst adattam, azon kivül is az nyert marhákbúl minden seregre s zászlóra osztattam ki, az többit az hadaknak közönsíges megegyezísekbül az én szüksígemre elfoglaltattam. Ma is hasonló port itatott velem az doctor, és mind estve, s reggel aczílos tejjel éltetett. Szép idő vala.

12. Pintek. Noha alteratió nélkül nem voltam, mindazáltal magamat fel vertem, és mindenféle tiszteit hadaímnak felgyüjtettem magam eleiben, minthogy Madács Péter uram, mint feljebbvaló tiszt nímelyektűl közűlök ezen úttyokba offendáltatott, és az ő kegyelme szemílyiben én is arrúl tűllök számot kírtem, és mint viseljik s alkalmaztassák ezután magokat, eleikben adtam közlöttem vélle az mostan az Portárúl érkezett híreket is, az kik közönségesek voltak, és biztatván űket, minthogy mind az fővezérnek, s tatár chámnak jöveteleknek híre vagyon, mennyiben reminlhessék Isten jóvoltábúl ez idén lejendő boldogúlásokat. Érkezett az l.-fejérvári szerdár panaszló levele is, hogy valamely törököket vagdal-

tak volna az arra vissza jövő kuruczok, és valami lovakat s marhákat is kaptanak volna el. Nyolcz óra után servitialéval éltem. Délután érkezék Szamárossi nevű lovas hadnagyom Tömösvárrúl az érette küldött katonákkal, elhozván magával az vele Tömösvárott lakó katonákat is, vele együtt jött Kis Miska nevü gyalog hadnagyom, ki is az jenei obsidióba bent volt, és az mikor az várat a németeknek feladták, egyníhányad magával hűsígemre eljött, kikkel együtt jöttenek gyulai s tömösvári törökök is, hozták az feljeb emlitett hadnagyok az jenei és tömösvári passák leveleit, kiknek is accomodatiójokrúl, élődísekrűl rendelíst tettem. Csernecz nevű falunál, ki ís ide egy mértföld, mutatta magát kilenczvenig való pandúr az ott való malomnál, az malomba lívő emberekbe is levágtak, és az malomba járó marháimban is elhajtottanak. Szép idő volt.

13. Szombat. Három sereg gyalogot három zászlóval és egyníhány lovassal az itt lívő és palánki praesidiáriusokbúl, az kik itthon nyugottak, küldöttem Zofia felé Drinápolybúl megindult, s utban lívő szolgáim, s velek lívő javaim securitásáért. Egy tatár postámat penig az tömösvári passának egy agájával küldöttem Drinápolyban. s Jeni-Palánknál lívő sajkákra, kik az Duna passusit örzik, küldvín parancsolatot, azok közül egyikre szálitván azon Drinápolyba menő postákat, embereim Dunán le expediálták, az több törököket penig, minthogy L.-Fejírvárra való járások, oda küldöttem. Érkezett Magyarországbúl is egy emberem az oda látott, s hallott dolgoknak relatiójával, kit ennek előtte magam küldöttem volt el, jöttek vele mások is, az kik ezzel együtt Jenő megvétele alatt is az német táboron voltanak. Az mai

Drinápolyba ment posták által, az török úrak közzül csak az Reiz-effendinek s vezér thihájának irattam, irtam Skerletnek is egynihány szóval, de bűvebben minden occurentiákrúl kapithiháimnak. Az doctor az eddig observált porral és aczílos tejjel éltetett ma is kétszer. Szép idő volt.

14. Vasárnap. Az éjjel roszabbúl voltam mind lábaimra s mind az derekamra, s oldalamra, az vizelletben könyebsíget érzettem, és az matéria is valamenyire cessált, az ki eddig jött belőlem, reggel újra port, s aczílos tejet itatott velem az doctor. Hírem jött L.-Fejérvárrúl két ezer arnoltnak, és ezer végbeli török hadaknak oda való érkezísekrül. Az éjjel, és ma nappal is esső esett.

15. Hetfű. Az elmult íjjel nagyubb nyilalásokat érzettem oldalaimba és az derekamba, és vizelletemkor, reggel is mind ma, s mind tegnap constipatió volt rajtam, nagy kínnal mehetvín csak valamely rísz is tüllem. Érkezett az íjjel Horváth Ferencz uram, a ki is novembertül fogva lakik hol Drinápolyba, hol a Duna mellett Szilisztria tartományán, és Nikápolyba, szüksíges dolgaimnak és tábori készületeimnek procurálásáért, s vásárlásáért, s mind az Duna mellett, s mind Havas-alföldiben lívő vásárlásaimat hajóimra rakatván, s Galambvárig felhozván, Galambvárán is innen hagyta már tegnap őket több szolgáimmal együtt. Palánkhoz kellett ma érkezniek, audentiája lívín előttem, minden azóta folytatott dolgokrúl relatiót tett, számot adván minden erogatiórúl, kezi között forgott tíz ezer forintbúl álló költségemnek. Medi nevű régi vén hadnagynak (ki Magyarországban laktomban is az első seregek közt volt tisztem) és ugyan más két Magyarországbúl hűsígemmel jött

két szegíny legínynek volt audentiájok előttem, kik is töttek relatiót az ország állapotjárúl és egyéb magokat concernáló dolgokrúl is. Változó idő volt, nagy menydörgís, villámlás és azzal együtt nagy zápor esső is volt mind nappal s mind estve. Valamely rózsa-liktariumba csinált porral éltetett ma is az doctor.

16. Kedd. Ma nímely hadakat concernáló s azoknak ílődíseket illető dolgokban voltam foglalatos. Megérkezék azonban estve felé Bukurestre két ízben járt hívem Székely Ferencz uram, és vele együtt Szombatfalvi Sámuel nevű étekfogóm, mind az első s mind az második dolgokban kivánságom szerint accomodálván magát az vajda, bizonyos napot determinálván az fővezértűl tábori szüksigemre rendelt ökröknek s juhoknak kézhez adásának, az havasalföldi vajda nekem és az felesíge felesígemnek küldvín levelet, két hordós borokkal is kedveskedett, kiket ugyan magam ílíses hajóim hoztanak fel Jeni-Palánkra. Az addig való alteratióim noha nímely gradusba kisebb volt, de más felől az nyillalás nagyubb mértékben volt, kiváltkípen az bal csöcsömben érezvín nagyubb fájdalmat és nyillalást, délután reám jüvén az álom, mint egy egy óráig való aluvásom után megizzadtam. Szép idő volt.

17. Szereda. Veterani nímet és az karansebesi commendant rabok felűl itt minapi utóbbi leveleikre választ títettem, és az havasalföldi vajda és vajdáné leveleire is replicáltam. Oroscsik és Nikápoly tájárúl érkezvín meg hajóim a Dunának legközelébb való révíben, az hajók kiüresítísihez fogattam tiszteimmel. Estve felé érkezék postám Sándor Gáspár uramtúl feles és nagy csomó levelekkel, diariumokkal és egyszersmind megbetegedísinek hírit hozván Zophiarúl, úgy va-

lamely pandúroktúl való felverettetísit is Jagodinának. Ma servítialével éltem, mivel hogy az íjjel roszúl voltam, ma reggel nagy szomjúság volt rajtam, két ízben is gyülepbűl álló vizet kellett innom. Szép idö volt, estve felé nagy szél támadott.

18. Csötörtök. Elöálom után jól megizzadtam, az izzadás után tisztát vívín magamra, ma is napestig bágyadt erővel voltam, az doctor ma nem éltetett semminemű orvossággal, hanem az constipatiótúl fílvín, vagy két kanálnyi baraczk virágbúl csinált siruppal éltem, az tegnapi orvosság után háromszor, az mai után penig kétszer volt székem. Csáki András bejárómat, és Jenei nevű szolgámat Havasalföldiben küldöttem oly instructióval, hogy Jenei szinte Bukurestre menjen, Csáki penig csak az cserneczi kapitányig és az Sil vize melyíkíre, mind az falukon s mind Bukuresten külömb külömbféle vásárlásokat parancsoltam tenni, kikre mind az kettőnek pínzt is adattam. Az tegnap érkezett leveleket újobban revolválván, nímely becsületes híveimet előmbe hivattam, és az bennek lívő híreket velök is közlöttem. Napestig mindinkább szeles idő volt, estvefelé dörgés volt.

19. Pintek. Ma véget értenek tiszteim az hajókon hozott ílísbűl és portékábúl álló egyetmásoknak behordásában, úgy az Vidinbűl, és Nikápolybúl és Bukurestrűl hozott borokat is beszállíták. Az l.-fejérvári szerdárnak jüvín nímely portai hírekrűl tudósítása, ma választ títettem, tudósítván én is nímely dolgokrúl. Nímely szolgáim s tiszteim közé valamely karabílyokat és pisztolyokat osztattam ki. Csak az természet munkálódott bennem, igen izzadtam, delyesdi álmom után, kin az doctor is igen csudálkozott, bágyadtságot érzettem magamban. Szeles idő volt.

20. Szombat. Ma újabban egy óráig izzadtam természet szerint, ki után nagy bágyadtságot érzettem, úgy hogy a felülést is alig tehettem az nagy erőtlenség miatt, az vizelletemben és nyillalásokba mindazáltal könyebbsigemet érzettem, úgy az ítelhez is jobb appetitusom volt, az doctor sem éltetett semminemű orvosággal. Szép idő volt.

21. Vasárnap. Mikor megvilágosodott, újabban elszenderedvín, az után megint izzadtam tovább félóránál, reggeli isteni szolgálat után ebídhez ülvín, úgy tetszik, jobb ízüt ehettem, ezek az izzadások igen tetszettek a doctornak, mondván, hogy ezután semmi belső orvosságot nem praeseribál, mert az természet maga munkálódik, azért is nem oly stricte kivánja élisemnek methodusát, mint eddig. Kéredzett minthogy az francziai orátor is meghadta neki, hogy minekelőtte vissza menne Landor-Fejérvárra, mint olyan hires helyet meglássa, s megjárja, nekem is lívín azért szándékom, hogy emberemet küldjem L.-Fejérvárra, készitettem el Orlai Miklós uramat bizonyos instructióval, választ tettem az szerdár levelire is és kezibe adtam az fővezér nekem szóló leveleit is, azután sajkán expediáltam Landor-Fejérvárra Orlai uramat az doctorral együtt. Az fő rendekkel nímely fennforgó dolgokrúl volt conferentiám. Az vizelletemnek ma megint nagyubb nehézségit érzettem, és az lábaimnak is fájdalmát, úgy hogy reá sem hághatok, az bal lábombúl az nyilallás szinte az térdemig is fel jött vala az térdem hajlása és kalácsába. Délután nagy zápor esső volt, de megint feltisztult.

22. Hetfü. Az elmult íjjel igen nyughatatlan éczakám volt, kiért nappal is bágyatt erővel voltam, ebídre mindaz által felvevín magamat, híveimmel együtt

jó izücskét is ettem, délután elszenderedvín egy kevéssé izzadtam, három fertály óráig jól beleplezvín, az izzadásnak hasznát érzettem. Délután volt audientiája Száli aga nevű töröknek. Voltak nímely külső dolgaimrúl való dispositióim is. Meleg idő volt, délután esső is esett, nagy szél is volt.

23. Kedd. Az mai napot is többet fekvíssel töltöttem, az elmúlt napokba az mely nyavalyákba voltam, azoktúl meg sem menekedhettem még egíszen, úgy hogy semmi erőt nem vehettem, mindazáltal magamat felültettem két, vagy három izben is, dolgaimhoz láttam, ebídet is némely főrendekkel együtt öttem, az Zophia felé küldött zászlóim tiszteinek Nisrűl küldött leveleket vettem, s azokban nímely hírekrűl való informátiójokat, úgy L.-Fejérvárrúl is ott való residensemtűl az oda való occurentiákrúl. Almási nevű gyalog hadnagyom, ki is majd esztendeje hogy raboskodik, megszabadulván, érkezett Szegedrűl, ki is tett relatiót az oda hallott, s látott dolgokrúl. Szép idő volt.

24. Szerda. Az íjjel nyugodalmas éczakám volt, de az vizelletemnek nehézsége, s olykor víresen s zavarosan való menetele még sem szűnt meg, úgy az lábaimnak fájdalma is, noha az mennyire az térdemre jött fel, az megint oszlani kezdett, úgy az jobb kezembűl is az daganat kiment. Almási nevű rab hadnagyomnak volt audientiája, az vasat rúla levítetvín az szegedi labancz rabokat érette elbocsátottam, kikhez is valamely kegyelmességemet mutatván, magam hűsigíre disponáltam, hogy ez utan a mikor afféle postálkodásokban járnak, minden hireket igazán meghozzanak. Az palánki hadak valami pandúrokat is felvervín, az rabokat ide behozták, azok között

egy zászlótartót is. Horvát István becsületes hívem, kit is ezelőtt valamely hetekkel expediáltam Szilisztria felé bizonyos dolgaim végett, megérkezék, ki is Dobrocsánba valamely lovakat és ökröket vásárolván szüksígemre, kár nélkül meg hozta. Szép idő volt.

25. Csötörtök. Megérkezék Orlai Miklós uram L.-Fejérvárrúl az fr. doctorral együtt, ki is az szerdárnak meg mutatván az fővezér nekem irott két rendbeli levelcit, az szerdár is viszont ő kegyelme előtt az ő neki irott fővezér levelit megolvastatta, melyhez kípest minthogy az vezér kivánsága is az, hogy Tömösvárra hadak expediáltassanak, az török ríszrűl az szilisztriai passa fog a török hadakkal el menni, azért én is, az ki telhetik az én rískemrűl lovas hadaimban kíszitsek ezen szolgálatra, minthogy azért ez a vezér parancsolatja is, elvígeztetett a szerdár és Orlai úr között, hogy ezen expeditió el ne múlljék, hanem mind két rísrűl az hadak elkíszítessenek, mely dolog végett becsületes híveimmel conferentiát tartván', újjobban Ugróczi László komornyíkomat küldöttem az szerdárhoz Landor-Fejérvárra, izenvén általa, hogy az én rísrzemrűl való hadakat elkíszítvín, hétfűn megindítom, és L.-Fejérvárhoz küldöm, csak az szerdár is ílésekrűl provideáljon, biztam valamely pínznek szerzísit, és egyéb szüksíges dolgokat is az komornyíkra, irtam az bujurdelemi passának is ezen alkalmatossággal, és az Horvát István uram hozta a szilisztriai passa levelire is válasz irattam. Almásit az mostan szabadúlt hadnagyomat Galambvárra expediáltam az ottvaló praesidiáriusok gondviselésire, minthogy az előtt is ő hozzá tartozott azon gyalog

sereg. Nagy zápor essö és nagy menydörgés, s villamás volt.

26. Pintek. Napestig az expeditiók iratásában nagy foglalatosságom volt, estvére kelve expediáltam az levelekkel postámat az fővezérhez, most tívín választ az elmúlt napokban érkezett fővezér leveleire, bőven irattam törökűl, kivált az Reiz effendinek, megirtam az fennforgó hírekkel együtt magam opinióját is. Sándor Gáspár uram levele érkezett az íjjel, kire is az mostan elment posta által válasz irattam, minthogy elő fogja találni ő kegyelmit. Irja Sándor uram, hogy Szabó András lovászmesterem elő kerülvín, ő kegyelmível megegyezett az vásárlott lovakkal együtt. Az pandúrok keresésire küldöttem volt ki az hajdúkban, de harmadnapig oda ki való járások után semmire nem akadván, ma megtérínek. Ma az ítelhez ebíden, s vacsorán jó appetitusom volt. Ebíd előtt egy óránál tovább izzadtam, de egyébkint csak egyformába érzettem magamat. Délután nagy zápor esső és menydörgés volt.

27. Szombat. Újabb levele érkezvín Sándor Gáspár urannak az íjjel, kiben még valamely hadat kiván maga eleiben, az magam quardiájábéli hadaim közűl kommendírozva küldöttem újabban egy zászlóval egy jó sereg lovast, nagyubb rìszit hosszú puskásokbúl rendelvín. Az Tömösvár felé rendelt hadakat is ma mustráltam, kíszitettem, az kik ezen útra lovakra s fegyverekre nízve alkalmatosabbaknak itéltettek. Az elmenő hadaknak hó pínzt és szüksígekhez kípest csizmát, posztót és abat osztattam. Szép idő volt.

28. Vasárnap. Az hadakkal Orlai Miklós uramat kivánván expediálni, Petróczi István uramat penig L.-Fejérvárra, az expeditiókat kíszítettem, conferentiát

is tartván becsületes híveimmel, ebben tölt az mai nap el. Noha felöltöztem, de egyformába voltam az erőtlensig miatt. Ebídet híveimmel együtt öttem. Szép nyári idő volt.

29. **Hetfű**. Petróczi István uramat expediáltam Landor-Fejérvárra az magam sajkáján bizonyos instructióval, és az szerdárnak szóló levéllel. Orlai Miklós uramat praeficiálván az lovas hadak eleiben, annak is bizonyos instructiót adtam. Horváth Ferencz lovas kapitányt is adjungálván melléje az hadaknak igazgatására, öt zászló alatt három százig való lovassal expediáltam L.-Fejérvárra. Irtam az tömösvári Topaly Husszain passa vezérnek, és Fuaduk passának is, ki tavaly tömösvári passa vala, írtam az ott való Alaj bégnek, és ugyan Husszain passa Deván effendijének is. Ezekután tettem dispositiót nímely ezen a földön folytatandó oeconomia dolgaiban is, az minthogy három négy naptúl fogvást már is az szénát szaporán kezdik behordani, az palánkon kívűl kazalokban rakván. Az rhámi s poserolczai, és egyéb török tiszteket is fel gyüjtetvén az szegénységgel együtt, voltak nímely igazítások az palotán az szegínység, és az törökök között. Napestig szép idő volt, én penig csak egyformában vagyok.

30. **Kedd**. Az elmúlt íjjel éjfél után érkezék az komornyík Ugróczi László Landor-Fejérvárrúl, Petróczi István uramat Szendrőnél találta elő, relatiót tívín ugyan éczaka az oda való dolgokrúl, és az mint jelenté Petróczi István uram újabb dispositióm várása után Szendrőnél subsistál, azért ő kegyelme után is újabb ordinancziát küldöttem, megirván, mihez tartsa ő kegyelme magát. Érkezék Daróczi András uram, jeni-palánki kapitányom tudósítása is az Dunán túl

lívő ellenség végházai felől való hírekrűl, küldvín meg Veterani generál és az karánsebesi commendans leveleit is, kit ma küldöttenek be az falukon lívő nímet salagvárdák Jeni-Palánkra. Estve felé érkezék meg egy postám, Havasalföldiben küldött szolgáimtúl az reájok bízott dolgoknak informatióival, tudtomra adván azt is, hogy az török császár rendelísibűl az mely marhát s juhot Havasalföldibűl kellett adni az havasalföldi vajdának magam szüksígire, az már kíszen vagyon, csak küldjek eleiben, mert az hegyeken által elígsíges kísérő nélkül nem merik hajtani az hegyekben lakó feles pandúrság miatt. Az íjjel egy óráig változó szeles essős idő vala, ma penig szép idő volt. Már nígy öt naptúl fogva valami balsaminon olajjal keneti lábaimat az doctor, de még eddig kevés haszonnal, magam iránt penig egyéb alteratiómra nízve az vizelletem dificultására nízve újabb nehízsíget, és alteratiót érzettem.

JULIUS.

1. **Szerda.** Az tegnap érkezett levelekre nízve választ títetvín, Szendi Mihály bejárómat rendeltem és ugyan Cserepi János nevű kapitányomat Palánkrúl, hogy harmadfél száz gyaloggal leindúljanak az Dunán, és menjenek Havasalföldinek Csernecz nevű városáig, bízván ezen alkalmatossággal valamely vásár-

násokat is reájok, kikre pínzt adattam, és e végre hajót is parancsoltam levitetni, az kin felhozzák. Érkezínek az l.-fejérvári szerdár és silistriai passa levelei, kiben insinuálják, hogy az Tömösvár felé rendelt hadaknak az Dunán való általköltöztetíseket ma kezdették el, siettetvén az én rízemrül valókat is. Szép idő volt.

2. **Csötörtök.** Az itt való törököknek volt audientiájok nálam, magok dolgai végett tívin le instantiájokat, kiknek cum contento volt tűlem válaszok. Már az árpa-aratásnak is ideje bejüvín, az aratásrúl és kaszálásrúl tettem újabb dispositiót. Ma is változó idő volt. Én penig csak egyformában voltam.

3. **Pintek.** Érkezék Petróczi István uram L.-Fejérvárrúl, által tívín Pancsovára az hadakat, az szilisztriai passa is az török hadakkal által költözvín, az szerdár az én hadaimnak való ílíseket kiadatta. Érkezék lovas két katonám is Sándor Gáspár uramtúl ide 4 órányi földre hagyván egy erdőben, izente, holnap maga is ő kegyelme be érkezík. Az elmúlt éczaka igen nyughatatlan éczaka volt, ki miatt nap estig is alteratus voltam, és mintegy hideglelésnek s forróságnak speciessit érzettem. Igen szép idő volt.

4. **Szombat.** Megérkezék Sándor Gáspár uram ebíd tájban s vele együtt Bai András bejáróm is, kit nímely pínzek felvételire Drínápolyban tartottam, eljött az komornyíkom Boczkó Jónás is 30 terhes lovakkal s öszvírekkel, elhozván az francia és az porta rísziről való költsíget is. Hozott Sándor Gáspár uram az vezér nevivel is egy török lovat, és az Kajmekám passátúl is egy struczmadárnak tojásábúl csinált pohárt. Megérkezék Szabó András nevű lovászmesterem is, az ki is Moldvábúl szép paripákat

hozott számomra, és más közönsíges lovakat is. Az éczaka hajnal felé érzettem valamely változást, kit az doctor nyavalyám megfordulásának bizonyos jelinek tart tegnapi alteratióimhoz kípest, mindazáltal ma reggel orvossággal élvén, volt háromszor operatiója, úgy tetszik tapasztalható könyebbsíget érzettem. Szép idő volt.

5. **Vasárnap.** Ma az Drínápolybúl hozott jóknak revisiójához és inventáltatásához fogattam, számot parancsolván vétetni szolgáimtúl nímely embereimnek az kezek között forgott költsíg iránt. Vettem Ali passa Duna kápitánya levelit, ki is Galambváráig feljött vala, de újabban Poricsához vissza fordúlt, insinuálja, az fővezér levelit vette, kiben írja neki a vezér, hogy az én javallásomat vette, hogy az Duna szorósaiban subsistáljon az vezér kiérkezésig, értekezvín én tűlem is az hírekrűl. Ma valamivel jobb erőcskét kezdtem érzeni. Szép tiszta idő volt, hanem estve felé egy kis esső volt.

6. **Hetfű.** Fileki Mátyás bejárómat Ali passához küldöttem bizonyos követsíggel. Még is gyenge erővel vagyok, az íjjel is oldal- s derékfájást s lábaim s karjaim nagyubb erőtlensígit érzettem. Voltak conferentiáim becsületes híveimmel az fenforgó hírekrűl s állapotokrúl.

7. **Kedd.** Valamely labanczoknak Jeni-Palánk alá való csapatoktúl jött ma informatióm az ott való kapitánytúl. Érkezék levelem Orlai uramtól is, és az szilisztriai passátúl, voltak azonba nímely igazgatásim belső dolgaim között. Még is gyenge erővel vagyok. Változó idő volt.

8. **Szerda.** Sándor Gáspár érkezísitűl fogva arra rendelt szolgáim ma értek véget az hozott portékák-

nak inventálásában, magam is mind az vásárlott lovakat s portékákat revideáltam. Ebéd után, noha még gyenge erővel vagyok, de hintócskára tétetvén magamat, kimentem az kertemben aer változtatni, oda mulatván magamat egy ideig. Érkezék meg Ali passátúl Fileki Mátyás bejáróm, minden dolgokban confidenter és embersígesen adván ki magát. Érkezék meg az karabílyosim zászlótartója Palásti Gergely is Tömösvárrúl az oda való hírekkel. Megjött L.-Fejérvárrúl Andrássi Zachariás bejáróm is, véghez vívén ottan az reá bízott dolgokat. Reggel essős idő volt, azután szép tiszta idő volt.

9. Csötörtök. Reggel idején aer változtatni kimentem vala az mezőre, oda, az hol a lovaimat tartom, az hová is mindenestűl fogva lovaimat magam elibe hozatván, mind az táborra menendőkrűl s mind az elmaradókrúl s azoknak abrakolásokrúl rendelíst töttem. Az l.-fejérvári szerdárnak levelet írattam. Érkezék meg Karánsebesrűl egy emberem az oda való hírek s állapotok felűl tívén relatiót. Szép idő volt, magam is az járás után megbádgyadtam.

10. Péntek. Idejin reggel érkezék az l.-fejérvári szerdár levele, kit maga kezivel írt, adván értésimre, hogy az fővezértűl fermánya jött, kiben parancsolja neki, hogy az L.-Fejérvárra feljött hidasokat nímely impedimentumokkal együtt leküldje Oroscsikhoz, mivel az fővezér úgy kötött az tatár Hammal szót, hogy Oroscsikhez jüvín, ott menjen által az Dunán az török táborral, és a fővezér az tatár Hammal együtt menjenek be Erdélyben, s engem az ország birodalmában beültessenek. Landor-Fejérvárnak és ennek az országnak oltalmazására az urmeli passa, ki egyszersmind Arnolt passa is Mahmut bég Ogli rendel-

tetett volna. Ezen leveleire az szerdárnak választ títetvín, küldöttem Sándor Gáspár uramat hozzája az porta dispositióinak jobban való kitanulására s megvizsgálására. Irtam Ali passának Duna kapitányának ezen hírekrűl. Volt ugyan ezen hírekrűl conferentiám becsületes híveimmel, és dispositióm hadaim tiszti s szolgáim között. Ma napestig rekkenő idő volt, én pedig még is nehezen vehetek erőt, mindazáltal ma is ki voltam hintócskán az mezőre sétálni.

11. Szombat. Remínlvín, hogy az kin való sétálással, azzal való fárasztással, és gyakor aer változtatásával használok magamnak, ma is szekérre tétetvín magamat, kimentem vala, de kevés látattya volt mind eddig annak is, erőmnek megfordulását nehezen érezhetem, sőt az jobb lábom is jobban megdagadott. Ma az vadászat alkalmatosságával divertáltam volt az mezei munkásimhoz s takaróimhoz is. Délután igen rekkenő idő lívín, máskint is nagy meleget érzettem és mint egy változást magamban. Napestig tiszta nyári idő volt.

12. Vasárnap. Érkezék postám jó reggel Drinápolybúl, a fővezér, portai miniszterek, és több magam emberei leveleivel, kikben is confirmáltatik az fő vezér Oroscsik felé való indulása, és az tatár Chámmal együtt Erdélyre való szándíkozása, ezelőtt egy héttel indúlván meg az fő vezér Drinápolybúl. Küldöttem sietve emberemet Sándor Gáspár uram után, megküldvín az fővezér thihája és az Reiz effendi leveleit in specie, hogy a szerdárral közölhesse. Tartottam azonban conferentiát becsületes híveimmel az fennforgó hírekről, s előttem álló dolgokrúl. Volt audientiája nállam az franczia residensnek is, közlöttem vele az én leveleimbe lívö dolgokat, ő is hason-

lókippen közlötte az maga leveleiben lívőket. Száraz tiszta idő volt napestig. Én is penig úgy tetszik valamivel jobb erőcskét kezdek érzeni.

13. Hétfű. Ma napestig az levelek iratásában volt foglalatosságom, mustráltam az itt lívő lovas hadaimot is, kiknek is ílésekrűl, fizetésekrűl, ruházásokrúl töttem dispositiót. Az elmúlt íjjel villámások s menydörgések voltanak, de esső nem esett, ma penig estve felé egy kis esső kezdett esni. Magam egyformában voltam mint tegnap, érezvín már annyira való erőmet, hogy lábomra állhassak, de még nem járhatok. Harmad nappal ennek előtte az doctor valamely flastromokat tött lábaimra, azolta rajta tartottam, de még eddig kevés hasznát experiáltam, egyebet az lábaim fejeiben lívő felettébb való viszketegségnél.

14. Kedd. Megérkezínek jó reggel Sándor Gáspár és Madács Péter uraimék, kik is az I'-fejérvári szerdártúl választ, és egyéb reájok bízott dolgokban is informátiót hozván, igen kedvesen vette az szerdár, hogy az Drinápolybúl jött leveleket vélle közlöttem, közölvín ő is hasonlóképpen a mely hirei vagy az portárúl, vagy Eszék, vagy Tömösvár felül jöttek, és requisitiómra ezer kila buzát, és ezer kila árpát adatott az császár élésibűl. Ezen relatiók után conferentiát tartottam az vezérhez küldendő embeberemnek mi végre való expeditiója és ugyan Erdélybe küldendő emberemnek micsoda instructióval való elküldíse iránt. Hivattam az palánki kapitányt Daróczi Andrást is. Volt szó a mai conferentiában arrúl is, Isten bennünket innen elvivín, micsoda dispositióval, és mennyi praesidiummal hagyatassanak az én dispositióm alatt lívő helyek, úgy mint: Pose-

rolcza, Jeni-Palánk és Rham. Mind ezek után estve felé küldöttem az vezérhez Oroscsikra a Dunán hajón Dósa Mihályt a fő vezérnek, thihájának, Reiz effendinek, és császár mellett lívő Kajmekám passának szólló levelekkel, irván ezen alkalmatossággal választ az Skerlet uram leveleire is, irtam bűven kapithiháimnak is; mihez alkalmaztassák magokat, irtam az francziai residensnek s az orátornak, s más az fő vezér táborán tanáltató francziának is. Irtam ezen alkalmatossággal az moldovai vajdának és mellette lévő residensemnek is. Irattam választ az portával való békesség felöl Jablonovszki uramnak és az franczia király lengyelországban jött uj orátorának, ki Danvald uram helyiben succedált. Ezek után volt audientiája Erdélybe be bocsátandó Macskási Boldizsár uram Vizaknai nevű szolgájának, ki által én is irtam Veteraninak parolájának meg nem állása felöl, s adtam szóval neki bűven instructiót, mit mondjon az erdélyi uraknak. Csáki András bejáróm érkezék meg Cserépi János kapitányommal s vélle elbocsátott zászlóimmal, meghozván Havasalföldibűl az császár parancsolatjábúl szüksígemre rendelt ökröket, teheneket, és berbécseket. Ma töttem le az lábomon lívő flastromokat, kevés hasznát érzettem, nap estig mindazáltal mind fen voltam. Szép tiszta idő volt.

15.ª Szerda. Érkezének leveleim L.-Fejérvárrúl és Tömösvárra küldött lovas tiszteimtűl, úgy az szilisztriai passátúl, és ugyan tömösvári Olaj bégtűl is. Voltanak nímely dispositióim s belső igazgatásim is nímely szolgáim között. Az elmúlt íjjel nyughatatlan éczakám volt az oldalam s derekam fájdalma miatt. Szép tiszta idő volt, de délután egy kis szél támadt.

16. Csötörtök. Az elmúlt íjjel csendes nyugodalmam volt, s jól alhattam, az doctor spiritus vinit gyútatván meg egy edínkében, egy désában tétetvén lábaimat, azzal párolta, s izzasztatta meg. Az l.-fejérvári szerdárnak választ títettem leveleire. Megérkezék Jenei Sámuel Bukuresztbűl, és ugyan Szendí Mihály bejáróm is havasalföldibűl, mind az ketten portékákbúl és ílésbűl álló egyetmásokat hozván, magam hajóját küldvín le szinte havasalföldiben, azon jövének fel, s hoztanak választ az havasalföldi vajdától és cserneczi kapitánytúl. Napestig szép nyári idő volt.

17. Pintek. Mind a francziai király residensire, mind penig az magam dolgaira nízve tanácsosnak ismertetvín, hogy az mellettem lívő fr. residens az fő vezér mellé menjen, és ottan az dolgokra vigyázzon, minthogy az királytúl is az a parancsolatja, hogy az midőn az orátor a császár mellett marad és a fő vezér az táborral ki jű, akkor az orátor helyett ő találtassék az fő vezér mellett, végezvín azért úgy vélle, minthogy az vezér is ezen három négy napnak forgása alatt Oroscsikon líszen, ne kíssík az oda való menetellel, írt azért mind ő, s mind én az l.-fejérvári szerdárnak ezen szándíkárúl, hajókat kíretvín tűlle, az kin az Dunán lemehessen szolgáival, lovaival együtt. Az doctor praescriptiójábúl ma is égett bor, és spiritus víni égésivel, s erejivel pároltattam lábaimat térdig, s eleget izzadtak, de ennek is az egy bágyadtságon kivül még kevés hasznát experiáltam. Napestig hadak ruházásában s egyéb kíszületek dispositióiban foglalatoskodtam. Rekkenő idő volt, délben egy kis esső esett.

18. Szombat. Az elmúlt íjjel nagy menydörgís s vil-

lámás volt, ez mellett sok ideig tartó nagy zápor eső, reggelre kelve fel tisztúlt az idő, és én is aer változtatni, magamat mulatni ki mentem volt az mezőre, az hol is itt való majorságomhoz, s tábori készületemhez tartozó marháimat magam revideálván, és minden ez iránt való dolgokrúl dispositiót tívín, ebídre vissza jöttem; úgy tetszik, az mai sétálás után jobb erőt, és mintegy megújjúlást érzettem. Szép idő volt.

19. Vasárnap. Érkezék levele az l.-fejérvári szerdárnak, insinuálván egyszersmind, hogy az császár fermánya érkezett, hogy ez nyáron is ottan lakjík s gondot viseljen az erősségre. Irja azt is, hogy az fő vezér fermánya szerint ötven hidasokat munitióval megrakottakat küldött le Orosesikhoz a vezér eleiben az maga kapucsilár thihájátúl, és hogy az urmeli passát, ki egyszersmind az arnoltoknak is passájuk, noha L.-Fejérvárra rendeltetett vala, de az fővezér újobban maga mellé fordította mind hadastúl, ki is az vezér táborával líszen együtt. Reggeli isteni szolgálat után ezekrűl volt conferentiám becsületes híveimmel, irásba adtam ki azonban ez induláshoz és kíszülethez tartozó dispositióimat az udvari kapitányom keziben. Ebídre hivattam az francziái residenst az doctorral, és egyéb első renden lívő hiveimmel, sokáig együtt conversálkódván velek, részegen mentek el szállásomrúl. Én penig noha már máskípen jobban vagyok, de az lábaimra s derekamra még is erőtlen formában vagyok, és az ételt sem emíszthettem. Essős idő volt.

20. Hetfő. Ma az hadaknak fizettettem, ruházatjokra való posztókat és egyéb egyetmásokat is osztattam, az erdélyieknek is posztót és pinzt adattam. Délután szép idő lívín, hintócskán magamat az külső

kertbe kivitettem, délig esső esett. Ali passa Duna kapitánya embere érkezett maga, és az hersovai bég leveleivel.

21. **Kedd.** Reggel kimentem vala vadászni az Földvár felé, az Duna mellett esvín vadászatom, ott ment fel 14 furkátával a Duna kapitánya Ali passa thihája, izente, hogy L.-Fejérvárra mígyen, és az passája is utánna fog jüni az több fegyveres hajókkal, insinuálván azt is, hogy az én szolgámat Dósát az ura postahajón küldte le, íjjel nappal menvín, eddig oda is ért Oroscsikhoz. Az fővezér is ez előtt három nígy nappal oda érkezett. Visszafordulván az vadászatbúl, hozták ki előmbe az fővezér és thihája leveleit, és kapithiháim tudósitásit, kikkel az minap elküldött lengyel postám érkezett, hozván az császár fermányát is. Érkezett levelem az arnoltok és urmeliek passájátúl, jelentvín leveliben, hogy Nishez érkezett hadaival együtt, és onnan Viddiny felé veszi útját, de ott sem temporizál, hanem által mígyen a Dunán Havasalföldire. Érkezének katonáim Tömösvárrúl is, kiket is tegnap küldtenek ki Tömösvárrúl, oda küldött tiszteim egy Lippa alatt fogott nímetet is küldvín nyelvnek, az Palánkba lívő taraczkbúl álló munitiómat is által hozattam, azokat tudniillik, az kik ellenségtűl nyert jószágim, az kiket penig az törökök adtak, azokat ott hagyattam Szép tiszta idő volt.

22. **Szerda.** Az szerdárnak a mely levelet irt az francziai residens, én is mellette, arra való válaszszal ma érkezínek meg L.-Fejérvárrúl, küldvín négy hajót is az szerdár a franczia szüksígire. Sándor Gáspár uramat expediáltam sietve L.-fejérvárra az vezértül és Tömösvárrúl jött leveleknek híreivel és egyéb concurrált hírekkel. Érkezék meg egy rácz postám is

Szegedrűl, hozván az is valamely híreket, azokat is utána küldtem Sándor uramnak. Szép tiszta idő volt. Én penig mégis csak egyformában vagyok.

23. **Csötörtök.** Ma az török s egyéb expeditiókhoz fogattam, reggel penig az doctor javallása szerint izzasztással kivánván az fájdalmas tagokat s részeket curálni, és azt is egyszersmind persvadeálni, hogy az ereket s inakat az olyan párgolás erősíteni fogja, egy kádba beültetvín és beburítván, csak az fejemet hagyván ki, erős égetett bort meggyujtatott és annak az erejinél s lángjánál izzasztott, a míg jól meg izzadtam, mely izzadást letörültetvín, megváratta velem, míg ismét újabban meg izzadtam. Szép idő volt.

24. **Péntek.** Ma reggel hasonló curával, izzasztással éltem mint tegnap, három fertály óránál az izzasztás tovább tartott. Sándor uram postája érkezett L.-Fejérvárrúl. Az Oroscsik felé rendelt postámat az Lippa alatt elfogott német nyelvvel együtt az Dunán alá expediáltam, írván ezen alkalmatossággal az tatár Chámnak is. Az vezér s thihája leveleire is választ títettem, írtam az Reiz effendinek, és az franeziai residensnek Fonton uramnak is, recommendálván neki, az francziai oratornak irt levelemet, irtam Skerlet uramnak is, és Ali passának Duna kapitányjának, recommendálván neki ezen Stefán postámat, hogy sietve küldje Oroscsikhoz.

25. **Szombat.** Ma reggel is az izzasztást hasonló formában elkövettem, még nap feljütte előtt az hívesen fogván hozzá. Azután az francziai residensnek volt hosszas audientiája, minthogy instructiómat kivánta: mennyiben folytassa az én fővezérrel való megegyezésemig is az fővezér, tatár Chám és egyéb portai

ministerek előtt engem concernáló dolgokat, az lívín parancsolatja az királytúl is, mindazokrúl vele sokat beszíltem s vígeztem; azután behivatván ugyan eliben az magyarországi és erdélyi főrendekben egyníhányat jövendőbeli bizonyságnak okáért, nímely hazájok s magok javára czílozó és az én szemílyemtűl függő igyeknek boldogságát, az török és francziai monarchákkal kötött fundamentumimat nekiek recenseáltam ugyan a franczia előtt, kit ő is recognoskálván, confirmálta arrúl való szavaimat is, hogy az erdélyi urak állhatatlanságokat, nyughatatlanságokat az én méltóságom sérelmire való munkájokat az török portán is észre vívín az francziai orátor, midőn is szegíny Apaffi fia fejedelemsígit sollicitálták az havasalföldi vajda által az nímet udvar annuentiájábúl, mely munkájokat is az franczia király orátora elbontván, annak idejíben az itt lívő francziai residensnek általa nekem is értísemre adta Tetszett azonban az francziai uramnak, hogy az tatár Chámnak és török imperium cancellariusának az Reiz effendinek irjak általa, hogy az én leveleim mellett annál jobb accessusa lehessen az dolgoknak folytatására, kit én is megigírtem, hogy még ma megiratom, elvígezvín azt is vele, hogy holnap megindítom nimely szolgáit, lovait, impedimentumit penig ma az Dunához küldöttem, oly dispositióval, hogy hajóra rakván, az Dunán le indítsák holnap reggel Jeni-Palánk felé, magát penig holnap hintón szárazon fogom elküldeni. Ezekután elérkezvín az ebídnek ideje, noha nehezen, de ugyan csak ki mentem asztalhoz, megvendígelvín és egyszersmind karabílyosim vice hadnagyának Futaki Istvánnak lakodalmat szolgáltatván, az conversatió kedviért magam is mind végig asztalnál fen vol-

tam, azután a franczia több becsületes főrendekkel az tánczhoz fogván, én az török expeditiókat irattam, töttem dispositiót ezen francia urannak holnapi tisztessiges elkészitése s útra való gazdálkodás felől. Szép nyári idő volt.

26. Vasárnap. Hajnalban érkezék meg Sándor Gáspár uram L.-Fejérvárrúl, az fővezér küldte fermány mellett szűksígemre rendelt harmincz ezer okka liszt és másfél ezer kila árpát kézhez vétetvín, által küldötte instructiója szerint a Száván Zemlinnél csatára küldött katonáimat is, hozott informátiót az ottan folyó hirekrűl is, confidenter lívín az szerdárral. Idején reggel praedikátió hallgatás és úrvacsorájával való élés után volt audientiája az franczíai úrnak, kezibe adván az Sándor uram hozta turas fermányát az szerdárnak, ki is mindenütt a Duna mellett lívő helyekre szól, hogy kisírjík, és assistentiával legyenek hozzá. Keziben adtam az tatár Chámnak, Ali passának Duna kapitányának, és Reiz effendinek szóló leveleket is, tűllem s feleségemtűl tött bucsuzása után egy hintomon elküldöttem, Sándor Gáspár uramot is melléje rendelvín, bizonyos számú udvari szolgáimbúl, és más egyéb rendekbűl álló lovasokat is rendelvín pro comitiva melléje Jeni-Palánkig, tettem arrúl is rendelíst, hogy mind Rhámba, Jeni-Palánkba, és Galambvárba lövíssel excipiálják, és az palánki praesidiáriusokbúl egy jó sereget kísírísire commendirozzanak, mely dispositiómnak véghezvitelíre, és nímely az palánki végházban esett rendetlenségnek megorvoslására s eligazitására az franczia úr előtt két három órával expediáltam Petróczi István uramot is Jeni-Palánkra. Küldöttem el az komornyíkot is valamely ezer forint-

tal és az hadaimra s tisztcim ruházására való alkalmatossággal oly dispositióval, hogy ottan Sándor uram és Petróczi uram jelenlitekben megmustrálván és hadaimat is rendben vívin, fizessen a komornyik nekik ezen alkalmatossággal. Az franczia doctort penig tovább való szolgálatomra magam mellett megmarasztván s magamtúl el nem bocsátván, egy szép paripát, és száz aranyat is küldöttem neki, tovább való kegyelmessígemet, és minden accomodatióját is igértem, noha a franczia úrtúl elmarad. Éczaka már elő álomkór érkezett Ali passa Duna kapitánya levele, kiben insinuálja, hogy ma Galambvárhoz érkezett, és onnan is követi utját L.-Fejérvár felé, intimálván azt is, hogy két rendbeli az vezérhez kűldött postáimat jó dispositióval expediálta. Az Urmeli passa levele ez napokban érkezvén Nisrűl, arra is választ títettem, és az Dunán expediáltam Vidiny felé. Szép idő volt.

27. Hetfű. Megtérvín nímely szolgáim Jeni-Palánkrúl, meg hozák hírít, hogy az franczia úr reggel ment el onnan, az én hadaimbúl rendelvín kisírőket melléje, Petróczi és Sándor uraimék penig tovább is ott maradtak az hadak mustrálása kedviért. Hozták hírit Ali passa Duna kapitánya Palánkhoz való érkezisirűl is az fegyveres hajókkal együtt, de ott sem mulatván, fel felé ment L.-Fejér vár felé az szerdár siettetésire nízve sietvén. Az párgolás, s izzasztás nagyubb mértékben volt ma, ebíd után penig mint csömör alteratiót kezdettem érezni, az ki mint valamely gyenge borzadást, s azután forróságot is érzettem, meg kenetvín magamat, és estve is csak valamely levest evén, jobban kezdtem magamat érzeni. Beborúlt, és majd reggeli tiz órakorig ködös idő volt, az-

után feltisztúlt, de estve felé megint menydörgés és zápor esső volt.

28. Kedd. Érkezék meg Tömösvárrúl harminczig való katonám az oda való dolgoknak hírivel. Petróczi, és Sándor uraimék is megérkezének Jeni-Palánkrúl, végben vivín az reájok bizott dolgokat. Reggel ki mentem vadászni, délig oda ki jártam. Küldöttem az Duna mellé vigyáztatni Ali passát Duna kapitányát, de még az íjjel eltakarodott az osztrovai rév mellett is, küldötte mindazáltal egy emberit hozzám levelivel, az hozzája tartozó hadak közül is háromszázig való Arnolt ment itt el az Palánk mellett. Sok egyvelges hirek lívín azonban Landor-Fejérvár felől, az mely katonáimat az Száván által L.-Fejérvárnál küldöttem vala, azok is megérkezvín, küldöttem újjobban két bejárómat és két karabílyosomat az hireknek és dolgoknak vizsgálására, írván általok az l.-fejérvári szerdárnak is. Szép idő volt.

29. Szerda. Napestig külömb külömbféle dolgaim, tiszteim közibe kiadott dispositióim voltanak. Érkezett le az Landor-Fejérvárrúl szüksígünkre rendelt élés is, kinek behordásához hozzá fogattam. Azonban három, nígyfelé is az Mláva és Duna mellett, az Dunán innen s túl birodalmomban lívő szegínysíggel, s föld népivel az kaszáltatáshoz hozzá fogattam. Tömösvárra is négy katonámat küldtem, irván általok az tömösvári passának és ottan lívő hadaim tiszteinek. Landor-fejérvári házam építísire szüksíges fákat hordó hidasim, s hajóim megérkezínek, kikben is szolgáim lisztet hoztanak, véghez vívín imár az ottan építendő házhoz való fahordást. Reggel ma is ködös idő vala, azután feltisztúlt. Én pe-

ma is hasonló pángolással és izzastással éltem, valamint az el múlt napokban.

30. Csötörtök. Érkezínek az elmúlt íjjel Tömösvárrúl, kiket postán egy nap s egy íjjel hoztanak Palánkra katonáim. Daróczi uram is az palánki fő kapitány tegnap estve felé meg indítván Palánkrúl az Dunán nígy zászlóval két százig való s egynihány gyalogot könnyű hajókon, reggelre az osztrovai révhez érkeztenek, maga is bejött ordinantiális csatára rendeltetvín, hogy L.-Fejérváron felűl menjenek s mindaddig menjenek, valahol ellensíget látnak, vagy ellensígben akadnak, kinek midőn szinte reggel instructiót adok vala, mihez tartsa magát, irván általa az l.-fejérvári szerdárnak is, érkezék a hirhozó posta L.-Fejérvárrúl, és csakhamar azután tegnap felküldött bejáróknak is egyike, hogy az ellensíg tábora Zemlínyhez szállott, és Dunán is látják hajóit, s az Száva felé is szállott valamely ellenség, csak annyira van az ellenség tábora s sátora L.-Fejérvártúl, hogy az szerdár az maga szállásárúl is jól nézheti a sátorokat, ezen hírhez kipest annál is inkább siettetem Daróczi uramat, hogy a gyalogságot sietve vigye fel, és ha Ali passa a dunai classissal próbálni tanál, ő is el ne maradjon tűle, ha penig az török nem próbálna is, úgy is próbálni, és az ellenség dolgait kitanulni igyekezzík. Küldöttem egynihány lovast is L.-Fejérváron felűl az Száva felé, hogy ottan vigyázásban legyenek, míg már ezen lármázó ellenség dolga egyfelé elválik, és az hirekhez s az ellenség dolgaihoz kipest újabb-újabb hirrel tartsanak. Küldöttem egy jó csoport lovast Szendrőhöz is, más csoportot penig Jagodinához, mindkét rendbelieket az jó vigyázás és strásálás kedviért, minthogy Nistűl

fogva L.-Fejérvárig lívő hat Palánkoknak az nípit az l.-fejérvári szerdár Jagodinára és 'Szendrőre szállította, pusztán hagyatván velök az Palánkjokat az ellensígnek ezen lármájokra nízve. Azonban minden tiszteimet összegyüjtetvín, itt is az kűlső belső vígyázásban lejendő rendtartásrúl, és kivált az taraczkbúl lejendő lövísre, mennyiben vigyázzon minden ember, az udvari kapitánysághoz tartozó hadak az városra be szálljanak, Petróczi uramhoz tartozók penig az város tövіben lívő szálas erdőben csoporton legyenek, kinek kinek lova nyeregbe legyen. Szekereim is sánczban legyenek az Palánk árka tövіben az mellíje rendelt gyalogsággal. Hajóim is penig, hogy a Dunán egy bizonyos helyre hordattassanak, és jó rendben vetessenek, az taborozásra rendelt szekerek penig, hogy megrakattassanak, mindezekrűl és egyéb szüksíges dolgokrúl dispositiót töttem, rendelvín az Dunára mind Rámban, mind Osztrovárra két rendbeli vigyázókat is, hogy a Dunán hírrel jövő emberekre, vagy szaladó törökökre vigyázzanak. Szép idő volt.

31. Pintek. Mind Szendrőben küldött lovasimtúl, mind penig az Száva felé küldött portásimtúl érkezvín hírem, hogy az Száván hajókon általköltözvín valamely lovas ellensíg, a már L.-Fejérvár körűl nyargalódzik az magyar és rácz lovasság. Azonban l.-fejérvári szerdár levelit vettem, kiben irja, hogy az ellensíg az Száván való hid csinálásához hozzá fogott, és a gyalogjában az innekső partra által is tett, kihez kípest conferentiát tartván, tanácsosnak tartatott, ezen hely azon kívül is rosz Palánk lívín, hogy az Dunához közel és mezőre szálljunk, és a fennforgó dolgoknak mire való kimenetelit inkább mezőben várjuk. Megjüvínek az Morova réveit járó embereim is, kik

is az Morován egyhelyen gázlóra akadtak. Megjöttek Farkas Györgyék is portárúl, kik is L.-Fejérvárhoz nem messze ellensígre akadván, meg is üztík őket, és egy karabílyosom elveszísível tértenek meg, jelentvín, hogy már az L.-Fejérvár körül való hegyeken, völgyeken, mezőkön mindenütt elég marha, ménes hajtó ellenségre akadtanak s láttanak. Ezen hírekhez kípest azért töttem oly dispositiót, hogy szekerekre rakassanak, az kiknek szekerök van, legyenek oly kíszen reggelre, hogy a tábor helyre ki indulhassanak. Az tömösvári Husszain passa két fiait és thihájját, holmi javaival az én protectióm alá jüvín ide, az mint lehet, accomodálni parancsoltam. Tömösvárra is négy katonámat küldtem, ordinantiát küldvín ott lívő hadaimnak. Szép idő volt.

AUGUSTUS.

1. Szombat. Az német tábor, hogy az hidját az Száván elkészitette, és tiz ezerig való hadak már itten is látszottak, ennek hirit nekem bizonyosan meghozván, ezen hirhez kípest az hadak cselédjit az impedimentumokkal s terhesb állapotokkal az tábor mesterrel együtt, az hol az Mláva a Dunába szakad, oda parancsoltam szállani, és sátorokat is parancsoltam vonatni. Délig magam Poserolczán benn voltam, az cselédes impedimentumok is kitakarodtanak. Délesti két órakor pénig én is kiindultam rendes pompával,

muzsika szóval és bizonyos seregekkel, L.-Fejérvár felé portát küldöttem, Sándor Gáspár uramot penig egyniháy lovas és gyalog seregekkel és munitiókkal Poserolczán benn hagytam. Jagodina felé is újobban egy sereg lovast küldöttem, Szombatfalvi Sámuel nevű étekfogómat rendelvín melléjök, megindulván az Palánkbúl, utol éré Kandó János nevű bejáróm vele rendelt karabílyosimmal, ki is egyníhány napig L.-Fejérváron lívín, meghozta hírit az ott látott s hallott állapotoknak. Nagy időn azért megszállottam sátorok alatt Costerer nevű falunál az Duna mellett az Mláva torkában, az hová is comportálták tiszteim együtt s másutt lívő hajóimat, foglalták el L.-Fejérvárrúl szaladó törökök nígy három gemiait is, kiket is magam s hadaim cselédi s javai alá elosztani parancsoltam, és az magam s felesígem szüksígire való sajkákat is reggelre elkiszíteni parancsoltam. Azonban minden szekereimrűl s öszvíreimrűl a terhet lerakván, újobban estve vissza küldöttem, hogy az hambárimbúl újobban ílíssel megrakják, és az hajókra hozzák. Szép idő volt.

2. Vasárnap. Fölöstököm tájban érkezínek valamely végbeliek L.-Fejérvár felől, hűsígemre kivánván magokat obligálni, kiknek volt kivánságok szerint való válaszok, seregestűl Poserolczára küldöttem. Az hadak cselédit, és portékáit szállitották embereim hajókra, az én szüksígemre való hajókat elkészítvén. Meg érkezék azomba Daróczi András uram az L.-Fejérvárra küldött gyalogsággal, tizig való sebest kapván, s egyníhányat oda is hagyván az nímetekkel az Száva mellett interveniált harcz alkalmatosságával, eljött vele Andrási János is, a ki residens volt az L.-fejérvári szerdár mellett, hozott nígy francziát is, kik az

nímet táborrúl szöktenek, kik is hozták hírit, hogy a nímet tábor egíszen által takarodván a Száván, L.-Fejérvárhoz szállott, ezen hírhez kípest azért, minthogy a Morován is gázlók tanáltattanak, az szekereket megindítván, Rámhoz szállani parancsoltam, az hajóknak penig jobban rendben vétele után, magam is sajkára ülvín, szép renddel indultam meg, és szállottam nagy időn Rámhoz, az hová is érkezének hozzám jagodinai és szendrői passák levelei. Szép idő volt.

3. **Hétfő.** Ma helyben voltam, Jeni-Palánkra is által mentem, az hajókon lívő cselédek, s minden rendek dolgát jobb rendben vettem, Rám, Jeni-Palánkban is más rendelíst tettem praesidium felől, öt sereg gyalogot rendelvín az két helyre, az többit magam mellé jűni parancsoltam. Poserolczárúl az ott való munitiót is elhozni parancsoltam, és nígyet az hajókra, nígyet penig az rámi kastélyban títettem hozzá szüksíges puskaporral és golyóbissal együtt, kikbűl és az palánki munitiókbúl is lövíst tétettem. Az osztrovai szigetben lívő praesidiumot is megerősitettem, Dunán hajókon L.-Fejérvár felé csatákat is küldöttem. Az expeditiókban azonban véget érvín, egy tatár postámat a nyelvekkel együtt Dunán a fő vezér után expediáltam, egy hadnagyommal 20 fegyveres legínt is rendelvín kísírésekre. Orlai Miklós uram szinte éjfél tájban érkezett Tömösvárrúl, és vele lívő lovas hadaim is Jeni-Palánkhoz szállottak. Szép idő volt.

4. **Kedd.** Reggel által költöztetni kezdettík parancsolatombúl az Tömösvárrúl jött hadakat, délig kedvekért helyben mulattam, délután hajókon megindúlván, estve megegyezvén az galambvári szőlőhegyek alatt az szekereimmel, és tegnap előre bo-

csájtott embereimmel, Istennek hála, minden kár nélkül egyeztünk meg, s jöttenek ide. Szép tiszta idő volt.

5. Szerda. Jó reggel küldöttem az Galambváron innen lívő kőszikla és hegy revisiójára, mely köztünk, és az vár közt vagyon, de azon revisióra rendeltetett embereim olyat referálván, hogy két három napig is egyníhány száz ember munkájával is szekérnek való utat nehezen tudna kísziteni, kihez kípest a velem lívő hidasok közűl kettő meg üressítetvín, hogy hozzá fogjanak a költözíshez, és a Dunán vigyík le a szekereket Galambvárához, megparancsoltam, elsőben is azért hintaimat, lovas s ökrös tár szekereimet kezdettík költöztetni. Volt audientiája előttem az galambvári bégnek is, azután az tömösvári passa thihájával és fiaival voltam szemben, vígezvín véllek nímely magokat illető szüksíges dolgokrúl. Érkezék két katonám Jagodinárúl levelekkel az ott lívő tiszteimtűl, az oda való dolgoknak informátiójával. Érkezék Sándor Gáspár uram is ordinantiám szerint Poserolczárúl, ott hagyván Szappanos Mihály lovas kapitányomat bizonyos számú katonasággal, tívín olyan rendelíst, hogy két három felé is strását tartson. Meg érkezék azonban Rámtúl az Tömösvárrúl jött lovas hadakkal Horvát Ferencz kapitányom is. Lementem vele magam is Galambvárába, magam taraczkjai közül ötöt títettem belíje. Commendánsnak ad ulteriorem dispositionem Pogány Zsigmondot palotásim kapitányát constituáltam, több praesidiummal megszaporitottam, mindenféle rabjaimat az várba títettem, az várnak defectusit revideáltatván, reparatiójárúl dispositiót tétettem, fogattam ötvenig való végbeli lovas törököt szolgálatomra, kik-

nek is egy Ahmet aga nevü egri törököt tettem agájoknak. Az hidason való költözkedíse az szekereseknek kísedelmesnek látszván, tettem arrúl is rendelíst, hogy a szekereket csolnokhoz kötözvín, úgy úsztassák le az Dunán Galambvárához, mely munka is szerintem folyt, mely két három embert bíró csolnok után három nígy szekeret is vihettek le, az hidasokhoz is két felől három, nígy sorba is kötözvín szekereket, hamarságnak okáért úgy költöztették le Galambvárához.

6. Csötörtök. Mind magam, mind más hozzám tartozó szekereit kit a Dunán, kit az nagy hegyeken által költöztettem Galambvárához, utat is tanáltam mai napon, kire feles embert küldvín ki szekereimnek megcsináltatására dolgaim mostani circumstantiájához kípest adtam ki dispositióimat hadaim tisztei közibe, Daróczi uram vice kapitányát Cserépi Jánost az hajók mellé rendeltem, Kassai Istvánt penig udvari gyalogim vice kapitányát lovaim, marháim és lovas hadaimhoz az szárazon in omnibus contingentibus occurentiis egyéb udvari hadakat is, kiknek hosszú puskájok vagyon, Kassai commendója alá rendelvín. Küldöttem ordinantiát Poserolczán livő hadaim tiszteinek, mennyiben legyenek ottan vigyázással. Meg érkezék Rácz András nevü lovas hadnagyom, és az elküldött étekfogóm is Jagodinárúl, meghozván hírit: micsoda okokra nízve hagyta pusztán Jagodinát az ott való passa. Megérkezék Poricsárúl Almási Márton nevü gyalog hadnagyom is, ki az fővezérnek küldött nyelveket kísírte Poricsáig. Rekkenő idő volt.

7. Péntek. Az hajók alkalmatosabb helye kedviért, és az tábor helynek tisztább voltára nízve, változtattam az helyet, és felyebb szállottam az ha-

jókkal. Az vár reparálása, és egyéb dolgok jobb rendbevétele kedviért küldöttem újobban Sándor Gáspár uramat Petróczi és Madács uraimékkal Galambvárába. Érkezék azomba hozzám a galambvári bég valamely havasalföldibül érkezett oláh levelekkel, kikben a havasalföldi vajda cserneczi kapitánya irja Ali passának az Duna kapitányának, hogy az fővezér Orosesiknál által költözvín havasalföldire, és az tatár Hámmal s havasalföldi vajdával megegyezvín, az boczai passus felé Erdélyre vette utját, és hogy L.-Fejérvárhoz hat passát rendelt volna. Ezen leveleket az l.-fejérvári szerdárnak elküldöttem, irván magam is ezen alkalmatossággal. Irattam választ Veteraninak is e napokban érkezett leveleire, irattam Petrus Doria nevü rabommal is neki, irattam az komornyíkkal választ Antoninak is, és mind az törököknek, mind az nímeteknek szóló leveleket Daróczi uramhoz Palánkba küldtem, hogy expediálja. Poserolczára ílísért minden féle rendben küldöttem, úgy a magam öszvíreiben is oly dispositióval, hogy mind az innen elmentek, mind az ott valók éléssel megrakodván, együtt jüjjenek ide mellém. Szép idő volt.

8. Szombat. Ma reggel mind az hadak magokat megterhelvín Poserolczán az én hambárombúl, mind penig az magam oda küldött öszvíreimet megterhelvín, bíkével vissza jöttek. Érkezék azomba az pancsovai passa is Szijgyártó békkel Pancsováról, mint egy másfél százig való törökkel, oda hagyván a pancsovai palánkot nímely agák árultatása miatt. Az Dunán felküldött csatáim is Palánkra megérkezvín, nyelvet is hoztak, kiknek is vallások az, hogy a nímet táboron lívő generális az mely hadakat ma-

gátúl elküldött volt is, revocálja és az osztrovai szigetben be szállott ellenség is vissza ment. Ma az pancsovai passát s béket, úgy az tömösvári passa fiait, s thiháját is megvendíglettem, az véllek jött végbeli agákkal is szemben voltam. Szép idő volt.

9. **Vasárnap.** Mai napon reggel lármánk volt itten, sok puskázást halván oda ki a strásák, mely tegnap az én Dunán felküldött portásimnak puskázázása volt, feles ellenségre akadván, az Dunán túl volt harczok véllek, de az ellenség megfelesedvén, elkellett előttök nyomúlniok, és hajókon lejöttek, egy zászlótartóm harmad magával oda veszvín, sebeseket is hoztak. Palánkrúl és Szendrőbül is érkezvín tudósitásaim, azokra is választ tettem. Rekkenő idő volt.

10. **Hétfű.** Hoztanak egy rácz nyelvet Palánkrúl, kit L.-Fejérvár felé küldött portásim hoztanak Volt audientiája az Tömösvárrúl, Gyulárúl érkezett katonáimnak is, kik az oda látott, hallott dolgokrúl tettenek relatiót. Voltak előttem közönsígesen az gyalog hadnagyok is, kik előtt Berzetei Dániel nevű hadnagyomat megtisztelvín s meg is ajándíkozván azért, hogy a tegnapi ellenségen magát dicséretesen viselte, bár sebesseket hozott is, de ő is sok sebesseket ejtett, és a mennyid magával ő volt, két annyid magával volt dolga. Ezek után érkezett postám az fővezértül. hozván a fővezér thihája, Reisz Effendi és Skerlet uram leveleit, és az császár fermányát, hozta Fonton uram levelit, és az magam kapithihái informatióit is, kikbül megtetezik a fővezér a Dunán való által menetele és Erdély felé való indulása, és az arnolt passa Mahmut bég Ogli mellém való rendeltetíse. Az l.-fejérvári szerdárnak leveleket irattam duplicate is,

és expediáltam is két utakon. Küldöttem két katonát tömősvári passának szóló levelekkel, az fiai és thihája egy tatárját is azokkal együtt expediálván. Az mellettem lívő törököknek elébb való embereit is magam eleibe gyüjtöttem, és az magok deványában az mint végeznék, magam öreg török pecsétje alatt az pancsovai passára és poserolczai szerdárra bujutultikat küldöttem, vezéri és szerdári formában parancsolván azon bujutultiban nekiek, mihez tartsák magokat, az besliaknak, és szpaiaknak az pancsovai passát praeficiálván, az lagoncsi, topcsi, csebessi, és jancsári rendeknek penig praeficiáltam az poserolczai szerdárt. Rekkenő idő volt.

11. Kedd. Megérkezék Dósa Mihály is újabb levelekkel, hozván az fővezértűl levelet, jancsár agátúl, szerhatli Mehmet passátúl, francziai residenstűl Fonton uramtúl, úgy Skerlet uramtúl, és a vezér thihájátúl is, sajkákon indúlt melléje rendelt emberemmel együtt, de mind az sajkákat, mind az sajkákon hozandó szüksíges dolgokat elhagyván, hogy hozzám hamarább penetrálhasson, hol postalovon, hol oraniczán jött előre. Ez két rendbeli embereim hozott hirek felett conferentiákat tartván, ez ily conferentiákban és levelek magyarázásában tölt el az idő. Ma szeles idő volt.

12 Szerda. Jó reggel mindenféle rendeket össze gyüjtetvín, gyülést tartottam, proponálván postáim érkezísivel érkezett hireket s dolgokat, hogy tudni illik a fővezér az tatár Hámmal Erdélybe be indúlt, nekem is az az ordinantiám, hogy az fővezér ordinantiáját várjam Erdélybűl, addig egy bizonyos helyen subsistáljak, és hogy arnolt passa Mahmut bég Ogli is mellém rendeltetett, hogy külön corpusba legyen

velem, declaráltam ezen dolgokhoz kípest, rendeltem a fővezérhez Sándor Gáspár uramat hopmester urammal Kálnoki Farkassal, és ezeken kívül is az erdélyi nemessi s főrendekben huszonkettőt rendelvín ő kegyelme mellé, kik között nagyságos renden valók Orlai Miklós uram, és Kemény László úrfi, fő renden valóknak penig neveztethetnek: Német János uram, Daczó Pál uram, Vajda János uram, Fosztó Zsigmond, Földvári Pál uraimék, és ezeken kívül is a többi, ki nagyubb, ki kisebb értékű possessionatus jószágos nemes emberek, az említett személyeknek azért priváta audientiája volt előttem s egyszersmind instructiójok Sándor uram jelenlíttiben: micsoda érdemek ismertessék előttem, és tovább is Sándor Gáspár uram mellett megmutatván hűségeket s ő kegyelme recomendálván őket, mennyiben várhatják kegyelmessígemet. Macskási Boldizsár uram igen impatiens lívín, és ugyan obtestatióval irt suplicatiót küldvín be, hogy ezen úttal el ne maradjon, etiam cum illius disgustu az mostani elmenetel ex rationibus validis denegáltatott. Rendeltem az nap Poserolczára bizonyos számú katonasággal Bai Lászlót karabílyosim hádnagyát, mind azon helynek vigyázására s gondviselisire s mind penig az külső strásálás és vigyázás kedviért. Napestig azonban a sok levelek irásában s újabb conferentiákban voltam foglalatos. Szeles idő volt.

13. Csötörtök. Az mostan fenforgott dolgok felől való gondolkodás miatt nem alhattam az íjjel, reggeltűl fogva azért egisz estig és még tegnap, tegnapelőtt is az sok levelek s expeditiók iratásában voltam foglalatos, véget érvén azért bennek, Sándor Gáspár és Horvát Ferencz uraimékat magam eleibe hivatván, és az

ő kegyelmeket illető instructiót előttök megolvasván, és mihez alkalmaztassák magokat, eleikben adván, adtam kezekben ilyen leveleket, úgy mint: tatár Chámnak, Galga Sultánnak, tatár Chám thihájának, ki egyszersmind komornyikja is, Galga sultán thihájának, Galga sultán mellett lakó confidensemnek Oszmann agának szóllókat. Irattam ezen alkalmatossággal ő kegyelmek által a fővezérnek, vezér thihájának, Reiz effendinek, fő jancsár agának, szerhátli Mehmet passának, az én tolmácsomnak Haszan agának. Irattam az havasalföldi, s moldovai vajdáknak, és moldovai vajda mellett lívő residensemnek is, hogy mint jüjjön Sándor Gáspár uram mellé, irattam az kapithihainak, irattam Sándor Gáspár uram nevire is nyolcz patenseket Magyarországra, s Erdélyre szóllókat, hogy insurgáljanak s éljenek az alkalmatossággal, kilenczedik patenset generaliter, mintegy plenipotentiát, hogy a kiknek Sándor uram gratiát ád én nevembe s kípembe, én is azokat abba megtartom, irtam azon kivűl magam irásával, s titkos pecsétem alatt 15 credentionalis titkos czédulkákat, hatot Sándor uram, nígyet Horváth Ferencz uram nevire, nígyet Márton Deák szász nemzetsígbűl való hivem nevire, mindezekben mind a háromnak adván instructiót: azon czédulákkal mint procedáljanak. Ezeken kivül is magam titkos pecsétem alatt magyarországi három kapitánynak, kik annak előtte is az én kapitányim voltanak, ezeken kivül irattam két patenst öreg pecsétem alatt, kinek egyikében declarálom lovas kapitánynak Kos Mihályt, gyalogok kapitányának penig Jenőbűl kiszabadúlt gyalog hadnagyomat Kis Miskát, publicálván Erdélyben, és Magyarországban, az kik kapitányságok, és botjok alá

gyülnek, hadaim között líszen helyek, és becsületek. Estvére kelve, felettébb való nagy és sokáig tartó zápor esső volt villámással és menydörgéssel.

14. Péntek. Isten segítsígibűl jó reggel megindítottam udvari főkapitányomat Sándor Gáspár uramat és hopmester Kálnoki Farkas uramot, Dunán küldvín le, bizonyos számu hajdukat is rendelvín kisérőjűl melléjek. Expediálván Sándor uramat, elmentem azután Galambvárába, revideálván ottan, parancsolatim mint mentek véghez, az minthogy jó formában találtam, noha még egíszen véghez nem vitték, az oda vitetett taraczkjaimat is feltítettem bastyákra, s állásokra, czílt títetvén, ki is lűtettem, de az lüvís közben egyik taraczk el szakadott, egyéb dolgokat is vittem véghez az strásálást níző dolgokban, minthogy minden lovaimat, öszvíreimet, úgy az hintómat is oda vitettem, és valamely ílíst is szállítottam. Estve felé az tömösvári passának, és szilisztriai Juszup passának szólló leveleket elkíszitvén, mind a az Tömösvárrúl levéllel jött törököt, mind penig a mely agája Dósával jött Topaly Huszain passának az vezértűl, előmbe hivatván, az leveleket kezekbe adtam és expediáltam, parancsolván jeni-palánki kapitányomnak, hogy az Dunán által títesse, és expediálja Tömösvár felé őket. Volt audientiája a tömösvári passa thihájának, sokáig való beszídem volt véllek, jelentve ő is, hogy az fővezértűl az passája embere olyan levelet viszen az urának, hogy a mikor a fővezér Erdélybe be mígyen, akkor az urát ki hozzák Tömösvárrúl, és velem együtt fog menni be Erdélyben.

15. Szombat Ma csendesen voltam, nem jüvín sehonnét semmi hirem. Reggel híves, és mint egy

öszi forma idő volt. Estve felé magam mulatságáért felmentem vala az Dunán, és az partra kiszálván, paripára ültem, alkalmas darab földet járván be paripán, s mind az fiók, s mind az csoporos strásákat revideáltam, az mi igazitásra való dolog volt, eligazítottam, azután megint sajkára ülvín, az szigetnél lívő terhes és cselédes hajókat is, úgy az Dunán lívő strásákat is revideáltam, és ezekbűl a járásokbúl kíső estve tértem meg. Szép idő volt.

16. Vasárnap. Jött két rendbeli tudósitásom is jeni-palánki kapitányomtúl, az mely csatákat Szendrő felé küldött vala, azok megtérvín, valamely pandúrokra való akadásokon kivül semmi bizonyos hirt, vagy nyelvet nem kaphattak. Az nímet tábornak L.-Fejérvár alatt való operatiója iránt, kire nízve lovas portásimat küldtem által az Morován, bizonyos számú hajdúsággal egy gyalog hadnagyomat is rendelvén melléjek, hogy az Morova berkin és az Morován ís által kisérjík az lovasokat, és azon gyalog hadnagy az maga csoportjával az erdők felé fordulván, próbálni igyekezzék. Ezeken kivül Kassai István nevü gyalog kapitányomat száz válogatott gyalogimmal a palánki kapitány mellé küldöttem, hogy, hogy az palánki, és rhámi praesidiáriusokban maga mellé vivín, túl a Dunán magát mutogassa, ellensígen s azoknak hajóin próbálni igyekezzík. Az reggeli s estveli praedíkátiók után magam is sajkára ülvín, mentem elsőben az Dunán lívő strásáimnak visgálására, azután Galambvára elleniben lívő szigetben is mely falu vagyon, ahoz mentem, az hol is meg állapodván, az ott lívő salagvárdákkal s falu lakosival beszílgettem, onnan ismét mentem Galambvárához, az hol is magam eleíben hivattam az ott való tiszteimet, vala-

mely az Dunán innen is gyülekező ellenség hírihez kípest dispositiót tívín a vigyázásrúl, és az várba lívő lüvetísrül, ha valamely lármájok volna, kinek jelibűl mi is tudnók magunkat alkalmaztatni, az honnan is estve nyolcz óra tájban érkeztem meg. Éczaka éjfél tájban esett két taraczklövés Galambvárán, valamely panduroktúl esett lármájokra nízve, ki nekem is egy kis lármára s vigyázásra adott okot. Szép idő volt.

17. Hétfő. Az palánki kapitány csatai nyelveket fogván az ellenség közül, és valamely francziák s magyar is az német táborrúl hozzájuk jüvín és egy katona is, az kit e napokban fogtak volt el, az német táborrúl megszabadúlván, ezeknek irásokat irásban tétettem le. Ezen nyelvekkel küldötte az kapitány az hadnagyot ide, az ki csatára volt, kinek is többeknek jó példájokra nízve jó kegyelmessígemet mutattam, ugyan ezen hadnagygyal, és rabokkal érkezett L.-Fejérvárrúl egy tatár aga, az ki is az fővezér után expediáltatott, volt előttem audientiája, de nekem levelet nem hozott, azt mondván, hogy hirtelen küldték el s az én nekem szólló levelet el találták felejteni, mind a nyelvek s mind az tatár aga relatiójábúl kitetszik, hogy az l.-fejérváriak szorosan vadnak ugyan obloquáltatva, de még az ellenség formalis obsidiójához nem fogott, és az táborát ugyan körül sánczolta, de az vár ellen még sánczot nem csinált s nem is lövette. Az galambvári bég is elümbe jüvín, hozta az l.-fejérvári szerdár az császár mellett lívő Kajmekám passának irott levelit, és a mellett egy menzil fermányt is, és az vidinyi passának irott levelet is, ezeket az L.-Fejérvárrúl jött tatár adta kezemben, hogy elküldjem, kiket én kezemhez vívín tüle és én elküldöm. Értettem, hogy desperate ír az levél-

ben, szaporítván az ellenség számát s urgealván az segitsíget, és az ellenségtűl magokat annyira körülvétetni irván, hogy ezen emberin kívül többet ne várhassanak. Ezen fenforgó hírekrül s dolgokrúl azért conferentiát tartottam, és a conferentiák után az fővezér és tatár Chám táborokra, úgy Drinápolyban a császár kapujára szólló expeditiókhoz is hozzá fogatván, napestig az levelek iratásában foglalatoskodtam. Szép idő volt.

18. **Kedd.** Az mely lovas portásokat az Morován által küldöttem, azok az Morovátúl egy katonát küldvín vissza, magoknak s nekünk is bolondúl lármát csináltanak, azt izenvén, hogy a Morován által takarodik az ellenség, kire nízve én is itten rendben vettem magamat, egy hegyen és szoroson által küldvín egyníhány zászlóval az marhákat, hogy ha szinte eddig penetrálna is az ellenség, ne tehessen akadályt. Kassai István kapitányom próbatételinek híre is megjött, hogy az mely ellensígre küldtem volt az Dunán túl, felvertik őket, nyelvet is fogván közűlök, estve felé az lármánk is lecsendesedvín, és az expeditiókat is elvígezvín, estével az tatár agával, magam szolgái közűl Durcsányi Ferenczet és Dósa Mihályt egy jó öreg csolnakon elígsíges comitivával expediáltam, úgy az galambvári bég emberit, ki az Kajmekám passa levelit viszi, velek küldvín el, ki is Vidinyig fog menni s onnan az vidinyi passa fogja expediálni. Irtam ezen alkalmatossággal az fr. orátornak is s mind az Kajmekám passának megküldöttem az duplicatákat is, az kiket a minap Stephan postám által küldtem volt meg, hogyha valami formában szerencsétlenség esett volna az postámon, tudhassák, mit irtam volt. Küldöttem az fr. orátornak nyelveket

10*

is, az minap ide szökött francziák közűl, az ki értelmesebb volt. Irtam én is Dósáék által az hersovai bégnek, és vidinyi passának az említett nyelv és Kajmekám passának szólló levelek expeditiójárúl, írtam az fővezérnek és Galga szultánnak, írtam Sándor Gáspár uramnak, és Marchio de Lora uramnak, megküldvín deákul az nyelvek fassióját, megküldöttem Sándor uramnak is magyarúl úgy az kajmekámnak és orátornak, úgy az l.-fejérvári szerdár az Kajmekam passának irott leveleinek magyarázatját is ad futuram directionem. Budai is, kit Sándor urammal küldtem volt le, megérkezék, Poricsárúl térvín vissza, hozott egy ílíses hajót is Poricsárúl, kit az oda való bég az én bujutultimra küldött fel. Essős idő volt.

19. **Szerda.** Szappanos Mihály lovas kapitányomat küldöttem Poserolczára strására két sereggel, meghagyván, hogy Bai Lászlót, ki addig ott volt, meg váltsa. Küldöttem egynihány katonát az palánki kapitány mellé is az nagyubb vigyázás kedviért. Érkezék az szendrei passa levele, kiben írja, nyelvet fogtak, ki is azt vallja : másfél ezerig való ellenség ment Jagodina felé, kire nízve én is egy hadnagyomat válogatott lovasokkal küldtem arra felé portára. Érkezék Gyula felűl is három katonám, és egy török, kik Szamárossi nevű hadnagyommal jöttek volna, de felvervín őket közel Palánkhoz, magát az hadnagyot harmad magával elfogták, kire nízve Horvát Mátyás labancz kapitánynyal irattam, hogy ha az Horvát Mátyásra vetett sarcz mellé Szamárossit is elbocsátják, én is elbocsátom űtet. Sándor uram levelei érkeztenek Hersován túl az Vaskaputúl találván levelit, kiben írja: az vezér Erdély felé való utjábúl megfordúlt, és erre vissza felé vette

utját, kihez kipest ő kegyelme is nem Csernecz, hanem Vidiny felé követi utját, és ott hagyja az vele el ment erdélyieket is, filtvén az elszökéstűl őket, maga penig ő kegyelme Vidinnél posta-lóra ülvín, Horvát Ferencz urammal valahol feltanálja a vezért, felkeresi, e végre 15 hajdúkat is vitt Sándor uram le magával Vidinhez a véle küldött comitivábúl, hogy onnét bizonyosabban irhasson.

20. Csötörtök. Érkezék egy gyalog hadnagyom Jeni-Palánkrúl azzal a hírrel, hogy reá menvín hadaim az osztrovai szigetre, noha Kulics felűl, az hol az Morova a Dunában szakad, több volt másfél százig való csolnak ellenségnél, az tételi kapitány lívín mellettek, még is ellenekre az malmot molnárostúl s cselídestűl elhozták Palánkig, és onnan is megindították ma. Az pancsovai passát, és tömösvári passa fiait, s thiháját elűmbe hívatván, az ő tetszísekbűl az császár zászlói alatt lívő törökökben megfogattam, franczia s nímet companiáimnak tisztiben is megfogatván, vasba verettem tisztekben való megfogyatkozásokért. Galambvárában is az mely ípítést parancsoltam, azt is véghez vitték, s a praesidiumot is megszaporítottam, és az várba, s váron kívűl való strásálásrúl is dispositiót töttem, estvefelé sajkára ülvín, az közelébb való szigetet megkerűltem, s azután szárazra kelvín, lúra űltem. Szép tiszta idő volt.

21. Péntek. Megérkezínek hadaim Kassai Istvánnal, az malmot is elhozván. Az jeni-palánki, s rámi praesidiáriusok két főhadnagyot küldvín ide suplicatiójokkal, azoknak, és a főkapitányoknak instantiájokra nízve meggrácziázván, Zsiros nevű megfogatott hadnagyomat elbocsátottam, az elhozott malomnak penig helyet nézni, és felállítani parancsoltam. Az

megfogott töröknek agáit, és azon seregnek tiszteit elömbe gyüjtetvín, az agákat velek megkövettetvín, és a többivel megkezesítvén, elbocsátottam. Az zsákmányozóknak bizonyosabb securitásokért egynehány hajdút küldöttem ki egy szorosra, mely vagyon Poserolcza között és mi közöttünk. Dósa levelít is vettem, hogy Poricsáig bíkível penetrált, és onnan is megindúlt. Az poricsai bégnek, és hersovai passának is leveleket irattam, kiket egy kereskedö jancsártúl küldöttem meg. Szép idö volt.

22. Szombat. Szinyei nevü gyalog hadnagyom érkezék egyníhány jó hajóval, kit az osztrovai szigetben tartottam praesidium formában, ö hozta Veterani levelit is, kit nekem, és az rab olasz úrfinak irt, Jagodinárúl is megérkezínek portásim. Tőkési seregit expediáltam az jeni-palánki praesidium szaporitására, ki által küldtem egy Nicola nevü rácz labancz lovas hadnagyot, öt katonát igérvín olyat Antoni érette, kiket az én szolgálatomba Tömösvár felé menvín levelekkel, fogdostanak el az labanczok. Érkezinek meg Durcsányi Ferenczet, és Dósa Mihályt kisírö hajdúim is Poricsárúl. Jó idö volt.

23. Vasárnap. Negyvenig való öszvíreket küldöttem Poserolczára sákmány formában árpa, s buza hozásért. Reggeli, s délesti praedikátiók után az Dunán lívö strását revisiójára, s egyéb dolgoknak megvizsgálására ki mentem sajkán. Szép idö volt.

24. Hetfü. Érkezék éjfél után Gúti István nevü hadnagyom, kit a minap Szendrőnél fogtak volt el, az L.-Fejérvárnál lívö nímet táborrúl szabadúlt, requisitiómra ex discretione bocsájtotta el Haiszler generál másod magával, passust adván neki securitására, egy darabig kisértette is, kinek is reggelre

kelve hoszszas examenje volt. Ebíd tájban érkezék újjobban a l.-fejérvári szerdár Gömli agája, praesentálta az ura és az szendrei passa levelit, kiben recomendálja az agának a vezér után való expeditióját, és mivel siettette elmenetelit, én is Sándor uramnak szólló levelemet elkíszítvín, úgy az vezérnek, Reiz effendinek, vezér thihájának és jancsár agának szóllókat is elkíszítvín, s Gútit is nyelvnek az szerdár agája mellé adjungálván, s egyníhány hajdúim comitívának melléjek rendelvín, estve felé expediáltam, mind az szerdár agájával, mind az vélle lívő végbeliekkel sokat, és curiosissime beszílgetvín, az l.-fejérvári dolgokrúl relatiót títettem véllek is, Poserolczárúl ílíssel érkezínek meg őszvíreim, s szekszénás lovaim. Ujobban egynihány szekeremet rendeltem oda sákmányra. Szép idő volt.

25. Kedd. Az Osztrovárúl lehozott Duna malmát itt az tábor helyhez közel felállitattam, beléje molnárt títetvín, patens formában rácz nyelven parancsolatokat küldöttem az Morován mind túl, mind innen lakó földnípire, hogy Poserolczára és az osztrovai szigetben szálljanak s gyüljenek, és az két helyen kivűl valahol ember tanáltatik, levágattatik, s elraboltatik. Kulicsi agára is, hogy elömbe jöjjenek, egy parancsolatot küldöttem, Szappanos Mihályra is küldtem egy commissiót, hogy az olyan bejövő szegínysiget megszállítsa. Érkezínek délesti három óra tájban hat sajkák, azokban jött az én hadnagyom is, kit Dósa Mihály elhagyott vala: Molnár Miska, hozván fegyvert, sátort és egyéb alkalmatosságokat is az én számomra, és ugyan azon sajkákkal egy kapucsi passa, az fővezérnek is két agája, a l.-fejérvári szerdárnak is kapucsilár thihája és más két

agáji is, úgy mint az uziczai bég, és két tatár agája. voltak az Ali passa Duna kapitánya részérül is az sziliktárja, és az dévány esauzza, az mint az én szálló helyemhez érkeztek, lövíst tettek taraczkbúl, én is ugyan magam taraczkjábúl resalutáltam nekik, és elsőben is az l.-fejírvári szerdár, és Duna kapitánya rísziríil valóknak volt előttem audientiájok. az magok rísziríil mi járatban voltak, expediáltattak volt külön külön a fővezérhez, representálták; ezeket elbocsátván, hozattam fel ujjobban az kapucsi passát, és vezér agáit, ezek is referálták, hogy az kapucsi passát, és egyik agát a vezér fermányokkal küldötte L.-Fejérvárra, egyik által költsíget is küldött, és az kapucsilár thihája is az szerdárnak viszen költsíget az urának, egyik agáját megint az vezér küldötte azért, az ki ugyan Deli passája is az deliainak, hogy alkalmatosságot mutatván neki, az nímet tábort experiálhassa, nyelvet foghasson, és az ellenség dolgairúl, s táborának mivoltárúl szemmel látott dolgot vihessen az vezérnek, hoztak levelet is az fő vezér thihájától, és Sándor Gáspár uramtúl, úgy Kemény Lászlótúl is hoztak leveleket az én riszemrül való emberek is, minthogy Molnár Miska az kapucsi passával együtt jüvín, Sándor Gáspár uram Vidinbül irt általa, kiben adta értésemre, hogy Kálnoki Farkas, Orlai Miklós és Horvát Ferencz urakkal posta hajóra ülvín, követte utját az fővezér és tatár Chám táborok felé. Kemény László uram penig az magok lovaival és az több véllek elment becsületes rendekkel hagyta Vidinyben, hogy ott nyugodjanak az fő vezér, és tatár Chám oda való érkezísekig, minthogy oda való jöveteleknek, és L.-Fejérvár segítsígíre való meneteleknek minden erejekkel hírit vette. Kemíny

László uram penig már Sándor uram elmeneteli után harmad nappal irta levelit az vézértűl utolszor jött aga által, ki mellé is az én véllek hajdúimba kellett egynihány fegyveres embert rendelni pro securitate, különben az aga meg nem mert Vidinbűl indulni, Kemény László tudósitott arrúl, hogy az mely hidasok Oroscsikon felűl által költöztettek az Dunán, már azon hidasok Vidinhoz érkeztenek. Az feljebb emlitett fővezér agájával, és kapucsi passával is szemben lívín, és az utolszor jöttnek is különös audientiát adván, circumstantialiter tudakozodtam tüllök az vezér dolgairúl, tettek relatiót mindenekrűl, magoktúl hozták elő az havasalföldi vajdát, szidván igen elöttem, és hogy megesmertette magát az vezérrel, és az török nemzettűl, mondván olyat is, hogy az török és az tatár tábor többire az országnak javán jüvín keresztűl, az merre jöttek, az hadak többire semmissé töttík az országát, sem marhájában sem szöllöjíben, sem gabonájában nem lívín semmi kímílís, az fővezér csak behunt szemmel nízte. Végre resolutiómat kivánságok iránt való dolgokra reggelre differáltam, mondván azt, hogy én az én kicsiny erőm, s tehetsígemhez kípest az török császárok, és fővezérek dolgaiban fermány nélkül is szolgálni kisz voltam, és az ő reájok bizatott dolgokban is nekiek is segítsíggel lenni igyekeztem, de elsöben én is dévány hozásra viszem dolgokat, gondolkozom felőlle, s reggel választ adok, Estig tartottak ezen emberekkel való conferantiák. Ezek után én is lenyugodtam, tovább való gondolkozásra halasztván az determinatiót. Szép idő volt.

26. Szerda. Reggel megizenim az kapucsi passának sok gondolkozásim után való determinatiómat, hogy kiszűljön, mert bizonyos hadakat rendelek mel-

léjek, az meddig kivánják, és hogy magam is majd elfordúlok az sajkájokhoz. Sok dolgok concurrálván, azért a kik jelenlítemben való effectusát kivánják dispositióimnak, resolváltam arra magamat, hogy magam is Rámig, Palánkig elmenyekvelök, és oda menvín, az hol a török sajkái voltak, és magam sajkájába mint császár fővezér, úgy a szerdár, s Ali passa riszirűl való agákat behivatván, megjelentím nekik, hogy magam megyek el Rámig, Palánkig véllek, és onnan tovább is elkisírtetem, hogy panaszok ne lehessen, begyüjtettem azomba magam eleiben az lovas tiszteket, kik közül rendeltem csatára is, hogy a Morován által Szendrőhöz menjenek, s onnan kövessék el az L.-Fejérvár felé való próbatítelt, requirálván arrúl is az emlitett agák, hogy valami nígy íléses hajó jött fel véllek, kiket is Galambváránál hagytak, hozatnám fel az íjjel őket, és kisírtetním fel véllek együtt, s rendeltetník valamely szalahorokat is, mert magok erejitűl fel nem vihetik, kinek is annuáltam, és nagy contentummal értették végső resolutiómat, s dispositiómat irántok, míg azért elkíszülhetünk, és Galambvárábúl is az íléses hajókat felszállíthatták, abban alkalmas idő tölt el, tiz óra után mindazáltal megindúltam, ebídet evín elsőben, commendírozva vévén magam mellé az hadakban, hajókon indultam meg magam is az törökök sajkáival, és gemiaival, és estve kilencz orakor szállottam meg az kiszelovezai szigetnél. Szép idő volt.

27. **Csötörtök.** Az holdvilágon viratta előtt két órával indúlván meg, alszél is lívín, reggel 8 óra tájban érkeztem Rámhoz, az itt való praesidiumokban is az hadakban kiszedetvín elkíszítettem, az

török urakkal conferentiát tartottam, mind az itt való s mind a velem jött hadakba bizonyos zászlókat melléjek rendelvín, Daróczi András uramot az palánki kapitányt praeficiáltam, és bizonyos instructióval déltájban meginditottam, az elrendelt lovasokat is commendája alá adván Daróczi uramnak, hogy Szendrőben kísérvén az törököket, s hajókat, onnan mind lovas, s mind gyalog portásokat bocsásson az ellenség felé, megparancsoltam; Andrási János tolmácsomat rendeltem melléjek, három rendbeli egyformában irt leveleket irattam törökűl L.-Fejérvárra, és instructiójában adtam Daróczi uramnak, hogy három utakon külön külön emberektűl expediálni igyekezzík, a vezér agáját is, a kit a végre küldött, megkinálja, hogy akár az lovas, akár a gyalog portással, expediálja. Érkezék az szendrei passa levele Daróczi uramnak szólló, érkezínek Tömösvárrúl is negyvenig való szökő törökök, közlöttem a levelet is az vezér agával, és kapucsi passával, és az törököket is eleikben hozattam, az agák rettenetes invectióval voltak ellenek, kivánván, hogy vasba veressem, és Galambvárában vitessem őket az vezér érkezésijig, kiket apparenter szemek láttára megfogattam, de az agák elmenvín, megint elbocsátottam, végbeliek lívín, nem kivántam velek mocskolódni. Irattam Tömösvárra is leveleket duplicate, irattam a szendrei passának is, Daróczi uram által. Az tömösvári passának egy tatár agája jüvín levelekkel, mellőlem elment, kit is hogy Galambváránál megvárjon, dispositiót tettem. Mind Rhám s mind Palánk körűl hajókázással töltöttem az időt. Szép idő volt.

28. Pintek. Reggelre gyűltenek be Palánkban az oda holdoló faluk lakossiban, kiket is hivattam volt

és előttem is voltanak. az L.-Fejérvár s Tömösvár felé való gyakor jártatást, és az mostan irt levelemnek (duplicate kit irattam) meg vitelit is nekik parancsoltam. Jöttek azomba a Dunatulsó partjához egynihány lovasok is, kik az e napokban ellenségtül felveretett törökökhöz tartozók, három nigy csoportbelieket is vervín fel az pusztai labancz, gyalog is jött bennek, kiket is által hozattam. Ebídig várakoztam Daróczi uram tudósitására, de semmi hírem nem jüvín, ebíd után déltájban vissza índúltam az véllem lívőkkel, Kassai István kapitányomat hagyván bizonyos instructióval jeni-palánki végházban. hat óra előtt érkeztem felesígemhez, az hol is tanáltam az tömösvári Huszain passa tatár agáját levelekkel együtt, más egy agáját ismét a szilisztrai Juszup passának, ki is Tömösvárrúl írt, recomendálván Huszain passa emberit, hogy az fő vezérhez küldjem. az szilisztriai passa penig, hogy emberit Mahmet bég Oglihez kísírtessem. Szép idő volt.

29. **Szombat.** Palánkrúl érkezínek híreim a töröknek L.-Fejérváron való kemínykedísekrűl. és hogy a sánczbúl a törökök feles németet vágtanak ki, küldtík meg tiszteim Palánkrúl Veterani nekem irt levelit is, és nálam lívő olasz rab levelit is, mely dolgok és hírek iránt én is conferentiát tartottam híveimmel. Az alkalmatosabb szállásnak kedviért azonban ezen szigetnek keskenyebb végire, az hol mind a két Dunárúl jobban járhatja a szél, szállottam, sátor palánkjával rekesztetvín el egy darabját. Szeles idő volt.

30. **Vasárnap.** Az Tömösváron lívő passák levelire tétettem választ. Volt audientiája az rabságomban lívő olasz cavalérnak, ki az angliai orátor mel-

lett volt, közlöttem vele Veterani nekem és neki irt leveleit, kikben világosan meg írja Veterani, hogy nem az a személy ligyen, a ki felől engemet gyakran búsitott, és hogy nem Doria nemzetsígíbűl való, hanem nevít megváltoztatta, és úgy adta magát erre az életre, az császárt és másokat is megcsalta, állhatatlan, tökíletlen ember lívín, ezeket midőn neki proponáltam volna, és Veterani olaszországbúl hozatott leveleit is előtte megolvastattam volna, kikben bizonyságot tesznek ellene, hogy ez világon sem volna Doria Péter nevű ember, izzadni, színiben változni kezdett, és mintegy eláj uló formában viselte magát, még is mindazáltal csak tagadta, és affirmálta, hogy ő legyen Doria; írja Veterani azt is, minthogy nem az a szemíly, a kinek magát hírdette, ő is többször felőle engem nem búsit, a mint szabadúlhat, szabadúljon. Ezzel előlem kimenvín, újobban Glavics Míklóst hozzája küldöttem, üzenvín neki, vallja meg dolgait, mert minthogy élete, halála kezemben, máskínt is meg kell vallani, ha nem akarja, mert én tudom már, hogy az ő neve nem Petrus Doria, hanem Petrus Bocardo. Ezekután eddig való accomodatiójátúl priváltatván, vasban verettem, és Galambvárában rabságra küldöttem. Délesti praedicatió után sajkára ültem és mentem az Duna közepin fel állított malmomnak revisiójára, kiben is jóformában és szaporán őrölnek. Volt előttem audientiája az sajkában az tömösvári Topaly Husszain passa dévány effendijinek az bátyjának, ki is praesentálta az öcsese levelit, kiben recomendálja az bátyját, érette hozzája legyek jó akarattal, kihez én is a devány effendiért muttattam jó akaratomat. Délig szeles idő, ezután szép idő volt.

31. Hétfő. Reggel sajkán mentem Galambvárába,

az hol is lovaimat megjártattam s vizsgáltattam, és nímely vitézlő rendeket is megmustráltattam, úgy az ott lívő békkel s nímely törökökkel is szemben voltam. Ebídre mindazáltal vissza jöttem. Délután az gyalog palotásimat mustráltattam. s azoknak fizettettem. Érkezínek azomba estvével Daróczi András uram levelei, küldvín Daróczi uram az levelekkel együtt valamely nyelveket is, kiket mostani csaták alkalmatosságával fogdostak. Az nyelvekkel együtt penig küldötte le az fővezérnek egyik agáját is, az ki is az vezér thihája nekem szólló levelit hozta vala, együtt próbálván azon vezér agája az én csatára küldött katonáimmal. Szép tiszta idő volt.

— — —

SEPTEMBER.

1. Kedd. Az elmúlt ijjel az úti bujutultit az fővezér thihájának való választ az Reisz Effendinek szólló levéllel és magam kapithiháinak szólló hosszas informatiókkal együtt elkíszitvín, az poriesai bégnek Ejup thihájának, úgy Mahmut bég Oglinak, arnoltok passájának leveleket iratván, mihént megviradott, hadaim által elfogatott mind magyar, mind német nyelveket előmben hozatván s azokat megexamináltatván, fassiójokat irásban títettem le, felhozattam magam eliben a vezér agáját is, a ki oda járt portára az én katonáimmal, azonkívül az pancsovai passát, tömösvári P. thiháját is magam eliben hivattam és mind

ezeknek jelenlítében expediáltam az fővezér feljebb említett agáját, keziben adván a levelekre való választ, a kiket hozott és az agát egy szép pár puskával meg is ajándíkozván, magam emberim rìszírűl azon aga mellé rendeltem Muharim aga nevű agámat, kinek keziben adtam a bujutultit, poricsai bégnek szólló levelet és az Reisz effendínek s kapithiháimnak írt leveleket is, expediáltam ezen alkalmatossággal az tömösvári passa tatár agáját is, ezeken kivül az mellettem lívő törököknek fő agáját is expediáltam egy magyar nyelvvel együtt, minthogy maga is oda járt Szendrő felé járt lovas hadaimmal, és Szendrőtűl több végbeli törökökkel másfelé próbálván, ugyan maga fogta az nyelvet is. Ezekután jól tartván őket és 16 fegyveres embert is, és bizonyos hajót rendeltetvín szüksígekre, magam szemeim előtt megindítottam napfeljütte előtt. Az kulicsi agákban hívattam magam eleiben kettőt, kiknek audientiája volt előttem, minthogy Szendrő és Palánk között laknak, elejiben adtam, mennyiben tartsanak correspondentiát, rhámi és jeni-palánki tiszteimmel, és Vég-Szendrőben lakó residensemmel Sz: Andrási Jánossal, kit is ez minap Daróczi uram a végre hagyott Szendrőben, hogy az l.-fejérvári hírekrűl és dolgokrúl jobban folyhasson a correspondentia. Szeles idő volt.

2· Szereda. Irattam duplicate is Sándor Gáspár uramnak mind vízen, mind szárazon akarván eléjiben küldeni hajdúim és katonáim által. Érkezínek azonba Nisrűl törökök, hozván három leveleket, az egyiket az ott lívő várbeli Omer passátúl, másikat az ott való jancsár agátúl, Zemberekcsi agátúl, harmadikat az oda gyűlt hadaknak agájátúl, Szejbán Bulyuk passátúl, adván mindenik értésemre

ott való lítit, az l.-fejérvári állapotokrúl, úgy a fővezér híreirül is értekeződvín. Az expeditiókat azért elkiszíttettem, iratván Sándor Gáspár uramnak, az fő vezérnek, vezér thihájának és Reisz effendinek az hersovai, és vidinyi passáknak, úgy Vidinybe lívő híveimnek is Madács uram által iratván, egyik rendbeli leveleket adtam az Nisrűl jött törökök kezíben, recommendálván megküldísit az nisi passának levelem által, másik rendbeli leveleket adtam magam katonái keziben, kiket is szárazon Kucsajna és Majden felé való uton Vidinyben expediáltam, úgy hogy ha Vidinyig valami hadakat tanálnak elő, az oly hadak tiszteinek adják kezekben a leveleket, és hozzanak tűllök énnekem leveleket, és recommendálják az oly tisztnek a Sándor uramnak, és a vezérnek s több mínistereknek szólló levelcimnek megküldísit, ha penig semmi hadat elő nem tanálnak, Vidinyig menjenek el, és ottan a leveleket ott lívő híveim kezekben adván, magok az ott látott s hallott dolgoknak informatiójival térjenek meg. Érkezett az Galambvári bék által a fővezérnek egy fermánya, kiben irja, hogy a császár Poricsán lívő ílíses hajóihoz fermány nélkül nem kellett volna nyúlnom, és ílíst belőle hozatnom, mely fermányára a vezérnek ugyan ezen alkalmatossággal választ irattam, hogy tudniillik mind az ílís, mind én s mind az én hadaim hatalmas császárunké lívín, ilyen időben, az mikor íjjel nappal az szolgálat hadaimon megvagyon, mindféle csatákat s strásákat kelletvín jártatnom, az föld is elpusztulván, kinytelen hozzá kellett nyúlnom, az vezérnek is semmi hírit s hol lítit nem halván. Azomba más vezérek idejiben is meg volt az, hogy a mikor hadaim efféle szolgálatiban voltanak a császárnak, fermány nélkül

is az ílíshez hozzá mertem nyúlni, mindazáltal azért semmi nehézség a porta és tefterdárok rìszírűl nem volt soha. Szeles idő volt.

3. **Csötörtök.** Az íjjel rendkivül nagy szélvész, és Dunának habjai miatt az Osztrovárúl nagy munkával le szállitott és itt a galambvári szigetnél fel állitott malmot el szaggatá, és végre el is sülyeszté az nagy hab, kiben elíg ílís is veszett, de az emberek még is. a kik benne valának, ki egy, ki más helyen Istennek gondviselísíbűl kiszabadulának, senki bele nem veszett. Puskásimat vadászni ki küldvín, egy szép szarvas szarvast verínek el. Délután érkezék Szendrőbűl egy tatár aga feles L.-Fejérvárrúl irott levelekkel, kik nekem, az fő vezérnek és tatár Chámnak szóllók, hozta hírit, hogy Landor-Fejérvárrúl három sajka jüvín Szendrőhöz, a kiken hozták ezen leveleket is, az Szendrőnél lívő sajkákkal és a minap innen felment sajkákkal megegyezvín, mindöszve tizenegyre töltenek, magok mellé arnoltokat is vivín azon sajkák, s a szél is nekik szolgálván, lepedőket eresztettek, és tegnap délután nagy sebessíggel indúltak fel L.-Fejérvár felé, véllek együtt az én tolmácsom Szent-Andrási János is, ezen tatár agát csak addig tartóztattam, míg az leveleket megmagyaráztatván, egy levelet a vezírnek, másikát penig kapithiháimnak irathattam, napleszálláskor a Duna is csendesedvín, expediáltam. egy törökül tudó zászlótartómat rendelvín melléje leveleimmel. Szeles idő volt.

4. **Péntek.** Megérkezék Kassai István udvari gyalogjaimnak kapitánya Jeni-Palánkrúl az hozzá tartozókkal együtt; ílíst is a mit hozhatott, hozott az osztrovai szigetbűl. Voltak holmi belső igazgatásim is tiszteim között, revideálván az Dunán lívő al-

kalmatosságimat, s hajóimat, és egy konyha-hajót is parancsoltam reparáltatni hajóim közül· Az gyalog tiszteimet azomba, a kik itt tanáltattak, előmbe hivatván, az vigyázásrúl, alattok valókra való gondviselísrül, és tovább való ílíseknek rendirül töttem köztök rendelíst. Az hidasokon lívő forgó taraczkjaimat is szárazra kivitetvin mind a taraczkokat, s mind a pattantyúsokat. Az szél megállván, szép tiszta idő volt.

5. **Szombat.** Palánkbúl küldött Daróczi uram egy török rabot, az ki Karalliczárúl szabadúlt, Palánkhoz öt mértföldnyi föld Karánsebes, és Palánk között fele utban, olyat beszílt, hogy Antonit és Veteranit ott hagyta volna. Az Landor-Fejérvár alatt lívő nímet táborra járt paraszt embert is ide küldötte, az ki is az nímet táboron lakván egynihány napig, sok dolgokrúl tudott relatiót tenni. Ozsona tájba azomba érkezék két sajka L.-Fejérvárrúl, azokban a minap ezen felment Kapucsi passa, és vezér agája, véllek együtt az én tolmácsom Sz.-Andrási János lívín, kik ez minap felment sajkákon szerencsésen felmentenek L.-Fejírvárra, és tegnap estve bíkível jöttenek ki onnan is, két nap egy íjjel lívín ottan, minden oda való dolgokrúl világos informátiót hoztanak, hozott nekem is levelet Andrási a szerdártúl, jött ki vélek az szerdárnak egy gömli agája, csak addig várakoztattam őket, az míg az fővezérnek, Reiz effendinek, és magam ottan lívő emberimnek szólló leveleimet elkészithettem, és az emlitett török urakkal magam is egy két szót szólhattam, az beszíd közben eleikben hivattam a Karalliczárúl szabadúlt török rabot is, és kezekben is adtam, hogy azon hírekre nézve vigyék le a fővezérhez, Andrásit is véllek együtt expediálván. Ezek-

után magam előre Galamvárához lementem, az hová utánam érkezének az török sajkák, kiknek eleiben az várbúl lövíst títettem, és az kormányosokrúl és egyéb utjokra szüksíges dolgokrúl dispositiót tettem. Azután éczakára szállóhelyemre vissza jöttem. Puskásim is az vadászatbúl medvéket, vadkant, és pandúrokat is hoztak. Szép csendes idő volt.

6. Vasárnap. Százig való gyalogot küldöttem Szendrő és Rhám között való szigetekben, hogy mind pandúrt, s mind ílíst keressenek a gyalogság szüksígire. Minthogy már az szüretnek ideje közelget, töttem dispositiót, az hol még a szőllőhegyek éppen meg vannak, azoknak oltalmazásokrúl; vétettem rendben az hajóimat, és Dunán lívő készületemet. Estvével penig az Dunán lívő strásákat jártam, az távulrúl valókat penig járattam. Szép idő volt.

7 .Hétfő. Mihelyt megviradott, nap feljötte előtt által mentem a szigetbűl az Dunán, az hol is már nímely seregim, és szolgáim paripáimmal és hintómmal kíszen vártanak, Isten kegyelmibűl kicsiny segítsíggel reménysígen kivűl ülhettem fel paripámra, vadászni mentem, és külső lovas strásáimat is revideáltam az Pók vize mellett, onnan fordúltam lovas hadaim és zászlóimhoz, a hol helyt vertenek[1], onnan más úton vissza fordúltam, vissza jövőben még is paripán ültem, minthogy tött más fél mértföldet lovon való jarásom, mintegy elfáradván, hintóba ültem, az hol is csak hamar irt be Sándor Gáspár uram, ki is utjárúl, és reá bizott dolgokrúl relatiót tévén, a többi között jelenté azt is, hogy a L.-Fejérvárrúl ki jött agákat, és Sz.-Andrási János szolgámat két sajkákkal vissza hozta, más Kapucsi passa is jött vélle fer-

mányokkal, hozta Csaffer passának is a minap erre ment gömli agáját, és az tömösvári passának is egy tatárját, megszállván azért vele, elsőben is volt előttem audientiájok a L.-Fejérvárrúl ki jött agáknak és Sz. Andrási Jánosnak, kik császárjokhoz való hűsígemre és nemzetekhez való szeretetemre obvertáltatnak, minthogy azért tértenek vissza, hogy már az vezér Vidinytül elindúlt Jagodina felé, s onnan Landor-Fejérvár segítsígíre követvín utját a vezér keresísire annál is kivánnak menni, a mére hamarább feltanálhatják, az l.-fejérvári szerdár agájával együtt heten lívín, hét lovat kivánnak, hogy adjak alájok, és elígséges lovas kisírőt, kikkel mennél hamarább penetrálhassanak a vezér táborára, instantiájokban inpatiensek is lívín, töttem azonnal dispositiót, mind az alájok szüksíges lovak, s mind a comitiva felől, és két órának forgása alatt mind az Sándor Gáspár uram hozta török leveleket megfordítván, s mind azokra választ títetvén, estve felé megindítottam egy bejárómat, egy étekfogómat, két karabílyosomat, azokon kivül az mezei hadakbúl 20 szemílyes embereket, ki között csak tiszt és vezetíkestűl hét volt, rendeltem melléjek; egy lobogót is rendeltem, azon kivül Andrási Jánost is, a ki véllek együtt kijött volt L.-Fejérvárrúl, szinte akkor tájban mikor Sándor uram ezen agákkal érkezett, érkezének Tömösvárrúl is levelekkel törökök, kinek is egyikét Pajogli nevűt ezen alkalmatossággal küldöttem el az vezér táborára, minthogy a tömösvári passa kért azon, hogy ha a vezér közel lészen, küldjem oda, hogy szemmel látott dolgot vihessen neki, noha sem a vezérnek, sem egyéb ministereknek levelet nem viszen, hanem a mely levelet nekem irt a passa, azt küldöttem el a vezér thi-

hájának. Azomba Sándor urammal érkezett ugyan a tömösvári passának is egy embere, az ki az vezérhez volt, ezen expeditió után azért azzal, és a minap L.-Fejérvárrúl ki jött s most a vezértűl érkezett l.-fejérvári szerdár gömli agájával is szembe lívín, kik praesentálták a császár neve alatt költ fermányt, kiben a vezér parancsolja, hogy a Tömösvárra, és L.-Fejérvárra rendeltetett embert egy órával elébb elkísírtessem, s expediáljam. Audientiát kért a tömösvári passa thihája is, ki is az urának szólló leveleket, kiket a Sándor urammal jött ura postája hozott, felnyitván, in summa confidentia velem közlötte, kit pro futura directione én is magyarra forditatván, az leveleknek egyik páriás könyvíben beirattam, és l.-fejérvári szerdárnak is, úgy az ott lívő jancsár agának is leveleket irattam törökűl. Az F-.Fejérvár felé menő aga alá is lovamat adatván, és kísírőket rendelvín melléje, Poserolcza s Kulics felé küldöttem, s ott vitettem által az Morován, az Tömösvárra menő posta expeditióját penig holnapra differáltam; Andrássi János által penig irtam újabban a vezérnek, és Reiz effendinek, ez előtt két nappal írt leveleket is helyben hagyván, hozta penig Sándor uram a fő vezér thihája, Reiz effendi, tatár Chám, Galga szultán leveleit, kikre mind ezekre ezen alkalmatossággal választ títettem, és az Urmelliek, Arnoltok passájának is, Machmut passának is irattam, minthogy mind a levelekbűl, mind a Sándor uram relatiójábúl kitetszik, hogy Galga szultánt, és azon passát rendelte elöljárónak a fővezér, és azok érték elsőbben is Jagodinát s az Morovát, nagy ajánlásokkal teljes, és barátságes levelek voltak ezen Sándor uram hozott, de kiváltkípen az tatár Chám, és Galga szultán ríszirűl, a kik irattak, hozta ezeken

kivűl Sándor uram a havasalföldi vajda, úgy Marchio de Lora, és Skerlet uram deákúl irott teveleit, kikben Skerlet uram vezérrel való szemben lítemrűl, de elmíjének, szívínek ha mi volt volna is ennek előtte ellenkező, ujjobban az dolgomra, szemílyemre való fordításárúl, Marchió de Lora uram penig két rendbeli leveleiben is emlékezík a tatár Chám, fővezér, és más miniszterek hozzám való propensiójokrúl, sinceritásokrúl, kiket audientiájinak idejin experiált, és hogy a portán, s tatár Chám előtt in optima forma vannak dolgaim; describálja azomba, hogy a midőn a francziai király Flandriába érkezett volna szemílye szerint, s ottan Campi-Mareschallusával Luxenburg herczeggel lívő armadájával megegyezett volna, tölt osztán a két rószrűl az a armáda száz harmincz ezer emberre, látván az imperiális electoroknak, statusoknak is, úgy véllek együtt az angliai királynak, a király armadája ellen való nagy gyülekezetit, és az imperiumbúl is nagyubb rísz hadaknak Flandriában való conversióját, cselekedte azt a király, hogy Delphinust az maga fiát és sucessorát expediálta az impériumba lívő armadájához, ki is az Rhenus mellett hatvan regimentbűl álló dominus de Lorsal az ott lívő armadának fő generálisával, maga penig az király kevesed magával vissza ment Párisba, Flandriában Luxenburgot hagyván maga kípiben, meg a Domus regianak is egy ríszit a fia mellé rendelte, nagyobb részit Luxenburg mellé rendelte, maga mellett azokba is csak keveset hagyott. Irta azt is, hogy Cataloniában lívő armadája a franczia királynak, a spanyortúl Rosa nevű helyt kilencz napi obsidióval megvette, minthogy a spanyol király hadának nagy részinek, Flandriában lívín diversiója (minthogy Belgium Hispanicum az

spanyol királyé) az tengeren lívő classissa is a fr. királynak egy corpusban, és a Hollandusok, s Anglusok classissa ellen intentus lívín, vigyáz csak a Flandriában lívő Luxenburg armadája, és ugyan az ellenséges armada között való dolgoknak kimenetelíre. Ezeken kivűl a kapithiháinak is választ tívín, minthogy az agák impatiensek voltak az elmenetelben, a levelekben hátrább maradván, nígy katonátúl küldöttem utánok az elmaradt leveleket, de már az Pek vízinél el nem tanálván, éppen utánok kellett Jagodináig vitetni az leveleket. Az havasalföldi vajda levele ajánlásbúl áll, és Sándor Gáspár uramra való maga relegálásábúl, igen confidenter tractálván, s beszílvén ő kegyelmivel, szembe is volt vélle Vidiny elleniben, elsőben is Janakival a vezér mellett lívő kapithihájával lívín beszédes ő kegyelme, mind Janaki, s mind a vajda előtt szemrehányásokbúl állott elsőben az beszíd kezdeti, magára keresztet vetvín, és a keresztre s az élő istenre nagy átkozódások alatt megesküdvín, nímely ellenem való dolgokban, a kiben eszköz volt, az Erdélybe lívő urak dolgában magát ki adta, s az titkokat expectorálta, hogy az erdélyiek levelit úgymond sok pecsétek alatt, mikipen kellett neki megküldeni az vezérnek, minthogy ha ő meg nem küldte volna is, tanáltak volna abba módot az erdélyiek, hogy leveleket, suplikatiójokat a vezérnek megküldhessék, és tartozott is vélle, s kínytelen volt, hogy az nekie recommendált, s portára szólló leveleket megküldje, melyben nímely Erdélyben lakó urak, s főrendek a porta protectiója alá ajánlják és újjabbi holdulásokat igérik, ha az porta magok nemzetíbűl álló fejedelmet enged, s ad nekiek, minthogy én tűlem sokan, és országostúl is

igen félnek, elsőben is Janaki, azután a vajda adott ki nímely szemílyeket mind az erdélyiekben, s mind az magyar országiakban, mondván olyat is, tökílletlensígeket az erdélyieknek meg esmerte, és azon keresztre, s Istenre való esküvís alatt mondotta, hogy nekem ártani, s víteni nem kiván, hanem inkább barátságot tartani, holott most is a fővezér a Sándor uram által oda küldött erdélyiekkel megkinálta, és ha engem boszantani kivánt volna, legalább véghez vihette volna azt, hogy Sándor Gáspár urannak a mely egyníhány száz aranyat adott Francziában menetelkor, és nekem is a mely ezüstmívet adott volt adós levelemre Erdélybe fejedelemsígre való inauguratiómkor, azon adósságért a vezértűl miattam csauzt, s mind fermánt extrahálhatott volna, Janaki penig több altercatiói közt mondott olyat is, hogy Reiz effendi szemire vetette volna, hogy ő és az ura az oka annak, hogy a vezér negligálván Landor-Fejírvár segítsigit, Oroscsik felé vette utját. Ezen matériákban pro et contra sok volt a beszíd, altercatió, s ajánlás mind a két rίszrűl, kirűl exstal Sándor uram diáriuma, kiknek is a summája az, hogy kísz a vajda mind én nekem fenn hagyni, s a régiekrűl meg nem emlékezni, és az atyafiságot megújitani, s noha Havasalföldiben lítembe ennyi amannyi kárt (kit recenseált is) töttem nekie. Ajánlotta Sándor uram is magát, hogy ezen jóban előttem eszköz kiván lenni. Ezen mai sok dolgaim között kíső éczakával érhettem véget. Szép idő volt. Az mely két rendbéli leveleket a császár mellett lívő ministereknek, és a fr. orátornak is irtam vala Drinápolyba duplicato modo, kinek egyik rendbelit Sándor uram vitte vala el, duplicátáját penig Dósátúl küldtem volt el, azokat is ő ke-

gyelme vissza hozta, nem tartván tanácsosnak a fővezér, és tatár Chám Landor-Fejérvár segítsigekre való megfordulásokkal a vezér disgustusával megküldeni azon leveleket. Vissza hozta ő kegyelme a Magyarországra szólló patenseket, úgy nímely magyarországi kapitányoknak szólló leveleket is, vissza hozta az én titkos pecsétem és kezem irása költ credentionalis levelkéket is, kik is az Sándor uram, Horvát Ferencz és hadnagy Mártonék nevire szóllottanak, minthogy mostanrúl elhaladott Erdélybe való útjok Landor-Fejérvár obsidiójára nízve, más időre kellet azon dolgoknak folytatását halasztani.

8. **Kedd.** Az fő vezértűl császári fermány által recommendált tömösvári Huszain passa postája mellé lovas katonákat rendelvín, Jeni-Palánkra küldtem, az ott való kapitánynak recommendáltam Tömövárra való expeditióját. A Tömösvári P. fiaihoz, s thihájához egyníhány juhbúl, s valamely lisztbűl, a fiaíhoz penig ruházásokra való atlaczbúl mutatván jóakaratomat, minthogy eleitűl fogva egymással jól ílnénk, hogy Tömösvárra megirhassák az apjoknak. Volt Sándor Gáspár uramnak újjabb examenye az tegnap repraesentált dolgokban, és a mely dolgokban volt instructiója, tívín relatiót mind a portai ministerekkel, tatár Chámmal, s Galga szultánnal, és a vezér mellett lívő franeziákkal is, mennyiben volt ő kegyelme negociatiója, kiket irásban is letett pro futura memoria, et directione. Adtam ki azomba nímely dispositióimat irásban a fenn forgó dolgokhoz s hirekhez kípest, mint udvari kapitánynyal kegyelmével vitetvín véghez, minthogy penig Sándor uram hírit hozta, hogy az ő kegyelmível lement erdélyi becsületes rendek is utban vadnak, gyalogokat küldöt-

tem Poricsáig eleikben, kik is estvével bíkével megérkeztek. Ezekben tölt el az idő. Beborúlt híves idő volt napestig, estve felé penig feltisztúlt, és az két íjjel már őszi hives idő volt, úgy hogy az ember mente nélkül nehezen állhatta. Irattam én is ezen alkalmatossággal a tömösvári passának, dévány effendijinek, és szilisztriai Juszup passának is.

9. **Szerda.** Volt examenyek az tegnap érkezett becsületes embereknek mind privatim, s mind együtt. Érkeztek két sajkák Poricsa felől, kik Szendrőben igyekeznek, kik által én is irtam nímely szüksiges dolgokrúl a szendrői passának. Az mellettem lívő török zászlókhoz tartozó törököknek volt mustrájok udvari kapitányom előtt, az lajstromokat a vezér parancsolatja szerint a vezér thihájának szólló levelemben includálván, megküldöttem mai napon, és azon törököket az poricsai szigetben expediáltam. Az Pancsovárúl ki jött Abdulnebi nevű passának is, minthogy a vezér azt parancsolja, hogy azt is Poricsára expediáljam, volt előttem audientiája, ki is hagyta kezemben egy levelit a vezér thihájának szóllót, kírvín, hogy küldjem meg bizonyos alkalmatossággal. Szép tiszta idő volt.

10. **Csötörtök.** Az vezér, és tatár Chám közelgetésivel én is ujjabb ordinantiámat várhatván, minthogy Sándor uram által is intimáltatik, hogy a török tábor a Morovához érkezvén, onnan fognak tudósitani, mihez alkalmaztassam magamat, ahhoz kípest kíszületben voltam az készület iránt, és az elmaradók s elmenendők iránt való dispositiómat kiadtam. Ma napestig alteratiót, mintegy borzadást, főfájást, és meleget érezvín, koplalással vettem eleit, estve felé jobban kezdtem lenni. Az elmúlt éczaka, és ma reg-

gel is híves őszi forma idő volt, nappal meleg volt, délután penig estve felé nagy al-szél kezdett támadni.

11. Péntek. Éjfél felé érkezék hírmondó katona Poserolczárúl egyníhány tatárnak, 3 német nyelvvel oda való érkezísinek a hírivel, kik is ottan strásán lívő hadnagyomtúl kalauzt, és kísírőket kírtek a tatár Chám táboráig, de ordinantiám nélkül a hadnagy nem mervín meg eselekedni, míg íde hírt adott, addig maga mellett tartóztatta a tatárokat, éjfél után azért küldtem két bejárómat Poserolczára, egyiket nímetűl tudót, a nímet nyelveknek examinálására a másikát törökűl tudót, hogy értekezhessék az tatárokrúl, hol fogták a nyelveket, és mennyi tatár volt az, a ki most L.-Fejérvár alatt próbált, minthogy a poserolczai strásáim a Landor-Fejérvár alatt próbált hadaknak tüzit is látják Szendrő alatt, tőttem dispositiót, hogy azon bejáróim tiz lovast rendeljenek azon tatároknak elkísirésire. Irtam ez alkalmatossággal a fővezérnek is, megirván, hogy kivánsága szerint a pancsovai passát, és zászlókat Poricsára elküldöttem, és az Tömösvárra s Landor-Fejérvárra leveleivel küldött emberit is expediáltam, irattam bővebben Sándor uram által ezekre is az kapithiháknak. Hajnal előtt érkezék meg Monori Mihály bejáróm is, kit a vezér Landor-Fejérvárrúl ki jött agáival, és Sz. Andrási Jánossal expediáltam vala a vezér eleiben, ki is az vélle ment katonáimat Jagodinánál hagyván, maga az hirekkel előre jött, hozta Mahmut bég Ogli levelit, és a tatár Chám hírit, hogy már Poserolczához csak három oráni földre vagyon, irja Mahmut bék, hogy ő is az tatár Chámmal együtt jő, és Poserolczához fog szállani, és hogy nekem is szüksíges oda menni, és úgy is izentetett a

vezértűl, kire nézve hamarjába irattam a tatár Chámnak, s küldöttem el sietve Sándor Gáspár uramat Poserolczára a tatár Chámhoz, és Mahmut béghez, irván neki is ezen úttal, töttem rendelist arrúl is embereim között, hogy ha a tatár Chám és Mahmut passa, a vezér oda való érkezísijig kivánják oda való menetelemet, kiszen tanáltattassam. Ezek után voltak törvínyes igazítások, egy palotásomat lopásáért, és hogy el esküdte, halálra ítílvín, sok instantiájokra nízve nímely főrendeknek, és az maga seregе tiszteinek, életínek ugyan megkegyelmeztem, de két, vagy három százat csapattam rajta, a seregibűl is kicsapattam. Az íjjeli nagy szél miatt, s ma is délig fujván, a Dunának igen nagy habja volt, ki is délután meg csendesedvín, volt audientiája az Sándor urammal jött vezér agájának, ki is a Poricsára ment passa, s zászlók dolgában jött vala, a mely császár fermányát hozta volt mind a poricsaiakra, s hersovaiakra szólván, noha az én nevem volt a fermányban fel tíve elsőben, de vissza kivánván, keziben adtam. Ezek után két hajót adatván alá, Poricsa felé le küldöttem; Mahmut bég Ogli levelit hozták Szendrőbűl, kiben is kivánja, hogy siettessem felfelé a császar éléses hajóit, hozták a szendrei passa leveleit, kiben irja a tatár tábornak egy részének oda való érkezését, és Landor-Fejérvár alatt lett szerencsés próbáját, feles marhát hajtván el a táborrúl, és egynehány compania németet lesre vévén, vagdalt le a tatár. Szeles idő volt, estve felé penig esső esett. Ezen leveleket vévén, küldöttem az ma tűllem elment V. agája után, magam islevelet irván nekie, kiben intimáltam, hogy az poricsai és hersovai passáknak adja tudtokra ezen dolgot, és siettessék az éléses hajókat.

12. Szombat. Jöve Sándor Gáspártól tudositásom, hogy a tatár Chám, a hol Monori a bejáró hagyta, ottan subsistált, nyugosztalván hadait, és várván az hátra lívő hadakat, és hogy L.-Fejérvárról is jött két sajka, kiben jött egy aga, a ki is Poserolczán ő kegyelmével szembe lévén, ment a V. táborárá, azzal a hírrel jüvín, hogy a német tábor a várnak revelinnyeit megostromlotta, de az ostromot nagy kárával elvesztette, a törökben is ezen ostrom alkalmatosságával nevezetes emberek vesztek el, mivel az ostrom alatt szüneti nem volt a bomba hányásának. Az galambvári béget hivattam az ott való személyekkel együtt elómben, magam revideálván, és lajstromba vévén őket. Reggel híves essős idő volt, mint egy ebéd tájáig, délután feltisztúlván, valamely dispositió tételek, és lovaim magam előtt való megjáratása, s revideálása kedviért Galambvárához sajkán le mentem.

13. Vasárnap. Impatiens voltam igen, hogy a fővezér, és tatár Chám felől nem vehettem semmi tudósitását Sándor uramnak, kire nézve küldöttem postámat ujjobban ő kegyelme után. Azomba szinte dél esti praedikátiókor érkezének Sándor uram, és tatár Chám levelei, kiket egy étekfogó, és azt kisérő tatár Chámnak egy szejhannya hozta, mentvén azzal Sándor uram magát, hogy a másik levelet is, és a Mahmut bég Ogli levelét más katonáktúl küldötte volt ezen mostan írt dolgokrúl, de a tatárok megfosztván, a levél is elveszett, az mi időre megtudta, úgy küldött más postát, ebben esett a késedelem. Az tatár Chám leveliben hivat, Sándor uram penig irja: a német a landor-fejérvári obsidiót solválta. Az tatár Chám a Morova mellett a német sánczánál hál, mely is Pose-

rolczához egy órányi föld, és siessek, mert ideje reggel onnan is megindúl, nem fogom elérni, az még azért fel készülhettem, egy két óra eltelt, estvefelé öt órakor indulhattam meg kornetámmal, és némely seregemmel, tévén dispositiót, az hajókkal, és szekereimmel, s minden egyéb impedimentumimmal holnap megindúlhassanak a Duna felmentében Rhám felé, és feleségem is, és több hadaim, és több hadaim cselédjével tőlök el ne maradjon. Utamat követvén azért Sándor Gáspár uramtól és egyéb előre küldött szolgáimtól, jöttek elömben két rendbeli posták is levelekkel, kiket tatár Chám szejbanyival kisértetett, kiben irják, hogy a tatár Chámot L.-Fejérvár felől újjabb hírek érvén, hirtelen estvefelé a Morován által költözött, sietvén L.-Fejérvár felé, utánnok takarodtak a tatár Chámnak az urmeliek, arnoltok Mahmút passája is, mind lovassával, gyalogjával, kit is a fő v. elöljáróknak rendelt a tatár Chámmal együtt. Ezen az dolgon nem kevessí conturbálódtam, hogy az tatár Chámmal nem lehetvén szemben, be sem érhetvén már Landor-Fejérvárig, éjfél tájban érkeztem Poserolczához, be szállottam ottan az magam házához a palánkban, az hol is már Sándor uramot nem tanáltam, mert a vele elküldött hadakkal ő is elment előre L.-Fejérvár felé. Az mely szolgáimat, és seregeimet itt tanáltam penig, azok azt beszéllik, hogy napestig a landor-fejérvári lövések igen szaporán hallattattak két izben is. Szapora esső volt, estve felé feltísztúlt.

14. Hétfő. Valamely szekereket is parancsoltam volt tábori élésemmel utánnam hozatni, és egynehány üres szekereket szüretre, azok is utánnam némely gyalog seregeimmel elérkezének. Az szürethez azért itt hozzá fogattam. Az szegínysíget is itten újjabban

megtelepitettem, és securitásokat publicáltattam. Érkezék Szent-Andrássi János a fővezértűl, az fővezérés thihája levelivel, még a fővezérnek ennél szebb levelit nem olvastam, rendkivül való biztatásokbúl, ajánlásokbúl áll, az tatár Chámnak levelet irattam, és Skerletnek is oly formában, hogy a meg irt dolgokat a fővezér, és több míminisztereknek intimálja, Sándor uramnak is irtam, mihez alkalmaztassa magát, délután megint más levelet is irattam Sándor uramnak, mind reggel némely török, s tatáros szolgáimat szárazon, mind penig délután két három oraniczákon expediáltam hajdúimat Landor-Fejérvárra a végre, hogy az oda való hirekrűl, dolgokrúl Sándor uram tudósithasson, minthogy ma annál is szörnyűbb, és megszünés nélkül való lövések hallattattanak. Érkezék jeni-palánki kapitányom tudósitása is Veteraninak táborostúl Karaticsához való szállásának az hirivel. Kire nézve egy hadnagyomat küldöttem által a Dunán portaképpen válogatott lovasokkal nyelvfogásért. Az tömösvári passa thihája, az passa fiaival együtt újjabban utánnam jöve, és itt szálla meg az városon, újjobban mindenütt, az hol paraszt ember volt, haza szállitani parancsoltam, salvaguardát is osztatván mindenfelé az szegénység oltalmazására. Megérkezék Szendrőbűl is emberem az szendrei passa válaszával. Ma újabban esső esett, délután is estve is.

15. **Kedd.** Küldöttem újjabban postán szolgáimat, hogy az galambvári szigetnél hagyott hajóimmal, szekereimmel, s egyéb impedimentumimmal siessenek a mennyire lehet Rámhoz, de a Dunának felettébb való meg apadása miatt nagy kinnal, övig való vizben, és térdig való iszapban, sárban huzhatják a ha-

jókat fel felé; az szüretet continuáltattam, az ide való törökök is, a kik a hajóimmal voltak, haza szállottak. Az tatár Chám szejbanokbúl álló salvaguardáit elbocsátottam. Ma a lövések nem hallattak. Délután érkezék Sándor uram tudósítása, hogy az nagy lövések tegnap s tegnap előtt a török, s német hajói közt voltak, de a törökök a német hajóknak semmit nem tehettek, mert a német tábor a szárazrúl is a maga hajóit secundálták, irja ő kegyelme, hogy a várban nagy kárt tettek a németek. Az Száván való hidjokon által még pénteken takarodott a német tábor békível; Sándor uram volt szemben az landor-fejérvári szerdárral is, szinte olykor a mikor a tatár Chám is látogatására ment az szerdárnak, irja azt is, minthogy még a v. érkezésében is még napok telnek, az lovasoknak is ottan nagy szükségi lévén, vissza fog térni a vele lévő katonasággal, és hogy tovább való operatiókért mind a szerdár, mind a tatár Chám kivánják, és siettettík velem való conferentiákat. Szappanos Mihály lovas kapitányomat, és ugyan karabílyosom hadnagyát az maga katonáival, és szolgáimmal küldöttem az felesígem eleiben az Dunához ide való be kísírtetésére. Essőre állott ma napestig az idő, estve felé kezdett is esni.

16. Szerda. Nem lévén ma semmi nevezetes dolgom, és udvari tiszteimet, nevezet szerint főélésmesteremet concernáló instructiókat irattam, az itt való újjabban megtelepedett és útra való készületem alkalmatosságával irásban kivánván kiadni dispositióimat. Voltam azomban szemben a tömösvári Topaly Huszain passa fiával, és thihájával, kik elbucsúzván túllem, és megköszönvén mellettem való lakásokban hozzájok mutatott

kegyelmességemet, elbocsátám őket, egy hadnagyomat is rendelvén kiséretökre egynehány katonákkal, kik is az fő vezérhez vették utjokat. Szendrőben küldtem volt az ott való passához Fülekit valamely dolgaim végett, ki is válaszával az ott való passának megtére. Az éczaka sok esső esett, ma újjabban megtisztúlt. Az Dunántúl küldött portásim is megérkezének.

17. **Csötörtök.** Feleségem Rámnál az hajókrúl híntókra, lovas kocsikra, s egyeb szekerekre rakodván, maga cselédjével és javainak becsesebb részével ebédtájban beérkezék Poserolezára, az hajókat penig, s azon lívő egymásoknak, éléses munitiónak nagyobb részét inditották meg tiszteim a Duna felmentében a poserolezai Duna révéhez, hogy onnan könnyebben evacuálhassák, közelebb érvén Poserolczát. Érkezék estvefelé Durcsányi Ferencz és Halil aga tolmácsom levelekkel Sándor Gáspár uramtól, kikben irja ő kegyelme, hogy a tatár Chám kivánságára egy szultánnal a véle lévő katonákat megválogatván, két zászlóval el ment Bujurdelem felé a Száva mellett, a többit penig vissza küldötte, relatiót tévén Halil aga az oda látott hallott dolgokrúl, ő reá relegál Sándor uram is, minthogy ő volt tolmácsa mind a tatár Chám, mind a landor-fejérvári szerdár, úgy Mahmut bék Ogli előtt is. Irattam a kapithihaknak hoszszas levelet a fenforgó occurentiákrúl, úgy Skerlet uramnak is, és küldöttem el egy postám által szinte midőn már beestveledett, mivel hogy Kolárnál, a ki Szendrőhöz három órányi föld, szállott meg a fő vezér táborostúl. Szép idő volt.

18. **Péntek.** Egyik portékás gemiámnak, kiben a komornyíkom, és élés mesterem keze alatt lívő porté-

kák voltak, elsülyedéseknek, merüléseknek jött hire, de még is keves kárral az benne lévő jókat ki ragadozhatták, és az osztrovai révhez érkeztenek, ma az hajóknak nagyobb része evacuáltatott, be is hozták szekereken. Az Dunántúl küldött portásim Bereczki nevű hadnagy is megérkezék, az oda experiált hirekkel. Érkezék tisztem Landor-Fejérvárott lévő szolgáimtól, az főtefterdarnak, és fő jancsár agának oda érkezésének hírével, és hogy az elküldött szultán után, kivel Sándor uram is együtt ment el, mind török, mind tatár hadak felesen takarodtanak újjobban útánnok. Az szüretet még szorgalmatosan continuáltattam. Szép idő volt.

19. **Szombat.** Bereczki hadnagyom hozta hírekhez képest újjobban küldöttem Szappanos Mihály lovas kapitányomat más fél százig való lovassal az landor-fejérvári hírekhez, és egyéb occurentiákhoz képest, mivel a fővezérnek is ma kellett L.-Fejérvárba érkezni, küldöttem Horvát Ferencz uramot bizonyos punctumokbúl álló instructióval a fővezér, és tatár Chám táborára. Egy hidast küldöttem azomba L.-Fejérvár felé, kín füvet, s fát parancsoltam vitetni oda való menetelemre, Palánkrúl a sajkámat is egynehány fegyveres oraniczával a Morova torkában menni parancsoltam, hogy ottan várják, rendelést tévén, kik jöjjenek el velem, minden órán vártam a fővezér resolutióját, s dispositióját. Szép idő volt.

20. **Vasárnap.** Csak ma végeződheték el a Dunárúl való hordozóskodás, az újjabb itten való megtelepedéshez képest voltak valamely igazitásim, s külső dispositióim. Érkezék délután Horvát Ferencz lovas kapitányom, Sándor Gáspár urammal lévő lovas hadakkal, levelet hozván ő kegyelmétül, Sándor uram a vezér

táborán maradott tovább való dispositiómig, Bujurdelemfelé való utjából megtért, nem találván arra semmi ellenséget. Az itt való törökök seregestűl kértek audientiát, voltam szemben velek, instantiájokat proponálván előttem, cum contento bocsátottam el őket. Itt a szüretnek vége lévén, az külyebb való helyekre a kmiacsi, és dusniki hegyekre küldöttem ki szedetni. Rekkenő meleg volt.

21. **Hetfő.** Volt audientiája valamely l.-fejérvári jancsároknak előttem, kiknek is dolgokat, instantiájokat igazitásban vettem. Azután jöttenek előmbe a rámi törökök, kik is mikor L.-Fejérvár alá szállott a német, s innen ki bontakoztam, Rámbúl elfutottak, újjobban vissza szígyenkedvén, rimánkodtak, bocsássam be őket a várban, kiknek is kegyelmesen resolváltam, nem kivánván a fővezér előtt veszedelmekkel, meg ölettetésekkel okoztatnom. Horvát Ferencz uramat kísírő karabílyosim érkezének L.-Fejérvárrúl levelekkel Sándor Gáspár uram és a kapitihák informátióival, mely informátiókhoz képest én is azon hírekre választ tétetvén, az levelekkel magam embereimet expediáltam. Dáróczi uram is küldött egy szoboticsai embert, az ki kémségben volt Veterani táborára, audentiája lévén előttem, beszélli, Veterani mozsarokkal, és taraczkokkal Jeni-Palánk, és Rhám elfoglalására indult volt, Karansebes, és Kenesicza között hagyta, vissza fordúlt Erdély felé, hallván a Landor-Fejérvár alatt lött confusióját a németnek. Szép idő volt, de szeles is volt.

22. **Kedd.** Az Mlávához ki mentem idején mind vadásztatni, mind a fűvön lívő lovaimat megtekinteni, azomba essö kezdvén esni, hamar bejöttem. Délután érkezínek leveleim az fővezértűl, az tatár Hám vezérjétűl, Skerlet uramtúl, és Sándor Gáspár uramtúl

is, melyekben lívő dispositióihoz kípest a fővezérnek küldöttem sietve postáimat Galambvárába, Poricsára, Jeni-Palánkra, Tömösvárra és L.-Fejérvárra is vissza választ títetvín, expediáltam az válaszokkal Pécsi Gábor uramot, küldtem azomba embereimet a Morován, és Dunán lívő hajóimhoz, hogy holnap Rámhoz gyülekezzenek, s ottan várják dispositióimat. Délután szép idő volt.

23. Szerda. Reggel megíndúlván Rámhoz jöttem, ott egyezvín meg a hajókkal, magam is hajókra szállottam. Érkezék tiz sajka, s furkata L.-Fejérvárrúl a vezértűl. Az vezér levelire és Skerlet uraméra is választ irattam, bűvebben Sándor uramnak, az tatár Chám emberit is visszaküldöttem, Szappanos Mihály lovas kapitányom is megtérvén, az az vélle küldött katonasággal Palánkhoz érkezett, kik is confirmálják erre felé való kijövetelit Veteraninak, és Erdély s Karánsebes felé való vissza fordulását. Reggel esső esett, azután feltisztúlván, szép idő volt.

24. Csötörtök. Érkezék az íjjel egy sajkán a vidinyi Ethmekcsi Juszup passa, ki akkor vidinyi passa volt, mikor én ottan teleltem, vele volt a szilisztriai cselebi Juszup passa, és thiháját is, kikkel való beszílgetísem után, voltam szemben a vezér agájával, kit minap a poricsai passa, és ugyan akkor az lovas török a zászlók dolgában küldött vala hozzám a vezér, mind ezek relatióit tettek a Dunán jövő hidasok, s hajók dolgában, és a vezérhez mentek külön külön dolgokkal, a vezér agája hajót kísérőt kíván tűllem, vele együtt által mentek, és hajójárúl, s kísérőjérűl dispositiót tettem, hogy megtudhassa a vezérnek Palánk dolgát mondani, vele kivűl belől megjárattam, azután egyníhány sereg gyaloggal megindúlván a Dunán hajó-

kon, délesti egy óra tájban érkeztem Galambvárához, az hol is csak addig mulattam, míg ebídet öttem, és a békkel is, s magam tiszteivel beszílhettem. Délután két órakor onnan is megindúltam, és Dobra, s Poricsa között napleszálltakor meg szállottam. Galambvárárúl küldöttem el Madács Péter uramat Poserolczára nímely dolgokkal, töttem arrúl is dispositiót, hogy Galambvárában lívő élésmesterem, és kapitányom Pogány Zsigmond az ott lívő munitióimmal, rabjaimmal, és német praesidiáriusimmal, a mikor a császár Dunán feljövő hidasi oda érkeznek, azokra reá rakodjanak, és Poserolcza felé felmenjenek, ugyan ma utamba tanáltam elő Csatra passa Ogli nevű béket három sajkával, és 48 hidasokkal, kivel is szemben voltam, és a Vaskapufelé való hirekrűl, és dolgokrúl vele beszílgettem, és hogy a feljebb említett dolgokat a hidasokra felvitesse, vele elvígeztem, parancsolatom szerint tíszteim 117 szalahort utánnam küldöttek, kik be is értenek. Reggel híves s nappal meleg idő volt.

25. Péntek. Ma lívín emlékezeti születésem napjának, Istennek hálát adván, becsületes híveimmel való conversatióval töltöttem el az napot. Az íjjel rendkívül való nagy szélvész támada a Dunán, mely ma egész napestig is mind tartott, az nagy szélvész miatt az előttünk való veszedelmes Tachtaliára nízve a mai napot helyben való heveríssel kellett eltöltenünk, küldöttem azért szárazon egy hadnagyomat, strásamesteremet egy jó csoport hajdúval Poricsára, és Hersovára, hírt adván az arra felé való passáknak, és magam embereinek is menetelemrűl, és nímely dolgokrúl előre dispositiót tettem. Irtam Galambvárába, Jeni-Palánkra, és Poserolczára is. Ezen nagy habok között

is egynihányad magával küldtem által valamely Lipkova nevü puszta török város helyre és szőlőhegyekre, ha valami embert kaphatnak, de semmit nem kaphatván, nagy veszedelemmel tértenek meg, s jöhettek által.

26. Szombat. Az íjjel éjfél tájban érkezének Landor-Fejérvárrúl levelek török tatár hadaknak a Dunán való által költözíseknek az hírivel, kiknek az arnoltok és urmeliek passája Mahmut bék Ogli praeficiáltatott, a vezér is szemben lívín vele az költöző helyen, a mint Sándor uram irta, mondott olyat a vezér neki, hogy a vezér is kevés napok alatt utánok fog menni, ezen levelekre válasz títetvín, három fertály óráig mentem le a Dunán, és újjobban ki szállottam, az hol találtam az poricsai kormányosokat, de a szél fuvása újjulván, a kormányosok sem biztattak a Dunán való lemenetellel, már ezen alól veszedelmes, és kősziklás lívín a Duna. Az mai szálló helyemen találtam azt a három üres gemiát, kiket az elmúlt lármákban magam mellett tartóztattam volt, kik is a szél miatt harmad naptúl fogva itt hevernek, így keletvín kedvem ellen temporisalnom, küldöttem el Bohus Márton főélésmesteremet százig való szalahorral, és egy jó sereg gyaloggal által a hegyeken, kiket a császár hajóinak felszállításokra küldöttem, küldöttem egyéb szüksíges dolgaimnak folytatására is, irván általa az poricsai passának, és az havasalföldi vajda cserneczi kapitányának, magam penig az szélnek csendessígit vártam.

27. Vasárnap. Az íjjel esső esvín, a szél megcsendesedett, reggel azért isten segítsígibűl megindúlván a veszedelmes tachtaliának, mind nagyobb, mind apróbb hajókkal, Isten jó voltábúl, bíkível ál-

tal jövínk, szállottam a minap Rhámnál mellettem le jött sajkákhoz, az itt való bég és Ejup thihája velek lívín, hozzám jöttek, és a sajkákrúl lövísekkel excipiáltanak, azután a hol a falu van a szigethez szállottam, itten sátorokat vonatván, itt is háltam. Az itt való Abdulnebi passa, kit minap küldtem ide, és az poricsai agák jöttenek látogatásomra. Ebéd után valamely szép forrásnak látogatására mentem sajkán. Az császár ílíses hajóit az tachtalián fel szállítattam. Az hersovai passának Ali passa a Vaskapunál lívő thihájának leveleket irattam, Győri Gáspár nevü gyalog főhadnagyomat 88-ad magával Mehádia felé expediáltam.

28. **Hetfü.** Feles üres hordókat hozatván fel ezen úttal magammal, itten termett borokbúl bort vitettem; az itt való passával, és agákkal különös conferentiát, s devánt tartottam, és jelenlítekben az itt lívő parasztságnak előre magam eleiben hivattam, és kérdíst tettem, ha a mostani ide jövetelemmel hadaimra lehet-e panaszok? kire feleltek, senkinek semmi rövidsíge nincsen, hanem az mely zászlómat tegnap küldöttem a felmenő hajó mellé, azokban nímelyek egy embernek 200 okkáig, harmadiknak 50 okkáig való borbóli kárt tettenek, azért kívántam hogy a parasztoknak két embere, a passának egy embere, egyik élésmesteremmel kimenjen az hegyben, és az mint a kár megbizonyosodik, valamint az több borokért fizetni fognak, úgy fizetnek meg azokért is, arrúl őket assecurálván, kí is mentek mindjárt, és megtérvín, az mint a választ hozták, az károsoknak mindjárt megfizettettem, és ahoz kípest a török politia szerint a passa, és kadia pecsétjek alatt recognitiót vettem, ezt penig azért cselekedtem, hogy in privato az passa

insinuálta, hogy az itt való bék Ejup thihája, és az itt való tíz sajkáknak fejek, az Ali passa szilliktárja, hamis vádakkal, és hadaim excessusinak informátióival kivánják az vezért megtalálni, ezen recognitiót az passa javallotta in illorum confusionem. Az ílíses hajók ma is takarodtak, és a kik terhesebbek voltak, az nagy borozánokbúl a Dunának csekélyebb voltához kípest, és a Dunábúl ki tetcző nagy kövekre és sebessígre nézve az ílésnek jobb részit más hajókban hordották, és az terhet könnyebbítették. Ezen közben érkezék Dósa Mihály, Sándor Gáspár uram, és a kapithiháim feles leveleivel, kikben írják a vezér eliben hozott nyelveknek fassióit, és ezen okbúl álló török tatár hadaknak a Dunán való által költözisit. Az nímet nyelveknek vallások az, hogy a nímet tábor a Dunán által menvén Varadinnál, három felé szakadott, Hajszler a lovas hadakkal Eger felé ment, princz Croje penig az gyalog regementekkel Eszék felé vette utját, hogy ottan által menvín Buda felé menjen, az imperialis hadak penig, az kik a német császárnak segítségire jöttek, azok is túl a Dunán az Bácska felé mennek a Duna mellett Pest felé harmadik corpusba hazájokkan igyekezvén, mivel az imperiumban lívő francziai király armadája az nímet császár, és imperiálisták ármadáját, kikkel Badensis herczeg volt, megverte, és magát is Badensist elevenen elfogták. Ezek után nagy bajjal, és veszedelemmel magam is megindúltam által az tachtalián, az kiket a hajókban a Dunának Törökország felé való partján értem, azokat magammal által vittem, az többit penig már az Dunának Halmágy felé való partján értem, mindöszve az ílíses hajók huszonnyolczra töltek, azon kivűl két sajkák, az kik ve-

lek járnak, az éjjel azért magam is velek együtt háltam. Egyik ilísmesteremet Obláneczki Jánost a Dunán alá üres gemiával elígsiges comitivával leküldöttem, Dósa Mihályt is melléje advân, és elégsiges költsíget advân keziben, kiken konyhámra való szüksiges vásárlásokat szerezzenek, ha szinte Nikápolyig, s Oroscsíkig kell is le menníek. Irtam Dósa által az hersovai Human béknek, a nikápolyi, és vidinyi passáknak, és a eserneczi oláh kapitánynak, a Dunán jöttömben penig irattam választ az tegnap érkezett levelekre. Szép csendes idő volt.

29. Kedd. Érkezínek jeni-palánki kapitányomtúl száz harminczig való szalahorok, kikkel és magammal hozott szalahorokkal reggel megindúlván, és az hajókat is magam előtt megindítván, az előttem lívő sebes vizein a Dunának, úgy mint az Dojkán, Szirinkán, és Koza nevű helyeken húzattam által a hajókat, és Drenkova nevű puszta kőtornyon innen szállottam meg magam is. Ma egy csauz jött L.-Fejérvár felől, az ki nekem is leveleket hozott, délután penig öt sajka érkezett a Dunán, az tegnap érkezett leveleknek válaszival küldöttem sietve Poserolezára Csáki András nevű bejárómat, hogy onnét újjobban más bejáróm vigye postán a leveleket L.-Fejérvárra. Szép idő volt.

30. Szerda. Ma érkezék hírem, hogy a tegnap lement öt sajkákon volt az fővezér komornyíkja, ki is a császárhoz Drinápolyba küldettetett, ugyan azon sajkákon jött a fővezér levele, az ki nekem szól s a mellett a császár fermánya is. Ma napestig helyben voltam, de napestig is tíz ilíses hajónál az sebes vizeken által nem hozathattam, újjobban hajduimat küldöttem Palánkra nímely dispositiómmal, és Sándor

uramnak szólló levelekkel, kiknek megküldísit a palánki kapitányomnak recommendáltam. Bohus Márton élésmesteremmel elmaradott hajóm eleiben is egyníhány hajdúkkal, és szalahorokkal egy hadnagyomat küldöttem Poricsa felé. Szép idő volt.

OCTOBER.

1. **Csötörtök.** Reggel megindúlván, és drenkovai puszta toronynál egy kevessé megszálván, azon felül jöttünk által az Dunának törökország felől való partjára, tizenkét éléses hajó, ki előttünk, ki utánnunk indúlván, azokkal együtt Dobra, s Galambvár között szállottam meg éczakára; érkezvín újjabb szalahorok is Poserolcza tájárúl, azokat is az hajók segítsigire küldöttem. Két rendbeli levelek is érkeztek L.-Fejérvárrúl, és Poserolczárúl. Én is küldöttem dispositiót, hogy az hintómmal nímely seregeím s udvari szolgáim jőjjenek előmben, helyet terminálván nekik, hová jőjjenek. Szép nyári idő volt.

2. **Péntek.** Indúltam meg idejín reggel, és az ílíses hajókat is megindítottam, tíz óra tájban érkeztem Galambvárához, az hol míg dolgomat végezhettem, s holmi dispositióimat tettem, eljött az dél. Délután onnan is megindúltam, és jöttem éczakára, az hol az Pék vize a Dunába szakad. Szép idő van.

3. **Szombat.** Parancsolatom szerint az hintómmal, a kiknek ki jőni parancsoltam, eljüvín, idejín reggel hintóra ülvín, az hajókrúl az ebeimet is kihozat-

ván, vadászattal jöttem. Érkezének Sándor Gáspár uram tudósitásai L.-Fejérvárrúl, hogy a fővezér kivánja velem való szembe lítelit, kire nízve az fővezér levelit az én oda való menetelem felől, az ő kegyelme mellett lívő bejáróm által fogja megküldeni. Szent-Andrási Jánost küldöttem el Fejérvárra a fővezérnek, Tatár Chámnak, és Sándor uramnak írt leveleimmel. Bai Mihály uramat az Magyarország rísziríil való kipithihámat is itt tanáltam, ugyan ő kegyelme hozta az előmben hozott leveleket. Beborúlt idő volt.

4 Vasárnap. Sándor Gáspár uramnak más occurentiákra nízve újabb leveleket is irattam a fővezérnek, és tatár Chámnak, ugyan azon levelekkel küldtem el postán Bai András bejárómat, reggeli prédikátió után legelsőben is volt audientiája Bai Mihály uramnak, volt azután audientiája egyéb hadi s főrendeknek, tiszteknek külö-külön materiában. Érkezék Szendi Mihály bejáróm Sándor uramtúl L.-Fejérvárrúl levelekkel. Szép idő volt.

5 Hétfü. Sokféle dolgok jüvín előmbe, sokféle embereknek volt exámenjek, udvari kapitányom keze alatt lívő hadaim tiszteinek volt audientiájok. Érkezék meg estvefelé Sándor Gáspár uram, a vezér és thihája leveleivel, kiben invitálnak L.-Fejérvárra conferentiára. Szép idő volt.

6. Kedd. Irattam választ a vezérnek és thihájának. Volt beszílgetésem Petróczi István, Sándor Gáspár és Madács uraimékkal. Ezek után felesígem mellett hagyandó tiszteimet felesígem jelenlítti ben előmben hivatván, mint folytassák a dolgokat, L.-Fejérvárrúl megtérésemig, eleikben adtam. Ezekután megindultam és utambúl a feljebb írt török levelekkel Sándor ura-

mat Fejérvárra előre expediáltam, meghagyván, hogy a hagyott helyre elömbe választ hozzon, szállottam meg napleszállatkor a szendrői mezőn, a várhoz közel. Szép idő volt.

7. Szerda. Idejín megindúltam, és Izárcsikhoz közel ebídre megszállván, Izárcsiknál várt Bai András bejáróm kapithiháim informatióival. Voltam szemben egy régi ösmerősömmel, Szuliman passával, ki is a vezértűl rendeltetett Izárcsikhoz. Éczakára szállottam Visniczen innét az Duna mellett, az hol is megegyeztem a hajóimmal. Szép idö volt.

Anno 1693 die 8. Octobris. Az elmúlt éjjel éjfél tájba érkezék meg Sándor Gáspár uram az török táborrúl, az hol is az tatár Chámmal, az fővezér thihájával és Reiz-effendivel szemben lévén, hozta meg hírét az tatár Chám, és a fővezér thihája: az küldött ajándékot igen kedvesen vették s magokat az fővezér előtt dolgaimnak promótiójára ajánlották, ajánlotta magát az Reiz-effendi is, mondván, mind ő, mind a thihája, hogy az eddig való rendtartás s canon szerint expediáltattak, és hogy idején reggel kivánja az fővezérrel való szemben lételét, hajnal előtt azért jóval lámpásoknál megindulván, és az hírrel, hogy megyek, embereimben az vezér thihájához praemittálván, az táboron kívül az Duna mellett az míg az csausz passa ki jött, megállapodtam, jó feles sereg Diván és Alaj csauszokkal ki jüvín előmben, hozta ki előmben egy felöltöztetett lovát is az fővezérnek, köszöntvén az vezér nevével, és az lóra felültetvén, barátságos beszélgetés között hozta elő, hogy az a hírek, az franczia ármáda az német ármádát igen megvette, és az ki fejek volt, elveszett, ugy van hírekkel, gyászolják is, az kornyétakon, zászlókon, dobokon fekete ma-

teria fütyeg, és hogy egy része Szeged felé menvén, egy része még is túl Varadinon mutogatja magát, kit mások Gyerovitnak neveznek, hozta elő az Dunán által ment török és tatárság dolgait is, beérkezvén azért az csausz passával együtt szállítottak elsőben is az vezér thihájához, kivel való beszédem complementizálásbúl, szolgálatim recognitiójábúl és magam ajánlásábúl állott, Skerlet lévén mind a vezér előtt, mind thihája előtt tolmácsom, ezekután mentem gyalog a vezér thihájátúl nagy nehezen, és segítve is a vezér sátorához, az audientiás sátorban megállítván, és leűltetvén, a szokás szerint ki jüve egy előre a vezér maga belső sátorábúl, előtte jüvín ki a Reiz-effendi kapucsilár thihája és ministeri, köszöntésem után nagy embersígesen replicált, ajánlván kegyelmességét, és hozván azt is elő, hogy szüksíges lévén a Duna szorossaiban az én arra felé való létem, azért haladott eddig audientiám, gondomat viseli, jó reménységgel legyek, kíre én is mind vezérsége előtt, mind annakutánna vezérségében minden jót látván tűlle, az reám bízott dolgokban szivemmel, lelkemmel, és fejemmel kivánok neki szolgálni és complaceálni, de ha vagy betegeskedésem, vagy pedig hadaimnak kevés volta miatt úgy nem szolgálhattam, az mint én kivántam, azért megbocsássson, kezében vagyon, hogy velem jót tehessen, és erőt adhasson, hogy én is alkalmatosabb lehessek császár szolgálatjára, kire a vezér: ha szinte betegeskedtem is, az szolgálatban hadaim s embereim által fogyatkozás nem volt, ha Isten adja, semmit se búsuljak, gondomat viseli, ezekután tudakozódott az erdélyi hirekrűl, kire én, quartély ideje közelgetvén intentus az ellenség az maga telelésire, s téli quártélya provisiójára való gondviselésére, gyalog hadai benn vannak

az németeknek praesidiumokban, az lovassával pedig Veterani még nem ment be, úgy van hiremmel, Karansebes és az erdélyi vaskapu között vagyon, és négy száz szekér élést hoztak Erdélybűl neki, vigyáz a határra, mert Lugos Lippa felé is commendérozott maga mellől valamely hadakat, azután volt szó az Duna mellett való közelebb járásomrúl, és hogy Halmas, Mehádia felé gyalog portásimat küldöttem vala. magam az hajók felhozatásában fáradoztam, egynehány éczaka velek együtt háltam az Dunának Halmágy felől való partján, de Halmás felé való parton egyebet valamely keveses tolvajoknál nem találtak; Mehádiafelé pedig az kik jártak, praesidiumot találtak ottan, ezek után halasztá a több beszédet más audientiára, és egy nusztal béllett kaftánt hozatván felkaftanyoztatott, és 14 az velem lévő embereimben, még az vezér thihája sátorában voltam, jött oda Kurt bék látogatásomra, és mondván az ellenség táborának még Kerevér táján való létét, és hogy arra Szerémség felé küldötte által a vezér portára a Száván által, a vezér sátorábúl kimenvén, és azon lovára, a melyen behoztak, felülvén, az thihája sátora háta megett, az hol az én számomra sátort vonatott volt, arra szállították, az hova is mindjárt a vezér konyhájárúl ételt hoztak ugyan a vezér szolgái, bejárói ministrálván az tavali mód szerint, valamely agát is rendeltetvén gazdáúl; jöttek látogatásomra délután az Szarhátli Mehęmet passa, az ki nem régen szabadúlt Veterani kezébűl, az után a fővezér agáibúl kettő, azután Skerlet uram, kivel tovább egy óránál volt conferentiám, azután az francziák Marchio de Lora uram, az ki mellettem lakék, Fonton uram, az orátor residense, ezekkel is sokáig conversálkodván, vacsorán

is nálam voltak, nagyobb mértékben hozván az étket mind magunk asztalára, mind mások mellettünk lévők asztalára a vezér emberei. Küldöttem volt én is hoffmesteremet a vezér mellett lévő tolmácsommal a tatár Chám bashaznadárja, a jancsár aga, tefterdár, és Csaffer p. l. fejérvári szerdár látogatására, és magam insinuálására. Az francziáknak, úgy Skerletnek is valami borral, és kenyérrel kedveskedtem, melyet kedvesen is vettenek. Skerlettel való conferentiában hozódtak elő az franczia király victoriái mind tengeren, szárazon, kiket a tatár Chámnak Lengyelországon lévő embere, ki most jött meg, irja a Chámnak, kit confirmálnak Erdélybűl, és az havasalföldi vajda, úgy mindenféle nyelvek is. Volt sokáig discursusunk de universali et particulári pace christianorum, mondván Skerlet uram, hogy ezekbe quoad universalem pacem mind a pápa, mind a sveciai király, quoad particularem pedig csak a pápa lehet az eszköz, mivel az pápa intendál, ut sit pax universalis christianorum principum inter catholicos, et fiat bellum religionis, ennek ratióit is adta, a Svecus pedig több evangelicus fejedelmekkel intendál ad unionem, ut se in manutentione religionis contra catholicos defendant, hozta elő Skerlet uram, quod supremus vezirius non possit esse sibi praesens, quia et ipse, et alii de capite suo metuunt, et nescit, quo fato eodem modo negotia istius imperatoris fluunt, sicuti praeterito anno, hozódott elő, quod conservationem militiae meae velint omnino ministri, quia omnino apprehenderunt, quod si illi debeant esse inimici, qui hactenus ex meis fuerunt illorum amici, et fideles, apprehendunt consequentiam, quod haec ad ipsorum damnum vergerent, nec imperatori rationem reddere possint, javallja azért, hogy mind tatár Chá-

mot, mind az portai ministereket, meg csak teskerectieket, és Zulfikár effendit is magam megjárjam, és a mint a dificultásokat ő előtte proponáltam, hogy a vezérnek megmondja, nekie is proponáljam, ezek után hozódtak elő az erdélyi dolgok, jelentvén nekie, hogy az erdélyiek mellettem vadnak, és az porta hűségében bucsúznak, és redealni kivánnak hazájokban, nem látván ennek a campaniának az ő reménységök szerint való effectusát, és hogy én a fővezérre relegálván őket, az fővezért is megakarják tanálni közönségesen, azért ehez a dologhoz ő mint csak opinióját adja, mondá erre, ezen dologgal nem kell hirtelenkedni, mert megharagudhatnék a vezér, accomodatiójokat egyébiránt mind ők, mind mások urgeálhatják, az mi pedig neki az erdélyi insinuatiójokat s tractátusokat, az kit az H. vajda által folytattak, bizonyítja Istennel, ő nem volt abban eszköz és részes, volt szó, és discursus közöttünk, nem kell e attúl tartani, hogy az törököt praeveniálja a franczia a némettel való békesség iránt, de szinte midőn ezen dologrúl nagyobb confidentiával lett volna a beszélgetés, érkezék Marchio Lora uram Fontonnal a franczia orator residensével, s interrumpállák a beszédet, a míg asztalhoz leülvén a francziákkal, volt conversatióm velek, de nem egyébrűl, hanem az elmúlt campaniában az török és német ármádának folytatott dolgairúl, és hogy ha Landor-Fejérvárat meg nem segitették volna a törökök, 12 nap alatt elvesztették volna, eleget nyert, ugymond a török, többet ide jövetelek után nem is cselekedhetett, mert nem volt módja az általköltözésben, a német pedig a mennyiben fegyver miatt derék nagy tisztek is veszvén el a l.-fejérvári obsidioban, de inkább ruinalodott a döghalál miatt, a németnek pedig volt

negyven ezer embere, csak német, L.-Fejérvár alatt tizenöt ezere volt az imperialis hadakbúl álló, a többi magáé a császáré, a töröknek pedig volt ez idén olylyan ereje, a minémű Bécs megszállásának esztendejétűl fogvást nem volt; vacsora után szállásokra menvén a francziák, izenék, hogy szerencsés volt az én látogatásomra való jövetelek, mert postájok jött az franczia király leveleivel, kikben is a királynak a tengeren való victoriája az anglusok ellen, és az angliai király s bavarus ellen való a szárazon confirmáltatik. A mely urakhoz hoffmesteremet küldöttem vala, megtérvén secundum politiam ipsorum favorabiliter, és magok ajánlásával; küldöttem volt a Rézeffendihez is Haszan agát, az ki is szokott ajánlási után izené, hogy a tatár Chámot, és Galga szultánt is ne tágitsam, mert a vezér előtt azok promoveálhattyák dolgomat jobbann, azonban a vezér thihájának vessek valamit a torkába, s igéretet is tegyek többrűl, háromszor ülvén lóra, és háromszor szállván le, és az vezér sátorához is gyalog menvén, megeröltetvén lábaimat, estve roszúl voltam, alig léphettem csak egy lépést is, lenyugodván, rendkivül való szél támadott, s arra nagy zápor esső, nappal pedig meleg idő.

Die 9-a pénteken. Jó reggel Sándor uramat a francziákhoz küldöttem, izenék ő kegyelme által a tegnap jött dolgokkal a fővezér, és tatár Chámot aggredialják, és engemet a király nevével mint fognak recommendálni, és accommodatiomat a porta részirűl urgeálni, a vezérrel szemben levén, én hozzám is eljűnek mind az királytúl lött hirekkel, mind a vezér resolutiói iránt, idején reggel felment a vezér a vár árkánál felvont sátorához, a várnak reparatiójában fáradozván, én pedig sátoromnál hevertem, alteratiom lé-

vén, küldöttem Sándor uramat Skerlet uramhoz is, ki ő kegyelme előtt is adta ki magát némely dolgokban, persvadealván mindenek felett a tatár Chám, és Galga szultán által folytassam ezen az portán dolgaimat, beszélte tegnap előttem is, hogy a törökök iránt a tatár Chám disgustatus, de olyat veszen eszébe, hogy a vezér nem hadja el magátúl a tatár Chámot, le viszi magával Drinápolyba, facietque ibi illi omnem satisfactionem. Sándor uram hozván elő neki én közöttem s H. vajda között leendő megbékéllést, kire ő kegyelme kivánna eszköz lenni, approbálta igen, és persvadeálta annak az atyafiságnak renoválását, mondván, hogy ő is írni fog az H. vajdának, cum habeat cum illo affinitatem, minthogy a Skerlet fia veszi el az H. vajda leányát, Sztolnik Constantin fia pedíg a Skerlet leányát, kivel is az H. vajdának Constantin Bránkovánnak az anyja egy testvér volt. Érkeztek leveleim az moldovai vajda mellett lévő residensemtűl Székely Zsigmondtúl, és ugyan az moldovai vajdátúl is, kikben írják, hogy az lengyel király a tatár Chámhoz követségben Reuchy Sztarost Helmszkyt küldte, az lengyel tábor pedig Kameniczhez nem messze valamely palánkot épít, ajánlván minden atyafiságát az moldovai vajda és mellette lívő residensem assistentiaja iránt is, ezen leveleket a franczia orátor küldte kezemhez Drinápolybúl. Hozá elő tegnapi beszéd között Skerlet azt is, hogy ezek a törökök azért accomodállyák olyan gyengén kicsiny mértékben hadaimat, hogy olyat hisznek, magaméból is toldhatom, minthogy eddig sustinealtam, és mind udvart tartottam, jól élvén, s mind pedig hadaimat conserváltam, feles expensakat tévén, jól tudják, hogy azt az portátúl adatott pénzzel, succursussal véghez nem vihettem volna. Volt

nálam egy cserkesz Bék nevű tatár is, ki annak előtte fővezérek kapujin szokott volt lakni, és vezérektűl én hozzám is járós volt levelekkel, most penig az tatár Chám mellett lakik, beszílte az tatároknak megkedvetlenedését, az lovaknak nagyobb rísze döggel elveszett, a tatár Chám becsületiért, szeretetiért jöttek ki ennyi számmal, és Erdélyfelé való indúlásnak, s praedálásnak reménységivel, de hogy által kellett osztán jüni a Dunán erre felé, akkor osztán egynihány ezeren vissza mentek, akkor voltak harmincz ezeren, és Bucsák felé is az mely szultán Erdélyben én velem volt, az is megint annyid magával ment volna be Erdély felé más passuson, mondja. nem csak lovok, de magok is igen halnak az tatárok döggel, és hogy a tatár Chám be fog menni a vezérrel a császárhoz, s meg fogja mondani, hogy ilyen formán tatár Chám, s fővezér kijüjjön a jövő esztendőre, abban micsoda ratiokra nézve, módot nem lát, és micsoda hadat javall egy szerdárral L.-Fejérvárhoz szállítani.

10. Szombat. Érkezvín Lengyelországbúl leveleim Jablanoveczky uramtúl, úgy a moldvai vajdátúl, és ott lívő residensemtűl is, kikben a francziai victoriairűl, és az tatár Hámhoz indúlt lengyelországi követrűl írnak. Jüvín levelem azomba Jeni-Palánki kapitányommal, az Jeni-Palánk, és Galamb-vára között pandúrok miatt elfogatott Kapucsi passa felől, kit a vezér Bukurestre küldött volna, s onnan megtérő útjában fogták el, ezekkel az dolgokkal küldöttem fel Sándor uramat az vezér thihájához, és Reiz-Effendihez, Horvát Ferencz uramot penig az tatár Chámhoz, kit igen kedvesen vettek. Voltak nálam az franczia urak is, az francziai udvartúl érkezett leveleket olvasván előttem, kik vagynak írva az francziai királynak

Flandriában, az angliai király, és bavariai elector. s az nímet császár velek együtt lívő hadai ellen, úgy az tengeren az anglusok, és hollandusok ellen obtineált victoriairúl, tettek azomba relatiót a vezérnek, mennyiben proponálták a király nevivel az én dolgaimat, és hogy a fővezér asseculálta őket, hogy más vezéreknél többet cselekeszik irántam, megtapasztalták hozzám való affectioját a vezérnek, és mint egy offendáltatott az ő recommendatiojokkal, s királyok mellettem való interpositiójával, mondván azt, quod Thököllius nobis est necessarius, et semper fuit fidelis, multa, et magna servitia praestitit isti imperio, mely jó akaratjokat, fáradtságokat én is megköszönvín, magam dolgairúl, szükségeirűl velek confidenter beszílgettem, s vígeztek úgy velem, hogy már ezután én is az fővezérrel tractáljam magam szükksíges dolgait, és kivánságit, és a miben maradtunk, vagy accommodáltatom a fővezértűl, velek is közöljem, mert a vezérnek előttök tött ajánlásához kípest, hogy ha szavának embere nem lenne, újobban adhuc potentius nomine regis aggredientur, et regi etiam perscribent, s mind az tűllem hallott, s mellettem experiált dolgokat, s mind penig ezen a portán mennyiben accomodáltatom, s miben hagyatom. Az vezér thihájának újjobban is valamely ajándékot küldöttem, és többet is igértem, ha az vezér előtt patronusom lesz, ki is ajánlotta magát. Az Reiz-Effendi penig izené, jobb volt egy két napot halasztanom a tatár Chámnál való audientiát, míg a vezérnek megbeszílhetem dolgaimat, Skerlet penig javalja, hogy az vezérrel való újjabb audientia előtt lennék szemben az tatár Chámmal. Érkezék a császár postája Drinápolybúl az fővezérnek szólló levelekkel, kikkel az

fővezér hertelen délután ment az tatár Chámhoz. Érkezék estvefelé hír az Tömösvár felé Dunán által ment hadakrúl, hogy a Maroson az tatárság által menvín, valamely egynihány száz labanczokra akadván, felvertík, s azon alkalmatossággal nímet leveleket is fogtak el, s ide küldtík, ezekre nízve az audientia solicitálását én is suspendáltam, látván a vezér distractióját, hanem tartottam conferentiát becsülletes híveimmel az előttem álló állapotokban, a vezérrel leendő audientiámban, mennyiben proponáljam magam, és hadaim conservatióját níző dolgokat.

11. Vasárnap. Nem alább való, hanem nagyubb mértékben vagyon itten az gazdálkodás, és fővezér konyhájárúl való provísio minden mellettem lívö rendekre. A vezér, mihént megvirradt, a vár építetísire felment felső sátorában, az várat concernáló dolgokat folytatván, introdukáltatja az tábori jancsárságot is. Az francziai orátornak magam neve alatt leveleket iratván, azokkal és bízonyos instructióval rendeltem Bai András bejáromat, az francziai doctornak is, a ki eddig mellettem lakott, hogy az én költsígemmel Drinápolyig kisírje, s vigye commissariusnak ugyan őtet rendelvín. Sokáig való beszídem azért volt francziai doctorral, és credentiakíppen reája szólván, irattam az orátornak is, hogy izentem általa, describáltam előtte, micsoda nehézsígek, s difficultások ídegeníthetnének méltán el ezeknek a dolgoknak folytatásátúl, non experiendo primo validam protectionem Portae Ottomanicae, imo et me in bonis facultatibus, et sanitatem, et uxorem meam perdiderim, mihique adhaerentes desperatos reddiderim, quando in iis, quae in ista campania procerto sperabam, succumbunt, és hogy az eddig való praxis, s experientia szerint, bár a föve-

zér mindenre ajánlja is magát, nem remínlhetem, hogy verbis facta correspondeant, nec sum in illo statu, quod sperare non possim et ab imperatore Romanorum gratiam, et bonorum meorum restitutionem, tamen causam publicam, et honorem vita mea conjunctam sentio, animusque mihi additus ad meliora, in tantis Regis Christianissimi victoriis, durabo ergo adhuc; — Secundo: mikor Drinápolyban voltam, engem az orator hitire assecurálván, quod in omni contingenti casu securus lehessek benne, hogy recursusom lehet az franczjai királyhoz, éshogy ezen materiában instantiámat meg fogja írni az királynak is, úgy lehetvín én is csendesebb elmível, ha szinte excluso me kivánna is ez a porta megbékílleni az némettel, de leszen receptaculumom in omni casu Galliában, és noha engem az orátor hitire assecurált, hogy ha in tali casu recipiálnám ő hozzá magamat, a francziai király Galatában lévő residentiájában protegál, és kísz fegyvert is fogni mellettem, de ajánlása szerint a király resolutióját meg nem hozatta, obtestálom azért Istenire, lelkire általa az orátort, írja meg positive, mert Krossi uramtúl a főministertűl, Sándor uram Francziában líttiben esett olyan szó, quod in Gallia haeretici protegi non possunt, írják meg, sive possim, sive non sperare protectionem, constantia enim mea, et sinceritas erga coronam Galliae publica est toto orbi, és hogy volt olyan idő magyar országban laktomban, hogy szolgálhattam, s szolgáltam is az francziáknak. Tertio. Annyiba tartom, izentem arrúl is, mintha ajándíkon adná az orátor, hogy ha az királytúl várható pensiomat idejin megadja, és megadását holnapokra nem differálja, minthogy az királynak is az az parancsolatja, hogy azon én pensióm in fine campaniae adatassék

meg, nem úgy az mint most szokták az ministerek kiszolgáltatni, tavaszal, és nyárban, minthogy én nekem is az oly költsígre, télire kelve. udvarom nipe és hadam ruházására s költsigire most vagyon nagyubb szükségem, ezeket jól apprehendáltatván a doctorral, elbúcsúzott tűllem, szerzettem a vezértűl is egy hajóra fermánt, az kiben itten szállhasson, és két lúra való fermánt, hogy a mikor szárazra kel Oroszcsiknál mindenütt két lovat adjanak neki az utakon, tettem azomba dispositiót, hogy pínz útján is Bai András lovakat procuráljon, kiben szolgáit, és szépetyeit vihesse, minthogy az lúra való fermány csak a doctor és Bai András személyíre deserviál, magam sajkáján küldöttem le poserolczai rívig, Orlai uramat rendelvín Poserolczáig commissariussának, hogy hintón vigye be Poserolczára, és felesígemmel szemben jutatván, tisztességesen és jó provisióval expediálják advân Orlai uram keziben is valamely száz tallérokat hogy az eddig szüksígemre költött orvosságokért, és a kiket fog hagyni most is számomra, megfizessen, itt is száz czikkiny aranyat adván ajándíkon nekie, meghagytam Bai Andrásnak, egy pínzt se engedjen neki Drinápolyig költení. Valamely dolgokkal küldöttem el Palánkra Izsákit az palánki hadak ezerstrásamesterit. Küldöttem Szentandrási János tolmácsomat valamely itt az táboron lívő Miszirli Ogli nevű három boncsokos vezér köszöntísire, és ugyan a l.-fejérvári szerdárhoz is valamely izenetekkel. Az francziáktűl referált a franczíai király tengeren s szárazon ebben a campaniában interveniált victoriáit ugyan magokkal irásba letítetvín, így következik: Prima victoria Regis Christianissimi fuit super mare 29. Junii Dnus Marsalchus de Pontoville, generalis exercitus gallici,

cum obviam iret Dno Comiti de Nodos, qui ex mediterraneo mari debuit se conjungere cum 22 navibus magno exercitui, qui erat in Oceano; offendit in littore Portugallico ad promontorium Sancti Vincentii naves Hollandicas, et Anglicas octodecim bellicas, quae comitabantur alias ducentas mercatoreas, statim Dnus de Pontoville, qui habeat 72 naves majores, ordinavit tella super hostem, et illas celeriores naves praemisit, quae post aliquem conflictum 5 bellicas naves ceperunt, et ex illa classe sexaginta mercatorias, et aliquot cum tormentis submerserunt, reliquae naves hostiles cum partim aufugissent ad insulas Canarienses sub fortalitio Ladix, et ad fraetum Gilbratar, Dnus de Pontoville divisit suum exercitum in tres partes, ut reliquias hominum persequi, et capere posset Dnus de Cotlogon, qui praeerat uni parti, plane in fraeto Gilbratar quindecim naves invenit, cepit novem, et sex submersit, Dnus autem de Pontoville ivit in insulam Ladix, et significavit commendanti in fortalitio, quod si non traderet naves anglicas, et hollandicas, illas in portu curaturum comburi, et arcem Ladix tormentis et bombis everti, et destrui juberet, quoniam arx illa dependet a Rege Hispaniarum, qui habet foedera sua cum Anglis, et Hollandis; adhuc de responso est dubium; jactura hominum debet esse plus quam triginta quinque millia bursarum, excepto adhuc corpore navium, quod praetermitto. Altera victoria fuit in Flandria 29. Julii penes oppidum nomine Pilmon, Dnus Dux, et Marschallus Franciae Luxenburg cum centum mille hominibus ivit contra Principem Orangiae et electorem Bavariae, qui fecerunt sibi in oppido aggeres quam fortissimas, habentes constantissimum exercitum plus octvaginta millia hominum, ince-

pit conflictus in cornu sinistro, ubi praeerat elector Bavariae cum copiis suis, et brandenburgicis, et quibusdam confoederatis, fuit cruentum praelium, sed ala illa victa, debuerunt copiae gallicae venire ad Anglos, Hollandos, et Hispanos, qui erant sub principe Orangiae, et rege anglico Vilhelmo ad dextram, tandem una hora ante noctem fugati sunt omnes hostes, campus remansit gallis, cum tormentis septuaginta tribus, et omnibus impedimentis, ex hostibus in campo, aut in fuga occisi sunt viginti quinque millia, quia tota nocte, et sequenti die galli persecuti sunt illos per decem horas usque sub Charleroj, ubi se recepit Princeps Orangiae. Elector Bavariae dicitur mortaliter laesus, duravit conflictus ab hora septima matutina usque ad noctem et ulterius, ex parte gallorum decem mille militum occisi sunt, princeps Borbonius, princeps de Lonsi etiam laesus framea in capite, princeps et dux Dumaniae regis filius naturalis ter in conflictu captus, terque recuperatus, uterque filius Dni Luxemburg laethaliter laesus, et plures alii, Dnus de Luxemburg civitatem, et castellum Huj caepit.

In Germania Dnus Delphinus cum octvaginta mille hominibus principem Badensem usque in centrum imperii persequebatur, princeps Badensis non plures, quam quinquaginta mille habuit, Dnus Delphinus ceperat civitates Bessigheim, castellum fortissimum; Alpajstugart caput Virtembergiae, et prima augusti debuit superare Nekrum fluvium et ire ad Germanos, quos propter ordines Regis Parentis sui debet aggredi, in quocunque loco inveniret illos, sive in campo, sive in aggeribus, sive sub fortalitio Helbron, sive in alio loco. Estve vacsora után küldöttem Sándor uramat a vezér thihájához, egy szép nusztal béllett zöld

mentét küldvén neki ajándékba, recommendálván tovább is dolgaimat nekie, hogy az fővezér előtt promoveálja, kire igen ajánlotta magát, insinuálván azt is neki, hogy örömest az fővezérrel privatim beszíllenék, kirűl izente, hogy a vezérrel szól, és holnap megizeni. Essős hideg széllel tartó idő volt.

12. **Hétfő.** Megizenvín a fővezér thihája, hogy a fővezér maga is javalja az tatár Chámmal, és Csaffer passával való szemben lítelemet, azután penig hogy velem is szemben lívín a vezér, ennek az Imperiumnak dolgairúl velem sok beszíde líszen. Hintócskámban fogatván, mentem elsőben is a tatár Chámhoz, ki is vánkost títetvín alám, s maga eleiben ültetvín, nagy nyájjossan, és lábaim fájdalmáról való kérdezkedíssel excipiálván, kezdette beszédit, melyre én is felelík, hogy Erdélybe való kijövetelemkor havasalföldiben téli időben is sátorok alatt lívín, akkor romlottam meg, s azoltátúl fogva érzek lábaimban nagyobb alteratiót s fájdalmat; azután hoztam neki elő, hogy azólta, miólta Nikapoly s Plevne táján vele szemben voltam, a mikor engem a Duna mellett hagyott volt Nikapoly táján, maga penig Arnolt országra Pristine felé ment volt az akkor felvert német hadakra, a vezérek változati miatt az én dolgaim is roszabbúl folytanak; hogy elébb hozzá nem jöhettem, ez volt oka, hogy most is a vezér hirível kellett cselekednem, egyébiránt most olyan reminysíggel jöttem, nem úgy mint uramnak eleiben, hanem többire mint apám eleiben, Isten után ő tülle várhatván több jót, és az ő szava által ezen a portán is dolgomnak jobbra való fordúlását. Kire mondta az Chám. Az előtti két vezér idejében ő ide ki nem járván, s ide ki sem conserválkódván, szolgálni nem tudott, most penig ha a ve-

zérrel az én dolgaim felől beszélni kivánna is, tudni kell elsőben az tavalyi vezér: miben hagyott, mit adott az mostani vezér, micsoda igéretekre fakadott, és mi kegyelmességgel volt, megbeszílvín azért neki rendel minden dolgokat, curiose hallgatta, és nímely dolgokban, kivált az hol az erdélyiek residense tavalyi amotiója felől, és egyik fővezértűl Vidinben nekem valamely háznak collatiója felől volt az szó, iterate kérdezte, mondván azt is, akkor tájban mikor vele szemben voltam, török végbeliekbűl is 24 zászlóm lívín, volt akkor feles hadam, volt azután öt ezer is, tavaly volt három ezer, most kevesebbre szállott, de most is vagyon két ezer öt száz emberem, amely provisióval s költséggel az előttti két vezérek tartották, azzal be nem érvén, az mit adtak is, az két három holnap alatt elkelvín, az magaméval kellett osztán supleálnom, eddig kit nyereségbűl, kit rabok sarczábúl, kit más utakon, az mint tudtam a magam becsületiért hadakat, s kaput udvart tartottam, már arra erőm nincsen, Poserolcza vidéke is elpusztúlván, had ottan többé nem telelhet, de nem hogy hadaim, de magam is Poserolczán nem telelhetek, hanem kírem a tatár Chámot, disponálja az vezért az alább írt dolgokra, ha Isten segítsige által vagy Erdélyben, vagy valamely ellensíg földín való palánkokban adja telelísünket, annál jobb nem lehet az mi részünkrűl is, ha penig az császár földín kell még ez télen telelnünk, másképen módot benne nem látok, hanem az gondviselísem alá bizott palánkokban, Poserolczán, Rhámban, Jení Palánkba és Galambvárában telelne bár ezerig való gyalog hadam, kiknek ílísek, fizetisek adattatník úgy ki, az mint más Dunamellyíki praesidiariusoknak, az minémű Poricsa, Hersova, Vi-

diny, engem penig a fővezér rendelne egy oly helyben, másfél ezered magammal, az hol beférnénk és az hadra jobban is vigyázhatnék, rendelvin egy agáját, az ki egy ember és egy lú fejiben a szüksiges provisiót, az kivel élhetnénk, kiszolgáltatná, Isten elhozván az tavaszt Sz. Györgynap tájba, újjobban vissza jönnénk erre az földre, a mikor az szolgálatnak is ideje lenne, avagy penig ha ez a modalitás nem lehetne is és magamnak Poserolczán kellene telelnem is, bár csak ezerig való embert, kinek nagyobb rísze lovas volna, osztatná el a vezér más helyekre telelísre, az hol telelhetnínek is, szolgálhatnának is hatalmas császárnak. Egy részit adhatná Mahmut Bég Ogli urmelli passa gondviselíse alá, ki is in confiniis Albaniae, úgy mint Nisen belűl Alacsakiszár, Uszlup, és Pristine táján kiteleltethetne, én is az oly hadak mellé magam Vethelyit rendelvín, egy ríszít kiteleltethetné az boszniai passa in confiniis Bosniae, száz más fél száz lovast az bujurdelemi passa is kiteleltethetne az Száva mellett. Ezekre mondá az Chám. Noha beteges vagyok, de az király becsülletiért holnap az vezérhez elmegyek, és mind az első, mind a második kivánságárúl vele beszíllek, ha Isten adja vagy egyiket, vagy másikát véghez viszem. Ezek után, és az kávéval, serbéttel, rósavízzel, s füsttel való megbecsülísnek caeremoniái után ki jüvín onnan, mentem az l.-fejérvári várba Csaffer passához a l.-fejérvári szerdárhoz, útbúl azomba küldöttem emberemet az francziához, megizenvín, mennyiben volt beszídem az tatár Chámmal, kihez is a fővezér hírivel mentem, persvadeálván azt nekiek, minthogy a tatár Hám holnap szemben líszen az én dolgaim vígett ajánlása szerint, fordúlnának ma hozzája, fordúlnának hozzája, és a

király nevível szóllanának ők is nekie felőllem, nagyobb foganatját remínlenim.

Csaffer passával is azért szemben lívín a várban, sokáig complementekbűl, és a mi hírei voltak azoknak relatiójibúl állott az beszíd, superveniálván az Duna kapitánya Ali passa is, azután hárman magánossan maradván, hoztam neki elő régtűl fogvást velem való ismeretsígihez képest, noha én nekem mostani időben is előtte semmi érdemem, és szolgálatom nincsen, de Istenért, s az réghi barátságért mind tanácsával éltessen, s mind a vezér előtt dolgaimat segítse, tudván azt, hogy szolgálhat is, árthat is, és a mikor a vezér valamit az én dolgaim felől determinálni akar, akkor ötet is hívatni fogja Hozta elő az elmúlt télen való telelő alkalmatosságával, az mely ílíst fermány nélkül adatott, az itt való teffterdárral, hogy az ő parancsolattyára adták ki, már most az fő teffterdár kérdésbe veszi, és acceptálni nem akarja, az császár dolgaiban sok felé lívín az expensák, sem az l.-fejérvári praesidiariusok, sem a furkátákon lívő furkátások, sajkások fizetéseiket az teffterdáron meg nem vehetik, az fővezér thiháját azért, Reiz-Effendit, fő teszkerecsit is keressem meg, a fővezér engem becsülettel látott, ő is szolgálni kíván, de ha igazán meg kell vallani, ezen az portán az mikor a tavalyi vezér ide ki volt is, micsoda volt az szó, (ő akkor Tömösvárott lakott) hogy tudni illik mikor Vidiny, és Nikápoly táján laktunk, úgy havasalföldiben is, az én hadaimtúl rendeletlen dolgok mentek véghez, az ország mindenütt pusztúlt, valahová úgymond fordítják az Thököli király hadait az fekete tengerig, pusztán hadják inkább a lakosok helyeket, mintsem bevárják, és tavaly is az hol hadaim voltak quartély-

ban, mennyi panasz ment az fővezérre, magam tudom, sőt az vezér elmenetele után is az szegénység reá menvín, bizonyságlevelet kivánt, hogy a fővezér semmi panaszokat meg nem orvosolván, hadd mehessenek a császárhoz panaszlani. Ezekre volt elígsíges convictiójával való válasza. Nikápoly, s Vidiny táján, és Havasalföldiben mint volt az telelísünk dolga, azután penig hogy Poserolezára szállottunk, tudja, sem ílísünket, sem fizetésünket úgy nem adták meg az császár rìszírül, hogy velle megírhettük volna, ez volt az oka, ha a szegínysíghez kellett is nyúlni, de minthogy mi azt magunk is által látjuk, hogy Fejírvárnak is így lívín dolga, csak Fejérvárnak is annyi az szüksíge, hogy ha akarná is a vezér pro hic, et nunc, a kinek eleget nem tehet, azért ezen hadat is nekie tartani nem lehet, mint sem a had miatt az török nagy rendek előtt nekem becsülletem elveszszen, jobb kevesed magammal maradnom, mint tűllök megválnom, mint sem ezen porta is a mint provideálni kellene subsistentiájokrúl, ne provideáljon, én se tarthassam, s az panaszok se szünjenek meg. Kire ő: Az török hadak telelísit tudom, az hová rendeltetnek is, a föld nípinek panaszra okot nem szolgáltathatnak, a mit a föld nípin vehetnek, jó, de azon kívül az magokébúl toldják, s magok pínzin tartják magokat, de azt ne mondjam, mert a török nemzet előtt becsülletem vagyon, ő is hozzám jó szívvel vagyon, a mint feljebb is mondá, más kapukat is keressek meg, kire én sugva insinuáltam azt az modalitást az telelísben, a mint a tatár Chám előtt is representáltam. Kire ő is felelé: Pek makul. etc. Ezzel elbúcsúzám tűlle, s menìk azután a fő jancsár-agához, ki is több utánna lívő jancsár tiszteket, s azok között a tavalyi

l.-fejérvári jancsár agát, s az ki most ben marad a várban, azt is elő kivánván, azoknak jelenlítekben becsülettel látott, sokáig voltam nálla, insinuálta, hogy ő tavaly Konstanczinápolyban Szejman passa volt, az mikor penig Karamusztafa passa vezérnél Eszéknél voltam, ő akkor annak a vezérnek maturacsi pasija volt, s engemet igen ismer; mint afféle újj, és alacson rendbűl nagy méltóságra felment embertűl voltak értetlen kérdések is, mondván a többi között: Hajzler nekem mostan kedveskedik-e, gazdálkodik-e valamivel? minthogy elbocsátottam az török nemzetnek ilyen nagy ellensígit, úgy értette az szendrői Mahmet passátúl, hogy nekem itt Landor-Fejérvár alatt való lítiben Hajzler levelet irt, az a levél mirűl szólhatott. Volt azon kivül olyan kérdíse is, az mikor Erdélybűl kijöttem, úgy értette, ötven szekér aranyat hoztam ki; mind ezekben meg volt a felelet, secundum indiscretionem ejus; vettem eszembe a több jancsár tisztek mintegy sajnállották ezen kérdíseit. Ezek után elbucsuzván, jöttem vissza az vezér mellett lívő sátoromhoz, az hová is csak hamar érkezének hozzám az francziai urak, jelentvín, hogy az tatár Chámtúl jöttek, és az én intimatióm szerint vele beszélettek, előttök is ajánlotta magát, hogy az fővezér előtt holnap sincere premoveálni fogja dolgomat, beszíllettík, ejtett előttök olyan szót is az tatár Chám, hogy még a vezér sem tudja, hol lészen telelíse, és a midőn Hemskereket az hollandusok követtyit, ki tavaly ilyenkor jött vala ide az tavalyi vezérhez, hozták volna elő, hogy az fr. o. olyat ír nekiek, az császár mellett lívő Kajmekamhoz ment volna Hemskerek azzal a szóval, hogy L.-Fejírvár alól confusióval ment volna el a nímet tábor, az nímet császár propositiói az békesség

dolgában nem lísznek ezután olyan kevillyek, persvadeálván az császárnak, bocsátanák őtet visza azon az uton, a melyen bement volt, és hiszi Istent, adducet honestiores pacis conditiones, azért úgymond a francziák nem tartanák illendőnek az franeziai királynak ilyen győzedelmíben, az lívín ellensíge az franeziai királynak is, az ki ennek az birodalomnak, annyi franczia vér omolván ő írettek az interveniált harczokon, és ezen török birodalom ellensíginek ilyen distractiót causalván az franeziai király, ha ezen a kapun, a melyre elment, bocsátanák vissza, nem volna jó consequentiára való dolog. Kire felelt az tatár Chám. Míg a vezér Drinápolyban vissza nem mígyen, az a dolog nem lehet, ki tudja penig, még a vezér is hol telel. Mondák a franeziák azt is, nem continuálhatták a tatár Chámmal való beszídeket, mert a vezér thihája superveniált, s abban kellett hadni beszídeket. Szeles s essős, és éezakának idejin hideg idők is járván, valamely föld-viskót csináltattam, éczakára abban szálván, benne háltam.

13. **Kedd.** Idejín reggel küldöttem Zulfikár Effendihez, az ki az protoculomoknak, s lajstromoknak conservatora, s ez az, a ki Bécsben is járt követségben Skerlettel L.-Fejírvárnak az nimettűl való megvételekor, requiráltam Sándor uram által, ő is patrocináljon a fővezér előtt dolgaimban, küldöttem meg neki az magyarországi, és erdélyi athnameknak pariaját, úgy némely vezérek idejebeli hadaim fizetése, s provisiója felől szólló nimely fermánokat is. Primo proponálván az hadaknak fogyatkozásit, és megszűkült állapotjokat ekkoráig, hogy ily szemtelenűl nem kellett solicitálni, okai ezek valának, hogy vagy ellenségtűl, vagy rabjaim alkalmatosságával valamics-

két szerezhettem, vagy nyavalyás felesígem is holmi költsigecskét hozván magával, azzal kellett kitoldoznom hadaimnak fogyatkozásit, mert a mint a teffterekbűl is kitetszik, annyi számú léleknek két hóra való ilíseket jó, ha kiadták, s hét nyolcz napig kellett őket tartanom, de már mindenembűl kifogyván, nincs mire kezeimet vetnem, vagy szemeimet forditanom, egyedül csak az császár kegyelmességire szorúltam. Kikre felelt. Én az király dolgait jól tudom, ő volt oka Bécsben három esztendeig való rabságomnak, és oka az török birodalom elveszísinek, jól tudom, mit beszíl az világ, és mit csinál. Bécsi rabságomban is sokat szóltam a király felől, mikor Erdélyben be ment, akkor ha az praedán nem kapott volna, az országot megtarthatta volna, de csak az praedának esvín, nagy kincsel jött ki onnan, azután mikor Tyuprili Ogli az harczon martyrrá lett, egy halomra fel állott, az harczot onnan nízte, és ő szaladott meg, ihon Jagodina felé is hadat nem küldött, most is hatalmas császár hadai Tömösvár felé ílést vittek, és szolgálatban vadnak, az fejedelem hadai semmit sem szolgálnak, ők is penig semmi szolgálatban nem találtattak, azért mikípen szólhassak mellettetek, mert valaki ellenkezőt mondana, kellene oly dolgoknak lenni, az kivel bedughassam a száját. Kire volt feleleti Sándor Gáspár uramnak. Erdélybűl hogy kijött, kéntelen volt vele, mert az egész német ármádát magára huzta, mennyi kincset hozott ki, vannak ítten az erdélyi urakban, azok istenekre, lelkekre megmondhatják, és azoknak vallásokbúl ki fog tetszeni, hogy azok hazugságok, az kikkel én vádoltattam előttök, az mi az harczot illeti, másfél száz, vagy két száz lúval voltam az harczon, magam erejivel mit harczol-

hattam volna, de még sem szalattam először, sőt az szaladókat mezítelen fegyverrel tartóztattam; az mi a jagodinai sáncz dolgát illeti, oda száz más fél száz lovasomat küldtem, de Ismael passa onnan elmenvín azután harmad napig az én hadaim ottan mulatoztak, nem lívín mit enniek, kíntelenek voltak eljűni, most hogy az ellenség L.-Fejérvárat megszállotta, Rámot az török pusztán hagyván, oda Muhafezetemet vittem, Jeni-Palánkon mind kurucz praesidium vagyon, Galambvárában is magam praesidiumait tívín, álgyuimat helyeztetvén, az várat is erősítettem, magam az Dunán hajón subsistáltam, s úgy vigyáztam, mert ha ezeket a vigyázásokat el nem követtem volna, az ellenség az vaskapun is penetrált volna, mostani expeditiókat penig, magam itten lívín, mind thiihája előtt, mind mások előtt mutattam magamat, vártam mit parancsolnak, de a mint észre vette, ezen útbúl szántszándíkkal hadtak ki bennünket, hogy császár szolgálatjában ne tanáltassunk. Kire felelt. Nem kell mindenkor parancsolatot várni a szolgálatra, a Duna mellett való állapot nem nagy szolgálat. Kire felelt Sándor Gáspár uram. Ez ily szolgálatra, mint a tömösvári út, erővel nem köthettük magunkat, a Duna mellett penig nem hallotta-e, hány izben vertek fel hadaink ellenséget? Kire felelt. Hallottad-e úgymond Haszan aga valaha ezen a kapukon, hogy én ilyeket valaha a fejedelem ellen szóllottam volna? Kire az én tolmácsom Haszan aga felelt. Nem hallotta. Erre Zulfikar Effendi. Mellette sem szólhatok ugyan a fejedelemnek, mert ratiókkal nem állíthatom mellette való szólásomat, én egyenes és igaz ember vagyok, és egyenesen beszéllek, ha az fejedelem ide jött volna is, ezeket beszíllettem volna, de ha az thiihája előtt

beszíllem, mind egyet tesz, azért beszíllek keserüven, hogy eztet jól megértsitek, és idén legyen az vége. Ezek után declarálta Sándor uram. Elhiszem, hogy sokan okozzák az fejedelem hadát, hogy ezt az földet ők pusztították, de az ellenség kétczeri ide való járásával mindent elpusztított s elhajtott, ez lívín sedes belli, az sok fel s alá járó had, az emísztette meg, és ha szabadságot adnának is a kurucznak, az egy kulemiczán kivül nem találna, mit vihetne, azért ha mit vitt is, az nagy éhség vitte reá, hogy valami kulemiczát vigyen, hogy éhel meg ne haljon, s ezért van az a nagy kiáltás. Kire felele. Semmivel nem tartozik nektek az a paraszt ember, hanem a császárébúl adnak. Kire Sándor uram. Ha a császárébúl adnak, abban is vagyon könnyü mód, mert talán azért sajnálják az ílísnek adását, hogy sokban telik felhozása, a mennyi pínzíben telik a török császárnak öt ezer kilája L.-Fejérvárott, annyi pínzben Nikápoly s Vidiny táján telik tizenöt ezer kilája, és így ha az hadakat a tájjíkára rendelik, annyi költsiggel a mennyivel L.-Fejérvár tájjában improvise tartják, Vidiny tájján egész contentummal kitelelltethetik, akkor a fejedelem maga fejire vállalja, ha panasz lészen ellene, és a hadat meg nem zabolázza, ha pedig hüsígünkben, vagy szolgálatunkban restsígünk miatt vagyon kétsígtek, mutassatok helyt és alkalmatosságot, tehetsígünkhöz, s erőnkhöz kípest az hol egy török, ott egy kurucz is hatalmas császárért jó szivvel meghal. Kire felelt. Találunk helyt, az hol mutathatunk szolgálatra való alkalmatosságot. Kire Sándor uram. Ha sem itt nem szolgáltunk volna is, és nem szolgálhatnánk is, tetszett egyszer az Muszurman nemzetnek ezt az igyet maga protectiója alá venni, ime

az Erdélyre, s Magyarországra szólló athnámék, ime Szuliman passa assecuratiója az fizetís iránt, ime az fermány az ílís iránt, magok hitiért, muszurman nemzet becsülletiért, s méltóságáért cselekedjetek tehát, kikben nagyságod informatus nem lívín, ime kezinél hagyom, kiket is jó szivvel acceptált, s magánál hagyott.

Ezek után ment Sándor Gáspár uram Skerlet uramhoz, relatiót tivín az tegnapi tatár Chámmal való, Csaffer passával, jancsár agával, és mostani Zulfikar Effendivel való discursusiról. Felelt Skerlet. Miror istos homines, quod sint ita obstinaces in quibusdam suis opinionibus, fors ex aliqua antipathia erga christianos, satis enim dixi, et inculcavi Dno Zulfikar Effendio, quod princeps non sit causa belli hujus Landor, et aprobo verba, quae dixit princeps Chamo tartarorum, oportet ut ea clarius adhuc supremo vezirio repraesentet, et satius est, ut hic in praesentia celsissimi principis decidatur, et determinetur aliqua provisio de militia, et si aliqua confusío deberet emanari inter militiam, satius esset ut absentes ibi, et hic praesentes fieret, quam inter illum tumultum reperiretur, quia sufficiens provisio non fiet, prouti nec sperare possumus, condolet sorti Principis ne post longas expectorationes, et tantas perpessas miserias finis nullus, et eventus negotiorum horum sit, ferocitates enim sunt, quae narrantur de militia principis, prouti domini Csatrapatra Ogli Achmet Begii Effendius retulit, spectatores inquit eramus, quomodo kuruczones stricto gladio miseram plebem jugulabant prope Guvercstilimb. Ad quae Dominus Sándor respondit. Non miror vel et ipsum dominum Csatrapatra Oglium talia loquentem, quia ipse erat mediator perditionis principis meí

inter defunctum Serenissimum ducem Lotharingiae, et Szerascherium Sejtan Ibraim passam, qui vel resignationem personae principis mei, vel e vivis sublationem laborabat, haeret adhuc scintilla zeli illius in corde ipsius, scio bene, retulit etiam quod in transitu Jeni-Palankam inviserit, et nisi centum quinquaginta praesidiarios Principis ibidem numeraverit, ubi sexcenti complete omni tempore reperiuntur. Ad quae Dnus Skerlet. Si militia principis ventillaretur rejectis turcis, tartaris vel rascianis, quot numerorum componere posset? Ad quae Dnus Sándor. In militia principis neque tartari, neque turcae reperiuntur, rasciani valde pauci, sed ita rigorose seligi et sequestrari non potest, quin duo millia solertorum armatorum reperiantur, et ausim dicere, absit jactantía verbis, ducenti kuruczones contra trecentes labanczones semper cum aviditate pugnant. Ad quae Dnus Skerlet. Dne bene scio, militia haec est veterana, experta, et miseriis assveta, sed isti non vos introducent in aliquam terram, quam incolant, quia cathegorice dicam, est vezirio ab incolis, si kuruczones ad nos pervenire fecerit, nostras domos, superlectilia, et omnia quaeque habemus, kuruczonibus relinquemus, et fugemus, adeoque de hoc cogitare non potestis, sed hic vel inPancsova, Jeni-Palanka, Bujurdelem, forte et hic dabitur pro celsissimo principe aliqua provisio et aliqua pecunia, sed non in ea quantitate, ut posset satisfacere militiae, Chamus tartarorum, bene scio, quod sit amicus principis, et libenter patrocinatur ipsi, quia et illi similia objiciuntur, quod multos sumptus impendat in tartaros, et pauca servitia praestet, vezirius est homo bonus, tractabilis et compromittit, sed alii ministri eundem facile iterum ad contraria disponunt, in generalibus libenter

inservio, ut accommodent principem, sed ad particularia sine ipsius scitu non condescendo, est discursus de demolitione Gyulae, nonne ibi posset vivere militia principis, si ipsis proponeretur. Ad quae Dnus Sándor. Jam est discursus de demolitione Gyulae, si princeps acceptaret locum illum, traderem locum quasi perditum, et de conservatione desperatum, eo minorem facerent de ipso provisionem, et perditio istius esset occasio rixae erga principem, quia moderna demolitio, vel perditio tanti nominis loci constat magnam rationem unius vezirii, hoc jugum injiceretur in collum principis mei, adeoque non potest fieri. Ad quae D. Skerlet. Dne, si ita fieret provisio quaedam de turcis, quare non posset fieri, sed ab alia parte habet fundamentales rationes, sunt mille reflexiones in negotio principis, certe ego bene volo principi, et militiae ejus, quia sunt christiani, et inservimus uno imperatori, inter omnes ministros libenter promoveo negotia, et interesse Principis. Kire Sándor uram is ajánlotta magát, hogy ha az porta fog valamit gratificálni, én is neki abbúl gratificálok. Az havasalföldi vajdának irandó levélrűl beszílvín, arra felelt Skerlet uram. Dne, in nuperimo discursu tantum concludebamus, et non conclusimus, exspectabamus Janokium, per eundem mihi faciet relationem de discursu Principis. Ad quae Dominus Sándor. Celsissimus princeps omni momento exspectat ipsum, et non comparet. Ad quae Skerlet. Apud me etiam dudum non fuit. Item : Horvát Ferencz uram által insinuált dologra azt felelte Sándor uram, ha magam szembe lítszek vele, választ adok, a dolog penig est anglico gemente etc.

Mai nap estig a tatár Chámnál lívín a fővezérnek conversatiója, kíső estve jött ide az maga sáto-

raihoz is, azért az tolmácsot Haszan agát a szokás szerint a thihájához küldvín, mihent meglátta, mingyárt mondotta neki, megtetszik úgymond, hogy az fejedelemnek az tatár Chám jóakarója, és igen szereti, várakozzál a sátoromnál, a vezérhez bemegyek, és előhozom a fejedelmet, egy kevéskori várakozása után azért thihája kijött a vezértűl, izente általa a vezér, hogy holnap velem szemben kiván lenni, és hogy ez után is így lígyen, mint eddig, hanem valamikor akarom, s kedvem tartja, hozzá mindenkor elmehetek, nyitva előttem a kapuja. Én úgymond ennek a török birodalomnak árvája vagyok, nem úgy lát, s nem is úgy accomodál mint más vezérek, hanem jobban velem minden szükséges dolgokrúl confidenter kiván beszílleni, intimálván azt is, hogy felmegyen az vár árkánál lívő sátorához, nem praefigál abban terminust, az mikor akarok, akkor menjek fel, és száljak az fővezér thihája ottan lívő sátorához, vagy líszen ottan a thihája, vagy nem, hirt adván elsőben a vezérnek oda való menetelem felől. Szép idő volt.

14. Szerda. Ebíd után felmenik az vár árkánál, és kőfalainál lívő vezér sátorához hintócskán, az hol is elsőbben is szállok a vezér thihájának ottan lívő sátorához tanáltam ottan Skerlet uramat, kivel is a hirekrűl, s egyéb dolgokrúl beszílgetvín, jöve ki azomban a fővezér sátorábúl az thihája is, kérdezősködvín egésségemrűl, és complementizálván, jött ki azután a vezér sátorábúl a kapucsilár thihája, invitálván az vezér nevível az audientiára, oldalas, kövicses, és dombos helyre kelletvín felmenni a vezér sátorához gyalog, nem kicsiny difficultással, és mások segitsígível mehetík az vezér szine eleiben, látván az járatban való difficultásimat, míngyárt köntöse csókolása

alkalmatosságával az maga ülő helyin kivül az kelevethez kivánta közel való leülísemet, de én tovább állván, azután leűltetett maga eleiben, a Reiz-Effendi, Bás Teszkerecsi, és Mechonpcsi Effendi lívín csak jelen az ministerek közül, a többi mind csak maga a belső szolgái, s icsoglanyai lívín, kezdé el elsőben is azon szavait. Az egynihány napokban hogy nem hivatott, sokféle foglalatosságai s bajos dolgai okozhatták, azért ezután mikor kedvem líszen, bizvást elmehetek hozzája. Kire én is. Ilyen nagy birodalom ministerinek hogy nagy és sokféle dolgai nem volnának, az tudni való dolog, hogy vagynak, hogy penig engemet maga szemílye eleibe bocsát, és hozzám jó affectióját mutatja, Isten áldja meg érette. Kezdé el osztán ezek után azon szerint, hogy engemet és az én hadaimat, akár erdélyieket, akár penig malcontentus magyarországiakat, a kik mind az császár, mind az én szolgálatomra alkalmatosok, conserválni és más vezérek felett jobban is accomodálni kivánja, hanem kivánsága az, hogy hadaimat afféle alkalmatlan emberektűl, tolvajoktűl. kik ennek a földnek lakosibúl állván, és máskípen nem ílhetvín. az én hadaim közé egyvelítették magokat, és a föld nípinek azok tesznek több kárt, expungáljam, válogassam meg az oly emberektűl hadaimat, mivel az olyanok miatt az sok suplikátiónak s panasznak is szüneti a vezér előtt nincsen. Itt hozá elő osztán, hogy Haszán passa palánkjánál fogtak el a törökök valamely tolvajokat, s kinek egyike kurucznak mondván magát, a midőn jobban examináltatta volna a vezér, megvallá, hogy kurucz volt, de elszökvín, és lovakat lopván Haszán passa tájján úgy akadott kézben. a vezér mint afféle tolvajt fel is akasztatta. Kire én mondám. Istennek

hatalmasságához és szabados uraságához tartozó dolog, hogy a világi emberekben, kiket felmagasztal, s kiket megaláz, én is szegény fejem mind nemzetsígemre, atyámra, anyámra nízve, mind pedig a hatalmas török nemzet protectiója által ki voltam, és micsoda méltóságra mentem volt, s most mire jutottam, azt a fővezér is tudja, mely állapotomban is nem voltam importunus az porta ministereinek, de miólta erre az országra bujdostam, az előtti vezérek idejiben accomodatiónk, s provisiónk a mennyiben volt, a mellett mind hadaimat kevesíteni, mind penig magamat extenuálni kíntelenítettem, kirül tehetnek bizonyságot az landor-fejérvári tisztek, hogy holmi portékámnak elzálogosításával kellett magamat s hadaimat conserválni, mivel hogy egy téli provisiót, vagy egy nyári szüksígre való ílést annyit adtak eddig, az kivel két három hónapig is nehezen érhettük be, az többit pínzel, és mindenek eladásával kellett supleálni, s azért azólta 'hogy ez előtt Musztafa passa idejiben nígy ezer emberem, Kupruli vezér idejiben öt ezer emberem, a mikor Drinápolyban voltam, annak a vezérnek idejiben is nígy ezer emberem, és az tavali vezér idejiben is három ezer emberem volt, de az is minden nap fogy, és csak két ezer öt száz számra szállott, hogy ha valamely panaszok estek is, az szegínysigéhez kelletvín nyúlniok, oka ez volt, hogy nem volt provisiójok, az kivel subsistálhattak volna, nem hogy ennyi embernek, de csak két három száz embernek is tartására nekem erőm nincsen, és úgy tudja a vezér, hogy én tized s huszad magammal is az porta hűsígíben kísz vagyok megmaradnom, és szárnyaihoz ragaszkodnom, de az eddig való formán hadat nem tarthatok. Az mi penig illeti az én hadaim

magyarokon, és erdélyieken kivül, egyéb nemzetbűl álló embereket, annak előtte nekem török s tatár hadaim is lívín, azokat mind elbocsátottam, ha ráczokat fogadtam is hadaim közé, okozták az előtti vezérek parancsolási, mert Drinápolyban litemben is bizonyíthatom az mostani Reiz-Effendivel, és Csauz passával, minthogy azok akkor is ministerek voltak ezen a portán, az volt parancsolatom, hogy aféle utakat-álló, s törökországban kárt tévő pandurokat is, kiknek akkor fejek Iszmail nevü volt, gratiát adván nekik, befogadjam, és a vezér is azután maga ríszirül gratiát ad Iszmailnek, és a féle pandúrokbúl álló hadaknak, de az kik afélék voltak is hadaim között, azok mind elmentek, hanem nem tagadom, vadnak végbeliekbűl álló ráczok, kik nem ennek a földnek lakosi, hanem eleitül fogva fegyverviselők voltak török zászlók alatt, járván bíkessíges időben is, kik a mikor az vaskaput Hersovával s Veriszlánál obsidione mediante capitulálván a benne lívő hadak, akkor állottak volt egynihány százan hűsígemre, azokat is az akkori fővezér jancsár agábúl lett fővezér Kocsa Musztafa passa parancsolatjábúl fogadtam meg, s tartottam ílísível s fizetísivel az császárnak, hogy penig lopó s rosz ember ne tanáltathassék az én embereim között is, azt nem mondom, mert aféle rosz ember minden hadak között tanáltatik, de én az olyaknak soha sem patrocináltam, sőt az gonosztivőt példássan mindenkor megbüntettettem, eleitül fogva az vezéreknek suplicáltam, és mostani vezérnek is rimánkodom, vagy maga eleibe vitesse hadaimat, vagy penig más commissarius agája által mustrálja meg, akkor meglátja kik lesznek hasznosak, s kik haszontalanok, denominálja az számot, mennyit tartsak meg, és azokat

osztán accomodálja úgy, a mint hadat szoktak tartani, hogy mind lovas s mind gyalog subsistálhasson, vagy engem mentsen meg ettűl az bajtúl, kicsiny becsületemet ezen a portán ez miatt ne veszessem el, és ha a vezírnek a líszen kegyelmessíge, s az mint mondja, azt kivánja, hogy a földnípe gyarapodjék, szaporodjék, cselekedje azt, hogy az kezem alatt való palánkokban hagyván ezerig való nípet, s azokat is mind gyalog, s azoknak ilísekrül, s fizetísekrül dispositiót tívín, mint más Duna mellyéki helyekben lévő praesidiariusokrúl, a minemü Poricsa, Hersova, s Vidiny, az többivel engemet is magamat vigyen oly helyre, az hol subsistálhassak, ment Poserolczán magam sem telelhetek, és nem élhetek. Mind ezeket patienter meghallgatván az vezér, hogy úgymond, ő az én szavaimnak hitelt ád, és nízni s mustráltatni hadaimat nem kivánja, akár két ezer, akár két ezer öt száz, akár rácz, s akár egyéb nemzet ligyen, csak mind hatalmas császár, mind az én szolgálatomra alkalmatossak legyenek, gondjokat viseli ő az hadaknak, fogyatkozást hogy szenvedjenek, nem engedi, és nem illenék hatalmas császár méltóságához, hogy ez kevés számú hadat, sőt ha többre augeálódnék is, számok nem tartana, vagy nem tarthatná, és ha kíntelenítetnínek másutt kenyeret keresni, de nem csak gyalázatjára, hanem kárára is volna ezen imperiumnak, ha az ellensíg közzé mennínek ezek a hadak, ezeket csak azért jelentette, hogy consoláljon, és velem megesmértesse, hogy mind magamnak, s mind hozzám tartozóknak gondunkat kivánja viselni ez a porta. Megköszönvín azért ezekután kegyelmességét, insinuáltam, hogy volna egy két titkos szavam vele, ezekben és az következendő dolgokban is Skerlet

uram ezen porta universalis tolmácsa lívín tolmácsom. Primo. Repraesentáltam előtte, hogy nem csak Magyarországban s Erdélybe, de az széles világon is hire vagyon, hogy az német császár az török császárral lejendő tractátusokbúl engem excudálni kiván, nekem penig a török császároktúl micsoda fundamentumim, diplomáim, és biztatásim vadnak, azt az fővezér maga is jól tudja, az nímet császár deványában az a szó, készebb inkább az elnyert országinak nagy ríszit visszaadni, mintsem engem az ily tractátusokban includálni, és elhiszem azt is, hogy a nímet császár, mind a francziai király ellene, és colligatusi ellen való progressusira nízve, s mind penig azért, hogy L.-Fejérvár alól szígyennel, s confusióval ment el az nímet császár armádája, ezután honestiores proponet per mediatores suos pacis propositiones portae ottomanicae, kírem azért a vezérnek, legyen reflexiója az én hűsígemre, és az athnámekra, és ha arra mígyen az dolog, hogy valóságos tractatusra fakadnának a dolgok az két császár között, akkor engem is hivasson Drinápolyban, én mindenemet oda hagytam a török nemzet hűsígiért, folytassa úgy ezen dolgot az porta, hogy ha legalább azt nem assequálhatom is magyarországban, a mit remínlettem, de legalább örökségemtűl, dominiumimtúl meg ne fosztassam, kire mondá a vezer, hogy hatalmas török császárt, és azt az nemzetet sem hitek, sem cánonjok nem engedi azt, hogy az békesség dolgában excluso me tractáljon az nimet császárral, és az békesség dolga is még távúl van, de ha szinte arra mennének is az dolgok, akkor engem hivatni fognak, és assecurál, hogy magyarországban lívő praetensióimban, s örökös dominiumimban való satisfactioimon kivül az nímettel concludálni,

és végezni nem kiván, kiért köntösít megcsókolván, megköszöním neki. Volt szó ezután az francziákrúl, hogy a svéciai király, és római pápa töttík magukat mediatoroknak az nímet császár és az francziai király, úgy az angliai király és hollandusok között, ennek előtte is Kupruli vezér idejiben Sándor Gáspár uramat az ő hirível küldvín el a francziai királyhoz, ő volt akkor is egyik végünk mind a vezér rÍszírűl, s mind a magamétúl, hogy fundamentalis informatiót hozzon, kire Kupruli vezér fermánt is adott volt, hogy az tengeren által a török császár birodalmában mind bátorsága s mind alkalmatossága meglehessen, az francziai királynak ebben a campaniában lívő győzedelmeit, úgy az világ dolgát mint folyjon, jó volna most is circumstantialiter kitanúlni. Én most is kísz vagyok egy értelmes embert ezen dolgok vígett küldeni, csak lehessen praetextusom, mert ha az fővezér levelit is vinné az én emberem az francziai királynak, a kiben aggratulálna legalább victoriainak, úgy inkább meglehetne, és az francziai orátor sem impediálhatná, az ki ilyet másként sajnálhatná magára nízve. Mondá erre a vezér. Approbálja ez iránt való gondolkodásomat, praetextust könnyű tanálni, az mely emberemet Francziában kivánnám küldeni, küldjem Drinápolyba, az mikor ott líszen maga is etc. Ezek után hoztam elő az erdélyieket, hogy ezek a mellettem valók vívín remínsíget a vezér minap Orlai uram által lett resolutiójárúl, remínlvín, Isten a porta újjabb birodalma alá adja újjobban Erdélyt, kivánnak újjabban confugiálni az fővezérhez. Kire monda. Az mikor akarom, s alkalmatosabbnak látom pro mea discretione, hivassam fel őket, az vezér szembe líszen velek, és a mi propositiójok líszen, velem közli, s vá-

laszt sem ád az én hirem nélkül. Ezen audientia végeződvín ilyen formán, miként a vezér sátorábúl kijöttem, hintómra ülvín, vissza jöttem szállásomra, magam is lábaim erőltetísivel gyengébben lívín, idejin lenyugodtam. Szép idő volt.

15. **Csötörtök.** Zulfikár Effendihez küldöttem vala újjabban Sándor Gáspár uramat, követvín alteratioimra nízve, hozzá nem mehettem, vissza adván ő kegyelmének azon leveleket, kiket az minap vitt vala hozzája, esendesebben beszíllett, mondván: Ezek szép levelek, szép igazságok, de mi haszna, ha még ezekben semmi nem tölt, ajánlotta azomban magát, hogy kiván szolgálni, és jó szivvel is lát, ha hozzája megyek. Jöttek azomba az francziák hozzám', kiknek relatiót töttem az mi illendő, az fővezérrel lött beszídimben, és ezen a portán livő dolgaimnak folytatásiban, egyéb dolgok is hozódtak elő, kikre mondották. Mind addig is már ők az én dolgaimban a fővezért nem aggrediálhatják, még ezen ajánlásihoz kípest meglátják, mire mentek a dolgok, egyébiránt ha ajánlásinak embere nem líszen, kíszek mindent elkövetni az én dolgaimban, és a vezért keminyebben is aggrediálni, minthogy a királytúl parancsolatjok is van felőlle. Estve felé Skerlet uram is jöve látogatásomra, világosítván újjobban az vezér között s közöttem fenforgó beszídeket, mondván azt is, hogy ez a nemzet azért kivánja accomodálni hadaimat, s ajánlja annyira magát, hogy fél attúl a vezér, hogy ha elpártolnak, s az ellensig közé mennek, azon dolog az imperiumnak nagy kárára lenne, melyet énnekem ez előtt is megjövendelt, s remínli, hogy most jobb karba veszi ez a porta hadaimnak intertentióját. Szép idő volt.

16. Péntek. Egy tatár Imrize jött vala hozzám, egy nímet rabot hozván előmben, kit ez napokban fogtanak volt Lugos tájján, Karansebesrül küldött volna Veterani huszon ötöd magával, de nem alkudhatván meg felette az tatárral, vissza vitte.

Reggel küldtem vala Sándor Gáspár uramat az Reiz Effendihez, kinek is megköszönvín a vezér előtt való hasznos munkáit etc. complementel intimálta azt is, a mikor ideje volna, látogatására elmenník. Kire felelt az Reiz Effendi. Ide ne jöjön a fejedelem, én már jól tudom a fejedelem dolgait, én most is azon ember vagyok, a ki ez előtt voltam, s a fejedelem is azon fejedelem, itten nagy, és sok dolgok vadnak az változások miatt, minden embert mindenkor újjobban, s újjobban kell informálni, az ember maga dolgát is alig győzi procurálni, vannak nem jó akarói is a fejedelemnek, míg az ember a fejedelem dolgairúl rendre informálja az ministereket, addig az gonosz akarók sinistre informálják, az hadaknak procurálandó ílís iránt ad interim is ajánlotta magát. Innen ment ő kegyelme Csaffer passához. Praemissis complementis abutrinque etc. Proponálta: az vezérnek specialis két intimatiója van a fejedelemnél; egyik : hogy az hadakat nem kivánja az vezér eloszlattatni, mindazáltal a fejedelem a maga hadait megválogassa, és meghánnya, hirczuzokat közöttök ne szenvedjen. Secundo: Az hadnak csintalanságot csinálni ne engedje, hanem inkább ezt a földet gyarapítsa, és a szegínysíget megtelepítse. Az fejedelem jó szívvel engedelmeskedik az vezér parancsolatinak, de nagyságodat kéreti, míg determinative kiadja, és a vezér elméjít a fejedelem hadai Kislakji iránt, hogy valami excessusokat ne tehessenek. csak ad interim is vala-

mi ílést rendeljen. Az hadat is jó szívvel meghányja haszontalan, s alkalmatlan magyart nem tanálunk, ráczba tanáltatik circiter másfél száz, azok is Dunán túl valók, ezeket sem fogadta volna a fejedelem, ha mind Kocsa Ali passa Drinápolyban lítekor a fejedelemnek committálta, mind már előtte való vezérek, hogy az elállott bulgárságnak, és ráczságnak az porta nevivel is a fejedelem gratiát és generalis amnestiát hirdessen, szabadossá tívin őket akár kurucz hadak, akár törökök közzé álljanak, akár letelepedjenek, hogy ezzel avocaltassanak az ellensígeskedístűl, és a tolvajlástúl, az mint Sztrael is megtanálta volt a fejedelmet, egyedűl csak a felesígínek restitutióját kivánta, melyet is megigért volt ugyan Kocsa Ali passa fővezér, de procrastinálván megadását, amaz is dolgárúl provideált, ha azért ezen ráczokat elbocsátjuk, ezek mind fegyveres emberek, és a földnek csinnyát jól tudgyák, ezekbűl mind hirczúzok lesznek; azért jövendőben ha valakit fognak el közűlök, ne vessík szemünkre, hogy kuruczbúl állanak az tolvajok, Nagyságod előtt igen protestálunk. Kire Csaffer passa. Azoknak a ráczoknak elvágjátok-e a kezeket, kiket elbocsátotok? Kire Sándor uram: Vétkeket nem ismerjük, azért el nem vágjuk, hanem épp kézzel, lábbal bocsátjuk el. Kire Csaffer passa. Én tegnap valék a vezérrel beszíden, de ezt nekem elő nem hozta, hanem hogy a fejedelem teffterbe vegye maga hadát. Azért csak vegyítek teffterben külön az magyarokat, külön az erdélyieket, külön az ráczokat, és először is hozzátok hozzám a tefftert, magam viszem fel a vezérnek, és mindeniket eligazítnak, tovább is ajánlván magát etc.

Innen ment ő kegyelme a vezér thihájához ha-

sonló propositiókkal, ki is hasonlókípen felele, hoc addito, hogy egy agát exmittálnak a fejedelem emberivel, és teffterben vivín a hadat, és mindenféle rendet, azoknak számokhoz kípest a vezér hat hóra való provisiót teszen. N.B: Az Reiz Effendi szavai ezek is valának. Az vezérnek megmondottam, a törökök sokféle arznalokat adnak a kuruczok ellen, ha azok mind igazak, a miket irnak, miért laknak a kuruczokkal Poserolczán, vagyon Jagodina, Basiczina, Haszán passa, és Kollar palánkok, azok pusztán állanak, oda nem mennek lakni, hanem Poserolczára sietnek a király mellé, azért hazugságnak gondolhatni panaszokat, ha penig igazak a panaszok, volenti non fit injuria, miért laknak ott.

Innen ment ő kegyelme a Csauz passához, producálta az Temeszakot, melyet adott volt a török 15 marhárúl, hogy az több ökreit harmincz, harmincz öt napig őriztík, és az ellenségtűl megoltalmazták, azért az hamisan informált jancsárt Csauz passa megdorgálta.

Az vezér thihája Sándor uram előtt való szavaihoz kípest küldöttem vala újjobban Haszan agát hozzája, hadaim revisiójára küldendő agáért, bemenvín thihája a vezérhez, hozott ki ilyen választ. Az fejedelem dolga, úgymond, nem olyan mint más török palánkoknak, vagy hadaknak dolga, mert hatalmas császár egy királya szavának hiszen a vezér, s megbecsülli, és a mint mondotta, a király két ezer ötszáz emberire rendelíst is teszek a Dunán való hajókrúl, az fermánokat megfogják irni. Izente azt is a thihája, hogy az athnaméknak s egyéb leveleknek pariáit, kiket Sándor uram vitt vala oda, megolvasta, és a vezérrel is mindeneket megértetett, igen nagy fundamentummal kötötte meg, úgymond, az hatalmas török

császárokat, és ezt a mi nemzetsígünket igen lekötötte a fejedelem, hadaim számára valamely ílést, és abát vásárolván, egy hidason indítottam le a Dunán Poserolcza felé, de szerencsétlensíg érte, mert a hidas a visniczei malomban ütközvén, elsüllyedett, s a rajta való jószágban is feles kár esett. Szép idő volt.

17. Szombat. Noha az éczaka, hogy reggel felkeltem is az lapoczkáimban és a derekamban érzettem valamely alteratiót, de az idő feltisztulásával elmúlván, és lábaimba is jobb erőt érezvín, lovamra ültem, és az hol a várat építik, s az ellenség is lerontotta kőfalait, oda mentem, megjárván mind a táborának sánczait, a kit még le nem vontak, s mind penig a honnét lütték a Száva felől, divertáltam újobban az Duna mellé, elfordúlván oda is, az hol a magam házát keztem volt építetni az obsidio előtt, s ezzel újjobban bejöttem sátoromhoz. Szép idő volt.

18. Vasárnap. Érkeztek híreim jenipalánki kapitántúl, hogy valamely ellenség menvín oda, s éczaka a palánk alatt való hajókon akarván próbálni, reprimálták onnan, kárt nem tehetett, és hogy kémjek is megérkezett a Veterani táborárúl, a ki hozta hírit, Veterani mintegy hét nyolcz ezer emberrel Karansebesrül Lugos felé vívín útját, Lugost is meghaladta, Lippa felé követvín útját, és hogy Dobránál költözník feles parasztság, költöznek marhájával, cselédivel innen törökország felől által arra felé a Dunán, ezen dologrúl hírt adék mind a tatár Chámnak, vezér thihájának, és Reiz Effendinek, magam csak szállásomon continuálván magamat, az catharusra mintegy rosszúl érzettem magamat. Az íjjel dér volt, ma penig feltisztulván, szép meleg idő volt.

19. Hétfőn. A fővezér thihája hivatván az tolmácso-

mat Haszán agát, ada kezíben két török császár turaja azaz czimere alatt költ fermanokat, azaz parancsolatokat, kinek is egyike szól az szofiai tisztekre egynehány ezer tallér felől, hogy ottan assignálják embereim keziben hadaim szükségére e télen Sz. György napig, húsra való pénznek rendeltetvén. Másik szól a Poricsán lévő Ejup tihájára, ugyan az hadak szükségére buza liszt, és magam lovaim szükségére árpa felől. Ezen fermánokban lévő török terminusokat az én török deákom jól meg nem értvén, küldöttem vélek Sándor uramot Skerlet uramhoz, a ki is lument adván és opinióját is subnectálván, küldöttem újjobban azon fermánokat nagyobb megvilágosításnak kedvéért az tefterdár után való tiszthez, kit is Halil Effendinek hínak, ez mint embersiges ember minden subtilitását, és hamisságát az főtefterdárnak kiatta, és az fermánokat is világosította, közölvén azt is, hogy az én hadaim intertentiójára való élés s pénz hat holnapra számláltatván, ilyen defalcatióval, és ilyen rendeletlenűl tétetett fel, ennek praecise a főtefterdár az oka, és hogy ebben az fővezérnek semmi híre nincsen, mert az vezér azt tudja, hogy igazán tették fel az computust az fermánokban, hanem javallja azt, hogy az vezérnek suplicatiót adjak be, kit ő maga fog concipiálni, reggel menjen érette az tolmácsom, irassam le az magam tőrök deákjával, de az conceptusát küldjem vissza. Ezen emberséges ember több szókra, dolgokra is fakadott az főtefterdár ellen és utat adott, s lument mutatott, mint folytassam az dolgokat. Ma alteratiómhoz és náthás voltomhoz képest ben az föld viskóban continuáltam magamat. Szép idő volt.

20. Kedd. Idein reggel felküldöttem az tolmácsot

azon conceptusért, s már készen találta az tolmácsom, s meg is hozta, és az fermánokban lévő terminusoknak értelméhez képest concipiáltatván, suplicatiót irattam, magam is az vége felé szaporítván holmi incidentiáimmal, azután azon vezérnek írt supplicatióval mentem fel az tatár Hámhoz, s mingyárt szemben lívén velem, s maga előtt leültetvén, nagy nyájossan embersígesen kezdette el velem való discursusát, elsőben is az hírekrűl tőlem való tudakodással, kikben a mit tudtam, én is megmondtam, referálta maga is előttem, mikor és mi formában indultak meg az török tatár hadak az Maruson által Gyula felé? és micsoda hadak maradtak Tömösvárnál, micsoda hírek az ellenség felől? ezek után ki küldvén az embereket az házábúl, kérdezte elsőben is, voltam-e azután szemben az vezérrel? Kire én. Kétszer voltam, többször nem. Kérdi azután, az első helyen vagyok-e szálva? Kire én. Igen is ott vagyok. Ezek után köntösét megcsókolván, kezdettem el hozzá beszédemet. Az török császárokat micsoda fundamentomok alatt szolgáltam, micsoda athnamékat, azaz hitleveleket adtanak, micsoda levelek és fermánok mellett gyűtöttem s tartottam hadakat, mindazokat pariáltatván, eleibe hoztam, hasonlóképen az minémű fermánokat hadaim intertentiója felől tegnap az vezér thihája kezemhez küldött, és azokhozképest minemű supplicatiót irattam az vezérnek, azt is felhoztam, úgy az l.-fejérváriak adós levelének párját, az mikor 5000 egynehány lelket Veterani kezeibűl megszabadítottam, ezeken kivűl az vidinyi hajókrúl való fermányát az akkori vezérnek, úgymint Koza Mustafa passa fővezérnek, mind ezeket eleibe tévén az tatár Chámnak, olvastam meg elsőben az fővezérnek irt supplicatiómat,

kire mondotta, megírtette az egész dolgot supplicatióbúl, de az teffterdár hamisságának gondolhatja, hogy az hadaim intertentiójárúl való fermánokat ilyen rendeletlenűl adták ki. Volt a vezérrel beszéde az én dolgaimrúl, de egyebet neki nem mondott, hanem hogy 2500 embernek mondván hadaimat, az kik hozzám tartoznak, azoknak tartásokrúl, gondviselésökről provisiót tészen, úgy felőlem is, azért javallja, hogy beküldjem az vezérnek az supplicatiót, s arra mi válaszom lészen, adjak hirt tiհám, s tolmácsom által, valamit elkövethet azon dolgaim segítségében, semmit sem hágy el, avval assecurált. Mondotta azomba, hogy az athnamekat megfogja olvasni, és egy dolgot kiván kiváltképen benne látni, mint tartja meg a porta a maga részirűl hitit, ők tudják, de ő megtartja az ő adta hitit, fogta az szakállát öreg embersígit forgatván, mennyi ideje, hogy ennek a török nemzetnek szolgál, most sem kivánt volna erre ki jűni öreg emberségire nízve, de úgy kivánván az porta, nem denegálhatta, tanács adásáért kivánván inkább kijövetelét, a mi jó, s a mi rosz is, megmondja, és erővel ugyan rajtok, úgymond, nem vehet, de valamit elkövethet, szóval semmit nem mulat el. Ezek után hoztam elő az erdélyieket, hogy a vezér hivatja őket, és minap mikor a vezér előtt voltam, vettem eszemben, hogy nem minden szavaimat tolmácsolta meg Skerlet az erdélyiek dolgában, a kik tudni illik a havasalföldi vajda által correspondeáltak Erdélybűl az fővezérrel, azért kérem legyen ebben a dologban is patronusom, vigyázzon becsűletemre. Erre mondá. Az havasalföldi vajda munkája nyilván való, a ki is azt mondta, ha azt akarják, hogy az erdélyiek fejet hajtsanak, be hódollyanak, engem magokkal be ne vigyenek, és le-

hettek egyéb dolgok is, kikre nízve engemet az fővezér azon úttal magával be nem akart vinni, de ha azok elmúltak, most hogy az erdélyieket a fővezér hivassa, nem tudta, vagy Skerlet munkájának, vagy magok az erdélyiek munkájának gondolhatja, gondja leszen erre is, ne búsúljak. Ezek után köntösit megcsókolván, és kegyelmességét megköszönvén, eljöttem tőlle, s eltelvín az idő, vissza jöttem szállásomra. Szép idő volt.

21. Szerda. Az tatár Chám tetzísihez kípest idején reggel mentem a fővezér thihája szállására, elsőben kérdezősködött a hírekrül, és a Marosnak constitutiójárúl, kikre megbeszílvín neki több complementízáló levelek mellett praesentáltam a fő vezérnek írt supplikatiómat, a fermánokat, azokban való fagyotkozást és rövidesígünket szóval is világosítván, és mondván azt is, hogy a supplicatiókbúl és a fermánokbúl, ha megolvassa, jobban világosodik, kírvín azon, vigye be a vezérnek, és legyen ebben patronusunk, hogy a fermánok jobb formába expediáltassanak, minthogy az egyik fermán húsra való pínzrűl, a másik penig búza, vagy liszt, és árpabeli ílésrűl szól, és a mint felvétetett, 2500 embernek tartására rendeltetett, hogy az ílést a Dunárúl Poricsán lakó Ejup thihája adassa ki, az húsra való pínznek kiadásárúl való fermán penig az zophiai császár tiszteire szól, és a mint feltétetett, nem hogy 2500 ember, de csak 500 ember sem ílhetne belőle fél esztendeig, ha az mint szokták tartani a hadat, fél oka hús, és fél oka kenyér adatnék egy emberre dietim, megolvasván azért a thihája mind a suplicatiot, s mind az fermanokat, mondotta, hogy a mint a suplicatioban fel van téve, hogy féloka kenyeret és fél oka húst adjanak az kuruczoknak, ollyan formában senkinek sem adják, azonba nem hat holnapra kell

ezen fermanokat érteni, hanem három holnapra. Kire én mondtam. Az töröknek törökország maga országa, szánt vet, kereskedik, de az kurucznak abban modja nincsen idegen nemzet is lévén, de ha szinte úgy adnák is meg ílísít, mint az jancsárságnak szoktak adni, de azt is az kurucz ríszírűl felire szabták, és tovább is affirmáltam, hagy hat holnapra értik az teffterdár, és hozzá tartozó tisztek, nem három holnapra, a mint az thihája mondja, és az micsoda terminusokkal fel veszik, hogy a császár L.-Fejírvárra rendeltetett ílíse felhozásának vége szakadván, azután adják meg a kuruczoknak a vaskapunál lévő hajokbúl, az annyit teszen, mintha semmit nem adnának, mert a Fejírvárra jövö hajók sem jöhetnek fel a viznek kicsinysíge miatt, ezen szavaimmal convincáltatván, hivatá az teffterdárhoz tartozó egy Jaja effendi nevü törököt, én addig az sátorában ültem és explicaltatván magának a fermanokat azon török deákkal, s megértvín, hogy úgy van irva az, mint én mondottam, maga is csudálkozott rajta, megigérvén hogy beviszi a vezérnek, és választ is hoz reá. Jelentettem azonban, hogy ő vezér parancsolatjábúl az erdélyiek ma vagy holnap ide jűnek, azoknak azért lesz talán ollyan kivánságok is, hogy a vezér bocsássa magok országába űket, jelentettem azt is, hogy a vezér míre ajánlotta magát irántok, mondottam, a porta reputatioja nem engedi, hogy az német hűsígire bocsássa űket, holott valaki visza megyen, annak az nímet császár hűsígire meg kell esküdni, hiszem mikor ezeket vissza ereszti, akkor a kapithiha sem szükséges és az országrúl is mint egy lemond az porta, kit jól apprehaendálván a thihája, mondotta, hogy ezeket is megbeszélli a vezérnek. Ezekkel én kijüvén a satorábúl, ő felment a vezér

sátorához, jött hozzám a csebecsieknek Bas csauzok, a ki ez előtt három esztendővel több hadak között mellém rendeltetvín, velem ment volt be Erdélyben. Complementizálásbúl állott vele való beszédem, és ebídre is megmarasztottam. Engedelmembül vette meg Hadnagy Márton nevü szolgám egy tatártúl Pace nevü nímet obersternek regementyibűl való quartélymesterit, ki egyszermind azon regementyiben egy compániának Lajtenantya is, kit e napokban fogtak el a tatárok Lugosnál, Poserolczára küldtem, hogy ottan nagyobb vigyázás alatt legyen, míg onnan szabadúlása líszen. Ebíd után mentem Csaffer passához, kinek is felvittem volt a fővezérnek beadott suplicatiomnak pariáját, curiose megolvasván, és a fermánok állapotjárul, s értelmirűl értekezvín, most az minapinál nagyobb affectioval s discretioval láttatott látni, recenseálván az maga sok fogyatkozásit, három száz erszíny pínzig contrahált adósságait, és hogy bár szerdár lött légyen L.-Fejírvárott, de ő az császárébúl egy kilát sem költött az maga szüksígire, hanem pinzen élt, persvadealta, most vígyek mindent végbez magam dolgaiban, míg a vezér itt vagyon, hogy ezután úgy ne járjak, mint tavaly, ha Drinápolyban requirálom az vezért, akkor azt mondják, Landor-Fejérvárott lőtt volna a helye, mért nem tanáltam meg ottan, vagy hogy ő reá relegálnak, úgy ugyan penig, hogy ő a császár hombárjábúl ezután egy kilát sem adhat, javallotta: a tefferdárt megtanáljam, és ugyan gyakran embereim által búsitsam is, mert ő nálla nélkül az vezér sem cselekszik semmit is, pro conclusione ajánlotta magát, hogy a vezérrel lívín, szolgálni kiván, én sem kimílvín a szép szót, mennyiben esmerje az én hadaimat is minthogy újjobban L. Fejírvárott marad az szerdárságb n.

Hozódott elő, ha ez télen bíkessigre nem tanálnak fordúlni az dolgok a két császár között, hamarébb reminlhetni az ellenség táborának L.-Fejérvár alá való jövetelit, mint az idén, kit ő is helyben hagya. Mikor oda mentem, tanáltam nálla Bekir passát, kit tavaly én szabadítottam vala meg Veterani rabságábúl, és ugyan Ali passa Duna kapitányát, kinek hasonlókípen fejit én tartottam vala meg, s íletét megnyertem vala még Musztafa passa fővezér idejében, látván, hogy ottan nagyra tartják magokat, nem állhatám, mondám nekik, olyan a török nemzet, a mikor ember jól teszen vele, akkor a földet is csókolja, ha penig valamelly állapotot ír, akkor könnyen elfelejtkezik az jó títekrűl, s háladatlan. Vissza jüvín sátoromhoz, tanálám Macskási Boldizsár uramat az erdélyiekkel, küldöttem volt Sándor uramot az tatár Chámhoz a vezér thihájával lött negotiatióimnak relatiójával, minthogy maga is úgy kivánta; Horvát Ferenczet penig küldtem az Reiz Effendihez, ugyan a vezérnek a thihája által beküldött suplicatiónak pariajával, ki is izené, az suplicatio jól vagyon írva, de hogy jobban is convincáltathassék ez a porta, forgassam azt a thihája előtt, hogy szolgáltassanak a kuruczokkal, kíszek vagyunk a szolgálatra, csak provideáljanak felőllünk, mely szók is megvoltak mondva az thihájával való szemben lítelemkor. Szép idő volt.

22. Csötörtök. Volt audientiám Zulfikar effendinél, ki is Skerlettel expediáltatott volt a portátúl Bécsben az nímettűl való megvítelekor L.-Fejérvárvárnak, értelmes öreg ember, sokáig az esmerkedísbűl s egymás ajánlásába voltak az beszídek, fakadott olyan szókra, hogy az kivel ő barátságot köt egyszer, azt holtig megkivánja tartani, de ő is úgy szólhat

mellettem s úgy szolgálhat, hogy ha szolgálatjában tanáltatom ennek az portának. Volt szó, hogy a minapi szavait is, a kiket Sándor uram elötte mondott volt, úgy vettem mint apámtúl, mert az az emberek jó akarója, az ki a mi szívin van, megmondja, és nem csak szimiben, hanem háta megett is jóakarója. Mondotta azt is, a midőn a vezírnek irt supplicatiót által olvasta, fél oka hús s fél oka kenyér kivánsága van, úgymond, itt a supplicatióban feltíve egy ember fejiben, de az török nemzet között specificálta, hány drám kenyér s hány drám hús, úgy riskása s vaj szokott lenni praebendája az embereknek. Kire mondám. Bár úgy lenne az én hadaimnak is, de felényiben sincsen, a mint más hadaknak rendeltetik. Hozódott elő Bécsbe való útja, és hogy ott létiben is nekem szolgálni kivánt. Hozódott elé, nem busítanánk annyira az portát, hogy ha az ellenségtűl recuperáltatott volna ez idén valamely vár, vagy palánk, hogy abba títetődvín be az kurucz, élhetne az ellensíg földirűl. Hozódott elő Becse, Tétel, Bokcsa, ki ellen ő sem szólhatott, hanem ajánlással vígezé el újjobban szavait, meglívín mind ő nála, mind másoknál a szokott tisztesség megadásának caeremoniái, Csaffer passa tetszíse szerint Sándor uramat küldöttem az teffterdárhoz levéllel és követsíggel, ki is megolvasván a levelet, azt adá válaszúl, hogy ő is egy instrumentumja csak ez portának, a fővezér parancsolatjábúl vár mindenekben, ő rajta nem mulik, jó szivvel szolgál. Estve felé volt nálam Skerlet uram tovább ket óránál, lívín vele külömb külömb dolgokrúl való beszílgetisim. 1. Describálta Europának mostani statusát, szép rendel az europai nemzeteknek constitutióját és politikáját, mindenek felett a francziai királynak politikáját,

nagy erejét és szép rendtartását, beszélte, mint szinte tavaly a campania vígeződíseket most is, mint mustrálta meg a római pápa követsíge Nuncius apostolicus előtt, tárházait, arannyal rakott ládáit, hogy ne gondolja, úgymond, a világ, mostan lívín víge a campaniának, hogy enerváltatott volna, mind ezeket in confidentia beszílvín, fakadott arra: Ve esset, inquit Portae, si Galli in pacem venirent cum imperatore, sed credendum est, quod imperiales status non dabunt isto tempore auxilia imperatori, quia nolunt ipsum potentem videre. etc. 2. Volt szó de ficto Petro Doria, kinek állapotját megmondám, hogy most is fogva vagyon nállam, és kezibe adám pro convincendo ipso, et oratore angliae, Veterani levelit, azon fictus Doria Péternek szóllót, kinek neve máskint Bocardo, és ugyan az olasz leveleket is közlöttem vele, kiket azon ember dolgában Veterani az én kezemhez küldött vala, mely levelek is olaszországbúl Genuábúl irattak Veteráninak, és az angliai oratornak, kiknek pariait nekem megküldötte, minthogy az angliai orator irt volt felőle Skerletnek, végeztem úgy vele, hogy ezen leveleket lepariáltatván kezíhez küldöm. 3. Hozódtak elő az erdélyiek, hogy pro reputatione istius imperii, et honore meo, a három esztendőben nagy bajjal és költsíggel conserváltam, sok alkalmatlanságot is szenvedvín túllök, tamquam a hominibus inconstantibus, qui et praedecessoribus meis principibus Transilvaniae inconstantes fuerant, producáltam előtte a három esztendőben reájok való költsígemet, az ételen s italon kivül, megmutatván neki az irásban s pecsét alatt való recognitiojokat is, kit nem azért vettem túllök, hogy rajtok megvegyem, hanem hogy a portát és az magok országát is azzal convin-

cáljam annak idejében. Kérdezte, mi szándékom van felőlök, mondjam meg neki confidenter. Kire én. Az porta fejedelmeknek constituálván, s rúla athna"met is advân, kivánságom az volna: őket is, engem is országokban introducáljon, addig penig a míg a meglehetne, felőlem, több hadaim felől, úgy ő felőllök is conservatiónk felől provideáljon, és ha mi akaratja s dispositiója vagyon az portának köztök, mint fejedelmek által, én általam folytassa, kire ő compatienter szóllott, hogy ennyi bajoskodásokkal töltöttem ezen esztendőket. Ezek után in summa confidentia közlöttem vele: Hajzlerrel micsoda tractatusom interveniált volt, felesígem nevivel köszöntvín s mondván, hogy most mi boldogtalan állapotjában recurrál az ő fávorához s tanácsadásához, mi tívő lígyen, az nímet udvarnál lívő praetensiót, az munkácsi tractat us, és ezen tractatus alkalmatosságával maga látja, accomodatiónkat is a portátúl látja, hogy eddig is a portátúl adott beneficiummal nem subsistálhattunk volna, ha onnan is a maga dotalitia bonumibúl és praetensióibúl felesígem nem segíti mostani boldogtalanságába magát, nem tudom, hogy subsistáljon, a császárnak decretumi adattak ki Bécsbül super istos tractatus, de a porta ministerinek gyakori változásihoz kípest és az én ezen a portán lívő gonosz akaróimra nízve suspiciótúl fílvín, L.-Fejérvárnak is így esvín dolga, senkit Bécsbe nem mertem küldeni. Ezekre mondá, compatior sorti Celsissimae principíssae, et quando quídem ad me recurrit ista Hoeroina, libenter promovebo, et in me assumo istud negotium, nunc de his taciendum est, nec de tractatu Hajzleriano debet mentio fieri, tantum de tractatu munkacsiensi, quando erimus Adrianopoli, scribat ad me Celsissima principissa,

scribat et ad supremum vezirium, elaborabo, ut speciale edictum veniat ad Szeraschcrium belgradiensem Csaffer passam de expeditione sui hominis in Viennam, et praeterea pro futura cautela debet habere alias litteras, et consensum supremi vezirii Celsissima principissa. Megköszönvén jó akaratját, elmene ezzel sátorombúl. Végtére kérdezte Skerlet uram az híreket, mondottam Veterani felől az a hírem, hogy megszaporodott, gyalogja s lovassa is jött Erdélybűl, és hogy Lugos s Lippa között vagyon s a Maros felé nyomúlt, elsőben hat ezered magával volt, azután nyolczra szaporodott, most már tiz ezered magával is van, rácz haddal és ními gyaloggal is megszaporodván, más felől penig Hofflinkert és Bolandot hallom fejeknek lenni azoknak a hadaknak, kik Szeged felől mutatják magokat, de még meg nem egyeztek, mindazáltal igyekeznek abban. Kire mondá Skerlet uram. Ezeket megmondhatja én nevemmel a vezérnek? Kire én mondám : Igen is megmondhatja.

23. **Péntek.** Volt az erdélyiek eleinek mintegy harminczig valónak audentiája a fővezérnél, három száz nyolczvan három szemílyre telvín, az kik ide jöttek, lajstromba három szakaszba beadták nevöket, egyik szakaszba a fő rendeket s jószágos embereket tívín fel, másodikban az egyházi nemesseket, harmadikban az székelyeket, megigérte az fővezér nekiek az protectiót, quartélyt és provisiót, de hozzá tette azt is, ut sint fideles cum omni humilitate, et submissione. Horvát Ferenczet küldöttem újjabban az teffterdárhoz, izente, és ugyan előtte expediálta, hogy arznált küldött az vezérhez, az honnét is estve felé válasz jüvín, már az teffterdárríszirűl minden dolgok azon fermányok iránt véghez menvín, csak az thihá-

játúl kell várnom. Voltak a francziák nállam, kik is elsőben a Reiz-Effendihez mentek volt s onnét jöttek hozzám, tívín relatiót a Reiz-Effendinél beszélt dolgokrúl és egyéb experiált állapotokat is confidenter közlöttenek velem, de mint hogy sunt tantum audita, az kikhez még confirmatio kivántatik, felirásra méltónak nem itéltem. Sándor uramot a tatár Chámhoz küldvín, izente ő kegyelme által, hogy az én barátságomért, noha alteratus volt, de az vezérhez tegnap elment volt, és hogy az fővezér mondotta azt előtte, noha úgy is elvégezte magában, hogy felőlem és hadaimnak telelísekrűl jó provisiót tegyen, de az a tekintetiért annál is többet cselekszik. Küldöttem volt levelemet az vezér thihájához, insinuálván s kírvín, hogy admanuáltassa az ílís iránt való fermánt, de csak azt adá válaszúl, hogy a fermányokat megiratja estve s egy csauztúl ide küldi. Érkezék azomba a fővezér Szelam agája az császártúl Drinápolybúl, és ezen ember írkezísivel igen occupátusok voltak osztán az ministerek, egyenesen a fővezér belső sátorába vittík be. Érkeztenek leveleim Tömösvárrúl, és Jenipalánkrúl is, kikrűl hírt adtam a tatár Chámnak, vezér thihájának és Csaffer passának is. Az erdélyieket sátoromba gyűjtetvín, recenseáltam előttök eddig való rendeletlen dolgok folyását, rendeletlen bucsúzásokat Poserolczán, és hogy persvadeálják-e az portai ministereknek s tatár Chámnak, hogy az Dunán túl küldött hadak után küldjön bennünket is valamely haddal, s most télre kelve, vigyen be bennünket Erdélyben, az elsőkre convincalódtak s felelní nem tudtak, az utolsóra azt adták válaszúl, ha be akarna is menni az török s tatár had már most télre kelve, ne engedjük, mert az ott való quártélozása s

telelíse most nagyubb kárára s romlására volna az országnak, mert ha az emberit nem bántaná is, télben az nyomon a nagy havasokban is feltanállya az marháját, elvesztvín penig a szegínysígtűl a marhát, maga is íhel halóvá leszen. Az íjjel hideg szeles idő volt, s ma napestig is.

24. Szombat. Volt engedelmembűl az erdélyieknek audientiájok a vezér thihájánál is, az hol egyéb nem volt az szokott complementizálásnál és az vezér resolutiójihoz kípest lött ajánlásoknál. Küldöttem én is újjobban Sándor uramot az vezér thihájához, declarálván, értettem a vezér mennyiben mutatta kegyelmességét az erdélyiekhez, és erre a végre, hogy a porta hűségében conserváltassanak erre az időre, kivántam velle megértetni: az egyníhány esztendőknek forgása alatt mennyi ezerekbűl álló expenzákat költöttem reájok, az arrúl tűllök vett pecsétes és subscriptiós originalis leveleket is megküldvín a vezér thihája eleiben, pro majori ipsius convictione, ugyan azon recognitiókat vitte Sándor uram az Reiz-Effendi eliben is, és producálván előtte is, mind az ketten convincáltattanak. Disponáltam Haszan aga tolmácsom által az fővezér muhundárját, az az pecsétje conservátorát magam ríszire, és kivált abban, hogy ha az fővezér az erdélyiekben valakivel szemben lenne titkon, vigyázzon az oly beszídekre s dolgokra, s nekem azok iránt hírt adjon, küldvín valamely ajándíkot is neki, s igérvén többet is, hogy ha ajánlásának embere líszen, az minthogy ajánlotta is magát mindenekben; eventus docebit.

25. Vasárnap. Sándor Gáspár uramot Zulfikár Effendihez, és onnan az landor-fejérvári szerdárhoz Csaffer passához is, mind az kettőhöz ugyan a fellyebb

említett erdélyiek recognitióival, és magam s hadaim felől lejendő fővezér dispositióját nekiek is recommendálván, küldöttem, hogy oly mértékben légyen az ő promotiójok által is, hogy mind magam, mind hadaim e télen subsistálhassunk, és jövendőre az császár szolgálatjára conserváltathassunk, mind az kettenigírték jó akaratjokat, szinte Zulfikar Effendit is Csaffer passával tanálván Sándor uram, convincáltatván ratióimmal, fakadott olyan szókra: Csaffer passa beszíle úgymond, Zulfikar effendivel Csaffer passa az én dolgomrúl, és úgy vígezett vele, hogy az Reiz-Effendivel együtt, ki is nekem jóakaróm, menjenek az fővezér eliben az én dolgomrúl Csaffer passa nevivel, potenter izent mind az erdélyiek dolgában a fővezérnek, mind egyéb dolgaimban, kiért Sándor uram is Csaffer passának megcsókolta köntösit. Macskási Boldizsár uramnak magának volt audientiája az fővezérnél, Skerlet uram volt az tolmácsa. Hívatta Sándor Gáspár uramat Skerlet uram, izent Inczédy Mihály által is, hirt adván felőle, hogy Macskási urammal szemben kiván lenni a vezér magánossan, expectorálván magát, nem kiván engem offendálni. etc.

26. **Hétfű.** Voltam szemben az bujurdelemi Ibraim passával, ki annak előtte hatvani Alaj bék vala, az míg az török Egret birta, és én is Kassán laktam. Volt órákig tartó confidens beszílgetésem vele, mint régi ismerősömmel, mind az vezérrel lött szavairúl, beszídirűl, tegnap lívín az vezérrel szemben, mind penig Bujurdelemben, és ott a tájon lehető kuruczok telelésirűl, mennyi számú lovas kurucz és miformában telelhetne. Jöve hírem, hogy az Arnolt passa, Mahmut Bék Ogli, és Galga szultán szerencsés próbájok után megtértenek Magyarországrúl, requirál-

tam én is az tatár Chámot az Jeni-Palánk táján lívő faluknak megmarasztásárúl, minthogy arra esik útjok a tatároknak, igérte, hogy parancsolatját adja tiszteinek, hogy semmi kárt tenni ne engedjenek, és minthogy a vezérje is az mellette lívő tatár hadakkal által fog szállani az Morován Poserolczához, annak is meghagyja, hogy salvagvárdákat adjon Poserolczára, és több az tájjon való helyekre. Küldöttem estve újjabban Sándor uramat az vezér thihájához, izenvén neki, hogy ha az vezér megengedi, egy lovas kapitányomat bizonyos számú katonasággal el fogom hivatni Poserolczárúl, és az Száván által küldöm próbára, ha valamely nyelvet foghatnának, és magoknak is az ellenség földin valamit nyerhetnének, kit igen approbált a vezér thihája, és mindjárt be ment az vezérhez, hogy felőlle hírt adjon, addig Sándor uram az thihája sátorába várakozott, kapván azért ezen dolgon az fővezér is, igen javallotta inventiómat, mindjárt azért éczaka Poserolczára postakípen Sándor uramat elküldtem, hogy az lovas hadakban megválogatván, magával elhozza ezen próbára.

27. Kedd. Volt nálam az váradi jancsár aga Oszman aga, az ki Váradot tartotta annyi ideig az nímet ármádátúl való obsidiójában, és magát ottan az egísz világ láttára dícsíretessen viselte, és noha én nem esmértem, de sok jóval lívín Petróczi uramhoz Váradon laktában, és több ő kegyelmível lívő hadakhoz, én is megesmerkedvén vele, azután igen confidenter mellém ereszkedett, jelentvín az portai ministereknek ennek az imperiumnak igazgatására való elígtelensígeket, és a miatt ezen török imperiumnak rendeletlen folyását, és hogy nem sokára meglátom, nem csak fővezérnek, jancsár agának s tefftedárnak változását,

de még az császárjoknak is etc. etc. Az fővezér thiháját, Reiz Effendit, és egyéb kapukat is újjobban járattam, értvén olyat, hogy mihelyt az Gyula és Debreczen felé járt török s tatár hadak megtérnek. mindjárt meg fog indúlni innét az fővezér, urgealtam, adják ki az magam s hadaim felől való dispositiójokat, de csak elhalaszták most is, hogy meg lesz. Vevín okot abbúl, hogy az vezér is minden nap a várbeli praesidiumot szaporítja s L.-Fejérvár rendben való vételivel foglalatoskodik.

Ugyan mai napon estve felé úgymint:

Anno 1693. die 27. Octobris. Skerlet uramat az fővezér bizonyos dolgokbúl álló követsíggel küldvín hozzám, relatiói ez szerint következnek.

1. Declarálta a fővezér nevivel, hogy nálla lejendő audientiám elökivánta nímely dolgokkal s insinuatióival praeterealni, és velem is megértetni s maga is megérteni s mintegy megegyeztetni. Adja értísemre, hogy az ő szándíka, mind az elesiget, szüksíges praetendálható s panaszkodható erdélyieket valamely quartély mutatás, és a császártúl ezután nagyobb mírtíkben mutatandó praecisióval accomodálja, mind az szegínysíget ez után való panaszokrúl praeserválja s oltalmazza, s mind penig én felőlem, felesígem felől, ki iránt is vagyon compassiója, és hadaim felől is, mind az hadaimra nízve külön, mind magamra s felesígemre külön, mind húsbúl, kenyirbűl s mind penig költsígbűl oly provisiót tegyen pro trimestri, és azután is de trimestri in trimestrem, hogy a császár szolgálatjában subsistálhassunk, és az vezér benignitását is recognoscálhassuk, az mikor audientiára felhivat, akkor az erdélyieket is felhivatja, és in publico is nekiek a fővezér megmondhatja (noha maga Sker-

let in privato colloquio Macskási uramnak megmondotta, quod me porta non tantum principem ipsorum cognoscat, sed nec velit aliquid facere cum meo praeiudicio) hogy az hatalmas császár engemet tartván tűllök választott, és a portátúl confirmáltatott fejedelmeknek, azért ők is omnem mihi obedientiam praestent, mindazáltal minthogy a császár a fővezért mikor expediálta, mandavit ipsi, ut et iram, et misericordiam moderetur pro recuperanda provincia Transilvanica, azon intentióját a császárnak véghez nem vihetvén, és a hadakat L.-Fejérvár segítsígire fordítani kénszerítetvín, szüksígesnek tartja, ut pro reddenda ratione Drinápolyban Macskási uramat és még egynehányat az erdélyiekben magával elvigyen. Akkor ránta elő egy czédulát, kiben az erdélyiekben voltak feltíve, modernus resídens Michael Inczédi, Daniel Mihály, Désfalvi Farkas, Földvári Pál, Mikó István, Orbán Pál, jelentvén, hogy ezeket kivánja magával elvinni az fővezér, minthogy tractabuntur Adrianopoli ardua negotia, és az tatár Chám is oda fog menni, szüksígesnek tartja, hogy ottan tanáltassanak. Kire én : Tractari possunt negotia tam pro bello, quam de pace, itaque si Transilvani necessarii videntur, eadem est ratio etiam Hungarorum. Kire ő : Abba sem tart ellent a vezér, sőt jónak tartja, hogy ha az magyarországi residensen kivűl mígyen más is. Ezeket consideratióra vívín, describálám az szemílyeket, az kik az vezérrel való menetelre megneveztettek, és hogy azokat az neki elő számlált ratiókra nízve az odavaló menetelre alkalmatlanoknak ismerhetem, praeter hoc, quod denominentur ab alio, non a me principe ipsorum electo, et confirmato, haec juribus principatus mei praejudicant, köszöntem egyébiránt a vezér kegyel-

mességét, hogy mind magam, felesígem s hadaim accomodatiója felől igéri kegyelmességét, és hogy az erdélyi fejedelemség méltóságában is ilyen formában akar manuteneálni, de kírem, mutassa már abban is kegyelmességét, hogy az oly oda menő szemílyek, a kik én tűllem alkalmatossabbaknak ismertetnek, ex omnibus tribus nationibus legyenek és expediáltassanak, és az kik quártélyban maradnak is, tűllem dependeáljanak, és az én tűllem determinálandó szemílytűl hallgassanak. Volt ezen szók s dolgok között, quod in manus meas etiam negotia ista dilabentur, melius est cedere parti ex juribus, quam totum perdere, et quod habeat in isto negotio aliquam impressionem in mente suo vezirius, quod nec ipse scit, tantum videtur mihi esse propensus, et evitare in quantum potest, ut ista negotia sine meo prejudicio fiant. Mondotta, hogy ez az erdélyiek denominatiója nem Macskásitúl származott, hanem ezek az nevek többekkel együtt, a kikbűl említett egynihányat, már ez előtt rígen a vezérnél irásban voltak, a vezér sem magátúl cselekszi, nagy esküvésekre fakadott iterate is, hogy mind ezek nem fordúlnak gonoszomra s becstelenségemre, megbizonyitja azzal is a vezér, hogy meglátom, mikípen fogja eleiben adni az erdélyieknek az én szemílyemet, kinek alkalmatosságával honorabuntur etiam vestibus imperii. Iterate jól értette, hogy pro meo compendio, hogy ha az erdélyiekbűl álló szolgaimba azok közé akarok egyveledni, a kiknek külön quartélyok lészen, szakasszak el bennek, a kik proximo vere újjabban a többivel együtt szolgálatomra compareálnak, és meg lesz mondva az vezértűl, azok is a kik quártélyban lesznek, én tűlem dependeáljanak, hittel is tett recognitiót, hogy semmit is az erdé-

lyiek az én méltóságom ellen, és praejudiciumomra nem moliáltak, de ő is in confidentia megmondotta nekik, hogy legyen consideratiójok, hogy a porta engem nem disgustál, és engem kell ezután is uralniok. Volt szó ezek után a magam subsistentiája helyirűl, és az lovas hadak quártélyárúl, és minthogy kivánta, hogy a magam replicáit, és az vezérnek való válaszokat egy két szóval irásban tegyem le, kivánsága szerint elkövettem, de nem lívín contentus vele, csak hamar újjabban szállásomra jöve, és tovább egy óránál pro et contra ugyan a fellyebb említett dolgokban voltak disputatióink s altercalasink, kik között én is fakadtam kemínyebb szókra, mondván az többi között (szinte hogy ő disvadeálta ezen materiában a kemíny Erdélyt) én nem pínzen, sem egyéb utakon vásárlottam az erdélyi fejedelemsíget, hanem meritumomért, és igaz hívsígemért, mintegy hűsígemnek jutalmára adatott Tyupruli vezértűl az erdélyi fejedelemség az francziai király recommendatiójára is, magam igazsága és jussa mellett meg kell szólalnom, cum omni tamen submissione, Istenitűl s urátúl szabad az embernek kérni, és nekem, a mikor Bécsbe lakott is Skerlet uram, volt a vezérekkel dolgom, és sok difficultásokat is kellett superálnom, legközelébb az tavalyival, a ki az erdélyi residenst sem akarta acceptálni, de az Isten megsegített, jobb hogy most vegyem nehézségét a vezérnek, mintsem azután azt mondja, hogy nekem is így tetszett, ha assecuratiója s diplomája ellen akar velem ez a porta cselekedni, magammal s életemmel is szabad, látván azért, hogy nem csendesíthet Skerlet uram, azután esküvíssel fogadta, valamelyeket én mondok, azokat megmondja a fővezérnek, és revolválván két ízben is az irásban letett

punctumimat s replicaimat, és némely terminusokat elhagyván, minthogy azokban már a vezérnek oblatiói vannak, úgy végeztem vele, hogy reggel újjobban letegyem purumban s felküldjem nekie, s felviszi az vezérnek, és szóval is praesentálja s az irást is beadja.

28. Szerda. Skerlettel való végezisem szerint újjabban purumba irattam az punctumokat, az mint a vezérnek replicáltam, és felküldöttem Skerlethez, kit fel is vitt, és választ is ebéd előtt megküldötte, inhereálván tovább is a vezér, hogy Macskási uramat, és nímelyeket az erdélyiekben, úgy kivánván az császár szolgálatja, megváltoztatván mindazáltal nímelyeket, az kik nekem elsőben nem tetszettenek, és hogy mind a három statusbúl legyenek azon elviendők számok közűl, consentiált.hogy az én szolgám Hadnagy Márton is involváltassék az szász natiobúl. Hogy ha penig az erdélyieket külön quártélyba accomodálja a vezér, cselekeszi azért, hogy nem lívín énnekem is most országom, úgy az mint kivánnám, nem accomodálhatom űket, de ott is tűlem dependeálnak, és primo vere zászlóim alá küldettetnek. Engem, úgymond a vezér, erdélyiek fejedelminek respectál most is, s ez után is annak respectál az porta. Az mi penig magam s felesígem különös quártélyát s accomodatióját illeti, meglátja azt is az vezér, melybe üzente Skerlet uram, hogy ez utolsó punctumban ugyan a vezér választ nem adott, de vötte észre, quasi et huic annuere videbatur. Küldöttem az tatár Chámhoz Haszan aga tolmácsomat lamentaló s kegyelmessígihez folyamodó levelemmel, kire az Bas hasznadárja által adott ily valaszt: hogy a vezér tegnap szemben volt az tatár Chámmal, és hogy a vezér az erdélyieket ide sem hivatta volna, hanem én magam mondottam, és hogy a vezér semmit

is az én praejudiciumommal nem akar cselekedni, ha elvíszen is bennek, az én hiremmel víszen, és az kik nekem tetszenek; azomba mind magam, felesígem s mind hadaim felől igérte minden kegyelmessígit. Mondotta az tatár Chám, ő az ő hitit megtartja, és minden dolgomat elvégezi, semmit se búsúljak. Küldöttem Csaffer passához is, hogy hozzá akarnék menni, ki is izente válaszúl, hogy szinte most volt nála az vezér thihája s úgy tudja, hogy az vezér engem maga elibe fog hivatni, azért tanáltassam az szállásomon, ha a vezértűl eljövök, ő hozzá akkor is elmehetek, ha akarok. Estve felé jöttek az francziák hozzám, kik is a tatár Chámnál voltak s onnan jöttek be szállásomra, töttek relatiót az tatár Chám szavairúl, az ő szokások szerint igen erős nagy hitre megesküdött előttök, mondván: hogy ugyan hitivel akarja confirmálni, hogy bizosabbnak higyjík, hogy ez a porta minden méltóságomba s becsületemben conserválni s accomodálni igyekezik, és nem annak praejudiciumára, s én ellenem való dolog az is, hogy az erdélyiekben magával elviszen, vagy hogy nekik külön quártélyt rendel, de hogy újjabban a vezér thiháját magához hivatja, és dolgaimat tovább is procurálni kivánja, assecurálta őket. Hizelkedni akarván a francziák neki, arbitrum pacis, és belli illum nuncuparunt. Kire ő felelt. Beteges ember lívín, majd két holnap bele telik, míg az török császárhoz mehet, de még embersígihez képest az ő szavát is az császár hallani kivánja. Hozta elő Galga szultán szerencsés járásának exitusát is, hogy valamennyivel akarnak, annyi nyereséggel, és rabokkal térhetnek meg. Izente az Reiz Effendi is ugyan ma, hogy ő magát elvonta, és szavát is az vezér hallani nem akarja, hanem az tatár Chámot ne

tágitsam, mert övé az szó, akár a vezér s akár az császár előtt, annál több kapukat keressek. Izente az tatár Chám Bas-hasznadárja, az az fő komornyikja, hogy megtetszik s ők is megismerték, hogy az Reiz Effendi az vezér kapuján nekem kapithihám, és igen jó akaróm, és nincs is annál okosabb ember az portai ministerek között. Reggel szeles, és egy kevéssé essős idő volt, délután penig feltisztúlván, jó idő volt.

29. Csötörtök. Az tatárságnak, kik Galga szultánnal voltanak Magyarországra, Jeni-Palánk felé való nyomúlását, és ottan az Dunán erre által való költözködísit értvín, küldöttem az tatár Chám kapujára, és küldött ki egy fermánt az maga neve s pecséte alatt az maga vezérire szóllott, hogy a hová az én embereim kivánni fogják, az szeginység oltalmazására salvagvardákat adjon, tívín dispositiót ezen fermán mellett Palánkba, és Poserolczán is, mennyiben vigyázzanak, hogy az kártúl mind magam, hadaim és az szegénység praeserváltassunk, ez végre expediáltam Horvát Ferencz uramat az tatár Chám vezérihez salvagvárdákért, hogy azokkal együtt menjen Poserolczára, és provideáljanak az securitásrúl. Küldöttem volt a tolmácsomat Haszan agát Zulfikár Effendihez, ki is izente, hogy beszílt tegnap a vezérrel, és ajánlotta a vezér kegyelmességit, hanem mint jó akaróm javalja, hogy az mikrűl ez után is parancsolatom líszen, magamat azokban ne mentegessem, hanem az legyen az szóm; fermán Szultanunum. Azomba ha ezer, két ezer, ha öt ezer ember tartásárúl s augeálásárúl parancsol is az porta, abban is magamat accomodáljam az porta intimatiojához, líszen provisio az hadakra, és ki adják úgy provisiójokat, legalább mint az török hadaknak, líszen gondviselés az felesígemre

is. Valamely Karamánli Mehemet nevű kereskedő török, és jancsár az én protectióm alá adván magát, hogy két hajójával szabadossan kereskedhessik, és az én s hadaim szüksígire holmi ílést s portékát hozhasson, és az én emberemnek s hajómnak ismerjék, sehol ne akadályoztassék Szilistriátúl fogva eddig az Duna mellett való jártában, arrúl tura alatt szerzettem egy fermánt, kit is ma külde meg Zulfikár Effendi, minthogy ő szokta venni az turát, az az császár czimerit s nevit az fermánokra felírni. Volt ma nálam Janáki az havasalföldi vajda kapíthihája, ki is sokat beszíllett, mondá: quod malevolus animus supremi vezirii, non princeps Valachiae fuit causa, quod me in Transilvaniam supremus vezirius una secum introducere noluerit, et quod inter omnes gentes astutissimi sint Turcae, qui prudentissimos etiam oratores christianos decipere sciunt. Hozta elő az szerdárt, Csaffer passát, hogy ő volt az, a ki minden rosz dolgokat írt ellenem az portára, de kírt iteratis vicibus is az Istenire, hogy ezt senkinek is az magam belső confidens emberei közűl se mondjam, és Skerletnek se jelentsem, kirűl én is assecuráltam. Hozódott elő az havasalföldi vajda között s én köztem lejendő békességnek mind két rászirűl való szüksíge, errűl sok szó volt, mit beszélt Viddinnél Janáki Sándor uramrúl, és azután mint ment Sándor uram az vajdához, s miket beszílt vele, és valamig az emberek, az kik ezen köztünk való háborúságnak okai, meg nem neveztetnek, addig állandó békesség közöttünk nem lehet. Javalja: Sándor uramat expediáljam az havasalföldi vajdához, ő is közleni fogja ezen dolgot Skerlet urammal, és keresztyénsigire nízve is, hogy az keresztyén fejedelmek között meglígyen az bíkessíg s egyessíg, pro-

curálni kivánja. Mondotta országoknak nyomorúságát is, Kameniczbe száz ötven erszíny pínzt imponálták újjobban az vajdára, hogy megszerezze, és mennél hamarább beküldje, és a végett a kameniczi Huszeki aga a fején is lakik a vajdának, míg azon summát megszerezheti. Ötven erszíny pínzt penig Ali pasának Duna kapitányának parancsoltak assignálni újjabb hajóknak készületire. Az feljebb említett hit alatt in confidentia mondá azt is: Iste vezirius in corde habet adhuc id, quod habebat antea, quia credat (ekkor megesküdt) quod Transilvani omnes non sunt Vestrae Celsitudini fideles, et quod requisiverunt vezirium de alio principe, ut ex ipsorum natione fiat. Kire én. Ergo forte aliquos nobiles Transilvanos secum eo fine vult ducere vezirius? Kire ő két felé tekintve mondá : Ita credo, non quidem dico, quod ista porta nollet Vestram Celsitudinem aliter accomodare. Mondá azt is : Sokat az törökök az én uramnak is mondanak én felőlem, de megismerték azt, hogy magoktúl gondolják s nem én tűlem hallják. Kire én is. Eadem est ratio, quia mihi etiam multa dicunt de Valachiae principe, tamen libenter et a me, et ab ipso habent dona, et inter duos litigantes illi libenter gaudent, et quod ex utraque parte, et ego ex mea parte agnovi, et debet agnosci, quod ista diffidentia, quae inter nos fuit, fuit cum damno nostro, quia nec ego volo habere principatum Valachiae, nec princeps Valachiae potest sperare possessionem Transilvaniae, et si mihi porta magna daret dona eo fine, ut principatum Valachiae susciperem, non facerem sub tali jugo, sicuti vos possidetis. Végre coeludálunk azzal : Beszíljen Skerlet urammal, és ha mi levelet írnak az vajdának, én azt megküldőm magam postája által, csak recommendálja

az cserneczi kapitánynak, hogy kísírtesse az vajdához emberemet, és mihent onnan az válasz megjű, expediálom Sándor Gáspár uramat oly informatióval, hogy a vajdával Bukuresten az dolgokat végezvín, maga Drinápolyban menjen az portára, vigyen penig oly embereket is magával az én embereim közűl, az kiket vissza kűldhessen az válasszal.

30. Péntek. Hivatta Sándor Gáspár uramat a vezér thihája, ada császár czimere alatt három fermányokat keziben, az egyik szól nígy száz huszon nyolcz ökör kezemhez való administrálásáról a havasalföldi vajdára, az másik szól öt száz ökörrűl az moldovai vajdára, mely kilencz száz huszon nyolcz ökröket magam és hadaim téli intertentiójokra húsnak rendelt az porta, az harmadik szól az poricsai békre Ejup thihájára, hogy az keze alatt való császár ílíses hajóirúl négy ezer öt száz kila búzát, és ezer öt száz kila árpát adasson, az mikor ezen fermánokat keziben adta, Skerlet volt az tolmács, és fakadott ilyen szókra a vezér thihája: hogy ezen ílésnek kifojására commissariusokat rendeljünk, és egyik Sándor Gáspár uram lígyen, és ha az ílís rendesen nem administráltatnik az hadak közé, s az szegínysíg is panaszokra fakad tovább is a kuruczok ellen, az commissariusoktúl s nevezetszerint Sándor Gáspár uramtúl veszen számot a vezér. Volt nállam tatár Cserkesz bék, elbucsúzván tűlem, minthogy az tatár Chám impedimentumival ő fog előre megindúlni. Volt nálam Sárkány Ibraim passa is, panaszolkodván, hogy Csaffer passa megneheztellett reá az én hadaim próbájok iránt való tanácsadásért, minthogy az ő javallásábúl insinuáltam volt hadaimnak az Száván által való próbájokat. Az havasalföldi s moldovai kapithihákat az fermá-

nyok végett, az francziákat penig az fenforgó dolgok végett hivattam szállásomra, Sándor uramat köztök hagyván, ő kegyelmire biztam az francziákkal való declarálását az fenforgó dolgoknak, és az marhákrúl való tractát az oláh kapithihákkal, magam penig hintócskámra ülvín, mentem az tatár Chámhoz, minthogy értettem, az Dunán furkatán akar lemenni Drinápolyban az császárhoz, megköszöntem kegyelmessigit, mondván: hogy ő neki köszönöm dolgaimnak csak ilyen karban való hagyatását is a fővezértűl, azért kérem ezután is Drinápolyban menvín is, ne feletkezzék el felőlem, az császár előtt legyen patronusom, és promoveálja dolgaimat, kire ajánlotta magát, és mondotta, hogy Drinápolyban is megkerestessem emberem által, esküvíssel ajánlotta magát mindenekre. Mondotta az vezér thiháját, és Skerletet, mily potenter fogta azokat a dolgokat előttök, az melyekre az én szemílyem iránt a vezér ajánlotta magát. Mondotta azt is a tatár Chám, hogy a vezér nekie azt mondotta, hogy ha én nem hivattam volna ide az erdélyieket, ő nem hivatta volna, és az kik nekem tetszenek, azokat el sem viszi magával. Mondá azt is, hogy az miben a vezér hágy, és a miben dolgaim maradnak, adjam értésire Drinápolyba. Kire én. Az tolmácsom Haszan aga, ki az kapithiháim mellett lakik az portán, meg fogja keresni az én szómmal, és más emberem is fog menni utánna. Azután superveniált Csaffer passa, ki is, szintén én is akkor búcsúzván el a tatár Chámtúl, míg le nem ült az tatár Chám előtt, filem hallattára, az míg az házbúl kihaladtam, mondá az tatár Chámnak. Hatalmas tatár Chám, nagyságod hatalmas császárunkhoz menvín, el ne felejtkezzík errűl az mi királyunkrúl. Elbúcsúzván

azért, és eljüvén az tatár Chámtúl, minthogy az Arnolt passával Mahomet békkel lévő hadak elírkeztek, és az Dunán által költöznie kezdettek, mentem a Duna partra, és níztem az költözőket, onnan mentem az teffterdárhoz, ki is az maga sátorkájábúl előmbe kijött, és bevívín sátorkájában, addig le nem ült, míg engem le nem ültetett, becsülettel excipiált. Kezdette el azon beszédit, hogy egy kevéssé így megvonta volt magát, és mint egy idegensígit mutatta, nem egyéb volt az oka, hanem hogy minden felől az sok panaszok az szegínysígnek nyomorgatása felől jüttön jünek hadaimra, kire én is illendőképen megfelelvín azután töttem instantiát az hadaim szüksígire deputált 4500 kila buza és árpa felől, minthogy ílísbűl igen megszűköltünk, bár csak valamely ríszit adassa ki azon ílísnek itt Landorfejérvárott, kire is cum contento resolvált, mert az előbbeni 4500 kila buzárúl való fermánt kezihez vívín, öt száz kila buzát innen Landorfejérvárrúl parancsolt adatni, úgy az két ezer öt száz kila árpát is, az hátra lívő négy ezer kila buzárúl penig újjabb fermánt adott, hogy az császár mennél hamarébb feljövő éléses hajóibúl percipiáltathassam, midőn forgattam előtte az Dunának elapadását, és a mint az éléses hajóknak is fel nem jöhetéseket, és abbúl következhető fogyatkozásunkat, arra azt felelte. Az havasalföldi vajdának megirta keminy parancsolattal, hogy ha az császár feljövő iléses hajói fel nem jőnek, azokat fel nem szállíttatja, és ez iránt ő miatta fogyatkozás esik ezen hajóknak feljöveteliben, Drinápolyba menvín, fejedelemsígitűl megfosztatik, és székibűl kivettetik, azért ez iránt fogyatkozást nem gondolhat, hogy essík az császár íléses hajóinak feljöveteliben, et per consequentem az én

szüksígemre deputált nígy ezer kila búzának is kezemhez való vehetése felől kétsíge nincsen. Ezek után hoztam elő neki, hogy az tavali vezér idejében az erdélyi s magyarországi kapithihák praevendája is megkissebbitetett volt, azért az ő teffterdárságában várom ezen dolognak is megorvosoltatását. Erre is favorabiliter resolvált, és megigérte, hogy mint annak előtte Tyupruli vezér és más vezérek ideiben szokott járni az kapithiháknak, ezután is a szerint fogja kiszolgáltatni. Ajánlotta továbbá magát, hogy promoveálni fogja a vezér előtt az én vidini quártélyom és hadaim intertentiója s quártélya iránt. Ezzel elbúcsúzván tőlle, az midőn előle eljöttem, az tolmácsomat Haszan agát hátrább szóllítván, mondotta neki: Mások úgymond az fejedelemnek szípen szóllanak, előtte efféliket elő nem hoznak, de én a mi az szívemen volt, és az mi szó felőle van, jó szántombúl meg akartam mondani. Ezzel szállásomra jüvín, tett relatiót Sándor uram, mint végezett az francziákkal, és oláh kapithihákkal, mondván: az oláh kapithihák, hogy az fermánnak kíszek engedelmeskedni, és az fermányba parancsolt marhákat is administrálni, kirűl írni is fognak az uroknak, csak hogy idő múlva líszen s lehet meg azon marháknak kézhez szolgáltatása. Az francziák penig ajánlották magokat, hogy mindenekben, az mint eddig, úgy ezután is készek szolgálni, és ha mi dolog itt elmarad, az melyet az vezér itten nem complanálhatna, Drinápolyban is, mind az francziai orator, s mind ők aggrediálni fogják és dolgaimat procurálják. Ebíd tájban az tatár Chámot a vezér a Duna partra kísírtetvín, és ottan sajkára szállítván, megindúlt alá az Dunán. Felesígem neve alatt érkezvín Skerlet urannak szóló levél, és valamely arany-

míbűl s fejír ruhábúl álló kedveskedís is, kiben kéri felesígem opinióját, és köszönvín egyszersmind oblatióját nímely az nímet császár udvaránál folytatandó dolgokban s praetensióiban, kik Munkács feladásakor interveniált tractatus, és ugyan Hajzler elbocsátásakor interveniált tractatus alkalmatosságával következtek, kikben nem csak az nímet generálisok, de az bécsi udvar is ratihabeálván, consentiáltak, hogy felesígem Magyarországban való jussát, és valamely mobile bonumit el ne veszthesse törökországba utánnam való jövetelivel, hanem inkább ide is bírhassa, hasznát vehesse. és a mit el akar adni, az oly mobiliákban, azt el is adhassa, ez ily praetensióiért Bécsben emberit kivánná küldeni, de az gyanús világra nízve a fővezér híre s consensusa nélkül nem mer cselekedni, offerálván azért ebben magát Skerlet uram, ugyan maga concipiált s dictált egy levelet az fővezérnek szóllót, deákúl, javalván, hogy abban az formában felesígem neve s pecsétje alatt expediáltassék, és nekie irandó levélben az fővezér előtt való promoveálása recommendáltassék, és még egy levél az tatár Chámnak is irattassék, kiket nem most javal megadatni, hanem az mikor a fővezér Drinápolyba megyen. Haszán aga által küldtem az thihájának egy instantiát irásban, kírvín: hogy a vezér a kapithihák dolgában ne praejudikáljon az én jussomnak, mivel az engemet illet, kit kivánok az vezér mellett residensemnek tartani, s kit nem; tettem penig ebben okot, hogy Inczédi Mihály, az ki erdélyiek ríszírűl való residens eddig volt, fakadott olyan szókra, hogy neki parancsoltatott Skerlet által az erdélyi residensíg, az mely nekem igen csúfosnak, és authoritásom ellen való dolognak tetszett.

31. Szombat. Az Galga szultánnal Debreczen felé járt tatárságtúl raboltatván el sokan az én hadaim tiszteiknek is sokaknak apjok, anyjok, felesígek, gyermekek, azoknak szabadítások iránt requirálván, Sándor Gáspár uramat rendeltem, hogy Jeni-Palánkhoz menjen, egyníhány száz tallérokat is adatván ő kegyelme keziben, és az kiket közűlök megszabadíthat, szabadítsa, és valamely marhákat is vásároljon ezen alkalmatossággal. Sándor uramat küldtem fel az lovas hadak tiszteivel az quártély solicitálása végett. kiket is jó szívvel látott, kérdezvén, mind elibe jöttek-e az lovas tisztek? Kire mondotta Sándor uram. Nem, mert el is mentek az Száván által próbára bennek, ajánlotta magát mind az abrak szerzís iránt, mind Zvornik, Bujurdelem s Szubernicza iránt, azt adá válaszúl, beszílni fog az Bujurdelemi passával, ő tudván jobban azon főldnek constitutióját, és azután szóllani fog az vezérnek is, hogy lovas hadaimnak quártélyok onnan teljík ki. Az vezér Csaffer passánál volt vendígsígben, az honnan megtérvín, hivatta Skerlet uram az erdélyieket, kiknek is az vezér parancsolatjábúl formalibus ezeket proponálta. Mi domini, uti jam saepius dixi, excelsus supremus vezirius dominus noster benignissimus, ut omnes quaerelae amoveantur, vobis quartirium assignavit, proinde omnes, quorum nomina sunt scripta in imperiali cancellariae regestro, illuc ibitis, et ibi quiete vivatis. Celsissimo quoque Principi, cum suae aulae primariis, et Celsissimae Principissae, cum suis Ephebis puellis Vidinium pro quartirio est assignatum. Mihi quoque dixit excelsus vezirius, quod pro principe, et principissae dabitur hoc quartirium, sed quando pro principe, et principissa datur, credo quod pro ipsius etiam aula. Et vobis

mandat, ut a celsissimo Transilvaniae principe Thököly, uti a fulgida porta est constitutus, dependeatis, ipsi obedientiam prebetis, et verno tempore, quando tempus erit pro bello, iterum ad suam Celsitudinem veniatis. Haec excelsus vezirius voluit ipse vobis dicere, sed quia miseretur vestri, ut citius possitis hinc movere, ideo voluit haec per me vobis declarare. Haszan agát küldöttem vala az vezér thihájához, az tegnap neki küldött levelemre való válaszért, ki is izente: hogy az vezér azt kaftányoztatja fel az kapithihaságra, az kit én bemutatok, ebben én nékem nem praejudicál, söt velem szemben lívín, az több velek elmenendő erdélyiekrűl is velem beszílvín, az én praejudiciumommal semmit az vezér nem kiván cselekedni. Skerlet uram izené, hogy kivánságom szerint az vezér a vidínyi quártélyt nekem megadta. Ezek után egy hosszas levelet írtam Skerlet uramnak, kikre szóval Komáromi János uram által megfelelt. Sándor uramot is mai napon expediáltam Jeni-Palánkra az feljebb megírt dolgokkal, keziben adván ő kegyelmének a császár fermányát is az négy ezer kila buzárúl, hogy ha a császárnak élíses hajói érkeznek fel, addig is, még innen magam lemehetek is, percipiálhassa az említett élést.

NOVEMBER.

1. Vasárnap. Haszan aga tolmácsomat küldöttem reggel az vezér thihájához, izente újjabban is az vezérnél lejendő audientiámat, és az kapithiháknak sza-

bados authoritásommal való praesentáltatását Küldöttem volt az Reiz Effendihez is, kíretvén tűle titkos audientiát. Kire azt izente. Mind neki s mind nekem kárommal lenne vele való szemben lítelem, esküdt, micsoda szívvel vagyon hozzám, tegyem le pecsétes irásomba dolgaimat, meglátom, hogy tűz líszen az fejeken az fővezérnek és több ministereknek. Voltam Csaffer passánál, megigérte, víghez viszí, hogy száz ökröt adjanak itt L.-Fejérvárott in portionem et quottam ab illis praestandam az oláh kapithihák. Volt szó, hogy az hadakat által akarnám küldeni, kire mondotta. Az vezér elmenvín az próbával, az mint végez, én nekem azután értésemre adja. Mondotta azt is, hogy a vidínyi quártélyom dolgában is ő szolgált az fővezér előtt. Izente az vezér thihája, hogy itt is adnak költsíget hadaim fizetésire és fermánt is az magam költsígire. Volt nállam Skerlet uram is, az vezér parancsolatjábúl előttem kivánta iterato is proponálni az erdélyiek előtt azokat a dolgokat, melyeket tegnap proponált volt. Az teffterdárhoz küldtem volt levelemet Haszán agátúl, és egy ezüst mosdó medenczét is küldöttem neki, el nem akarta elsőben venni, sok ember lívín nála, s az levél is hosszú lívín, reggelre halasztotta a válaszadást, az l.-fejérvári házam emptionalissát és vidínyi házrúl való fermánt is elküldtem hozzá, őtet illetvín revisiója, arra való válaszadást is reggelre halasztotta. Skerlet uramat újjabban hozzám küldvín az fővezér, küldött általa két fermánt kezemhez, Philippire és Zophiára szóllókat, tíz ezer forintrúl szóllót, mely is Vidínybe való telelísemre, költsígemre rendeltetett.

2. **Hétfő.** Az ijjel törökül az mely levelet irattam, egy tolmácsom által Csaffer passának felküldöttem.

Az teffterdártúl is az tegnap neki küldött levelemre az választ sollicitálván, Haszán aga az fővezérnél találta, ki is izente, hogy a fővezérrel beszíllett, és az magáébúl is ád kísz pínzt egyníhány erszínnyel, az l.-fejérvári házamrúl is iratja az újjabb leveleket, legyek jó remínységben. Az Skerlet uram tegnap hozta fermánhoz, és az Viddinben velem menendő embereknek számához kípest az vezérnek egy írást, Skerletnek mást exaggerative irattam, kit neki fel is küldöttem, recommendálván az vezérnek szólló irásomat nekie. Az erdélyieknek előttem audientiájok lívín, tűllem elbúcsúztanak, minthogy Nisre quártélyba megindúlnak. Voltam Marchio de Lora uramék látogatására. Skerlet uram izente Kommo János uram által, hogy post ortum solis hora tertia líszen audientiám az fővezérnél, minthogy ma sok dolgokban voltak implicatusok, és dévánkozásokban töltöttík el az napot, az mint ezt a francia Fonton uram is recognoscálja. Izente azt is Skerlet uram: Pellicio sebellino, inquit vestietur celsissimus princeps in crastina audientia. Küldöttem Bai Mihály uramat és Halil aga tolmácsomat újjabban az teffterdárhoz, az poserolczai embereket is felküldvin velek, recommendálván dolgokat instantiájok iránt. Bai Mihály uram megtérvín az teffterdártúl, hozott két levelet tura nélkül, egyiket az l.-fejérvári házamrúl, az másik levél penig szól Vidínybe való telelísünkre deputált szállásom felől való annuentiárúl.

3. Kedd. Volt audientiám az vezér thihájánál, kiigazítván az sátorábúl az embereket, igen confidenter beszílgetett velem, elsőben is declarálván az vezér termíszetit és hozzám való affectióját, és én is, hogy ezen a portán nekem eleitűl fogva jó akaróim s gonosz

akaróim is voltak s vadnak is, de nem másért, hanem irigységbűl, vagy hogy olykor a vezéreknek kegyelmességeket látták hozzám, vagy hogy a császár szolgálatiban tanáltattam, azért én egyeben nem kírem á vezért által a, hanem mikor valamely dolog és szó vagyon felőlem az olyan dusmanoktúl, egyik füle enyim legyen, és legyen szemtűl szembe az beszíd, hitelt ne adjon. Kire az thihája. Az fővezért olyan embernek ne gondoljam, eddig is aféle szóknak hitelt nem adott, s ide ki a vígeken szerdárságában is lakván, tudja ennek a török nemzetnek micsoda hasznos szolgája legyek, ajánlotta magát is, hogy Drinápolyba bemenvín is, bizvást megtanáljam, minthogy Vidínbe kivánok telelni, ír a vidínyi kadiaknak ö is; kiadták-e már a fermánt a házamrúl? mondám, kiadták. Ezek után volt szó tatárnak ide ki való szükséges telelísirűl. Kire mondá. Nincs hol ide ki telelniek, puszta az ország, hanem nem várják az tavaszt, kijűnek idejin. Volt szó, micsoda hasznos szolgálatot tehetnínek a kuruczczal együtt, mikor a vizek befagynak, annál inkább megrémülne az ország, noha ezzel az excursiójával s rablásával is az tatárnak okot vesznek a többi is az porta protectiójához való folyamodásra, és a holdúlásra. Kire ő. Úgy van hírekkel, hogy a debreczeniek és más helyek is már is felkűltek a nímet császárhoz, hogy ha nem hódolnak, a többinek példájával elraboltatnak. Mit gondolok, úgymond, ha az erdélyiek, és magyarországiak ez után mint alkalmaztatják magokat? Kire én. Olyat gondolok, hogy megkeresnek engem is, és a több császár tisztjeit is magok állapotja felől, mert ez előtt is az én időmben történt meg az, hogy kíszebb volt az nímet császár velem armistitiumot csinálni, a maga földiben

is quártélyt engedni, s nímely vármegyéknek és a bányavárosoknak is, hogy protectiómhoz folyamodjanak, megengedni, mintsem ilyen formában az pusztítást megengedni, mely szókkal igen convincállódott a vezér thihája. Hoztam elő Jeni-Palánk dolgát is, vagy megépítsék, vagy demoliáltassák velem, quia non est locus defensibilis. Hozódott elő, hogy ha egy rablás alkalmatossságával a magyarok hozzám folyamodnának, vagy hogy seregestűl is, mint taval hozzám folyamodnának, mit tegyek velek s mit adjak válaszúl. Volt szó, Vidínben kevesed magammal nem lehetek mind a magam reputatiójára, mind securitásomra nízve. Mind ezekre favorabiliter felelt, de mentette azzal magát, hogy az sorja lívín ma a vár építésire, fel kell menni, de mind ezeket a vezérnek maga is megjelenti s magam is mindeneket proponáljak, semmit el ne hagyjak, semmit se szígyenljek, az vezér patienter meg fogja hallgatni. Hívatta azomban a fővezér kapucsillár thiháját, hivatta Skerletet, és Skerlettel a maga sátorában hagyván, amannak meghadta, hogy a vezérnek hírt tegyen, és mikor a vezér dolgaít végzi, felvigyen, egy ideig azért Skerlettel ben ülvín a thihája sátorában, és barátságosan beszilgetvín, hozódott elő, hogy a tatár Chám előre ment az császárhoz, és öt hat nap múlva a császárnál is líszen, ők azomban itt töltik az napokat, de jó, és tanácsos ember lívín a tatár Chám, nem árt, hogy elő ment. Hozódott elő, mely gyalázatossan nyertík el Gyulánál a Gyulában rendelt császár ílísit, a temető helyrűl vervín fel őket, az kereskedő emberek bevittík Gyulára s ki nem hadták, a kiknek penig ezen imperium szolgálatját kell vala víghez vinni, azok ilyen gondviseletlensíget követtek, meg van a kár is, de nagyobb a szígyen,

mert azzal a nyeresíggel, noha kicsiny volt, alkalmatosságot vívín az ellenség, hogy hirdesse; hallhattuk e napokban Varadinban a lövíseket, kik is öröm-lövísek voltak, és más helyeken is kétsíg kivűl elkövettík. Beszíltem vele Jeni-Palánk dolgárúl, azt mondotta : Most előhozván a vezérnek, meglátom, micsoda dispositiót tíszen, de ez a dolog ennek az imperiumnak dolga, szüksíges hely, azért mikor Drinápolyban írník, tanáljam meg őtet s írjam meg annak a helynek conservatiójához micsoda requisitumok kívántatnak, felel rúla, meglísznek a porta rízsirűl minden dispositiók; hozódott ezek után elő az tatártúl elraboltattakban a kuruczoknak mennyi cselédek van, s apjok, annyok, felesígek, gyermekek. Kire mondá. Nem volna jó, sőt kárt tenník magunknak, ha generaliter tenník instantiát, sed tantum de affinibus dominorum kuruczonum, írassam fel specifice nevek szerínt, kik esmertík meg a rabok közt, és a mellett megtanálván a vezér kiváltásokra, talán valamely pínzt deputálna, iterálta ezen szókat, sed cum specificatione, domine, et tantum de affinibus. Ezek után ember jüvén a vezértűl, mentem a thihája sátorátúl a fővezér sátorához, és egy kevéssé leülvín a divány sátorában, csakhamar kijöve a vezér a maga belső sátorábúl. Elsőben is köszöntvín s újjabban leültetvín, hozta elő. Már Isten segítsígibűl itt az dolgok véghez menvín, engem is hadaim közé vissza bocsát, azért tovább is az commendám alatt lívő helyek s palánkok tűlle recommendáltatnak, magamnak penig Viddíny engedtetett quártélynak, de minthogy Viddín neki vezírsége után járó jószága, az szegínységnek valamely háborgattatása ne legyen. Jöttem azért, hogy eddig hozzám mutatott kegyelmessígit megköszönjem,

köntösit megcsókoljam, mindazáltal lívín egynihány magános szavaim, kírek magános audientiát, kire nézve intvín az udvarlókra, mind kitakarodának, és csak magam és Skerlet uram maradánk a vezérrel együtt. Akkor hozám elő Jeni-Palánkot több helyekkel együtt nekem recommendálván, állapotja miben lígyen, a vezér tudhatja, az a hely arra jutott most, a víz is kicsiny lívín, hogy ha valami gyalog ellenség jűne alája, nem is oltalmazhatni, és ha oly erő jűne, nem jobb-e magunknak elégetni, és Rámhoz retiradálni, avagy hogy tegyen dispositiót megépítésirűl s szüksíges requisitumirúl a porta. Kire a vezér. Ezen hely szüksíges helye ezen imperiumnak, azért oltalmazzuk, a mennyire tűlünk lehet, azomban (minthogy magam is kivántam) küldi egy agáját revisiójára, és a mely 23 hidast az tatárok költöztetísire rendelt, meghagyja, hogy fordítsák azokat az Morova erdejirűl valamely palánkfák alá, kiket Palánkra hordjanak, és építessem a mint lehet. Kire én. Csak a vezér tegyen dispositiót a szüksíges mediumokrúl, én rajtam nem múlik, jó szívvel igyekezem. Kérdezte, hol van Jeni-Palánk, nem Kulicsnak elleniben? Kire én. Nem, hanem Rám vagyon Palánknak elleniben. NB. Az midőn Skerlettel a thihája sátorában beszíltem volna, mondotta. Az midőn Jeni-Palánk felől fogok neki írni, az szerdár arzát, és némely törököknek recognitióját küldjem meg neki inclusában, annál foganatossabb líszen. Volt szó a vezérrel Jeni-Palánk situsárúl, hogy közelebb van Tömösvár mint Pancsova, az Erdélyi s Duna vaskapuhoz is nem messze, nagy físzke volna az ellensígnek, ha kezibe esnék, mert két vízek jűnek ott be a Dunába. Kire a vezér. Megoltalmazza Isten, már ezután nem félthetni. Kire

én. Inkább most s télben, mert tavasszal az árvizek körűl vevén, megerősítik. Kire az vezér. Konstanczinápolyba megírta, hogy csektereteket csináljanak, és az Dunán lívő fegyveres hajókat effective százra akarja tölteni, s megparancsolta Ali passának, hogy Szent-Györgynap tájban Jeni-Palánknál legyen a dunai classissal, azomba a szilisztriai s nikápolyi nemességnek is meghagyta, hogy idejin itt a végeken tanáltassanak, L.-Fejérvárott is feles embert hágy, és maga is idejin kíván megindúlni a jövendő campaniára. Kire én. Ennél jobb dispositio nem lehetett, ha ezt követte a fővezér, de még is ha lehetett volna, vagy Boszna szíliben, vagy Arnolt ország széliben, vagy a Duna mellett egyníhány ezer tatárt teleltetni, és bár csak ad opinionem két vagy három ezeret is, kik, ha mikor a vízek, sarak befagynak, akár Eszék akár a Bácska, vagy Gyula felé excursiót tehetnínek a kuruczczal együtt, akkor annál inkább megrímülne az ország és confundálódnék az ellenség. Kire a vezér Puszta az ország itt az végek felé, nincs hol teleltetni, hanem úgy végzett a tatár Chámmal, hogy kikelet előtt jöjön ki tiz ezer tatár egy szultánnal, az kik idejín itten tanáltassanak. Kire én. Adja Isten, de még is javallanám, hogy a dunai classis, a mikor az árvizen ide jű, parancsolná meg a török tiszteknek, mennínek reá Títelre, Becsére, occupálnák azokat a helyeket, mivel azokban csak rácz praesidium van, három, nígy ezer gyalog mosárokkal megvehetné. Kire a vezér. Ez igen hasznos szó, és dolog, megparancsolja. Kire én. Az én gyalogimat is ezen szolgálatban applicálhatni, és ha megveszik, bele szállíthatni. Ezek után töttem instantiát az lovas hadaim quártélyárúl Bujurdelemen túl az zvorniki sanczágságba ki-

vánván, és nevezetszerint Szrebernicza nevü helyt, megmutogatván az fővezérnek a földek constitutiójához kípest Bujurdelemnek, Zvorniknak, és Szrebernniczának elleniben 24 s 30 órányi földig minemű palánkjai s erősségei legyenek az ellenségnek, azokat megnevezgetím, úgy mint: Brodot, Gyakovát, Eszéket, Bukovárt, Varadint, Ilokot, és Eszék s Varadin között is, a mely két rácz erőssígecskék vadnak, és ha a Duna befagyna, az Bácska sem volna messze, és hogy azért kivánom arra felé, hogy ottan a császárnak is nagyobb szolgálatot tehetnék s az ellenségnek is árthatnék, s magoknak is inkább hasznot tehetnek. Kire mondá a vezér. Én azon a földön nem voltam s nem is tudhatom. de beszíllek Csaffer passával, mintegy tetszett a vezérnek ezen declaratióm, de Csaffer passára relegált még is. Midőn szinte instantiát kivántam volna tenni előtte az költsíg felűl, magátúl hozá elő, hogy az magáébúl is nem hágy költsíg s egyníhány erszíny pínz nélkül. Mely kegyelmessígit megköszönvín, megcsókoltam érte köntösit. Hoztam elő, és ugyan elő hivattam, kiket kivánok hagyni Magyarország és Erdély rísziről mellette residenseknek, úgy mint Orlai Miklós és Bai Mihály uraimékat, jelentvén, hogy Orlai uram volt előtte havasalföldiben is Bai uram penig mellette lakott ez télen s nyáron is. Megcsókolván azért ő kegyelmek köntösit az fővezérnek és hátrább állván, akkor jelentém: az erdélyiek közűl, kiket akar elvinni magával, mert az ő nagyságáé a fermány, de én az három natióbúl hármat, az kik elsőbbek az kapithihákon kivűl, elígségesnek ismerném. NB. Vettem eszemben, hogy ezen szókat perfunctorie, és nem olyan világosan tolmácsolta Skerlet uram, de a vezér válaszát így mondotta.

Nem kiván, úgymond, nekem abban is a vezér praejudiciumommal cselekedni, hanem a kik másodszor az én approbátiómbúl is denomináltattanak, azok mennek el, kirűl aztán én is nem akarván többet szóllani, látván a vezérnek megunatkozását a beszídtűl, felelém. Fermán szultanunum, az az legyen a nagyságod parancsolatja. Hozának be azért egy nusztal béllelt kaftánt, kivel a fővezér maga előtt megkaftánoztata, kiben én is a köntösihez borúlván s megcsókolván, a midőn tűle már elfordúltam volna, látám, hogy az bemutatott két residensnek kaftánt nem hozának, és ott állanak kaftán nélkül, megállván egy kevéssé, szóllék Skerletnek, hogy ezek kaftány nélkűl vadnak, az eddig való szokás szerint penig a fővezérek a residenseket megkaftánozták, ezt azért megértvín az vezér, mindjárt kaftánokért küldött, én az kapithihákat bent hagytam, de csak hamar azután azokat és Haszan aga tolmácsomat is felkaftánoztatván a vezér, utánnam jöttek, engem penig az fővezér agái ugyan annál az sátornál, az hol eddig voltam, megmarasztaltanak s ebíden ott lívín, ebid után mentem az Duna mellett felvonatott sátorimhoz, az hová is feles csauzok kísírtenek.

4. **Szerda.** Az jancsár agának írattam egy búcsúzó levelet, értvín, hogy megindúlt az boncsokja, kit fel is küldtem neki. Délután maga is megindúlt. Érkezett Mahmút Bég Ogli is Tömösvár felől, az utánna való szultán küldvín emberit látogatásomra. Megérkezék Horvát Ferencz kapitányom is az Száván túl való próbájárúl, nyelvet is hozván. Küldöttem a Csauz passához is emberemet, az fővezértül tegnap resolvált dolgokat kérvín, jelentse meg a vezérnek, ne vegye feledékenysígben, minthogy a vezér indúló

félben van. Volt nálam a franczia Lora uram, kivel is sokáig confidenter beszílgettem, s elbúcsúztunk egymástúl. Volt conferentiánk: 1. Mire való, hogy mind ő s mind az franczíai orator együtt laknak Drinápolyban, és hogy ebbűl az ő promotiójábúl minden jót reminlek. Kire ő. Még ez tavasz felé vette ordinatióját errűl az udvarnak, és a volt parancsolatja, hogy az vezért kövesse, valahová megyen, és a következendő campaniában is együtt jőjön ki vele. 2. Volt szó, hogy a király minden szüksíges költsígeirűl disponált ugyan, de a maga jószágibúl proveniált költsígivel élt eddig. 3. Volt szó, hogy a catholicus valláson kivül valók miért nem protegáltathatnak a királytúl Galliában, és hogy ezt az magyar igyet catholikus fő nem igazgathatná, és nem is obediálnának az malcontentus magyarok neki. Volt szó, hogy ő persvadeálni fogja az oratornak az én várható pensiomnak administrálását, de nem tudja miért az orator sed quid facit, duplicatos vult videre regis ordines. Végeztünk vele az correspondentiárúl, hogy clavist adjak nekie, az mint hogy megiratván kezihez is adtam. Ezek után elbúcsúzván tűllem, bizonyos emberemet hagyván el az fővezérnél megigért dolgoknak urgeálására, magam estve felé innen Landor-Fejérvárrúl felköltem, és éczakával értem Szendrő s Izaresik közé s ott is háltam. Galga szultánnal lívő tatárság takarodott által az Dunán.

5. **Csötörtök.** Reggel megindúlván az Morován gázlóban jüvín által, délután két óra tájban érkeztem Poserolczára. Szent Imre király emlíkezeti lívín, azon való nevemhez kípest vendígeskedíssel töltöttem el az időt, és az éczakának is jobb ríszit. Essős idő volt.

6. **Péntek.** Az tatár Chám vezérihez Bater agá-

hoz, ki is az tavali helyiben vagyon, holmi kedveskedísekkel kiküldtem az kuruczok és tatárok között a lúlopás és rabszöktetísért interveniált confusiónak lecsendesítésire. Sándor uram egynihány rabot váltott ki pínzemen, és több híveim is sok rabokat váltottanak ki pínzeken. Jeni-Palánknál lívő tatárság is által takarodván az Dunán, és a az L.-Fejérvárrúl erre jövőkkel megegyezvín, itt az Mláva és Rám között való földön füvelnek, lívín húsz ezerig való rabok, mind túl a palánkvidéki falukon, s mind itt az poserolczai vidéken sok károkat tettek, és az emberekben is sokakat elraboltanak. Megérkeztek Landor-Fejérvárnál hagyott szolgáim, kik is a vezér L.-Fejérvártúl való megindúlásának, és ma Kollárhoz való szállásának hírit meghozták, kire nízve az erdélyiek ríszirül való kapithihát Orlai Miklós uramot jó provisióval az török táborra megindítottam. Déltájban érkezék L.-Fejérvárrúl Galga szultán, közel menvín itt el az város mellett, az több tatár hadak közé szállott, kikhez is tisztessíges ajándíkokkal és gazdálkodásokkal küldöttem tiszteimet, insinuálván mind Bater agának s mind ezen szultánoknak, reggel magam is meglátogatom őket. Szeles idő volt.

7. **Szombat.** Mintegy harmad fél száz lúval mentem ki az tatár táborra, voltam szemben Galga szultánnal, egyníhány esztendőktül fogva való esmeretsígem lívín vele, az sok egymás között való ajánlásunk után volt szó Debreczen felé való járásának circumstantiájáról, volt szó, a tatár deván mit javallott az nímet tábornak L.-Fejérvár alól való elszállása után, és az török dévány L.-Fejérvár építése praetextusával mint bontotta el, mondván, hogy nagyobb kiszülettel s idejében jünek ki ez nyáron. Hozta elő az

muszkáktúl elszakadott kozákságot. Hozta elő az lengyel követ dolgát és az Chám embere mit írt, hogy a nímet praetereálni akarja az lengyeleket. Volt szó, hogy ez a rablás, a ki esett, a fővezér parancsolatjábúl lött. Volt szó az athnamékrúl, az kuruczok cselédje szabadításárúl, és hogy ő lesz az, a ki engemet Erdélyben introducálni fog. Galga szultánnál való audientiám után voltam az tatár Chám vezérínél, az hol is csak az complementizálásbúl, és a rabok szabadúlása iránt való instantiámbúl állott a beszíd; éczakával érhettem vissza Poserolczára. Szeles idő volt.

8. **Vasárnap.** Érkezett meg Horvát Ferencz uram a tatár táborrúl, érkezett Daróczi uram is Palánkrúl, kinek is volt audientiája és examenje nímely dolgokrúl. Volt azután conferentiám Sándor Gáspár és Madács uraimékkal expeditiójokrúl, írattam leveleket az francziai oratornak, a mellette lívő s ez nyáron mellettem lakó doctornak, az császár mellett lakó Kajmekám Oszman passának, a vezér thihájának, Reiz Effendinek, Skerlet uramnak, a havasalföldi, az moldovai kapithiháknak, az moldovai vajdának és Mahmút Bég Oglinak. Ezen expeditiókat elvégezvén, Sándor uram contentumájért mentem felesígestűl az ő kegyelme szállására, és sokáig oda mulattam. Szép idő volt.

9. **Hétfő.** Volt az kurucz tiszteknek és főrendeknek gyűlísek ez mai napon, hofmesterem és secretáriusom által irásban küldtem ki közikben valamely propositiókat, kikben mind Sándor és Madács uraimék útjárúl, mind egyéb magok igazgatására való dolgokrúl volt emlékezet, tettem arrúl is rendelíst, hogy az mely rabok az tatároktúl vagy pínz útján, vagy másképen szabadúltanak, Jeni-Palánkra vitessenek és elbocsáttassa-

nak, minthogy pínzen váltottak is felesen vannak, nem ellenzvín azt is, hogy nímelyek kezesnek maradjanak, az míg a pínzt meghozzák. Ezek után küldöttem Horvát Ferencz uramat Landor-Fejérvárra bizonyos instructióval. Az mint Sándor uramnak az leveleket kezihez adván, úgy a Vídinyre, havasalföldire, Moldovára szólló császár fermányait, mely két Oláhországra szólló fermánokban parancsoltatik 928 ökröknek kezemhez való administrálása. Madács Péter uramnak is az Zofiára, Philippire és tatár Pazárcsíkra szólló fermánokat, kikben szüksígemre egyníhány ezer talléroknak adatása parancsoltatik, kezihez adván, ezekkel a fermánokkal, levelekkel és bizonyos instructiókkal expediáltam ő kegyelmeket, Sándor uramat oly dispositióval küldvín el, hogy Nisen a vezért beírvín, az vezérrel és több ministerekkel víget érvén, onnan menjen Vidínyben, ottan is szállásim, quártélyim és subsistentiám dolga vígett szolgáimat hagyván el, menjen havasalföldiben Bukaresztre az ott való vajdához is rendeltetvín követsígben, onnan is tudósítván az dolgokrúl, menjen Oroszcsík felé és onnan Drinápolyban, úgy hogy a mikor a vezér Drinápolyban líszen, ott tanáltassék. Madács uramnak az parancsoltatott, hogy útját csak kövesse azokra a városokra, és az fermánok mellett megvívín a pínzt, jüjjön újjobban vissza. Szeles idő volt.

10. Kedd. Nap estig sokféle foglalatosságim voltak, újjobban küldöttem Kis András szolgámat és Farkas György hadnagyomat Sándor uram után. Horvát Mátyás nevű labancz rabkapitánt küldöttem Daróczi urammal Jeni-Palánkra, hogy ottan az palánkvidéki faluk kezessígén, és maga hitin Veteranihoz elbocsássa, több tatár kezibűl szabadúlt rabokkal együtt.

Volt előttem audientiája az püspöki kántornak, ki is most szabadúlt a tatár kezibűl, sokat beszílgettem vele magyarországnak állapotjárúl, és elraboltatásoknak okárúl, úgy tovább való megmaradásokrúl, izenvén a debreczeni bírónak és más városok bíráinak s praedicátoroknak, hogy hódoljanak, úgy maradhatnak meg. Lovaimat revideáltam, egy részit nimely szolgáim kezibe kiosztottam, az Palánknak reparatiójárúl és egyéb szüksíges dolgokrúl dispositiót töttem.

11. **Szerda.** Új kadia jüvín ebben az helyben, ennek volt audientiája a Mutavelivel együtt, kikkel is a szüksíges fenforgó dolgoknak rendbe vítele és eligazítása felől volt beszílgetísem, Pogány Zsigmondot denominálván itt való praesidiarius kapitánynak előttök. Ezek után a lovas és gyalog tiszteket össze gyűjtetvín, proponáltam azoknak is, mihez alkalmaztassák magokat. Azután érkezvín valamely éléses hajóknak is híre, magam is az osztrovai révhez kimentem, az nálam lívő császár fermányai mellett foglaltam el lisztbűl, buzábúl és árpábúl álló 14 öreg gemiákat, volt a fővezér agája is velek, kivel szemben lívín, az ílíses hajók penig harminczig való lívín, az elfoglalt hajókon kivűl a többit elbocsátottam L. Fejérvár felé a vezér agájával együtt. Érkeztek Veteranitúl is levelek, az itt rabságomban lívő Pace oberster regimentje quártélymesterihez, és nímely híveimhez. Az hajók mellett bizonyos embereimet hagyván, magam bejöttem estvére, és Sz. Márton napja lívín, voltam vendígsígben Bohus Márton főélésmesteremnél. Igen szép, meleg csendes nyári forma meleg idő volt.

12. **Csötörtök.** Idején kimentem a Dunához, ebídet is ott öttem, az hadaknak ottan ílist, a lovas ha-

daknak penig árpát is osztattam, és lovas s gyalog hadaim tiszteivel conferentiát tartottam. Érkezék meg Horvát Ferencz uram L.-Fejérvárrúl, mind szóval s mind irásban hozott választ a szerdártúl, végezvín arrúl is, hogy mind onnan s mind innen bizonyos hadak expediáltassanak valamely próbára, kihez kípest mind itten, mind Daróczi uramnak a kíszülísrűl dispositiót tettem. Szép idő volt.

13. **Péntek.** Volt audientiája a német quártélymesternek, ki felől minthogy parola jütt Veteranitúl, elbocsátottam, köszöntvín általa mind Veteranit és Veteraninét, és offerálván tovább is az keresztyén rabok szabadítása iránt való készsígemet, magam a hajókhoz kimenvín, ebídet is oda ki öttem, az említett nímet rabot is Horvát Mátyással együtt sajkára ültetvín, expediáltam, szabadúltak újjabban valamely keresztyén rabok a tatárok kezibűl, azokat is a többi után expediáltam. Az Dunán lívő hajókbúl hordatták be tiszteim lovas és ökrös szekereken az ílíst az itt lívő hombárimba, és az hajóknak Reizeinek is a quietantiákat osztottam. Szeles idő volt.

14. **Szombat.** Reggel volt mustrája karabélyosim és ugyan lovas s gyalog palotásim sereginek, kiknek ílísekrűl és egyéb telelísre szüksíges requisitumirúl dispositiót töttem. Megérkezék Kassai István kapitányom Galambvára felöl, ki is parancsolatimban eljárván és az Galambvára s Poricsa között való éléses hajók mellé bizonyos hajdukat rendelt, és Galambvárig fel is kísírtette. Szendi Mihály bejárómat Landor-Fejérvárra a szerdárhoz levelekkel küldöttem, insinuálván, miért hogy az tűle insinuált hadakat meg nem indíthattam. Ma is mind hordották az ílíst be a hajókrúl, és osztották a hadak köziben. Kis András

megérkezék, kit Sándor uram után expediáltam vala, útjokban a pandúrok felvervín, szegény Farkas György hadnagyomat levágták. Szeles idő volt.

15. Vasárnap. Az Dunánál lívő ílís hordásában ma sem érhettenek véget tiszteim. Egy szabatkai kapitányom lívín, a lovas hadaim tiszteinek ajándíkoztam, a minthogy meg is saczoltatták bizonyos pínzben s fegyverekben, s kezökhez is vöttík. Az itt ben s a városon lívő kuruczok szállásit, úgy a paraszt emberek szállásit hagytam conscribáltatni, az itt maradandóknak jobb rendben és karban való hozására. Szeles idő volt.

16. Hétfő. Küldöttem egy bejárómat Jeni-Palánk elleniben a rívhez, mi lehet oka, hogy a kiknek ide kellene jűni Palánkrűl, nem jűnek, és az innen oda menők is által nem mennek, ki is meghozá okát, hogy a Dunának nagy habjai miatt nem lehet. Érkezék meg Nisrűl Sándor Gáspár uram, hozta a fővezér levelit Csaffer passának szólót a lovas hadaim quártélya vígett, és egyéb informatiókat is, a kikre nízve ide kellett elsőben fáradni, és ugyan innen is Bukuresztre, és onnan Drinápolyba fogja útját követni, a minthogy a fővezértűl hozott is egy Menzil-fermányt harmad magára. Ebíd után azért küldöttem el Petróczi István uramat L.-Fejérvárra a szerdárhoz levelekkel és követsíggel, a vezér neki szóló levelit is megküldvín, minden szüksíges dolgokban ő kegyelminek búsíges informátiót adván, magam hintókocsiján expediáltam. Azután az magyar s török expeditiókhoz fogattam, és egísz estig abba foglalatoskodtam. Szeles idő volt.

17. Kedd. Majd éjfélig irattam az íjjel is a leveleket, s az instructióját is Sándor uramnak, hajnalban azért Isten segítsígibűl az expeditiókban véget érvín,

az leveleket Sándor uramnak kezíhez assignáltam; íratván a vezérnek magam s felesígem neve alatt, és Sándor uram mellett egy supplicatiót a vezérnek, irattam a tatár Chámnak és Bas hasznadárjának magam neve alatt törökűl, felesígem neve alatt penig deákúl. Irattam a császár mellett lívő Kajmekám passának, Mufftinak, az anadoliai és urméli Kazászkereknek, Kezlár agának, fővezér thihájának, Reiz-effendinek, teffterdárnak, Csauz passának, jancsár agának, Skerletnek, mind magam, felesígem neve alatt, Gürcsi Mehmét passának, az francziai oratornak és Marchio de Lora uramnak. Irattam Hadnagy Mártonnak és Orlai Miklós uramnak, és magam keze írása alatt Inczédi Mihály uramnak is, mind ezeket, és a hadaknak a napokban csinált lajstromát ő kegyelmínek kezihez adván, estve mentem vacsorára Horvát Ferencz uramhoz és egyníhány órákig ott mulattam. Megérkezék a postamesterem Pápai Gáspár is Palánkrúl, meghozván hírit: miképen expediálták az rabokat. Hozta hírit valamely Palánkhoz nem messze két helyen is öszvegyülekező ellensígnek, melyre, és az időnek megessősödísire nízve az gyalog hadak expeditiója iránt való szándíkomat megváltoztattam, küldvín újjabb ordinancziát, hogy már csak helyben maradjanak. Essős idő volt.

18. Szerda. Mihelyt megvirradott, Sándor Gáspár uramot mindjárt expediáltam, sajkámra ültetvén az osztrovai révben, Szalontai Istvánt is ő kegyelme mellé adjungálván, hogy Bukuresztrűl vissza küldje hozzám, külön credentiát iratván az ő nevire is a havasalföldi vajdának, és a császár fermányát is a marhákra szóllót az ő kezibe adván. Egy szép botot és kardot is küldöttem az havasalföldi vajdának Sándor uram által, és oly dispositióval küldöttem, hogy Bukuresz-

ten dolgát végezvín, Drinápolyban menjen az vezértűl hozott Menzil-fermány mellett. Ugyan ma indítottam meg Vidínyben Szabó András lovászmesteremet, Inczédi Mihály és Kis András szolgáimat, kezekhez adván a vidínyi házamtúl való császár fermányát, úgy a vidínyi kadiának, éz az ott való béknek szólló leveleimet is, valamely költsíget is adván kezekben expediáltam oly instructióval, hogy ottan szállásimat reparálják, és havasalföldibűl konyhára való alkalmatosságokat procurálván, kíszen várjanak ben minket.

19. Csötörtök. Volt conferentiám nímely híveimmel a ráczságra és ugyan magyarországra bocsátandó patensek iránt, minthogy Skerlet uram még Landor-Fejérvárnál lítemben insinuálta volt, hogy az ráczság köziben bocsátanék olyan patenseket, a melyekre nízve az hódolatlan szegínysíg is az császár protectiójához folyamodván, Poserolcza vidíkín coloniákat telepítenék belűlök, kiknek is szabadságok felűl az vezér rísziről is az határ-czédulák kiadatnának, és békességben lakhatnának. Ezzel mind becsületem nevekedném, mind penig a császárnak s magamnak is hasznot szerzeník. Az itt való törökök és városi ráczoknak volt audientiája előttem. Ezek után fő lovászmesteremhez Pécsi Gábor uramhoz mentem volt vendígsígben. Szép száraz idő volt.

20. Péntek. Nímely excessusok miatt előmben gyűjtetvín az tiszteket, exaggerálván ezekbűl leendő következíseket magok és magam kárára, töttem olyan dispositiót, hogy az lovas kapitányok az hadak közé kimenvín, seregeket csinaljanak. kettőbűl hárombúl is egyet, az kik megkevesedtek, és azután a seregeket is mutassák be előttem. Ezek után érkezék meg Petróczi István uram Landor-Fejírvárrúl, a szerdár-

ral még is veget nem érhetvén az lovas hadak quártélya dolgában, hanem két száz lovasnak igírt quártélyt Bujurdulemben, az többiben penig cum contento resolvált a szerdár. Szép idő volt.

21. szombat. Az íjjel sok nyughatatlan gondolkodásim után egy egísz arcusra írt levelet concipiáltam a szerdárnak, kiben a hadaknak sok zúgolódását a quártély nem líte miatt, s abbúl következő confusiót hűsígesen declaráltam és azt is, mint sem az ily fogyatkozások miatt én az hadat eleresszem, és az török nemzetnek ellensígivé tegyem az török császárnak nagy gyalázatjára, kíszebb vagyok a vezér nyomán az hadakat beljebb vinni az császár országában, és ott megtelepíteni, hogy ez után is a hadaknak oszlása miatt én semmiben ne okoztassam, ha csak az szerdár máskipen nem provideál felőlök: ezen levéllel és bizonyos instructióval küldöttem Horvát Ferencz uramat és Ugróczi László komornyíkomat Landor-Fejérvárra a szerdárhoz, és azon dolgokhoz kípest hívattam fel Horvát Ferencz kapitányomat, és több gyalog kapitányimat, kiadván előttök intentiómat, és az kíszületet mindenféle rendeknek megparancsolván, azután lovas s gyalog kapitányimat meg is vendígeltem és egyníhány órákig velek mulattam. Az palánki kapitányt is nímely dispositiók s azon Palánkba interveniált confusiók végett általhivattam, és az oda való dolgokrúl vele hosszas conferentiát tartottam, egyéb tiszteimet is hivattam, és azok között is dispositióimat is kiadtam. Szép tiszta idő volt.

22. Vasárnap. Reggel az lovas kapitányokat magam eleiben hivatván, töttem oly rendelíst köztök, hogy minden tíz katonának egy tizedese legyen, az penig hites legyen nem csak én hozzám, hanem az

kapitányához is, az tőlünk parancsolt s megtiltott dolgokban tartozzík hiti szerint pártját fogni, és kapitánya mellett kemínykedni. Instelláltattam czerstrásamestert, és Horvát Ferencz czeriben Fekete Jánost, ki eddig kornétám alatt lakott. Volt audientiája Eszényi Mihály palánki gyalog hadnagyomnak, ki is suplicatiót hozott az palánki hadak tiszteitűl, az mely dologban supplicáltak, contentumok szerint választ töttem. Ezekután lovászmesterimnek, ílísmesterimnek, és egyib belső tiszteimnek volt audientiájok az kíszület és egyéb kíszületeket concernáló dolgok végett. Tömösvári passának és galambvári béknek leveleket irattam. Ezek után becsületes híveimet, tiszteimet összegyűjtetvén, az mennyire az szállásnak és háznak capacitássa engedte, lakadalmat szolgáltattam Durcsányi Ferencz nevű inasomnak egy franczimerivel az felesígemnek, és délután két órátúl fogva estvéli 9 órákig mulattam. Tiszta idő volt.

23. **Hétfő.** Mind már híveimtűl s mind penig Haszan aga tolmácsomtúl esvín értísemre, hogy Kos Mihály hívem az török és tatár ministerek előtt igen elhíresedvín s nótában vitetődvín, nagy haragjok volna ellene, olyat mondván felőle, hogy ő adott volna hírt az tatárok magyarországra való irruptiójok és rablások előtt az alföld nípinek és az országnak, hogy magokra gondot viseljenek, és az tatár rablása ellen magokrúl provideáljanak. Melyekhez kípest, hogy magának is jövendőben is valami baja ne lígyen és securitást igérhessen magának, mind penig, hogy én nekem is miatta valamely busúlásom ne lígyen, audientiát adván neki, erős hit s átok alatt ajánlotta és kötelezte magát arra, hogy ha én őtet hazájába eresztem, ő nekem is ott többet szolgálhat, és hűsígemben

megmaradván, másokat is, az kik régen híveim voltanak, hűsigemre disponál, az országnak állapotjárúl, és az fenforgó minden állapotokrúl tudósit, az tatár rabságábúl mostan szabadúlt rabok alkalmatosságával minden híreket értísemre ad, e végre kivánván túlem Váradi István bejárómat, hogy Gyulára küldjem, kivel correspondeálhasson, és általa nekem mindeneket értísemre adjon, az correspondentia folytatás kedviért az karabilyosok közűl maga kivánván, adtam mellíje egy legínyt Bajomi nevűt, ki által Váradival correspondeáljon. Ezen intentiójárúl hiti alatt és erős esküvísekkel s átkok alatt assecurálván, én is consentiáltam neki; Péter deákot is, kit az tatároktúl Sándor uram váltott vala ki, melléje adjungáltam, és valamely izenetet általa, kikben declaráltatik, hogy ha a mostani rajtok történt casusokon nem tanúlván, ezután is nem hódolnak, és bennünket meg nem keresnek, magok veszedelmeknek magok lísznek okai, a kik penig hódolnak és bennünket megkeresnek, azoknak megmaradásokat mind a török, mind az tatár nemzet előtt procuráljuk. Felesígem is adott jegynek Kos Míhály keziben két gyűrűt, az leányának és fiának küldvín, kiket azok is ismernek, megadását vagy bizonyos embere által való megküldísit neki recommendálván, és hogy gyermeki felől felesígemet tudósítsa; kikre is hiti alatt ajánlotta magát, ezek után az tömösvári passának szóló levelemet és ugyan Temesvárra s Gyulára szólló úti passusát törökűl keziben adtam, (hogy ha arra akar menni, lehessen securitása) expediáltam. Szállás osztómat küldöttem Szendrőhöz, és magam is délután megindúlván, jöttem hálni az Morovához a kulicsi rívben, a holott tanáltam csoportosan lovas hadaimat. Jó idő volt.

24. Kedd. Reggel hozzá fogtam az lovas hadaim mustrájához, rendben vívín mind a két kapitányság alatt lívő hadakat, nímely tiszteket reformálván, nímelyeket más tisztre s állapotra applicálván, nap lealkonyodáskor érhettem ennek vígit. Által jüvín azért estve az Morován, Szendrő és a Morova között az erdőszílben sátor alatt szállottam meg, az megmustrált seregeknek is nagy rísze által takarodott, ílísek és abrakjok kifogására is commissiót adván, Poserolczára közűlök beküldöttem; az landor-fejérvári szerdárnak, és ott való residensemnek újjobban nímely hírekrűl és dolgokrűl leveleket irattam. Érkezék Horvát Ferencz uram tudósítása L.-Fejírvárrúl, nímely dolgokban való resolutiója a szerdárnak ma reggelre haladván. Igen szép meleg idő volt.

25. Szerda. Megindúlván jó reggel, nímely szolgáimban s híveimben visszaeresztvín Poserolczára, az lovas hadakat a Morova mellett hagytam, hogy megtérísemig ott várjanak be. Magam postakíppen jöttem Landor-Fejérvárra, estvével írhetvín beszállottam a magam házába, kit mostan építtetnek szolgáim. Az szendreiek is ma kijüvín, Szendrőnél gyalog előmben tisztességesen lövísekkel excipiáltak. Minthogy már a várkapuját is bezárták ide érkezésemig, az szerdárnak hírt adtam az maga Kapucsilár thihája által ide való írkezísemrűl. Délig nagy szél volt, estve felé szapora esső kezdett esni.

26. Csötörtök. Mentem fel lovon a várban a szerdárhoz, ki is az maga házában becsülettel excipiálván, reggeltűl fogva délesti két óráig volt vele sokféle dolgokrúl discursusom, noha egyczer Bekir passa és a váradi nemesség Alaj békje interrumpáltak, kikkel ebídgyire magamat is az szerdár fenmarasztott,

de ebíd után is ugyan csak continuálván vele való discursusimat, sok pro et contra való discursusim után végeztem el vele, hogy Bujurdulemben 300 lovasomnak adjon téli quártélyt, és a Szerímsígrűl L.-Fejírvárra hódoló falukrúl is engedjen gazdálkodást, és hogy maga agáját is küldi az én oda menendő kapitányommal, a ki őket ottan megszállítsa. Végeztem el vele, hogy Gyulára ugyan más kapitányommal 300 lovas expediáltassék, kiknek útjokra peszmeget s abrakot igírt; az császár czimere s neve alatt egy fermánt is igért, hogy az oda menő hadakat a gyulaiak megszállítsák, és minden assistentiával s kedveskedíssel legyenek a kuruczoknak. Igért harmadik Bujutultit is az Poserolcza táján lívő földnípire s lakosokra, ki mellett téli quártélyok lehessen azoknak, a kik az hat száz lovastúl elmaradnak szolgáimba és egyéb híveimben. Ezen kívűl igért valamely hidast is a jeni-palánki szüksígre. Igérte, hogy a vezérnek fog írni mellettem, és hadaim felől az költség, és az hadak fizetíse dolgában. Volt szó az vezérnek, de kivált az teffterdárnak rendeletlen dolgai felől, convincálódván az én ratioimmal, mondotta, hogy azt hitte, a vezér engem költség nélkül nem hagyott, csak elhűle bele, hogy a nélkűl hagyott. Volt szó, hogy a kecskemétiek és gyöngyösiek is úgy hallom, be akarnak hódolni jönni, azért van-e abban valami híre? Kire mondá. Semmi sincs benne. Volt szó arrúl is, hogy olyan hírem vagyon, csak Hemskereket várják Drinápolybúl, újabb követ jű Bécsbűl, s talán eddig Budához is érkezett. Volt szó, hogy elsőben az német tábor Tömösvárát akarta megszállani, azután hogy Landor-Fejérvár alá jött, mi oka lehet? NB. Az római pápa, és hogy híresebbé tehesse magát az ma-

ga dolgaival az német császár is inkább inducálhassa az imperialis statusokat a segítsígre. Ezek után becsülettel búcsúzott el magátúl, és fel is kaftányoztatott; Horvát Ferencz kapitányt és Váradi István bejárómat is, úgy mint Gyulára menő hadak tiszteit felkaftányoztatta.

27. Péntek. Nem vártam, hogy jól megviradjon, megindúltam, de megessősödvín az idő, és az út is megnyálasodván, nehezebb utunk volt; Izarcsikon megszállván, a mig a lovak egy keveset kaphattak, kiső estvével érhettem ide, az hol az lovas hadaimat hagytam vala. Az szerdárnál elvégzett dolgokhoz tartozó expeditiók végett hagytam el az komornyíkot nímely szolgáimmal Fejérvárott; palotásimba is egyníhányat ott hagyván valamely ílésnek és hidasnak lehozataláért, hagytam el szolgáimat a ház épitése kedviért is. Az kapitányokat penig magam eleiben hivatván, kiadtam közikben dispositióimat, ki hová kíszüljön, hogy a kiknek Fejérvár felé a Száva mellé líszen útjok, azok holnap Szendrőhöz gyülekezzenek, az kik penig a Dunán fognak által költözni, azoknak azt parancsoltam, hogy a Morován által költözzenek, és az Mláva mellé menjenek. Az íjjel és ma is mindig esett az esső.

28. Szombat. Ma reggel szapora hó kezdett esni, mely a földet is belepte. Ebídre haza érkeztem Poserolczára. Érkezett hírem az minap elfogott palotásim hadnagyárúl, kit is megöletettnek lenni gondoltam, kiért is az mely rabokat kírnek, kiadtam. Érkezék meg Szabó András lovászmesterem Vidínybűl, vele oda járt szolgáimmal s katonáimmal együtt. Hozattam elömben az jeni-palánki praesidium ezer-strázsamesterit, vasban veretvín valamely vétkiért, törvényűl napot praefigáltattam. Estve felé feltisztúlt.

29. Vasárnap. Szappanos Mihály lovas hadaim kapitányát, és ugyan karabélyosim főhadnagyát Bai Lászlót expediáltam lovas zászlókkal Landor-Fejérvárra 200 katonákkal, onnan Bujurdulemben a Száva mellé quártélyban; meghagyván, hogy magok elsőben a szerdár eleiben menjenek, minthogy úgy végezett velem, hogy felkaftányoztatja őket, és maga agáját is rendeli velek, minthogy török véghely, az Száva mellett megtelepitse űket, megengedvín azt is, hogy a Szerémségen lívő falukon, az hol török s német salvagvárdák vannak, ott az én kurucz salvagvárdám is lehessen, és az én hadaimnak is gazdálkodhassanak. Feljebb emlitett tiszteimet pecsétes instructióval bocsátottam. Fogattam azomba hozzá az előttem lívő expeditiok irásihoz. Szép idő volt.

30. Hétfő. Az expeditiókat ma is continuáltattam, az landor-fejérvári szerdárnak magam és felesígem neve alatt irattam. Érkezék meg L.-Fejérvárrúl Ugróczi László komornyíkom is az szerdárral való vígezésimhez kípest, elhozván azon leveleket, kiket magamtúl elhagytam vala, hozott a császár czimere alatt egy fermánt a gyulaiakra szóllót, kiben parancsolja, hogy hadaim oda írkezvín, őket megtelepitsék, és minden kitelhető jó akarattal legyenek hozzájok, hozta ugyan a gyulai passának és jancsár agának szólló levelit is az szerdárnak, úgy a fővezérnek szóllót is egyet, kiben magam és hadaim állapotjárúl ír az fővezérnek. Hozott egy bujutultit is az szerdártúl a maga öreg pecsétje alatt, az Poserolcza vidékin lakó földnépire, kiben parancsolja nekiek, hogy az mint eddig, úgy ez után is tűlem függjenek, és dispositióm alatt hagyattassanak. Irattam ezen alkalmatossággal mind Tömövárra, mind Gyulára, mely levelekkel, és

bizonyos instructióval Horvát Ferencz kapitánt és Váradi István bejárómat bizonyos számú lovas zászlókkal Gyulára expediáltam. Szép idő volt.

DECEMBER.

1. **Kedd.** Az postamestert egyik komornyíkkal expediáltam Jeni-Palánkra, mind az expediált lovas hadak dolgáért, mind hogy az ott való praesidiumot megmustrálják. Szabó Andrást és Inczédi Istvánt levelekkel küldöttem Landor-Fejírvárra, értísire adván az szerdárnak általok (mint hogy ugyan ők jártak vala Vidínben is az császár fermányával) micsoda rendetlenséget követtek el ellenek nímely törökök, és micsoda mocskos szókra fakadtak, az fermánt is meg nem becsűlvín, insinuáltam a szerdárnak, minthogy ő viseli a császár képit ezen a földön, ha ez iránt való rosz emberségeket azoknak a rosz embereknek elszenvedi s őket meg nem bünteti, azzal az császár méltósága sértődik meg, s annak híre más országokra elterjed, azért kírem, hogy ebbe a dologban mint ennek a földnek szerdárja, orvosolja. Az portai ministereknek szólló expeditiókat irattam. Az ma megmustrált gyalog seregeknek fizetéseket, ruházatjokat continuáltattam. Bai Mihály uramnak volt előttem audientiája, előttem álló expeditiójához kípest informálván az reá bízott dolgokrúl. Essős idő volt.

2. **Szerda.** Szabó András Vidínybül való megjö-

vetelivel az ő hozta hírekhez s dolgokhoz kípest be-akarván várni : a Bujurdulemben és Gyulára küldött hadak dolga miben determinálódik, ott való telelések iránt Vidínyben való menetelemet differáltam, és az mely szekereimre holmi egyet másokat rakattam volt. azokat is lerakatni parancsoltam az mely belsőbb seregeim az expediált lovas hadaktúl elmaradtak. azoknak élődísekrűl s telelísekrűl töttem rendelíst, úgy marháim s lovaim telelísekrűl is. Érkezék az galambvári Huszain bék, maga és az vár szüksíges dolgai végett fáradván hozzám. Az elmúlt íjjel nagy esső volt.

3. Csötörtök. Estve felé audientiát adván a galambvári béknek, az ott való praesidium és vár dolga végett vígeztem vele, melléje Décsei Andrást rendelvín oly instructióval, hogy ott az praesidiumnak megfizessen, instructiója szerint minden dolgokat rendben vegyen, ottan magának szállást foglaljon, hogy a mikor innen Vidínyben való indúlásunk líszen, az oda való kapitányságra elmehessen, most penig az relatióval vissza jüjjön. Érkezínek Veterani német generalis levelei, minap az német quártélymester által küldött levelemre választ küldvín, Veteráni passust is küldött, ha emberemet kivánnám Debreczen felé küldeni a tatár által elraboltatott szegínység dolgában. Bai Mihály uramot is ma indítottam meg Drinápoly felé az magyarországiak rìszirűl való residensígre, minthogy ő kegyelme kaftányoztatott volt fel azon hivatalra a vezértűl. Irattam ő kegyelme minden occurrentiákrúl Sándor Gáspár uramnak, irattam az vezér thihájának és Reiz-Effendinek törökűl, irattam ha változni tanáltak volna az portai ministerek, deákúl, az új vezérnek, jancsár agának, vezér thihájának és teffterdárnak, megküldvín az Csaffer passa,

vezérnek az én dolgomba irott levelit is. Irattam az francziai oratornak. Skerlet uramnak és Marchio de Lorának is, úgy Madács uramnak is, minthogy az útba elő fogja ő kegyelme tanálni, adjungáltam Bai uram mellé Durcsányi Ferencz szolgámat és egy postát is, hogy azokat a Menzil-fermán mellett előre expediálja a levelekkel, minthogy maga ő kegyelme lassan járhat, a maga lovain menvín. Szeles idő volt.

4. Péntek. Érkezék meg Palánkrúl az postamester együtt az komornyíkkal, véghez vivín ottan az reá bizott dolgokat. Érkezék meg Landor-Fejérvárrúl Szabó András és Inczédi István az szerdártúl, kivánságom szerint való válasszal bocsátván őket a szerdár, maga agáját is küldötte velek, császár czimere alatt való fermánt adván az aga keziben, kivel Vidínyben menvín, az minap embereim ellen alkalmatlanságot követett törököket megbüntesse, és az én ott lejendő szállásom s quártélyom iránt is minden dolgokat eligazitson. Alkalmatlan változó idő volt nap estig.

5. Szombat. Idején reggel magam mulatságáért kimentem vadászni, minthogy az ijjel nagy hó esett. Küldöttem fel a sajkámat L.-Fejérvárra holmi kedveskedésekkel. Küldöttem el a szerdár agáját Vidínyben, és vele együtt magam szolgáiban is egyníhányat. Irattam az vidínyi kadiáknak, adtam két török útilevelet török pecsétem alatt, egyiket ott maradó szolgáimnak, másikát az visszajövőknek, kik az oda való dolgokrúl fognak informatiót hozni. Hideg csendes idő volt.

6. Vasárnap. Isteni szolgálat után voltak külömb külömb dolgokrúl, udvari belső seregim szüksígeik kitöltísekrűl, telelísek rendírűl, az útra Vidínyben

velem menendőknek útra készítésekrül dispositióim, foglalatosságim. Küldöttem Bujurdulemben két katonámat levelekkel az Száva mellé quártélyba küldött hadaim után valamely újjabb dispositiókkal. Egyníhány gyalog zászlóimat reformálván és az többi közé osztván, az reformatus és sereg nélkűl maradt tiszteket magam eliben hivatván, mind élésekrül, mind ruházatjokrúl, valamint ha seregek volna, rendelíst tívín, arrúl komornyíkomra és élésmesteremre commissiót adtam, a vitézlő rendet kivánván ez iránt is contentálni. Az elmúlt íjjel nagy hó esett, nappal is havazott, estve felderült.

7. Hétfő. Feles suplicátiók szaporodván, azokra való választítelben és az mindennapi folytatandó dolgokrúl való dispositiók kiadásában tölt el az idő. Az rhámi törökök és a kuruczok közt lívín valamely controversia, azoknak eligazítására expediáltam Inczédi István hívemet, délután penig az itt való palánkot jártam meg kívül belől lovon. Reggel fagyos, délután penig szép meleg idő volt.

8. Kedd. Az mely hó az ijjel esett, el nem olvadván, kimentem vala szánkázni. Érkezék Sándor uram levele Cserneczrül, küldvín vissza hajdúim által havasalföldibűl valamely sertéseket konyhám szükségére. Szép tiszta idő volt.

9. Szerda. Irtam leveleket az cserneczi kapitánynak, az havasalföldi vajdának, és abban inclusive az Duna kapitányának Ali passának; irattam Bukuresztre Szalontai István szolgámnak is, mely levelekkel bizonyos postámat expediáltam. Megjött Inczédi István is Rámbúl, véghez vívin az reá bizott dolgokat, hozta meghírit annak is, hogy az ellenség tegnap reá

jüvín az palánki szénákra, felégette. Az íjjel kemény dér volt, nappal penig szép tiszta idő volt.

10. Csötörtök. Érkezék meg Szent-Andrási János szolgám L.-Fejérvárrúl, ki az ott való szerdár mellett residensem volt eddig is, nímely oda való dolgoknak relatiójival. Érkezének meg némely katonáim, kiket Bai Mihály urammal küldöttem vala Rásnyárúl Bai Mihály uram levelível, ott ülvín posta lúra Durcsányi Ferencz szolgám is az lengyel postával, onnan hozták vissza az lovakat, kiken innen mentenek. Érkezék Décsei András is Galambvárábúl az oda való dolgok relatiójával, és az ott való praesidium rendbe való vételinek hírével. Azomba az felesíges kurczokat s azoknak cselédjeiket conscribáltattam mind itt s mind Jeni-Palánkon. Szép tiszta idő volt.

11. Péntek. Puskásimat és nímely szolgáimat hajtókkal kiküldöttem Ressova felé való erdőkre, egyníhány napra való ílíssel s kíszülettel, azután belső dolgaimban való igazgatásim s dispositóim voltanak. Az íjjel hó esvín, megfagyott, utánna penig napestig tartó esső volt.

12. Szombat. Az elmúlt éczaka mind olvadott, igen lágy idő volt, ma is hasonló, de tiszta fínyes idő volt, kimentem vala nyulászni magam mulatságában, déltájban vissza tértem. Érkezék azomba Madács Péter uram Philippiből, az fermány szerint való tíz erszíny pínzt az haracsiaktúl kézhez vívín, meghozta. Zsofiában az erdélyieket és erdélyiekből álló szolgáimat jó rendben hagyván az porta, állapotjok miben légyen, ő kegyelme declarálta.

13. Vasárnap. Madács uram hozta pínznek hadaim és szolgáim közibe való kiosztása felől dispositiómat kiadtam, valamely ríszit deputálván az minap L.-Fe-

jérvárott zálogban vetett ezüstmívemnek kiváltására. Irattam instructiót az oda küldendő emberemnek és a l.-fejérvári szerdárnak s jancsár agának. Vadászatra kiküldött embereim is szerencsés vadászatjoknak praedájábúl öt őzet és egy vadkant küldöttenek be. Isteni szolgálat után communióval éltünk reggeli órákon. Szép tiszta, és ugyan aprilisi forma meleg idő volt.

14. **Hétfő.** Inczédi István hívemet bizonyos instructióval és az Fejérvárra szólló török levelekkel expediáltam, rendeltem egy Kőrösi Pál nevű hadnagyomat is a landor-fejérvári házam gazdájának, kit is Inczédi urammal expediáltam s ezen alkalmatossággal a zálogom kiváltására való pínzt is elküldöttem. Felesen lívín lovas zászlóim alól elmaradott katonák, a kik nímely vétkekírt leveleskedtek, gratiájokat publicáltattam, az kik harmad nap alatt bejűnek. Érkezék meg Bujurdelembűl Bai László karabílyosim hadnagya, az ottan való dolgoknak informatiójival, hozván egy lovas labancz rab hadnagyot is, kit az oda quártélyba küldött katonáim fogtak Ilok alatt, hozott Bai László levelet mind az ott való tiszteimtűl, mind az ott való passátúl. Kimentem vala lovon sétálni, mivel ma is olyan lágy s csendes idő volt, mint tegnap.

15. **Kedd.** Nímely tisztiben való fogyatkozásáért és dispositiómhoz s parancsolatimhoz való maga nem alkalmaztatásáért az főkomornyikomat Ugróczi Lászlót megfogatván, tömlöczbe títettem, töttem azért a másik komornyíknak dispositiót, hogy a hadak közé a fizetist kiosszák és az udvar nipe között is nímely dolgok eligazíttassanak. Az Jeni-Palánk vidíki falukrúl az faluk kenezeit előmben hivatván,

igazitásban vettem a dolgokat az quártélyozás iránt. Volt examenje az Bai László hozta labancz hadnagynak és ugyan Bai Lászlóval együtt jött lovas hadnagyomnak Kis Andrásnak. Irattam választ két karabilyosom által az Bujurdulemben lívő hadaim tiszteinek, parancsolván általok Szent-Andrásinak, hogy a mit irántok a szerdárral végezhet, ezen katonák által adja értísekre. Szép idő volt.

16. **Szerda.** Vadászatra kiküldött szolgáim szép nagy öreg szarvú szarvassal, őzekkel, fáczánokkal, császár-madarakkal compareálának. Jeni-Palánkra, küldöttem az oda való hadaim fizetésivel postamesteremet Pápai Gáspárt, itt is penig hadaimnak fizetni parancsoltam, kihez hozzá is fogtak arra rendelt szolgáim. Az itt való kadiának több törökkel volt audientiája, conferentiát tartottam nimely becsületes hiveimmel, ezután Veterani generálisnak leveleket expediáltam rabok dolgában. Isáki Jánost a jeni-palánki praesidium ezer-strásamesterit Palánkra törvényre küldeni parancsoltam, hogy ottan igazodjék dolga. Szép tiszta idő volt.

17. **Csötörtök.** Az udvari kapitányságok alatt livő gyalog hadaknak fizettettem, udvari és conventiós kötelességben lívő szolgáim felől is tettem rendelíst, hogy azoknak is fizessenek, úgy arrúl is rendelíst tettem, hogy mindenféle közönséges cselédeknek fizetísek kiosztassék. Azután becsületes híveimmel asztalhoz ülvín, egynihány órákig mulattam. Estve felé szapora és zápor esső kezdett esni.

18. **Péntek.** Reggel halászni és vadászni kimentem volt, nem volt sem az halászat, sem a vadászat hasznos mulatság nélkül, ebídet is az Morova morot-

vájánál öttem. Megérkezék válaszom L.-Fejérvárrúl azokban az dolgokban, kikkel Szent-Andrási János expediáltatott volt. Érkezínek leveleim Jeni-Palánkrúl Horváth Mátyás és Szamárosi dolgában, az német tisztektűl is jött tudósitásom Kos Mihály és Gyula felé küldött embereim iránt is. Essős idő kezdett lenni, de megint feltisztúlt.

19. Szombat. Az tegnap érkezett levelekben lívő dolgokhoz kípest hiveimmel egész ebídig conferentiát tartottam, leveleket irattam L.-Fejérvárra, Gyulára és Bujurdulemben, úgy Jeni-Palánkra is, parancsolván ott való kapitányomnak, hogy Szamárosi János lovas hadnagyomat, az mely négy száz német forintokat érette kérnek, rajta kiváltsák, és az Horvát Mátyás saczába acceptálják. Meleg tavaszi forma szép idő volt.

20. Vasárnap. Érkezék meg Inczédi István Landor-Fejérvárrúl, az oda való dolgokrúl való informatióval. Az tegnap irott levelekkel expediáltam Petróczi István uramat L.-Fejérvárra, és onnan Bujurdulemben bizonyos instructió mellett, fizetésekre az oda quártélyozó katonáknak hó pénzt is küldvín, s bizván más dolgoknak folytatásit is Petróczi uramra, kiken ottan által esvín, mindjárt vissza térni parancsoltam. Szép idő volt.

21. Hétfő. Idejín reggel mihént megviradott, kimentem vadászni, de az idő igen megessősödék hirtelen, és az Mláva is megáradván, minthogy hintóval és felesígestűl voltam, a vízen által nem mehettem, vissza jöttem azért ebíd tájban Poserolczára, délután holmi expeditióim iratásához fogattam. Estig abban foglalatoskodtam. Jeni-Palánki praesidiumom meg-

fizetíse, és egyéb oda való dolgok relatiójával vissza hozták Isáki Jánost, kit az ott való kapitány székin megsententiáztanak, és ad executionem ide hoztanak. Estig mind esett az esső, egy kevéssé megállott, de éczakára meg neki indúlt.

22. Kedd. Valamennyire feltisztúlván az idő, kimentem vala az Morova mellé egy morótvának halásztatására, szép mulatságom volt az halászattal, gyalommal halásztattam, szép és egyníhány féle halakat fogattam. Nímely országokrúl útban lívő embereim felől érkezvín hírem, eleikben és siettetísekre küldöttem. Változó essős idő volt.

23. Szerda. Tegnap az bal lábam lapoczkájában érzettem fájdalmat, de kiállott éczakára, e napokban ugyan a bal kezemnek az nagyobb újában érzettem fájdalmat, de az is két nap után elmúlt. Érkezének délután Bukuresztrűl havasalföldibűl Sándor Gáspár uram informatiójival. Megérkezett Csontos János bejáróm is Vidínybűl együtt a szerdár agájával, ott hagyván Oblaczkit és Szendrei nevü élésmesteremhez tartozó szolgámat, hozta a vidínyi bék és kadia leveleit. Kemény idő volt.

24. Csötörtök. Az tegnap érkezett levelekhez és az előttem való dolgokhoz kípest adtam ki mind szóval s mind irásban minden rendbeli tiszteimnek s szolgáimnak dispositióimat. Az landor-fejérvári szerdárnak, jancsár agának és Zagarcsi passának leveleket irattam. Petróczi István urammal elküldött bejáróm Debreczeni János is megérkezék L.-Fejérvárrúl az szerdárral concludált dolgoknak informatióival, meghozván azt is, hogy elment Petróczi uram Bujurdu-

lemben lívő hadaim közzé. Reggeltűl fogva délig havas esső esett.

25. **Péntek. Karácson első nap.** Ma lévén emlékezeti Christus urunk születésinek, isteni szolgálattal töltöttük az időt. Az Vidínbűl jött szerdár agáját egy öltöző köntössel és valamely tallér pínzzel is megajándékozván, és a Fejérvárra szólló leveleket is kezibe adván, expediáltam, iratván Szent-Andrási Jánosnak nímelly az szerdárral közlendő dolgokrúl, és ugyan azon katonákat oly formán expediálván, hogy Petróczi István uram után irt leveleimet Bujurdulemben vigyík. Feltisztulván hideg idő kezdett lenni.

26. **Szombat. Karácson másod nap.** Valamely igazitások végett Daróczi András uramot által hivatván Jeni-palánkrúl, az isteni szolgálat véghez menvín, vele s több híveimmel hosszas dolgaim voltak. Szép idő volt.

27. **Vasárnap. Karácson harmad napja.** Az egy s más felé rendeltetett expediálandó személyeknek volt audientiájok, conferentiák, instructió és levéliratások voltanak, az reggeli isteni szolgálat után elsőbb rendű hiveimet s tiszteimet összve gyűjtetvín, az Szent István és Szent János emlékezetíre, s azon a néven lévő híveimnek kedvekért az külső palotán öttem s mulattam. Híves idő volt.

28. **Hétfő.** Az mely hajókat a Dunán Vidínbe lemenni rendeltem, azokat elkészítvén, arra rendeltetett szolgáimnak, és holmi telelíssemhez szüksíges alkalmatosságimnak, a Dunára való kiszállításárúl dispositiót adtam ki. Az udvari praedikátoromnak és Dósa Mihálynak audientiát adván, minthogy a praedikátor maga dolgai és curálása végett kíredzett Bukureszt-

re, elbocsátottam, és Dósa Mihályt pro comitiva melléje rendeltem, és egyszersmind valamely száz tallérokat is adtam kezíben, kiken valamely vásárlásokat vegyen szüksigemre. Bai Lászlót is karabílyosim hadnagyát egyníhányad magával, úgy mint 60 magával Pancsovára expediáltam quártélyban, írván általa az l.-fejérvári szerdár Pancsován lívő Abduraman nevü agájának. Daróczi urammal is dolgaimat végezvín, vissza küldöttem, hogy mind Bai Lászlót expediálja, s mind Madács uram útjára szüksíges szalahorokat s kísírőket elkészítse, s kíszen várja. Beborúlt lágy idő volt, éczaka penig egy kís hó esett.

29. **Kedd.** Reggel nímely fő kapitányi renden lívő híveim jelenlíttekben hozattam magam elibe a tömlöczbűl vasban Isáki Jánost jeni-palánki praesidiumnak fő strásamesterít, minthogy magát azon sententia alatt is a mint megsententiáztatott, arra obligálta, csak tűlem életinek legyen kegyelem, Istennek szenteli életít, és az praedikátori hivatalt követi teljes életíben, azért arra a tekintetre nízve Istennek ajándékoztam életit, és absolváltam mind rabságábúl, mind az sententiátúl, és elbocsátottam. Történt azonban az én udvaromba hallatlan példa, egyik vice lovászmesterem Kovács Gergely szemílyében, kinek is felesígem egy szolgálóját adta volt felesígűl e tavaszon, más egy csizmadia szolgámmal czimborálván, megétette az urát méreggel, és az íjjel hala meg, gyanuságbúl azért mind a kettőt megfogatván, világosságra jött dolgok, szegíny Kovács Gergelyt penig eltemettettem. Kimentem az hajókhoz is, megindítván Madács Péter uramat nígy hajóval nímely impedimentuimmal, ő kegyelmível együtt expediáltam az udvari praedikátoromat és Dósa Mihályt is, hogy Csernecznél kiszállván száraz-

ra, onnét kövessék útjokat Bukuresztre. Irattam Dósa által magam és felesígem neve alatt a havasalföldi vajdának Szpatár Mihálynak és Constandin Sztolniknak az cserneczi kapitánynak, és ugyan most Bukureszten resideáló szolgámnak Szalontai Istvánnak, Madács uram által penig küldöttem leveleket az poricsai és hersovai békeknek, vidínyi Pajazet béknek, Juszup passának és a kadiának. Rút havas idő volt. estve felé tisztúlni kezdett.

30. Szerda. Jó reggel felgyűjtetvín minden feltanáltatható felsőbb rendeket. udvari és vicze tiszteket, volt a gyilkos szemílyeknek sokáig tartó revisiójok, voxra menvín azért a törvénytétel, az törvény lúfarkon való meghurczolásra és nígygyé vágásra itélte mind a kettőt. az törvínyt azért executióban kivánván vetetni. hogy testamentumot tehessenek s a halálhoz kiszüljenek, és az executió helyin sírt is áshassanak nekiek, parancsoltam felőle, az öszve gyűjtetett emberek eliben hozattam Isáki Jánost, declarálván. hogy micsoda okokra nézve kegyelmességem járúlt hozzá, életinek meggratiáztatásában, de senki ezen példát ne vegyen, mert valaki azokban a dolgokban tanáltatik, és kiváltkípen méltóságom s becsületem sérelmiért minden kedvezís nélkül executióban vétetem azt a büntetíst, az kit Isáki Jánosnak kellett volna szenvedni. Az ijjel nagy dér volt, nappal csendesebb, de ugyan hideg volt.

31. Csötörtök. Reggeli könyörgís után dobot veretvín, zászlókkal kisírtettem ki az megsententiáztatott szemílyeket, az legínyt lúfarkán meghurczolván, azután kezeit és lábait elvagdaltatván, úgy vettík fejit, az asszonynak peniglen, felesígem régi szolgálója lívín, ki Bécsben is mellette lakott, s ide

is vele bujdosni lejött, csak az akasztófa alatt vétettem fejit, jelenlittiben lívín az latrának executiója, mind az legíny s mind az asszony kezeit az akasztófára szegezték fel, így lőn kimenetelek az egész népek irtóztató példájára. Érkeztek levelek Veteranitól s Antonitúl az rabok dolgában, és nímely dolgokban magukat excusálván, kikben az németeknek parolájok volt. Az íjjel nagy hó esett s fagyott is napestig, az szapora hó penig meg nem állott.

FINIS.

IN NOMINE DOMINI.

Anno 1694. die

1. Január. Péntek. Istennek legyen áldott neve érette, az ki ennyi változások és bujdosásimnak számos esztendei után ezen áldott napot s új esztendőt adta érnem szenvedhető egésségban s állapotban.

Az reggeli praedikátiót vitte véghez az megsententiáztatott jeni-palánki strásamester Isáki János, az Miatyánkrúl praedikálván. Fejérvárott livő residensemnek vívin tudósitását az Szerémsígben lívő szegínységnek az Bujurdelemben telelő katonáim ellen, és az osztrovaiak az ottan praesidiumúl livő hajdúim ellen hogy panaszt tettenek a szerdárnak, azon materiában rescribáltam. Sokféle egyvelges hirek folyván azomba az constanczinápoli s drinápoli állapotokrúl, postám is, az miólta a vezér Fejérvárrúl elment, nem jűvín, perplexe voltam, az útban lehető s remínlhető emberim eliben azért vezetík-lúval egy karabílyosomat és egy palotásomat küldöttem az császár útján Nisig oly dispositióval, hogy Nisen is két három napig subsistáljanak, és az jövő embereimre vigyázzanak, ha előtanálják az olyakat, sietve hozzák. Irtam az Nisen lívő passának és jancsár agának is ezen dologrúl. Az idő feltisztúlt, az íjjel hó esett s ma is hogy beestveledett.

2. **Szombat.** Az partialisokat az eddig való erogatiókrúl, komornyíkim számadásit és szolgáim kezek alatt lívő javaim inventariumit, kiket újonnan inventáltak, revideáltam, azoknak olvasgatásival töltöttem az időt, ki is mentem vala a mezőre, de rendkivűl való hideg és mord idő lívín, hamar bejöttem, foglyokat, fáczánokat és nyulakat verettem. Karansebesbűl szabadulván valamely kurucz rabok, azokkal az oda látott, hallott dolgokrúl beszíllettem.

3. **Vasárnap.** Ma is keményen tartott az idő, níha ugyan havazott is. Szabadúlt meg pénzem útján Szamárosi János nevű, próbált vitéz ember, lovas hadnagyom is, kivel is sokáig beszíllettem, és kegyelmességemmel éltettem, tett relatiót az oda látott s rabságában experiált dolgokrúl.

4. **Hétfő.** Megérkezék Petróczi István uram Bujurdulembűl, az Száva mellől, ott lakván egy hétig, hadaimat jó rendben hagyván, hajón jött le a Száván Fejérvárra s onnan a Dunán jött le Osztrovához. Ki mentem vala szánkázni, noha a bal lábomba belső bokája felől való erekben, és a jobb kezemnek középső újjai felől való fejiben gyenge alteratiót és fájdalmat érzettem, kit az estvéli gyomrom megterhelísinek tulajdonítok. Estve felé feltisztúlt, szél volt és fagyott is.

5. **Kedd.** Vöttem Poricsárúl Madács uram levelét az taktalián az hajókkal együtt való békességes lemehetísekrűl, az cserneczi kapitánytúl megjöttek innen expediált postáim, hozván a cserneczi kapitány és a hersovai bék leveleit, az császár fermánya mellett havasalföldibűl administrálandó marháknak kiszen való voltokrúl, csak percipiálására expediáljam emberimet, kirűl már Madács uramnak van instructiója. Daróczi uram levele jött vala nímely hajókon oda

ment törökök felől, kiknek revideálására küldöttem némely szolgáimat. Keminy idő volt.

6. **Szerda.** Megérkezínek embereim Rámtúl, a Dunának nagy zaja miatt által nem mehetvín Palánkra, a mely törökök penig hidasokon 3 zászlóval mentek volt oda, azokat előtanálták, kik is az kuruczokkal együtt valamely Kuricz nevű helyen próbálván, valamely pandúrokat fogdostak el, és pandúrok feleségeit is hozták el, az szerdár fermánya mellett követvín el ezen excursiót. Az mely nehezsíget az kezem fejíben érzettem, ma is hasonló formában lívín, magamat roszabbúl nem érzettem. Kemény idő volt.

7. **Csötörtök.** Az rendkivűl való szél és fergeteg oly mértékben volt ma s az íjjel, hogy nagyubb akármely télbe sem lehetett, sem dologhoz az ember nem foghatott, az Duna és Morova is nagy zajjal folyván, senki nem járhat, én is magamat csak az meleg házba continuáltam, minthogy a kezem fejiben is nem kisebbedett az daganat, hanem öregbedett, noha még feljebb nem ment, és nagyubb fájdalmat sem érzek, hanem tüzesebb daganatját sokkal.

8. **Péntek.** Az elmúlt íjjel hasonló rettenetes idő volt, nappalra valamennyire csendesedett, és estvére annál is jobban csendesedett, az hó is neki indúlt, szaporán esvín. Érkezék meg a lengyel postám Drinápolybúl, nagy pachetákbúl álló levelekkel, kiknek revideálásában töltöttem el az egész napot, de még sem érhettem véget benne, minthogy sok clavisos írások vadnak benne, ezen levelekbe lívő nímely hírekrűl írtam levelet a l. fejérvári szerdárnak és ott való residensemnek, minthogy kért a szerdár, hogy ha valami híreim lesznek, tudósítsam.

9. **Szombat.** Az idő megcsendesedvín, szárközép-

nél feljebb érő hó esett. Az levelek magyarázatját, clavisok fordítását elvégezvín, azután a levelekben lívő dolgokrúl extractust csináltam, és a dolgokrúl s hírekrűl conferentiát tartottam, jűvín levelem mind a francziai ministerektűl, mind Moldovában lívő residensemtűl, mind Drinápolyban lívő magyar és erdélyországi híveimtűl s kapithiháimtúl, ugy Zophiában quártélyozó nímely híveimtűl. Érkeztenek ezen úttal leveleim a tatár Chámtúl, fővezértűl, Reiz Effendítűl, Zulfikar Effenditűl, ugyan a vezér levele a havasalföldi vajdának szólló jött hozzám, kiben parancsolja, hogy a németekhez küldendő emberemet országán által kísírtesse és accomodáltassa. Az galambvári béknek is érkezvín levelei a portai ministerektűl, azokat is bizonyos emberem által megküldöttem. Az mostani portai informatiókhoz, nagy havakhoz és kemény téli időhöz kípest differálnom kelletvín a Vidínbe való utamat, Madács uramnak egy hosszas levelet irattam tovább mihez alkalmaztassa magát, és egy Vracsai Mahmut nevű agájának is a vezérnek irattam, minthogy a mint informáltatom, az én dolgaim végett expediáltatott Vidínbe. Az kezem fájdalma valamennyire csendesedett. Szép idő is lívín, szánkázni kimentem vala.

10. Vasárnap. Az portai és francziai s lengyelországi békességre czélozó expeditiókhoz hozzá fogatván, azoknak iratásiban voltam foglalatos napestig, de az isteni szolgálatok s praedikácziók is véghez mentek. Szép tiszta és csendes idő volt.

11. Hétfő. Ma is a levelek iratásában foglalatoskodtam, de még is bennek véget nem érhettem, sok munkáim után délután 3 órakor fogattam az ebídet hofmesterem Kálnoki Farkas uram szállására, és a

farsanghoz kípest sokáig oda mulattam, estvével is felesígestül. Ma is nagy hó esett. Vadászni s madarászni kiküldött szolgáim is sok szép fáczánokkal, foglyokkal és nyúlakkal compareáltanak.

12. **Kedd.** Még sem szakadott vége a sok expeditióknak, napestig azokban munkálódtam. Érkezék Nagy Gergely nevü ember Fejérvárrúl, minthogy Debreczen felé való menetelit insinuálta, Debreczen városának, és azon a földön lívő hajdu városoknak írt czimeres és pecsétes fermánt az szerdár in patenti, az hódolás és adózás felől fenyegetíssel, ide hozván elsőbben a fermánt, innen kivánván és a szerdár is recommendálván expeditióját. Szeles de lágy idő volt.

13. **Szerda.** Érkezvín hozzám a galambvári bék, választ tett azon levelekre, kik a portátúl jöttenek hozzá, rendelte egy szolgáját, kírvín, hogy az én emberemmel lemehessen, kinek én is annuáltam. Érkezínek meg L.-Fejírvárrúl póstáim az szerdár s ott lívő embereim válaszával, én penig az expeditiók iratásiban véget érvín, magam mulatságában kimentem vala nyúlászni és fáczányozni. Estve felé expediáltam az lengyel postát a galambvári bék emberivel együtt. Sándor Gáspár uram informatióihoz kípest, mind újabb instructiójára hatodfél arcus papirosra irattam, úgy az magyar és erdélyországi residensimnek, és Macskási Boldizsár s Inczédi Mihály uraiméknak, kik most Drinápolyban vadnak, irattam Zophiában quártélyban lívő híveimnek Nemes János uramnak, és minap ottan betegen maradt csuhadáromnak Durcsányi Ferencznek és egyik bejárómnak Bai Andrásnak, kit Sándor uram irása szerint útba fog tanálni, küldtem levelet az nisi passának és jancsár agának is. Sándor uramnak küldött pachetákban penig

küldöttem választ az francziai oratornak és Marchio de Lórának. a portai ministerek közül penig irattam választ Reiz Effendínek, Zulfikar Effendinek, vezér thihájának, és Skerlet uramnak, vissza küldvín a fővezér levelit is, kit most küldött vala Sándor uram, a mennyibe a vezér annuentiája nímely dologban való instantiáim iránt nem egyez a Sándor uram informatiójával. Küldtem választ a tatár Chám levelíre, és az tatár Chám Bas Hasznadárjának is írattam, úgy a magam residensim mellett lívő tolmácsomnak Haszán agának is. Irattam az mellettem bujdosó, s hűsígembe lívő rendek s hadak képében az vezérnek, és tihájának egy egy suplicatiót, Skerlet uramnak is ezen irásokat magam neve alatt is deákúl, és a thihájának irt más levelekben recommendálván. Irattam Bukken uramnak is, ki Drinápolyba létembe a franczia orátornak volt secretariussa, most penig Thessalonicaba lívő francziai kereskedők között consul. Irt felesígem Marchio Lora uramnak választ levelíre. Iratott felesígem és irtam én is az francziai királynak, és főministnernek Croysi uramnak, irattam a lengyel követnek, kit most Drinápolyban várnak, craedentiakíppen Sándor uramra relegálván nímely dolgokban, úgy Jablanovszky uramnak, és Lengyel országba lívő francziai oratornak szólló leveleimet Sándor uram által a lengyel követnek recommendálván, hogy Jablonovszky uram a franczia udvarhoz szólló leveleket francziában szolgáltassa, ugyan azoknak duplicátái recommendáltattak pro transmissione Marchio de Lóra uramnak. Irtam egy jó akarómnak ezen alkalmatossággal Gürcsi Mehmét passának, ki most Drinápolyban van, és mindezen leveleknek pariajit

küldöttem meg Sándor uramnak pro directione sua. Ma igen szép és tavaszi forma idő volt.

14. Csötörtök. Az Galambvári béknek volt audientiája, kit is elbocsátván vissza ment Galambvárában, üresedvín dolgaimtúl, az elmúlt napokbeli költsígeket, s partialekat revideáltam, és az sok supplicansoknak adék választ. Érkezék levelem Fejírvárrúl a szerdártúl, bocsátottam vissza fejírvári házam gazdáját Körösi Pált. Ma is lágy idő lívín, kimentem vala az mezőre, visszajövet szánkázva jöttem vissza.

15. Péntek. Újlaki Gergely nevü újlaki falubeli ember expediáltatott 40 napi terminusra, más labancz rab társával együtt, kinek a mennyiben az én híveimtűl száz ötven talléron lett egy török úrtúl szabadulása, kezesse maradt itten egy Horvát János iródeákja, annak kezességén és maga hitín bocsáttatott el, hogy meghozza azon pénzt, de vállalt fel valamely dolgokat is magára, mind a landorfejírvári szerdár előtt, s mind én előttem az oda való dolgoknak ki tanúlásában, és a Szerdárnak vezéri czímeres pecsétje alatt költ fermányát is viszi Debreczenre, és a hajdú városokra, s több azon a földön lívő helyekre az holdolás iránt. Az asztalnokomat Palaticz Istvánt az káronkodásért megfogatván, törvényesen kivántam prosequálni, de a fő rendek instántiájára abban hagytam, külső büntetés, és hopmesterem szállásán való pálczázás nélkül mindaz által nem maradott.

16. Szombat. Sok kűlömb különbféle aprolíkos dolgaim s igazgatásim voltak. Erdelybűl Tömösvár, s Gyula felől várt embereim, póstáim elkísvín; Daróczi uramnak irattam, értekezísekre küldje bizonyos emberit, és Antoninak is írjon az Erdélybűl váró

leveleim, s embereim felöl, mint hogy ő expediálta. Havasalföldibűl váró marháknak is eleikben küldöttem, parancsolván az velek lívő comitivának, hogy accelerálják jöveteleket. Reggel lágy idő lívín, kimentem vala szánkázni.

17. Vasárnap. Reggel orvossággal éltem, minthogy az estve mintegy csömörbűl contrahált alteratiómat érzettem, kibűl aztán származott az, hogy a jobblábomnak a térdem alatt lívő horgas inában, és az ballábomnak a bokájaban nagyobb nehézséget érzettem, az emlitett orvosságnak háromszor volt operátiója, délig ágyamba feküvín, úgy hallgattam az praedikátiót is: Délután egy csomó levél érkezék Jeni-Palankrúl nímely egyéb informatiokkal együtt, az ott való kapitány küldte meg Veterani generális és Antoni leveleit, kik között van egy passus-levele is Veteraninak, ki mellett Erdélybe küldhessem hozzá embereimet. Érkezett meg az kornéta hordozom Ecsedi János is L.-Fejírvárrúl, az ott való szerdár nekem és a vezérnek irott leveleivel, kiben nekie irt levelemhez kípest recommendál a fővezérnek a szerdár, s instál egyszersmind a hadaimnak adandó élés és költsig iránt, hozta leveleit s informatióit az L. fejérvárott, és Pancsován lívő szolgáimnak is. Ma is kemény idő volt.

18. Hétfő. Délig sok belső foglalatosságim, mássutt quártélyba lívő hadaim iránt dispositioim, s aprólikos expeditioim voltanak, irattam Daróczi uramnak Palánkra, küldje postáját Erdélybe bocsátott szolgám András deák eleiben, és Horvát Mátyás restantiában livő dolga végett is, emlékeztetvén parolájára, és hiti mellé kivánván. Irattam Szappanos Mihálynak is Bujurdulembe lívő hadaim kapitányának,

és Bai Lászlónak Pancsován quártélyozó katonáim hadnagyának, küldvén valamely kölcsiget is szüksígekre. Irattam választ az l.-fejérvári szerdárnak, és bujurdulemi passának. Ezen dolgaimat elvégezvén, fogattam ebédemet Nemessányi Bálint uram szállására, és estig oda mulattam híveimmel együtt. Szapora hó esett, estve penig megállott.

19. Kedd. Érkezék reggel Fekete János, Horvát Ferencz ezere-strásamestere Horvát Ferencztül előre informatiokkal, feles török leveleket is hozván Gyulárúl és Tömösvárrúl, nekem és az fejérvári szérdárnak szóllókat, én is azért a hírekrül a szerdárt tudositottam. Daróczi uramnak dispositiomat küldvín az oda érkezett katonák és törökök felül, az palánki praesidiarius hadaim, és tisztek által megtanálván, suplicatiójokra kivánságok szerint való választ adván, vissza bocsátottam. Az farsanghoz kípest becsületes híveimmel mulattam, és azután szánkázni ki mentem. Kemény idő volt, reggel hó is esett.

20. Szerda. Az török végházakbúl érkezett feles török leveleket megmagyaráztatván, azokban lívő dolgokhoz, és Fekete János hozta hírekhez képest, minthogy Sándor uram által a minap érkezett posta által is insinuáltatik az gyulaiak állapotja felől való hírküldís, ma reggel az portai expeditiokhoz fogattam, és mind estig azokban munkálódtam. Megérkezének azomba az előtt egy héttel az póstámmal elküldött kisérő katonák, kik meghozták hírit, hogy még pénteken délután Jagodinán posta lóra ült hajvász, a kengyelt felérő nagy havak lívín arra felé, és mindenütt, azért jöhettek oly kísőre vissza. Érkezett egy Karabilyosom is Pancsováról gyalog nímely szüksíges informatiókkal. Kemény idő volt.

21. **Csötörtök.** Küldöttem nímely szükséges dispositioimmal Boczkó János egyik komornyíkomat L. Fejérvárra és Pancsovára. Meg jött emberem Rámtúl is, ki is meghozta hírít, hogy senki a Dunának nagy zaja miatt által nem járhat. Némely mostani oeconomiához tartozó tiszteimben tisztekbe való fogyatkozásokért, és az hadi tisztekbe is az káromkodásért az minap megfogatván, s azoknak is dolgok ma eligazódott, s bizonyos conditiók alatt a fogságbúl elbocsátattak. Az tegnap, s az íjjel irott leveleket előttem bepecsételvín, az komornyíkim mellett lívő egyik szolgámat Görög Miklóst expediáltam postán Drinápolyba, iratván az fő vezérnek, thiháiának Reiz-Effendinek, tatár Chámnak, és Skerlet uramnak, annál büvebben Sándor Gáspár uramnak circumstantialiter az occurrentiakrúl, megküldvín a l.fejérvári szerdár a vezérnek irott levelít is, kit az én requisitiomra, mint egy recommendatoria formában küldött vala ez napokba. Irattam az francziai oratornak is ezen alkalmatossággal, és mind őtet, mind a felyebb emlitett ministereket Sándor uram bővebb instructiójira relegáltam. Az elmúlt éjféltül fogva, és ma is napestig szaporán esett az hó, és oly nagyok a havak, hogy miolta törökországon lakunk is, ilyen nagy havakat nem értünk.

22. **Péntek.** Az rettenetes nagy hó miatt semmi dologhoz nem foghatván, itt benn contineáltam magamat, de az idő is szeles volt, délután penig nagy fergeteg is volt. Komornyíkim számadási revisiójába véget érvén, és az elmúlt hat esztendőnek forgásiban minden interveniált költségimnek perceptióit s erogatioit rendben vévén, micsoda személyek által, és micsoda, s mennyi ezerekbül álló summák erogálód-

hattak esztendőnként, és in genere is feltétetetvén, úgy az jövő campaniára szükséges requisitumokrúl s szüksíges dolgokrúl extractust csinálván, ezekben tölt el az idő. Ezek után becsületés híveimben egynihányat denominálván, hogy legközelébb az elmúlt esztendőben in anno 1693. lett minden rendbeli költségek általok is revideáltassanak, és a difficultások kiadása, s azokra való replica alkalmatosságával, az ily számadások censura alá is bocsáttassanak, arrúl töttem specialis dispositiót.

23. Szombat. Érkezének Pancsovárúl levellel Bai László két katonái; voltak holmi aprolíkos igazgatásim is, s irásim. Déltájban asztalhoz ülvín, híveimmel való mulatással, tánczolással, és szánkázással egész sötét estig mulattam magamat. Ma csendes idő volt, estve felé hó kezdett esni.

24. Vasárnap. Nem interveniálván semmi oly felirásra méltó occurentia. az kemény és hideg időben, benn continealtam magamat.

25. Hétfő. Az éjjel annál is hidegebb idő volt, és ugyan olyan, hogy már nagyobb nem lehetett. Érkeztek a l.-fejérvári szerdár, és más ott lívő szolgáim levelei, kikben recommendálja a szerdár némely Tömösvárra s Gyulára szóló leveinek embereim által való megküldésit, kikre választ irattam. Délután penig Kassai István gyalog kapitányomhoz mentem ebédre, és estvével is sokáig ott mulattam híveimmel. Kemény idő volt.

26. Kedd. Többire heveréssel, és az időnek kemény voltához képest belső dolgaim igazgatásiban, nímely suplicatiokra való válasz adásokban tölt el az idő. Ottan ottan hó esett, estve felé jobban is beborúlt,

27. Szerda. Szolgámat küldtem volt Rámhoz a Duna állapottyának vizsgálására, de miolta Fekete

Jánost által tötték volt, senki az olta által nem járhat, már a Dunának jege is két felől nagy részint be fagyott. Érkezék meg a komornyikom Boczkó János L.-Fejérvárrúl, de ő sem mehetett által Pancsovára, hanem hagyta az én, Bai Lászlót concernaló dispositioimat irásba L.-Fejérvárott az költsíggel együtt, kit Pancsován lejendő vásárlásira a sertíseknek deputáltam vala, hozta a szerdár levelit, és Sándor uram egy csomó levelít is, kit az szerdár agája hozott Drinápolybúl, kiben inclusive küldte meg Székely Zsigmond informatioit az Moldovába érkezett, és onnan a Portára menő lengyel követ dolgában vele való conferentiájárúl, és a tatároktúl lengyel országban Ilyvón is belűl a király jószáginak elrablásirúl, mely ez télnek elein lőtt.

28. Csötörtök. Horvát Ferencz kapitány az vele lívő lovasokkal és gyulai s tömösvári törökökkel délután megérkezék, minthogy a Duna is beállott, Jeni-Palánknál jégen jött által, volt audientiája az tömösvári Topaly Husszain passa agájának, ki is oly instructióval küldetett az urátúl, hogy elsőben L.-Fejérvárra menjen, és onnan a magával hozott emberekben kettőt vissza küldvín, maga Drinápolyban menjen postán, más egy tatár agájával együtt az passának. Irtam azért én is választ Sándor Gáspár uramnak a Csaffer passa agája hozta levelekre, irattam Székely Zsigmondnak is Jásvásárra Komáromi János uram által, minthogy ott való continuuskodását mind a mostan jövő lengyel követ, mind a francziai orator kivánják, committálván azért neki, hogy ottan subsistáljon, újabb dispositiómtúl várjon. Ezen leveleknek megadását Sándor uramnak, minthogy embersígért is vállalta, concredáltam a tömösvári passa agá-

jának. Érkezék egy lovas hadnagyom Bereczki Péter nevű Bujurdelembűl, az ottan telelő hadak állapotjának informatiójával. Rendkivűl való kemény idő volt.

29. Péntek. Volt reggel audientiája a gyulai töröknek és egy Mehmét passa csuhadarjának, ki praesentálta az ura levelit és ajándíkát, az gyulaiak fáradt állapotjokhoz kípest ma is helyben maradtak, az tömösváriak penig kalauzt kírvín, Szendrő felé reggel elmenínek. Horvát Ferencz kapitányt a vele jött lovas tisztekkel megakarván becsűlni, szállására mentem, és az ebídet is oda fogadtam, Petróczi István uramot is oda hivatván, velek sokáig mulattam, kit kit az ő rendi szerint ajándékkal megajándékoztam, voltak holmi belső szüksíges dispositióim is. Kemény idő volt.

30. Szombat. Conferentiákat tartottam: az elmúlt napokban küldött Veterani generális passusi mellett micsoda instructióval küldjem embereimet, az gyulaiakat is ma elküldtem L.-Fejérvár felé. Bereczki Péter lovas hadnagyomat valamely dolgokkal küldöttem Bujurdelem felé. Töttem dispositiót az Horvát Ferenczel jött lovasok intertentiójárúl is. Jeni-Palánkhoz szekereimet és öszvéreimet expediáltam az Dunán túl lívő falukból oda gyüjtött élésemért, tartván a Duna jeginek felbomlásátúl, minthogy aprónkínt esső esni, az hó apadni és az idő is lágyúlni kezd.

31. Vasárnap. Ma még jobban apadott és olvadott az hó, estvére kelve megint valamennyire fagyni kezdett, az előttem lívő expeditió iránt igen distractus voltam, még sem nyugtathatván meg elmímet nímely dolgokban, lívín függőben az Drinápolybúl várható informatiókra, kivált a lengyelek követsíge iránt. Érkezék meg az karabélyosim strásamestere István deák Pancsovárúl némely informátiókkal, hajtván konyhám

tartására valamely sertéseket is, kiket ottan vásárlottanak embereim. Jött hosszas informatiója az L.-Fejérvárott resideáló szolgámnak nímely szüksíges dolgokban.

FEBRUARIUS.

1. **Hétfő.** Az szokott és az francziai doctortúl praescribált orvossággal éltem valamely alterationnak érzísihez kípest, kinek is volt három operatiója; azután aprólíkos dolgaimhoz láttam, éléses szánaim, és öszvíreim is Jeni-Palánkrúl megérkeztenek, és minthogy még a Duna jege erős, ujabban a hátra lívő élésnek is elhozatásárúl dispositiót tettem. Kemény idő volt.

2. **Kedd.** Az időnek ma újabban lágyúlása volt, az eső is esett, a hó olvadott, és merő tavaszi forma idő volt, szánkázni kimentem vala felesígestűl Prugovára, a hol lovaimnak s barmaimnak nagyobb része volt, onnan vissza jüvín, délután érkezék egy gyulai és tömösvári török, volt audientiájok, a gyulai hozta hírit, hogy ez előtt 12 nappal Gyula alatt az ellenség próbált, és a faért kijáró törökökben 27 valót elfogták, de az gyulaiak is nyelvet fogván közűlök, az nyelv ollyat mondott, hogy csak azért jöttek, hogy a Gyula körűl való jegeket, s vizek állapottyát megvizsgálják, mert feles németek gyülekeztek Debreczenhez, ki megakarná próbálni őket az

jégen, ezen hirmondó török Landor-Fejérvárra sietvén, meghagytam, az éczaka éjfélután megindúljanak, jól tudván, hogy ezen hirt a l.-fejérvári szerdár meg fogja Drinápolyba küldeni, irattam én is mind a szerdárnak, s mind Sándor Gáspár uramnak, mind penig Andrásínak, recommendálván neki Sándor uramnak szóló levelemet. Bujurdelembe telelő hadaim ezeres strásamestere Mihály deák is érkezék levelekkel, hozván valamely pénzt is a szabatkai rácz kapitány sarczában, kinek egy részít ott osztották ki az ott lívő lovas hadaim tisztei közibcn az tűlem vett annuentia szerint.

3. Szerda. Az Osztrovnik panaszira, és nímely egyéb dolgok vizsgálására és eligazitására küldöttem Pápai Gáspárt a postamestert Jeni-Palánkra commisio mellett. A mindennapi szüksíges dolgokrúl voltak újabb dispositióim, a nagy télhez kípest minden igen megszűkülvín, és a hova embereim expediáltattanak is, nem jöhetvín, az mindennapi élődisrűl s konyhám tartásának modalitásárúl töttem dispositiot. Én ma alteratiót érzettem az görcs miatt, és a nagyobb lábom újjában is, de máskínt a bokámba is. Igen szép, s merő tavaszi idő volt.

4. Csötörtök. Daróczi uram jöve Palánkrúl, hozván be fogva valamely kurucz rabokat is nímely excessusokért. Bai László is Pancsovárúl érkezék, vicehadnagyára bízván a sereget, míg ide jár, nímely informátiok adása kedvíért jött. Érkeztek valamely informatióim L.-Fejírvárrúl is. Én ma jobban voltam a lábomra. Ma is lágy idő volt, délután penig havazni kezdett, estvefelé nagy szél támadott, és hídeg is kezdett lenni.

5. Péntek. Az tegnap érkezett levelekre választ

títetvín, írtam a szerdárnak, írtam Szent-Andrásinak is, kinek és a több L.-Fejírvárott lakó szolgáimnak is tovább való subsistentiájokrúl, provisiójokrúl rendelíst tettem, s küldtem költsiget élésekre. Volt audientiájok Bai Lászlónak és Daróczy Andrásnak, ez után holmi szüksíges dispositioimat irásba udvari tiszteimnek. Ezek után főbb renden lívő híveimben, tiszteimben s elsőbb rendű aszonyokban fel gyüjtetvín, estig mulattam velek együtt. Igen kemény idő volt.

6. Szombat. Hol egy, s hol más részét kezdte járni a lábomnak a gyenge formába való fájdalom, ma a jobb lábomnak a vastag inába érzettem nehízsiget. Galambvárába éléssel küldöttem az öszvéreimet, egyik lovászmesteremmel Szabó Andrással egynihány lovassal, megszűkülvín az ott való praesidiariusim élés dolgábúl. Ma kemény téli idő volt, délután ugyan egy kevéssé olvadott.

7. Vasárnap. Daróczi uramot vissza küldtem Palánkra nímely dispositiókkal. Érkezett két rendbeli hírmondó is Palánkrúl, az egyik az ellensígnek kíszűleteirűl, s nímelyeknek a praesidiáriusok közűl Bokcsára az ellensíg közé való szökísekrűl, másik rendbeli, hogy a faluk, a kik be hódoltanak, az ellensígtűl nem maradhatnak, pusztán akarják hagyni helyeket, és által kéreczuek a Dunán s helyt kivánnak magoknak mutattatni, azon hírmondók hozták hirít a Duna jeginek annyira való megerősödísínek, hogy faltörő álgyúkat is el lehet rajta vinni. Kemíny idő volt.

8. Hétfő. Petróczi István uram nímely híveimmel, s szolgáimmal Jeni-Palánkra kéreczvín, biztam én is nímely dolgoknak eligazítását azon végházba ő kegyelmire. Érkeztek leveleim L.-Fejírvárrúl, és Bujurdelemben lívő tiszteimtűl. Küldöttem csatakíppen

egynehán lovást által a Dunán a fenforgó hírekhez kípest. Reggel szokott orvasságommal éltem, alteratiomat érezvín. Ma lágyabb idő volt.

9. Kedd. Az tegnap erkezett levelekre választ tétettem. Irattam az l.-fejírvári Molának török püspöknek is választ a nekem irt levelíre, ezen levelek megiratása és ebéd után kimentem vala felesígestűl szánkázni az osztrovai szigetben az Duna jegin által, holott minden dolgokat revideálván, estvére visszajöttem. Ma szép idő volt, délután penig eső is esett. Ebíd előtt volt audientiája a szerdár agájának, ki is az szegínysíg adaja felszedésiért küldetett ide.

10. Szerda. Megérkezínek Galambvárábúl szolgáim, lerakván ottan az praesidium szüksigíre küldött élést, elíg nagy kínnal s bajjal utazhattak a rettenetes nagy havak miatt. Megérkezék Palánkrúl Petróczi uram is. Ma holmi belső aprólíkos dolgaimnak igazgatásiban voltam foglalatos. Az elmúlt esztendőkbe forgó, miolta török országba bujdosom, diariumoknak, inventariumoknak, párias könyveknek, komornyíkok, élésmesterek s egyéb költsigemet erogáló szolgáim számadásainak rendbe vételíben tölt el az idő. Az mely csatát által küldtem volt a Dunán Szamárosi János hadnagyommal, hoztak nyelvnek egy bokcsai rácz katonát. Az elmult íjjel lágy idő volt, mai nap estig olvadott, s a hó is igen kezdett apadni.

11. Csötörtök. Volt audientiája Bárány Mátyásnak jeni-palánki gondviselőmnek. Az után volt Szamárosinak, és a hozott rácz nyelvnek, azután penig Bai Lászlónak, kit is a Lándor-Fejírvárra szoló levelekkel, és az emlitett rácz nyelvvel, és az ott való török tiszteknek valamely bárányokkal való kedveskedíssel expediáltam úgy, hogy L.-Fehérvárott dolgát

vígezvín, zászlojához Pancsovára menjen. Azután a nisi jancsár agának, és passának szóló levelcimmel a kornéta hordozómat Ecsédi Jánost expediáltam Drinápolybúl várható szolgáim, vagy postáim eleiben, oly instructioval, hogy ha Nisig embereimbe nem tanálna, egy nehány napig Nisen subsistáljon költségemen, és várrakozzék a jövő emberekre. Isáki Jánost is hazájában bocsátottam magyarországra a Hegyallyára, kire én is biztam nimely dolgokat. Ebéd után kimentem vala szánkázni, s oda ki töltöttem az időt. Vacsorán voltam vendége Bai Mihályné asszonyomnak felesígestűl, és több hiveimmel együtt. Az éjjel egy kevéssé fagyott, nappalra kelve megint lágyúlt, és napestig olvadott.

12. **Péntek.** Az elmúlt éjjel is lágy idő volt. Kimentem volt szánkázni újabban, és egy ideig oda mulattam magamat. Érkezék azomba egy váradi Alajbék, ki is hozta a szerdár levelit, de sok dolgaim lívín, reggelre halasztottam a vele való szembelételt, minthogy postám érkezett Drinápolybúl, kit is 30. januarii expediált Sándor uram.

13. **Szombat.** Az levelek olvasásában végett érvén. azután conferenciát tartottam, s hozzá fogattam a levelek iratásához. Érkeztek azomba Palánkrúl feles leveleim, kinek egy része Vidinbűl Madács uramtúl érkezett, egy része pedig Bukureszten lévő szolgaimtúl Szalontay Istvántúl, más rísze Moldovába lívő residensemtűl Székely Zsigmondtúl, és ugyan a Moldovai vajdátúl. Estve felé megérkezék Stefan posta is Jászvásárrúl, hozván a Drinápolyban menő lengyel követ levelit, és ahoz annectálva Jablanoczki uram levelét, és ugyan a francziai király lengyel országba lévő oratora leveleit is, melyek nagy confidentiával, és

derík dolgokkal telylyesek. Volt audientiája az váradi Alaj béknek, kít is megtartóztattam, és felöle a szerdárnak hírt adtam, minthogy a mely faluknak harácsok szedésire expediáltatott, azoknak én a harmadévi vezértűl három esztendőre való szabadságot, s fermánt nyertem volt, kinek is terminusa még messze telik el.

14. Vasárnap. Érkezének két renbeli leveleim L.-Fejérvárrúl. Érkezék meg Bereczki Péter hadnagyom is Bujurdelembűl, kivel együtt jött az oda quártélyozó hadak kapitánya is L.-Fejérvárig, de Mihály deák által ordinantiamat vévén, visszament. Daróczi uramat is nímely hadnagyokkal sietve hivattam Palánkrúl, kit is nímely dispositiókkal visszaküldöttem. Az expeditiokba véget érvén, a portai ministerek közűl irattam az Seislamnak, urmeli kaziaszkereknek, főteftedárnak, Reiz-Effendinek, fő jancsár agának, irattam választ az franczia oratornak, és lengyel követnek is az török, és lengyel ministerekkel való dolgoknak folytatására hosszas instructiót küldöttem Sándor uramnak, ezen levelekkel expediáltam Brassai nevü postámat, azután Bálint napja lívín ma, Nemessány Bálint uramnak tisztességet akarván tenni, vele és több becsületes híveimmel egyníhány óráig mulattam, magát tisztességes köntössel megajándékozván, mind szolgáinak köntöst csináltatván. Az éjjel alkalmas dér volt, ma penig olvadott.

15. Hétfő. Ujobban érkezék hírem L.-Fejérvárrúl, hogy a mely Otyüz oldmud passa L.-Fejérvárnak a némettűl való megvételekor német rabságba esett volt, Bécsbűl megszabadúlván, tegnap kellett L.-Fejérvárra bejüni, és valamely Kapucsi passát is vártak oda, mind ezen említett passáknak szólló levéllel,

mind a l.-fejérvári szerdárnak szóllóval s bizonyos instructióval küldöttem L.-Fejérvárra Horvát Ferencz uramot, vele együtt Kis Farkas hadnagyomat is, hogy onnan a Tömösvárra s Gyulára szólló levelekkel expediálja. Izentem Horvát Ferencz uramtúl a szerdár tolmácsának, hogy ha hírrel tart s hűségét megmutatja, kegyelmességemet várja. Az bal kezem hüvelyke jobban megdagadván, valamely timsós tyukmony fejirivel beköttetvín, az tüzességet kivette, de jobban megdagadt. Lágy idő volt.

16. Kedd. Az íjjel kílyebb is terjedett az kezem fejíre és csuklyójára s boka csontjára a fájdalom, azért is nagyobb alteratiótúl tartván, az francziai doctortúl praescribált orvossággal éltem, ki után nagyobb bágyatságot érzettem. Küldötte előmben Daróczi uram egy karansebesi tömlöczbűl szabadúlt katonámot, kit e nyáron Tömösvárrá küldvín levelekkel fogták volt el a labanczok, többi között a francziai kemény hadakozásnak beszíli a hírít a németek között, és hogy Antonit is a karansebesi commendanst is a franczia ellen viszik, úgy értette a németek között. Mind éjjel lágy idő volt, s nappal is eső esett.

17. Szerda. Nyughatatlan éczakám volt az bal kezemnek fájdalma miatt, felyebb is terjedvín már az kezem fejínél az inakra s erekre, gondolván az éczakai idő változás okozta, mert rendkivül való szél volt, a ki is olvasztott, nappal penig szép tiszta idő volt, ebéd tájban magamat felvívín, dolgaimhoz láttam.

18. Csötörtök. L.-Fejérvárra szerdárnak jött levele, kiben kivánja az Palánk vidíkin lakó szegínysíg harácsszedísít. Felhivattam az Váradi Alaj béket, ki is ezen dologra deputáltatott szemíly, emberemet adjungálván melléje, Rámba küldöttem, committálván

Daróczi uramnak, hogy ne impediálja. Irtam azomba a L.-Fejérvári szerdárnak, megküldvín az itt való kadia pecsétje alatt azon szegínysígnek az fővezértűl általam nyert szabadság iránt való fermanyának páriáját, és lássa, ha annak praejudiciúmával cselekszik, én vele nem veszekedem. Lágy idő volt, eső is esett.

19. Péntek. Noha nehézségét nagyobbat, de fordúlását is kezemnek nem érzettem, jobb karomon az medianát megvágattam, őt findzsányi vért bocsátatván ki belőle. Délután Horvát Ferencz megérkezék Fejérvárrúl, ki is hozta levelít a l.-fejérvári szerdárnak, tolmácsának, és a jancsár agának, hozott parancsolatot a harácsszedő Alaj béknek is, hogy mingyárt vissza menjen, és hadja abba a harács szedíst, nem akarván semmit cselekedni az én kedvetlensígemmel, egyéb dolgokban is cum contentu resolvált az szerdár. Kis Farkast az Duna jege felbomlása miatt Gyulára el nem küldhetvín, vissza hozta. Beborúlt lágy idö volt.

20. Szombat. Az magammal mindenütt hordozni szokott sok külömb külömbféle míssilis leveleknek rendbe vételivel foglalatoskodtam, ma feles suplicatiok is gyülvín öszve, azokra is resolváltam, jobbacskán érezvín magamat, fel voltam napestig. Essős idő volt.

21. Vasárnap. Ecsédi János kornéta hordozóm megérkezett, senkire az várt postaim, s embereim közül nem akadván. Az harácsszedő Alaj bék után a szerdár levelit elküldöttem, hogy mingyárt vissza jüjön. Magam fen voltam, ebídet is az fő rendekkel együtt evén. Szépen feltisztúlván, tavaszi forma idő volt.

22. Hétfő. Az lábomra valamennyire jobban voltam, felöltözvín, az melly comediához kíszültenek az udvariak, és felesígem fejér-cselédje, holnap lívin farsang végí, magam, s mások mulatságára, ma vitettem véghez az ablakom előtt, ki is órákig tartott, azután az ebíd vacsorával együtt lívín, annál többet tartott, és lakadalommal ment véghez, felgyüjtetvín a fő rendekben, s hadak tiszteiben. Szép tavaszi forma idő volt.

23. Kedd. Az farsangnak ma lívín vége, az tegnapi farsangosok meg vendégelések felöl tettem rendelíst, igértem egyéb díscretiomat is nekiek. Az lábam fájdalma az talpomban szálván, és egy lipíst is reá nem tehetvín, alteratióim voltanak. Az l.-fejérvári szerdár tolmácsa levele érkezék, az bécsi rabságbúl szabadúlt passa oda való érkezísirűl, relatioirúl, azon rab passa levelivel. Az Duna jege mind Osztrovánál, mind Jeni-Palánknál felbomlott, és megindúlt, ki miatt az Dunának rendkivül való árjának hirít hozták, úgy hogy Jeni-Palánkon a kis kapun be megyen, s a nagy kapun megyen ki a Duna vize. Lágy idő volt.

24. Szerda. Az kezem fájdalma egészen távozni kezdett, az daganatja is egíszen kiment. Reggel volt audientiája az váradi Alaj béknek, ki is re infecta bocsáttatott vissza Landor-Fejérvárra. Némely dispositiómmal expediáltatott Szabó András lovászmesterem Palánkra. Szép tavaszi idő volt.

25. Csötörtök. Az lábaimra erőtlenül voltam, az lábom feje meg dagadván, úgy hogy estvével nehezen is állhattam reá. Szabó András Jeni-Palánkrúl megérkezett, referálja, hogy az Duna jege elbomlása után a mely hirtelen kezdett volt áradni a viz, hirtelen

megint apadni kezdett. Az Vidinbe Zophiában, Drinápolyban lívő híveimnek s szolgáimnak tovább való magok alkalmaztatásárúl tettem rendelíst; az ily ordinántiáknak, és dispositióimnak kiadásában töltöttem el az időt. Az íjjel dér volt s hó is esett.

26. Péntek. Fenn voltam, de többire csak egy formában mint tegnap, úgy ma is. Nímely levelekbűl álló expeditiokat készitettem. Már, hogy lenyugodtam, érkezett Hajvász nevü posta Drinápolybúl elő álomkor feles levelekkel. Szép tavaszi forma idő volt.

27. Szombat. Az íjjel mind inkább az leveleknek olvasásában munkálódtam, és ma is délig, délután penig nímely híveimmel azon dolgokrúl conferentiát tartottam. Érkezett egy strásamesterem Bujurdulembűl, együtt járván Szent-Andrási Jánossal s az szerdár oda járt commissariussával, kik valamely panaszok eligazítására jártanak oda, Andrási Fejérvárott maradott, tudósítván az ott való dolgokrúl. Reggel fagyos idő volt, estve felé lágyúlni kezdett.

28. Vasárnap. Érkeztek újabb leveleim a l.-fejérvári szerdártúl és ott lévő embereimtől, az Bécsbűl szabadúlt passának onnan való megindításárúl Dunán, kinek tovább való útját nekem is recommendálja az szerdár. Küldöttem én is az osztrovai révhez excipiálására jó csoport lovast hintóval, hogy hozzám behozzák, de kemény idő és szél is lívín, hihető Szendrőbe subsistált, kire nézve az én eliben küldött lovasaim is estve az hintóval együtt bejöttek, elúnván az várakozást a hidegen. Sándor Gáspár uram kivánván egyníhány lovast maga eliben, minthogy pénzzel, és az portának ezen campaniára tartozó dispositiójival jün, magam szolgáiban küldöttem egyníhányat eleiben Nisig, levelet is írván ő kegyelmének. Ezen dol-

gokon kivűl is nagy dolgok lívín előttem, conferentiákkal és egy s más felé való leveleknek irásával töltöttem az időt. Ma fen voltam, de igen gyengén éreztem magamat, és fájdalma is bű mértékben meg volt az lábaimnak.

MARTIUS.

1. **Hétfő.** Küldöttem postán Fileki Mátyás bejárómat L.-Fejérvárra Sándor uram irásibúl vett informatiókhoz kipest, mind a szerdárnak, mind a jancsár agának leveleket iratván, adtam neki bizonyos instructiót némely híveimnek előttem lívő expeditiókhoz kipest ebídhez ültem, estig mulattam, musikával és tánczolással vígezvín a vendígeskedíst. Szép idő volt egész napestig.

2. **Kedd.** Az osztrovai szigetben lívő embereimtűl megjöve az hirmondó, hogy a bécsi rabságbúl szabadúlt rab passa, betegségét és az időnek keminysígít okozván, az víz is zajosodni kezdvín, követ, hogy hozzám be nem jöhetett, onnan bement Rámhoz, oda kivánván emberemet, kire nézve én is valamely kenyír, kalács és báránybeli kedvekedíssel (minthogy törökül jól tud) küldöttem Horvát Ferencz uramot hozzája, Szabó András lovászmesteremet is vele elküldvín, hogy a passával együtt expediálja, és vele járjon Orosz-Csíkig, onnét penig kövesse útját Bukuresztre és Jásvásárra, tívín oly dispositiót, hogy mind

a jeni-palánki, úgy a galambvári praesidiariusim kísírtessék azon passát. Irattam Szabó András által ezen alkalmatossággal az cserneczi kapitánynak, havasalföldi s moldovai vajdáknak, Szalontainak és Dósának, Székely Zsigmondnak, és abba inclusive Jablanoczki uramnak az békessígrül, és az francziai király Lengyelországba lívő oratorának, Madács uramnak, az vidínyi Mahmút passának, jancsár agának, és az én ottan lívő szállásom gazdájának. Irattam Ali passának is, és egy Karamanli nevű Szilisztriában lakó kereskedő töröknek, ki egyszersmind Réz is, kinek két hajójára a vezértül tavaly én nyertem volt fermánt szabados kereskedhetése iránt, mely fermánt is ezen alkalmatossággal neki beküldöttem, úgy azért, hogy azon kereskedés alkalmatosságával az én szüksígemre, s nevem alatt leendő dolgoknak praetextusával követheti ezt az szabados járást, és hogy mint más kereskedöknek az ő hajóit nem foglalják el a császár szükségére, sem azon jóktúl, a kiket a hajóban hoz, vámot s harminczadot nem vesznek tűle. Szabó Andrásra biztam valamely magam számára való lovaknak vásárlását is Moldovába, kire pénzt is adtam, és még az összel a mely 500 ökrökre adott fermánt a vezér Moldovára, hogy azokat is most kézhez vegye, s megválasza, minthogy a Moldovai vajda is martiusnak a felit adta terminusúl, hogy akkorra elkészítik, s reá külgyék. Szabó Andrást leginkább azért expediáltam, küldvín marhához értő embert is vele, és oly postát is egy szolgámat, az kit a hírrel az marháknak megválogatása, kézhez vítele és a lovaknak megvásárlása után előre expediálhasson. Ali passához peniglen azért küldetett, hogy ott e nyári szüksígemre sajkát, s fedeles gemiát csináltasson Ali

passa assistentiájával, minthogy efféle haszonravaló hajóim is taval, s ez idén elvesztenek. Küldöttem oly dispositióval is Moldovába, hogy ottan addig tartott residensemet Székely Zsigmondot tovább is ottan jó dispositióval hagyja (költsíget is küldvín nekie) és a lengyel országba szóló leveleket is Székely Zsigmond ne a vajda postájátúl, hanem az hozzá járó lengyel postátúl küldje az eddig praktikált modalitás szerint. Ugyan mai napon expediáltam Nemessányi Bálint uramot és Ugróczi László föbbik komornyíkomot Veteráni német generalis ez elmúlt télen küldött parolája és passusa mellett, oly instructióval, hogy felesígemtűl kezihez adott credentionalis levelei mellett Veteráninál szóval, és a bécsi udvarnál is memoriale által representálja és sollicitálja az Munkács feladásakor való tractatusba és Hajzler generalis elbocsátatásakor feltett s interveniált helyes praetensioit, bízván más dolgokat is reája, komornyíkomat penig azért is adjungáltam, minthogy oda az elmúlt esztendőkben jártattam, lehessen segítsígire, kivált ha betegsíge történnék, etiam pro futuro testimonio, annál inkább, halála ha történnék, öreg embersígihez kípest, a vagy ha a dolgok folytatására nízve ott való subsistentiáját vagy felyebb való menetelít is kivánná az szüksíg, az bécsi udvar azon materiákban lívő resolutióit Ugróczi az komornyík hozná meg, adván valamely költsíget is keziben Szebenben leendő vásárlásokra. Vittenek penig ilyen leveleket, úgymint: Veteraninak, Kinczkinek és Hajzlernek szóló felesígem leveleit, ugyan Veteraninak szóló levelet az magam neve alatt, két rendbeli memorialékot instructio formában, az vásárlásokrúl való jegyzést, munkácsi tractatusnak negyedik punctumát, Hajzler tractatussának

harmadik. tizennégy, és tizenötödik punctumit, Badensis parolájának, és Hoffkirker decretumának páríait, Veteranira szóló császár levelínek pariáját, Hajzler párolája pariaját, azokrúl, hogy ha kik az őtet kisérők közül elszöknének, az én hadaimba vissza küldi. Császár decretumának pariaját, Farkas Mátyás paroláját, Hadnagy Mártonnak irt levelet Veteraninak a felesíge dolgában, clavist is adtam Nemessányi uramnak az correspondentiára. Az íjjel rendkivűl való dér volt, úgy hogy az én házamba is, noha főtötték vastagon fagyott meg a víz, s ketté is hasitotta a megfagyott viz s jég az edint, ma sem igen engedett, hanem dél tájban valamennyire.

3. Szerda. Megtért Horvát Ferencz uram a passátúl Rámrúl, kihez expediáltatott volt, kit is mai napon expediált Rámrúl három üres gemiával, és egy fenyő hajóval jüvín le Fejírvárrúl, két fő hadnagyimat és 50 gyalogomat rendelvín pro comitiva melléje, a jeni-palánki praesidiariusimbúl a dispositio szerint Szabó Andrást is a vele lívökkel együtt a passával expediálván Orosz-Csikig, tött relatiot a passa felföldi atyámfiairúl, nevezet szerint : a testvér hugomrúl a Palatinusnérűl, a franeziak operatióji-rúl az imperiumba, Bavarusnénak a császár leányának halálárúl, az német császár ez idei campaniához való kíszületírűl, és hogy az sveciai királyt mennyiben kivánná a maga ríszire pertrahálni, és a vagy csak ebben a campaniában a hadaknak valamely rí-szit a császár maga pénzén meg fogadni, az nagyobbik hajadon leányának az császár az sveciai király fiának való igírísivel is, de negativat vett az sveciai királytúl, azt adván válaszúl, hogy sem a franeziai királynak, sem a török császárnak nem lívín

ellensíge. hadat nem adhat. Már setítben az nagyubb kapunak bezárása után érkezék meg Drinápolybúl posta lovakon Sándor Gáspár uram. sok dolgokkal s feles levelekkel vele együtt jött be Szalontai István is Bukuresztrűl a havasalföldi vajda nekem s felesígemnek irott leveleivel, és az oda experiált dolgokrúl való informatiókkal, Szalontai Vidiny felől, Sándor uram penig császár útja felől jűvín. casualiter akadtak egymásra Rassovánál, ott szálván meg elsőben Szalontai hálásra, vele együtt küldvín vissza Madács uram a két karabílyost, kit ez télen a nagyhavakban küldöttem vala oda. Volt ő kegyelmeknek mindketten audientiájok nállam, de az bővebb audientián a beszílgetíst reggelre differáltam, elsőben a leveleket kivánván megolvasni, és a török leveleket megmagyaráztatni, relatiójához kípest mindazáltal Sándor uramnak, éjfél felé küldöttem egy bejárómat levelemmel Nemessányi uram és Ugróczi után, hogy lovokat, szolgájokat Palánkon hagyván, az palánki kapitány lovain jüjjenek vissza, a bővebb instructio adás kedviért. Szép tavaszi idő volt.

4. Csötörtök. Az leveleket megmagyaráztatván, s megolvasván, hozta Sándor uram a vezérnek két rendbeli leveleit, kinek egyike szól hadi dispositióirúl, hozta a mellett a császár neve alatt két fermánt, az egyik reám, a másik a l. fejérvári szerdárra szóló, a másik levele szól felesígem a béesi udvarnál és Magyarországba lívő praetensióért, s arrúl való annuentiájárúl, kiben megengedte, hogy emberit harmad magával Béesben küldhesse, hozta a tatár Chám, Reiz-Effendi, vezér thihája és Zulfikar effendi leveleit is, kik között kivált az Reiz-Effendi és Zulfikar effendi levelei igen szép magok ajánló s tanácsadó

levelek. Hozta a francziai orator, az universalis tolmács Skerlet uram, úgy Macskási Boldizsár s Inczédi Mihály uraimék, és az portán lívő residensim leveleit is, úgy innen való expeditiójától fogvást megtérésiig az dolgok folytatásárúl irt diariumit is maga keze irása alatt, circumstantialiter tévén le a dolgokat, a mint folytak. Az karabílyosak hozták Madács uram tudósítását az oda való dolgokrúl, a mint folytatta. Ezek után déltájban ebídhez ülvín le, s ebíd felett Nemessányi uram s Ugróczi is superveniálván, Sándor Gáspár uramot sok fáradságos szolgálatiért contentálni s megbecsülni kivánván, több fő renden lívő híveimmel együtt megvendígeltem, egy magam alá való száz aranyon vett paripámmal, a házba behozatván, megajándíkoztam, és egy pár magam fegyverivel is, és a vendégsíg muzsikával s tánczczal concludáltatott s estig tartott. Szép idő volt.

5. **Péntek.** Idejin reggel több conferentiára házamba bejárni szokott értelmessebb híveimmel együtt Sándor Gáspár és Nemessányi uraimékot előmben hivatván, titkos conferentiát tartottam, híveim megegyezésibűl Nemessányi uramot az bécsi útra denomináltam oly instructióval, hogy elsőben Veteraninál a dolgokat repraesentálván, minthogy a passus, ki mellett expediáltattak, Veteraniig szól, hogy Bécsben irhasson tovább való passusa felől, és Veteranival is recommendáltatására szabadságot adtam. Irt újabban felesígem Nemessányi uram nevére credentiakíppen, gróf Olthamné [1]) Bécsbe lakó dámának, confidensinek, ki generalis Aspermontnak felesígem vejínek testvér atyafia, és a magyarországi palatinusnénak az én testvír atyámfiának s hugomnak Eszterhás Pálnénak,

[1]) Althanné.

írt az esztergomi érseknek Szécsenyinek, ki fogadott apja, írt az aulae cancellariusnak Stratmannak, úgy az cardinalisnak Kolonicsnak, Boljsztain herczegnek, Kenikszegnek, kik az bécsi udvarba első ministerek, küldetett oly instructióval Ugróczi Nemessányi urammal, hogy ő is a bécsi resolutiót tovább való útja felől megvárja Nemessányi uram mellett Veteráninál, és azzal a hírrel, úgy Veterani ezekbe való szavairúl hírt hozzon, addig penig Nemessányi uram Veterani mellett subsistáljon, a még újabb ordinantiámat veszi bécsi útja felől, bizatott Ugróczira, hogy a mely pínzt az én híveim a tatártúl szabadított rabokért adtak, kikért is kezesek is maradtak, és abba is Veterani assistentiáját ígírte, azon pénzt, mely egyníhány ezerekre extendáltatik, ottan leválhassa, a választ Bécsbűl való megjövésiig, és udvarom ruházatjára való vásárlásokra fordíthassa, kiért én itten az én híveimnek más pénzt adok. Ezekben véget érvén Isten segítsígibűl expediáltattak feljebb említett híveim. Ezen kivül is voltak egyéb dispositióim kiadatva Sándor Gáspár uram által, directiója alatt lívő tiszteim, hadaim és szolgáim között az tovább folytatandó rendtartásokrúl. Napestig szép tavaszi idő vala. Estve érkezék meg Fileki Mátyás bejáróm, elhozván magával Andrásit a szerdár mellett lívő residensemet, és az ott lívő házam gazdáját Kőrösi Pált nímely dolgok eligazítása végett pro reddenda ratione, hozta levelit a szerdárnak, jancsár agának és Kornarinak, a török császár építő mesterinek. Nyelv fogás kedviért Szamárosi János hadnagyomat egyníhány lovassal a Dunán által expediáltam. Az cserneczi malom sáncza megerősítísirűl, és újabb praesidiummal való muniá-

lásárúl dispositiót tettem, mint hogy már az idő is nyílni kezdett.

6. Szombat. Megjött emberem Palánkrúl, ki mind Nemessányi uram onnan való megindúlásának, mind a portások próbára való elmeneteleknek hírit meghozta. Az szerdárnak, jancsár agának, Kornarinak levelekre választ títettem, és Sándor uram instructióját megiratván, s a császár nekem s a szerdárnak szólló fermányait, úgy a vezér nekem írott két rendbeli leveleit keziben adván, a szerdárral közleni parancsoltam. Décsei Andrást is elküldvín ő kegyelmivel, hogy a szerdárral való végezíshez kípest jó instructióval küldje ő kegyelme Bujurdelemben a hadak közé, ki is Szappanos Mihály kapitányom helyett egyníhány napig ott continuuskodjék a hadak közt, míg amaz itthon való cselédit meglátogatja, minthogy feleséginek Isten fiat is adott. Küldöttem Décsei által levelet és ajándíkot is az bujurdelemi Sárkány Ibraim passának. Az fejérvári residensem és házam gazdája valamely fogyatkozásokért megfogattatván, becsületes híveim instantiájokra elbocsátattam, és Sándor urammal felmenni s előbbi hivataljokba confirmáltatni parancsoltam. Szép tavaszi idő volt.

7. Vasárnap. Jó reggel expediáltatott Sándor Gáspár uram az vele rendeltettekkel együtt, vívín magával valamely kenyér és kalácsokbúl álló kedveskedíst az szerdárnak és nímely török uraknak, hajóra ülvín az osztrovai révben. Hajóm is megyen fel a nagy vizekre és nímely akadályokra nézve. Érkezínek Pancsovárúl Bai László karabílyosi maga, úgy a tömösvári passa és Gyulán livő Váradi István nevű bejáróm leveleivel, kiket a tömösvári passa L.-Fejérvárra menő emberei adtanak keziben, kikben írnak sokféle

hírekrül s az ellensígnek dispositióirúl. Szép tavaszi idő volt.

8. Hétfő. Az Gyulárúl s Tömösvárrúl jött leveleket utánna küldtem Sándor uramnak, hogy a benne lívő híreket a szerdárral közölje, és a portára embere menvín a szerdárnak, ott lívő kapithiháimnak is megírhassa. Az hersovai bék küldőtte meg Madács uram levelit a Bécsbül szabadúlt passát kísérő hajdúimtúl. Az elmúlt íjjel a bal lábom ikrájában és a fejiben egyníhányszor bele állván a görcs, sok izben felébresztett, a más íjjel is azon lábomnak nagy fájdalmát érzettem, az térdem felé jött fel ma s tegnap, ki miatt az lépést is nehezen tehettem. Szeles idő volt.

9. Kedd. Érkezínek meg Szamárosi János hadnagyom s vele elküldött vitézim, a mely lovas ellenségre küldöttem, azokat felvertík, az becsei Tisza mellé való végváriak voltak, a ki fejek volt, azt heted magával elevenen behozták, megexaminálván és relatiójokat irásban tívín, küldöttem Sándor Gáspár uram után Fejérvárra, megküldvín a rab passa recognitióját is, kit a Poricsáig kísérő hadnagyoknak adott kezekben. Az én rámi hadnagyom ellen, kit ottan seregivel együtt praesidium formában tartok, ellene az ott való törököktűl panasz jüvín ellene, a panasznak jobban való investigálására, és ha közöttök amicabiliter el nem igazíthatja, mind az hadnagynak, mind az panaszló feleknek előmbe hozatására küldöttem Pogány Zsigmondot palotásim kapitányát ezen dologrúl szólló commissióval. Délig havazó idő volt, estve felé nagy szél támadott.

10. Szerda. Az elmúlt éjjel rendkivül való szél volt, de olvasztott s száraztott is, a hol még valami kis havacska maradott is, mely idő változásához kí-

pest a görcs lábaimat az éjjel is járta, és álmosan a két lábom bokájában való ereket igen megrántván s felébresztvín, nappal is jobban fájt, a térdem hajlásában való inakra terjedvín ki. Nappal is nagy szél volt.

11. **Csötörtök.** Alteratióm ma sem szünik, noha a görcs nem háborgatott, de erőtlenséget s gyengén fájdalmát is érzettem tagjaimnak. Pogány Zsigmond megjöve Rámbúl, elhozván magával mind az ott való kadiát, mind az ott lívő praesidiumom hadnagyát, nem igazíthatván el köztök amicabiliter a dolgot. Az nagy szél mind ma, mind az íjjel tartott.

12. **Péntek.** Volt audientiája a rámi kadiának és Nagyréti Mártonnak is, eligazítván köztök az interveniált veszekedíst. Érkezínek egyníhány emberek Magyarországbúl, kik minap annuentiámbúl mentek volt el, több itt maradt rabok kezességen, meghozván azoknak az pénzt, kik a keresztyén rabok szabadítására adtak volt ki pénzeket. Érkezék meg Sándor uram embere Fejérvárrúl, az ottan folytatott dolgok informatióival, maga penig Pancsovára divertált nímely dolgok eligazítása végett. Megérkezék Hadnagy Márton is Drinápolybúl, valamely vásárlásokat hozván szüksígemre. Ma úgy tetszik, magam is könnyebben voltam. Szép csendes tavaszi idő volt.

13. **Szombat.** Reggel volt audientiája a Magyarországbúl jött postáknak, külön külön examinálván meg őket, egyik közűlök producált jegynek egy gyűrűt és arra kötött fejér sodratlan selymet Debreczennek nímely hites esküdt emberei képiben, közönségesen a bírák akaratjábúl declarálván, hogy hódolni kivánnak, de most fejüket sem merik felemelni, mivel német companiák laknak rajtok, felkeresik mindazáltal módját, remínkednek, tegyek jót velek a porta

előtt, ők adajokat megszerzették. Ugyan azon ember hozta K. M. követsígít is, hogy a reá bizatott dolgokban híven eljárni igyekezik, és hogy azon ember, a kihez küldetett volt valamely jellel, most nincsen Magyarországon, Bécsbe van, mindazáltal felkeresi s parancsolatomat véghez viszi. Noha a lábaimra nízve jobban kezdtem lenni, de a jobb kezemnek a kissebb újában szállott valamely fájdalom, ki megdagadt, és az kezem fejire is kiterjedett, noha szenvedhető fájdalommal, mert ebidet ehetvín, dolgaimhoz láthattam. Az éjjel újabban rendkivűl való szél s fergeteg vala, és ma is alkalmas ideig tartott.

14. Vasárnap. Vidínbe rendelt szolgáimat, a vice komornyíkot Boczko Jónást, Inczédi Istvánt és Hutsínyi Sándort instructióval a jövő campaniára szükséges élésnek megvásárlására, és ugyan Vidínben valamely háznak megvásárlására való költsíggel expediáltam Jeni-Palánkra, s velek együtt az postamestert is, hogy onnan a hajón expediálja, bízván egyéb dolgokat is reája. Irtam Madács uramnak, hogy onnan maga is eljűjön, és senki ott egyéb ne maradjon a házhoz rendelendőken, és a vásárlásra denominált személyeken kivűl, az többi mind vissza jűjjön, a kik ott teleltek. Irtam a vidíni passának, ott lívő szállásom gazdájának és a havasalföldi vajdának, küldöttem oly két bujutultit is, kikkel Vidínbűl Madács uram akár hová Törökországban küldheti embereit vásárlások kedviért. Estvefelé érkezék tudósításom a galambvári hadnagyomtúl s az ott való béktűl a pandúroknak feltámadásokrúl, és mind a Pek torkába az én hajdúim ellen, mind a galambvári szigetben lett próbájokrúl, és az ellenségnek a kis lyuknak elfoglalására való igyekezetirűl, mely leveleket is küldtem meg Fejér-

várra a szerdárnak, tudósítván a Magyarországrúl jött posták híreirül is. Alteratióm a jobb lábam horgas inában és a térdeimre is nem szűnik. Szép tavaszi forma idö volt.

15. **Hétfő.** Érkezinek a I.-fejérvári épitőmester Kornari szolgái és lovas szekere Fejérvárrúl, jelentvén, hogy az asszonyok hajón jű, kinek is eliben hintómat és szolgáimat küldvén a Dunához, tisztességesen hozattam be, szállást és konyhárúl való gazdálkodást rendelvín neki. Volt is Kornarinénak a feleségemnél audientiája. Megérkezének Bai András bejáróm és Durcsányi Ferencz egyik csuhadárom Drinápolybúl. Puskásimat és ahoz értő udvari szolgáimat is hajtókkal vadászni kiküldöttem, magam penig csak egy formában voltam. Szeles idő volt.

16. **Kedd.** Újabb alteratiómat érezvín, reggel az francziai doctortúl praescribált orvossággal éltem, de egy operatiójánál több nem volt, az is gyomorfájással, ezen orvosság vételihez kípest a dologtúl is magamat mint egy abstraháltam. Érkezék az hersovai bék embere az hersovai és poricsai békek leveleivel, ugyan azon törökökkel jött Madács uramtúl is egy hajdúm Vidínbül leveleivel. Szeles idő volt.

17. **Szerda.** Egy Budai Ferencz nevű vén szolgám, kinek máskínt az törökök közt Huszain aga volt a neve, minthogy környűl is metszett volt, s Konstanczinápolyba is török asszonytúl született, török fia van, de az én udvaromba udvari praedikátorom által megkereszteltetve volt, minthogy elsőben is keresztyén apátúl s anyátúl született fi volt, mai napon meghalván, sok kérdísek és controversiák után minthogy én előttem és nímely török urak előtt török neve recognoscáltatott, több rosz consequentiák eltávoztatá-

sáért, és az itt lívő törököknek busításokra nízve, annuálnom kellett, hogy az itt lívő törökök temessék el. Estve felé érkezék meg Sándor uram is Fejírvárrúl, hozván az szerdár levelit és az jancsár agáét, tett relatiót az oda folytatott dolgokrúl, committálván én is ő kegyelminek, hogy tiszti szerint reggel valamely dolgokat eligazítson. Én ma is egy formában voltam, de ugyan felöltözvín, dolgaimhoz láttam. Az szél valamennyire csendesedvín, szép idő volt.

18. Csötörtök. Reggel volt revisiója inquisitio peragálása alkalmatosságával udvaromba főrendűl tartatott, és a török portán kapithihaságot sok esztendőkig viselt szolgámnak Horvát Ferencznek szolgálójának kurvaságában, ki is az szállásán fattyat vetett, ezen inquisitiót és revisiót a rabok szabadulásában fáradozó és sarczokkal jött magyarországi paraszt postákkal is közölvín, és párban kezekhez adván, minthogy ura van az asszonynak, és elégségeskípen nem comprobáltathatik, sem az asszony nyilván vallani nem mer, hogy Horvát Ferencztűl való volna az fatty, s azért is az asszony meggyógyúlván, kezínél nem hagyatik, és az mely sarczot érette a törököknek letett Horvát Ferencz, rajta nem praetendálhatja s kínyszeríttetik expediálni becsülettel. Volt audientiája a Magyarországbúl jött postáknak, kinek is egyike az mily emberektűl nekem követsíget hozott, általa választ tettem, animálván tovább is kegyelmességemmel s ha fogadásának ura lészen, biztatván a holdolni akárókat is, hogy dolgokat promoveálom, fenyegetvín egyszersmind, a kik magok veszedelmit praeveniálni nem kivánják, megmutatván conservatiójoknak modalitását is. Ezek után volt conferentiám nímely főrenden lívő híveimmel, nagy országos importantiájú dol-

gokrúl, kiváltkípen azokrúl, a kikre a portán lívő franczíai orator kivánja replicámat. Ezek után a magam házában a főrendekkel asztalhoz ülvín, és feleségem s Kornariné is kin lívín, vendégséggel s végre tánczolással concludáltatott az mulatság. Az Magyarországba menő embereket is asztalnál lívín, behivattam, és egyníhány selleg bort velek megitattam, hogy életemrűl és ennyiben való egésségemrűl annál is inkább hírt vihessenek Magyarországba is. Érkezék újobban a l.-fejérvári szerdár levele, és más levele is Ali passára a Duna kapitanyára szólló, valamely sajkák felől írván és siettetvén. Érkezék az én Vidínybe küldött komornyíkomtúl is Galambvárárúl levél, írván, hogy a nagy szél miatt még eddig tovább nem mehettenek, az mely csatát az palánki kapitányom parancsolatombúl küldött volt is le, tovább a Duna szigetinél nem mehettek az nagy hab miatt. Ma estve felé újobban a balkezem könyökiben is nehézséget érzettem, úgy a jobb lábom térdiben is. Nagy szél fútt egész estig.

19. **Péntek.** Az portára, Drinápolyban, Francziában és Lengyelországban szólló expeditiókat kezdtem kiszítetni. Irattam a Duna kapitányának Alí passának, havasalföldi vajdának és Vidínyben Madács uramnak, és ezekben foglalatoskodtam. Egészségemre nízve ma könnyebben érzettem magamat. Az éjjel eső esett, és a rendkivűl való szél napestig tartott, ma is esső esvín, estve felé erőssen villámlott.

20. **Szombat.** Az portai expeditiókban véget értem. Az Havasalföldiben, Vidínyben, Ali passának szólló, Moldovában, Lengyelországban szólló leveleimmel egy törökűl tudó zászlótartómat Dunán expediáltam, iratván Székely Zsigmondnak Moldovába lívő

residensemnek, és az ő leveliben includálván a Lengyelországba szólló leveleimet. Irtam Szabó András lovászmesteremnek is, hogy ezen zászlótartót maga mellé vegye, és magával együtt hozza vissza. Kornariné is ma tűlem és felesígemtűl elbúcsúzván, és felesígemtűl tisztességesen megajándíkoztatván, magam hintaján a Dunáig elkísírtettem, Nisig bizonyos válogatott comitivát rendelvín melléje. Ma is nagyubb mértékben nem volt alteratióm, mint tegnapi napon fel is voltam öltözve. Szép tiszta tavaszi idő volt, s ugyan ma kezdeték el az tavasz.

21. Vasárnap. Mai napon expediáltam Hajvász nevű postámat, ki is lengyel fő, a levelekkel Drinápolyba, és vele együtt maga gyógyításáért egy Lengyel Ferencz nevű szolgámat is. Irtam penig Hajvász által az alább írt rendeknek, úgy mint : az francziai oratornak, Marchio de Lora uramnak, Skerlet uramnak, a francziai királynak és a fő ministernek Croysi uramnak, a vezér thihájának, Reiz-effendinek, Zulfikar effendinek, felesígem neve alatt Reiz-effendinének, Mahmut Bék Oglinak és Zofiában lívő Kajmekjámjának. Irtam Drinápolyba lívő residensemnek, irattam Zofiában lívő nímely szolgáimnak is. Estve felé érkezínek feles levelek Landor-Fejérvárrúl, kik az én Drinápolyban lívő residensimtűl jöttek, a l.-fejérvári passa embere hozván őket, kikben confirmáltatik az elmúlt februariusban Erdélyben Csíkban történt tatárok rablása, oda is vívín a tatárok a nyelvekben. Irják tíz ezerig való lelket rablott el Erdélyben a tatár, confirmálják, hogy 12. martiusban indúlt ki onnan Hemskerek, szép pompával jött ki onnan, trombita, dobszó alatt, és két zászlónak maga előtt való vitelível, hat török szürke lovon vitetvín hinta-

ját, és kornétát is títetvín fel. Pápai Gáspárt küldvín ki némely dispositiókkal Palánkra, oda rekesztvín a szél, csak ma jöhete meg a parancsolatom szerint véghez vitt dolgoknak relatiójával, elhozván magával Daróczi uramat is, és commendája alatt lívő seregekbűl mindenikbűl egy egy tisztet.

22. Hétfő. Megérkezék Szappanos Mihály kapitányom Bujurdelembűl egynihány felesíges katonákkal, a hadak között hagyván dispositióm szerint Décsei Andrást, jelenti eljöveteli előtt az Száván által küldött volt portásokat, kik is mind rácz nyelveket, mind horvátot hoztak, s rész szerint annak jött hírivel, és hogy 13 száz ellenség jött volt reájok, s innen is volt egy rísze a Száván, kiknek hírit kapván szerencsére, az várban lövíst tétetvín, úgy fordúlt el tűlök az ellenség, ki azután Boszna felé csapván, ottan két várost vert fel, kihez kípest az város az erősség alá szállván, az én hadaim is ott csináltattanak viskókat és istállókat, víz vévén körűl az helyt, már most erősségben vadnak. Azomba minden felől begyűjtetvín tiszteimbe s híveimben, és az itt valóknak is minden rendeit, még csak az tizedeseket is összegyűjtetvín, mind hopmesterem Kálnoki Farkas és secretáriusom Komáromi János uraimék által, mind udvari fő kapitányom Sándor Gáspár uram által ilyen propositiókat adattam ki közikben, kik is punctatim így következnek. 1. Az hosszas bujdosás, szenvedés és az megtörtént változások, úgy csak nem kezünkkel tapasztalható boldogúlásunkba való reménysigünkbe való megcsökkenísünk, úgy tapasztaltuk nem csak az alsóbb, de a felsőbb rendekben is, hogy több esztendőknél, nagyubb mértékbe ez esztendő, sok rendbeli, Isteneket s engemet is urokat megbántó zúgolódások-

ra s bíkítelenségekre fakasztotta, ebben az igyben livő s bujdosó híveimet, s talán niha méltóságom s hozzám való kötelességeknek sérelmével is, sőt a mi nekem keservesebbnek láttatott, az értelmessebbektűl és a kiknek másokat is meg kellene érette inteni, e féle dolgok azoktúl is eshettek. Én mindazáltal ezeket most nem keresem, és a szenvedés s bujdosás hoszszabbodásának tulajdonítom, és csak annyiban hozom elő, a mennyiben az emberek még sem nyughatnak, Istentűl és a közelítő campaniának kimenetelitűl nem kivánván várni, más híveimnek s felebarátjoknak is botránkozást szerzenek. Azért minden rendbeli híveimnek vigasztalására s elmíjiknek csendesítísire s jobban való megértísire, kivántam mind a közönséges jóra, s boldogúlásokra czélozó dolgokat, mind ezekben magam elmíjit világositani. 2. Noha ehez a magyar igyhez való kötelesség határt eleitűl fogva nem vetett volt, ki meddig szenvedjen, hanem kit kit Istenihez, vallásához, nemzetihez s jó urához való kötelessége s szereteti, a mire vezérlette, maga lelki ismereti volt a határa kinek kinek az ő bujdosásának, holott én sem boldog, sem boldogtalan állapotomban senkit is a végre rabúl nem tartottam, hogy magamat erővel s kedve ellen vele szolgáltattam volna, de a mennyiben az ily tekinteteknek, hiteknek és erős kötelességeknek félre tételivel való cselekedeteket sokaknak az ősztűl fogva experiálom, sokaknak penig zúgolódással, kedvetlensíggel és békételensíggel való szolgálatjokat tapasztalom; az kik azért még ennek a magyar igynek szolgálatjára a két nagy monarchák, úgy mint az felsíges franeziai király és hatalmas török császár protectorink szárnyai alatt erre az időre megmaradtanak, minden rendeket kegyelme-

sen intek, az feljebb említett, Isten eket s engem is megbántó dolgokat hagyják abban, sok esztendőktűl fogva való szenvedíseket, és annak végét a miért szenvednek, meggondolván, az előttünk lívő és közelítő campaniának kimenetelit, és ebben az esztendőben vagy fegyver, vagy pacificatió által remínlhető dolgoknak jobbra fordúlását, bujdosásoknak remínlhető esztendejit várják békessíges tűrő, és Istenekért, vallásokért, nemzetekért s urokért igazán szenvedni kivánó lélekkel. Általláttam én is, s megismertem, hogy ez az hosszas bujdosás s azzal összekötött sok fogyatkozások hova tovább minden rendeknek unalmassabbak, ha azért Istennek tovább is elvégezett s elrendelt tanácsa az lészen felőlünk, hogy bennünket bujdosással s hazánkon kivűl való számkivetíssel ostorozzon, legyen Istenünk szent akaratja; de tudtokra legyen minden rendeknek, hogy ezen nyári campaniának és táborozásnak kimeneteli után, senkit is kedve ellen bujdostatni, szolgáltatni, kötelessígembe tartani nem kivánok, sem az olyanok ellen jövendőben is (Isten boldogítván is) indignatióval lenni nem kivánok, a kik kötelességemtűl híremmel s tisztességesen megkivánnak válni. Az kik penig az idők s állapotok forgásához kípest tovább is a mellettem való szenvedísre, igyünknek s szemílyemnek szolgálatjára devoveálják magokat, voluntarius és jó kedvvel magok jó szántábúl, s nem kíntelensígbűl hűsígemben, és szolgálatomban maradni kivánó híveimnek ismervín, az olyanokhoz in antecessum is, minden tűlem kitelhető protectiómat s kegyelmességemet igérem és declarálom; az kik penig ezen kegyelmes declaratiómmal s intísemmel nem gondolnak, és másoknak is rosz példájára híveimben botránkozást szerze-

nek, adom tudtára azt is mindeneknek, kiki mind Istenit s mind urát megbecsűlje, mert akárki hol lakjon is, Istent s urat kell ismerni, és ha annak ismeri, revereálni tartozik; mert ha ki külömbet cselekszik, minden tekintet nélkűl keminy büntetisemet maga örökös becstelensígivel el nem kerűli. 3· Tudva lehet mindeneknél becsületes úrhívemnek s udvari fő kapitányomnak Sándor Gáspár uramnak alkalmas időtűl fogva a fényes portán Drinápolyban való lakása, és most hatalmas császár fermányával s fővezér s tatár Chám s francziai ministerek leveleivel udvaromba való érkezíse, ki is, minthogy közönsíges igyünknek s hazánk dolgainak folytatása végett tartatott eddiglen Drinápolyban, mind a következő táborozást, s mind a remélhető békességet concernálható dolgokrúl minden rendeknek contentumára s jó reménysígire, hogy ő kegyelme relatiót tehessen generaliter, meghadtuk, és hivataljához s udvari főtisztihez kípest tovább való dispositiómnak declarálása is ő kegyelmit illetvín, mind azokat ő kegyelmire remittálom. Ezeknek, a kiknek committáltatott, declarálását elvígezvín Sándor Gáspár uram tűlem vett memoriaIéja mellett repraesentálta in publico az alább írt dolgokat:

1. Az fővezér az hadak szükségire kivántató élésbűl a Dunán elsőben feljövő hajókrúl mennyiben igérte kegyelmességét, úgy a költsíg iránt is, és mennyiben declarálta magát, hogy ezt a campaniát az mi boldogúlásunkra, és Erdélynek recuperálására kivánja fordítani, kirűl a császár is tűle assecuráltatott, de nem kevéssé tartóztatta s halasztotta a porta az iránt való gratiáját, és a Horvát Ferencz és Daróczi András kapitányink mellől elszökött vitézlő rendnek híre, de nem kell azt is csudálni, hogy ritkán fizet a vitézlő

rendnek, mert a maga nemzete iránt is az a porta most így practikálja, kit is közönségessen experiálhattunk, az mi velünk bujdosó magyaroknak mind az által nem lehet a török hópénze s accomodátiója bujdosásoknak végek, azért is azokra a végekre nízve, a kikért bujdostak, szenvedtek, kötelessebbek a szenvedísre a töröknél, az mennyiben penig az fővezér jó akaratját igérte, a vezér kiadott fermányai mellett az megigért dolgoknak procurálását bízta becsülletes híveinkre s szolgáinkra Sándor uram, s hadta bizonyos postáit is, a kik ennek hírit, kevés napok alatt meghozzák.

2. Az tatár Chám Bucsakba ment, hogy a tatárságot előre is megindítsa, és hogy maga is kíszűljön a vezérrel való conjunctióra, kit nem mulaték el requirálni a kuruczokhoz tartozó cselédek szabadítása felől, igérvén jó akaratját a tatár Chám, nímelyeknek neveket jegyzísben keziben is adta, de ezen raboknak szabadítására s megváltására újabb emberemet kivánom expediálni, csak annak hírit várom, ha subsistál-e, vagy kiindúl Bucsakbúl, az ki is nagyobb dolgainkba is igérte minden patrociniumját s protectióját.

3. Tett emlékezetet a vezérnek előbb, mint másszor való indúlásánál, azomban minden felé még ott lítiben kimentek a fermányok, nevezet szerint az Arnolt s Urmeliek passájának Mahumét passának és a bosznai passának specialis parancsolatja ment, hogy előre is Fejérvárhoz bizonyos ezerekbűl álló gyalogságot küldjön, úgy a szilisztríai s nikápolyi passáknak, hogy a kezek alatt való tartománnyal indúljanak, Ali passának Duna kapitányának is parancsolták, hogy felindúljon a dunai classissal, úgy az ha-

vasalföldi vajdának is parancsoltak valamely hadak felől, mely dunamelléki és havasalföldi hadak accelerálására az landor-fejérvári szerdár is egy agáját a Dunán leküldötte.

4. Adta tudtokra, komornyíkomnak egyiknek Erdélybe, másiknak Vidín felé, harmadik szolgámnak Bukurestre, híveim s hadaim szüksígekre kivántató vásárlásokért lett expeditiójokat, kik is több ö kegyelmivel rendeltetettekkel együtt megérkezvín udvaromhoz, azután mustra lészen, és a mennyire az alkalmatosság engedi, provideálni kivánok híveim szükségérűl. Szabó András lovászmesterem is Moldovábúl a császár fermánya mellett várható marhákért expediáltatván, más szolgám ugyan hasonló marhákért havasalföldiben, az említett marhák és a várható éléses hajók felérkezísível élődísekre való mediumok is jobban fognak kiszolgáltatni. Vidínbe is nem egyéb okokra nízve vásárlok házat, hanem hogy minden contingens casusokba magam cselédimmel együtt, híveim cselédinek is a legyen receptaculumok, és legyen hová recursusok, a taval történt példa forogván elmímben.

5. Declarálta a havasalföldi vajda között s közöttem az ő kegyelme oda való meneteli alkalmatosságával, mint lett meg az alkuvás és egyezés, ezen dologban erős hírek is interveniálván,

6. Declarálta Erdélyben micsoda denunciatiót tétetett a vezér, hogy ha a németek ellen fel nem támadnak, mint raboltatja, pusztíttatja el őket, és hogy a vezér a mikor megindúl, Kapucsi passáját fogja hozzám küldeni, úgy insinuáltatott nímely jóakaróimtúl.

7. Repraesentálta a portának Jeni-Palánk meg-

építise iránt való szándékát is, a mikor azért azon építéshez hozzá fognak, és az hajók is felérkeznek, akkor én is a Duna mellett töltöm inkább a napokat.

8. Volt szó a publikus latrokrúl, publice kurvát tartó, fattyat csináló emberekrül, szinte az országokra is kiterjedt már a kuruczoknak ez iránt való becstelen hírek, hogy ha gyilkost, szemérmetesség nélkül való paráznát kell keresni, az kuruczok közt tanálják föl, azért sem Isten törvényire, sem magam becstelenségére nézve, az ilyeneket tovább nem patiálhatván, a mi eddig volt, menjen amnestiában, ezután minden tekintet nélkül udvarombúl s hadaim közül kicsapatik örökre való gyalázatjával, és eddig szerzett becsületinek s érdeminek elvesztésivel, kiben minthogy magamat bocsülletes híveim s tiszteim előtt declaráltam, olyan hívem nem lehet, a kinek ez iránt kedvezhessek.

9. Volt szó végre arrúl is, hogy noha az elmúlt ősszel és télen Magyarországban és Erdélyben a tatár által interveniált rablások példái minden embert taníthatnának, de még is ex superabundanti insinuálván, a kiknek a két hazában cselédek, nemzetségek, attyokfia vagyon, minthogy magok veszedelmire ekkoráig is halasztották a hódolást, provideáljanak azért securitásokrúl s adjanak hírt idején minden felé, hogy másokkal együtt veszedelmöket ne kövesse.

Tegnap bocsátották lovaimat, öszvíreimet a mezőre, a ló-eleségnek szűk volta miatt. Szép tavaszi idő volt.

23. Kedd. Minthogy Szappanos Mihály kapitányom a fogott nyelvek relatiójában jelenti, hogy az fogott horvát nyelv már is 12 regíment németnek a Dráva mellé való érkezísít beszílte, úgy a fran-

cziai király halálát is, és a franczia király fiának a német császárral való megbíkíllísít, és a franczia ellen való német hadaknak is e jövő nyáron erre felé való jövetelit, s Pünkösd után mingyárt a níme-teknek Landor-Fejérvár megszállására való igyekeze-tít, nímely meghitt híveimmel conferentiát tartván ezen hírekrül, tetszett, hogy a szerdárnak is Fejérvár-ra értísire adjam, és ha a szerdár is approbálni fogja, Bujurdelembül azon nyelvet elhozassam, és Drinápolyban is az vezérhez expediáljam, azért ezen dolgokrúl irattam mind a l.-fejérvári szerdár-nak, mind a mellette lévő residensemnek, úgy Dé-csei Andrásnak is Bujurdelembe. Érkezett estve felé a szerdárnak levele, hogy Fejzulla nevü szerémi béket valamely hadakkal expediálta, kívánván az hadaimba is melléjek, mely bék is Kulicshoz való érkezísirűl hírt adott, szembe kivánván velem is lenni, én is azért tettem dispositiót, hogy holnap lovat vigye-nek alája, s hozzák előmben. Az bujurdelemi, s je-ni-palánki kapitányimat marasztatván ebídemhez, azokkal, és többi híveimmel együtt mulattam, jobb erőt is érezvín tagjaimba ma, mint tegnap. Szeles idő volt.

24. **Szereda.** Az napestig tartó, és rendkívül való szél miatt nem jöhetének által a Kulicstúl várt török vendígek, sem a Gyulára, sem a Pancsovára, sem a csatára rendelteket az alkalmatlan idő miatt meg nem indíthattam, az Mlávának is most rendkivül való nagy árja lívín. Volt audientiája az ittvaló kadiának, és Muravelinek előttem.

25. **Csötörtök.** A szelek megcsendesedvín, a sze-rémi bék a vele lívő vitézekkel Kulicstúl hajókon lebocsátkozván az osztrovai rívben, az én embereim

mind a szerémi béket, mind a váradi Ahmét aga nevű Alaj béket behozták hozzám, végezvín azért vele mind a probárúl, mind a feljövő hajók securításárúl, és elsőben enniek adatván, azután Sándor uram és Daróczi uram (kit is érkezísire várakoztattam) vele együtt expediáltam oly dispositióval, hogy az én hadaimban is két zászlóval küldjenek le velek, hogy ezen török hadakkal in omni occurrentia együtt tanáltassanak a császár szolgálatjában. Szamárosit is az elrendelt lovassokkal ma indítám meg, úgy Kis Farkast is vele együtt ilyen dispositioval, hogy elsőben probáljon az katonasággal, azután Kis Farkast az Tömösig kisérje, és ott a Tömösön által tévén kövesse útjátTömösvárra, sGyulára az oda irt levelekkel s dispositiókkal, Szamárosi penig a vele lívő katonasággal menjen Pancsovára Bai László mellé, hogy onnét inkább excurrálhassanak az én lovasim, az kik ott voltak Bai Lászlóval eddig, ezen expeditiónak rendesebben való véghez viteliért expediáltam Sándor Gáspár uramot is Jeni-Palánkra, reá bizvánRámnak és Palánknak az ott lívő praesidiummal együtt való revisióját, és egyéb szüksiges dolgaimnak rendbe vételit. Irattam ezen alkalmattossággal az Dunán lemenő hadaim felől a porícsai, és hersovai békeknek is, irattam választ az szerdárnak, hogy az említett békkel szemben voltam, és a mint irt, a szerint expediáltam.

26. **Péntek.** Megérkezék Sándor Gáspár uram, dispositióm szerint által tétetvín az íjjel az katonákat, kik virattig próbáltak is Szoboticza nevű falunál, és valamely labanczokra akadván, felvertík őket, s bennek egyníhányat elfogtak, követvín tovább való úttyokat is az rendelís szerint. Az szeré-

mi békkel is ma Rámtúl két zászlómat hadnagyostúl megindította seregestűl. Az Morva és Mláva rendkivűl való áradásának és az mezőkre való kiöntísínek hírit hozák, az hegyekbűl való havasokbúl áradván a viz. Érkezék Bai László strásamestere Pancsovárúl nímely informatiókkal, és olyan insinuatioval, hogy az ott lívő katonákbúl tegnap kellett próbálni indúlni. Én ma is egyformában voltam. Szép csendes meleg idő lívín, az kűlső kert s szántás revisiójáért fordúltam vala ki hintón.

27. **Szombat.** Istennek hála, ma sem voltam roszszabbúl, dolgaimhoz láthattam, Szamárosi fogta nyelvekben ötig valót hoztanak előmben. Érkezék Kőrösi Pál landor-fejérvári házam gazdája siető hírekkel s levelekkel, másfelől Jeni Palánkrúl is jött oly hír, hogy Pancsova városának felverísire öt száz gyalog és három száz lovas ellenség gyülekezett volna öszve, ezen concurrált hírekhez kípest én is sietve irattam mind az landorfejérvári szerdárnak, Pancsován lívő szolgáimnak; Kőrösi penig olyan hírrel jött, hogy az fővezírt a császár változtatta volna. Szép idő volt.

28. **Vasárnap.** Elúnván magamat a sok dolgok és benn heverís között, becsületes híveimet gyüjtettem ebídemhez, kikkel majd csak nem estig mulatván, asztalom felett a mulatás közben interveniált Petroczi István uram, és az palotásim kapitánya Pogány Zsigmond között valamely mocskolódás, veszekedís, kit én is resentiálván sokára, Pogány Zsigmondot érette asztalomtúl kivíttettem, Petróczi Istvánt is érette megpirongattam, kik is azután eloszolván, s újabb híveimet gyüjtetvén be, azokkal mulattam. Estve felé azonban érkezék az portárúl Drinápoly-

búl postám Brassai, a fővezér változásának, és egyéb híreknek confirmatiójával, meghozták hírit az új vezérnek is, ki Trapuzán, Tripolis nevü tartománybeli passája volt az császárnak, és a mikor én Drinápolyban a császárnál voltam, akkor a vezér mellett tefterdár volt, s akkor adták neki az harmadik boncsokot is, s akkor küldötték pasaságra, kinek is az neve Ali passa. Érkezék meg éczaka, már előálomkor ugyan Ugróczi László komornyíkom is Erdélybül, Nemessányi uram és generál Veterani leveleivel, Szebenben hagyván Veterani mellett Nemessányi uramot, ugyan éczaka érkezék Daróczi András levele Palánkrúl, hogy Galambvárába a béket az ott lívő praesidiariusim hadnagya megfogta egyníhanyad magával, az törökökben is levágott, és maga is seregestül labanczságra ment. az mely kuruczbúl lőtt labancz rabokat behoztak, azoknak dolgokat is híveimmel revideáltatván, felölők az determináltatott, hogy az kik Palánkba valók voltak, azok oda vitessenek, s oda is vitték őket, hogy ott legyen törvény dolgokban, az ki penig palotás volt köztök, azoknak dolgát a kapitányok itt revideáltassa törvényesen. Szép tavaszi idő volt.

29. Hétfő. Az Ugróczi, és az a porta posta hozta leveleket revolválván, volt azután audientiája Ugróczi Lászlónak az oda látott s hallott dolgokról, azután nímely híveimet begyüjtetvín az érkezett hirekhez s dolgokhoz kípest volt titkos conferentiam az Galambváron történt cásusra nízve, gyüjtöttem öszve egyéb tiszteimet is, kiknek declaráltam elmímet, pro majori ipsorum appraehensione, azon dolognak, és Galambvárának revisiójára küldöttem el Kassai István kapitányomat, és Farkas Györgyöt palotá-

sím hadnagyát postán Galambvárába, az palánki praesidiariusok vice kapitányát Cserépi Jánost penig küldöttem Jeni-Palánkra, hogy Galambvárába újabb praesidiumot vígyenek Jeni-Palánkrúl. Az l-fejérvári szerdárnak, és ott lévő residensemnek is bűven iratván, és ugyan exaggerative, hogy élésérűl, s fizetésírül hadaimnak tegyen dispositiot az szerdár, küldje bizonyos agáját ide, a ki szívet adjon az hadaknak, és a mikor ide jő az agája, akkor a palánki tiszteket, s hadaimnak egyéb tiszteit, s fejeít is öszvegyüjtetem, és közönsíges deványunkban bíztassa meg az aga az szerdár kípíben a császár kegyelmességével, hogy annál is jobb szívet vegyenek a szolgálatra Szép idő volt.

30. Kedd. Conferentiát tartottam mind az Ugróczi hozta dolgokrúl, mind pedig a Fejérvárrúl érkezett híreknek s leveleknek continentiájához kípest, kiket a császár oda érkezett Szalakor Szuliman aga nevű embere hozott oda, egyike a császáré magáé, másik a Kajmekam passaé, ki most a fővezér absentiájában vezérsíget visel, harmadik magaé a l.-fejérvári szerdáré. Estvefelé véletlenül érkezék Váczi nevű hírmondó török Rámbúl, azzal a hírrel, hogy Jeni-Palánkon a praesidium a kapitány ellen rebellálván, és az kapítányt megfogván, feles puskázások is hallattanak, és az midőn a Palánkbúl mindent kihordottanak volna az taraczkokon kivül, minthogy azokat ott hagyták, az Palánkot felgyújtván, magok is azután elmentenek Bokcsa felé, mely hírnek is egész hitelt nem adhatván, küldöttem oda Rámhoz szolgáimban a dolognak jobban való megvizsgálására, azután csak hamar érkezék más hírmondó, hogy Cserepi Jánost is, Daróczi vice kapitányát, kit ma kül-

döttem volna Palánkra nímely dispositiókkal, a Palánkrúl szaladó disgustatus kereskedő jancsárok az rámi törökökkel együtt megarestáltak, úgy Rámba tanáltatott és az rámi praesidiarius hadnagytúl elmaradott hajdúkban ís hatot, minthogy megis sebesítettek az pártos kuruczok a jancsárokban, és egynihanyat bennek elevenen el is vittek, és sebesen is szaladtak nímelyek által a jancsárokban Rámhoz, verificálódván ezen remíntelen hír, hogy az l.-fejérvári szerdár és ott lívő császár embere előtt is, ha az rámi törökök oda hírt adtak volna, az minthogy adtak is, ezen dolog lenyomattassék, és a több kuruczokról is hasonló consequentiát csinálván Landor-Fejérvárott a szerdár, az mi rószünkrűl is nagyubb confusiót ne causáljon. Küldöttem Horvát Ferencz uramot töröküil tudásához és a török nemzet dolgainak jobban való ismerésihez kípest Fejérvárra, írván általa a szerdárnak is, megküldvín egyszersmind az egyéb híreket is, kik együn, s másonnan concurráltanak, Cserépit penig ezen casus híre előtt azért küldöttem volna Palánkra, hogy onnan praesidiumot expediáljanak Galambvárába, és legyen a végházba jó vigyázással, Daróczi uramért is levelet küldvín, s ide hivatván, más karban, s rendben kivánván a jenipalánki praesidium dolgát vennem az Galambvárában történt cásusra nízve. Hadaimnak annak az részének ezen cselekedetek sok külömb külömbféle gondolkodást, s elmím nyughatatlanságát causálván, gyüjtettem magam eleiben minden itten tanáltatható tiszteimet, és még csak a tizedesekbűl álló rendeket is tovább való confusio távoztatására praemoneálván, biztatván, és egyszersmind assecurálván hittel is, hogy a töröktűl azoknak dolgokért ne fíljenek, valamig

engem látnak életben lenni, minthogy mind kicsínynek, nagynak az a szó van szájában, s mindenütt közöttök ez itt a sibongás, hogy Fejérvárrúl jű annyi török, ha engemet nem bántanak is, de őket egy halomba fogja vágni, ezek után hívattam az itt tanáltatott törököknek is az eleit, és azokat is csendesítettem, minthogy azok is megbódúltak volt, hasonló példátúl fílvén itt is, az minémű Palánkon történt, kötve hivén azomban magam alattvalóinak is, majd egész éjjel magam is fenn voltam,hol egyiket, hol másikát tiszteimbe, embereimbe hivattam, disponálván őket, menynyiben vigyázzanak, és kinek kinek mennyiben legyen vigyázó embere, a ki a mit hall, behozza elömbe. Minek előtte penig ezen kedvetlen hírek érkeztek volna Palánkrúl, küldöttem Galambváraba az ott történt cásusra nízve Kassai István gyalog kapitányomat, és Farkas György palotásim vice hadnagyát, hogy szemmel látott dolgot hozzanak, mint történt ottan az dolog, az sokféle előttem lívő s fenforgó dolgok között, sok nyughatatlan dolgaim csendesítísire, igen szép idő is lívín, kimentem vala hintócskámon az szőlőben lívő kapásimat, és mezőben lívő szántóimat, s vetőimet nízni.

31. Szerda. Rámba tegnap küldött szolgáim megérkeztenek, elhozván magokkal Cserépi kapitányt is, és meghozván voltakípen in confirmationem az informatiót, mint esett az Palánkon történt cásus, de az Rámban megarestált hajdúkat még ott hadták, Csaffer passa válaszát várván a törökök irántok. Megjött Kassai István is Galambvárábúl, revideálván az várat, meghozván a hírit, hogy a törökök ríszirűl való pandúrok agáját hagyta ottan egynihanyad magával, ott az várat fel nem gyújtották, sem a muniti-

óban kárt nem töttek az pártos kuruczok. Ezen hírek bejövín, küldöttem Fejérvárra postámat Horvát Ferencz uram után az újjabb informatiokkal, hogy az ott dolgokat repraesentálja. Debreczeni János bejárómat küldöttem ezen alkalommal Bujurdelemben lívő hadaimhoz, revocálván őket onnan, magam mellé kivánom hozatni. Érkezett estve Szűcs István hadnagyom Fejérvárrúl nímely informatiókkal az oda való residensemtűl. Küldöttem egyníhány hiteles hajdúmat a Dunán a szerémi békkel Jeni-Palánkbúl a vaskapu felé küldött zászlóim után irván mindazon zászlókkal lívő hadnagyoknak, s vítézlő rendnek, mind a szerémi béknek biztatásokra, s egyszersmind magam mellé vissza hivatván őket. Ugyan ezen alkalmatossággal küldöttem más rendbelieket Madács uram után Vidínbe valamely dispositioimmal, és hogy ezen casusnak a híre ottan lívő embereimbe is valamely confusiót ne csináljon. Már hogy le akartam feküdni, érkeztek Madács uram emberei is Vidínből az komornyikom, s vele lívő embereim, s költsígem Vidínbe való szerencsés érkezísekrűl, és az egyéb arra felé folytandó dolgaimnak informatioival. Ma is igen szép tavaszi idő volt.

APRILIS.

1. **Csötörtök.** Az Vidinből jött levelekre választ tétetvín, expediáltam. Érkeztenek a Pancsován, és Bujurdelemben lívő katonáimtúl, s hadaimtúl leveleim

úgy L. Fejérvárott, és Gyulán lívő szolgáimtúl is, jött egy ember vissza a Palánkrúl elszökött hadaktúl is, az Dunán is jött le valamely török had az tételi békkel, kik is Galambvárába mentenek praesidiumnak, jött levelem az tételi béktűl is. Volt audientiája a L. Fejérvárrúl jött csauznak, ki is az itt való jancsár aga levelít hozta, és a szerdár bujutultiját a Budai fia, és javai felűl, oda kívánván törvínyre, kire is választ adtam. Estve felé eső kezdett esni. —

2. **Péntek.** Volt reggel conferentiám nímely híveimmel a portára küldendő dolgokrúl, dispositiót tévén az expeditiók conceptusárúl, abban foglaltoskodtak secretariusaim. Töttem dispositiót hadaim éleséről, és a másutt lívőknek is ide jövísekrűl, hívattam be az osztrovai embereket is, rendelíst tívín azon szigetben lívő vigyázatrúl, küldöttem patenst az Dunán túl lívő falukra is, kik Jeni-Palánkhoz hódoltak, hogy mindenik falubúl által jőjenek előmbe. Délután érkezék meg egy magyarúl tudó végbeli agája a landor-fejérvári szerdárnak, ki is hozta levelit, és Horvát Ferencz uram tudósitását is a fenforgó dolgok iránt, ki is addig embersígessen látta, s convincáltatván azért ratioimmal az Palánkban és Galambvárában törtínt dolgok iránt, az agát is penig az hírek tudakozására s az ott való dolgok vizsgálására expediálta, kivel sokat beszílvín, a szerdár levelihez, és az Horvát Ferencz uram instruciójához képest bizonyos instructióval a szerdárnak s a császár ott lívő Szalahor Szuliman aga nevű emberinek szólló levelekkel, ugyan az szerdár agájával expediáltam Sándor Gáspár uramot a szerdárhoz, mostani szerdárságában lívő confirmatiójához és az császártúl adatott nagyobb authorításához kípest küldvín az szerdárnak úgy az csá-

szár emberinek is tisztességes ajándíkot, Sándor urammal együtt küldtem el hadnagy Mártont is nímely privátumimnak és vásárlásimnak véghez vitelire. Az elmúlt éjjel alteratióval voltam, hántam is, reggel, penig jobban voltam. Igen szép tavaszi idő volt.

3. **Szombat.** Napestig a sok levelek iratásában voltam foglalatos, tudván a török politiát, és magam kárán is sokszor experiáltam, hogy ne praeveniáltassam az szerdárnál helytelen informatiókkal, és a portátúl is ne okoztassam a palánki és galambvári interveniált cásusok iránt, cum longa declaratione, a mint a páriás könyvbűl is kitetszik, irattam törökűl : az Kajmekám passának és thihájának, az Seislámnak, Zulfikar Effendinek, az urmeli Kaziaszkernek, az császár mellett lívö Kizlár agának, deákúl peniglen irattam : az franczíai oratornak Lora uramnak, Skerlet uramnak és Janakinak az havasalföldi vajda residensinek, irattam Moldvában resideáló szolgámnak Székely Zsigmondnak, és abban inclusive lengyelországi correspondensimnek és Szabó András lovászmesteremnek, mindezeknél penig bűvebben irattam az magam kapithiháinak, megküldvín nekik pro majori lumine mind ezen leveleknek conceptusit, oly instructiót advány mindazáltal kapithiháimnak, hogy valamíg a portán a portai ministerek elő nem hozzák, legyenek hallgatásban, elő ne hozzák, minthogy a szerdár azon kír Horvát Ferencz uram által, hogy még Jeni-Palánkot újjabb praesidiummal meg nem szállítják, addig sem ő, sem én ezen hírt az portának értísire ne adjuk, mostan a fővezér sem lívín maga székiben, eféle kedvetlen hírrel a portát ne szomorítsuk, azért tartóztassák, hogy a szerdárt ne disgustálják, mert nem kivánok offendálni, eddig ide ki jól élvín vele, egyéb-

iránt ha az portán valaki előhozza, vagy máskínt informáltatott volna Fejérvárrúl, in tali casu az én tűlem vett informatióhoz kípest megszóllaljanak, és ha szinte ezen dolognak híre nem volna is a portán, mindazáltal a francziai oratorral közöljenek minden dolgot, úgy a portai ministereknek írt levelek conceptusit is, úgy mindazáltal, hogy nála is titokba legyen mindaddig, míg az portán elő nem hozódik. Ma estve érkezett meg ezen szerdártúl vett informátiókkal Horvát Ferencz uram is, egyébiránt is convincáltatván mind a szerdár, mind az L.-Fejérvárott lívő elsőbb urak az Horvát Ferencz uram által izent ratíókkal. Szeles idő volt napestig.

4. (Vasárnap.) Reggel praedikatió után expediáltam Brassai nevű postámat az tegnap és az íjjel írott levelekkel, jól eliben adván s meg is esketvín, hogy senkinek ezen dolgot ő sem mondja, és Drinápolyba menvín is, csak úgy tetesse, mintha Zofiábúl ment volna oda maga dolgai végett, ha pedig valaki Zofián innen tanálná, csak úgy tétesse, mintha az kapithihák szolgálatjára ment volna innen oda, magam lován Zofiáig küldtem, és ottan parancsoltam ott lívő szolgáimnak, hogy magok lovát adják alája, és az én lovamat ottan nyugtassák szolgáim, addig míg vissza fordúl, egy Menzil-Bujutultit is adván keziben, hogy a mellett lova segítísire posta lovat is foghasson, Rossováig kísérőt is rendelvín melléje karabílyosimbúl. Azomba a Dunán túl is jött hírem, és hogy két rendbeli levelekben is írják, Rám felé két rendbeli törökök is mentenek le a Dunán, kik a szerdár levelit is küldtik be, kikben kivánja Jeni-Palánknak építetísit, és az taraczkoknak onnan Rámba való szállítatását. Érkezék meg az Almási vicehadnagya egyníhányad magával,

ki is Ali passához Duna kapitányához küldetett emberemet kísérte, és míg ő az kísírisbűl megjött, az alatt törtínt Almásitúl az galambvári praesidium főhadnagyátúl az casus, Horvát Ferencz uram tegnap hozta a katona bék és az szerdár tolmácsa levelit is. Volt felesígem az itten livő ráczok templomában engedelmembűl. Érkezék meg Tőkési nevű hadnagyom az Kornariné kísírísire rendeltekkel, Nisig kisírvín, és mind az asszony s mind az nisi passa leveleit hozván, és hírit annak is, hogy a békességet járó hollandiai követ Hemskerek Drinápolybúl akkor érkezett volt oda.

5. **Hétfő.** Tegnap egy oda-jancsárral küldvén egy jancsár tisztet az szerdár Rámban, ki is útját nekem insinuálván oda való meneteliről és az szerdár levelét ide küldvén, küldöttem oda egy Kanisai nevű agámat levelemmel némely dolgoknak megvizsgálására is, érkezett egy ember Daróczitúl az elpártolt hadaktúl, ki is tudott világos informatiót adni, úgy az Palánkon történt casus iránt is; küldöttem fel Fejérvárra azon embert egy bejáróm által, hogy Sándor Gáspár uram által ott is relatiót tehessen, küldöttem két rab labancz postát is Varadin s Eszék felé azokban a végházakban rabságra elfogott katonáim szabadításokra, ezen postáknak török úti levelet adván, azokat is az bejáróm által küldöttem fel, hogy Fejérvárrúl expediálja Sándor uram, írván egyéb occurrentiákrúl ő kegyelmének, hogy ottan az szerdár előtt repraesentálja, többi között, hogy az szerdár intimatiójához képest Palánkrúl az taraczkokat által hozattam Rámban. Érkezének újobban postáim Madács uramtúl oda való informatióval. Változó idő volt, szép esső is esett éjfél felé.

6. **Kedd.** Érkezének két rendbeli postái Sándor

Gáspár uramnak, kik által írja, hogy ottan minden dolgot instructiója szerint cum contento meo elvégezett. Érkeztek Lovász Mihály és Nagy István hadnagyim is egynéhány hajdúkkal, kik Poricsa felé voltak, elhozván az dobokat, zászlókat is magokkal, de az velek volt hajdúság nagyobb része tűlök elment, nem tévén mindazonáltal semmi kárt, vagy confusiót. Küldöttem postáimat Madács uramhoz az hegyeken által az tegnap érkezett levelekre való válaszszal és újabb dispositióval. Rámbúl is megérkezett oda küldött Musztafa aga nevű szolgám, az ott lévő jancsár tisztektűl, Szamárosi hadnagyom is megjött Pancsovárúl, revocálván onnan vele lévőkkel együtt, tegnap az puskásim, ma penig az palotásim mustrája volt, tévén dispositiót ruházatjokrúl és fizetésekrűl. Essős idő volt, esett estig.

7. Szerda. Az mellettem lévő hadaim és tiszteim convictiójokra s csendesítésekre az elsőbb rendű kapitányokkal s hadnagyokkal közlöttem Sándor uram tudósítását. Érkezett be azomban Szerhatli Mehemet passa Jeni-Palánk építésére, és az oda rendelt praesidium eleiben praeficiáltatott passa, az Palánk praesidiumjára rendelt hadakat osztrovai révben hagyván, maga bejött hozzám, kivel is sok külömb külömbféle dolgokrúl volt sokáig tartó conferentiám, mindenekbe ajánlván magát, valamikben az én dolgomban requirálni fogják, kivánván azt tűlem, ha valamely csatáimat küldöm által a Dunán, magam bujutultíja nélkül ne bocsássam, jelenlétiben hivattam az itt való kadiát is, minthogy a szerdár ide is bujutultiját küldötte az Jeni-Palánk építésére kivántató mesteremberek és szalahorok iránt, itt ebédet adván neki s dolgomat végezvén, visszaküldöttem mind magát, mind szolgáit. Hadnagy Márton is valamely abák s hadak

szükségére való vásárlásokkal megérkezék Fejérvárrúl. Az elmúlt éjjel nagy és sokáig tartó esső esett, ki után is ma is híves és szeles idő volt.

8. Csötörtök. Érkezék Kis Farkas Tömösvárrúl levelekkel, egy magyar hajdú is jött vissza Győri Gáspár seregébűl való, Újlaki Gergely és egy debreczeni ember is érkezék Kecskemét tájjárúl, minthogy Újlaki Gergely pro sua majori cautione innen is úgy ment volt el, minthogy tatárok rablották volt el, ez az Újlaki Gergely az, kit e télen küldöttem volt Debreczenben, és az hajdú városokra az szerdárnak azokra a helyekre szólló levelivel. Érkezett meg Sándor Gáspár uram L.-Fejérvárrúl, relatiót tévén az L.-Fejérvárott folytatott dolgokrúl, disponálta instructiója szerint a szerdárt, hogy hadaimnak ebben a confusiójában ne kivánja Jeni-Palánkra az én újabb praesidiumomat, hanem szállítsa meg inkább a maga praesidiumával. Lecsendesítette azomba elmíjét mind neki, mind a több ott lívő uraknak ezen kuruczoktúl interveniált confusiók iránt, convincáltatván a tűlem insinuált ratiókkal, hogy a letétetett vezér az ily confusióknak az oka s nem én, a ki is az hadakat, a mint a rendi, nem accomodálta, és annak a jeni-palánki praesidiumnak a tatároktúl elrablott cselédit el nem bocsáttatta s ki nem váltotta, supplicatiójokat élések, fizetések s elraboltatott cselédek felől meg nem hallgatta s válaszát sem küldte, mely dolgokat mind az szerdár, úgy az császár embere, úgy a jancsár aga is jól appraehendálván, fakadtak olyan szókra, hogy ezen dolgot, valamig újobban meg nem szállja az császár újabb praesidiuma Palánkot, sem nekem nem kell megírni a portára s ők sem írják meg, s a mikor mind két rívszrül megírjuk is, úgy kell írni, hogy Jeni-Pa-

lánkon egyníhány Zorba ezt s amazt cselekedte, de azzal a császár szolgálatja helyín vagyon, mert mind Galambvárába, mind Palánkra újabb praesidiuma títetett a császárnak, és azon passusok s szorosok manuteneáltatnak, azt is végezte ő kegyelme, hogy a mikor az császár emberit expediálja Landor-Fejérvárrúl, akkor én is bizonyos emberemet küldjem azon császár emberivel együtt az portára, és úgy írjunk mindkét rîszrűl, akkor is, hogy egy formán repraesentáltassanak a dolgok az portán, assecurálván arrúl is az szerdár engemet, hogy az midőn expediáltatik azon császár embere, a mit általa írni vagy izenni fog, hírem nélkűl nem cselekszi, értísemre adja, hogy annál inkább helyesen lehessen mindkét rîszrűl az informatio. Volt temetíse Surányi Thamás nevű szolgámnak, ki egyszersmind szakácsom s sáffárom is volt, régi jámbor szolgálatját megtekíntvín, az ablakom alá hozattam testit, tétettem felette praedikatiót, zászlókkal, síppal, dobbal kísírtettem temető helyire. Bai László érkezék karabílyosim seregivel, ki is Pancsován volt, quártélyba zászlóstúl jüvín el onnan, hozta az török tisztek recognitióját is maga mellett. Sándor Gáspár uram a mikor megindúlt Fejérvárrúl, már antecedenter lívín hírem benne, Hemskereknek a hollandiai oratornak (ki is az két császár között tractálta az békességet) jövetelírűl, volt szembe vele Izarcsikon, ki ugyan ottan meg is vendíglette ő kegyelmit, és valami edényekbe borokkal s czitromokkal is kedveskedett felesígemnek, köszöntvín mindkettőnket, pro futura directione azért mind Hemskerekkel lett discursusit, mind a török urakkal való negotiatióit s discursusit Sándor uramnak magával tétettem le írásban. minthogy Hemskerek, noha hollandus és calvinista,

de austriacusnak tartathatik, és hogy ezen functióba ment is az portára, esztendőket töltött az Bécsben való residensígben, és ez után is ott fog resideálni az angliai király és az belgiumi Ordók rísziről, még is lelkeismeretiben convincáltatván, azt mondotta, hogy a német császár hitinek hihetni de praeteritis, sed non de futuris, ha az császárnak hihetník is, nem hihetek a ministereknek, offerálta arra magát, hogy promoveálni kivánja dolgaimat a király és az Ordók előtt, csak írjak, hogy a mellett ő is jobban procurálhassa, az datum penig ante annum legyen, úgymint 1693. esztendőre. Ezen levél kezihez menvín, kísz clavist is küldeni pro correspondentia futura, securus lehetek, úgymond, hogy Angliában és Hollandiában receptaculumom lészen, de ha oda nem mehetník is, conserváljam magamat ad tempus, itt is remínlhetem azt az pensiót az királyok rísziről, a kit a francziai király ád. Híves idő volt s hó is paráholt. NB. Hiszem csalni akar, mint a másik követ, de abban semmi sem telik.

9. **Péntek.** Reggeli, s délesti órákon az passio hallgatással tölt el az napnak egy része. Volt audientiája Kis Farkasnak, úgy Ujlaki Gergely és Szabó János nevü Várad-vidíki embereknek, és Bai Lászlónak is, kik is az reájok bizatott, és az látott, s hallott dolgokrúl töttenek relatiót. Ezek után expediáltam Bai András bejárómat Jeni-Palánkra és Ramba, az ott való Szerhatli Mehemet passának, és ugyan tömösvári passának szóló levelekkel oly instructióval, hogy onnét Tömösvárra expediálja. Küldöttem el Bai Andrással Kis János nevű szolgáját Daróczinak, küldvín általa Sándor Gáspár uram levelít az én pararcsolatombúl, vitt levelet Daróczinak arrúl, hogy magát expectorálja, ha rabúl tartatik

és szabadúlni akar, szabadítani kivánnyuk, vittclavisos levelet mind Sándor uram, s mind penig Ugróczi nevek alatt, e. c. t. Mely Kis Jánost az passa Bai András jelenlíttiben expediált, biztam azt is azon bejárómra, hogy relatiot hozzon: mi munkához fogtanak ottan az törökök, és mennyire való török had küldetett oda, töttem arrúl is rendelíst, hogy innen bizonyos számú mesteremberek, s czigányok indúljanak Jeni-Palánk építísire, kiket holnap ottan bemutasson az ott való passának, valamely hajóknak felhozását is recommendálván neki, kiket az törökök vittenek le az én hajóim közűl az osztrovai révbűl, Szappanos Mihály kapitányomat küldöttem Szendrőhöz kapitányságához tartozó hadak eleiben, kiknek Bujurdelembűl kellett jűni, hogy által költöztesse őket, commissiot adván az osztrovai salvagvardára, s ott való praesidiumom hadnagyára, és egy bujutultit adván ezen materiában az szendreikre. Küldöttem L. Fejérvárra Szalontai István hívemet, Hemskereknek Sándor Gáspár uram által lett declaratióihoz kípest. Szalontai nagyobb credentiájára nézve Sándor Gáspár uram által iratván Hemskereknek credentionalisképen, és feleségem is gazdálkodván neki valamely fris vaddal, eleven borjúval, fris kolbászokkal, két átalagba kétféle borral, úgy kalácsokkal, s fejér kenyerekkel is, köszönvín én is oblatióit, politizálván én is, ha ő politizál, és valamely kérdíseket títetvín, és arra resolutioját kivánván, *) ezen alkalmatossággal küldöttem leveleket az szerdárnak, császár emberínek, és az ott való jancsár agának törökül irtakat, és supplicatio formában irt egy irást is az hadak neve alatt az szerdárhoz, úgy mint a császár

*) *Két sor kitörülve.*

képit viselő vezérjihez, az levelek abban az formában concipiáltattak, a mint a Fejérvárott lívő jancsár aga javallotta Sándor Gáspár uram által. Estve felé három gyalog hadnagyom jüvín előmbe, és referálván az palánki hadnagy Győry Gáspár vissza szökött hajdúinak Petróczi István uramot, Sándor Gáspár uramot, mint egy árultatásban involváló szavait, megfogattattam ad ulteriorem dispositionem. Két ízben is esett a szapora hó, és híves idő is volt.

10. Szombat. Az udvari kapitányság alatt lívő gyalog seregeket, úgy a német sereget mustráltattam, azután ismét mustrálta az udvari kapitány az karabílyos sereget, mindezeknek, úgy az palotás és puskás seregnek hó pénzt osztattam, fizettettem, és az Fejérvárott vásárlott abákat is fizetéseken kivül is osztattam közikben, az lovas palotásoknak penig csizmát, kalpagot és nímelyiknek dolmánt is csináltattam, az kik régiek és érdemessebbek voltak. Érkezék meg Szendi Mihály bejáróm Fejérvárrúl, és más bejáróm Debreczeni János Bujurdelembűl, Szendi hozta meg hírét, mikípen excipiáltatott és szállíttatott meg Hemskerek Fejérvárott, és expediálta az két rácz postákat Titel és Varadin felé, hozván az levelekre is választ, Debreczeni penig hozta meg hírit, hogy az Bujurdelembe quártélyba lívö katonáim, az mikor ő a Száván, amazok is akkor szárazon megindúltak. Volt audientiája újjabban is az megírt Újlaki Gergelynek és Szabó Jánosnak. Szabó János a debreczeniek követje, ugyan Debreczen városa pecsétje alatt költ levéllel jött, de Újlakinak is ebben híre vagyon, jöttek Kecskemétre, Kőrösre s onnan Szeged felé, s úgy bocsátkoztak le osztán az Tiszán, voltak Gyöngyösön is, Gergely hozott követséget egy János deák nevű gyön-

gyösi ifiú legénytűl, ki is ottan való quártélyozásomba lívő gazdámnak a fia, hozott követséget. K. M. szinte akkor lívén egyníhány kapitány s hadnagy ember nálla vendígségbe, az én Magyarországba laktomkori híveim közűl valók, izente, mennyire vette munkában az reá bizott dolgokat, kiknek vette híreket, és János deák is negyven lovassal várja abban a helyben indúlásomat, hozott valamely hírt Macskási Pétertűl Karánsebesbűl is az komornyík Ugróczi iránt, kirűl vallott az vissza szökött Győri Gáspár hajdúja féle is, de még ezeknek relatiói nem tarthathatnak elégsígeskípen hiteleseknek, mindazáltal a dolog gyanúság nélkül nincsen, ezen feljebb említett emberek, ki Váradon, ki Kassán is lívín, az hol járások kelések esett, de visis et auditis tudtanak relatiót tenni. Ezek után hivattam magam eliben az külső ménesbe járó lovak és ugyan oda ki füvelő marhák mellé rendeltetett szolgáimat s tiszteimet, magam adván ki az ordinancziát, micsoda rendet s vigyázást kövessenek el. Estve érkezék meg Bai András bejáróm is Palánkrúl, ki is hozott relatiót az reá bizott dolgok iránt, és hogy Kis Jánost maga előtt expediálta, az Tömösvárra szólló leveleknek megküldésit is az ott való passa magára vállalta, hozta meg hírit annak is, hogy ha az török csak három óráig halasztotta volna is az Palánkba való beszállást, már öt százig való labancz kíszült beszállani, kik is csak egy órányi földre voltak már Palánkhoz. Az feljebb írt két magyarországi ember hozott követséget az debreczeni, kecskeméti és kőrösi papoktúl, polgároktúl, bíráktúl és elsőbb emberektűl, kik is Istenírt remínkednek megmaradások felől, reminkedjem és interponáljam magamat a porta előtt, ne raboltassa el őket, mivel kíszek meghódolni, és

adajok is kiszen vagyon, csak hogy eddig az német miatt nem administrálhatták. Szép idő volt.

11. Vasárnap. Húsvet első napja. Istennek legyen áldott szent neve, ki ennyi változásink között is szenvedhető 'egészségbe engedte megérnünk ez szent innepnapot. Reggeli praedikátió után volt conferentiám némely belső híveimmel, azután fogattam a portai expeditióhoz, jűvín hírem, hogy a szerdár a maga Szelám agáját expediálta volna Oroscsik felé, annak alkalmatosságával kivánván én is emberemet Drinápolyba expediálni, az Magyarországbúl jött Szabó János nevű debreczeni embert azért, minthogy az városnak pecsétes levele is vagyon nálla, rendeltem a Drinápolyba való menetelre, minthogy is általa egyik által remínkednek az megirt városok magok megmaradása végett, hogy szóval tehessen mindenekrűl relatiót, és foganatossabb legyen a portai ministerek előtt, mindezekrűl mindazáltal s mind egyéb dolgokrúl magam kapithiháimnak bűvebben irattam, az portai ministerek közűl penig csak az Reiz-Effendinek irattam, az expeditió elkészűlvín, azért küldöttem ezen embert Rámhoz, az postamesterem által iratván az szerdár Szelam agájának is, hogy magával elvigye Drinápolyban, irattam Ali passának Duna kapitányának is, hogy ha ezen ember Oroscsikig penetrál, ha Szelam agában megfogyatkozik is, expediálja a portára. Megérkezék Bujurdelembűl Décsei András is az ott telelt hadakat az Morova mellett hagyván, holnap fognak által költözni. Érkezett hírem, hogy Hemskereknek tegnap volt audientiája a szerdár előtt, és hogy az új vezérnek felőle lejendő dispositiójáig tartóztatni kivánná a szerdár. Lágy idő volt.

12. Hétfő. Húsvét másod napja. Itt való paraszt

posták által expediáltam levelemet az nisi passának. Az Bujurdelemben telelt lovas hadak is által költözvín az Morován, bejövinek, és füvelni az Mláva mellé szállottak. Érkeztek Bokcsán az pártos kuruczoktúl megsarczoltatott emberekben, hozták az bokcsai commendáns Sándor Gáspár uramnak szolló levelit is. Az éjjel rosszúl érzettem magamat, ma osztán jobban voltam az lábomra is valamennyire. Szép idő volt.

13. Kedd. Húsvét harmad napja. Volt audientiájok előttem az Bujurdelemben telelt lovas hadak tiszteinek, kiknek is élődísekrűl, füveléseknek rendirűl és tovább való accomodatiójokrúl rendelíst tettem, és a tiszteket meg is vendígeltettem, megköszönvín nekiek mind ott való szolgálatjokban s alattok valókra való gondvíselísben s mind az elmúlt esztendőkben megmutatott s bizonyított hűsigeket, töttem rendelést az lovas palotásoknak is szaporitásárúl, osztatván közikben valamely lovakat is, egy seregre kivánván őket szaporítani. Jöve meg az postamesterem Pápai Gáspár Palánkrúl, vissza hozván a debreczeni Szabó János nevű embert, nem akarván magával elvinni a szerdár agája, az urának arrúl való engedelme nélkűl, kire nézve magam hajóján és magam comitivájával indítottam meg, rendelvín azon emberrel Török Ferencz nevű törökűl tudó zászlótartómat Oroscsikig, úgy hogy ha Ali passa maga emberit vele nem akarná expediálni, Drinápolyig is elmenjen. Az Bujurdelembűl jött hadak tisztei hozták az ott való passának maga ajánló igen emberséges levelit.

14. Szerda. Némely rendeletlen és méltóságom ellen esett szavaiért az karabílyosim főhadnagyát Bai Lászlót megfogattam, inquiráltatván is felőlle. Érkezett egy sajka Ali passa Duna kapitányomtúl az osz-

trovai révhez, az honnan is egy török meghozta Madács uram levelit nímely informatiókrúl s a több hajóknak erre felé való megindúlásokrúl, kiktűl az én hajóim s Vidínben telelt embereim sem maradnak el. Érkeztek leveleim Fejérvárrúl és Bujurdelembűl, kikre újobban választ tétettem. Estve későn érkezék hirem, hogy az cserneczi malomhoz szállottak a havasalföldi vajda hadaiba s zászlóiba, úszó lívín most az Mláva, töttem dispositiót által költöztetések felől. Szép tavaszi idő volt.

15. **Csötörtök.** Érkezvín valamely hírem hajók jövetelirűl, küldöttem elejükben, strását is rendelvín a Duna partra, hogy hírem nélkül az osztrovai révnél feljebb ne menjenek. Az havasalföldi vajda hadai által kelvín az Mláván, az elsőbb tisztnek közűlök volt előttem audientiája, köszöntvín az ura nevivel és levelit is megadván, hozta Szabó András lovászmesterem levelit, ki is instructiója szerint minden dolgokrúl, Bukuresztrűl Moldovában való menetelirűl, és oda való útjában a havasalföldi vajda assistentiájárúl tudósitott, ezen vajda kapitánya harmadfél század magával lenni mondja magát, engedelmet kírvín azomban, hogy a Morován által tétessem, által költöztetisekrűl töttem dispositiót. Érkezék az l.-fejérvári építőmester Kornári levele valamely czitromokbúl és olajmagbúl álló kedveskedíssel. Szép idő volt.

16. **Péntek.** Noha az éczaka is keves essö volt, és ma is beborúlt kedvetlen idő volt, mindazáltal kimentem vala az mezőre, nagyubb riszít a napnak oda ki töltvín el, délesti két órakor tértem meg, revideálván ezen úttal a füvelésen lívő hadaimat, magam és udvarom nípe ménesben lívő lovait, úgy gulyában járó marháimat, ezeket strásáló embereim s tiszteim

között újabb dispositiót töttem, minthogy az galambvári bék tudósítását vettem, hogy Mudoránál három százig való hajdú takarodott által erre Törökország felé, és jött oly hírmondó is Osztrovárúl, az ki huszig való oraniczát látott az Garas vízin Palánkhoz nem messze, ezen hírekrűl és egyéb dolgokrúl is irattam a palánki passának, azon hírmondót is elküldvín hozzája, irattam a l.-fejérvári szerdárnak is, azomba szinte midőn expediálni kívántam volna embereimet, érkezék meg Szalontai István Fejérvárrúl a szerdár válaszával, hozván az itt való kadiára egy bujutultiját az szerdárnak és az szerdár tolmácsa tudósítását is némely hírekrűl. Az szerdárnak válasza csak az volt most is Szalontai által, lássátok meg, úgymond, a császár hambárjait, kik is az várba vannak, ha van-e több a két holnapi élésénél a császár ott való hadak szüksígíre, onnan azért nem adhat, ha adhatott volna, üresen a thihámat nem bocsátotta volna, fermánya sincs a vezértűl, fermány nélkűl nem adhatna, hanem az mint magam kivánom, úgy kiván írni a portára, az császár emberinek is Szuliman agának fejíbe verte a mi állapotunkat, kivel én is meghitt emberemet küldjem, mikor fog megindúlni, értésemre adja; difficultálta azomban elsőben, de az után megengedte az hollandiai oratorhoz Hemskerekhez való menetelit, ki is az két császár között az békességet tractáló követje volt az angliai királynak, ki előtt is praesentálta feleségem nevível az küldött élésbűl s borokbúl álló gazdálkodásokat, de minthogy mind a szerdár, úgy jancsár aga embere jelenlítekben s nem külömben admittáltatott hozzája, az Duna mellett sátorok alatt szállítván meg a szerdár, nagy őrizet alatt tartja s vigyáztatja, tizenkét sátoralja jancsárt is rendelvín

körülötte, hogy senkivel ne beszélhessen, se az németek közé ne izenhessen, az reá bizattatott dolgokat azért, úgy a mint kellett volna, nem proponálhatta, sem az Sándor Gáspár uram reá szólló credentiáját meg nem adhatta, mivel az törökök még csak az kenyerek s kalácsok között is keresik az levelet, hogy ne adhassanak nekik, mindazáltal ugyan csak mondhatott annyit, hogy ezen 24 esztendőtűl fogvast tartó háborúsága Magyarországnak, testi lelki szabadságtalanságáért kezdődvín, de kiváltkípen az lelki szabadságtalanságáért continuáltatván, és ezen hadakozásnak terhe 16 esztendőktűl fogvást az én nyakamban szállván, minthogy debilitásomat, erőbűl deficiálásomat ennek az ügynek folytatásában meg kellett ismernem, és attúl is tarthatok, hogy a török nemzet az mi Magyarországba s Erdélybe való vallásunknak praejudiciumával és szabados exercitiumának excludálásával ne csináljon az német császárral békességet, ki is nekünk kivált az vallás szabagságáért bujdosóknak, keservesebben esnék az többinél, azért minthogy az keresztyén világban az evangelicus, vagy protestans fejedelmek, királyok között az ő királlya az fő monarcha és a magyarországi praedikátorok szabadításokban is, kiket a német császár a gályákra vitetett volt, ő felsége volt az eszköz, azért az evangelica religiónak az ő egísz terhit s onusát Magyarországban s Erdélyben való vallás restauratiójának az ő felsíge és az belgiumi Ordók vállokra transderiválom s rejiciálom, s ezért ő felsígit alázatosan suplikálom. minthogy magam arra való erőmet és tehetségemet nem iránzom, kírvín azon a követet is, hogy ezeket ő felsége előtt reflectálja, és senkivel másokkal, idegenekkel ne communicálja, mert vagyok oly

reménysiggel, hogy ő felsége és az belgiumi Ordók az német császárral lívő confoederatiójokhoz kípest is a császár előtt való respectusokkal és mediatiójokkal véghez vihetik redintegratióját az evangelica vallásnak, és azért is az ő felsége és az Ordók protectiója alá recommendálom magamat s velem együtt minden bujdosó híveimet, és azokkal együtt Magyarországban s Erdélyben lakó s lívő minden evangelicus lelkeket. Kire is felelt az követ Hemskerek rövideden. Credat princeps, et vos universi, quod Serenissima Sua Majestas vestrum negotium in se suscipiet, quia habetis bonam causam. Ezen szókat, mikor elbúcsúzott is tűle, Szalontai nem mehetvín tovább az beszédben, minthogy megsokallották az törökök, mikor elbocsátotta is magátúl, discretionalis lívín hozzája, reiteralta: Credatis, inquit, vestrum negotium Serenissima Regia Majestas in se suscipiet, mely dolgokrúl, és az szerdárral való negotiatiójárúl, úgy a mellette lívő Dux Hartoch nevű főemberrel való discursusirúl relatiója irásban extál Szalontainak.

17. **Szombat.** Szalontaival nímely belsőbb híveim előtt magam jelenlíttiben újobban relatiót títettem, a szerdárnak újobban iratván, az tegnap s ma iratott levelekkel s instructiókkal azért Andrási Zacharias nevű bejárómat Fejérvárra expediáltam, valamely vásárlásokat és nímely szükség felett lívő marháknak eladását is bízván reá. Sok suplikátiók gyűlvín azomban öszve, azokra való válaszadásba tölt el az napnak nagyobb írsze. Homályos kedvetlen idő volt.

18. **Vasárnap.** Érkezínek reggel az karansebesi commendans és galambvári bék levelei, kikben írják, hogy az pártos kuruczoktúl a galambvári béket az karansebesi commendáns vette meg. Vettem az pa-

lánki passa levelit is, kiben kívánja, hogy Sándor uramat küldjem oda, revideálja oda való munkáját, küldötte íde egyszersmind az karansebesi commendáns neki szólló levelit is, és azt is, a kit az rab bék küldött neki, írja mind az passának, mind nekem, hogy öt ezer tallérig való sarczot vetettenek reá. Homályos és komor idő volt napestig.

19. Hétfő. Lúra ülvín kimentem vala sétálni, a honnét megtérvín, érkeztenek leveleim Fejérvárrúl, kikben írják, hogy a szerdár fogadását meg nem állván, az császár emberit tegnap sajkán hirtelen megindította, mely dologért az én ott való residensem aggrediálván a császár emberit is, az volt válasza, hogy senkit magával nem hozott, senkit vissza is nem viszen, hanem a miben a portán szolgálni tud, nekem jó szívvel cselekeszi. Érkezék meg Török Ferencz is Poricsárúl, vissza hozván magával a debreczeni embert, Ali passa Duna kapitánya thihája alább nem bocsátotta, az leveleket mindazáltal bizonyos embere által tűle elvévén, az uráńak elküldötte, minthogy mind az levelek s mind az posta Ali passának voltak recommendálva, hogy penig emberimet alább nem bocsátotta, azt adta okának, hogy Csaffer passa fermánya nélkül senkit alá bocsátani nem mernek. Ezen dolgokat én is apprehensióra vévén, postát küldöttem azonnal Sándor Gáspár uram után, hogy ha Palánkrúl megindúlt volna is, térjen vissza, és várja meg ottan a császár emberit, Szalahor Szuliman agát, ezen posta expeditiója után fogattam hozzá a portai expeditióhoz, iratván elsőben is az megírt agának és az Kajmekám passának, az Kizlár agának, az fővezérnek és Reiz-Effendinek. Ezek mellett Sándor uramnak bűvebben, mintegy instructio formában, mint exa-

gerálja s tractálja az aga előtt a dolgokat, okát kérdvín annak is, emberemet miért nem vitte el magával. Küldöttem meg Sándor uramnak az feljebb írt török leveleknek ís conceptusit, küldöttem valamely báránys kenyérbeli gazdálkodást is azon agának. Ezen leveleket azért éjfél után Fileki Mátyás bejáróm által expediáltam úgy, hogy idejín Sándor uram kezihez szolgáltassa. Török Ferencz hozta Ali passa Duna kapitánya, Madács Péter és Szabó András lovászmesterem levelit is, kiket az Ali passa thihája adott keziben. Beborúlt kedvetlen idő volt, azután feltisztúlt.

20. Kedd. Rámhoz nem messze lívő strásám jöve be azzal a hírrel, hogy feles lövísek hallattanak, kik nem másutt, hanem Rámnál estenek az oda érkező sajkákon. Ma holmi belső dolgaimnak igazgatásában voltam foglalatos. Kisebb alteratiót s azzal főfájást is érezvín, még nap leszállotta előtt alkalmas idővel lefeküdtem. Délig igen szép idő volt, azután szél lött. Az vadászatra kiment embereimnek is jó szerencséjek volt, egy szarvast, egy vad disznót s két őzet vertenek el délig, kiket be is hoztak.

21. Szerda. Megérkezék Sándor uram Palánkrúl, volt szemben a császár emberível, jól disponálván, mindenekre ajánlotta magát, a portai ministereknek szóló leveleket is kezíhez vívín, írván Sándor uram is általa bűvön az én kapithihaimnak, és az francziai orátornak. Végezett Sándor uram a palánki passával is mind az Dunán által jártató csaták, mind a Palánk építíse, úgy egyéb dolgok iránt is, elküldötte az karansebesi commendánsnak, és az galambvári rab béknek szólló leveleket is. Érkezínek valamely levelek is Dalmatiábúl olaszúl írva, kik is az mellettem lakó olasz úrfinak gróf Glavicsnak szóllanak az testvír

nényítül, ki is özvegy fejedelem asszony, Dalmátiában lakik, jó maga bíró és fejedelmi asszony módra élő asszonynak mondatik, revocalja az öcscsit, híjja az német császár gratiájára, a hol is dolgát elvígezte. Veteráni az asszonynak szólló levelít is küldvín neki, kit replica formában az asszonynak írt Veterani, írja öreg emberségit, és hogy siessen, successorának kivánván hagyni javaiban, azon levílben köszöntvín engem is, és recommendálván dolgát az én kegyelmességemnek elbocsáttatása iránt, követvín, hogy a mostani háborúságos idő miatt nekem specialiter nem írhatott. Horvát Ferenczet azomba küldöttem fel levelekkel L.-Fejérvárra a szerdárhoz, nímely dolgoknak vizsgáltatása, de kiváltkípen azért, hogy minap Poricsárúl impediálták az ő fermanyára alább menő embereimet, és azzal az insinuatioval is, hogy ugyan Horvát Ferenczet fogom a portára küldeni, adjon menzíl, azaz posta-fermánt három emberre, és egy jó formában való recommendatiót is mellettem, és hadaim mellett, insinuálván azt is, hogy a debreczeni embert is elakarom küldeni vele, megizenvín okait is: miért. Az Dunán azonban tiz sajka érkezett Jeni-Palánkhoz, és egynehány kereskedő éléses hajó az osztrovai révhez. Szép tavaszi idő volt.

22. Csötörtök. Küldöttem volt Bohus Márton élésmesteremet az Dunán az osztrovai révhez érkezett kereskedő hajók eleiben, az hajókban konyhám tartására, az mely élés tanáltatott és szükségemre valónak ismertetett, megvette és behozta. Érkezínek híveim Fejérvárrúl, hogy a Tömösvárra, s Gyulára való expeditiók differáltattak, az hadak Fejérvárhoz való concursusaig, s nevezetszerint az Arnolt Mahmut passa érkezéséig, és hogy Drinápolybúl is érke-

zett postája a szerdárnak, azzal a hírrel, hogy a hollandus követet Hemskereket tartóztassa, s onnét el ne bocsássa az portának tovább való dispositiójáig. Küldöttem levelemmel Szalontai István uramot az Palánkban való passához, és egy franczia és egy német officérbúl álló szolgáimat is küldöttem el vele, minthogy Sándor Gáspár uram által tűlem olyan embereket kivánt, kiknek az építísben nem csak opiniójával, de szolgálatjával is élhessen. Lóra ülvín azomban ebéd után, az itt való palánkot kivűl belűl revideáltam. Érkezék Madács Péter uram informatiója is, kit egy török hozott be. Szép tavaszi idő volt.

23. **Péntek.** Az l.-fejérvári szerdártúl a Nagy Gergely nevire s útjára való passus megérkezvín, volt audientiája előttem, a mely várasoktúl s szemílyektűl követsíget hozott, azoknak én is általa izenvín, arrúl kiváltkípen nímelyeknek, hogy a török hadaktúl, kik a Dunán által menendők, én is el nem maradok, az előljáró könnyű hadakkal penig Sándor uramot rendelem, azért ha hiteknek eleget akarnak tenni, vigyázzanak arra az alkalmatosságra, kövessenek egy próbát az ellenségen, azzal szerezhetvín magoknak nagyubb nagyubb hitelt. Az három város penig bizonyos lehet benne, valamit megmaradások iránt ezek előtt az nemzetek előtt fáradságommal s költsígemmel elkövethetek, semmit el nem mulatok, de én is úgy tehetník velek több jót, ha bizonyos emberek s az által küldendő honorariumok által keresnék meg általam az idegen nemzeteket, hogy penig vissza menetelibenjobb praetextusa s securitása lehessen, tatárok kezibűl szabadított egy fírfi s két asszony rab lívín itten, azokat is vele expediáltam, meghagytam, hogy Sándor uram is irjon általa az Szegeden, vagy

ott másutt raboskodó kuruczok felől, parolát is küldjön nekik az én kípemben, hogy ha onnét rabot küldenek, én is innét mást adatok nekik. Ezek után volt audientiája a Nisre járt postáim közűl egyikének, mivel az társát a pandúrok a levelekkel együtt elfogták, sarczot kivánván mind a levelekért, mind a postáért a pandúrok, kiknek is kiváltásokrúl töttem dispositiót. Horvát Ferencz uramat akarván az új vezér köszöntísire a portára expediálni, az ő kegyelme útjához szüksíges expeditiókhoz hozzá fogattam. Az Nisrűl jött postám hozta hírit az hadaknak mind Drinápolybúl, mind Arnolt országbúl való megindúlásoknak hírit. Ma essőcske kezdett esni, de az nagy szél elfújta az felhőket.

24. **Szombat.** Ma is az portai expeditiókban foglalatoskodtak arra rendelt szolgáim. Érkezék azomba egy pacheta levelem Erdélybűl, kiket az jeni-palánki Mehmet passa küldött kezemhez, kik között voltak Nemessányi Bálint uram tudósítási és nímely híveimnek szólló német officérek levelei rabok szabadúlása végett. Ezen érkezett levelekhez képest irattam egy hosszas levelet a l.-fejérvári szerdárnak, a Nemessányi uram levelibűl vett nímely hírekhez kípest, insinuálván azt is a szerdárnak, minthogy Nemessányi uram a porta engedelmihez, és ezen dologban nekie tett insinuatiómhoz kípest is expediáltatván, Erdélybűl feljebb ekkoráig sem bocsáttatott, most penig már mindkét rīszrűl benn lívín az campania ideje, oda való meneteli rendesnek tűlem nem tartatik, azért revocálni akarom bizonyos emberem által, ezen levelet expediálván, azután conferentiát tartottam belsőbb s hitelesebb híveimmel az Nemessányi uram által folytatandó dolgokrúl, tudósításit velek is közölvín, mind-

inkább ezekben a dolgokban való gondoskodásokban s discursusokban tölt el az idő.

25. **Vasárnap.** Megérkezvín Horvát Ferencz uram, volt audientiája előttem, praesentálván a szerdár levelit mind nekem, mind a vezérnek mellettem szóllót, kit magam sem concipiálhattam volna jobban magam és hadaim rísziríil, recognoscálván az szerdár, hogy hadaimat Palánkon s Galambvárában arra az inconvenientiára fakasztotta a szüksíg és fizetetlensíg, küldött egy bujutultit is olyat, hogy az én embereimet, valakiknél az én bujutultim lészen, senki ne akadályoztassa sehol is. Hozott az elsőben jövő hajókra valamely élés iránt fermánt is, hogy a mellett az elsőben feljövő hajóbúl vehessem meg. Érkezék meg emberem Fejérvárrúl a hollandiai követnek Hemskereknek valamely kedveskedísível, az ellenségnek az Dunárúl a Tisza torkába felvitt hídjának az hirível, valamely fűszerszámokkal, czitromokkal, egy általag finom erős édes borral és valamely szarvas hús taggal kedveskedvín. Az elmúlt éjjel alkalmas dér volt, ki az fák virágiban is alkalmas kárt tett. Délig szép idő volt, délután szél volt.

26. **Hétfű.** Az hosszas expeditiókban véget érvín, az leveleket az instructióval együtt nímely belsőbb híveim jelenlítekben Horvát Ferencz uramnak kezihez adtam, elolvasván előttök mind a leveleknek conceptusit, mind az instructiót. Irattam penig ez alábbírt szemílyeknek, úgy mint: az fővezérnek, Kizlár agának, vezér thihájának, Mufftinak, két Kaziaszkernek, Reiz-Effendinek, teffterdárnak, jancsár agának, Bijuk teszkerecsinek, vezér Kapucsilár thihájának s Kajmekám passának, Csauz passának, tatár Chámnak, Galga szultánnak, Reiz-Effendi felesíginek felesígem neve

alatt, Szalahor Szuliman agának, császár Kapucsilár thihájának, Abdi agának. Zulfikar effendinek, Muzur agának, az l.-fejérvári szerdár kapithihájának Mangofácsinak, nikápoli, vidini és szilistriai passáknak, Ali passának a Duna kapitányának, az portán lívő kapithiháim mellett lívő tolmácsomnak Haszan agának, az hadak neve alatt egy suplicatiót a vezérnek, ezeket mind törökűl. irattam deákúl az francziai oratornak, Lora uramnak, Skerletnek és Janakinak, magyarúl penig az magam kapithiháimnak, Macskási és Inczédi Mihály uraiméknak. irattam az francziai doctornak és Fontonnak is. úgy Madács Péter uramnak, minthogy Horvát Ferencz uramnak is a Dunán arra esik útja, keziben adván ő kegyelminek mind ezen leveleknek conceptusit, úgy a magyarországi és erdélyi athnaméknak páriáit, az vidini házrúl való régi fermánt, és az elmúlt holnapban Lengyelországbúl érkezett leveleknek páriáit, hogy mind ezeknek pro ratione temporum, et status, a mikor az alkalmatosság és a dolog úgy kivánja, vehesse hasznát, keziben adtam az menzil-fermánt is két emberre szóllót, ki mellett Nikápolynál posta lóra ülhessen, ezen leveleknek megadása alkalmatosságával tartott egyníhány óráig az conferentiám. Voltak ezek után előttem az lovas tisztek, kik közül Szappanos Mihály lovas kapitányomat másfél százig való lovassal valamely próbának véghez vitelíre megindítottam, instructiót adván nekiek, mi tevők legyenek s mire czélozzanak, írván a szerdárnak is ezen expeditio s próba dolgában, ugyan arra Fejérvár felé expediálván őket. Vadászim is szerencsésen jártak, szarvast, őzet, fáczánokat hoztak. a halászim is vizát a Dunárúl. Ma szép eső esett.

27. Kedd. Szép idő lívín, kimentem vala az me-

zőre vadásztatni. Érkezínek azomba postáim Vidínbűl Madács uram leveleivel és nímely arra felé lívő hiveim tudósításival. Dél után esső kezdett esni.

28. **Szerda.** Érkezék meg Szent-Andrási János L.-Fejérvárrúl az szerdár expectoratióival és declaratióival, az én nímely insinuatióimra nízve, izente a többi között az portai expeditióknak rendeletlensígit, szitkozódván az ministerekre, hol az hídnak csinálásárúl, hol penig Gyula felé való küldísrűl parancsolnak, holott nem gondolják azt meg, hogy ő a felhőknek s fellegeknek nem parancsolhat, maga penig az hátán ahoz való elígsíges had nélkűl nem vihet, insinuálja azomban, hogy az császár megfogatta s az két kapu közé tétette az fővezért. holott az előtt a volt híre, hogy az új fővezér Manszupját adták neki, izente azomba, hogy az hollandiai követrűl Hemskerekrűl olyan parancsolatja jött a portátúl, hogy valamíg a török ármáda Fejérvárhoz nem gyülekezik, addig el ne bocsássa, ezeken kivűl is ottan való residenségében experiált egyéb dolgokrúl is tett relatiót, minthogy azért is hivattam leginkább, hogy fundamentalissabb informatiókat vehessek tűle. Az minapi galambvári és palánki casus után, és az császár Szalahor Szuliman agája Fejérvárnál líttekor, a midőn Sándor Gáspár és Horvát Ferencz uraimékot expediáltam vala, az akkori tracták s dolgok folytatása iránt kivántam curiosus lenni. Ezen Szent-Andrási relatiói között superveniált Hajvász nevű lengyel postám Drinápolybúl, vigasztalásomra való sok féle jó hírekkel, és mind a frncziák s mind a törökök rísszírűl való biztatásokkal hozta hírit, hogy az ő eljövetele után, mely is 18. aprilis volt, másnap kellett az új fővezérnek beérkezni. Hozta az császár mellett

livő Kajmekám passa és Reiz-Effendi császár kegyelmességével biztató leveleit is, mihelt az vezér bemegyen, és in antecessum magam és hadaim szükségére való élésrül szólló fermánokat is küldöttek, kik is szóllanak a császár a Dunán feljövő élés hajói felett való tiszteire, küldött az Kajmekám passa valamely menzil-fermánokat is az én postáimnak szaporább és bátorságossabb járásokra nízve, hozta ezen postám az francziai orator és de Lora uram leveleit, úgy Skerlet és Janáki uraimékét is, kikben a francziai urak az portai ministerekkel az én dolgaim iránt való discursusokrúl és az francziai hírekrül írnak, amaz kettő penig magokat ajánló és az porta kegyelmességével biztató levelek. Küldöttek az kapithiháim is hosszas leveleket s diariumokat, mely informatióknak is summája nem egyébb, hanem az jeni-palánki és galambvári casusnak híre az császár eleiben is bemenvín, ezen confusióban nem engem, hanem magok vezérjeit s tiszteit okozzák, kire nézve felnyitotta a porta szemeit, és hogy jobb gondviselisit s nagyobb kegyelmességét várhatom az következő új vezérnek, írják az nagy hadi praeparatiókat is, mind az török, mind a francziák rísziről. Hozta hírit ezen posta Macskási Boldizsár és Inczédi Mihály dolgoknak is, kiknek is praevendájokat elfogván az tefftedár az portán, és a több erdélyiekhez Zofiára relegálván, desperatio (hogy elkezdett szemílyem és fejedelemsígem ellen való factiókba elő nem mehettek, félvén az én büntetísemtűl is) fecit ipsos monachos, elszökvín, és nímelyeknek Zofiában is hírt adván, onnan is mintegy harminczig való szemíly szolgástúl nímely elsőbb rendekkel elszöktenek, kire nízve a többit a zofiai törökök gyanúságban vévén, magokat arestom és vigyázat alá tévín;

lovukat egy vendígfogadóba szorították, kik is remínkedő leveleket küldöttík hozzám, hogy ne hadjam őket. Szeles idö volt.

29. Csötörtök. Megjött Szalontai István uram Jeni-Palánkrúl Mehmet passa levelivel, és az oda való építís relatiójával. Megérkezék Andrási Zachariás bejáróm is Fejérvárrúl valamely pínzzel s borokkal, egy Görög László nevü embert hozván ide, kit is én kivántam, napestig azomban nagy országos dolgaim s sok foglalatosságim voltanak. Volt conferentiám az főrendekkel az portára expediálandó emberem újabb instructiójárúl, a mennyiben a Drinápolybúl jött posta hozott hírek kivánják, úgy Ugróczi Erdélyben Veteránihoz való expeditiójárúl is. deliberálván azért mindenekrűl, és előlem elbocsátván, hivattam előmbe az mellettem lívő hadaim tiszteiket is, közölvín velek, úgy hogy alattok valóik között is publikálják nagyubb convictiójokra s bizodalmokra, megbeszíltem nekik az Drinápolybúl jött híreknek nímely rífszit, mennyiben esendesítettem le az elmúlt napokban interveniált confusiókrúl tartható dolgokat, mint mentek eleiben az császárnak praejudiciumommal folytatott dolgai az fövezérnek, mint fogatta meg a császár az fővezérit, kit noha megfogatott volt, de nem bántatta, hanem inkább abba az országba rendelte volt, a honnét az új vezért hozatta a vezérségre, mind az költsíg s egyéb szüksíges dolgok felől, mind penig igyemnek boldogúlását illető más egyéb dolgok felől is mely nagy biztatásim jöttenek mind az török s mind az francziai ministerektűl, de Istennek hála, más utak sem zárlódtak be szabadúlásunkra, azért méltán mind magokat, mind alattvalóit biztathatják, hozódván elő nímely erdélyieknek az portán szemílyem, méltóságom ellen

való factiójok, a vezér változásával abban való megcsökkönísek, kétsígben való esések, és mind Drinápolybúl s mind Zofiábúl nímely factiosus szemílyeknek elszökísek. Ezek után volt audientiájok erdélyieknek, úgymint: Kemény László, hopmesterem Kálnoki Farkas és secretariusom Komáromi János uraiméknak, közölvín velek az Zofiában lívő és nímelyeknek onnan elszökísiért, az törököktűl arestált erdélyieknek leveleket, úgy Macskási és Inczédíéknek az portátúl Drinápolybúl Zofiában bocsáttatván, útban való elszökíseket, eddig való factiosuskodásoknak gyümölcsit, kiben mennyíben volt hírem s iránток mennyiben kellett magamat politice viselnem, ezeket is nekik bűven recenseáltam, kit megdobbanásokkal értettek, remínkedvín, tegyek jól az Zofiaiakkal, hogy az ártatlanok a bünösökírt ne szenvedjenek, kire nézve mind némely dolgoknak czirkállásáért, mint az Zofiában törtínt casusért, minthogy Vidinben is a kadia egyik élésmesteremet Oblaczki Jánost megfogatta s a várba vitette, ez előtt egyníhány esztendővel ráczokkal valamely borokért való praetensiójok miatt, küldöttem levelemmel, izenetemmel L.-Fejérvárra Bai András bejárómat, küldöttem postámat Jeni-Palánkra is, hírt adván az ott való passának, hogy holnap embereimet kivánom megindítani mind a portára, mind Erdélybe, kiben az szerdárnak is hírt tettem, de neki is előre hírt akartam tenni. Szép tavaszi idő volt.

30. Péntek. Ma az elmúlt napokban való sok nyughatatlan gondolatimnak s fáradságos munkáimnak, hosszas expeditióimnak végét szakasztván, mind az Horvát Ferencz uram szemílyire, mind az Ugróczi szemilyire tartozó expeditiókat elkíszitvín, és az

portárúl jött posta hozta hírekhez kípest nímely dolgokban újabb instructiót adván, meg is szaporítván nímely levelekkel. Ma délután mind Horvát Ferenczet s mind penig Ugróczit expediáltam. Sándor Gáspár uramot is velek együtt küldvín Jeni Palánkra, hogy onnan maga jelenlítiben Ugróczit Erdélyben, Horvát Ferenczet penig a Duna lementiben Drinápolyba expediálja, Munkácsi János nevű bejárómat is az komornyík Ugróczi László mellé adjungálván, bízván ő reá is valamely dolgokat oldalaslag, kiben Ugróczinak sincsen híre. Irtam Nemessányi uramnak és választ Veteraninak is. Irattam másokkal is Nemessányi Bálint uramnak, írt az felesígem is Veteraninak, és Bécsben is az esztergomi érseknek és Kinczki nevű ministernek, adtam bő instructiót Ugróczinak minden szüksíges dolgokrúl, és a mostan fenforgó világ dolgaihoz kípest igen kemíny reversalist is vívín rajta, de másként az dolgok úgy kivánván, sem Ugróczinak, sem Nemessányinak Erdélybűl tovább menni nem annuáltam, hanem mind a kettőt revocálom, bízván egyníhány száz tallérig való vásárlásokat is reá udvarom nípe ruházására. Irtam Sándor uram által az palánki passának is. Tegnap reggel az francziai doctortúl praescribált orvossággal éltem, kinek volt nagy mértékben kétszer operatiója, és ma is érzettem gyenge alteratiómat, kit is az tegnapi orvosságnak reliquijának gondolok, háromszor lívín ma is székem, de eo non obstante, ebídet. vacsorát ehettem és dolgaimhoz láthattam, tegnap az jobb lábomnak bokájában dagadást érzettem, ma penig nagyubb daganatja volt, és a másik lábomba is nagyubb nehízséget kezdtem érzeni s azért is éltem a tegnapi orvossággal, hogy . . .

MAJUS.

1. Szombat. Udvari tiszteim s szolgáim között voltak valamely igazításim. Feles suplicansok is concurrálván, azokra is resolváltam. Az lábam fájdalma is az mennyire volt, valamennyire csendesedett, de az tüzessége még az bokámbúl nem ment ki. Az éjjel dér volt, ma penig szeles idő volt.

2. Vasárnap. Megérkezék reggel Sándor Gáspár uram, tegnap délbe expediálta Horvát Ferencz uramot a Dunán Drinápoly felé, Ugróczit penig Erdélybe. Érte Sándor uramot Palánkon az karansebesi commendans levele is, kit az Hadnagy Mártonné és az karánsebesi rab bék dolgában ir. Valamely levelekkel s egyéb dolgaim végett expediáltam Kőrösi Pált L.-Fejérvárra. Irattam két egyforma commissiót is Drinápolyban lívő residensimre és Vidínben lívő komornyíkomra, Görög László nevű kereskedő embernek valamely hadak ruházására elfoglalt abák iránt való praetensiójának complanálása felől, úgy hogy akár az Vidínbe lívő komornyíkom complanálja azon adósságot, akár az kapithihák, mind a két commissiót vegyík kezekhez. Jeni-Palánkra újabban expediáltam bizonyos emberemet valamely pénzbeli quantummal valamely az falukrúl behozni szokott élések s valamely hajóknak is vásárlására. Küldöttem csatakípen ötvenig való hajdúmat az Ponyva víze torkába, az hol a Dunába szakad, és a Duna szigetjeinek megczirkálására, ha valamely ellenségre akadhatnának. Én többire egy állapotba vagyok az lábomra nízve. Ma délután igen szép essö volt.

3. **Hetfő.** Érkezék meg Bai András bejáró Landor-Fejérvárrúl, hozván a szerdár levelít és a vidíni passára és kadiára szólló kemíny bujutultíját is az én ottan megfogatott egyik élésmesteremnek Obláczki Jánosnak elbocsátatása felűl, hozott egyéb dolgokban is informátiót. Érkezék meg bukaresti vásárlásokkal Dósa Mihály, és nímely inasim is Vídínbűl holmi egyetmásokkal, hozták az cserneczí oláh kapitány levelít is, keze alatt lívő marháimnak Vídínbe való küldíse felől. Az Dunára küldött csatáim is megérkezínek, haszontalan fáradván, semmire nem akadtak, szép idő volt, essö is esett, az lábom penig csak egyformában vagyon.

4. **Kedd.** Érkezék meg Rácz András lovas hadnagyom egy csoport katonával, kivel is Szappanos Mihály kapitányom rendeletlen dispositiója miatt a Dunán való által költözísek után, a hol nekik a pusztán helyt hagyott s terminust adott, ott nem tanálván, s reá sem akadván, egyníhány katona kárral tért meg, Jeni-Palánknál költözött erre által. Érkezék meg Hadnagy Márton is Palánkrúl, felesígínek, leányának és vele lívőknek szerencsétlen cásusának és a pusztaiak miatt Bokcsa, s Palánk között való felverettetísinek, s megölettetísinek szomorú hírível, kit Ugróczi is útjából vissza küldött levelíben confirmál. Lábom bokájának dagadása és tüzessíge még sem múlt el. Szép idő volt.

5. **Szerda.** Érkezék meg Bereczki Péter lovas hadnagyom egyníhány lovassal, valamely marhát hajtván, és hét labancz rabot is hozván, kiket Szappanos kapitány a pusztárúl küldött ide, az Tömös mellett kapván azon labanczokat, és az marhákat is nálok tanálván, maga penig az többivel még is

újobban próbálni, és a pusztákat egynihány napokig járni kivánván, elmaradott, ezek is Jeni-Palánknál jöttek által. Nyavalyás Hadnagy Márton felesíge gyilkosi kikerítése, megbüntetíse és kárainak refusiója felől, minthogy Veteraninak volt parolája, irattam mellette keményen, és jó declaratióval, kivánván az nímet tisztnek is itt való reversalissa s hiti mellé viszsza való jövetelit, vagy Hadnagy Mártonnak tegyen satisfactiót, minthogy Veteráninak az volt parolája, és az nímet tisztnek is, hogy jó securitással Palánkig kisírteti. Irt ezen alkalmatossággal az én akaratombúl Petróczi István uram is Nemessányi Bálint uramnak, az én udvari praedikatoromnak és az lutheránus papok püspökjínek Erdélyben, mivel az én udvari praedikatorom, az mint referálja Dósa Mihály, Bukaresztrűl be ment Erdélyben velem való végzíse ellen. Ma az lábomra jobban voltam. Igen szép tavaszi idő lívín, kimentem vala szőlleimnek meglátására, az kit itten kapáltatok.

6. **Csötörtök.** Ki mentem vala az mezőre vadászni, oda voltam délesti két óráig, azután asztalhoz ülvín híveimmel együtt, estig mulattam. Ezen úttal kimentem volt a Duna mellett livő sátoraimhoz, a hol a jobb fű kedviért marháimat, és ménesben magam úgy szolgáim s nímely belsőbb seregeim lovait tartom. onnét küldöttem szolgámat az palánki passához valamely izenetekkel. Szép tavaszi idő volt.

7. **Péntek.** Hadaim, szolgáim között voltanak valamely igazításim, voltak egyéb aprólékos belső dolgaim is, egyéb dolgok nem occurráltak, szép idő essővel volt. Jött valamely hír az palánki passátúl is, túl az Dunán Palánktól nem messze valamely ellenségnek gyülekezésérűl, és hajóknak, s lapátoknak is

gyűjtéséről, s az osztrovai szigetre való igyekezetekrűl, kire nézve mind az szigetben, mint az lovaknál való vigyázásrúl, s az kinn lívő fegyveres rend szaporitásárúl dispositiót töttem.

8. **Szombat.** Az éjjel éjfélután felébredvén, az nyakomban nagy nehézséget s fájdalmat érzettem, azért-e hogy hanyat feküttem, s rosszúl esett fekvésem, most kiváltképen az nyakam csigolyájátúl az fülekre szolgáló erekben volt az nehézség, vagy hogy az fluxus állotta meg, minthogy másszor is voltam már igy, és az orromon is lélegzetet nehezen vehettem, mindazáltal eo non obstante nyugodalmat találván az fekvésben, reggelig jól alhattam, reggelre kelve penig azon nyakam alteratiója nem szűnt, sőt fejemnek nehézségét, és szememnek kedvem ellen való könyvezését is kellett experiálnom, úgy oldalaim, és vesepecsenyém fájását is érzettem, de azt az tegnap elötti mulatás után való hányás eröltetésnek tulajdonitom, meg terhelődvén gyomrom, nem patiálhattam, hogy benne háljon, az hányás után egy jó ital nyers tejet ittam, kinek Istenek hála, hasznát experiáltam, mert az bornak melegségét, forróságát elölte, jól nyughattam utánna, azért meleg ruhákkal dörzsöltetvén sokáig az nyakamat, valamennyire csendesedett, az lábomat penig köttetvén az elmúlt napokban, tegnap is valamely irral tüzessége az lábomnak nagyobb részint eltávozott fájdalmával együtt, az tegnapi kötés után rettenetes, és elszenvedhetetlen viszketséget szenvedvén, kire nézve újabban be kellett kötetnem, becsületes híveim contentumokért ebédre felkelvén, velek együtt evén, noha keveset öttem, és még is megcsömörödvén, ebéd után az mit öttem is, kihántam, kire nézve az gyomromat szerecsen dio virággal meg ke-

netvén, és azon felűl meleg ruhákkal, azután jobban kezdtem magamat érzeni. Érkezék meg délután Jeni-Palánkrúl Czirjék Ferencz az osztrovai salvagvárda, meghozván az palánki passának maga jól alkalmaztatásának hírét, elküldte jelenlétében az leveleket szuboticzai emberek által, egyéb dolgokban is magát alkalmaztatta requisitiomhoz képest. Essőre álló idő volt.

9. **Vasárnap.** Az elmúlt éjjel után való egy órakorig még sokkal rosszabbúl voltam az nyakamra, nagy nyilalást érzettem, kik az fejemben is felhatottanak, azután elnyugodván, viradtig egy húzomban jól alhattam, ebéd tájban mindazáltal felkelvén, fel is öltözvén, neki bágyadt s kornyadozó állapottal, de ugyan csak dolgaimhoz láttam, s fen voltam estig. Érkezett levele az landor-fejérvári szerdárnak, és az magyar tolmácsának, kikben insinuáltatik, hogy az régen várt császár kincse, kirűl az én Drinápolybúl jött postám is hírt hozott vala, még sem érkezhetett be Fejérvárra, az utat álló pandúroknak felettébb való megszaporodása miatt, és hogy már két ízben küldtek hadakat eleiben, kire nézve minthogy az én Drinápolybúl várható embereim is elkéstek, az Jagodinán lévő török tiszteknek, és az nisi jancsár agának leveleket irattam, úgy a Sophiaban lévő erdélyiekbűl álló híveimnek is, ezen levelekkel egy bizonyos török szolgámnak, és azzal egynehány lovasnak is kiséretét parancsolván. Essős idő volt.

10. **Hétfő.** A tegnapi vacsorán való ételemet sem emészthetvén meg, az éjjel kihántam, kire nézve ma osztán nagyobb alteratiótúl félvén, purgatióval éltem, kinek is hatszor volt operatioja, és szenvedhető alteratióval. Az Landor-Fejérvárra és Tömösvárra szóló le-

veleket elkészitettem, úgy az L-Fejérvárra küldendő emberem instructióját is, ezekbe tölt el az mai nap. Szép idő volt, az vadászó embereim őzeket, és madarakat hoztak.

11. **Kedd.** Andrási Fejérvárra bizonyos instructióval az szerdárnak és az tömösvári passának szólló levelekkel expediáltatott, hogy tovább is az szerdár mellett residenskedjék, adtam Sophiában lévő erdélyieknek szólló leveleket is kezéhez, úgy hogy mind az Sophiában, mind Tömösvárra szólló leveleket expediálja, vigyázzon az alkalmatosságra. Valamely magam italjára való egy átalag jó borral, és a mellett valamely kalácsokkal s kenyerekkel kedveskedtem Hemskereknek, úgy a szerdárnak is ezen alkalmatossággal. Az hírek vigyázására rendeltetett szolgám is Egri János megérkezett Iszarcsikrúl, meghozván hírit, hogy ma ment el onnan egy kapucsi passa L.-Fejérvár felé, vele együtt az régen emlékezetbe forgó császár kincsét is két ezerig való jancsár feles ezerekbűl álló juhokkal, és egyéb sok kereskedő rendekkel együtt, kik árút visznek, Fejérvárra bevitték. Kurt bék is velek lévén egy levelet küldött ezen szolgámtúl. Szabó Gáspár gyalog hadnagyom is az portára küldött gyalogsággal beérkezék, haszontalan fáradván és semmí ellenségre nem akadván. Mehemét passának embere jüvén hozzám valamely követséggel, arra is választ töttem. Igen szép tavaszi idő lévén, reggel kimentem lovon sétálni, egy darabig oda ki mulattam magamat.

12. **Szerda.** Érkeztek L.-Fejérvárrúl informatióim tegnap oda érkezett kapucsi passa hozta nímely hírekrűl, az kik penig bennek titkosabbak voltak és engemet is illethetnek, azokat a szerdár továbbra ha-

lasztotta, minthogy még vele jól nem is beszílhetett, s az leveleket sem olvashatta jól meg, küldötte meg ezen alkalmatossággal az Zofiában livő erdélyiek nekem szólló leveleket is, kik között az magam szolgái is írnak magok állapotjokrúl. Megérkezett Szappanos Mihály kapitányom is az Dunán túl járó katonasággal, egy ember és valamely lúbeli kárral, de nyelvnek valót is hozott egy labanczot. Ma reggel eret vágattam, hat fincsányi vért bocsátattam. Ebéd után egy forrás mellé sátorokat vonatván, oda ki mulattam magamat felesígestűl, kitakarodván velem felesen mindenféle rendekbűl, úgy felesígem kísírísire is az kurucznékbúl, kiknek contentatiójokért itallal, játékokkal s tánczolással telék el ez nap, az szép időhöz kípest magamat is recreálván velek.

13. Csötörtök. Az elmúlt éjjel hozák be Borbély Gáspár nevű gyalog hadnagyomat, Szappanos kapitánnyal oda által járván az Dunán, ott esett rajta lővís valamely gyalog labanczoktúl, mely alkalmatossággal is mind ő, s mind más Serdűlt István nevű lovas hadnagyom hitre beszílvín nímely jeni palánki kuruczokbúl álló labanczokkal, izentenek általok Cserépi János, Berzetei Dániel, és Nagy István felűl, hogy az elmúlt napokban elszökött Lovász Mihály nevű hadnagy által hitet küldtek, és gratiát kírtek egyszersmind, minthogy arra az pártra mennek, és hogy Jeszenő nevű faluba várják is űket. Ezen suspitióra azért mind a hármat megfogattam, az két hadnagyot tömlöczbe titetvín, a kapitányt Cserépit is vasba veretvín, s az nemesim kapitánya strásája alá advány, Berzetei főhadnagyomat legínkább ilyen okon, hogy szinte tegnap hatvanad magával kéredzett portára, és ugyan Jeszenőt emlegette, hogy arra mígyen, mely

is nem kevéssé neveli előttem az suspíciót, és hogy nímelyek előtt estenek is nímely rendeletlen szavai, nevezet szerint Szabó Gáspár főgyalog hadnagy társa előtt szólott olyat is, hogy mit bíznak úgymond az én kegyelmessígemhez, megpróbálták úgymond Erdélyben lítemkor, akkor lehetett-e valaki úgymond, szembe velem, ha bóldogúlna is az fejedelem, nem tennék legalább nagyságos úrnak őket etc. Azért is Berzéteit szorosabb vigyázás, s rabság alá títettem. Délután megérkeztenek Jagodinára küldött lovasim, hozták levelít az ott lívő szendrői Alaj béknek, és az Vrácsai Mahmut agának, ki is az Nisre szóló leveleimet embereim jelenlítiben expediálta. Estve felé lovon kimentem vala vadászni, szép tavaszi idő lívín.

14. **Péntek.** Reggel felesígemmel együtt kimentem vala vadászni, sok bús gondolkodásim között magamat mulatni, és az időt is tölteni kivánván, ebédet az osztrovai révnél sátor alatt Duna parton evén, csak estvére jöttem be, egyníhány fáczánt, s nyulakat is vertek el embereim, de az nagy szél miatt a vadászatra alkalmatos idő nem volt. Az lábomrúl az tüzesség teljességgel elmúlt.

15. **Szombat.** Érkezék egy rabságbúl szabadúlt Borbély Tamás nevű lovas vice hadnagyom, kiért is az labanczoknak vele végzett kötíse szerint két közönsíges labanczót bocsátattam el. Érkezett hírem valamely éléses hajóknak és sajkáknak Rámhoz való érkezísekrűl, kiknek revisiójára Sándor Gáspár uramot küldöttem ki az Dunához, elküldvín vele az élésmestert, és konyhamestert is, ha valamely konyhám szüksigíre való alkalmatosságokat tanálnának pínzen a hajókon. Volt audientiája az Péter-Varadin-

búl postaságra jött kurucz rabnak is, ki is az ottan raboskodó kuruczoktúl levelet hozván, és Petróczi urammal szabadúlások módja iránt választ títetvín vissza küldöttem. Azomba katona zászlóim alatt felesen lú nélkül maradván, hogy a míg lovasodhatnak, azoknak szolgálatjokba is lehessen valamely rendtartás, külön seregben vévén őket, magok közül praeficiáltattam tisztet is közikben, ide be az sánczba egy bástyácskát is rendelvín nekik, kinek is strását tartani mint más hajdúság tartozzanak. Csendes be borúlt idő volt.

16. Vasárnap. Az l.-fejérvári szerdárnak levele érkezvín, arra választ títettem, itt az városhoz közel Prugován tartván salagvárdát. Hír mondó jött be, hogy hatvanig való pandúr az faluba hajnalban reá ütvín, a salagvárdámat elvittík, úgy a törökök rí-szírűl való szemilyekben is hármat, és az falusi emberekben is egyníhányat, kire nízve Kassai István gyalog kapitányomat bizonyos számú vítézekkel, s vele együtt az itt való szemínyeket is agájokkal együtt persequálásokra expediáltam. Sándor uram is megtére az Dunátúl, dispositióim szerint az szerdár bujutultija mellett az én szüksígemre rendelt élést felméretvín az hajókrúl, és ide be hozatván; Huttini Sándor nevű szolgám is megérkezvín Bukarestrűl, az havasalföldi vajda, és az cserneczi kapitány leveleível, és az oda látott s hallott dolgoknak relatióival. Vacsora után érkezék meg Munkácsi János nevű bejáróm is Erdélybűl, ma hatod napja indúlt Szebenbűl, hozta nekem, s felesígemnek szóló levelít Veteraninak, úgy Nemessányi uram, és Ugróczi László tudósítását is, hozott sok féle dolgokrúl való informatiót is Nemessányi uram kezíben adott czédulája mel-

lett, és egyszersmind okait, miért kelletik valamely napokkal tovább késniek Nemessányinak, és Ugróczinak. Paroláját hozván egyszersmind Veteráninak, hogy mind az kettőt vissza küldi. Jöttenek L.-Fejérvárrúl is informatióim az oda érkezett vezír agája hozta hírekrűl, és az mostan jött harmad fél ezer emberbűl álló boszniai hadak érkezísírűl is. Szép idő volt. Péter deák levelít is hozták, kit Kos Mihálylyal bocsátottam vala, ki mellett írja Nemessányi uram is, hogy megakarja tartani paroláját, és a reá vetett portékának nagyubb rószit már Szebenbe is hozta, írja azt is, hogy Galga szultánnak a mily derék tiszt rabja van fogva Váradon, arra vetettík mind Péter deákot, s mind azon kivűl öt keresztyén rabot.

17. **Hétfő.** Az tegnap érkezett levelekben lívő hírekhez s dolgokhoz kípest, idejín reggel fogván hozzá az conferentiához, délig tartott, azután fogattam az levelek iratásához, az l.-fejérvári szerdárnak levelet iratván, azon levéllel, és bizonyos punctumokbúl álló instructióval küldöttem L.-Fejérvárra Sándor Gáspár uramot. Küldöttem Szalontai István uramot is Jeni-Palánkra, kezíben adván az magam, és feleségem neve alatt irott, Veteráninak szóló leveleimet, iratván Nemessányi uramnak, és Ugróczinak is újabb ordinantiát, hogy ottan dolgokat végezvín, siessenek udvaromhoz jűni, emlíkeztetvín Veteranit is ezen dolog felől parolájára. Irattam Sándor urammal választ Péter deáknak is, úgy az Veterani auditorának is, minthogy az küldte meg ide is levelít, úgy az váradi commendánsnak is megiratván, hogy csak az Váradon lívő tatár rabot Péter deák, és az reá vetett partékát hozza meg, újabban vissza szaba-

don bocsátom az tatár tisztre vetett öt keresztyén rabokkal együtt, dolgaimon által esvín, estvefelé lovon kímentem sétálni. Szép idő volt.

18. **Kedd.** Egy kis harmat forma esső esvén napestig, mind híves idő volt. Az külső falubeli lakosokkal volt ma dolgom, s igazitásom, hogy a pandúrságnak a kenyerezísre ne legyen alkalmatossága, a mint e napokban is történt, az városra parancsolván az külső szegínységnek szállani. Érkeztek Zofiában lívő híveim s szolgáim levelei is, kiket L-Fejérvárrúl hoztak.

19. **Szerda.** Jó reggel ki mentem nyulászni. oda ki töltvín az időt ebéd idő tájig. Délután beérkezék Kassai István gyalog kapitányom a kiküldött gyalogsággal. Ressován túl be érvín azokat az pandúrokat, kik után küldöttem vala, felvervín őket, vissza nyertík az rabokat is, és le is vagdaltak bennek. Érkezék galambvári bék levele is oda érkezett valamely hajókrúl és hírekrül is. Küldöttem postámat L-Féjérvárra ezen hírek, és egyébb intervenientiák végett, írván Sándor Gáspár uramnak is. Szép esső esett két ízben is.

20. **Csötörtök.** Az mai áldott innepnapra nizve helyben continuáltam magamat, valamely dolgok jüvín elmímre, Sándor Gáspár uram után levelemmel újabb postámat expediáltam. Az földnípínek lakosíval volt valamely igazításom, az pandúroktúl nyert fegyvereket pínzemen megvétetvín, osztattam azoknak vitézeim közűl, az kik fegyverteleneknek tanáltattak, fegyveresíteni kivánván hadaimat. Szép idő volt

21. **Péntek.** Reggel kimentem vadászni, az mezőben érkeztenek Sándor uram informatiói a L.-Fejérvárott folytatott dolgokrúl, és ottan experiált hírekrűl,

azután bejüvín, a külső kertemben öttem ebídet, és estig oda mulattam magamat, tiszteimmel és a fő rendekkel conferentiát tartván nímely előttem lívő szükssíges dolgokrúl. Szép idő volt, egy kevés esső is esett.

22. **Szombat.** Újabban érkezett postája Sándor uramnak Fejérvárrúl, a fővezér ottan lívő agájával interveniált discursusirúl, és a Tisza Duna közin Télelen felül elkövetett próbárúl, kit a Fejérvárrúl expediált törökök vittek véghez, az hol is Tételen felül egy Moszolia nevű palánkot felvervín, a benne lívő népet kit levágtak, kit elevenen hoztak el. Érkeztenek az osztrovai révhez feles éléses hajói az császárnak, azokkal együtt kereskedő hajók is, kikkel érkezett Madács uram felesíge is. Ma Ilona napja lívín, a felesígem is azon a néven lívín, mulattam híveimmel egyníhány óráig, tánczolással concludálván az vendégsíget. Szép idő volt, egy kevés esső is esett.

23. **Vasárnap.** Érkeztek leveleim s tudósításim Vidínbűl és Horvát Ferencznek is Vidínbűl 5. praesent. Drinápoly felé való indúlásárúl. Érkezett Sándor uram levele Fejérvárrúl, és azzal együtt Drinápolyban lívő kapithiháim tudósítása is sub dato 10. et 12. praesent., kikbűl kitetszik, hogy már 11. praesent. Drinápolyba volt Horvát Ferencz uram. Sokféle híreim jöttek mind a portai, mind a francziai hadi dispositiókrúl, és feles ezerekbűl álló hadaknak már útba való lítelekrűl, a vezér boncsokjának 26. april. való kitételírűl, és a vezér indúlásának is terminusárúl, ezen hírekhez kípest estve kisőn Sándor uram után postámat expediáltam. Szép idő volt.

24. **Hétfő.** Szép idő lívín, kimentem magam mulatni vadászni, kivívín magammal az elsőbb rendeket is, és közölvín velek az tegnap jött levelekben letött

dolgokat, ebídre bejöttem, délután expediáltam a postamesteremet Pápai Gáspárt az szerdárnak és Sándor Gáspár uramnak szólló levelekkel, és a törökök holnapi innepíhez kipest valamely kedveskedísekkel. Valamely Nagy István nevű lovas hadnagyom és fia György nevű gyalog főhadnagyom, más egy zászlótartóval és egy két közönsíges szemíllyel e napokban valamely kereskedő ráczokat levagdalván, és vétkeket esmervén, levelessé estek, kiket noha eléggé persequáltattam, de semmikípen kézre nem keríthettem, hanem Petróczi István uram, és más becsületes főrendek instantiájára gratiat adtam nekik oly formában, hogy magokrúl reversalist adtak, hogy ha ez után olyas dologban tanáltatnak, azon büntetís legyen fejeken, az kit most érdemlettenek volna, azomba hogy a mely pínzt az megöletettektűl elszedtek, azokat is magok között kikeressék, és ha jövendőben is azon megöletett embereknek attyokfiaitúl busítatnám, azokat is contentálják.

25. Kedd. Érkezék Erdélyi János szolgám Fejérvárrúl, ki is egyníhány hordó szerémi jó bort hozott szüksígemre. Érkeztek azomba Becsérűl és Kalocsárúl szabadúlt kurucz rabok, kikért ís itten annyi labancz rabot igértem bocsátani, töttek relatiót az oda látott s hallott dolgok iránt. Vettem Sándor Gáspár uram újabb informatióit isFejérvárrúl. Az jobb lábom még is sebes, sok materiát szí ki belőle a flastrom. Vacsorát becsületes híveimmel a külső kertembe lívő leveles színbe öttem. Az törökök kedviért, bajrámok kezdödvín, a taraczkokbúl lövíseket tétettem. Rekkenő idő volt.

26. Szerda. Egy katonámat egy itt való jancsár meglövín s a miatt meg is halván. nímely katonáimra

penig a paraszt emberek panaszt tívín, hogy kin fosztogatják, ezen dolgok végett voltak igazításim velek. Audientiájok lívín azért előttem a külső kertemben az itt lívő elsőbb törököknek, kiket az ő módjok szerint a szokott ceremoniájokkal megtisztelvén, sokat beszílgettem velek, azomba szinte a beszílgetís közben, rendkívűl való szélvész és nagy jég essö támada, kinek nímelyike 25, 30 és 35 drámot is nyomott, és mind a kerti veteminyekbe, szőlőhegyekbe és gyümölcs fákba igen nagy kárt tett. Ezen jég essőt estve követte szép eső, mely is sokáig tartott.

27. **Csötörtök.** Érkezék meg Andrási Zachariás bejáróm Fejérvárrúl holmi posztóbeli vásárlásokkal, azután hamar a postamester Pápai Gáspár is, és Sándor Gáspár uram is, relatiót tévén a Fejérvárott folytatott dolgokrúl, és ahoz kípest becsülletes híveimmel conferentiát is tartván. Volt audientiája a szerdár itten resideáló agájának, ki az harács szedísire lakott itten egyníhány holnaptúl fogva. Délután irattam az portán lakó Reiz-Effendinek, tatár Chámnak, a magam kapithiháimnak és de Lora urannak. Irattam választ a l.-fejérvári szerdárnak is. Vadász embereim is vaddisznót, szarvast és szarvasborjút vertek el. Az ellenség végházaibúl jött kurucz rabokért másokat bocsátani, és az hozta leveleket Sándor uramnak választ tenni parancsoltam. Szép idő volt.

28. **Péntek.** Az szerdárnak szólló levelemet az asztalnokom Palaticz István által küldtem fel. Veterani leveleire való válaszokkal is az jeszenei posta expediáltatott, az osztrovai szigetnél tétetvín által a Dunán az pusztára. Az Drinápolyba szólló leveleimmel bizonyos emberemet küldöttem Kulicsra, hogy ottan vigyázzon a Fejérvárrúl lejövő vezér agájára,

és ottan hozzája menvín, recommendálja neki az leveleknek elvitelit, minthogy a levelek is egy copertába lívín, az Reiz-Effendinek intituláltatott. Érkeztek Madács uram levelei a Vaskaputúl, ki is a Vidínbe telelt hajóimmal addig penetrált. Irja a havasalföldiben telelt marháím mellé is bizonyos embereimet rendelvín, az szilisztriai passával együtt erre megindította, a minthogy előálomkor érkezett az marhák mellé rendelt emberem Inczédi István levele, hogy ma Szendrőhöz kellett érkezni a marhákkal, insinuálván, tegyek dispositiót az Morován való általköltözísirül, és a hajdúknak kenyerezísirül, minthogy elfogyott a kenyerek, újabb kísérőket is kivánván, minthogy eddig is elíg kár érte a marhákban, kikről is mindjárt dispositiót töttem. Az lábamon való seb miatt, minthogy vad hús is nőtt benne, nagyobb kínt szenvedtem, mindazáltal magam mulatságáért kimentem vadászni. Szép idő volt.

29. Szombat. Madács uram levelire választ títettem. Ali passa Duna kapitányának levelet irattam, Pogány Zsigmond palotásim kapitányát rendelvín 54 fegyveres emberekkel és 32 paraszt szalahorokkal, Jenei Sámuel nevű szolgámat is velek együtt rendelvín, és ezen alkalmatossággal Havasalföldiben is expediálván bizonyos instructióval. Irattam az havasalföldi és moldovai vajdáknak is ezen alkalmatossággal, Sándor urammal penig irattam Szpatár Mihálynak és Constantinus Sztollniknak havasalföldi fő bojéroknak. Érkezék a szilisztríai passa levele is Inczédi István hívem által, ki is bizonyos számú embereimmel Vidíntűl fogva együtt járt vele, egyníhány száz marhákat is hajtván ezen alkalmatossággal szüksigemre, kiket Havasalföldinek még ez elmúlt őszszel kellett volna

administrálni a vezér fermányára, de az kemíny tél, és azután egyéb interveniált akadályok miatt elébb kezemhez nem vehettem, hátra lívín még az Moldovábúl rendelt 500 ökrök is. Szép idő volt.

30. Vasárnap. Pünkösd 1. napja. Istennek neve legyen áldott érette, ki ez bujdosásomnak földiben is ennyire való egísségben és szenvedhető állapotban engedte meg érnem ez jeles innepnapot. Volt audientiája Inczédi István hívemnek, kit is más egy hadnagyommal s bizonyos számú hajdúkkal s béresekkel rendelt Madács Péter uram császár fermánya mellett Havasalföldibül rendelt marháknak ide kísírísire, ki is relatiót tett útjárúl, és az oda experiált dolgokrúl, minthogy Madács urammal Vidínbe telelt. Pogány Zsigmondot a vele rendeltettekkel expediáltam. Küldöttem egy bizonyos emberemet Jeni-Palánkra, hogy az Palánk körül lívő falukon pínzemen élést, kukoriczát vegyen. Az lábomon való seb rútabbúl volt ma, mintsem tegnap volt. Szép idő volt.

31. Hétfő. Pünkösd 2. napja. Irtam választ az szilisztriai passának, hírem jüvín tegnapi napon Fejérvárhoz való érkezísírül. Az hadaknak és minden egyéb rendeknek húsbeli praevendája s accomodatiója felől is rendelíst tettem, minthogy eddig az ősztül fogva az zászlós hadak a nélkül voltak, és az udvari rendek is húsért praevenda pínzzel contentáltattak. Magam is revideáltam az Havasalföldibül hajtott marhákat, 350 számban tanáltattak, kik közül is az ökröket s fejős teheneket külön szakaszokba segregáltattam. Szép idő volt.

———

JUNIUS.

1. **Kedd. Pünkösd 3. napja.** Az hármas ünnepet kettős praedikátiók hallgatásával megülvín, estve felé kimentem vala lovon sétálni. Valamely császár éléses hajóinak és kereskedő hajóknak híre jövén, Sándor Gáspár uramat egyik élés mesteremmel azoknak revisiójokra kiküldöttem a Dunához, azután voltak tiszteim között holmi belső igazgatásim, úgy hadaim s udvarom nípe között újabb rendelíst töttem. Az lábom sebe is már fordúlni kezdett. Igen rekkenő idő volt.

2. **Szereda.** Érkezínek leveleim Fejérvárrúl az oda való occurrentiákrúl, kik között insinuáltatik Tömösvárrúl egy Pályi Ogli nevű töröknek oda érkezíse, a szilisztriai passának hadaival együtt való megmustrálása az szerdár előtt, az vezér oda jött agájának Dunán való leindúlása, kire nízve újabb dispositiót töttem, hogy a vezér agájának a Dunán való jövetelíre vigyázzanak. Két rácz posta rabom is érkezék a Duna melléki ellenség végházaibúl, magok és több itt lívő labancz rabok szabadúlások végett, kiknek is egyike dispositus emberem lívín, beszíl nímely híreket a nímet ármádának a Dunán és Tiszán lévő hidjárúl. Rekkenő idő volt.

3. **Csötörtök.** Noha az nyakamba s kivált az nyakam csigája s fültő felé való erekben az fekvés, vagy fluxus miatt alteratiót érzettem tegnap is, de ma nagyubb mértékben, úgy hogy az nyakamat is nehezen fordíthatom, noha az estve is mondola olajjal kenettem, de máskínt is alteratus voltam, mindazáltal erővel vöttem magamat, és ebidet s vacsorát is híveim-

mel öttem, sétálni is hintón az külső kertembe kimentem. Estve felé jó essö esett és sokáig tartott.

4. **Péntek.** Istennek legyen hála az mely alteratió volt rajtam, attúl megszabadúltam, az nyakamnak is már nem igen érzem nehézsígit. Sándor Gáspár uram is megjöve Kulicsrúl, elúnván várni a vezér agáját, hagyta ottan Halil aga nevű tolmácsomat valamely neki rendelt gazdálkodással, azomba Halil aga is megérkezék estve felé, arra jüvín délután a vezér agája sajkán L.-Fejérvárrúl s vele szembe volt. Érkezínek nekem és felesígemnek szólló Veterani levelei, kiket az jeni-palánki passa küldött kezemhez. Ma is szép esső esett.

5. **Szombat.** Jó reggel kimentem vadászni az Mláva víz mellé, őzet, vad-disznót, nyulakat veretvín el. Magam felszándékozván menni egyik nap Fejérvárra, az itt való udvari bírámat Erdélyit küldtem fel valamely költsíggel, és épületre való fákkal, hogy ottan lívő házamnál konyhát épitessen, és egyéb reparatiókat is tétessen oda való menetelemig. Istennek hála, én is jobban kezdtem lenni, tegnap vacsorát nem evín és ma is ebídet vacsorával együtt, úgy tetszik a koplalás használt. Híves s estve felé penig szeles idő volt.

6. **Vasárnap.** Érkezék Pogány Zsigmond tudósítása Madács urammal és vele lívő hajóimmal, s embereimmel való megegyezésirűl, és Ali passa Duna kapitánya hozzájok való maga alkalmaztatásárúl. Ezen alkalmatossággal vettem Madács uram levelit is az köszvényben való nyomorúlt állapotjárúl, és az hajókkal az tachtalia veszedelmes útján már szerencsésen való által jövetelírűl, és hogy holnap az Mláva torkához igyekszik szállani, kire nízve küldöttem egy sereg lovast ő kegyelme eleiben az vigyázás

kedviért, sietetvín jöveteleket az hajókon lívő élésemre, boraimra, és vásárlásimra nézve. Szép idő volt.

7. **Hetfő.** Beérkezék Madács Péter uram ma estve felé, az hajók is közelgetvín, lovas és ökrös szekereimet a Dunához kimenni parancsoltam, az hajókon felhozott egyet másoknak behozására. Hozta Madács uram Ali passa Duna kapitánya levelit is. Délig szép idő volt, azután sok rendben esett az esső.

8. **Kedd.** Az osztrovai révhez érkezvén az Vídinbűl jött hajóim, azokat evacuálták, és az hozott alkalmatosságokat beszállították. Érkezett szolgám Jeni-Palánkrúl az ott való passa levelível, s valamely hírekrűl való tudósításával, és minthogy az Erdélyben küldött komornyikom felől is írt, én is újabb emberemet levelemmel küldöttem hozzája az híreknek jobban való megvizsgálása kedviért. Érkezék estve felé az jagodinai passa levele egy csomó magyar levelekkel, kiknek nímely rísze az Zofiában lívő erdélyiek levelei, nímely rísze penig Drinápolyban lívő residensim, és Horvát Ferencz uram levelei sub dato 24. mai, kikben eleget írnak az vezérnek nagy kiszületíről, ajánlásirúl, és nímely dolgokban már meg is mutatott jó akaratjárúl. Rekkenő idő, és egy kis esső is volt.

9. **Szereda.** Megúnván az ben való heveríst, reggel kiindúltam Poserolczárúl, lovas gyalog seregekkel, magam kornétájával, az hajtókat és puskásokat kiküldvín előre az kopókkal, vadászattal töltvín az mai napot, Poserolczátúl egy mértföldnyire Kurjács nevű puszta falunál egy forrásnál hálván, szarvast, őzet, vaddisznót és nyulakat veretvín el. Sándor Gáspár uramot L-Fejérvárra küldöttem bizonyos instructióval, és az szerdárnak szóló levéllel, Szalon-

tait penig Jeni-Palánkra az ott való passá hoz bizonyos dolgok végett expediáltam. Déltájban nagy zápor esső volt, délután penig szép idő volt.

10. Csötörtök. Mihént megvirradott, az vadászathoz hozzá fogattam, az míg az idő felmelegedett, vadásztattam, az galambvári útban kiszelovai szigethez nem messze egy forráshoz szállván, sátorok alatt ezen napot egészen ott töltöttem, s ott is háltam sok vaddisznókat és szarvast, szarvast borjút verettem. Valamely éléses hajói is érkezvín a császárnak a Dunán, minthogy közel volt hozájok háló-helyem, valamely pandúroknak hírihez kípest azok is közel szállottak hozzám. Galambvári békhez is küldöttem látogató levelemet, és az híreknek tudakozásáért is. Rendkivűl való hideg, és merő jeges víz lívín ezen forrás vízben, igen alkalmatos háló helyünk volt. Estve felé az idő hívesedvín, újabban vadásztattam, és mind estveli, reggeli órákon igen szép mulatságom volt az vadakkal, 5 öreg vaddisznót, 1 őzet, 1 sutát, s egy szarvas borjút, egyníhány vad malaczot veretvín el ez mai napon, eleven rókácskát, s őzecskét, is fogtak el az puskások. Érkeztek L.-Fejérvárrúl, s Zofiábúl is ma leveleim az ottvaló szolgáimtúl. Csont Péter nevű híres katona kurucz rab is érkezék meg Péter-Varadinon felől való labancz végházból, maga, és más kurucz rabok szabadúlásában, kiért is hogy más rabot adjanak Poserolczárúl, megparancsoltam. Rekkenő idő volt ma napestig.

11. Péntek. Ujobban reggel vadászni mentem valamely árkokra, szép mulatságom volt az medvékkel, egy öreg medvét három fiával veretvín el, egyiket agarak fogván el, elevenen megmaradott. Ebídre újabban az hol háltam, vissza jöttem, ottan ebídet

evén, délesti három órakor onnan is megindúlván, estveli hét óra után érkeztem Poserolczára. Szalontait az palánki passa levelível, és választételível itt tanáltam, kí is igen jól alkalmaztatja magát minden requisitióimban. Noha egy kisded esső esett, de máskínt napestig rekkenő idő volt.

12. **Szombat.** Érkezék meg ebíd előtt nagy idővel Sándor uram Landor-Fejérvárrúl, a mely dolgok végett járt, azokban cum contento resolválta magát az szerdár, tőtt azomba relatiót az mostan oda érkezett négy ezer arnolt gyalognak dolgárúl is, hozott egy csomó levelet is. Gyulán lakó bejáróm Váradi István leveleit, s tudósítását az oda való állapotokrúl, mely leveleket hozott egy gyulai aga oda. Irt az többi között Váradi az palánki kapitányomnak Daróczi Andrásnak Gyula alá való menetelít valamely lovassokkal, s gyalog seregekkel, kírvín az várat az római császár számára. Irta az ott való nagy éhséget, hogy az törököknek szegényebb rendei sokan arra jutottak már, hogy macskával, s kutya hússal élnek. Rekkenő idő volt.

13. **Vasárnap.** Az katonaságnak volt lármája valamely az ménesbűl elvitt 28 lovak miatt, által jüvín a Dunán valamely gyalog labancz katonák, és az Mudovai révben gyalogokat, s csolnakokat hagyván, ma délután ott vitték által, kiknek én is feles lovast küldöttem utánok, de kísőn volt, mert már által vittík volt. Az Erdélyben, és Magyarországba szóló levelekben, és szolgáim expeditiójához tartozó instructióban véget érvín, adtam az expeditiót Bai András bejáróm és Kis Péter csuhadárom kezekben oly dispositióval, hogy ha Nemessányi uramot és a komornyíkot Ugróczit elő tanálják, térjenek vissza,

megküldvín az Erdélybe szóló leveleket Bokcsárúl, vagy Karansebesbűl, ha penig Veteráninál sem tanálják, és még sem tértek volna vissza Magyarországbúl s Bécsbűl, in tali casu Bai András maradjon Veterani mellett, s várakozzék utánok egyníhány napokig, Kis Péter penig jőjjön postán vissza az hírrel; bíztam reájok valamely vásárlásokat is, és valamely doctornak Erdélybűl való kihozását, kirűl parolát küldtem a generálisnak, meghagytam azomban Sándor uramnak, hogy ezen említett szolgáimat ez éczaka magával Palánkig elvigye, és onnan jó securítással expediálja. Az jobb lábomon való seb csak szinte ma gyógyúlhata be, ki is egy kis vakarásbúl esett volt. Rekkenő idő volt.

14. **Hétfő.** Palánkrúl megérkezék Sándor Gásuram, ott hagyván Bai Andrásékat, mert a közelébb való falukrúl a labancz salagvardák bejűnek, azoknak adván kezekben az passa, e végre hagyván ottan Szalontait is, hogy elmeneteleknek hírit meghozza, Fejérvárrúl is érkezett egy csomó levelem kezemhez, melyben a Drinápolyban lívő kapitiháim, Horvát Ferencz uram, kit a portára küldöttem, Moldovában lívő residensem Székely Zsigmond, és a moldovai vajda levelei voltanak, kiket a vezér egy oda jött agája hozott. Ma is rekkenő idő volt, egy kis ragya forma esső is esett.

15. **Kedd.** Ma minden böcsössebb, s alá való sátoraimat kivonatván, magam is revisiójokra kifordúltam, disposisiót tívín, micsoda sátorokat készítsenek ez idei tábori szüksígemre, és kiknek oszszanak ki bennek. Azután a portárúl jött levelekben lívő dolgokhoz, s hírekhez kípest conferentiát tartottam, újobban Fejérvárra itt való gondviselőmet expediáltam valamely

filegoriának, és hambárnak való fákkal, és egyéb épületre szüksiges requisitumokkal. Valamely éléses hajóknak híre jüvín, azoknak eleiben Sándor Gáspár uramot az élésmesterrel expediáltam, hogy az nállam lívő fermányhoz kípest valamely élést vegyenek ki a hajókbúl. Rekkenő idő volt.

16. Szerda. Idejín reggel a hívesen lovon kimentem sétálni, mely lovaglásomon való erőltetís alteratiót causált, mert a bal lábomnak az térdiben érzettem alteratiót. Érkezék a bokcsai kapitány levele Sándor urannak szóló, kiben insinuálja Ugróczi László komornyíkomat, hogy Szebenbe érkezett, Bécsbűl vissza jüvín. Voltak külömb-külömbféle dolgokrúl conferentiáim, s dispositióim nímely meghittebb híveimmel, kivált a Drinápolybúl jött levelekben lívő nímely informátiókhoz kípest. Sándor uram is megtért az hajókrúl, de nem érhetett véget az hajósokkal, kíre nízve újabb fermanért embereimet postán expediáltam Fejérvárra. Két felől is hozván pandúr hírt, azon hírhez kípest hajdúkat küldtem ki az itt való pandúr agával együtt. Híves szeles idő volt.

17. Csötörtök. Ma napestig a Portára való expeditiókat irattam, ugyan az magam kapithiháinak, vezér tihájának, Reiz-effendinek, és tefftedárnak. Irattam Mahmut bék Oglinak, is mivel az urméli, és arnolt hadakal Nishez való érkézisít értettem. Ezekben véget érvén, hivattam előmbe Hadnagy Márton nevü szolgámat, és Pápai Gáspárt az postamestert, kezekbe adván az említett leveleket, és instructiót adván mind írásban, mind szóval, minthogy Eszki Zagarárúl a vezér posztóra 2000 tallért, 5000 tallért költségre, 500 vég abát, és 300 kila riskását,

Philippibűl 500 kalpagot, 200 vég muszult, és 100 hosszú puskát rendelt, és ezekrűl való fermánt kapithiháim kezibe is adatta a vezér, mind ezen alkalmatosságoknak kézhez vételiért, és egyéb dolgoknak is expediálásáért, úgy a francziáktúl várt pensiom leválásáért, azért expediáltattak feljebb említett szolgáim. Szép híves idő volt.

18. **Péntek.** Idejín reggel megindúlának Hadnagy Márton, és Pápai Gáspárék. Megérkezének Szalontai István, és Halil aga szolgáim ís Fejérvárrúl hozván olyan választ, hogy az élést Fejérvárrúl adatja ki, csak küldjek érette, hajót is adat alája. Hozta hírit az osztrovai salagvardám, hogy 9 hajóval 500 arnolt ment le azon Jeni-Palánkra az ott való praesidium auctiójára. Fejérvárra való menetelem szándékához kípest küldöttem fel Bohus Márton fő élésmesteremet egy öreg hajóval, holmi hordós borokkal, és konyhám szükségíre való aprólíkokkal, s egyébb impedimentumokkal, az kik oda való menetelemre szüksígesek. Rekkenő idő volt.

19. **Szombat.** Az bal lábom bokája körűl dagadás lívín, és mintegy öreg kelís forma állapot mutatódván rajta, érlelővel értette a borbíly ez napokban, s meglágyúlván, lanczétácskával ma lyukat nyitott rajta, rendkivűl való fájdalmommal sűrő vér és mész forma állapot jüvín rajta, de az sűrősíg miatt jól nem jühetvín, az után kérőt dugott bele, kit estve felé kivívín, tiszta fejér mész forma lágy genetség forma matéria jött belőlle. Estve felé érkezék Brassai János nevű postám Drinápolyból, nagy pachetákbúl álló portai, francziai, magam kapithihái, és Zofiában lívő híveim leveleivel. Egy kis esső kezdett esni.

20. **Vasárnap.** Az éjjel éjfélig, és ma is ebídig

az levelek olvasásában foglalatoskodtam, clavisos levelek is lívín köztök, azoknak megfordításokban is idő tölt. Érkezvín ezen alkalmatossággal az új fővezérnek, thihájának és Reiz-effendinek is levelei, kik is igen szép ajánló levelek, insinuálván az vezér maga levelíben, hogy velem szembe líszen, dolgaimba bele tekint és hogy magam szükségére tíz erszíny pínzt, hadaimnak penig abát, fegyvert, posztót, muszult, kalpagot rendelt, és errűl való fermanját Drinápolyban lívő embereimnek már kezekben is adta. Jött Horvát Ferencz diariumja is azolta való negotiatiójirűl, miolta innen expediáltatott, úgy az kapithihák diariumja is az portán folytatott dolgokrúl, az ott lívő francziai urak leveleivel, az hírekrűl való tudósitásokkal együttt, jött Skerlet uram az portai universalis tolmács levele is, úgy Janáki uram az havas alföldi vajda residense levele is. Ezen leveleknek revolválása után volt conferentiám az dolgokrúl nímely híveimmel. Estve felé küldöttem Fileki Mátyás bejárómat az jeni-palánki passához, tudósítván az mostan érkezett nímely hírekrűl. Az lábom egy formában van, megyen a rútság belőle, kérőt tartván benne az borbíly. Szép idő volt.

21. Hetfő. Az szerdárnak hosszas levelet irattam törökűl, annál többet Fejérvárott lívő residensemnek és élésmesteremnek. Az főrendeket, és kapitányi rendeket magam eliben hivatván, közölvín velek Fejérvárra való menetelemnek okát, és a Horvát Ferencz ríszirűl érkezett nímely leveleknek értelmit, a mennyiben ír, hogy a panaszokat a törökök és az szegínység részirűl praecaveáljam az új vezér előtt, melyre is adott okot az galambvári béknek hozzám érkezett levelei és panaszai az mezei katonák ellen, intvín és

meg is fenyegetvín tiszteimet, hogy ezután az ilyenre vigyázások legyen, hittel tevén arrúl is declaratiót, hogy úgy kivánom ebben az esztendőben dolgaimat folytatni, hogy többé ilyen formába való tartással senkit tartani, annál is inkább kedvetlenűl szolgáltatni nem kivánok, ha bujdosnom kell tovább is, mellettem maradóknak nagyobb contentumával kivánok bujdosni, és az kik velem való bujdosásokat ultro, és magok jó szántábúl s jó kedvvel kivánják elkövetni, azoknak contentumával, declaráltam azt is, hogy mennyi sok szó vagyon minden rend között, az kikkel teli vadnak füleim, de publikálják az alább való értetlenebb rend között is, hogy az új vezér előtt is minden dolgaink jó rendbe vétetődtek, és a minapi galambvári s palánki casusért, és Horvát Ferencz mellől elmaradott hadak dolgáért is senkit az fővezér nem okoz, hanem magát az török nemzetet, és mennyiben igéri mostani leveleiben is az porta kegyelmességét, azt is világosítottam nekik. Érkezék egy rab hadnagyom Gúti István, ki is Péterváradján felűl Teroviez nevű rácz véghelyben volt fogva, kinek is volt examenje az oda experiált dolgokrúl. Délután alteratiót és mintegy hideglelísnek előjáróját és főfájást érzettem, és a sebes lábomnak is nagyubb mértékben való fájdalmát, ki miatt mind heveríssel töltöttem az napot, és vacsorát sem öttem. Estve felé nagy szél indúlván, zápor esső esett.

22. Kedd. Az magam lakó háza mellett való kertecskében leveles szént csináltatván, és az magam audíentiás házat is, hogy az kertre ajtaja legyen, egyébiránt is reparáltatván, híveim contentumáért s magam mulatságáért az elsőbb rendekben s tisztekben húszig valót asztalomhoz ültetvín, és egy régi

meghitt palotásomnak és felesígem egy szolgálójának lakodalmát szolgáltattam, egísz estig velek való conversatióval töltöttem az időt. L.-Fejérvárrúl érkezett levelem, hogy az arnolt passa Mahmút Bék Ogli az vele lívő táborával oda érkezett. Essős és szeles idő volt.

23. **Szerda.** Udvarom nípe, tiszteim és hadaim között voltak valamely igazításim, suplikánsoknak való resolutióim. Megérkezett azomba válaszom Fejérvárrúl is, minden dolgaimban kivánságom szerint adott választ az szerdár. Érkezék egy vacans hadnagyom Rácz György Vidínbűl levelekkel Madács uramtúl ottan hagyatott szolgám levelivel. Az lábomra nízve egy formába vagyok az materia folyására nízve, de meg is dagadott. Szeles idő volt.

24. **Csötörtök.** Az elmúlt éjjel a jobb kezem karjában, fejiben és könyökiben szállott be valamely fluxus gyenge fájdalommal, az lábomra még is egy formába vagyok. Valamely éléses hajóknak híre érkezvín hozzám, kikhez nekem is vagyon közöm, vigyázásokra és az élés percipiálására embereimet expediáltam a Duna mellé. Szeles idő volt.

25. **Péntek.** Érkezék postám l.-fejérvári levelekkel, azután csak hamar az fő élésmesterem Bohus Márton is, az mely sajkán lejöttek, azon sajkának a kapitánya is bejött hozzám, kinek audientiát adván, praesentálta a szerdár levelit, insinuálván szóval is, hogy a szerdár én érettem küldötte, kivel is egy darabig beszílgetvín és alteratiómat előtte megbeszílvín, végre a lábom kötísit is kibontatván, megmutattam neki a lábomon való sebet is, mely rútúl van és lehetetlenség most magamnak Fejérvárra mennem, noha az oda való menetelt magam is kivánnám, megmondhatja a szerdárnak maga is, mint látott, és azt

is, hogy Sándor Gáspár uramat nímely hadaimmal elküldöm, hogy a több császár hadaival azok is egy szolgálatban tanáltassanak, maga azomban vissza mehet az sajkájához, az szerdárnak való választ is még ma oda küldöm nekie azon levelire, a kit nekem hozott. Ezen törököt magamtúl elbocsájtván, gyűjtöttem be magamhoz híveimet conferentiára, töttem rendelíst, Sándor uram kikkel, mint és mí formában kíszüljön. Töttem rendelíst nímely expeditiókrúl is, minthogy holnap meg akarom őket indítani. Az én lábombúl azomba estve felé nagyubb mértékben ment a matéria az harmadik kötískor, a jobb kezembe is, kivált a fejibe nagyubb tüzessíget s fájdalmat érzettem. Érkezínek meg három kurucz rabok is az ellenség végházaibúl szabadúlván, kikért is innen kérnek labancz rabokat, azokkal együtt jött két labancz posta is, kinek egyike dispositus kímem lívín, az ellenségfelől s dispositiójirúl alkalmas informatiót hozott, az kurucz rabok penig az Szeremségrűl Csereviczrűl és a Tisza mellől Becsébül szabadúltak. Szeles idő volt.

26. Szombat. Reggel volt audientiájok a Sándor urammal elrendelt mezei lovas hadak tiszteinek, azután volt audientiájok egyéb rendekbűl álló, és ugyan ő kegyelme mellé rendelt híveimnek, eleikben adván mint függjenek Sándor Gáspár uramtúl, s micsoda dispositióval s kíszülettel kivánom expediálni, kiket is Fejérvárott Sándor uram fog szüksígekre kitölteni, azután magánosan lívín előttem Sándor uram, adtam keziben Csaffer passának és Mahmút Bék Oglinak szólló leveleimet, úgy az tömösvári s gyulai passáknak szóllókat is. Irtam az tömösvári passa dévány effendijínek és Gyulán lívő bejárómnak Váradi Istvánnak is, adtam egy öreg pecsétem alatt kelt plenipotentia-

lis levelemet is, ha kik ezen útjában Magyarországbúl, vagy Erdélybűl hűsígemre jönnínek ő kegyelmihez, hogy azoknak az én kípemben gratiát adhasson, s adtam valamely nígy cartabiankát is török pecsétem alatt, és valamely zálogot is, hogy vagy adós levélre, vagy zálogra Fejérvárott pínzt szerezvín, tehessen a vele elmenendőknek contentumot, és magának is szakaszthasson belőle úti költségre valót, izenvín credentionalis levelem mellett valamely titkosabb dolgokrúl is Mahmút Bék Oglinak, és egy ezüst aranyas szép új kardot ahoz való szép pallossal küldvín neki ajándíkban, minthogy ezen expeditióban lívő hadaknak a líszen fejek, az én rìszemrűl valóknak is az ő jóakaratjára lészen szüksígek. Adtam nímely magyarországi s erdélyi correspondensim clavissai pariáit is Sándor uramnak, hogy ezen úttal, ha az alkalmatosság engedi, élhessen ő kegyelme az alkalmatossággal, adván instructiót a Tömösvárott s Gyulán lívő rabjaim s ottan lakó embereim dolgában is, hogy azokat is magátúl el ne hagyja. Ezekben véget érvín a vele lívőkkel megindítottam oly dispositióval, hogy az Morován ma által keljenek. Az jeni-palánki passának írtam választ, valamely lovasokat kívánván maga mellé és valamely karollyal kedveskedvín, azt megköszöntem neki. Az lábomra egy formába vagyok, egyiránt foly a materia belőle, az kezemben penig könnyebbsíget, de nagyubb daganattal s tüzessíggel érzettem. Szép idő volt.

27. Vasárnap. Volt conferentiám praedikátió után belső híveimmel az portára expediálandó levelek dolgában, minthogy az utolszori posta alkalmatosságával mind fővezérnek, thihájának, Reiz-Effendinek szép biztató levelei jöttenek, concludáltatott, hogy a válasz-

adás alkalmatosságával insinuáljam, és recommendáljam egyszersmind az fővezér leveliben is az Zofiában telelt, s ottan nyomorgó erdélyieknek boldogtalan állapotjokat. Ezek expeditiójához azért hozzá fogattam, estve penig mikor már lefeküdtem, érkezínek meg Bai András és Kis Péter szolgáim, kik is instructiójok szerint Erdélyben nem mehettek, az karansebesi commendáns tovább őket nem bocsátván, lívín ordinantiája Veterani generalistúl, az mint szóval s irásban is menti magát, hogy senkit innen Karansebesnél ne bocsásson, az leveleket mindazáltal beküldvín, és őket is ottan nyolcz napig várakoztatván, az válaszokat Veteranitúl meghozatta, és azokkal együtt nyolczad nap után vissza is küldötte cum omni securitate. Ezen Veterani válasz tívő levelei között voltak inclusive Nemessányi uram és Ugróczi László levelei is, oda való jabsoknak, és mulatozásoknak okárúl. Hoztak olyan hírt is, hogy Macskásiék, kik Drinápolybúl szöktenek volt el, még sem mentek volna be Erdélyben. Az lábomat is még kérővel, és flastrommal élteti az borbíly, nem tapasztalom igen fordulását és noha az jobb kezem fejiben lívő daganat és tüzesség csendesedett, de más felől ugyan az éczaka a sebes lábomnak az térde alatt való inaiban, és az térdem kalácsán belől lívő erekben nagyubb fájdalmat tapasztaltam, mindazáltal ebídet becsületes híveimmel. Délig meleg, azután penig esős idő volt.

28. **Hétfő.** Napestig csak kornyadoztam, alteratus lívín, minthogy az íjjel mind az lábomnak alteratiójára, mind az érkezett leveleknek olvasására nízve éjfél után két óráig nem alhattam, mintegy bágyattabb állapottal is voltam, reggelre kelve mindazáltal az kapithihák leveleihez iratván az Karansebesbűl

érkezett szolgáim ralatiójihoz, és a levelekben letett nímely occurrentiákhoz kípest, irattam arrúl is bűvebben Sándor Gáspár uramnak, és Fejérvár felé expediáltam az vezér táborára rendelt postámat oly instructióval, hogy Sándor uram az hadakkal való megindulását megvárja, és Sándor uram is az kapithihákat az maga útjárúl, s az oda való occurentiákrúl általa tudosítsa. Irtam ezen alkalmatossággal a fővezérnek, Vezér thihájának, Reiz-Effendinek, Skerletnek és az magam kapithiháinak annál is bűvebben. Az balkezemre, és karomra roszúl voltam. Érkeztek az császár éléses hajói az osztrovai révhez, azokbúl rendeltetvín nekem is valamely ezer kila élés. Essős idő volt.

29. Kedd. Az hajokbúl ezer kiláig való buzát, és egynihány száz kila árpát kivétetvín, azt beszállítattam. Tegnap estve kilencz óra után vévén be valamely orvosságot, operatiójátúl éjfél tájban szabadúlhattam meg, az sebem sem gyógyúlt még meg, de azonkivűl is azon lábomra az tomporámig, és az bal kezemre, s karomra is egíszen oly alteratióval voltam, s vagyok, hogy ha csak mozdítom is, fájdalmát érzem, appetitusom is elveszett, az gyomrom is megveszett. Az elmúlt éjjel érkezett egy bejárom Sándor Gáspár uramtúl siető levelekkel, kiket megolvasván, újabb ordinantiámmal azon bejárómat vissza küldöttem Sándor uram és a vele lívő hadak után. Ma napestig az ágyat nyomtam, egynehány órát aluván az éjjeli nyughatatlanság miatt. Rekkenő idő volt.

30. Szereda. Filvín nagyubb betegségtől, eret vágattam az jobb karomon az medianát, öt fincsányi vért vettem ki véremben, mínthogy tegnap forróság, és bágyatság volt rajtam, ebídi kicsiny ételemet is

nehezen emísztettem meg, az gyomrom megveszvín, minthogy az hús és kenyír ugyan ki fordúl az szájambúl. Délután valami lisztbűl gyúrt pogácsa forma tísztát kötött felesígem az gyomromra, az tegnap előtti orvosság után sem ma, sem tegnap nem lehete székem, noha hogy megindítsam, juhtejbűl csinált édes sajtnak az savojábúl egy fincsányi italt ittam meg gyomromnak nyughatatlanságára, mindazáltal a kötís után jobban voltam, az érvágás után recreatiót keresvín, mindinkább partialisokat revideáltam, és az supplikatiókra adtam választ. Napestig híves idő volt, essö is esett egynehány ízben, de nem tartós volt.

JULIUS.

1. Csötörtök. Ma úgy tetszik könnyebben voltam, az elmúlt éczaka eleget aluván, és hasonló kötís alatt hálván, az minemüt elsőbben tett volt felesígem az gyomromra, a ki a gyomromat melegítette. Ma ebíden ugyan asztalhoz is tétetvén magamat, de nem ehettem, az hús és kenyér is ugyan ki fordúlt az szájambúl. Érkezék L.-Fehérvárrúl Sándor Gáspár uramtúl Munkácsi János bejáróm levelekkel, kikben írja, még ma Fejérvárrúl az vele lívő hadakkal vissza fog indúlni, írván ratióit is, mire nízve kellett vissza fordúlni. Érkezék meg Obláczki János nevü élésmesterem is, ki még e télen expediáltatván Madács urammal, azolta nímely élesek és vásárlások dolgába fá-

radozott, és hol Oroscsikra, hol Nikápolyra expediáltatott Vidínbűl is Madács uramtúl, most is Nikápolybúl jött éléses hajókkal, az én számomra hozván valámely buzát. Ma nap estig esős idő volt.

2. Péntek. Sándor Gáspár uram a szerdár, és Mahmút Bék Ogli között eddig folytatott dolgai adván nekem is okot az gondolkozásra, nímely hiveimmel conferentiát tartottam, minthogy a Drinápolyban rendelt postámot is Sándor uram visszaküldötte, innen kivánván inkább az szerdár nélkül expediálnom, ma azért az elébbi levelek mellé újabb expeditiokhoz fogattam. Oblaczki János az hajók felől hozta hírihez kípest hopmesteremet két zászlóalja gyalogsággal az Dunához expediáltam, iratván a furkátás kapitánynak levelet is, de nagy ellenkező szél s esső is lívín, azon császár hajói Osztrovához nem penetrálhattanak. Volt audientiája Oblaczkinak is, két ízben járván Oros-Csikig, s Nikápolyig, az oda látott s hallott dolgokról tett relatiót. Tegnap újobban székem nem lívín, és ma is hasonló constipatiótúl fílvín reggel ma valamely baraczkvirág liktariumával éltem, ki is laxált, és a gyomromra tapasztalhatókípen érzettem könnyebbsígemet, mert az étel, s ital is jobb ízűn esett, de lábaimra, s kezeimre való erőtlensígem még is megvagyon.

3. Szombat. Érkezék meg Bohus Márton Fehírvárrúl Sándor uramnak az vele lívőkkel Fejérvárrúl való visszafordúlásának, és a török hadaknak is tegnap mindenestűl fogva való megindúlásoknak az hírivel, hozta vissza az zálognak küldött claenodiumot, és egyéb állapotokat is, nem látván szüksígesnek elzálogosítani. Valamely élést is percipiáltattam az Dunán feljövő császár hajóibúl. Küldöttem hidast is az

Morovára a Sándor uram, és vele lívők által költöztetésíre. Az ujabb levelek iratásában is végett érvén, az lengyel postát estve expediáltam Jagodina felé, négy lovast is rendelvín kisírísire Jagodináig. Az gyomromra jobban voltam, mert ebídet s vacsorát is öttem, de lábaimra, s kezeimbe való erőtlenség nagy mértékben meg vagyon, az sebe sem gyógyúlván be az lábomnak, csak egy lépíst sem mehetek magam erejível. Essős idő volt.

4. Vasárnap. Bai András bejáromat credentionalis levelem mellett küldöttem a palánki passához, minthogy a Dunán túl feles lovas megegyezvín vele, és a Dunán is feles gyalogságot küldvín melléje Csáffer passa, meg parancsoltatott, hogy azon hadakkal Bokcsa s Karansebes felé az ellenségnek distractiót csináljon, adtam ez iránt neki instructiót, hogy ezen expeditiónak kimenetelírűl nekem bizonyos hírt hozzon. Érkezék meg Sándor Gáspár uram is az vele rendelt hadakkal, tett relatiót Csáffer passa és Mahmút Bék Oglival lett szavairúl, lívín ezer forintig discretioval Mahmut Bék Ogli, kit is Sándor uram kezihez vett, nem vívín sem zálogot, sem peniglen levelet azon pínzre. Mahmút Bék Oglival való beszídi penig Sándor uramnak ezekrűl voltanak, az mint ő kegyelme referálja: Elsőbben is tött ő kegyelme kérdíst, mit remínl az békesség felől, ha ez idén líszen-e, a vagy hadakozás lészen inkább nagyubb mértékben, mint volt eddig is? Kire Mahmút Bék Ogli: az békességrűl ez idén gondolkozni sem kell, mert a nem lészen. Tudakozódott továbbá ő kegyelme, s mondotta: minthogy olyan hír kezdett volt folyni tavaly is, hogy az Porta az ifiú Apafi Mihályt confirmálta volna az erdélyi fejedelemségben, engemet

negligálván, azért arrúl mit tud mondani? Arra azt felelte, hogy nem igaz, mert nem hogy ilyen ember iránt, de csak egy közönsíges ember, az kinek valamely dologban a Porta hitit, s athnaméját adja, megszokta tartani, mennyivel ebben inkább megtartja, és a kinek az császár athnaméval az fejedelemséget adja, attúl azt senki el nem veheti, azért ifiú Apaffi is, valameddig én élek, erdélyi fejedelem nem lehet. Hozta elő azt is Mahmút Bék Ogli, hogy tavaly volt nímely tatár tiszteknek olyan szavok, midőn ő mondotta volna, nem ártana az én hadaimbúl is magokkal vagy öt százat elvinni, hogy nem szüksíges, mert azoknak nemzetsígek lívín az föld, a kinek rablására indúlnak, hírt adnának, és haszontalan járnának, s fáradnának. Hozta elő azt is Sándor uram neki: hogy ha Isten ő szent felsíge igaz itéletibűl még is tovább való bujdosással látogatna meg, ő hozzá kivánnék folyamodni, mint megismert jó akarómhoz, és a kinek barátságához minden passák barátsága felett bizhatom; melyben is igérte jó akaratját, hogy tehetsége szerint mindenekben hozzám segítsíggel kiván lenni, minthogy az dévánkozások alkalmatosságával is mindenkor az én dolgaimat segíti; szánakozott is eliggé állapotomon, minthogy ő is volt hazáján kívül bujdosó, tudja mit teszen a bujdosás, és olyba tartja az én szenvedésimet, mintha maga szenvedné. Kérdette azt is tűle Sándor uram, hogy ha az tatárokkal vagyon ezen mostan expediálandó hadaknak olyan correspondentiájok, hogy a tatárok Erdélyen által jűvín valamely conjunctiójok lenne, vagy az ellensígnek distractiót csináljon? Arra azt felelte, semmi nincsen. Ezen relatio tétele után Sándor Gáspár uramnak irattam egy hosszas levelet Csáffer passának cum aliqua

compassione az császár hadaival Tömösvárra elnem mehetett lovas hadaim dolgában, irtam az passa kapucsilár thihájának is, mint régi ismerősemnek, írtam a tömösvári Topály Huszain passának, és ugyan Mahmút Bék Oglinak is Gyulán lívő embereim, és ugyan Gyulán, s Tömösvárott lívő rabjaim dolga végett tömösvári passának, hogy küldje el Mahmút Bék Oglinak, hogy hozza el őket. Aert változtatni kimentem volt a mezőre, szép idő lívín.

5. Hétfő. Az tegnapi aer változtatás után mintegy újúlását látván bágyatságomnak, újobban reggeli kőnyörgis után az hívesen kimentem magamat mulatni, egyszersmind vetéseimet is, az hol vadnak, revideálván; minekelőtte penig kimentem,felgyüjtettem minden rendbeli tiszteimet, úgy az itt való kadiát, és az itt lakos töröknek az eleít is, elő hivatván az nem igen régen megöletetett ráczoknak cseledjit, felesígeit s egyéb velek jött sérelmes feleket, és ugyanazokkal együtt jött két hersovai törököt, törvényesen revideáltatván azért ezen dolgot, sokáig való revisio, és ezen dologban pro et contra való disputálás után contentáltattam pínzűl az sérelmes feleket, az meg gratiaztatott és azon gyilkosságban leleczett szemílyek az kinek mi rízsek jutott azon praedábűl, elő adván, egy Sámuel Deák nevű legint penig, a ki ezen gyílkosságban nagyubb eszköz és főbb gyilkos, és a megöletett kereskedő ráczoknak sógora is volt, az törvény meg sentencziázta lófarkon való hurczoltatásra, és kerekbe törísre itélte, kinek is deliberatiójának előmbe való produkálása után megizentetett, kiszüljön az halálhoz, mert holnap megkell halni. Megérkezék Bai András bejáróm is Palánkrúl, meghozván hírít, hogy az ott való passa az vele elment hadakkal,

kikkel magát conjungálta, megfordúlt, két hódolatlan falut vervín fel, az mint feltette, és a l.-fejérvári szerdártúl is volt parancsolatja, az árvízek miatt Karansebes felé nem penetrálhatott, az mely lovas hadak penig Pancsova felől a pusztán mentenek volt hozzá, azokat Rámnál költözteti által, az minthogy azon agákban nímelyek az hadaktúl előre ide bejüvín, minthogy Csaffer passának egyik Gumli agája, másik Deli passája, szolgálatjára közel lívő tisztei lívín, az urok tekintetiért szállást adattam, és gazdálkodtattam is nekik. Szép idő volt.

6. **Kedd.** Nímely híveim, és lovas tiszteim instantiájára az büntetísnek módjában kegyelmességemet kivánván Sámuel Deákhoz mutatnom, az lófarkon való hurczoltatást megengedvén, reggeli könyörgís után feles és mindenféle rendek concursusában ment véghez Sámuel deák executiója, publice vétetvín feje, és azután teste kerekre vettetvín mások rettentísire, és estig ott tartatván. Volt andientiája az tegnap ide jőtt agáknak, kiknek is kalauzt adatván, az Morván által költöztetni parancsoltam, utánnok érkezvén azomba az több török lovas hadak is, az Mlávának árja miatt által nem jöhetvín, oda is hajót vitetni parancsoltam. Volt audientiája az hersovai bék két embereinek, és az sérelmes feleknek, kiknek is kezekhez adatván az hersovai béknek szóló választ, az igazság kiszolgáltatásárúl is előttök valamely szót tívín, azokat is cum contento bocsátottam el, dispositiót tívín Jeni-Palánkig való kisírtetísekrűl. Csáffer passának és a l.-fejérvári hambárok felett való tisztnek szóló leveleket is expediáltam. Ma egy kevéssé erőmnek megfordulását kezdettem érzeni. Szép idő volt.

7. **Szerda.** Az mennyiben tegnap jobban voltam, ma újobban változást érzettem, mert újobban az lábomnak, a kinek a sebe sem gyógyúlt be, az térde felé feljövő erekben fájdalmas alteratiót experiáltam, az nyakamba és fejembe is érezvín valamely nehézsíget, de estve felé ugyan nagy fájdalmat és nyilalást tapasztaltam, az gyomromnak is volt alteratiója, de szenvedhetőkípen, kire nézve vacsorát sem öttem. Az éjjel essö esvín, ma mind beborúlt idő volt.

8. **Csötörtök.** Tegnapi nyakam és fejem alteratiója valamennyire csendesedett, de egíszen el nem múlt, ki miatt ágyban fekvíssel töltöttem időmet. Estve felé érkezék egy Megyeri Zsigmond nevű szolgám Vidínbűl, kit Madács uram hagyott volt ottan, hogy Szabó András lovászmesterem érkezését ottan várja, hozta azért Szabó András Vidínbe való érkezísinek hírit és levelit, megküldvín általa Szabó András az moldovai és havasalföldi vajdák leveleit, és ugyan Lengyelországbúl érkezett leveleket is, kiket az francziai király ő felsíge az lengyel udvarba lakó oratora küldött, tudósítván Lengyeloroszágbúl a tatár Hámhoz jött követrűl is, kivel maga is szembe volt. Változó idő volt.

9. **Péntek.** Fileki Mátyás bejárómat küldvín tegnap az palánki passához, valamely Veteraninak és az karansebesi commendansnak szólló leveleknek expeditióját is recommendálván, mely leveleket felesígem és Sándor Gáspár uram neve alatt irattam, az minapi Bai Andrásék hozta levelekre való replica formában. Hozta meg hírit ma Fileki Antoninak három regimentel Bokcsához való érkezísinek és a török hadaknak, kik Tömösvár felé mentek, az Tömösön Zelyin nevű falunál által való költözíseknek és Tömös-

várra bíkível való elmeneteleknek. Érkezének leveleim Landor-Fejérvárrúl is, kikben írják az fővezérnek útba való lítit, és hogy Boszna felől operatióhoz fogott, az ellenség Gradiska-bánya s Luka felé kezdvín el az operatiót. Jött levelem az palánki passátúl is, kikben írja, hogy az leveleket elküldötte, kiknek duplicatáját osztrovai szigetbül is paraszt emberek által expediáltam. Változó szeles idő volt.

10. Szombat. Jött valamely nikápolyi török egy buzával rakott hajóval az osztrovai révhez, maga is előmbe jüvín, izente hogy megparancsoltatott neki Nikápolyban, az én szüksígemre itt adja ki az buzát. Igazításra való dolog lívín, azért ezen élés dolgában levelet iratván az l.-fejérvári szerdárnak, ezen törököt Fileki Mátyás bejárómmal felküldöttem, az éléses hajót penig Osztrovánál subsistálni parancsoltam, complanálván élésmesteremnek, hogy ad complanationem restantiae, a kit az császár fermánya mellett nekem az császár tisztei tartozhatnának, vegyík ki azon éléses hajókbúl s hozzák be. Voltak valamely törvényes revisiók is hopmesterem praesidensége alatt. Noha együtt ebídeltem s vacsoráltam becsületes híveimmel, de az kezeimbe, karjaimba, lábaimban s egyéb tagjaimba való erőtlenséget érzettem, olykor a kezeimbe való zsibbadtság oly mértékben van, hogy lassan szoríthatok, és segítség nélkül többire egy lépésnyit sem mehetek. Ma híves és szeles idő vala, úgy hogy az ember az mentét is elszenvedhette.

11. Vasárnap. Jeni-Palánkra Szamárosi és Bai László hadnagyomat küldvín az ott való passához valamely dolog végett, azok is megtértenek, levelet hozván tűle, valamely próbát és azzal együtt az én hadaimnak expeditióját is insinuálván. Estve felé érke-

zinek egy jó sereggel az havasalföldi vajda emberei, kiknek előljárójok ugyan egy török Bulyuk passája az vajdának, egy tatár Imrize is lívín velek, kik is egyníhány száz marhát hajtanak Fejérvárra az ott való praesidium szüksígire. Én ma is napestig fen voltam, hasonló erőtlenséggel mint tegnap, az nyakam fájdalma és fejem erőtlensíge sem múlván még el. Szép nyári idő volt.

12. **Hétfő.** Tiszteim között voltanak valamely igazitásim, azután elsőbb renden lívő híveimmel volt az fenforgó dolgokrúl conferentiám, azután megmarasztván s magamat is valamennyire jobban érezvín, kedvekért sokáig asztalnál fen voltam. Sokaknak javallásokra valamely collocán nevű fűnek az gyökerit erőssen megfőzetvín. annak az gőzivel párgoltattam lábaimat. Változó essős idő volt.

13. **Kedd.** Érkezék az galambvári bék embere Fejérvárrúl, requirálván egyníhány lovas kísírőkrűl hogy Galambváráig kisértessem, tettem arrúl is rendelíst. Megérkezék Fileki Mátyás bejáróm is Fejérvárrúl az felment hajós törökkel együtt, véget érvén azért az élés dolgában az fejérvári török tisztekkel, töttem én is dispositiót, hogy holnap élésmestereim az én számomra való élést kivévín, ide beszállítsák, izente az szerdár Fileki által, hogy az fővezér már Zofiában érkezett, és ott is nem mulat, hanem siet jűni Fejérvárhoz, de előtte fog egyníhány nappal érkezni az fő jancsár aga. Az nyakam s fejem fájdalmátúl már megszabadúltam, az mint tegnap, úgy ma is azon gyükérbűl felől az lábaimat párgoltattam, de egyéb tagaimba, úgy az lábaimba is még lassú láttatját érzem erőmnek. Essős idő volt.

14. **Szereda.** Dispositióm szerint tiszteim az Du-

nárúl az élést beszállították. Küldöttem fel újobban Erdélyi János nevű tisztartómat Fejérvárra mesteremberekkel és egyéb requisitumokkal az fejérvári házam építísire valókkal. Ma is valamely törvényes revisiót folytattam. Az lábaimra is, úgy tetszik, jobban érzettem magamat. Változó állhatatlan idő volt.

15. Csötörtök. Nímely embereknek persvasiójára, az kik hasznát érzették, annak az collocán fübűl csinált förödőnek, még az éczaka megfőzetvín, ma idején reggel hat óra tájban beültem az förödőkben, és elein egy óráig förödvín benne, annak utánna penig három fertály óráig, az utolsó fördíst penig más fél óránál is tovább protrahálván, kilenszer fördöttem meg, utóljára melegebb fördőben is förödvín, nagy bágyadtságomat érzettem, s az orrom vére is megindúlt, kivel is fejem nehézsíginek csendességét érzettem, ezen fördís estvéli tiz óra tájban terminálódott, ebídet jó izűen ehettem déltájban, estve penig nádmízet fahéjas boros kenyérrel éltem csak. Rút hideg szeles idő volt napestig.

16. Péntek. Felvervín ágyambúl magamat, nímelyeknek javallására az fördís után szoktatni kivánván az ereket s inakat, nagy erővel egyik házbúl a másikba, és a házba is segitsíggel és pálczával az járásban erőltettem magamat, melyet fájdalommal és nehézséggel vittem véghez, és mind a két lábaim bokáiban estvére kelve nagy daganatot, egyikbe penig nagy fájdalmat s tüzessíget is experiáltam, kit is éczakára az borbíllyal valamely orvossággal beköttettem az daganatnak és tüzességnek eloszlásáért. Érkezínek Galambvárrúl katonáim, kik is hozák hírit az dunai classissal Ali passa oda való érkezísinek, az gállyái és furkátái penig az Pék torkában vannak. Az napokban forgó törvényes revisiónak Pogány Zsigmond

felesíge dolgába vége szakadott, inhonesta personának itílvín az törvény, úgy az itt való praedikátor s kántor is, ha ecclesiát nem követ, excommunicálásra míltó szemílynek itíltík; mind az secularis, mind az egyházi szemílyektűl ezen dolog előttem is repraesentáltatván, az feljebb írt rendeknek deliberatiójokat én is confirmáltam, insinuáltatván Pogány Zsigmondnak is, hogy ha magát az törvények deliberatiójához nem tartja az felesíge iránt, magam prostitutiójának és az törvínynek sérelmivel neki kedvezni nem kivánok. Rút szeles idő volt.

17. Szombat. Lábaimba való alteratióm az mennyiben az orvosságnak alkalmatosságával, a lábom bokájában való daganat és tüzesség csendesedett és apadott, más felől az éjjel az bal lábomnak térde alatt való vastag inban, és azon felűl való tomporám hajlásiban az fájdalom és nehézsíg szaporodott, úgy hogy ma, midőn fel akartam kelni, lábam mozdítása is fájdalommal esett oly erőtlensíggel, hogy egy helyrűl a másikra is nehezen mozdíthattam meg azon lábomat, azonnal nyilallott mind térdem alatt, mind felűl, kin is nem kevéssé conturbáltam magamat, mindazáltal az fekvís és heverís miatt fílvín nagyobb nyavalyától, erőt vívín magamon, felöltöztem, és székbe títetvín magamat, asztalomhoz kihozattam magamat, becsületes híveimmel együtt evén ebídet. Az sok egyvelges piaczi hírekhez kípest, járúlván az is hozzá, hogy az l.-fejérvári residensem nehéz fekvő beteg, és ottan hivataljához nem láthat, az szerdárnak, thihájának, kapucsilár thihájának és jancsár agának szólló levelekkel és az mellett bizonyos instructióval expediáltam Fileki Mátyás bejárómat az ottan való residensígre Szent-Andrási János helyett, hogy az ottan

folyó hírekrűl s dolgokrúl levele által circumstantialiter tudósítson. Valamely Dunán feljövő hajóknak is lívín híre előttem, küldöttem ki az komornyíkomat az Dunára, hogy az hajókon, az mit konyhám szüksígire tanál, vegyen pínzen.

18. **Vasárnap.** Jó reggel érkezék Horvát Ferencz uram, hozván egyníhány ezer forintokbúl álló költsíget is, kit az Drinápolyban extrahált fermán mellett Oros-Csikon vett fel az ottan adótszedő török tiszttűl. Estve felé újobban hozzá fogtam az fördíshöz, és három óráig förödtem, ki miatt az bal czombomba és tomporámba kiterjedett fájdalom és nehézsíg csendesedett, és az lábom bokájában való daganatot is igen megapasztotta, hanem az lábomnak nagyobbik újjában, és a jobb kezem fejiben érzettem újjabb fájdalmat és nehézsíget. Érkezék egy csomó levél is Fejérvárrúl, kik is az vezér mellett lívő residensem és postamesterem Pápai Gáspár tudósításai, kiket is az fejérvári szerdár agája hozott. Írják, hogy az vezérrel együtt tatár Pazar-Csikig érkeztenek, és negyed napra az vezérnek Zofiához kell szállani. Az mely posztókrúl s egyéb alkalmatosságokrúl az vezér hadaim s magam szüksígire rendelíst tött, azoknak nagyubb részit kezekhez vettík. Jött ezen alkalmatossággal az franczia úr tudósítása is velem való szembelítele insinuálásárúl. Szép tiszta idő volt.

19. **Hétfő.** Reggel újobban három óráig förödtem, délután penig hintón az aratóimhoz sétálni kimentem, mely járkálással, az rázódással derekamban és vesémben alteratiót érzettem, az jobb kezem feje is jobban megtüzesedett és az szoros kádba való fördise vagy az nyavalya változása s az fördő effectusa causálta, de mindkét térdembe s térdem alatt való inak-

ban fájdalmakat érzettem, az bal lábom is, az mint magátúl kisebesedett, flastromot tétettem. Volt audientiája Ali passa Duna kapitánya sziliktárjának, ki felől is Horvát Ferencz uram által izent, hogy Jagodináig kísírtessem. Szép idő volt.

20. **Kedd.** Ali passa sziliktárja és szolgája alá is lovat adattam, és egy törökül tudó zászlótartómat Török Ferenczet egyníhány lovas comitivával melléje rendelvín expediáltam a császár útjára a vezér eliben, oly dispositióval, hogy a hol posta lovat kaphat, az én lovamat vissza hozzák. Sándor uramnak recommendálván, hogy replicáljon a vezér mellett lívő residensimnek tegnap előtt érkezett levelekre. Ma reggel újobban förödtem két óráig, ki után is az lábomon lévő sebecske annyira szivódott, hogy az flastrom alatt is össze forradott s beállott. Az jobb kezem fejiben való tüzesség s daganat is megcsendesedett s egíszen megfordúlt, de az jobb lábom az térdiben úgy tetszik megnehezedett, az gyomromra is úgy tetszik, jobban érzem magamat. Rekkenő idő volt.

21. **Szerda.** Az éjjel is nyughatatlan éczakám volt és újobban állapotomnak s constitutiómnak változását kelletik experiálnom, mert az mennyiben az bal lábomnak s jobb kezemnek alteratióitúl kezdettem szabadúlni egy felől, más felől a jobb lábom térde igen megdagadván, és az bal kezemnek a könyökitűl fogvást a feje s az újjai is igen elnehezedtek, úgy hogy valamit ha fogok, vagy karomat felemelem, fájdalommal s nehézséggel megyen véghez, mely rendkivűl való változásin constitutiómnak s nyavalyámnak sokat törődvín s búsúlván, hogy ennyíre talán irritálta a nyavalyát bennem, s nem curálta a fördís, nímelyeknek tetszísit vettem újobban, és a lábaimnak inait

és ereit, s az térdemet párgoltattam s izzasztattam, ebídre penig erőt vivín többire magamon, ebídet becsületes híveimmel öttem, ebíd után penig komornyíkom és költsígemre vigyázó szolgáim között órákig tartó dispositióim voltanak, az mostan Horvát Ferencz uram által hozott pinzt, mint és kiknek osszák, s micsoda szüksígekre fordítsák. Híves szeles és komor idő volt.

22. Csötörtök. Az estvéli párgolgatás után és ma reggel is hasonlókípen fájlaltatván lábomat, úgy tetszik valamely könnyebbsíget érzettem, az bal kezemen is az micsoda formában kezdettem volt nehézsígit érzeni, az is csendesedett és megfordúlt. Ebídet s vacsorát híveimmel együtt öttem. Érkezék meg Fileki Mátyás bejáróm L.-Fejérvárrúl, az oda való hírekrűl hozván informatiót. Érkezett egy Komáromi nevű zászlótartóm is Péterváradjárúl, ott raboskodván egynihány holnapoktúl fogvást, bizonyos sarczot vetvín neki az ott való ráczok. más kurucz rab maradott oda érette kezesnek. Változó híves és essős idő volt.

23. Péntek. Jó reggelre újobban förödőt csináltatván magamnak ugyan azon fűvekbűl és gyükerekbűl, minthogy melegebb volt, mint eddig, sokáig benne nem ülhettem, estig osztán csak pausáltam, megint annyiban változását kezdem experiálni magam dolgának, hogy az mennyibe a bal kezem fejíbűl az fájdalom kimenni láttatott is, megint az éjjel ugyan azon kezemen lívő kisebbik újomba szállott nagyubb nehézsíg. Expediáltam Bai András bejárómat Fejérvárra az mostan oda érkezett Miszirli Ogli nevű három boncsokos vezérnek szólló levelemmel, és ugyan Oszman aga nevű jancsár tisztnek (ki is váradi jancsár aga volt, mikor a várat feladták a törökök, úgy más

egy Zemberekcsi aga nevű jancsár tisztnek, ki is az három négy esztendő alatt nisi jancsár aga vala s akkor is, mikor Drinápolyba mentem volt az török császárhoz) szólló credentionalis levelekkel, mind az háromnak szóval is izenvín bizonyos dolgok végett, küldöttem más dolgokbúl álló instructióval is, és hogy ugyan ott continuuskodjék egyníhány napokig. Az Péterváradjárúl jött zászlótartót Komáromit is vissza küldöttem. Petróczi István uramnak parancsolván, hogy az oda való német commendánsnak és rácz kapitánynak írjon, ezen zászlótartó s több ottan raboskodó kuruczok szabadítások iránt lett resolutiómrúl. Szép idő volt."

24. Szombat. Érkezék Lengyel János nevű szolgám Zofia felől, hozván leveleket Fejérvárrúl is, minthogy a császár útján arra esett útja, és ugyan Kornáritúl is hozott valamely olasz leveleket, ezen informatiókban jöve hírem az Tömösvárra és Gyulára ment török hadak dolga mi formában való kimenetelírűl, minthogy nékem egy palotásom hozta meg Tömösvárrúl a leveleket, naplással és gyalog jüvín mind Tömösvárra, Gyulára bevivín a fizetíst, s élést az törökök, de az gyalogságnak az Marostúl való visszajövetelível Tömösvárhoz, az lovas hadaknak penig az ellensígtűl Gyulára való elszórításával. Reggelre kelve ujobban förödőt csináltatván magamnak, az kezem kis újjában való fájdalom is kiállott, de az fördís után megint az jobb lábomnak a bokája körűl mintegy két újnyi helyen ujabb alteratiót kezdtem érzeni. Ma az caniculai időhöz kípest rendkivűl való híves, és szeles idő volt napestig.

25. Vasárnap. Az hosszas fördís után már pausálni kivánván, és experiálni, hasznomra vagy ká-

romra volt e ezen fördisben az cura, még is ma ujabb változást tapasztaltam az bal kezemnek már nem a fejíben, nem is az karomba, hanem azon kezemnek a vállába a könyökömig érzek oly alteratiot, hogy ha mozdítom is, azonnal nyilallik, máskínt gyomromra nízve ebédet ma jól ehettem, hanem az ugorka ételtűl érzettem valamely gyenge nehézsíget, ki miatt vacsorát sem öttem. Érkezék meg estve felé Jenei Sámuel nevű szolgám Havasalföldibűl, s Moldovábúl az két országbeli vajdák leveleivel, és ugyan Moldovában lívő residensem Székely Zsigmond informatióival, hozván informatót az egyéb reá bizattatott dolgokban is. Az tegnapi lábomba érzett alteratió elmúlt, úgy az térdiben való daganat is, az vállamba lívő alteratiómba penig az mai időt ís okozhatom, mert változó igen szeles és híves idő vala nem az caniculához való.

26. Hétfű. Aert kivánván változtatni, hintócskára tétetvín magamat, ki mentem az aratóimhoz, continuáltatván az aratást már egyníhány naptúl fogva itt az poserolczai határon, gyenge erőmet is próbálgatván, de még egy nyomot sem mehetek, lábomra ugyan állhattam, egyébiránt való tagaimba is jobb erőt érzek, az vállamba lívő nehézség is csendesedett. Az elmúlt éjjel előálomkor érkezínek Jeni-Palánkrúl levelek, kiknek egyike az ott való passáé, insinuálván további való kíszsígit is az én dolgaimba, az mely csomó levelet küldött penig, az felesígemnek szóló fasciculus, kit Veterani general, kit a mellette lívő adjutant irt válaszúl neki azon minap írt leveleíre felesígemnek. Igen szep nyári idő volt.

27. Kedd. Érkezínek újabb informatióim az fejérvári occurrentiákrúl Bai András bejárómtúl, kikre nízve szüksiges dolgaim véghez vitele, és valamely

vásárlások dolga végett is expediáltam Boczkó János komornyíkomat Fejérvárra, Madács Péter uram is ma menvín Fejérvárra, maga dolga végett kéreczvín el tűlem. Azomba a mely tengeri gályáknak híre vagyon, hogy jűnek az Dunán, azok is ma érkezínek az osztrovai révhez egynehány furkátákkal.

28. **Szerda**. Ma délig sok aprólékos igazgatásím voltak. Délután érkezínek valamely német levelek Palánkrúl, kiket is az Cserveno-Czerkói keníznek adott kezibe maga Antoni, hozzájok kötelezvín az paraszt embert, hogy az török előtt az leveleket ne mutassa, és itt se másnak, hanem csak Pétróczi István uramnak, Bokcsárúl expediálván ezen paraszt embert Antoni, ki mellett noha a jeni-palánki passa is irt, hogy nekem hozna leveleket, azért a végre ott nem is tartóztatta, mindazáltal ott a paraszt ember más praetextussal élt, valamely gyermek szabaditását tívín fel praetextusúl; ezen paraszt ember a mikor ide jött, vittík Sándor Gáspár uram úgymint tisztíhez kípest is udvari kapitányom szállására, de ott kitudását az házbúl először kivánván az embereknek, elsőben is azt kérdezte, ha ő volna e Petróczi generál, kire Sándor uram, hogy nem ő volna, arra azt felelelte, hogy neki azt parancsolta volna Antoni, hogy annak adja a leveleket, küldötte azért az én híremmel Petróczi uram szállására, az hol is megadván a leveleket, egy kis idő múlva jöttek előmbe Petróczi és Sándor Gáspár uraimék, producálván az leveleket, Veteráni neve alatt költ levelek lívín mind kettőnek szólló, azonkivűl Antoni Petróczi uramnak szóló levele, úgy az Petróczi uram felesíge levelei ugyan ő kegyelminek szóló. Ezen levelek pártolásra, s árúltatásra disponáló levelei az németeknek, mikí-

pen tudniillik Antonival egyet értvín, ki mellett is feles hadak vadnak Bokcsánál, arrúl való hit levele menvín kezihez Petróczi uramnak, mennyid magával kész által is jűni, és ha a nímet császárnak ilyen szolgálatot tészen, maga mellé vívín ezen dologban Sándor Gáspárt is, ő felsíginek valamit e világon gondolhat, minden kegyelmességet remínlheti, ezt írja Veterani is, ki lívín már adva Veteraninak az ő felsíge gratiája is; Antoni pedig maga levelíben hozzá tévén azt is, hogy Bécsbűl jüvín, maga beszílt ő felsige én felőlem és Petróczi István uram felől, ezen dolog után maga felkísíri Bécsbe ő felsígihez Petróczi uramot, azt persvadeálván Petróczi uramnak levelíben, úgy kellene ezen dologban igyekezni mind két rínszrűl, hogy nem csak a hadak állanának el tülem, hanem hogy magamat is elevenen vihessenek el, vagy itt temethessenek el. Ezen említett levelekre én töttem ilyen választ Antoninak, hogy az postája azon leveleivel szerencsésen ide jött, adom tudtára szemilyemhez való jó affectiójokat, s intentiójokat köszönöm, ezzel concludálván a leveleket, és az árultatásra jött paraszt embereket is meg ajándékozván, visszabocsátván, felesígem is ezen alkamatossággal minap jött Veterani, és adjutantja leveleire választ tívín, kiket nála lívő valamely költsíge, és vásárlások felől irt, írtam én is az palánki passának, hugy azon levelekkel menő paraszt embereket bocsássa vissza Antonihoz. Rekkenő idő volt.

29. Csötörtök. Feles lovasokkal hintóra ülvín, mentem az Dunához, a hol a tengeri lapátos gályák és furkáták voltak, az hol is megállapodván, jöttek ki előmben az gályák és furkáták kapitányi egyníhányan, kikkel beszílgetvín, az beszídközben ezen

tisztek tisztességet kivánván tenni, mind a gályákrúl, furkátákrúl taraczkokbúl lövíst töttenek, ezek után divertáltam az magam hajóihoz is, és ottan nímely dispositiókat tévén, az után bejöttem. Az mi kevés búza s árpa vetísim voltak, azoknak aratásába ma véget érvín, az aratokat estve megvendígeltettem, és úgy oszlottak el magok falujiban. Estve felé érkezék meg Szabó András lovász mesterem, kit ez előtt egyníhány holnappal küldöttem való Moldovába, és havasalföldiben.

30. Péntek. Érkezék meg Fejérvárrúl Madács Péter uram az ottan forgó hírekkel, vele együtt jütt egy Pap Miklós nevű palotásom is, ki Tömösvárrúl jött levelekkel, tött Madács uram relatiót, hogy az szerdár convincálódván, és Szent-Andrási János szolgámat, ki mellette residenskedik, maga eleiben hivatván, fakadott ilyen szokra, és ajánlásokra, nagy esküvíssel fogadván: nem ártani, hanem szolgálni kiván a vezér előtt, és maga alatt vágná akkor az fát, a mikor azzal vádolna, hogy a török hadakkal el nem küldötte hadaimat, holott akkor veszen inkább alkalmatosságot, ha a fővezér kérdezni fogja, hogy meg mondja, ez előtt való vezérek velek nem gondoltak, gongyokat sem viseltík az én hadaimnak, a ki miatt oszlottak is, s azért nem küldötte el most is az én hadaimat, hogy rongyosok, mezitelenek és a szolgálatra alkalmatlanok voltanak, sem ő, sem én nem adhatván nekiek, ha elküldötte volna őket, ezek is oda maradtak, avagy még kárt is tehettek volna. Petróczi István uram audientiát kírvín, producála újobban egy levelet, kít a sogora Pekry Lőrincz ír, mely is nem egyébbűl áll, hanem az ő kegyelme elmenetelínek módjárúl, rendírűl, és hogy Bécsben ma-

ga mégyen fel az ő felsíge jó formában extrahálandó gratiónalis leveliért, mely levél producálása mellett expectorálta magát Petróczi uram nímely dolgokba, hogy ily mértékben Nemessányi Bálintra semmit nem bizott annál többet, a kire engedelme volt tűlem. Az vállambúl való fájdalom ki állott. Rekkenő idő volt.

31. Szombat. Az l.-fejérvári szerdár szavait consideratiora vivín, és arrúl nímely híveimmel conferentiát is tartván, járülván az is hozzá, hogy a tatár Hám jüvetelinek híre (mind Szabó András által, mind az költöztetísekre a Dunán alá bocsátott 20 hidasok alkalmatosságával, kik is ma mentek el Osztrovánál) confirmáltatván, determináltam magamba, hogy Sándor uramot felküldjem a szerdárhoz pro manutenenda illius confidentia, valamely kedveskedísekkel is iratván egy szép levelet a szerdárnak, és az ott való jancsár agának is. Ezen munkáim között érkezék meg Hajvász nevü postám a vezér táborárúl feles levelekkel, kihez kípest Sándor uram expeditiója is reggelre haladott. Rekkenö idő volt.

AUGUSTUS.

1. Vasárnap. Noha az estveli vacsora ételem után a gyomromnak nehézsígit nem érzettem, de reggelre kelve experiáltam ártalmát, mintegy nagyubb nehézsíget s bágyattságot. Sándor uramnak lívín ujobban audientiája előtte való útjára nízve, instructiója az

portárúl jött levelekbűl mégis szaporitatott nimely dolgokban, és tegnapi intentióm szerint expediáltatott is. Rekkenő idő volt.

2. **Hetfő.** Az mely tengeri hajók és furkáták itt Osztrovához közel voltak, azok Fejérvár felé felmentek, déltájban penig érkezett 15 furkátákkal Ali passa Duna kapitánya is, a több sajkákat s furkátákat a császár éléses hajóival hagyta, kik többre száznál extendáltatnak. Az elmúlt éjjel nyughatatlan éczakám volt a bal lábom alteratiója miatt, de ma Istennek hála, jobban voltam, és dolgaimhoz láthattam. Szeles de meleg idő volt.

3. **Kedd.** Noha az éjjel semmi nehézsiget, alteratiót tagaimba nem érzettem, de álom szemeimre nem jött, kire nízve mintegy bágyattságot érzettem. Sándor uram penig megjűvín, minthogy az vezér eliben akarom expediálni, az expeditiók s levelek iratásához hozzá fogattam, s azokkal töltöttem ebidig az időt, délután penig egyéb leveleimet hántam, készítvén elmímet a vezérrel, tatár Chámmal, és az vezér mellett lívő franeziákkal folytatandó dolgokra. Estve érkezék meg az postamesterem Pápai Gáspár sokféle informatiókkal, Nisen hagyván a vezért, Paratyinon a janesár agát, és Jagodinán az én portékás szekereimet, kiken az én holmi vásárlásim, és a vezér riszírűl hadaim szüksígíre adott alkalmatosságok vadnak. Én penig még is csak egyformában érzem magamat. Nap estig meleg idő volt.

4. **Szereda.** Érkezék Sándor uram levele, kikkel is küldött két horvátot, kik is Lippárúl szöktek az én hűsígemre, küldött egy katonát is, ki Tömösvárrúl jött együtt azon horvátokkal, insinuálván ő kegyelme, hogy a szerdár szívesen látta, és tegnap va-

lamely hírek után várakoztatta, ma fog onnan vissza indúlni, adja tudtomra azt is, hogy több dolgok között a szerdárnál instructiója szerint végzett arrúl is, hogy az én katonáimba egy jó sereget a Száván által bocsásson a Száva s Dráva közé próbára, az onnan magát mutató német tábor hiríre nízve, ha valamely jó német nyelvet foghatnának, kivel a fő vezér Fejérvárhoz való érkezísivel én in comparealhatnék. Irja Sándor uram azt is, hogy az arnolt passa a vele elment hadakkal szerencsésen Pancsovához érkezett, és a Dunán való által költöződíshez hozzá is fogtak, vele jöttenek az két horvátok s katona is, és Váradi István bejáróm, ki ez ősztúl fogva resideált parancsolatombúl Gyulán pro correspondentia, de ő kegyelme maga mellett marasztotta, hogy a szerdárral szembe jutassa. Mind Tömösvárra, mind Gyulára szerencsésen bevittík az törökök az élést minden ellensíggel való harcz nélkül, bíkivel tértenek meg is. Az szerdárral lőtt végzísihez kípest azért Sándor uramnak töttem rendelíst valamely csatára rendelendő lovasoknak kíszitísekrűl. Az tegnap s ma concurrált hírekhez kípest hívemmel conferentiát tartottam. Már harmadszor pattant ki az lábomon való seb, daganatja és tüzessíge lívín. Szeles idő volt.

5. **Csötörtök.** Az csatára rendelt lovasokat 91 számára töltvín, és útjokra való élésekrűl rendelíst tívín, hívattam előmben az tisztekbe, és Szappanost is a kapitányt, szóval adván nekik instructiót, mint viseljík magokat, ebéd tájban őket expediáltam is. Volt audientiájok az itt lívő török tiszteknek is, kik látogatásomra jöttenek volt. Az lábom sebinek nagyubb folyását experiáltam és fájdalmát is. Híves szeles idő volt, nem a caniculához illendő.

6. Péntek. Reggel udvari s egyéb tiszteim között voltanak igazításim, szolgáim ruházása s hadaim élése iránt tívín dispositiót. Megérkezék Sándor Gáspár uram is Fejérvárrúl s vele együtt Váradi István bejáróm is, jött valamely pápista pap is, kit az arnolt passa (az ő rabja lívín) felesígem requisitiójára küldött ide két hétig való szolgálatra. Hozott választ Sándor uram irásban is a szerdártúl, aprobálván egyszersmind, hogy a vezér eliben expediáljam ő kegyelmit. Volt audientiája Váradinak is, tívín relatiót sok féle dolgokrúl, és némely újobban kuruczságra jűni akaró magyarok dolgában is hozott informatiót, hozta a tömösvári passa és ugyan Tömösvárott lakó Omer passa leveleit is, és a tömösvári Musztafa Alaj bék levelit, kik mind csak inkább az ő mellette való recommendatióbúl állanak. Híves idő volt.

7. Szombat. Sándor Gáspár uram expeditiója s instructiója végett s egyéb occurrentiák is interveniálván, jó reggel felgyűjtettem értelmessebb renden lívő híveimet, kikkel is sokáig beszílgetvín, délután osztán volt audientiája Sándor Gáspár uramnak, mind szóval mind irásba hosszas informatiót vívín délesti négy órakor 25 vagy 30-ad magával expediáltatott a fővezér és tatár Hám eleiben, kezihez adván ő kegyelminek a vezérnek, thihájának, jancsár agának, Reiz-Effendinek, Csauz passának, tefftedárnak szólló leveleket, iratván két credentionalis levelet is törökűl titulus nélkűl a kívántatható szüksígre. Irattam ő kegyelme által a kapithiháimnak, Hasszan agának, Lora uramnak, Skerlet uramnak is, kezibe adván Sándor uramnak az Veterani general és Antoni árultatásra kísztető leveleit is, kit ugyan ő kegyelmének és Sándor uramnak írtak vala e napokban, lívín instructiójában

is emlékezet felőle, hogy a hol kivántatni fog, producálhassa. Az lábom sebivel egyformában vagyok. Csendes meleg idő lívín, hintón kimentem vala sétálni.

8. Vasárnap. Sándor Gáspár uram Fejérvárrúl hozta hírekhez s dolgokhoz kípest, újabb leveleket iratván l.-fejérvári szerdárnak, arnolt passának, Mahmut bék Oglinak és ugyan Ali passának Duna kapitányának, adtam ezen törökül írott leveleket Madács Péter uram keziben, szóval is adván ő kegyelminek mind az levelek dolgában, mind egyéb dolgokban is instructiót, küldvín egy lovászmesteremet is vele, minthogy a török hadak már ottan megfelesedvín s alkalmas ezerekre telvín, hogy ottan valamely közönsiges lovakat vegyenek számomra. Csendes meleg idő volt.

9. Hétfő. Érkeztek hírmondók Fejérvárrúl a fő jancsár agának oda való érkezísinek hírivel s az én csatára küldött lovasimnak még szombaton a Száván való általmenetelinek az hírivel, jött egy horvát is hűsígemre, az ki a havasalföldi vajda hadai közül szökött el. Egyformában voltam ma is, idején reggel kimentem az hintómon sétálni. Szép idő volt.

10. Kedd. Jó reggel udvari tiszteimben a kik voltak, magam eleiben hivatván, Sándor Gáspár, és Madács Péter uraimékra bizott dolgokhoz kípest ő kegyelmeket is várhatván ma vissza, Fejérvárra való menetelemnek kiszűletirűl, és az itt maradók iránt való nímely dispositiomat kiadtam. Ebídhez ülvín azomba érkezék meg Sándor Gáspár uram együtt Bai Mihály urammal a Magyarországríszrűl való residensemmel, ott maradván a vezér mellett Orlai Miklós uram az Erdély ríszrűl való residensem a tolmácsesal Haszan agával együtt. Csak hamar ebíd után érkezék meg Szendi Mihály bejáróm, a kit a portá-

simmal küldtem volt a Száva s Dráva közé, Sándor uram azért relatiót tívín a vezérrel való discursusirúl, kit is Jagodinánál tanált, és azokrúl is: a mint a vezér tiháája és Skerlet uram által examináltatott nímely dolgokban a vezír parancsolatjábúl, mely kérdísekre való feletetit is ő kegyelmének irásban vívín be az említett ministerek az vezér elíben, s azután úgy lett szembe ő kegyelmível. Praesentálván Sándor uram a fő vezér és tihája leveleímre tett válasz tívő leveleket, summája a leveleknek is az: három nígy nap alatt Fejérvárhoz megyen, azt kivánják én is oda menjek akkora, s szóval is penig ugyan csak azt confirmálta a vezér, mondván: az tatár Hám hadai a Dunán való költözísínek híre lívín, jű az is a V. után, de minek előtte a tatár Chámmal szembe lenne is, én velem akar conferálni, és magátúl absolute el nem akar hagyni, mondotta azt is, mikor egésségemrűl curiosuskodott, s mondotta Sándor uram állapotomat, de igen gyengén, mint egy mosolyogva mondá ezen szókat: illik e úgymond a királynak ilyen időben betegeskedni, mikor az császárnak szolgálatot tenni, referálja Sándor uram, semmirűl most conferálni nem akar, csak de conflictu, s oly resolute megyen, hogy vagy nyerje az harczot, vagy meghaljon. Az francziák is, a midőn L. országi békesség felől akartak beszílleni, azt felelte: tudom az portának jót kivántok, de addig nem felelhetek, míg az némettel való harczon által nem esem, ha élek is a harcz után a tatár Chámmal ketten a békessígrűl nem conferálhatunk a több portai ministerekkel való conferentia nélkül. Ezekhez a dolgokhoz kípest azért én is mingyárt töttem dispositiót, hogy mind a Morvára egy hidasomat vigyík, mind penig Fejérvárra való

menetelemre szüksíges provisiót az Dunához szállítván, holnap előre megindítsák, és minthogy Sándor uram a vezértűl való eljövíse után az vezér tábora megindúlása után is nagy tábor porát látta, a ki a jagodinai híd felé jött Nis vagy Bánya felől, gondolhatván, hogy a tatárnak valamely rísze erre is nyomúl, hogy a mezőkön füvelő minden rendek, az én lovaim s marháim is hol legelnek, oda gyülekezzenek, és éjjel nappal strását tartsanak az excurrálható tatárokra nízve, arrúl dispositiót töttem. Az portások penig gyalog ellensígre akadván, és nímelyek közülök mind lovak, mind magok sebekbe is esvín, azon útjokba történet szerint állott gyalog ellensígre akadván, szándíkok szerint az elszánt helyre próbálni nem mehettek, vissza tértek kevés kárral, meghozván a hírit, hogy a Dunán túl Futaknál van az német tábor, Péter-Varadin és a tábor között a Dunán hídja lívín.

11. Szereda. Sándor uram által küldött levélhez, és szóval lett izenetihez kípest az fővezérnek kíszülgettem, Iszárcsikhoz egy hadnagyommal hajón egy sereg gyalogomat expediáltam a vezértűl rendelt, és hadaim ruházására hozott partékák és vásárlások eliben, más hajómat éléssel expediáltam Fejérvárra ottan leendő szüksígemre. Reggel első renden lívő híveimet s a vitézlő rendek tiszteit convocáltatván, a vezér dispositióját, biztatását és szándíkomat tudtokra adtam, declaráltatván: legyenek jó reminsíggel, a mint a vezér dispositióit látjuk, Isten jó voltábúl idén minden jót remínlhetünk, Petróczi uramot is azért viszem el magammal, hogy a vezérrel lejendő conferentiám után minden dispositiókkal közikbe vissza küldjem, más szükségekre való alkalmatosságokkal is Izarcsikhoz érkezvín, a komornyíkot is Petróczi uram-

mal vissza küldöm pínzzel, hogy a mennyire lehet, a hadaknak contentumot tegyek. Ezek után felesen híveimbe asztalomhoz ültetvín, megvendégeltem és csak nem estig a magyar mód szerint vigan tartottam. Mintegy hat naptúl fogva a jobb lábom térde alatt való inakban fájdalmat érzek, kötözik az bal sebes lábomat is, alkalmas lyukacska lívín rajta, miatta rosszúl vagyok. Cserépi János gyalog kapitányomat két főhadnagygyal híveim instantiájára kezessígen elbocsájtottam. Nyári idő volt.

12. Csötörtök. Az itt való törökök jöttek vala látogatásomra, kírvín a jancsárok szerdárja a fő jancsár aga előtt: vinném véghez itt való maradását. Sándor Gáspár uramot 60 való válogatott lovassal sátorimmal előre expediáltam Szendrőhez, magam penig a hol a Morova a Dunába szabad nímely híveimmel, hintóimmal, konyhakocsimmal hajóimra ülvín, Szendrőig hajón vonattam fel magamat. Márton deák is az egyetmásokkal az eleiben küldött hajóval megérkezék. Igen rekkenő idő volt.

13. Péntek. Szendrőrűl felkelvín, Sándor uramot indúlásom előtt praemittáltam a vezértáborára Izarcsikhoz, ott lívín a vezérnek oturákja, hírt adván, hogy én is közel szállok a táborához és dispositiója szerint ha ma be ment volna Fejérvárra, én is bementem volna, írván ő kegyelme által a vezér tihájának, és Skerlet uramnak, én penig szállottam meg Szendrő s Izarcsik közt a Duna parton, az hová is érkezék Sándor uram tudosítása, hogy a vezér holnap sem megyen be Fejérvárra, hanem a Fejérvárhoz gyűlekezett hadait meg mustrálni kivánván, elsőbben az vezér akaratja az, hogy én is oly helyen száljak meg, s oly helyre menjek, hogy láthassam a hadakat, és

azután leszen audientiám. Lábaim fájdalmához kípest könnyebben voltam. Rekkenő meleg idő volt.

14. Szombat. Idejin reggel megindúlván, déltájba szállottam meg Izarcsíkon innen egy mértföldnyire, az vezér is az Csorgónál szálván meg ebidre, és míg ott mulatott, én is helybe voltam, a hová is érkezék Sándor uram a tegnapi intimatiójának confirmatiójával, azután én is felkelvín, szállottam meg a vezér táborán innen Fejérvár felől egy csorgóhoz, Sándor uramot a vezér kapujára küldvín újobban is, felesígem nevivel valamely kalácsokkal kedveskedvín az francziáknak és Skerlet uramnak. Nyughatatlan éczakám volt, a bal vékonyomba s tomporámba szálván valamely nyavalya. Küldöttem vissza levelekkel felesígemhez, leküldvín Sándor uram levelit is felesígem vigasztalására. Igen meleg rekkenő idő volt.

15. Vasárnap. Nem messze lívín felvonva a vezér ebídlő sátora, mihént megviradott, a vezér ebídlő sátora és Fejérvár között az hadak útjában, a merrűl a hadak Fejérvárrúl ki takarodtak a vezér elíben, egy dombon megállottam míg az hadak kitakarodtak, abba alkalmas órák töltek, mellettem menvín el a hadak, az passákat tolmácsim által köszöntettem, az arnolt passa Mahmút Bék Ogli penig meglátván, hintómhoz jött látogatásomra, azután az öcsese is az egri teffter tihájával, ki most az urméliek teftertihája, jött látogatásomra. Az lovas hadak után kitakarodott a jancsárság is gondolatom felett való számba, és midőn a seregeket mind ki rendelték, s a jancsárságot is két felé állították, a lovas hadak elsőben a vezér előtt a mustrához fogtak, s az passák fel is kaftányoztattak, azon lovas hadak a jancsárság végibe állítattak, és hátok megett rendet állottak a vezér sátoráig, s azon

felől is, ezenközbe a l.-fejérvári szerdár Csaffer passa is kijött egy csoporttal, kinek köszöntísíre Petróczi és Sándor uraimékot küldöttem, követvín, hogy magam lábaim fájdalma miatt látogatására nem mehettem, Sándor uramot azért magához híván, jelentette: tegnap a vezérrel szemben volt, a vezér elő nem hozta hadaimnak Gyulára való menetelít, azért nekem sem szüksíges előhozni, mivel arrúl szóló fermán még a másik vezér idejében esett volt. Ezekután hozták ki az angliai követet maga hintaján, egy sereg jancsár kísírvín, ki is az hadak nízísire maga mulatságaban jött ki, én hozzám csak közel szállították meg, és nyavalyája miatt lábán nem járhatván, két felől fogva vettík ki hintójábúl s úgy ültették szőnyegre. Az midőn a vezér is azért a mustrába véget ért, s az hadak is rendben vehettík magokat, szép pompával az vezér megindúlt az hadak közt menvín, s előtte feles hadakat praemittálván, maga a vezér köves, szerszámos lovon ült szárgombos nuszttal béllett vállba vágott újjú mentíbe, hét szürke paisos felöltöztetett vezetík előtte, a lovas hadakat a mint érte, mind a két szárnyára szélesen kiterjedett seregek mentek. Az hadak eltakarodása után jött vala látogatásomra Funduk passa is, az midőn penig a vezér taborán lívő sátoraiba szállott, a várbúl lövísekkel excipiáltatott. Ezekután az angliai követ is elmenvín, és is jöttem szállóhelyemre, Visniczén alól szálván meg éczakára. Kornari is jött volt ma hozzám, kivel is confidenter beszílgetvín, mondá: az ő itíleti szerint mind a fejérvári praesidiummal ez a had nem lehet több negyven ezernél, a tatárt várják, mert a nélkül ezek a nímetnek keveset tehetnek, olyat értett a szerdártúl, hogy ez a békességet járó angliai követ a campániának végeig el nem bocsátatnék. A vezér

penig által száll a Száván, míg a tatár elérkezík is, a dunai classist felküldvín a Szlankaminához legközelébb való szigethez, a hol a Tisza a Dunába szakad. Szép nyári szellős idő volt.

16. Hetfő. Érkezék hajnalba Hajdú Marczi nevű felesígem inassa levelekkel s holmi alkalmatosságokkal, kikre való válaszokkal s egyéb oda tartozó dispositiókkal postahajón expediáltam felesígembez Csengeri István és Csucsi János inassaimat. Jött Sándor uram tudósítása is, hogy a vezér a vár revideálására ment, a vezér tihájával szembe lívín ő kegyelme, jelenlételemet insinuálván, az ő kegyelme jelenlíttíben kerestík könyvben az vezér tihája kapuján, az előttemi vezérek mint szoktak volt engemet excipiálni, mondotta a tihája az vezérnek: hírt ád, mihez tartsam magamat, de azon szó után fogta magát, s ment a vezér után a várba. Felesígem holmi szarvashúst is küldvín több aprolíkos dolgokkal, abbúl is a frančziáknak és Skerlet uramnak kedveskedtem, tegnap penig megyes borral. Ma én is helyben subsistáltam egy kis forrásnak közel lítteért, mind penig a fű kedviért egy szigetecskének ellenünkbe való líttíre nízve, alkalmatos szálló hely lívín. Noha az sebem egy formába vagyon az lábomon, és egyébiránt is a lábaimba s karjaimba meg vagyon az erőtlensíg, de úgy tetszik, ma nagyubb erőmet kezdtem experiálni. Rekkenő idő volt.

17. Kedd. Tegnap estve felé Glavics uramot küldtem volt el az szerdárhoz Csaffer passához, és ugyan az olasz építőmesterhez Kornarihoz is, hozott a szerdártúl olyan választ, hogy a vezérrel eleget beszíllett, az hol én is előhozódtam, a vezér szemben líszen velem, s akkor minden jót remínljek. Kornari penig insinuálja, vette íszre, hogy a töröknek minden

intentiója elsőben is Eszéknek recuperálása, és hogy a Száván való hídnak építísíhez hozzá fogtanak, az várbeli praesidiumnak nagyobb rīszit az táborra kiszállították. Délután mustrálta meg a vezér az dunai classist, az hol is sok lövíseket töttenek, és szállottanak L.-Fejérváron felyül Zemlyínhez, de nekem kísőn lívín hírem, s messze is lívín, én magam jelen nem lehettem, újobban mind Skerlet uram s mind a vezér tihája insinuálják, hogy az audientia ma is a vezérnek a várba menetelíre, és ezen dunai classisnak mustrájára nízve differálódott, mindazáltal lejüvín a vezér a várbúl, hírt ad az tihája, kire nízve ma is helyben voltam. Péter-Váradgyai sok lövísek hallattak azomba, kíbűl a törökök olyan itélettel vadnak, hogy vagy az német tábor érkezett oda, vagy az ármádának generalissa. Madács uramra lívín azomba valamely paraszt embereknek panasza a vezér előtt, hogy két embereket tartóztatja fogva ártatlanúl, melyre nízve csauszt is küldött Madács uram után a vezér, hogy törvínyre azon paraszt emberekkel fel jüjjön, kirűl is Madács uram ide írván, hogy a csausz oda érkezett, de az én hírem s consensusom nélkül eljűni nem kíván, tegnap Madács uramnak is irtam vissza: mindjárt jüjjön fel, s az csauz passának is levelemet küldöttem, kírvín azon a vezért az két nap busítani ne engedje, míg Madács uram ide nem érkezik. Rekkenő meleg idő volt.

18. Szereda. Egy hidasomon és egy öreg hajómon küldvín fel Poserolczárúl színát tiszteim parancsolatombúl, fejérvári házamhoz felvítetni s oda szállítatni parancsoltam, ha ott való házamnal tanálna lenni valamely napig mulatásom, ne lenne a ház semmi nélkül. Az fő jancsár agának, főtefftedárnak és

Reiz-Effendinek irattam törökűl leveleket, ide érkezísemet, és azzal magamat is nekik insinuálván, mely leveleket küldtem Sándor uramnak a táborra, hogy a mikor idejit s alkalmatosságát látja, az ottan fenforgó állapotokhoz kípest vigye meg maga nekiek. Érkezék meg dispositióm szerint Madács uram is s vele együtt az Csauz is, vele együtt küldötte el a felesígem az patert is, minthogy Mahmut Bék Ogli arnolt passa dispositiója alatt lívín, csak egynehány napra bocsátotta volt el. Küldöttem fel Madács uramot az csauzzal és a két paraszt emberrel együtt a táborra Sándor uramhoz, hogy a Csauzpassával szembe jutassa, és dolgát ő kegyelme is folytassa s segítse. Az elmúlt éjjel újobban valamely alteratió s nehézség szállott a karjaimban, kire nízve a pecsétes gyűrüket is alig vonhattam ki újjaimbúl, nappal újobban valamennyire múlni kezdett. Érkezék Horvát Ferencz uram Sándor uramtúl dél esti 4 órakor, hozván hírit, hogy feles panaszok concurrálván a vezér kapuján az én embereim ellen, kikre az vezír a suplicatiójokra a panaszlóknak olyan választ tett, hogy a kadia előtt igazodjanak el azon dolgok, mely tábori kadia is hadi biró a törökök között, committálván Sandor uramnak ís a vezér nevivel az Csauz passa, hogy az kadia előtt azon panaszok dolgában az én embereim is compareáljanak, mely panaszoknak is nagyubb rísze ki tavali dolog, ki negyed évi, a mikor Poserolczára szálván, azt a földet quártélyúl bírtuk, és azon télen mentem volt el én is Drinápolyba a császárhoz, kire nézve a tábori kadiának törökűl, a fő vezérnek és Csauz passának deákúl cum bona declaratione valamely leveleket expediáltatván, már setítben azon levelekkel küldtem a vezér kapujára,

és Sándor uramhoz Horvát Ferencz uramot, a minthogy mindjárt estve a vezér tihájának és Csauz passának megadták az leveleket, az kadiának szóló penig holnapra maradott. Insinuálván azomba az francziák és Skerlet uram is borbeli szüksígeket, küldöttem bort átalagokban mind a francziáknak, mind Skerlet uramnak. Kurt bék is azomba itt a sátoraim mellett költözött által a Dunán mintegy 200 lovassal, kiket portára küldött a vezér. Az Pater is elbucsúzván tűlem, embert rendelvín melléje, elkisírtettem az arnolt passához, minthogy ő adta volt ki felesígem s több katholikusok szüksígire. Irtam az arnolt passának egy levelet is, izenvín szóval is nímely dolgokrúl, mint régi barátom s jó akaróm, minthogy a vezérrel egynihányszor szembe volt, tudosítson mind magamat, hadaimat s mind a tábort concernáló dolgokrúl.

19. Csötörtök. Reggel Sándor uramtúl hír s levél jüvín a fövezér kapujárúl, hogy a vezér thihája igen embersígesen adta magát ő kegyelmíhez, mellíje ültetvín, declarálta az fővezér nevível, azért kedvem el ne bomoljon, hogy eddig velem szemben nem lehetett, mert sok dolgai voltak, azt magam tudom, azomba a tatár Chám is közelgetvín, mit mondana az muszurman nemzet, ha elébb diványkoznék velem, mint sem az tatár Chámmal, legyen híremmel, hogy mellém feles hadakat kiván rendelni a vezér, és Magyarországra expediálni, ha penig a tatár Chám elérkezik, akkor mind a jancsár agát, mind más tiszteit, úgy engemet is déványában felvétet, mely szókra Sándor Gáspár uram is pro sua discretione illendőkípen megfelelvín, én is hogy ezt megértettem, egy szép levelet irattam neki, köszönvín az vezér kegyelmessígit és az ő szavait is, egy szép francziai pár puskámat is küldvín neki aján-

díkon, recommendáltam magamat tovább való patrociniumában, minthogy olyan szókra is fakadott az feljebb említett alkalmatossággal, hogy az vezér a kadiára relegálta a panaszok eligazítását, annak úgy kellett lenni, de az kadia is saskín lívín (mely szó is annyit teszen: félelmes, megijjedt) együtt nyakatokba találná rántani a törvínyt, de én megizenem, úgymond néki, hogy moderálja az dolgokat, az csaūz passa is azt izente, szakadjon már egyszer vége, ezek megtanúltak már minden vezért búsítani, de ebbűl semmi sem lesz etc. Itt notatióra méltó, hogy csak tegnap is a vezér thihája ezen materiában igen kemíny s embertelenűl és mintegy fenyegetőzve szóllott, a mikor Sándor uramnak azt mondta, mit cselekesztek, mint éltek hatalmas császárnak három boncsokos vezérje jelenlítiben, így kell-e cselekednetek? a ki is mind meg tudja adatni, s mind meg tudja büntetni, sunt duo contraria etc. Az Csauz passa is olyan választ adott, hogy a vezér a levélre ilyen választ adott, minthogy már a suplicatiókra kiadta a választ, nem lehet külömben, menjenek embereim az kadia eleiben az panaszok eligazítására. Az audientiának azért ilyen dilatióját látván, beszállottam ide Fejérvárra az magam házához, postát küldvín felesígemhez is Poserolczára, hogy ott is Madács uram eljövetele és az audientiának halasztása valamely confusióra való dolgot ne causáljon. Érkezék meg azomba Bai András bejáróm Mahmut passátúl, kitűl is hitire izente, hogy semmi roszat, sem idegensíget az vezérben irántam nem vett esziben, hanem inkább minden jót, és hogy semmit a vezér dolgába bizonyost nem tud, hanem azt tudja, itt nem hever, hanem egyfelé megindúl, őtet penig csatára Pétervaradin felé expediálta. Délután estve felé érke-

zék Sándor uram a vezér kapujárúl, hozván hírit, hogy Skerlet uram majd el fog hozzám jüni a vezér akaratjábúl, mondván azt is a vezér thihája neki, hogy beszíl a vezérrel, velem titkon éczaka legyen szemben. Sándor Gáspár uram tett relatiót egyéb az kapukon experiált dolgokrúl is. Megküldte az Reiz-Effendinek szólló levelemet is, de az most is igen beteg. Volt szembe a fő jancsár agával is, a ki is mondotta, engem rígen esmér, mert mikor Fileket megvettük, ott velem megismerkedett volt, ő akkor csebecsi aga volt. Tött relatiót, hogy mind Madács uram dolga, mind egyéb panaszok az tábori kadia előtt csendesen és emberségesen mentek véghez, conniventer viselvin magát a kadia az parasztokkal való panasz iránt, többire őket csak elutazván, és nekünk apparenter et palpabiliter conniveálván, melybűl kitetszik a V. thihája szava, hogy ez iránt a vezértűl vett intimatiót. Volt nálam az olasz galop is, ki is az lagumcsiak passája ⸪ mínához értő s azt csináló embereknek fejek. Érkezvín azomban Skerlet uram, délest után volt vele két óráig tartó conferentiám legalább, ki is insinuálta, hogy az vezér akaratjábúl jött, hogy a mely szókat a vezérnek akarnék általa izenni, azokat feljegyezze, és törökűl az vezérnek beküldje. Elsőben is volt szó az ellensíg dolgairúl, táborának constitutiójárúl, kit is ő még túl a Dunán Varadinhoz nem messze mond lenni, de még eddig a vezér előtt úgy verificáltatott, hogy sem princ Croje, sem Caprara köztök nem volna, mondván azt is, hogy húsz ezernél többnek nincsen híre. Kire én. Nekem úgy van híremmel, hogy huszonöt ezer is volna, és ráczczal s magyarral talán harmincz ezer is, de az ellenség vel est in statu defensivo, vel practica utitur, mert lehet, hogy talán

Csaffer passa szerencséssebb lehetett az ellensig statusának kitanúlásában, de én ahoz szerencsétlen voltam, mert a nímet táboron nagy tilalma van az meszünnen oda járó embereknek dolgában, sőt meg is ölik az embert, az én kímjeim sem penetrálhattak, hanem nem lívín más módom benne, az magam embereiben szöktettem, s olyakat, a kiknek itten felesígek gyermekek maradott, s az olyanok járták meg a mint tavaly is cselekedtem, kit ő is tud, vagy hogy az ellensígbűl álló rabjaimba disponáltam praetextualiter bocsátván el, még meg is ajándikoztam, sem sarczot, sem rabot nem kivánván tűlök, a mi híreim voltak s vadnak is, ez ilyen emberek hozták. Csatát is penig jártatnom nem lehetett, mert az ellensígnek előtte volt az Duna, ha kiket ellensíg végházábúl valókat fogtak el, azoknak sem lívín szabadságok az táborra való járásra, semmit sem tudtak mondani. Hanem az én gondolkozásom ez, megmondhatja a vezérnek, hogy ha az ellenség által szál a Dunán, könnyebb akkor a nyelv fogás, de akkor is Bujurdelemnél menvín által a portás a Száván. Az eszéki s iloki útba lehetne háta megett a tábornak nyelvet fogni, mert Varadinon innen nem fog sákmányosa járni, ha penig még is túl az Dunán subsistál, egyéb módot nem látok, hanem hogy a dunai classis menne fel Szlankaminához, és ott a Tiszán lopnák fel magokat könnyű fegyveres sajkák, s azokkal egy két hidaska legfeljebb 25, 30 jó paripás lovassal, a kik kiszállván a Tisza partra, várnák meg a fegyveres hajók, azok mindjárt nyelvet kaphatnának, mert ott az ellenség félni sem tudna. Ezekután töttem kérdíst, nekem confidenter mondja meg, a V. Sandor urannak mondotta-e Jagodinánál, hogy a mikor ide érkezik, itt tanáltassam, mert a tatár Hám érkezíse

előtt akar velem szembe lenni, kit is recognoscált, hogy úgy van. Kire én. Mondja meg a vezérnek az én vele lejendő audientiám dolga álljon kegyelmességében, de azt tudni kell, hogy az eddig való vezérek, mikor ide jöttem, mindjárt publica audientiát adtak, és még ez az opinio volt s van, az én alattam valók közt s más országokon is, hogy respectusom van a vezérek előtt, addig szolgálhatok, ha szolgálok is. Itt osztán hozódott elő, hogy az én reputatióm s becsülletem a török passák előtt naponkínt alább száll, és ez okozta, hogy az exploratiókat s informatiókat úgy nem követhettem, a mint kivántam, holott a vezér thihája kemínyen írt volt Zofiábúl reám, miért nem tudósítom a vezért a hírekrűl, de abban is praecludáltatnak alkalmatosságim, mert Csafler passa nagyobb authoritása, szerdár lívín, a többinél, a mi hírem volt, neki megírtam, ha híre ellen küldtem volna hírt a portára, maga ellen való dolognak tartotta volna, holott én is az ő commendája alatt voltam, és mi mellett sem volt postát küldenem, hanem ha Csaffer passátúl extraháltam menzil fermánt, mert a mely menzil fermánokat küldött volt is a Kajmekám passa, semmi hasznok nem volt a postákon, máskínt is a míg Jeni-Palánk kezemnél volt, az körülötte való falukon salagvardáim lívín, s azoknak is csinált emberek lívín, volt módom a jobb exploratióban, de miólta oda török praesidium szállott, abba is nincs módom, mert a parasztok felém sem jűnek, ha hivatom is. Fen forgott itten, hogy az egész keresztyén világ királyi császári fejedelmi nem kivánhatják ezen a portán állapotomnak promotióját s respectusomnak nevelísit, mely szót is kivívín a számbúl, mondá: Ita domine propter exemplum. Ellenbe a porta a maga reputatiójáért, nem én értem, hanem

magáért cselekeszi, ha engem promoveál s accomodál, de én ilyen formában sem hadat s ennyi embert nem tarthatok, sem a császárt nem szolgálhatom, és a campania végin a vezér lábaihoz borúlok, mutassa más formába kegyelmességét, mert nekem egy fejem van, nincs több, legalább azt tarthassam meg a porta szolgálatjára, én mellettem az előtt török, tatár gvardia is volt mindenkor, a mikor penig ezek a dolgok Palánkon s Galambvárott estek is, a szerdártúl kírettem valamely hadat, distractióit mondván, nem adott, a mellettem szolgáló népnek penig nem lívín contentuma, nem esnek-e rosz casusok az ilyen néptűl akár hol is? hogy lehessen ott a kemínkedís, az hol ezek a mediumok nincsenek, ölettem, büntettem, a mint bizonyságim lehetnek a poserolczai törökök, az panaszok penig meg vadnak az vezér előtt az én becstelenségemmel, a ki nekem keserves, és jobb, máskint mutasson a vezér valamely accomodatiót, mint sem így legyek, a vezér előtt is becstelenkedjem, életemet is féltsem, mert ugyan is jobb volna ezerszer meghalnom, mintsem az ellenség keziben esvín, a világnak comediája lennem, holott most is nem nyugszik az ellenség, factiója által is elkiván veszteni, az mint a Horvát Ferencz által küldött Veterani czéduláibúl is a vezér megláthatta, itt újjobban producálám az Veterani és Antoni leveleit in specie, kik is árúltatásra disponálók, kikben nagy compromissumot tesznek Petróczi Istvánnak, kivánván, hogy vagy elevenen vigyenek el, vagy helyben temessenek el. Ezekre mondá Skerlet. Absit domine, ut talia eveniant, supremus vezirius habuit plurima negotia, tamen si haec sciat, et instantiam Vestrae Celsitudinis, de audientia non erit dubitandum. Curiose megolvasván azért a le-

veleket, és a hol nem olvashatta, velem olvastatván, mondotta. Ezekbűl olyan tetszik ki, hogy Petróczi uram s az ellenség között már is volna valami correspondentia. Kire én. Olyat ír az ellenség, de ő benne kételkedni nem kell, mert sokszor tentáltatott, s az leveleket most is ő adta kezemben, de Skerletnek ezen szavaim után sem cessált scrupulusa. Mondám, hogy az ellenség, a kiket tűlem elszakasztott is, accomodálja, ezeket is revocálja, itt penig mikípen legyen dolgunk, csak az élések dolgában is, Isten tudja, holott Szent-Györgynaptúl fogva a porta rîszírűl két ezer kila buzánál többet nem adtak, az mi árpát adtak is, élésnek adták, azzal él most is a had, lovai penig csak nem elvesznek. Kire ő. Mind ezeket tudom, és jövőre repraesentálom az fővezérnek. — — Ezek után producáltam a mellettem maradott minden rendeknek lajstromát törökül, egy memorialét is mutatván a mellett, kit első audientiámban kivántam a vezérnek beadni, helybe hagyta azt is, javalván, purumba irassam azon lajstromot, és reggel idején küldjem fel neki, be fogja azt is adni, declarálván per longum et latum, hogy a kik a tábori szolgálatokra alkalmatosak hadaim közűl, hozassa ide a vezér, de úgy, hogy provisiójokat is adassa ki, hogy subsistálhassanak és szolgálhassanak. Poserolczán maradtakat is bizonyos agája által revideáltassa, minthogy annak a palánknak manutentiójára a Morovára nízve és a magunk cselédire nízve is szüksíges ott az praesidium, holott nem csak helyben, de az körülötte való vízek szorosiban, és az osztrovai szigetben is praesidiumot kell tartani, mind a Mlávánál lívő malom mellett sánczba, és a Morován lívő révben gyalogot kell tartanunk, sűrű erdős hely lívín, különben az sok tolvaj miatt

még csak malomba sem jártathatnánk, és ha csak erdőre jártatunk is, elkapják olykor a marhánkat, csak a fáért, vagy malomba járó szekereinket is fegyveres emberrel kell kísírtetni. Kérdi, micsoda víz a Mlava? kicsiny víz, de gyakortább úszó, mert csak valamely zápor essőtűl is megárad, Rám s Poserolcza közt foly a Dunába. Ezek után hozódtak elő az svaecziai, brandeburgumi és lengyelországi dolgok, s kinek mennyiben volt híre, hogy a Brandeburgus hadábúl jöttek volna valamely regimentek a török ellen; de útbúl vissza tértek a francziai distractiókra nízve, mint vettem Nemessányi uramtúl és Boroszlóbúl is az svaeciai híreket, mely közel volt az svaeciai király leánya, és az császár Josephus nevű fia között házasságok felett való megegyezísek, úgy hogy Boroszlóbúl Eperjesre s Kassara is penetrálván a hír, az svaeciai király az augustana confessiónkon valókat mind Slesiába, mind Magyarországba biztatta, hogy vallások szabadsága restituáltatni fog az ő alkalmatosságával, de az a dolog vagy differáltatott, vagy egíszen elbomlott, elíg az, hogy a svaeciai király ebben az esztendőben is a német császár és francziai király között való neutralistaságban benne maradott. Előhozódott a lengyel király leánya és az bavariai elector között véghez ment házasság dolga is, és hogy augustusba lészen lakadalmok, megmutattam neki, ebben a materiában mit írjon nekem dominus abbas de Poligne, hogy annuente rege ipsius christianissimo pacta illa matrimonii conclusa fuere, kit én nem hihetek, sőt contrarie gondolok, hogy a francziai király akaratja ellen ment véghez azon házasság, et quod factio austriaca praevaleat adhuc factioni gallicae in Polonia, jele az is az indigenatus dolgába mit írjon

nekem az említett frankcziai orátor Lengyelországbúl, az hol is nem biztathat most az indigenatussággal az austriacusok miatt, végre látván, hogy azon levelet örömest olvasni kivánná, mondám, domine in omni confidentia communico istas literas, bene enim scio affinitatem tuam cum Valachiae et Moldaviae principibus, sed tibi confiteor me intentum esse in ista porta pro Hungaria et Transilvania, non pro Valachia et Moldavia, imo in isto statu istarum provintiarum plus contentus essem uno csiflik tres quatuor bursas importanti vel pagis aliquibus sicut jam obtinuit aliquot Kornarius, et fatendum est mihi, Deus utinam prosperet arma supremi vezirii hac campania, tamen si extra spem accideret, vellem me provolvere ad pedes supremi vezirii, ut aliter de me provideat, securitati et reputationi meae prospiciat, et mallem illum sequi, quam tali modo hic manere in istis partibus confiniariis, ubi servitia quidem non desunt, deest tamen provísio necessaria, quibus aula et militia mea ali possit. Itt osztán passiokra is fakadtam újonnan, nekem már az egy fejemnél több nem maradt, azt őrzenem kell jobban ez után, és a campania után is, ha más accomodatiómat nem remínlhetem, kiszebb vagyok a vezért követnem, mint sem ily rendeletlenűl maradnom, és kiszebb tized, huszad magammal, mintsem ezerrel, vagy ezerekkel ilyen formán, mert ez előtt a passákkal könnyebben folyt dolgom, nagyobb respectusban tartatván túlök, de most az minapi paláuki confusiokor is és avagy csak a csaták jártatásával is, holott én azt csak ennyi embereim megmaradásával is continuáltam, egyszer is nem obtineálhattam csak három négy száz embert is a szerdártúl requisitióimban, holott az én részemrűl a csaták járása csak ugyan folyt, és avagy

csak ama híres Karacsa nevű híres tolvajnak elveszísível is megbizonyítottam, hogy a császárnak szolgálatot töttem. Kire ő. Domine debent conservari, et qui adhuc remanserunt in fidelitate istius portae, vult conservare vezirius, et omnia jam rescivit et resciet, meliorabuntur imposterum, quae melioranda sunt, absint tales casus. Ezek után hozódott elő Nemessányi uram, politice akarván agálni Veterani, a minthogy ismeri is, hogy tud ahoz a politiához. Kire mondá. Bene novi, véghez vitte egyszer Veteraninál, hogy Szebenbe egyszer a szászoknak lakadalmokban mehetett, és az szászoknak elsőbb rendeivel szólhatott, kik előtte erős hittel obligálták magokat, és űtet is a sacramentumokra eskettík meg, hogy ki nem adja, csak menjen jó erő Erdélyben, a kihez ők is bizhassanak, az portához s hozzám való hűsígeknek minden lehetsígek szerint megkivánnak felelni, biztatnak is, ha bemehetünk haddal, mindenütt vadnak dispositus embereim közöttök, a többirűl azért annyira úgy nem felelhetek, de én kípembe a szászok fidelitásárúl s igazságokrúl a portát én kípembe assecurálhatja. Forgott fen az is, hogy Nemessányi uram és ő kívűlötte is senkit nem bocsátott vissza a német, hogy hírt ne hozhassanak, miólta az Tömösvár felé való hadak expeditiójának híre s annál inkább arra való indúlások volt, sőt vadnak most is oda rabjaim, a kiket szabadítása végett a magok feleinek el kellett volna bocsátani, a németeknek hiteken s kezességen bocsáttatván el, de azokat sem bocsátotta el a feljebb írt okokra nízve. Az lengyelországi dolgok előhozásával volt szó arrúl is, azért halasztottam emberem expeditióját az vezér érkezísire, hogy instructiót ő nagyságátúl kivántam venni, tudhatván azt a vezér is, mert akkor

tefftedar volt Kocsa Musztafa vezér mellett, hogy a mostani francezia orator Zofiában az császárhoz és vezérhez való érkezíse előtt a lengyelországi dolgokban elsőben is nekem parancsolt volt elsőben is a porta, bizonyos conditio alatt én általam igérvén meg Kameniczet a lengyeleknek, most penig úgy van hí-remmel, hogy in junio a tatár Hámhoz egy jó forma lengyel nemes ember expediáltatott volt, nem tudom már in publicis-e vagy csak rabok végett? azért elhiszem azon lengyelt magával hozza a tatár Hám a vezérhez, vagy legalább ebbe mit tud Skerlet uram. Kire mondá : De isto polono plane nihil scio Domine. Az bavarusnak penig a L. király lyányával való házasságát a mikor abbas de Polignie levelit abba a punctumokba olvasta, arra azt mondotta mosolyogva : Bene scio, quod sciente rege Galliae fuerit factum. Hozódtak elő ez után az francziai hírek mind pro et contra, mely híreket folytatnak Magyarországban s Erdélybe, kiket irásba kivánt tűlem s megigértem, hogy felküldöm. Nemessányi uram emlékezési alkalmatosságával forgott fen, hogy a német etiam in justis principissae meae praetensionibus, vagy a kikrűl hírek s parolájok van, semmit Törökországba hozni nem enged, azt mondván, azzal ha ide küldené ilyen ellenségit, mint engem segítene, hanem ha felesígem vissza megyen, élhet azokkal, és hogy a császár sem felesígem, sem gyermeki javain nem kapdos, igy mondják a nímetek, azzal kivánta megmutatni, hogy a Rákóczy árváknak az ő jussok szerint való jószágokat kezekbe bocsátotta s az osztályt nekik megengedte, a felesígemet illető ríszt is a kamara az gyermekek keziben bocsátotta, ezeket cum aliqua reflexione hallgatta. Ezen conferentia alkalmatosságával volt szó

arrúl is, hogy az ellenség azzal infascinálja az embereket, hogy a török nemzetnek confusiói vadnak Anadoliába, onnét hadak nem jöhetnek ez idén, és kevés tatár is jöhet ki, mert distractiója leszen a lengyelektűl és a muszquáktúl. Azomba olyat is értettem, hogy a mikor Kaprara generalis rendeltetett az bécsi udvartúl, plenipotentiája adatott az békességre, és az angliai oratorral való correspondentiára, ha az szükség úgy hozná. Galopis sokáig volt nálam, és vacsorán is itt marasztottam volt, kinek is discursusinak summája volt, elsőben is Erdélynek előhozása, mennyiben volt discursusa a drinápolyi ettűl a vezértűl letétetett Kajmekámmal az erdélyiek dolgában, ez idei táborozás és az ellenségnek a törökök között való kímjei és correspondensi felől, mennyibe volt beszíde a mostani fővezérrel. Mondotta azomba maga opinióját ezzel a vezérrel lívő hadnak száma és mivolta iránt, mondván, ha ezt a vezért per distractionem akarná is az ellenség confundálni, húsz ezer embert magátúl elszakaszthatna, és ugyan még annyi Fejérvárnál is maradhatna. Skerlet uram hozzám jöveteli alkalmatosságával, minthogy az doctorsághoz is ért, hivattam volt az franczia Marchio Lora uram borbílyát is, revideáltatván az lábomat a hol sebes, és egyébiránt is declarálván constitutiómat neki, mondotta, hogy az canteriumokkal ha taval éltem volna, praeveniáltam volna vele ezt az nyavalyámat, mert ő ez előtt másfél esztendövel nállamnál is roszabbúl volt, úgy hogy lábra sem állhatott, hanem canteriumokkal élvín, azólta semmi alteratióit lábainak nem érzi, és hogy ezen canteriummal való élés közönséges orvoslásnak rendi a török nemzet nagy rendei között, de most nem tanácsos, még a daganat lábomba látszik, hanem

nem tartván elígsiges experientiáját a francziai borbílynak, javallotta, vagyon egy görög borbíly az vezér kapuján, annak nagyobb experentiáját tudja, kit is ő maga instruálni fog, minden nap relatiót kivánván tűle, mint procedáljon a lábom sebinek gyógyításában és daganatjának extrahálásában, minden nap hozzá fog járni a borbíly, és ahoz kípest disponálja, mitívő legyen, mindazáltal nem árt, ha mind a két borbílyt előmbe hozatom, had lássák mind a ketten, és noha valamely flastrommal Skerlet előtt az fr. borbíly a lábomat bekötötte, mindazáltal hogy reggel Orlai uram mind a kettőt előmbe hozza, parancsoltam felőle ő kegyelmének. Szép idő volt.

20. Péntek. Skerlet urammal való végezísem szerint felküldöttem Sándor uramot az hadak és minden mellettem lívő rendek lajstromával, törökűl iratván le, insinuáltattam ő kegyelme által Skerletnek, hogy azon vezérnek beadandó punctumok és lajstrom alkalmatosságával, kirűl a szó volt tegnap közöttünk, azon punctumok közzé inserálja a Zofiában lívő erdélyiek dolgát is, és mellettek lívő instantiámat, kivánta azomba Skerlet uram, hogy a mely fr. hírekrűl közöttünk szó volt, az mint azon híreket másünnen vettem, irásba küldjem fel. Az ellensíg tábora felől olyan hír jüvín a vezér eliben, hogy által jött az Dunán Varadinnál, Futakrúl a végre a vezér mind vízen, mind szárazon erős portákat expediált, és oly formában is, hogy éczaka fegyveres hajóknak securitásával hidasokon, a hol a Tisza a Dunába szakad, egy jó sereg lovas keljen ki a Tisza s Duna közre nyelvfogásért, és a fegyveres hajók az Tisza parton sánczba várják be. Azomba mind a Dunán, mind szárazon a vezér erős strásákat rendelt, kik senkit a vezér fermá-

nya nélkül ne bocsássanak, feles puskaporokat is vittenek az táborrúl az Dunára, kiket az hajókba raktak. Jött látogatásomra Kornari is az olasz építőmester, confidenter tett relatiót az látott s hallott dolgokrúl, az hid építíse rendirül és egyebekrül, mondotta, hogy az szerdár panaszolkodott előtte, hogy az vezér senki tanácsával nem él, maga eszin jár, kire nízve volt Csaffer passa, ut erret vezirius, mert úgy vette észre, hogy aspirál a fősígre, mondotta, hogy az angliai orator embere audientiát sollicitál a vezértűl, de denegáltatott, mondván ha ideje lészen, a vezér ád hírt, most nincs ideje. Ebéd tájban jött hír Sándor uramtúl, hogy Skerlet uram a punctumokat és az lajstromot az ő kegyelme jelenlítiben az vezér thihája keziben adta, kit is megolvasván az thihája, approbálta. Az vezér görög borbílja is hozzám jüvín, bekötöttík az lábomat, nagyubb lyukat csinálván az sebemen, hogy a materia jobban való kifolyásával az daganat is inkább meglohadjon. Jó idő volt.

21. Szombat. Jött hír az vezér kapujárúl, hogy holnap ceremoniás solennis audientiám leszen, jött arrúl is Sándor uramtúl informatióm, hogy az Csauz passa ő kegyelmit magához hivatván, mondotta: Mint a fejedelemnek igaz jó akarója mondom, ezekkel a paraszt emberekkel érjen véget, vessen kinek kinek valamit, ha két három száz tallérban telik is, az maga méltóságáért ne szánja, mert annál többet nyer, ha én az audientiája előtt az vezérnek azt mondhatom, hogy mindeneket contentált, akkor a fejedelem is maga dolgait, praetensióit urgeálhatja, ha ő mindeneket contentált, hogy őtet is az vezér contentálja, és ha olyan fogyatkozott állapottal volna, inkább én is, s több jó akarói is concurráljanak. Kire nízve committálván

Sándor uramnak, hogy ő kegyelme mindenféle panaszló rendekkel conveniáljon, az miben conveniál, felküldöm az pínzt, csak levelet vegyen mindenektűl, jövendőben ne busíthassanak. Jött Haszan aga az én tolmácsom az vezér kapujárúl, azután az szerdár Csaffer passa, Ali passa nevű tolmácsa, kik is mind ketten adtak nímely dolgokban informatiókat, a többi között arrúl is, hogy a váradi jancsár agaféle Oszmán aga igen jó akaróm, a vezér s fő jancsár aga előtt nagy becsületbe van. Péterváradjátúl megtért az porta, de semmit sem kaptak. Estve jött hírem: az parasztokkal való dolog az Csauz passa intentiója szerint complanálódott, felküldvín én is a pínzt, és Sándor uram is levelet vívín tűlök. Váradinnál semmi tábor nem tanáltatott, még sem jött volt által az Dunán az ellenség tábora, a mint a híre volt. Szeles idő volt.

22. Vasárnap. Jó reggel küldöttem fel a vezér kapujára, a honnét is reggeli praedikatió után érkezék le Orlai uram, tívín relatiót: mint értek véget az sok panaszló felekkel, és mint vettek mindeniktűl recognitiót két török bizonyság és a vezér csausza jelenlíttíben, kirűl is relatiót tívín az Csauz passának ma reggel, és megmondván quantumát is a költségnek, a mit az én pínzembűl reájok erogáltak, mondotta arra az Csauz passa: talám azért hozzátok elő, hogy a mit reájok költöttetek, azokat én adjam meg, ihol, úgy mond, én megadom. Kirre feleltek az én embereim: Nem azért mondjuk, hanem hogy a vezérnek adja tudtára, hogy intentiója szerint véghez mentek ezen dolgok, és a fejedelem ilyen szegínysígiben is megcselekedte és contentált mindeneket, kit nagy jó néven s kedvvel vívín a Csauz passa, mondotta: mindjárt beviszi az hírit a vezérnek, igen ap-

probálván ezen dolgot, insinuáltatván azt is nekem, hogy audientia délutánra rendeltetett, mihént a dél eljü, az Csauzok eljünek érettem. Hozta hirit Orlai uram is, hogy Mahmut Bék Ogli Péter-Varadinhoz menvín és a martalíkot beküldvín, semmi nem jött utánnok, nem lívín még semmi tábora ottan az ellensignek. Voltak az tefftedárnál is, a mely níhány erszíny pínzzel tartozik, még Drinápolyban adattatván ki az arrúl való fermány a vezértül, igérte, hogy megadja apronkínt, és ma is egy erszíny pínzt ád in rationem, minden nap elmenjenek hozzája, mert egyszersmind azért nem adhatja meg, hogy az Drínápolybúl hozott császár szepetjeihez és ládáihoz még eddig nyúlni a fővezér nem engedett. Hozta meg hirít annak is Orlai uram, hogy mennyi szemílyt az tavali vezér felkaftányoztatott audientiám alkalmatosságával, ugyan annyit fognak most is felkaftányozni, kikrül is és kik menjenek fel velem, s mi formában kisírjenek fel, s mi formában legyen az felmenetel, irásba adtamki az dispositiót. Az intimatió szerint azért délután eljövín érettem 21 csauz, és azok között az Csauz passa után való Csauz emínnye is, az kis hintócskámba feltétetvén magamat, két lovat fogatván belé, felmentem az vezér sátorához, mintegy ötvenig való lovasokkal, magam híveivel s embereivel késértetvén magamat, látván azért a vezér beteges állapotomat, és az feles népnek az sátor kerítéséhez való gyülekezését, az külső kerítéseken belől vitette be az hintócskámat is, az hol is az hintóbúl székben tétetvén magamat, az vezér külső sátorábúl a belső sátorába vittenek be, a külső és belső sátor között is kerítés lévén, az hol is a Csauz passa, és Muzur aga, az az vezérnek sok fő rendekbűl álló agái, szolgái állván, köszöntöttek; Skerlet penig

a külső sátorban előnkben jütt, s ő vitt be, ottan azért a belső sátorban keveset ülvén, jött ki az vezér az háló oba sátorábúl, és az míg az köntösét megcsókoltam, s egy két szót szóllott hozzám köszöntő formában, addig lábon állván, azután maga leült s engemet is a köszöntés után leültetett, vévén fel elsőben azon szavait, hogy h. császárnak én is egy régi meghitt királlya lévén, ő is alább való formában mint több vezérek nem kiván accomodálni, hadaimrúl s embereimrűl provisiót tészen, de szükséges az is ebben az esztendőben, a császár szolgálatjában vele együtt tanáltassam, el sem hágy magátúl, úgy tudjam, kérdezősködvén ez alkalmatossággal, mi lelt, hogy így vagyok, mi dolog ez, hogy ennyire jutottam? kire én is complementizálván, és magam készségét is nekie ajánlván, sem én, sem az én mellettem lévők h. császár szolgálatjábúl magunkat nem vonogattuk, az vezér mellett császár szolgálatjában találtatni kívánnunk, csak az vezér is mutassa annyiba kegyelmességét, mint több h. császár táborban lévő hadainak, adatassék ki ezeknek is szüksíges provisiójok, ugyan csak ezent confirmálván második replicájában is az vezér, kérdezte azután, mennyid magammal vagyok, kire én: Skerlet uramtúl az mellettem maradott mindenféle nípnek az lajstromát felküldöttem, abbúl megláthatta ő nagysága, ezek után mindeneket ki tudván a sátorábúl, és csak Skerlet uram tolmácsnak, és az maga tihája állván mellette, kezdette el elsőben, mikor mindenek kimentek azon szavait, mi az oka, úgy mond, az ellenség dolgairúl, szándékárúl egyszernél, vagy kétszernél többször tudosításomat nem vette? hollott én tűlem várhatott volna bizonyosabb hírt, tudakozza azért most tűlem, mi híreim vadnak ezekrűl. Kire én: Az ellenség dol-

gait, az mint eddig folytatta, rövideden az vezérnek így repraesentálhatom, az mikor az fű ki jött is, az ki hol quártélyba volt, ott füvelt, corpusra magát nem vette, hogy inkább ki ne tanúlják szándékát, elsőben minden szándéka Gyula elfoglalására volt, az minthogy még a télen is Gyulára szándékozván, akkor mint impediáltatott volt meg, meg írtam a vezérnek, azután megint impediálták a Gyula körűl való nagy vizek, azután újobban Tömösvár megszállására fordította elméjét, de abban is akadályoztatta osztán az ide Fejérvárhoz gyülekező és azután ugyan Tömösvár s Gyula felé indúló hadak hírek s dolgok, ezek után három corpusba állatott az ellenség, vagy Veteranival, vagy Bolandal, a ki Mamhut Bék Oglira vigyázott, vagy penig itt az Duna mellett lévő ármádájával, én mind ezeket, az kik táborra concurrálhatnak, nem értvén ide az praesidiumban lévőket, úgy mint az három helybűl, Veterani lovasát, Bolandal lévőket, és az Duna mellett lévőket értvén, az ráczokon, magyarokon kivűl huszonöt ezernek supponálhatom, de bizonyossan nem tudhatni, valamig nyelvet nem fognak közűlök, az mint az ellenseg magát viseli, vel se gerit defensive, vel utitur practica, hogy az törököt reá vegye, s erejét titkolja, egyéberánt Caprarával, az ki most annak az ármádának fő generalissának mondatik, két esztendeig hadakoztam, cautus, consideratus generalisnak ismertem, nem oly vakmerőnek mint Badensist, vagy Bavarust, az mint kitanúltam ezek között a németek között: a volt hire a fővezérnek, a tengeren túl a császár birodalmiban dolga s distractiói vadnak, maga ki nem jöhet, és azért adott a császár a szerdárnak oly nagy hatalmat, a mikor a tavaszal karddal és kaf-

tánnyal a császár kapucsi passája által instelláltatott, infascinálni kivánván azzal is a maga birodalmában lévő embereket a németek, hogy tatár ha jöhet is, kevés jöhet, mert a lengyeltűl és mosquatúl legyen distractiója, és így ha kisebb erejek volna is mostan mint tavaly, nem volna csuda, mert ilyen erőt innen a mi részünkrűl, a minéműt én látok, nem gondoltak, járúlván az is hozzá, hogy a francziákkal is a német distrahaltatik, az minthogy hallottam volna azt is, jöttenek volna valamely regimentek az imperiumbúl ehez az török ellen való ármádához, azok is vissza tértenek volna. Itt hoztam be a debreczeni embert is, micsoda ember s micsoda dologgal küldetett volt a város praetextualis pecsétes levelével, az kit most is itt tartok, az is hozta és mások is insinuálták magyarországbúl, hogy az német erőtlenebb lesz most a török ellen, mint tavaly, insinuálván azt is, mind a föld népe, a ki hodolni kiván, mind az fegyveres nép, a ki hűsígemre kivánna állani, hogy a vezér ebben az campániaban Lippát, vagy Csanádot igyekezzék recuperalni, hogy lehessen jobb módjok az hódolásban, mert most az Maros passusi miatt, az kiket őriz az ellenség, impediáltatnak, kihez én is azt mondhatom, hogy a Maros mellett egyik vagy másik helynek recuperálása azért is szüksíges, Gyula s Tömösvárnak securitására volna, hogy ha a török ármáda arra menne. Lugos, Karansebes, Bogcsa tolláltatván, és az Maros mellett is valamely hely recuperáltatván, úgy meg lenne a linea communicationis, mert most nincsen bátorság a Tömösvárra, Gyulára menőknek, de akkor egy két lovasnak is securitása lenne, s az föld népe is behódolhatna, ezeket considerate meghallgatván a vezér, felelé, az elmúltakrúl már, úgy mond, ne szóljunk, hanem a jelenva-

lókrúl, a vezérnek úgy van hírivel, hogy az ellenség az Tiszán túl valamely tós helyen hidakat akarna csináltatni, és Tömösvár alá akarna szállani, Veterani is valamely hadakkal Tömösvárhoz nem messze volna, ezt a németet, a ki a Duna mellett vagyon tizenhárom s tizenöt ezernek mondják, azért el kell-e hinni, hogy ezek Tömösvárat megszállják? avagy húsz huszonöt ezer ellenség Tömösvárat megszállhatja-e? ahoz mit mondok. Kire én: Tömösvár nagy hely, nagy capacitású vizes hely, húsz huszonöt ezer ember megszállására nem elég, legalább kell negyven ezer ember, ha megakarja szállani, más az, hogy ha a német a Dunától elmegyen, nem tudom Tömösvár alatt mint tarthatja hadait, mert oda az Maros messze, vagy az Dunátúl vagy az Marostúl tartaná éléssel táborát, ha csak egynehány ezer tatárunk lesz is, mind pabulatióját, mind élését elfoghatja, ha pedig az én gondolatomat kell megmondanom, én inkább vagyok olyan itélettel, hogy azokat az hidakat azért csináltatta, talán inkább Veteranit s Bolandot várja maga segítsígére, s azoknak csinál utát, avagy hogy ha látja, hogy innen olyan erő éri, az kinek meg nem felelhet, akkor által megyen, és inkább jár ottan az elmém: annak a németnek ha nincsen elégséges ereje, elég nyeresége az, ha időt nyerhet, az campaniát az vezérrel haszontalanúl eltöltteheti, s azzal a török nemzettül elnyert országot s várakat manuteneálhatja, s contribuáltathatja, és télben is hadait abbúl quartéllyal tarthatja, ezekkela szókkal convincáltatni láttatván a fő vezér, mondotta: Az én szándékom, úgymond ez, hogy ha az ellenségnek dolgán vagy egyképen, vagy másképen által eshetem, vagy magam személyében, vagy elégséges hadakat rendelvén a király mellé, az idén országában ültessem, hanem én nekem mondja meg, Er-

délyre vadnak e utak, s merre? az erdélyiekhez s magyarországiákhoz mint bizhatunk? ezekhez mit mond, ekkor czeremoniát hajtván néki, minthogy lábaim fájdalma miatt köntösét meg nem csókolhattam, köszöntem kegyelmességét, hogy a mit más vezérek igértek, ő effectusban kivánja venni s engemet csitakjáva tenni, ha az utakat kérdezi, azt mondhatom, Szathmártúl fogvást az Vaskapuig elég utakat találunk, tágassabbakat s jobbakat, mintsem Havasalfölde, s Moldova felől Erdélybe. Az erdélyiekben s Magyarországban is elég correspondensünk vagyon, és a kösségrűl szó nincsen, mert sem az portának, sem nekünk nem ellenségünk, némely hamis urak ha mit követnek, megtalálják a mit keresnek, a szászok felől in specie securussá tehettem a fővezért, hogy azok igazak hozzám, és a három statusi között az országnak erőssebbek, mert azoké a királyi városok, Bucsak is Erdélyhez nem messze lévén, hogy ha arra fordítja a vezér elméjét, négy nap alatt be mehet a tatár, ha azzal akarja magát segíteni a vezér, de az én szóm is a vezér előtt, hogy azon kell lennünk mindenképen, nyelvet hozathassunk az ellenségbűl, mert az nyelv lelke az tábornak. Kire a vezér. Igen is azon kell lennünk, kiben a király is igyekezzék, hogy császárunk szolgálatjában találtassék, hanem most ilyen szolgálatot is kivánok a királytúl, hogy az én leveleimet küldje el Tömösvárra, s hozassa meg válaszát, kíre én: Jó szivvel az vezér parancsolatjára, de minthogy az utak félelmesek, s most igen vigyázza az ellenség, azt javallom, az vezér duplicate irassa a levelet, én is két rendbeli embert küldök, egyiket egy úton, másikat más úton, egyik az másik dolgát nem fogja tudni. Ezekután újobban reiterálta, el nem

hágy magátúl. sim alacri animo, az ellenséggel lévén ennyi időktűl hadakozásom. experientiam lehet nagyubb másoknál. Sátorok alá szállok e, és hozzája közel, vagy penig magam szállására megyek? Kire én: Hála Istennek, h. császárnak Dunán is erős hadait s erős classissát látom, lovas, és gyalog hadait is sok szép számban láttam, a vezér parancsolatja, most pedig ha az vezér megengedi, csak a magam házához megyek, minthogy a vezér borbélja és Skerlet uram curája alatt vagyok; ezek után elhagyván a beszédet, parancsolá a kaftányozást, nusztal béllett kaftánnyal felkaftányoztatván, és azonkívül a magam híveiben tizennégyet és Skerlet uramot is, az ki tolmácsunk volt, harmadszor is csakugyan azzal concludálá mosolyogva, látván hogy köntöse csókolására a kaftányozás után ketten fogtak, s úgy segítettek, ne betegeskedjem, erőssen viseljem magamat, most kivánván a császár szolgálatja. Kire én is többi között, elúnván a sok intimatiót, mondottam: ha engem a vezér maga mellett szolgáltat, mind más nemzetek, mind magam nemzete előtt a fordúl becsületemre, csak Isten adjon erőt s tehetséget, magamnak is az a kivánságom, ezek után eljüvén, a csauzok újobban szállásomra késértek, kiknek is a szokás szerint egy kávét adatván, és fáradságokért meg is ajándékoztam, mikor penig a vezérnek külsö sátora keritésébül himtómra akartam ülni, Skerlet uram intimálá, kaftányosan menjünk mind magam, mind embereim szállásomra, és nem tudom mícsoda okra nízve intimáltatott, de a merre vissza jöttem az angliai orator emberei csoportosan az út mellett állottanak, s úgy vigyáztak, közel mindjárt a híntóm mellett a mely utczán elmentem, nagy süvegvetéssel és magok

meg hajtásával lévén a sok török között, én is süveget vetettem nekiek, az vezér intimatiója szerint mind én, mind emberei kaftányosan jüvén le éppen a szállásomra, a csauzok elmenvín, csak hamar azután érkezének a francziák is, marquis de Lora és Fonton uraimék, kiket is hideg borral kinálván, mulattak egy ideig nálam, conferentiát tartván velek az vezér dispositiójárúl, táborának constitutiójárúl, számárúl, és az francziai hírekrűl is, jelentvén tegnap egy tatár postája érkezett a franczia oratornak hozzájok, közölvén én is velek a vezérnél fenforgó dolgoknak némely részét, az kit illendőnek láttam, describálták a franczia királynak ez idei campaniában való dispositióit, mondván: a Delphinus száz ezered magával Flandriában volna, kinek is az austriacus fejedelem, úgy mint az angliai király, kit is ők per contemptum mondanak fejedelemnek, és a spanyol királynak hada opponáltatott; Cataloniában is vagyon egy ármádája, harmincz ezerbűl álló generális M. Noaly commendája alatt, a vert fel húszezereig való spanyolt ezen az nyáron, hat ezeret bennek levágván, három ezeret elfogván és minden munitiót el nyervén, az harcz után szállotta meg ugyan Cataloniában az spanyol király birodalmában Palamos nevű erősséget, melyet is megvévén, azután szállotta meg Csirona nevű erősséget ugyan azon generalissa a francziai királynak mareschallus Noaly. Harmadik táborát mondja Sabaudiaban mareschallus Catenad generalissal, hatvan ezerbül állót sabaudiai herczeg Piemont nevű ditiójában, negyedik táborát mondja az imperiumban mareschallus Lors nevű generalissal 80 ezer emberbül álló, kinek is ellene opponáltatott Badensis herczeg a német császár részérűl és az imperialis hadak, ötödiket mondja a franczia

nemességnek húsz ezerbűl állót, kik is defensive a tenger partjait őrzik, és azok nem is szoktak három holnapnál tovább táborban lenni, tengeri classisát is két helyütt mondják, úgy mint in mari mediterraneo hetven gállyábúl álló ármádáját, kit is commendál — — — generalis, az másik classisát 30 gállyábúl állónak mondják, az ki is defensive viseli magát, és az ország oltalmára vannak rendeltetve. Hozám nekik elő, hogy ezek az anglusok publicálják, hogy in mare mediterraneo felverték volna a franczia király classisát. Kire is ők: Ne adjak annak hitelt, mert az hazudság, nem egyébbűl származott, hanem a franczia király 400 hajókat küldött volt élésért némely országokra, azokban nyertek el az anglusok s hollandusok. Volt szó, a vezérnek micsoda ereje lehet ebben a campaniában, és ők arrúl micsoda itélettel lehetnek. Mondá erre Lora: ő, mikor az vezér maga előtt a hadakát mustrálta is, és a mint a rendet állottak, igen curiose vizsgálta, és a mint rúla itéletet tehetett, legalább mondja ennek a hadnak lovassát, gyalogját negyvenötezer embernek, és ha ötvennek mondja is, talán nem vét vele, az dunai classisán kivűl; hozodott elő a tengeren való erőtlen volta a töröknek, úgy hogy a Velenczések a tengeren való erejének meg nem felelhetnek, holott a Velenczéseknek minden tengeren való készületjéket tiz öreg gályája a francziának profligálhatná, tegyek már itéletet. Volt arrúl is szó közöttünk, nincsen suspició nélkül a tatár Chámnak elkésése, és hogy ha az tatár el nem érkeznék, ez az vezér semmi derék dologhoz nem foghatna. Már estve felé volt az idő, hogy elmenének tűlem a francziák, ezzel elbúcsúzván, küldöttem volt embereimet Skerlet uramhoz is valami memorialévál, az kit az

vezérnek küldtem, recommendálván bevitelét Skerlet uramnak, az ki is izené, küldjek el az hadaimért, és a kik mellettem itten vadnak is, azoknak is küldjem fel a lajstromát, hogy addig is azokrúl provisiót tehessenek, estve már ágyamban sokáig való beszélgetésem volt belső s meg hitt híveimmel a fenforgó dolgokrúl és az vezér discursusirúl, rendeltem azért el Petróczi István és Madács uraimékat, hogy menjenek el Poserolczára, Madács uram készétse az udvar népe cselédjét, és az kornyetához, úgy az udvari kapitánysághoz tartozó seregek szükségét lássa, ruházza, készítse az Márton deák hozta egyetmásokbúl s portékákbúl, azon alkalmatossággal hozott fegyverekbűl fegyvert is osztasson, az kiknek nincsen, Petróczi uram penig azért mind a mezei katonákat, mind egyéb féle rendeket, a kiknek lovok vagyon, indifferenter onnan felköltse s hozza ide, tévén azokrúl is oly dispositiót, hogy az lovasoknak, kinek köpönyeget, nadrágot, kinek kalpagot osszanak, ide érkezvín pedig két hó pénzbeli kegyelmességünket igértük nekik, mindenek felett az panaszok eltávoztatásárúl committálván ő kegyelmeknek. Az mai erőltetés miatt, minthogy az vezér elől, bár két felől karomat fogatván is, lábon kivántam ki menni az külső sátorig, mikor meg szállottam, nagyubb fájdalmát érzettem kiváltképen az sebes lábomnak, meg is dagadván mind az két lábom. Szép idő volt.

Die 23. Hetfün. Egynehányad magokkal Petróczi és Madács uraimék hajóval lemenének az Dunán, és szárazon is mintegy huszonötig való ember némely öszvérekkel és lovakkal, az kik is itten az házamnál nagyubb szorúlást és költséget causálhattanak, még itt is ötvenig való ló és nyolczvanig való

ember maradván mellettem az magam szükségére. Az fő tefftedárhoz küldvén Orlai uramat, insinuáltatván neki, ne tartsa maga ellen való dolognak, hogy ha az nálok restantiában lévő négy erszény pénzrűl az fővezért suplícatióm által megtalálom, kirűl míg az előtte való tefftedárnak parancsolt volt az mostani vezér, kire felele, kedvesen vötte, hogy hirt adtam az iránt neki, javalja maga is, hogy irassak supplicatiót, mert az vezér az császár Drinápolybúl hozott kincséhez még eddig nyúlni nem engedett, egyéb pénz penig dispositiója alatt nincsen, kibűl adhasson, kire nézve ezen dologrúl supplicatiót irattam az vezérnek törökűl, más suplicatiót az Zofiában lévő erdélyieknek (minthogy az nekiek rendelt éléseknek terminusa elmúlt) hozzám mint fejedelmekhez urokhoz való bocsátásokrúl, és ez után is ha ide jűnek is, reájok való provisiójárúl, harmadikát, adjon egy generalis passust, ki mellett mind vízen szárazon szabadon járhassanak az én bujutultim mellett, minthogy az vezér erős strásákat rendelt mind vízen, szárazon, hogy senki az táborrúl vezér híre nélkül ki nem mehet, ezek mellett irattam egy credentionalis levelet is Sándor Gáspár uram nevére ugyan törökűl a vezérnek, bizván egyéb dolgokat is ezen supplicatiókon kívűl ő kegyelmére, úgy az tegnap Skerlet uramnak küldött memorialét is, ha be nem adhatta volna ő kegyelme, ki is nem egyébrűl, hanem az Moldovában adósságban lévő öt száz ökörrűl szóllott, kirűl az tavalyi vezér adott volt fermánt, de ez iránt re infecta tért meg Moldovábúl Szabó András lovászmesterem, abban attingálván az hadaim szükségére való élés s abrak dolgát is, minthogy ez után az vezér parancsolatja szerint az császár tábori szolgálatjában kell ta-

láltatniok. Felküldtem az debreczeni embert is ő kegyelmével, az ki is még e tavaszon jött vala hozzám, minthogy arrúl is volt tegnap szó a vezérrel való conferentiában, reá biztam a Tömösvárra szólló fővezér leveleit is, hogy kézhez vegye, és egyéb dolgokat is, kikrűl vagy a vezér között s kőzöttem szó volt, vagy pro praesenti rerum statu szükségesek, ezekkel felküldtem ő kegyelmét. Az vezér borbélja Skerlet uramtúl ide jüvén s lábamat bekötvén, insinuálta, legalább minden harmad nap servitialéval éljek, hogy ha ezen humoroktúl, kikkel aggraváltatom, menekedni kivánok, különben nem reménlheti, és erre választ kiván tűlem. Kire én. Ahoz való requisitumok, kikkel élni szoktam, Poserolczán vadnak, oda postán küldök s elhozatom, és a mikor elérkeznek, Skerlet uramnak hírt adok. Szintén ebédtűl akartam felkelni, hogy jövének hozzám Szijgyártó magyarbúl lett pribék bék, ki is most Mamhut bék Ogli mellett vagyon, és ugyan az magyarúl tudó gyulai Hocsa, ki is most itten a várban tétetett fő Hocsának, mind a ketten régi ösmerősim lévén, referálá Szijgyártó bék, hogy Mamhut bék Oglival együtt oda járt Varadin alá, de semmi táboros ellenséget ott nem találván, és semmi ellenség utánnok nem jüvén, békével tértek vissza, az ellenség tábora túl lévén az Dunán Futaknál. Katona bék is megtérvén az portárúl, egy szolgáját küldte ide hozzám valamely szép halakkal való kedveskedéssel, insinuálván szolgája által, semmit nem próbálhatott, mert az holott által ment a Dunán, az hol a Tisza bejű, hidason az hol ki költ, ott már készen várta az német rendelt seregekben, kikkel Haisler lött volna, úgy mondotta a szolgája, az Hocsa penig insinuálta, hogy Csaffer passának is parancsolat adattatott, hogy ké-

szüljön s vele együtt elmenjen, ezzel elmenének. Az fővezér musikássi is huszonketten feljövének ma ide az házamhoz musíkálni, Csaffer passához is küldöttem fel, hogy felmennék örömest hozzája, kire azt izené : Az vezér fog hozzája lemenni, azért legyen ott emberem, a ki vigyázzon, ne essék olykor felmenetelem. Vacsora ideje alatt érkeztek Mamhút Bék Ogli kapucsillar thihája az ura nevével, egynehány fekete süveget és egynehány kurucz dolmánt is kivánván, valamely hadait akarná próbára küldeni, arra a szükségre kivántatnék, a ki azért afféle süveg találtatott itten embereim között egynehány dolmánnyal együtt, kezében adattattam, hozta elő az passájának hozzám való nagy affectióját, és per consequens az mellette lévő emberei, szolgái micsoda obligatíóval, szeretettel lesznek hozzám, kit neki megköszöntem, mondván, hogy köszöntse szómmal a passáját, mind én, mind a mellettem lévő emberek többire apánk s anyánk felett való jóakarónknak tartván, kérjük azon, maga is szóljon a vezérnek, mi sem mulatjuk el, a mi lovasaink az ő lovasaival, gyalogink gyalogival találtassanak in omni occasione. Ezen beszéd közbejött le a szerdár kapujárúl a tolmács Ali passa annak hírével, a vezér a szerdárhoz emberét küldte örömnek hírével, hogy a tatár Chám már feles tatárral Jagodinához érkezett, az feljebb írt kapucsillár thihátúl is tudakozván, referálta: ott volt a thihájánál a passájával, mikor a tatár Chámnak és a jagodinai passának is embere érkezett. Vacsora tájban azomba érkezék meg Sándor Gáspár uram is a vezér sátorátúl, ő kegyelme is azon hírt confirmálá, és relatiót is tőn az alább írt mód szerint az kapukon folytatott és reá bizott dolgokrúl, felmenvén azért a thihája kapujára,

megjelentette, hogy audientiát szerzene, levelem lévén ő kegyelménél a vezérnek szólló, az vezérnek szólló levelet kezében vevé, és bement a vezérhez, de Miszirli Ogli lévén a vezérnél, szembe akkor nem lehete, hanem azután a thihája hivatta Sándor uramot és kezdette a vezérnek írt levelemet olvasni, elsőben is Tömösvárra küldendő levelek expeditiójárúl contentus volt, s izente megiratja az leveleket. 2. Látván a levélben a poserolczai muhafezetrűl való emlékezetet, és hogy fermánt várnék a vezértűl, kire inpatienter kezdette, mire való szó ez? a fermán és a muhafezet? hiszen a vezér megmondotta tegnap, hogy készen legyen a király minden hadaival, mert ebben a campaniában a vezér mellett kell lenni, több fermán minek kell. A muhafezetet explicálva Sándor uram neki Poserovicza az Mláva és Morova között micsoda hely legyen, quam utilis et necessaria ista palanka, quam ego extruxi inter istos duos fluvios, mind az jagodinai hidra nézve, másként ha ez a palánk nem volna, pandúrok barlangja volna a két víz mellyéke, az feleségem és híveim cselédjek ott maradván, azért szükséges praesidiumnak ott maradni. Kérdette, mennyi embert hozhat hát el a király. Sándor uram: hat hét százat, többet is talán, kire a thihája: a tefterben ezer négy száz van írva, minek marad el annyi? kire Sándor uram: ezernél több nincs írva fegyveres ember, kire a thihaja: igen jó. 3. Hozódott elő a debreczeni ember dolga, miként küldettetett titkon a várostúl, és mind Kecskemét, Debreczen készek a hódolásra, csak mutassunk módot az adónak elhozatására, mert a német télben rajtok quartélyozván, mind a szarhatok innen vadnak rajtok, mind a németek mezőben lévén, nincs a pénz elhozásában módjok, s úgy reménlem

ezen ember eljövetele után talán valamely embereket küldtek a debreczeniek Gyulára, és valamely pénzt is in recognitionem fidelitatis. Az debreczeni embert hivatta a thihája maga eleiben, ki is Debreczen s Kecskemét nevével hasonló petitiókat tévén, és reménkedvén: ha H. császár fegyvere oda penetrál, ne raboltassanak. Kérdette a thihája: eddig mért nem hódoltatok? kire megfelele az ember: A némettűl miként praeclususok, nem lehetett, és felkarózná őket, ha megtudná a német, ő is sub praetextu captivitatis folytathatja ezen dolgokat, és ha h. vezér neki egy levelet adna, hogy azon levél mellett az elraboltatott debreczenieket kereshetvén, sub isto praetextu, az város neki megszerzené a némettűl, hogy szabados jövése menése lehetne, ezen alkalmatossággal az város is in signum suae fidelitatis bizonyos hírekkel tarthatná a portát, ugyan ezen ember, ki irástudó is, és az városnak eleje, folytatná ezen dolgokat, erre a thihája. Igen jó, a vezérnek referálom, és kérdé az embertűl: ha oda megyünk, az adótokat készen találjuk-e? Kire felele. Igen is. 2. Hány esztendeje, hogy nem hódoltok? kire felelé: kettő vagy három az miólta Váradot megvötték. 3. Kérdé, mennyi s micsoda az adótok? Kire felele: az szolnoki hidat tartoztunk csinálni, Váradra tizennégy ezer tallért adtunk, és Egerbe négyet-e, vagy tizet. Kire felelé a thihája. Tizet. Ez után adta be Sándor uram az erdélyiek iránt való arzualt, másikát a teftedárnál lévő ezer kilencz száz tallér felől. 3. Az vizen szárazon lemenendők iránt, és ezután generalis passus iránt, ezzel elbúcsúzván, a thihája szóllítá Haszán agát. és súgva izené, mond szolgálatomat a királynak, parancsolja meg a kuruczoknak, a harczon meg ne szaladjanak, mert nekik szo-

kások, mihelyt a puska végét látják, megfutamodnak, mint Työprili idejében cselekedtenek, ott voltál-e akkor Haszan aga? Kire felele: A vezér mellett voltam. Erre a thihája: A vezér parancsolatja nem tréfa. Itten jelentette a thihájának Sándor uram, hogy a vezér olyat jelentett volna nekem, magához kivánná közel léttemet, ha azért parancsolja, oda szállok, kérte Sándor uram a thiháját, ha oda szállanék, akkor két vagy három sátorral kedveskedjék, magamnak is lévén itten két vagy három sátorom. Innen ment Skerlet uramhoz Sándor uram, relatiót tött az thihájának való propositióirúl és az arzualok beadásárúl. Kire felelé: Valde bene Domine, és vissza adá az ötszáz ökörrűl való arzualt, nem tetszvén neki az conceptus, hanem megmondotta, miként kell iratni. Proponálta Sándor uram Skerletnek is. hogy én úgy értettem volna, az vezér kivánsága az, közelébb szálljak hozzá, kit az thihájának is megizentem. Felele Skerlet uram Sándor uramnak: Domine, forte ego non bene explicui, vel princeps aliter intellexerit, quia si vezirius voluisset ipsum penes se habere, dedisset ipsi et tentoria sed vult ipsum penes se habere ✓ prope se in ista campania, et videre ipsum semper cum oculis suis, et suos homines, haec est mens vezirii. Kire Sándor uram: Ergo princeps debet esse penes vezirium, haec est deliberatio vezirii. Kire felele Skerlet: omnino Domine Sándor uram, et quid princeps respondit ad hanc propositionem vezirii, respondit affirmative compromittens omnem promptitudinem, quamvis princeps non proposuerat vezirio, sed ego praevie sciens mentem principis, proposui, quod cum tota sua militia, qua comparere poterit, aderit, excepto praesidio poseroicziensi, quod relinquere debet ad conservationem

loci illius, et custodiendam familiam suam. Kire Sándor uram : Ergo princeps debet huc vocare militiam suam, quia hactenus dedit ordines de equitatu, et non de peditatu. Kire felele : Omnino Domine, quia si novam facietis quaestionem de peditatu, cum jam semel dictum sit, pariet aliquam nauseam, et fors respondebitur, faciat sicut vult, quid facit tantas quaestiones. Proponálta Sándor uram azt, ha Poserolczára negyven vagy 50 bosznai gyalogot kérhetne. Kire Skerlet : Domine, hoc non potest fieri, non quadraginta, sed nec duos potest modo concedere, adeoque princeps relinquat suos fidelissimos in Poserovicza. Kérdette Sándor uram : Mit javallana Skerlet uram kegyelmes asszonyunkrúl : itt-e, vagy Poserolczán maradhatna? Kire felelt : Prout placet principi, tovább is urgeálván; felele : forte melius esset, si princeps Belgradinum curaret adferri. Domine, ego fideliter omnia interpretor, et si princeps aliquid habet ad proponendum vezirio, sicut vezirius dixit, vel per suum confidentissimum, vel per me nunciet vezirio, ego sincere inservio, et libenter, et in interpraetatione utor pro bono principis omni occasione, sicut et modo princeps dixit, quod nonus jam vezirius sit, quem conspiciat etc. Hoc domine, non bene sonasset apud vezirium, quia fuisset quasi exprobratio, et non conveniet cuilibet personae cum aliqua exprobatione aliquid proponere etc. ego interpraetatus sum, quod praedecessorum omnium veziriorum compendiatam virtutem in ipso spectet etc. eztet in confidentia jelentette, nem is úgy, hogy az ő nevével relatiót tegyen. Sándor uram is megköszönvén a confidentiát s jó akaratját, eljött túle.

Die 24. Kedden. Idején reggel Skerlet uram opiniója szerint iratván meg az öt száz ökör felől való

arzuált, és az mellettem lévő 80 személynek, 60 lunak provisiójárúl való instantiát is, addig is, míg hadaim Poserolczárúl elérkeznek, küldöttem fel Sándor uramot újobban a kapukra oly instructióval, hogy az tegnap beadott dolgokat, s az inviákat is urgealván, insinuálja, hogy ő kegyelme maga expediáltatik postán Poserolczára, megizenvén Skerlet uramnak, és Skerlet uram által a fővezérnek is insinuáltatván, minthogy magamnak ilyen alteratiommal is az vezérrel táborra kell mennem, és hadaimnak is nagyubb részét elhozatnom, feleségemnek is mostani nehézkes állapotjában micsoda legyen felőle való deliberatióm, ezek után az előttem lévő úthoz s táborozáshoz képest Sándor uramnak instructiója formában dispositióimat irásban töttem le, nyughatatlan lévén az éjjel is a fenforgó dolgokhoz képest sok gondolkodásimnak végét nem érhetvén, az éjjel alteratiót is szenvedtem, éjfélután három órakor imelygés jüvén reám, sokat hántam. Szent-Andrási Jánost újobban felküldöttem Csaffer passa kapujára az audientiának sollicitálására. Ebéd tájban azomba érkezék meg Sándor uram az vezér kapujárúl, hozván három supplicatiomra való válaszát a vezérnek, kettei az szározon, és az Dunán való járásokrúl, embereimnek gyakran kelvén Poserolczára menniek, minthogy a vezérnek erős strásai vadnak, mindenfelé senki sem mehet ki az táborrúl passusa nélkül. Harmadikra való válasz az tefftedárra szóló commissio, hogy az Drinápolyban rendelt, és még meg nem adott ezer kilencz száz tallérbúl álló restantiámat complanálni, felesígem ide való jövetelit penig Skerlet uram az vezérnek insinuálni fogja intimatióm szerint, de javalja, hogy arrúl is egy suplicatiót irassak, kinek conceptusát maga

iratatta le, így a felesígem nagyubb securitással lészen itten, és ezzel az vezér is talán valamely discretióra disponáltathatik, az feljebb említett passusokkal azért egynehány hajóimat, kik ide az házamhoz holmi alkalmatosságokat hoztanak fel, Sándor Gáspár uramat, és ő kegyelmivel némely szolgáimat is dispositióimnak véghez vitelére Dunán expediáltam, bizonyos punctumokbúl álló instructiót adván ő kegyelmének, felesígemnek írt levéllel együtt, elsőben is micsoda formában inditsa meg, és micsoda készülettel s comitivával feleségemet maga is kísírje ide. 2. Az hadaimban kiket, és mennyire valót költsön fel onnan, az én táborra való készületim, s alkalmatosságim sem maradván el attúl. 3. Kiket hadjon mind hadi tiszteinkben, mind oeconomiai tiszteinkben, és micsoda praesidiumot, úgy az oeconomiához tartozó marháimban s egyéb alkalmatosságinkban is. Szárazon is mentenek el az passusnak egyikével embereim, kik a magok dolgai és készületjek, s némelyek házok népe, s cselédjek jobb rendben való hagyásáért kéreczettek el. Sándor Gáspár elmenetelekor jött le Haszan aga is, az kapitihák mellett való tolmácsom, insinuálván, hogy ma az vezér tihája hívatta, azt mondván neki: mond meg, úgymond a fejedelemnek, hogy a hadainak hagyja meg, vitézül viseljék magokat, nem úgy mint Työprili fő vezér idejében, mert azok az német puska előtt mindjárt megszaladnak. Lejüvén azomba Andrási is a szerdár Csaffer passa kapujárúl, hogy audientiám lészen, azért most menjek fel, ha szembe akarok vele lenni, most idegen emberek is nincsenek nála, felindúlván azért hozzá, még az szállását értem, az alatt már idegen emberek mentenek hozzá, alig érhettem

fel a garadicson, ihon érkezék a kapuba az arnold passa Mamhut Bék Ogli és arnold Csaffer passa is, engem az alatt a tihája és kapucsillár tihája más igen szép prospectusú megterített házban vivének, és egy ideig velem beszélgetvén, a tihája hoza ilyen dolgot elő, hogy az fővezér az ő passájokat is magával elviszi, és hogy engem elviszen nem egyéb az oka, hanem ha én a táboron leszek, én hozzám inkább jűnek míndenünnen, és nekem lehet bizonyosabb hírem minden dologban másoknál. Azután csak hamar bevittek a szerdár házában, az hol maga, és az arnold passák Mamhut Bék Ogli, s ugyan arnold Csaffer passa, más pasák is fen állva vártak, és jó szivvel fogadtanak, sokáig mind csak az nyavalyámrúl, és annak orvoslásának módjárúl beszélgetett, hozatott elő egy örmén ifiú borbély legényt csínos köntösben, persvadeálván, mutassam meg neki, le küldi szállásomra, recommendálván, mely jó mesterember, és régtűl fogva nálok ismeretes. Szintén akkor valamely ágyúkat is vonattatván le az bástyákrúl és az Dunára hajóra rakatván a tábori szükségre, describálta, hogy hét nyolcz okkás agyúkat visznek le az tábori szükségre. Hozodott elö, hogy a felesígemet is ide akarom hozatni pro majori securitate, et correspondentia, minthogy nekem is a vezérrel együtt táboroznom kell, kérdezősködvén tűlem a feljebb említett passák előtt, voltam-e beszédes a vezérrel, és miről voltam? Hozódott elő az császár útjárúl az panduroknak erre Reszova felé, és a Morva mellyékére való jövetelek, minthogy most ellenek a császár útján most jobb dispositió vagyon, az hogy a vezér parancsolatjábúl hadaimért elküldöttem, de ott is praesidium nélkül nem hagyhatom, ezek között az ő módjok szerint való kávé, serbét, füst, és rósa-

vizbeli tisztességet elkövetvén, intimálta a passáknak, és ottan lévő embereknek, menjenek addig a másik házba, míg velem való beszédét végezi, és a házbúl kimenvén az egy Fileki nevü bejárom marada csak tolmácsnak, és ketten. Hoztam elő, hogy én keze csokolására jöttem fel részszerint hozzá, részszerint a vezérnek némely parancsolatit nekie megmondjam, és előtte, mind régi jó uram előtt némely dolgokrúl tegyek instantiát. Kire ő: mi lehet? úgymond. Felelék: Az vezér nekem valamely Tömösvárra küldendő levelek felől parancsolt, én is ajánlottam reá magamat, javalván a vezérnek, hogy duplicate irassa, kiket is én két úton küldök el, egyik rendbelit Pancsova felé, másik rendbelit Palánk felé, egyik a másik dolgát nem fogja tudni, de még eddig a leveleket a vezér kezemhez nem küldte, talán elfeledkezhetett felőle. Kire ő: a lehet inkább oka, hogy Kurt béket küldötte a vezér Pancsovára által, kinek kellett valamely lovasokat küldeni Tömösvárra levelekkel, azokat várják. Kire én: Az én részemrűl nem leszen fogyatkozás, a ferman övék. Ezután kérdezém, úgy értettem, ő is az táborra megyen, és hogy Csarkacsi lészen, minthogy azért régen ismerjük, régi jó urunknak tartjuk, gondviselése s commendája alatt is voltunk, kérem azon, az én hadaimat is vegye maga mellé, úgy azoknak is jobban leszen dolgok. Kire ő: A török táborral neki ugyan el kell menni, de Csarkacsi leszen-e, vagy dandár? maga sem tudja még, mert a függ a tatár Chám érkezésétűl, a mikor azért a tatár Chám beérkezik, egy két nap nyugovása után divián lészen, akkor minden Ocsák rendei (azaz hadi tisztek) jelen fognak lenni, akkor igazodik az el, ki lesz Csarkacsi, ki lesz dandár, azaz ki lesz elöljáró,

ki lesz hátúljáró, pro confidentia manutenenda azért elő hozám neki, az elmúlt napokban Poserolczán létemben Antoninak és Veteraninak magok kezek irása és pecsétje alatt minemű árultatásra dísponaló levelei estenek kezemben, kik Petróczi István uramnak szóllottak, de ő maga adta kezemben, megmondottam neki az leveleknek értelmét is, hogy azt irja Antoni, Bécsbűl most maga jött le, mennyiben igéri a császár kegyelmességét, ha az hadakat tűlem elszakasztja, a császár hűségére disponálja, és hitet küldött a levelében neki, hasonló hitet kiván Petróczi uramtúl, az ki mellett ő is által jöhessen a Dunán, oly szolgálatot tehetnek, egyet értvén, a német császárnak, hogy magamat is vagy elevenen elvihessenek, vagy ott temethessenek, azért én is resolváltam erre magamat, hogy a felesígemet mint securusabb helyre ide az fejérvári házamhoz hozassam, s itten tartsam, még ez idei táborozásnak vége leszen, kirűl ma küldöttem az vezérnek supplicatiót is. Kire felele: Az vezérrel tegnap voltam szemben, de errűl semmit nem értettem, mindazáltal ha magam itt nem maradok is, meg parancsoltam az itt maradó passának, hogy a fejedelem asszonyra tekintet és gondviselés legyen. Ezek után mondám, már sok szóval búsítottam, még egy kiváltképen való instantiám vagyon, kiben hogy Istenért szolgáljon, Istenre s lelkére kénszerítem, ezen szavaim után attente kivánta hallgatni, mit mondandó vagyok, hozám neki elő, ihol én az feleségemet ide hozom az ő protectiójok alá, ki is várandós lévén, nem sokára szülését várhatom, tudhatja az elébbi vezér engedelmébűl küldte volt feleségem embereit magyarországba, és szinten Bécsben is el kellett volna menniek, de az német Erdélynél tovább nem bocsátotta, s

vissza sem bocsátotta, hogy hírt ne hozhassanak, igaz dolog, az mely dolgokért küldötte, részszerint azok végbe mentek, mert az fia feleségemnek le jüvén és az vei, az jószágokat Magyar országban a német császár mind vissza adatta, az én feleségem részét is az császár kamarája az ő kezekben bocsátotta, kire ő intertumpálván a beszédet, mondá: anynyit tészen, ha kezéhez adtanak a fiának, mint ha magának adták volna. Kire én: nem annyit teszen uram, mert az nyilván megvagyon mondva a némektűl, hogy török országban egy pénzt is hozni meg nem engedik, mert hogy az feleségemnek való költség küldés engedelmével ilyen ellenségeket, mint én vagyok, segitsék, azt nem engedi az hadi okosság, continuálván elkezdett beszédemet, mondám, ha viszsza megyen az én feleségem, úgy élhet jószágával, nem különben, de az én feleségemnek ahoz kedve nincsen, nem hogy az én életemben, de az én holtom után sem, hanem mindezekbűl az én reménkedésem, s instantiám ez, az vezér és ő előtte, hogy halandóságomat, s emberi voltomat nekem is meg kell gondolnom, kivált ilyen állapotjában feleségemnek, mint vagyon, egy golyóbis, egy kiesés, egy hirtelen betegség s nyavalya véget érhet életemben, hogy magam is csendesebb elmével lehessek s szolgálhassam a császárt a táboron, és feleségemet is csendesebb elmével hagyhassam, mutassa ez a h. nemzet azt a kegyelmességet én hozzám s feleségemhez is ennyi esztendőktűl fogvást való hűséges szolgálatomért, az kit budai János királyhoz az akkori Szuliman császár, és ugyan Bethlen Gáborhoz is, feleségek s gyermekek iránt mutattak holtok után, mivel az én feleségem soha az német császár protectiója alá nem ki-

ván menni, mivel az apját is a német császár hóhér által ölette meg, aztán az attyafiát is kűfal között tartatja ma is, az hol sem él, sem hal. Kire ő: nem kell arrúl gondolkozni, az király még ifiú ember, az török nemzet szerencséjével s előmenetelivel, ha Isten adja, országba ültetjük be. Kire én megkeseredvén, könyvezve mondottam: Uram, minden embernek, kinek Istene lelke van, kedves felesége, gyermeke, és azzal nem hal meg, ha életében holta után való dologrúl gondolkodik. Kire ő: A császárnak negyven ezer iszpaiája vagyon, de ha csak egy meghal is, feleségének javaiban része vagyon, semmi nélkül nem hagyhatják, ha fia marad pedig, örökségét el nem vehetik, hát annál inkább egy királya lévén h. császárunknak, Tököly király, kinél hitünk vagyon, irasson egy supplicatiót az fő vezérnek ezen dolog végett s küldje az én kezemben. Kire én megköszönvén kegyelmességét, és áldást mondván reája, eljövék tűle. Ki jüvén az házábúl az tornáczba voltanak az feljebb említett arnold passák, úgy mint Mamhut Bék Ogli, és Csaffer P. ezekkel is complementizálván és Mamhut Bék Ogli tovább való barátságát is ajánlván, nagy erőltetéssel hol székbe, hol két felől fogva vihettem végben ezen audientiát, minthogy garádicson kellett fel s alá járnom, nagy fáradtan jöttem vissza az házamhoz, az hová is érkezék az hersovai Numan Bék egynehányad magával látogatásomra, kikkel egyéb dolgom nem volt a complementizálásnál, panaszolkodván nyomorúságok és fizetetlenségek miá, hogy abban az szígetben vagyon esztendeje, fizetését a császárnak nem vötték, és most azért jöttek. A maí erőltetéssel igen megdagadtak a lábom fejei, az hol az előtt is nagy daganatja volt. Szép nyári idő volt.

Die 25. Szeredán. Érkezék le Orlai uram az vezér kapujárúl, hozván választ a vezértűl az erdélyiek mellett irt supplicatiómra, hogy tudni illik akár ide hozassák, akár ott hagyják, az mint eddig egy holnapi provisiójokra mi szokott járni, kiadják akár ottan, akár itten, de ha azt kivánom, hogy ide jüjjenek, legyek kezes érettek, hogy senki el nem szökik, és az mint azon supplicatióra, az kit az vezérnek küldtem irántok, az tefftedár az informatiót holnapi quantumjok iránt az mit szokott adni, feltétette, ugyan azon supplicatióra tegyem reá pecsétemet. Mondotta azt is Skerlet uram a vezér tihája nevével Orlai uramnak, hogy a legyen kivánsága, egy ember által folytassam dolgaimat előtte, nem külön külön emberek által, hogy jobban reflectálhassa magát, s ne confundálódjék. Izente Skerlet uram azt is, az több supplicatiók még benn vadnak, de igéri azokat is procurálni. Izente Haszán aga tolmácsom is, most nyissam fel szememet, eszemet az erdélyiek dolgában, hogy jövendőben bajom ne legyen. Orlai uramot azért vissza küldvén a vezér kapujára az mellettem lévő erdélyi becsületes emberek válaszával, töttem olyan választ, én kezes hogy legyek, nem illik, sem azok nem tolvajok, nem gyilkosok, ha ki elmenne is közűlök, nem menne másuva, hanem török császár örökös országában, azok semmit sem vétettek, a császár hűségében, szolgálatjában lévén, ha kik roszat cselekedtek, azokért ezeket nem okozhatni, sőt ha ezen dolgot vagy a mellettem lévő erdélyiek, vagy az országban lakók megérteték, azonnal inkább elidegenednének. Izentem a debreczeni ember dolgában, minthogy olyan levelek vadnak nála, caute s okosan kell cselekednem, hogy sem ezt az embert, sem az

leveleket, sem az ide confugiáló városokat el ne rontsuk, hanem ez már az én dolgom, azt mennél jobb formában cselekedhetem, úgy cselekeszem, Skerlet urannak pedig izentem olyat, jusson eszében Péter-Váradgyánal Szuleiman vezér idejében mind szóban, mind irásában mint adta ki magát, mint ex vi officii az mennyiben universalis tolmács ezen az portán, mind pedig ex reflexione, quod sit xtianus, igen is ő általa kivánjuk folytatni ezen az portán dolgainkat, és benne is vagyon nagyubb bizodalmunk, azért tovább is kérem promovealja sincere dolgaimat és adja teczését, kit kell a kapukon a magunk részére disponálnunk, a mikor ő jelen nem lehet, és a vezér parancsolatitúl idestova distraháltatik, mert már ezután az táborozásban én is együtt lévén velek, lehetnek oly hirtelen dolgok, az melyeknek repraesentatiója késedelmet nem kiván, és olykor ha más által kell is repraesentalni, maga ellen való dolognak ne ismerje, reflectálja azomban magát arra is, hogy ha nekem szolgál, s Isten engemet boldogít, Erdély országában én is micsoda ajánlásra fakadtam. Isten a török birodalomban is nagy állapotot adott, de a vagyon mindenütt jó, ha magának nem is, Isten szép fiakat adott, nem jó volna-e egyiknek ott lakni, és residentiának s jószágának lenni, meggondolván a török birodalomban való változásokat is. Lajos napja lévén ma, és az mostani francziai Király Lajos néven lévén, híjtam a francziakat marquis de Lora és Fonton uramot is ebédre, hivatván Kornari uramot is az épitő mestert a várbúl conversationis gratia, kiket is az itt kitelhető alkalmatossághoz képest musika szó mellett jól kivántam tartani az franczia király és fia emlékezetivel, ebédtűl felkelvén, magánossan marada ben Lora uram az

házban, kérdezősködvén Nemessányi dolgárúl, menynyiben legyen dolga, és várhatni e vissza? meg mondottam mennyiben legyen dolga, az mint tűlem illendőbbnek itéltetett, mondván, hogy leginkább a szászokra való nézve küldtem volt el, és hogy magam atyafiai és feleségem gyermeki állapotjárúl, és Erdély s Magyarország állapotjárúl circumstantialis informatiót, a sacramentumokra, kíkkel akkor élt, obligálván, hogy vissza jű. Hozta azután elő az vezérrel való táborozásunkat, és én is ezen a télen s tavaszon való difficultásimat, kivált mikor Palánkrúl s Galambvárrúl elmentek a hadak. Kérdezte, mennyi embert hozhatok el táborra? mondám: a poserolczai praesidiumon kivül, kit szükségesképen kell hagynom, hat vagy hét száz embert hozhatok. Kire ő: a Nagyságod méltósága, s ennél a nemzetnél való protectiója nem a népnek sokságában áll, hanem a maga személyében, ha csak öt száz lehetne is, elég, mert tudom a Nagyságod hadai megkevesedtenek, és ha ennek a nemzetnek fegyvere boldogúl, Nagyságod ezerekre szaporodik, akkor lesz is hol tartani; ha pedig ezek elő nem mennek, ha annál több lenne is, hová tudja tenni, hol tudja tartani, nagyubb confusiójára lenne, mintsem előmenetelire. Kornari értvén feleségem ide való jövetelit, itt az háznál feleségem alkalmatosságára szükséges valamely alkalmatosság reparatiojára maga mester embereit rendelte, és a várban lévő házátúl valamely rekesztésre való rostélyokat is hozatott le, mely discretiójáért én is feleségem nevével igértem kedveskedísemet. Az szerdárral Csaffer passával lett végízés, és opinio szerint concipiáltattam felesígem dolgában a fő vezérnek egy memoriálét, magának is iratván egy levelet, de minthogy a

tatár Chám Izarcsikhoz érkezett, annak ment eleiben, nem küldhettem meg levelemet neki. Az tatár Chám eliben én is küldöttem Glavics Miklós és Kemény László uraimékat egyníhány lovassal köszöntésíre, magamat insinuáló levelemmel. Volt nálam Katona Mustafa Bék is, ki mínthogy régi esmerőm, confidenter voltam vele beszídes, tett relatiót a Dunán s Tiszán által egyníhány lovassal és azt kisérő húsz sajkával való portásárúl, minden hidasban harmincz lovas lívín, mikípen ment ki a túlsó partra, mint várta Hajzler szemílye szerint egyníhány ezer nímettel, kik mind lovasok voltanak, minthogy hírt kaptak volt felőlök, ezek a nímetek commendirozva voltak, mert az táborok Futaknál vagyon, és az mint kitanúlhatták, harmincz ezerig való vagyon egyel mással, az tatár Chámmal lívő hadat is legalább mondják húsz ezernek lenni. Voltak több confidens relatiói is a török hadak és ez idei operatiórúl a vezér kapujárúl, és termíszetírűl, úgy az ő házárúl, a vezér számára törökösön felöltöztetett magyar leánynak vítelit. Ezzel elment, obligálván magát továbbra is szolgálatomra. Estve felé hivatta a vezér tiháját a debreczeni embert, jött hírem arrúl is, minémű ajándikot kíszített a vezér a tatár Chám számára, úgy mint kettős medályt, kit törökűl szorgucsnak híjnak tatár süveg mellett, egy köveskard, egy gyöngyös köves tegez hebácsum fábúl az nyilai, két kaftány, egyik nyári, másik téli nusztal béllett. Az debreczeni embert penig megfogták és békóba vetettík, kiért is embert küldtem fel, hozza meg a hírít, miért cselekedte a vezér tihája. Már késő estvével küldöttek a vezér kapujárúl mellettem itten lívő embereim szüksígeire valamely húsbúl, kenyírbűl és abrakbúl álló dispositióját, s az

éléses tisztekre való commissióját a vezérnek. Orlai uram az erdélyiek dolgában midőn Skerlet urammal beszides volt volna, és azt forgatta volna, hogy mi szüksig, és mi dolog az, hogy engem kivánnak az Portán magam hiveiért kezesnek, még penig olyakírt, a kik nígy esztendőtűl fogva a porta hűsígíben állhatatosan megmaradtak, és semmi oly dolgot nem is cselekedtek, a kiért csak indignatiót is, nem hogy rabságot érdemleninek. Arra Skerlet uram azt felelte : Ne adja Isten, hogy rabokká tegyík. Kire Orlai uram. Az ki kezesség alatt vagyon, kettős rabság alatt vagyon az, mind magára, mind penig az kezesre nízve, mert a kezes is rab, még penig fejedelme lígyen rab híveiért, úgy látja az nímet előtt az ellensig is jobban accommodáltatik, mint itt az Porta hívei, ott az infídelításnak is van remuneratioja, itt penig az fidelításnak mind rosz accommodatio, mind rabság a jutalma, mely ha csak ennyibe innot escálna mind az két hazába való magyarságnak, a kit eddig se igéreti se kínzása a nímetnek a török ellen nem armálhatott, micsoda consequentiai lehetnínek ennek a kezességnek, nem remínlvín itten egyéb jutalmat hűsígekért mások is, az mit mi, bizony elsőben is szíveket, azután fegyvereket az nímettel uniálnak, a melybűl mik következninek, nem lívín olyan inermis mind a két hazában lívő magyarság, a mint nímelyek vélik, azért moderálja úgy a porta ezeket a dolgokat, hogy efféíkkel a többek is ne abalienáltassanak, sőt a mi nemzetünk a portához édessítessék. Kikre Skerlet uram felelt Orlai uramnak: Domine, sat fuit, haec intellexi, miror, quomodo haec acciderint, ego Domine haec et plura referam domino tihája, et dicam ipsi, etiam lege vestra cautum est, ut qui ad vos libere venient, libere

discedere possint, qui vero volunt apud vos manere, secundum statum et conditionem debent accomodari, ego juro per Deum memor obligationum mearum, tam in personalibus principis negotiis, quam vero in communibus vestris secundum meum posse omnia fideliter faciam. Szép idő volt.

26. Csötörtök. Katona Musztafa béknek izenvín, hogy ma vacsorára hozzám jűjön, és a ki legjobb barátja, azt is magával hozza el, szintén ott tanaltatván Szali passa, a ki nikápolyi passa volt és Erdélyben is velem oda járt volt, izente annál jobb barátja nincsen, annak is szót tívín felőle az én emberem jelenlítíben, az is izente, jó szívvel eljű. Az én mellettem lívő embereim praevendájárúl az estve ide küldött commissiói mellett a fővezérnek, felmenvín a török tisztekhez arra rendeltetett embereim, ma kezdettík kifogni mind a kenyeret, húst s mind az abrakot. Az Moldovábúl praetendált öt száz ökör dolgába is ma jött ki válasza az fővezérnek, hogy tudniillik az tavali fermány szerint parancsolja a fővezér, nekem megadattassék. Az tatár Chám Izarcsik s Fejérvár között fele útban szállott meg. Dunán egy csolnokon Poserolczára küldöttem le postáimat levelemmel, hogy az onnan jövő hadak s felesígem mint alkalmaztassák magokat az erre való jövetelekben, sietvín az mennyire csak lehet. Az poserolczai keniz is megtanálván valamely dolgok és panaszok végett, extrahálta egy commissiomat az Poserolczán maradó praesidium kapitányára, hogy a szegínysíget protegálja, kártúl oltalmazza és az szegínysíget idejín a palánkban is bebocsássa s megszállítsa. Küldöttem fel a szerdárhoz Csaffer passához is egy levelet, a mellett felküldvín neki az fővezérnek írt supplicatiót is az vele végzett

dologban, kire is ajánlotta magát, hogy holnap már nem lehet, minthogy az tatár Chámot várják, de az után azon dolgot jó szivvel a vezér előtt promoveálja. Izentem az debreczeni ember arestuma felől is, kire is a szerdár izente, nem olyan véggel fogatta meg, hogy sokáig raboskodtassa, hanem hogy ennek a campaniának végét vele itten várassa meg, és addig már innen is a várbúl arestumbúl el sem bocsáthatja, míg a vezérrel felőle nem beszél. Hivatta Orlai uramot a V. tihája ugyan ma, kérdvín: hová tette azokat a fermánokat, kik az debreczeni embernél voltak? ki is mondván, hogy nékem küldte, parancsolta, hogy mindjárt jüjjön le és vigye fel, lejüvín azért ő kegyelme, a fermanokat felküldöttem, írván Skerlet uramnak is mellette, Skerletnek azért levelemet Orlai uram megadván, mondott ilyen szókat ő kegyelme Skerletnek: Videt Sua Illustritas, quomodo alliciunt isti homines ad se, qui vellent amplecti protectionem, vel denegatur, vel si datur, iterum recipitur, mediator autem vel una vel alia sub specie incaptivatur. Melyre Skerlet. Eas cito Domine, referas istas literas tihajae quantocius, ego principi ad suas literas respondebo, sit in bona spe. Orlai uram is azért csak tolmács nélkül azon fermánokat felvívín a tihájának oda adta. Délután izente Skerlet uram Orlai uram által, hogy az erdélyiek Zofiába maradnak a campania végíjig, mivel kezes sem akartam lenni értek, az utak is veszedelmesek s az idő is eltőlt, de mivel ezek az emberek azt akarnák, hogy az hozzájok folyamodott emberek nem emberek, hanem camaeleonok volnának, a kik csak levegő éggel élnek, azért írassak egy supplicatiót, nekem incumbálván, hogy mellettek intercedáljak, mint az országnak urának, kiben declaráljam

fuse állapotjokat, mely intimátióra nízve becsületes híveimmel conferentiát tartván, Komáromi János urammal az supplicatiót concipiáltattam, de beadását a tatár Chámmal való szembe lítelem utánra halasztottam. Az debreczeni ember dolgában ő is izente, azon semmit ne búsúljak, inimicus homo hoc fecit, de semmi bántódása nem lészen, higyem el, hogy elbocsáttatik. Katona béket vacsorán jól tartván, meg is ajándíkoztam, musika szó mellett vendígelvín 11 óráig éjjel. Glavics Miklós és Kemény László úrfiak megérkeztek a tatár Chám köszöntísíríil, igen szép ajánló levelít is hozván, relatiója Glavics uramnak de visis et auditis maga irása szerint itt következik :

Humillimas expositiones Celsitudinis suae, O Clementissime Princeps! de narratione et colloquia, quas ego habui cum Chamo tartarorum, Sultan Galga, Sultan Gari, Girchi, cum Caplan aga, et cum Domino Zacharia Bugnouuski regiae Majestatis Poloniae aulicus, et ejusdem regiae Majestatis, et supremo generali Poloniae, ablegatus ad Chamum tartarorum.*)

Exposui juxta mandatum suae Celsitudinis meas orationes Chamo, et litteras suae Celsitudinis exposui, sive praesentavi, et ipse Chamus condolens morbum Celsitudinis vestrae, me interrogavit : estne princeps Belgradini? resposui : illinc est. Dixit mihi : Dicas principi, propter ipsius constantiam, et fidelitatem, quam praestitit a lungo tempore meae religioni, et pro illa antiqua amicitia, quam semper habui, promitto ipsi principi omnia, quae in mea potestate sunt, in suo favore proferam, et exhibeam; ideoque modo ipsi non rispondam suis litteris, quia crastina die Bel-

*) Hűség okáért meghagyatott e jelentés rosz latinsága is.

gradino adveniam, et post audientiam supremi vezirii cum principe colloquar. Ego ipsi resposui: Celsissime Domine, grato animo princeps celsissimus verba vestrae celsitudinis suscipiet! tamen aduch gratiore littere Celsitudinis Vestrae videbit, pro qua humillime rogo, pro majore consolatione meo principi, resposuit mihi: Faciam libenter, et postea tradidit mihi litteras, quas Vestrae Celsitudini humillime ego praesentavi. Iterum me advocavit et interrogavit de morbo suae celsitudinis, et post meam informationem dixit: Szavata, hoc est condolens, dicitur miser, et iterum resposuit: omnes facultates in mea manu positas in ipsius favorem proferram. Ne tristetur, fiat laeto animo, Deus nobis auxiliator erit. Aduch interrogavit me: Quot homines apud se princeps habet. Resposui: Habebit aduch sua celsitudo cūm universis, et singulis millia, et quingentos. Dixit mihi: Mirum, ut isti etiam sunt. Resposui ipsi: Certe Celsissime Domine, mirabilis fuit industria principis, ut ad hoc tempore ipsos continuit, quia malas conditiones a turcis habet, non praestant suae celsitudini necessaria, et hoc ob causam narrationis et depositionis supremi veziri. Resposuit Chamus: Loquar ego cum principe. Interrogavit me etiam, si nam sunt multi inimici. Resposui ipsi: Praecisum nescimus numerum, tamen aliqui dicunt 16 millia, alii 20 millia, et alii majorem, aliqui minorem numerum publicant. Supra dicta verba habui cum Chamo.

Salutavi Galga Sultano in nomine celsitudinis suae, et personam suam ipsi recommendavi. Resposuit mihi: Credat mihi princeps, ut condoleo suam malam conditionem, et promitto ipsi, ut cum illa potestate, et authoritate in manu mea posita conabor ipsum inser-

vire, et semper condolenter ipse Sultan Galga de universalibus negotiis de sua celsitudine a me interrogabat, et postquam omnes malas conditiones Celsitudinis Vestrae ipsi enarravi; dixit Galga: miror ut isti omnes reliqui milites ne aufugiant, quia non possunt lignum, vel lapidem commedere, quia animal oportet commedere, et turca non contribuit. Et aduch dixit: Vere cupio principi commodationem, et stabilimentum vel in Hungaria, sive in Transilvania, ne tristetur, Deo se commendet.

Salutavi etiam Sultanum Gazi Gierchi pro nomine suae celsitudinis. Ipse resalutavit et interrogavit de valetudine suae celsitudinis. Nullum aliud colloquium cum ipso tenui. Sultanum Galga ego interrogavi quot millia tartaros posset fieri. Resposuit: Dicat principi, ut electos et bonos milites habemus, sufficientes copias et pluriores quam praeterito anno, solummodo defatigatos equos habemus, et maceros ob longitudinem itineris, quia sunt 70 dies, postquam discessimus, et aduch post nos veniunt aliquae copiae, quae iter ceperunt per Nicapolim versus Sofiam, quas comitatur unus ex meis fratribus, quia quatuor fratres sumus modo in castris. Postea ego interrogavi Galgam, non audivit aliquid de salute domini Giablonouski. Resposuit mihi: Vere est apud Chamum unus ex ipsius ablegatis, vocatur Zacharia. Oravi ipsum Galgam, concedat mihi cum ipso loqui, ita mihi permissum fuit, et ipsum adivi. Examinavi ipsum cuius causae gratia huc advenit. Resposuit: Cum oratore Poloniae fui Adrianopolim, et ibi puncta aliqua contractavimus cum praeterito vezirio, et illa puncta contulimus ad regium et supremum magistratum; ergo ad decisionem supra dicti puncti convocatus est lega-

tus caesareus, legatus venetus et moscovus, omnes tres jam sunt Poloniae, et coram Rege in Strich decisio erit. Sed tamen ablegatus Chami advenerat ad Regem, et aduch est poloniae, et adtulit depositionem vezirii et electionem alii. Ideo melius erit habere opinionem supra puncta supra dicta de vezirio moderno. Propterea Rex cum domino Giablonouuski ad Chamum me misit, et Chamus me fert ad vezirium, ut videamus ipsius etiam opinionem supra puncta supradicta. Aduch mihi dixit supradictus ablegatus, ut Rex et Dominus Giablonouuski dederant aliquas litteras oratori Poloniae, quando Adrianopolim advenerat, ut ipsas praesentet Vestrae Celsitudini, sed tamen istae litterae iterum sunt retro reportatae, quia Adrianopoli non reperierunt nullam personam Vestrae Celsitudinis, ad quas manus potuissent ipsas praesentari, quia ipsos Gianiceros etiam invigilabant. Ipsi moderni ablegati rex imposuit cum domino Giablonouuski salutare Vestram Celsitudinem, et utrique condolent indispositionem in pedibus Suae Celsitudinis, et rogando me oravit iste ablegatus, intercedere vellem apud Sultanum Galga pro dimissione sua visitandi gratia Suam Celsitudinem. Ego statim supplicavi, et misteriose dixi ad Sultan Galga : Iste polonus jam pridem famosum nomen meo principi audivit, et tamen ipsius praesentiam nunquam vidit, et data moderna hac occasione quid olim fama audivit, modo oculis desiderat reperiri; ideo humillime rogat pro sua dimissione, ut principem videat, ego ipsemet supplico pro ipso Chamum et Vestram Celsitudinem. Resposuit Galga: Loquar Chamo, et faciam dimittere ad principem. Interrogavi ego ipsum ablegatum, quot millia putat esse tartaros. Resposuit : Credat mihi Domine, non sunt plures, decem

millia. Vestram celsitudinem salutavit etiam Caplan aga, et juravit mihi suam fidem, mediant. (?) ut sunt 40 millia tartari. Universi et singuli ministri, et officiales tartari interrogarunt de valetudine Suae Celsitudinis et unanimiter Celsitudinem salutant cum Divan effendi.

27. **Péntek.** Az tatár Chám bejüvín az török táborra, a vezérrel való beszílgetíse után hivatá Skerletet az tatár Chám, adván keziben nígy lengyel levelet, hogy megfordítsa; az király levelinek continentiája ez: Az követem, a ki hozzád volt, megjüvín, mind leveleidet megadta, mind izenetedet megmondotta, lívín kegyelmed nekem régi barátom, kegyelmed becsületét mindenbe akarván, a colligatusokhoz elküldöttem, melyektül megjüvín a válaszom, erre Banyóczki uramot küldöttem kegyelmedhez, a hely akár Sznatina, akár Sztrej legyen, a colligatusok akár melyikre kíszek plenipotentiariusokat elküldeni, azért kegyelmedet kírem, ezen emberem által idejín tudósítson, ha az fínyes ottomaniai porta követit el küldi, hogy én is a colligatusoknak idejín hírt adván, arra a helyre eljöhessenek követjek, én nekem Sztréj tetszenék inkább mínd az securitásra, mind a vicinitásra nézve, az lívín közelébb az római császár ő felsége ditiójához, és az embert is, a mint barátokhoz illik, jó provisíóval s securitással küldje.

Bagyouczki levelinek penig continentiája ez, Ngod levelit az uramnak királyomnak megadtam, mind penig izenetit megmondottam, de úgy látom többet nem mondhattam annál, a ki az uramnak, s a Respubl. meg nem voltigérve, hanem az Nagyságod uramhoz való affectióját, hogy repraesentálhassam, melyet kedvesen is vett, Banyoczki uramothogy eddig vissza nem küldtík, a volt oka, hogy az colligatusok válaszát várták, melyek is

Sznatinán, vagy Sztrejen egyeztek meg, Jászvásár mind elpusztúlt voltára, mind rosz securitására alkalmatlan hely lívín, azért Nagyságodat kírem, mind a helyrűl, mind a terminusrűl: mikor és melyik legyen? idejín az én uramnak hírt adjon, hogy míg a török követek oda érkeznínek, a colligatusoknak hírt adhasson.

Jablanovszki uram levelínek is penig continentiája csak ezekbűl áll : Sulyok Ferencz érkezvín az elmúlt éjjel Poserolczárúl felesígem és Sándor Gáspár uram leveleivel, kikbűl kitetszik mind felesígemnek, mind az hadaknak meg kellett onnan tegnap indúlni, intimáltattam Skerlet uram által az vezérnek, hogy holnap ide írkezvín, már megindúltak, mit parancsol azért felőlök. Az tatár Chámot is nagy pompával excipiáltatá a vezér, a tiháját is valamely pasákkal eliben küldvín, solenniter megvendígelte mind magát, mind tatárit, a szokás szerint 14 egész ökröket is süttetvén meg számokra, mind a várbúl, mind a dunai classistúl sok álgyú lövíssel excipiáltatott s megkaftányoztatott. Jött hírem arrúl is az vezér kapujárúl, hogy holnap solennis dévány lészen, a tábori rendeknek fejei között publicáltatván ma, hogy reggel a V. sátorához dévánra felgyűljenek, az Száva hídja is kísz lívín, a tatárság a ki a Chámmal jött, mind által takarodott, az tatár Chám boncsokját is által vittík. Ma jött olyan hírem is az Szerémsígen lakó esziki keniz által, ki is a szerdárnak hozta hírit, hogy az nímet tábornak az gyalogja által jüvín a Dunán Varadinhoz szállott, a hol is erős sánczokkal veszi magát körűl a vár alatt az álgyú alá, az lovassa túl maradván, folytat olyan hírt maga felől, hogy Tömösvárra menne Veterani hadaival való conjunctióra, azon ember beszílli, hogy az hídnak mindkét vígín

igen erős sánczai vadnak, abban álgyúi, az gályái is penig közel a hídhoz vadnak. Az vezér görög borbílja, noha minden nap kötötte a lábomat, miólta elkezdette, de eddig kevés láttatja volt, két nap az seb lyukának nagyobbításáért erős orvossággal etetvín, kivált az estve igen ötte, nagy kínját láttam, nem resolválhatván azért magamat hasonló bekötísíre a lábomnak, Skerlet urannak izentem Orlai uram által felőle, leküldvín azért újobban a borbílt, tejbe főzetett valamely orvosságot füvekbűl s egyéb ingredientíákbúl, azzal mosatta s köttette a lábomat, kérőt is mindazáltal títetvín beléje. Szép idő volt.

Die 28. Szombat. Az tegnapi kötés után jobban kezdtem lenni, a daganatja lábomnak meglohadván alkalmasint. Horvát Ferencz uram érkezvén Poserolczárúl valamely levelekkel a vezér kapujára, hogy a mai közönséges nagy dévánnak kimenetelít várja, és a frencziákhoz is divertáljon, s ha mi occurentiák lesznek, azokkal jűjön le; más szolgám által azomban communicalván Lora urammal némely híreimet, ő kegyelme is küldötte meg nékem az mely hírei s gazetai voltak in signum confidentiae az originalisokat, lejüvén Horvát Ferencz uram is a kapukrúl, izené általa Skerlet uram, hogy beadta a memorialét a vezérnek feleségem itt való subsistentiája iránt, szóval is emlékezvén, kire az válasza az vezérnek az, quod velit dare in isto puncto amplum ferman, és parancsolt is megiratása felől. Hadaim jövetelek felől is emlékezett a vezérnek, kérdezősködvén a vezér tűle, mondotta, hogy ugyan itten szemével látta, az mikor az előtti vezér maga sátora előtt vitette el őket, szokott musikáló szerszámok musikálásával, de erre a vezér még semmit deliberative nem felelt, hanem szükséges, az mikor elérkeznek, újobban

ő kegyelmének insinuáljam, s ő is azonnal a vezérnek hírt ád, s procurálja az választ iránta. Küldöttem fel az várba Kornari uramhoz Glavics uramot, valamely dolgokrúl tudakozódván, izené hogy Csaffer passátúl a szerdártúl értette, az németnek az lovassa is által jütt volna a Dunán Varadin alá, az gyalogját Varadinnál az sánczba hagyván, az lovassa oda szállott, az hol Työprili vezérrel való harcza volt a németnek s Badensis herczegnek. Izente azt is, hogy több tumbazokat azért csináltatnak oly industriose az törökök, hogy ha az szükség úgy hozza, a Száva hídját is elbontván, a Dunára lehessen hídjok, és a mint vötte eszében, ha az Duna mellett fel mennek, talán el is viszik magokkal. Küldöttem fel újobban Szent-Andrási Jánost Csaffer passa kapujára, valamely mai napon sült kalácsokkal és fejér kenyerekkel kedveskedvén neki, kiket is kedvesen vévén, izente, hogy a mely suplicatiót az vezérnek szólót reá biztam, az mai divánkozások, és tegnap a tatár Chám eleiben való menetel miatt be nem adhatta az vezérnek, de gondja vagyon reá s el nem mulatja. Tudakozódott hadaim érkezésekrűl is. Az tatár Chamot nagy pompával, és szép seregekkel késértette ma a vezér a Száváig, az vezér tihája és Csaffer passa is késérvén. Az tatár Chám nusztal béllett kaftánnyal és medállyal volt felöltöztetve, túl a Száván a tatár seregek várták szép renddel, sajkán ment fel a maga megszálló helyére Zemlinhez. Az teffdetártúl vettek fel szolgáim egynehány száz tallért mai napon az vezértűl Drinápolyban rendeltetett pénz restantiájának quantumában, még nagyubb része hátra lévén.

29. **Vasárnap.** Küldtem Horvát Ferencz uramot a tatár Chámhoz által a Száván, valamely aquaviták-

búl, fejír kenyerekbűl, kalácsokbúl, és mézes kalácsokbúl álló gazdálkodással, ríszt tívín abbúl Galga Sultánnak is, és nímely a tatár Chám mellett lívő elsőbb tiszteknek. Izentem nímely dolgokrúl a tatár Chámnak és Galga Szultánnak, de az török uraknak, s kivált afféle nagy kontyú effendieknek lívín ottan nagy concursusok, nem beszílhetett vele Horvát Ferencz uram a több dolgokrúl, hanem audientia felűl a az a válasza a Chámnak, hogy egy emberemet küldjem oda, a ki által, a midőn magának időt vehet, velem való szemben lítelre, izenhesse meg általa. Izentem fel a vezér tihájának is, hogy vele szembe kivánok lenni és nímely dolgokat proponálni, küldtem egy deákúl concipiált supplicatiót az Zofiába lívő erdélyiek mellett a vezérnek, kit is magára vállalván Skerlet uram hogy válaszát nyeri, ő kegyelmének recommendáltam. Mind az hadaim, mind penig felesígem Visniczén felűl való forrásnál lívín, küldöttem ki hopmesteremet nímely itt tanáltató szolgáimmal felesígem bekisírísire, a minthogy maga híntaival, lovas szekereimmel, magam alá való lovaimmal és nímely böcsösebb jószágombúl álló ökrös tár szekereimmel, felesígem estveli 9 óra tájba be is jött ide lándor-fejírvári házamhoz Maszaláknál, virattig a szekeren lívő portékát le is rakván, reggel idejín az üres szekereket a több hadakhoz ki küldöttem. Jött vala ide újobban az Hemskerek uram hollandiai orator, ki az angliai király bíkésság járó követje, ugyan Hollandiában lakó sidója, kít magával hozott volt, a mikor a török császárhoz indúlt, hozván az követ praedikátorának egy czédulájját credentionalis formában, hogy bízvást hitelt adjak neki, Bai Andrásnak mint a kivel Drinápolyban ismeretsíge volt, írván az czédulát,

kire én is hosszassan títettem ugyan Bai Andrással választ, tudván, hogy a principalissa hírível s akaratjával küldte az említett praedikátor ezen emberít ide, insinuáltatván Bai András által az replicában, hogy ex respectu, et vi religionis ez a velem bujdosó nemzet nem idegen az ő királya protectiójátúl, és hogy a királyoknál irt levelem küldtem akkor hozzájok, az mikor Szalontai uramot ide küldöttem volt hozzájok Poserolczárúl valamely gazdálkodásokkal a követnek Hemskereknek ide való érkezísínek idejín, az előttemi intimatiójához kípest, de meg nem adhatván a mellette lívő suspicálódó törökök miatt, azzal az alkalmatossággal sem élhetvín a levél megadásában, a mint insinuálta volt secretariussa, vagy tolmácsa által Szalontai uramnak. Irattam meg neki az replicában ez világba fennforgó nímely állapotokat, az mennyiben nekem cognitióm van benne, intimálván neki is az reciprocatiót. Jött azután látogatásomra a jeni-palánki Szerhatli Mehmét passa, mondja ezerig való jancsár ha lészen s marad az várban Fejírváratt, az többit elviszik, negyven ezer fegyverfogható hadra számlálhatni az török ármádát tatárral, felit lovasnak, felit gyalognak, őtet penig felkaftanyoztatván a vezér újobban Palánkra küldötte, hogy ottan vigyázzon. Veterani felől mondja, hogy elsőben az Boza felé való passusra, a melyre én kijöttem volt Erdélybűl, ment volt, Havasalföldé felől való irruptiójátúl fílvín az tatároknak, hogy penig a tatár erre felé takarodott, megint Dobrához szállott Erdély szélíben Jenő, Lippa és Tömösvár felől való passusokra. Végeztem vele a correspondentiárúl és annak modalitásárúl, és hogy mit irjon az vezérnek Jeni-Palánkra vissza menvín, megmutatám neki Veterani, s Antoni árultatásra dispo-

náló leveleit, mondotta arrúl is emlékezni fog az vezérnek irandó levelében. Az német felől olyan hír van a tatárok között, hogy mind lovassa gyalogja által jött volna Varadinnál az Dunán. Orlai uram jött az vezér kapujárúl, hozván hírít, hogy holnap mutassam be az táborozásra rendeltetett hadaimat, és hogy úgy legyen bemutatások, hogy mingyárt által is szállhassanak az Száva hídján, hozott ollyan hírt is, hogy az Zofiában lívő erdélyiek mellett irt supplicatiomat Skerlet uram beadta az vezérnek, és hogy az válaszát is urgealni fogja. Mahmut Bék Ogli az arnolt és Zofiához s azon tartományhoz tartozó hadakkal költözött által az Száva hídján cum solennitate, és szállott a tatár hadak mellé. Estvével be érkezék felesígem is nímely becsesebb portékákbúl álló szekereivel és maga hintaival. Hivattam be Petróczi István és Madács uraimékat, nímely kapitányokkal és hadnagyokkal együtt, számot kivánván venni, hogy mi lehet az oka, Poserolczára küldvín Sándor uramat a törökországbúl hadak szüksígíre hozott alkalmatosságokbúl parancsolatombúl az mit ő kegyelme akart kiadatni, az lovas katonák nem acceptálták, egyéb hadak penig acceptálták, sőt a mi nagyubb, a mellett még valamely fenyegetőző szókra is fakadtanak, a fő vezért mint s hogy fogják megtanálni? holott Petróczi uram által declaráltattam volt azt is neki, hogy az egyéb féle hadak egy hó pínznél többet nem reminlhetnek, de a lovasoknak két hó pínzt fogok adatní, ezt azért kemínyen fogván, és mintegy Petróczi István uram, s több utánna lívő tisztek okozásával, maradt asztán végre abba a dolog, hogy Szappanos Mihály mingyárt kimenjen, és azokat a katonákat, a kik ennek okai s inditói, kiket ugyan magok a tisz-

tek adtak ki, megfogassa, és fogva beküldje, az többit penig assecurálja kegyelmességemmel. Elő álomkor azomban újobban postán jött be Szappanos Mihály kapitányom, hogy a katonákban ugyan megfogatott, de a ki fő oka volt, úgymint Váradi nevű, az felkiáltván, nagy szóval mikor már fogva volt, e volt e a hütök, mi volt az végezések? az többi is mellette feltámadván, az kapitányra reá támadtak, egy a többi között hozzá is ütött, és ennek alkalmatosságával a kik vétkesebbek voltak, ellábaltak, kire nízve posta hajón poserolczai kapitányomnak levelemet küldtem, hogy ha kik levelem nélkül efféle lovasokban ottan tanáltatnának, ismertessenek ellensígimnek, s nem az én híveimnek, és felesígei is lívín köztök, az olyanoknak felesigít is arestáltassa, és az ott való törököknek is ez iránt hirt adjanak. Küldtem ki egy udvari szolgámat újobban ki a hadak közé, hogy a többit megbiztassák, le csendesítsík, egyéb hadak tiszteinek is committálván, mennyiben legyenek vigyázással ez ily rendeletlenségeknek távoztatásában.

30. Hetfő. Az éjjel a lovas és ökrös szekerekrűl az ládákat lerakatván, és az üres szekereket, a hol a hadak vadnak, vissza küldvín, magam alá való lovakat is az jobb accomodatió kedviért ide be hozattam. Ez éjjel majd éjfélig fen voltam, hajnalban újobban felkelvín, meghittebb híveimmel conferentiát tartottam az előttem lívő dolgok végett, mely dolgokra nízve szüksígesnek látván a vezér tihájának leendő audientia sollicitását, az audientiát sollicitáltam, a honnét is válaszom jüvín, Ikindire halasztotta az vele való szemben lítelemet. Csaffer passára bizott s fő vezért concernáló supplicatiómnak resolutióját is urgeálván, csak a volt válaszom, még eddig nem érkezhe-

tett, de ő magára vállalván ezen dolgot, kivánt választ szerez a vezértűl. Jött hírem a hadaimtúl is, hogy az elszökött pártos katonák csak haton vannak, a többi mind csendességben vagyon, küldöttem ki azért Petróczi István uramot közikbe, hogy jó rendbe vegye, és minthogy az említett katonáknak nímelyike mellett már is instálnak a hadak tisztei, alkalmaztassa úgy a dolgot, hogy a kiknek kissebb vétkek vagyon, azoknak adjon mi nevünkkel gratiát, Váradinak s Pokrócz nevű katonáknak penig semmikípen ne adjon, sőt ha kézre kerítheti őket, igyekezzík benne, úgy adván inkább amaz nígynek is gratiat, hogy az ketteit kézben adják. Délután két óra után jött Skerlet uram hozzám olyan véggel, hogy felesígemet is meglátogathassa, kivel is hosszas beszílgetísem lívín, közlöttem vele híveimmel való conferentiámhoz kípest, micsoda dolgokban kivánom megtanálni a fő vezért, kikre opinio formába így replicála. 1. Az tefftedárnál restanciában lívő egyníhány erszíny pénzrűl, és a Moldovábúl praetendált 500 ökrökrűl, minthogy már a vezérnek resolutiója vagyon kezemnél, javalja, hogy újabb memorialét adjak, kiben declaráljam, hogy resolutiója szerint a tisztei meg nem adták, de hogy vagy magam alteratiómhoz kípest a Dunára való szállásomba, vagy a sajka iránt való instantiámban, vagy a mezei katonáimnak Gyula felé való expeditiójának repraesentatiójában difficultást szolgálatomban causáljak a vezér elmijíben, azt nem javalhatja, mert azzal okot venne, hogy ez az dolog csak szolgálatunk kerülísíre való, azt mondván nímelyek eddig is az vezér előtt, és a tihája is az vezérnek ebben az opinioban volt, hogy mi haszon, úgymond, Tökölyiben és a hadában, hogy elvigyük, mert nincsen haszon tűlök,

de a vezér inhaerealt pertinaciter, hogy el ne hagyjon magátúl, mely az én méltóságomnak és dolgaimnak előmenetelíre szolgál, de az ily dolgokkal könnyen seducáltathatnék az malevolusoktúl, hogy el hadna mind magamat, mind hadaimat, holott nem hogy valamely hadat valamely felé distrahálna a vezér. de még csak egy szolgáját is akár kinek is difficultálja elhagyatni, nem convincáltathatik azért sem a Gyula felé való expeditióval, sem a dunai szolgálattal, mert a Dunán való classisbúl is, ha arra kél a dolog, hogy valamely helyt, vagy a sánczot obsideálják, ki fogja nagyubbríszit a szárazra venni, de ha most hallgatásba leszek és mind magam, hadam a Száván által szállok, ez után kevés idő alatt az törökök magok szüksíge fogja kivánni az Dunán túl való végházak felé az szolgálatot, s akkor élhetek az alkalmatossággal, magam intentióját is urgeálván. Többi között volt szó ez idei campaniának is kimenetelírűl, kire azt mondotta: Domine vel vincemus, vel ad minus non vincemur. Magam difficultasit forgatván azomba, arra azt mondotta: Domine secundo flumine natandum est. Felesígemnél is audientiája lívín Skerlet uramnak, hosszas complementizálásokbúl s ajánlásokbúl állott közöttök az beszíd. Érkezett azomba ember az kapurúl Ikindi féle, insinuáltatván az vezér tihája, most menjek fel, szemben kiván velem lenni, felmenvín azért az táborra a vezér tihájával szembe voltam, proponálván, hogy a kiket hadaimba elhozathattam a tábori szolgálatra, Poserolczárúl elérkeztek, egy rísze ott is maradván praesidiumúl mind azon helynek manutentiójára nízve, mind penig a hadak eselídinek ott való maradásokra nízve, azért a vezér parancsolatját várom, mit parancsol felőlek? Kire a tihája: az vezér a várba van, a mikor megjű, megje-

lentem, s hirt adok a válaszszal a fejedelemnek. Azután adtam be egy deákúl concipiált memorialét, kírvín azon, adja be az vezérnek, mely is szóllott az teffte-dárnál lívő pínzrűl adta resolutiójárúl a vezérnek, úgy a Moldovábúl praetendált 500 ökrökrűl is, hogy contentumot tegyenek, de még egyikben sincsen a resolutio szerint satisfactiónk, kire felele a tihája: Miért nem küldtem újobban is ezen dologban embe-remet az teffteddárhoz? Kire én: Küldtem egynihány ízben. Kérdezte, hát mit mondott? Mondám: Csak halogatott, és oszummal tartott ∴ im ma, im holnap meg lesz. Monda: Mihelt érkezik a vezér, hivatni fog-ják a teffteddárt, és ezen dologra gondja leszen. Tuda-kozta, ha a hadaknak adtak e már élést? Mondottam: hogy nem adtak, és azért is kellett egyikért megtanál-nom, minthogy a vezér minden kegyelmessígit igérte hozzájok. Kire ő: Jut e eszembe, mit mondott a ve-zér nála lívő audientiámban, hogy tudniillik, fejede-lemségben országban ültet be, azért legyek jó re-minségben. Töttem szót az Zofiába lívő erdélyiek iránt is; arra is csak azt mondá: megküldi arrúl is a vezér válaszát. Ezek után sok ajánlásokkal s com-plementizálásokkal ment véghez az audientia, recom-mendálván magamat jó akaratjában, elbúcsúzván tűle azért, a mikor vissza jüttem házamhoz, jütt elömbe az az jancsárok csorbacsiája, az ki az angliai király követ-jít Hemskereket őrzi, mondotta: még Fileknél s Kassa megvitelekor is velem táborozván, és Gyulán s Vá-radon laktában is velem esmeretsígben lívín, megki-vánt e végre látogatni, jelentvín, hogy ötet tegnap a vezér magához hívatta, és újobban ezen követnek őrzísire rendelte, erőssen megparancsolván neki, míg ezen táborozásbúl meg nem fordúl a fővezér, senkit

hozzája ne bocsásson, kérdezvín azt is, az hadamat a mikor az vezér előtt megmustrálom, magam jelen leszek e? Mondám. Igen is jelen leszek. Ezzel szállásomra jüttem.

31. Kedd. Az csauz passa minapi dolgokban discretióját mutatván, és a vezérnek is kedvessígiben lívín, egy igen szép francziai pár puskát küldtem neki ajándíkba, recommendálván a mellett dolgaimat nekie. Jött le azomba Orlai uram a vezér kapujárúl, az honnat is jött oly izenet, hogy délelőtt már fél órával kívánja az vezér az táborra hozott hadaimnak bemutatását, kirűl én is parancsoltam tiszteimnek, az praefigált óra előtt azért Csauz is menvín ki az hadakért, bejöttek az táborra, magam is jelen lívín a vezér tihája sátorában, a fű vezér maga előtt megállitván az kornetámat, Petróczi István uramat s tiszteim közűl is nígyet felkaftányoztatott. ezen mustra szokott musikák, dob, trombita, síp szó mellett menvín véghez, mindjárt akkor mentenek által az Száván is a hidon, az hadak által menetelek után egy kis idő múlva, magam mulatsága kedviért magam is az hídhoz menvín, oda hivattam gyalog által mind a tiszteket, mind a seregekben lívő hajdúknak s katonáknak eleit, eleikben adván, mit remínljenek, mint viseljík magokat, és mennyiben resentiáltam ez előtt harmad nappal lett rendetlensíget az katonák között, és hogy az olyan rosz emberek ellen közönsígessen is fel kellett volna támadni, s mint ellenséggel úgy bánni, mint sem jó urokat ez iránt disgustálni. Kire közönsígesen, kivált az gyalog tisztek felelínek, hogy nem tudták volna különben, hanem az mikor meglött. Vissza jüvín az hídtúl, divertáltam az várba Kornarihoz az épitőmesterhez, az hol is tovább egy óránál mulatván, vol-

tam foglalatos valamely pínznek keresísiben, minthogy a fővezér ríszirűl való resolutió effectuálása is halasztatik, és a franczia udvartúl annuatim járó penziómat is a franczia orator, ő tudja mi okra nízve, differálta, vöttem fel azért valamely argenteriámra ezer tallért, két köves botomra 500 tallért, valamely aranyműre is ezer tallért, egy drinápoli Szaraff Ahmet nevű jancsártúl, de ezen jókra kísz pínzt csak két ezer két száz ötven tallért adott, hanem valami két közönsíges lovat s egy arany gyűrűt involvált, vagy inkább adjungált ezen pínz mellé, hogy már ő uzsorát nem veszen, mely két lú az arany gyűrűvel is másfél száz forintot ha érhetne, nem többet, nekem penig vele való kötésem és bizonyságok előtt csinált levél mellett az ezüst műre adott pínzre 250 tallért, az aranyműre adott pínzért penig 200 tallér interest kell adnom, Sz. Demeter napja lívín az terminus, mely ő nálok Kaszon nevezeti alatt van. Ezen pínzbűl exolváltattam az mezei katonáimat, karabílyosimat, lovas palotásimat, az mezei katonáknak két hó pínzt, a többinek penig egy hó pínzt adatván. Az mai nyughatatlanság és lábaim erőltetíse miatt, minthogy Kornarihoz is garádicson kellett felmennem s lejűnöm, rosszabbúl voltam. Szép nyári idő volt.

SEPTEMBER.

1. Szereda. Az lengyel követet a fővezér a városba szállítván, és őrzísire jancsárokat rendelvín, jött az házamhoz egy ember tűle, maga állapotját insinuálván, és borbeli fogyatkozását is. közel szállították az én házamhoz, küldöttem szolgámat hozzája valamely borbeli kedveskedíssel, ki által izente, hogy az tatár Chámnak instált, engedtessék meg neki az hozzám való jövetel, mert kivánna velem szembe lenni. Hemskerek uram is az angliai király oratora közel lívín sátorok alatt szállva hozzám, a jövendőbeli confidentiának manutentiojáért kivánván gazdálkodni neki, az mellette lakó jancsár csorbacsianak izentem felőle, ki is adá válaszúl, had menjen által elsőben a vezér, azután minden dolgok inkább szabadságába lesznek, s megengedi az gazdálkodást. Az várba lívő jancsár agának, a ki most constituáltatott a fővezértűl, egy Haszeki aga lívín, mely tiszt is olyan, hogy úgy szokott lenni Haszeki aga az negyven ezer jancsár között, annak látogatására küldtem fel, izenvín neki, két jancsárt rendeljen. a kik continuusok legyenek a felesígem mellett, a míg a táborra járok, vagy az tábor megfordúl, pro majori securitate, minden gaz ember ne járjon az udvaromra, és a kik szolgáim közűl a városra fognak is járni, egyik vagy másik közűlök járjon velek, kire nagy embersígesen resolvált. s mindjárt le is küldvín két értelmes öreg jancsárt, kiknek én is hetenkínt szolgálatjokért bizonyos fizetíst rendeltem és szolgálatjok rendírűl dispositiót töt-

tem. Volt nálam Kornári, sokáig való beszílgetísem volt vele, felesígemmel is kivánván szembe lenni, volt nála is audientiája, beszilte, hogy a jancsárság közt volt valamely tumultusra való dolog, de három hó pénz adatván nekik a vezértűl, complanáltatott. Az hadi operatiókrúl úgy gondolkozik, hogy az ellenség magát a varadini sánczban megerősítvín, nem reminlheti ott az ellenségnek az török árthasson, hanem remínli inkább, hogy a Száva mellett menvín fel a hajói a töröknek Brodig, maga penig a vezér Eszék alá száll. és Brodnál osztán tarthatja éléssel a hajórúl a hadat, mert Brod s Eszék között az Száva s Dráva közi Eszékig csak 11 órányi föld. Obligálta azomba magát és felesígít is felesígem szolgálatjára, úgy hozván az idő, hogy felesígem is most Fejérvárott tanáltassék, vívín azért alkalmatosságot Kornari ajánlásával, valamely a vezértűl adatott kaftányomat és béllisemet küldtem fel hozzája zálogkipen ezer forintot kivánván reája, hadaim fizetísire kivántatván, mint embersíges ember mindjárt megküldötte, három nuszt béllíst hagyván nála Sándor uram. kettei posztó mente, harmadika kaftány alatt lívín. A vezérnek ma menvín által a boncsokja és sátorai az Száva hídján. küldtem én is embereimet által, hogy tábort helyt foglaljanak, Visniczen túl lívín nyomba mind hajóim, mind táborozásra rendelt szekeresim, hogy a hajók a Városhoz szálljanak, és a szekerek is reggel a város végire jőjjenek és rendben vetessenek, tábori szüksigre való alkalmatossággal megrakattassanak, parancsoltam felőle. Megjött újabb emberem is a tatár Chámtúl az audientia végett, izente a tihája, hogy az tatár Chám mindenkor jó szívvel lát, de a vezér által menvín, s magam is a vezérrel együtt, akkor magam

rîszirűl is hasznossabbnak látja a vele való szembe lîtelt. Előttem livín azomba az indúlás, minden törtînhető táborozásokat, és minden embernek halandó voltát meggondolván, bizonyos időt vévén mai napon magamnak, Istenemnek segitő kegyelmibűl és vezérlísibűl magam keze irásával testamentaria dispositiót töttem, és azon dispositiómat nímely becsülletes híveimmel, úgymint: Sándor Gáspár, Madács Péter, Bai Mihály és Komáromi János uraimékkal coramizáltattam és subscribáltattam s pecsételtettem is, azon irásomat felűl magam titkos pecsétemmel bepecsételvín, az török császárok és tatár chámok nekem adott athnamejokkal, az az hit levelekkel együtt felesígem kezihez assignáltam pro majori illius contentatione et cautione, tívín arrúl is dispositiót, hogy Glavics Miklós és Bai Mihály uraimék nyolczvanig való udvari szolgámmal, cseléddel, kik között 16 fegyverviselő is computáltathatik, mellette maradjanak, Madács Péter uramat penig Poserolczára deputálván az ottan való dolgoknak folytatására és az ott maradtaknak gondviselísire. Ma azomba az gyalog hadaimnak is fizettettem. Estve felé jött ember a kapurúl, ki által kivánja Skerlet uram az vezér nevivel, hogy két, vagy három értelmes embert küldjek fel, kik Péter-Váradjának situsát s constitutióját tudják megmondani. Felmenvén azért Madács Péter, Horvát István és Horvát Ferencz uraimék a kapura, vitték őket Skerlet szállására, ki is az vezér parancsolatjábúl curiose megexaminálta őket, irásban tévén le relatiójokat, mind Varadinnak situsát, és azon helynek constitutióját describálta. Meleg idő volt.

Die 2. Septembris. Csötörtök. Jövén a fővezér kapujárúl olyan válasz, hogy már a teftedárnak paran-

csolat adatott hadaim szükségére való élés felől, mentek azért embereim a tefterdárra, kitől is jött olyan izenet, hogy az embereim s lovak számát tefterbe küldjem fel neki, és hogy ő a várban menvén, menjenek utánna embereim azon informatióval, ki fogja szolgáltatni az élést, felküldvén azért néki azon hadaim s mindenféle embereim lajstromának pariaját, kit a vezérnek adtam be audientiámkor, de azzal nem lévén az tefterdár contentus, megint újobban igazított a vezérre, hogy írni fog az vezérnek az informatióhoz képest, determinatióját várván az élés quantumárúl, mely az vezérhez levéllel menő agájával az tefterdárnak egy vekilharcsom nekem is, és egy a vezér kapuján lakó tolmácsom expediáltatott a Száva hidján által, minthogy a fővezér nagy pompával ma ment által a Száván, és szállott Zemlinnél lévő Työprili vezér sáncza félében. Voltak a francziák nálam, volt szó köztünk a vezérrel és egyéb ministerekkel folytatandó dolgaimnak difficultásirúl; az tegnap magátúl jött német nyelvnek relatiójárúl, ki is a Péterváradjánál lévő sánczban 16 ezernek mondja a gyalogját az németnek, túl a hidon hat ezernek a lovassat, Veteranit 14 regimenttel mondja, hogy azt is várnák segítségekre. Volt szó köztünk az lengyel követ dolgárúl, kinek is szintén akkor jött vala egy embere az én házam kapujára, izenvén, hogy örömest szemben lenne mind velem, mind a franczia urakkal, küldötte azért én tetszésembűl marchio de Lora uram Fonton uramat hozzája, maga penig az én házamba várta Fonton uramot, az alatt a franczia király ez idei operatióirúl, az fővezérnél leendő audientiájárúl, az idei campaniának folyásárúl, abban való operatiórúl, az franczia király protectiójárúl és kiváltképen contin-

genti meae mortis casu mennyiben reménlhetné feleségem a protectiót, voltak hosszas beszélgetések közöttünk, declarálván azt hosszason, mennyiben lehetne recursusa a franczia udvarhoz, és a királynak abban való resolutióját mint adta volt értésére levele által feleségemnek, kit a király parancsolatjábúl irt ő is, in tali casu mennyire volna ő nekiek is erre gondjok, ezen beszédek között megérkezék Fonton is a lengyel követtűl, ki is neki sem mondott azoknál egyebet, kiket már annak előtte megizent volt Glavics uram által nékem, hanem mondott olyat, hogy az tatár Chám olyan szóval hozta ide, az letétetett vezér a micsoda karba hadta volt a lengyelekkel való dolgokat, ha az mostani új vezér abba hadja-e? azt kivánja megtudni, és úgy mehet egész válaszszal, az tractára már a lengyel király helyeket denominált, melyiket acceptálja a török? a lengyelek azt kivánják tudni, másként is nem contentusok, csak a tatár Chám mediatorságával, hanem a portátúl kivánnak plenipotentiarius követet a denominálandó helyre, ezeket Fonton megbeszélvén, kivánt marchio Lora uram a franczia audientiát a feleségemtűl, de a feleségem azzal mentvén magát, hogy fekszik, alteratióit érzi mostani állapotjához képest, újabban reiterálta ezen instantiáját, de végre is feleségem válaszával kellett contentusnak lenni, ezzel a francziák elbucsúzának tűlem. Ezek után voltam occupatus magam, hadaim és szolgáim tábori készületiben, rendbe vételében, lajstromban iratván valamely nyolczvanig való személyt, kik feleségem mellett Fejérvárott fognak maradni, az táborra rendeltettekbűl megszaporítottam még egy sereggel az poserolczai praesidiumot is, feleségem mellett maradt embereimnek Bai Mihály uramot, és Bohus

Mártont fő élésmesteremet praeficiálván, és mint folytassák a dolgokat, arrúl is instructiót iratván, a vezér után küldöttem által sátorommal tábori szükségemre rendeltetett lovas és ökrös társzekereimet, szolgáimat, hogy az vezér tábori helyéhez közel helyt verjenek, és tábor helyet foglaljanak az én szükségemre, az hol alkalmatossabbnak látják, minthogy az a híre, egynehány napig helyben fog subsistálni a tábor, megjött élésmesterem is a vezér kapujárúl azzal a válaszszal, hogy az tihája repraesentálni a vezérnek a tefterdár levelét az élés dolgában, elfelejtvén, holnap beadja várakozzanak, mely naprúl napra való provisiónk dilatióján nem kicsin impatientiával lévén, panaszképpen irattam felőle Csaffer passának, ki is invective felelt a vezér iránt, mondván, hogy a vezér a mint velem bánik, úgy hasonlóképen ő vele is, becsületit ugyan megadja, de neki sem ad semmit is, holott e napokban mikor szintén az vezér érkezett, többek ezer arany érő lovainál égtek meg, de mind ezen kára után is a vezérnek semmi discretióját nem experiálta, azért azt javalja, hogy ha magam is által megyek, a vezért az én hadaim seregestűl aggrediálják, úgy inkább hiszi, mint hogy előtte bemutatták magokat, rajta valamit vehetnek, Szép idő volt.

Die 3. Péntek. Az angliai király követje Hemskerek uram mellett lakó csorbacsi, kinek gondviselése alatt vagyon, jött volt látogatásomra, complementizálásbúl állott nagyubb része beszédének, minthogy annak előtte is ismeretségben voltam vele, hozta elő specifice dietim micsoda féle és mennyi élést adnak a követnek a császár részérűl, az egy borbúl lehet szűkös, mert pénzen is megveszik, valamit ételére valót kaphatnak, és minden nap száz tallér költségénél a

császárnak több megyen reá, de így találtatott jobban a divántúl, hogy ez idei campaniának végét itt megvárassák vele. Kire én mondám : ha ellenére nem lesz, én borral, aquavitával kedveskedhetem neki. Kire ő: Igen is megengedi; hozta elő azt is, hogy az követ emlegette az én s velem lévők felkaftanoztatásokat a fő vezértűl. Kire is ő mondotta válaszúl: most a vezér táborra menvén, a fejedelmet is táborra való útjára kaftányoztatta fel, a fejedelem is hadtartó ember lévén, s a török táborral együtt elmenvén, méltó az ilyen időben az ilyen embernek kedvezni. Küldöttem azért a csorbacsiával Bai Andrást,' hogy legalább hírt adjon a követ valamely szolgájának, hogy borral s aquavitával kivánok kedveskedni, és edényeket kivánjon tűlök, hogy legalább az ily kedveskedést a csorbacsia magának ne appropriálja, ki is a csorbacsi sátorába menvén, és az angliai király követjének a tolmácsa is oda menvén, a csorbacsi általa nevemmel kőszöntötte a követet, mondván : értette a fejedelem a követnek borban való fogyatkozását, kiván azért kedveskedni, mind borral, mind aquavitával, azért mond meg a követnek, küldjön edényeket, a tolmács a követhez menvén, megmondotta a mi izenetünket. Kire a követ. Igen kedvesen vöttem a fejedelem jó akaratját s hozzám való affectióját, de minthogy eddig is sok jó akarattal kedveskedéssel volt nekem, én pedig semmivel sem lehettem, nem acceptálhatom, volna mindazáltal mivel kedveskedném, ha magam emberének szabad volna oda menni, de minthogy meg nem engedi a csorbacsia, nem acceptálhatom a fejedelem kedveskedését is. Ezzel a tolmács a csorbacsia sátorába vissza jüvén, a követ izenetít megmondotta. Kire a csorbacsia: a fejedelemnek ne-

hezségére esik, ha a követ ezen jó akaratját renuálja, azért mond meg a követnek. Kire a tolmács: a követ szavai ezek, akar mondjam én megizenetedet, akár nem. Kire a csorbacsia: hogy sem a fejedelem jó akaratját megvesse, ha mit akar a követ maga embere által küldeni, küldje te általad, nem ellenzem, menyjen egy emberem veled. Kire a tolmács: Igen is kiván a követ kedveskedni a fejedelemnek sok rendbeli jó akaratjáért maga embere által köszöntvén, s meg is köszönvén sok jó akaratját, de engemet nem küld, mert nem tudok deákúl, hanem ha küld, Hartokot küldi. Kire a csorbacsi: Eredj hát mond meg a követnek, és vidd oda ezen emberit is a fejedelemnek a követhez, maga adván szabadságot a csorbacsi Bai Andrásnak a követhez való menetelre, oda ment hozzá, köszöntvén szónkkal és excusálván, hogy eddig is a mit tűlem kitelhetett volna, jó szívvel kedveskedni kivántam volna, de ilyen szoros vigyázás alatt lévén, az mulattatta el, mostan azért alkalmatosság adatván és a csorbacsiatúl szabadság is, kivánok mind borral, aquavitával kedveskedni. Kire a követ olaszúl complementizált Bai Andrásnak, és mindjárt hivatta Dux Hartokot tolmácsnak, ki is eljüvén, az követ mondatta általa Bai Andrásnak, rövid időnk lévén, egyéb beszédnek hadjunk békét, hanem hogy elsőben is monda, az correspondentia jó formában kezdett volt folyni, és mind végig úgy continuálhattuk volna, azért minthogy az üveg palaczkokért tűletek egy ember jütt, az ki publice más jancsárok előtt kérte azon jancsártúl, az ki által küldöttem volt, azon correspondentia elromlott, azért hogy ezen correspondentiát tovább is manutenealhassuk, igaz, vagyon nekem mind borom, mind aquavitám, kivel még egy darabig subsistálhatok,

menjel előre, és azon három üveget megtöltetvén, küld ide egy jancsar által, melyet is én megüresitetvén, egy óra múlva Dux Hartok által vissza küldöm. megtöltetvén drinápólyi borral, pro tollenda suspicione csorbacsii, egy átalágot is küldök, hogy borral töltsétek meg, és ezen alkalmatossággal szóval izenek.

Die 4. Szombaton. Az fővezértűl hadaim számára valamely árpaliszt rendeltetvén, annak kifogásában s elosztásában voltak dispositióimbúl tiszteim foglalatosok, dolgunknak rendesebben való folytatására, és ez után én is már táborban lévén velek, az hireknek s az vezér dispositióinak jobban való kitanúlására nézve rendeltem Sándor Gáspár uramot a fővezér mellé, hogy mindenütt vele járjon, s száljon mind magam dolgaim in particulari, mint penig a közönségesekre s hírekre vigyázzon, s bennünket hírrel tartson, minthogy másként is az magyarországiak részérűl való residenst Bai Mihály uramot feleségem mellé rendeltem. Jött hírem a török táborrúl, hogy az vezér a tatár Chámhoz menvén és oda több török urak is divánban confluálván, divánban végeztetett, hogy Péterváradjánál lévő német tábor sánczára csak reá menjenek, ezen divánban irásban adatván ki az fővezér az hadi rendtartást mind indúlások, járásoknak, strásálásoknak, megszállásoknak rendi mint legyen, csakhamar az után trombitát fuvata, és az egész hadakat rendelt seregben vétetvén, rendelt seregben indúlt meg a zemlini sáncztúl a vezér, valamint harczra szokták a hadat vinni, az előljáró hadak fejének Mamhut Bék Ogli az arnold passa rendeltetvén, hogy az tatár Chámmal legelől járjon, szálljon, az hátúljárás pedig Csaffer passának a szerdárnak committáltatott a vezértűl, szállott meg három órányi földre az

török tábor, az én hadaim is közönségesen Petróczi uram commendája alatt lévén mostan, felköltenek, és az török táboron kivűl egy órányi földnyire a Duna mellett megszállottanak, én pedig hátrább maradtam, újabb magyar aranyokbúl álló zálogomra vévén fel Kornaritúl ezer forintot, kit nem várj szolgáim közé osztottam ki, nem akarván a vezért bizonyos okra nézve búsítani, és inkább magam rövidségével s kárával is ezen sokfelé való költséget s difficultásokat superálni kivánván, adattam Madács Péter uramnak kezében is egynehány száz tallérokbúl álló költséget, kivel az Poserolczán maradott praesidiumnak megfizethessen, más rendbeli költséget adatván arra az szükségre is, minthogy az vezér nem adatott, kin az poserolczai praesidium és az ott való hadak cselédje legalább egy holnapi provisiót lisztűl vehessen, irásban hagyván azért elmaradott tiszteim s híveim között az instructiót, és feleségem intertentiójára is mellette maradott élésmesterem kezében költséget hagyván, ezen dolgaim folytatásában el is késődvén, délesti két óra után Isten segítségébűl megindúltam mostani karban való állapotjára nézve kiváltképen és magamnak is ilyen erőtelen s lúra nem ülhető formában való állapotomban, megkeseredés nélkűl indúlásom nem lehetett, Istenre bízván mindazonáltal mind magamat, mind feleségemet s mind hozzám tartozó híveimet, az fővezér tovább is inhaereálván annak a kivánságának, hogy tűle el ne maradjak, Istenem segítségébűl jó reménység alatt megindúltam, hazámért, nemzetemért, vallásomért és sok esztendőktűl fogvást véres verítékkel és sok veszedelmekkel keresett becsületemért magamat szerencséltetni, és az állhatatlan szerencsét ezen campaniában is experiálni kész lévén, által jövén azért a

Száva hidján, a szerdár Csaffer passára akadtam Zemlinen innen, kihez is betérvén, több passák is lévén sátorába, mind maga s mind több vele lévő passák az ő módjok szerint fen állva excipiáltak becsülettel, tisztességek tételét az ő módjok szerint serbetbűl, kávébúl, rózsa vízbűl, füstbűl elkövetvén, voltam magánosan is vele beszéden, hozta elő Péterváradjának és a mellette lévő német tábornak mostani constitutióját, az vezér reájok menetelre való szándékját, Kamenyicz felé rendelt tatárságnak onnan való megtérése után Erdélyben s Erdélyen által Tömösvár felé való kijöveteléről lett fővezér dispositióját, ezekrűl való beszélgetésem után tűle elbucsúzván, egyeztem meg magam hadaimmal, az mint feljebb is irtam Fejérvártúl három órányi földre a Duna mellett, már szinte az nap is leszálló félbe volt, az hol is tiszteimet össze gyűjtvén, micsoda rendet tartsanak ez idegen nemzetek táboriban való járásunkban, eleikben adtam. Száraz meleg idő volt. Én penig az mint az elmúlt napokban, most is egy formában vagyok lábomra úgy, hogy az bal lábomon való bokámon alkalmas lyuk lévén, még csak az csizmámat is nehezen vehettem fel.

5. Vasárnap. Éjfél után érkezett Sándor uram a vezér táborárúl azzal a válaszszal, hogy Skerlet meg fogja jelenteni az vezérnek: ez után mint legyen szállásunk s járásunk, hozta azt is, hogy a törökök harczhoz kíszűlnek, és a németnek a sánczára is reá mennek, ha ki nem jű elejökben; izente azt is Skerlet, hogy Heizler legyen ezen hadaknak feje, Kaprara még sem jött volna el; javallotta azt is, két supplicatiót irassak, kinek egyike szólljon a hadak neve alatt az tábori élések s abrakjok dolgárúl, a másik magam neve alatt az költsíg iránt, és ezen supplicatiókat

két kapitány vigye fel a vezér kapujára. Kevesítteni kivánván az velem lívő terhet az következhető harczra nízve, az deván sátoromat egy társzekeremen vissza küldtem ezen első statiómbúl, egyníhány fegyveres embert is rendelvín melléje. Sándor uramot is az említett supplicatiókkal és Szappanos Mihály lovas s Kassai István gyalog kapitányokkal expediáltam a vezér tábora után, minthogy a vezér tábora felkölt, én is megindúltam utánnok, elsőben bevárván az hajóimat, az török tábor végire szállottam éczakára, kinek is az eleji s az tatárja éppen Szlankamináig kiterjed, az vissza küldött szekér alkalmatosságával irtam felesígemnek és Madács uramnak is, hogy már a vele rendeltettekkel kövesse útját Poserolczára. Meleg idő volt.

6. **Hétfű.** Ma az török tábor nem sokat jött, csak Szlankamenhez szállott, ott várta be az tatár Chám és arnold passa hadait, nagy dévánkozási voltak a vezérnek a tatár Chámmal és több passákkal, mivel Tömösvárrúl jött olyan hír, hogy az Erdélyben lívő németek is Veteranival Lippához jöttek volna, és Lippátúl is az Péterváradjánál lívő német tábor segítsígire megindúltak volna, nem messze szállottam én is a vezér szálló helyihez oly helyen, az hol Tételnek labancz végháznak elleniben vagyok, és az hol az Tisza a Dunába szakad. Tétel alatt is egy regiment lovas német mutogatja magát, valamely éren, vagy tóshelyen Pétervaradin és Tétel között hidat csináltatván. Az dévánkozásnak vége csak az, ne kíssenek, hanem mennél hamarébb Pétervaradinhez penetráljanak, még az ellenség is ott megszaporodhatnék, a minthogy az déván eloszolván, estve felé Ali passa meg is indúlt az dunai classissal fel felé. Az kapitá-

nyok is vissza jöttek a vezér kapujárúl, az teftedárnak committáltatván az élések dolga, mondott olyat a teffterdár, eddig is a kuruczokat bizonyos praevendával nem tartották, hanem szakasztva adtak a mit adtak, azért ihon szakasztva adat három ezer okka lisztet és tizenöt vágót, érjük meg most azzal, kire is commissiókat adott ki az alább való tiszteire, abrakúl is requiráltatott, de azt nem adott. Hogy reggel megindúltam, az francziák jöttek hozzám, beültetvín azért az marchiót az hintómban, tött relatiót az tegnap érkezett nímetnek relatiójárúl és a vezér lejendő operatiója iránt való opiniójárúl. Töttem én is neki relatiót az törököknek accommodatiónk iránt való indiscretiójárúl, az mit rendelt, vagy rendel is a vezér, annak dilatiojárúl, és e szerint való angariáltatásunkrúl, kértem azon, a mikor a vezérrel audientiája leszen, emlékeztesse azokra az oblatiójira, a kiket előtte irántam tett, az minthogy ajánlotta is magát, urgeálni fogja az audientiát, és el sem mulatja. Az szálló helyemen estve küldöttem hopmesteremet Csaffer passához, minthogy mellettem szállott ő is, izentem neki a leveles katonák felől, kik az elmúlt napokba lettek levelessé, és magokat az végbeliek közé recipiálták, kírettem adassa kézben őket, kire azt adta válaszúl, nem adhatja kézben őket, minthogy azokat a békeket, a kik mellé azon katonák magokat adták, a vezér maga mellé hivatta, mondotta azt is Csaffer passa, a vezérnél volt akkor, az mikor parancsolt az tefterdárnak az én hadaimnak mind élést, mind abrakot adasson. Nagy szél támadván, az én hajóim mellém nem érkezhettek. Valamely tavaly az tatároktúl elveszett lú miatt volt a tatároktúl búsitásom, egy Ács András nevű lovas ezer lovasa mestere-

met előmbe hozván mind lovastúl, megbizonyosodván, hogy afféle tatároktúl lopott ló volna, megadattam neki, de a tatárok még egyníhány lovat praetendálnak, kik azon lúval vesztek volt el, kirül azután a tatár Chám vezérjit búsítván az tatárok, levelet is küldött nékem a tatár Chám vezérje ezen dologban, kire volt illendő válasza, kivánván azomban Sándor Gáspár uramat oda, az minthogy oda küldvín Sándor uramot, vitt volt fel két török bizonyságot magával, hogy a strásamester pínzen töröktűl vötte, kivel convincálódván, mondotta : a tatár táboron kadia nincsen, ha bizonyság vagyon, igen jó, igazodjék el a török tábor kadiája előtt. Küldöttem volt Ali passa Duna kapitányához is Sándor uramot levelemmel, annak is egy complementizáló s maga ajánló levele s válasza érkezett, izenvín azt, jobb az egymáshoz való járást abba hadjuk, mert talán az másoknak nem tetszenék. Kedvetlen hideg szeles idő volt, úgy hogy a mentét is el állhatta az ember.

7. **Kedd.** Reggel megindúltunk, az hol Tyupruli fővezér harcza volt Badensis herczeggel, oda szállottunk. Sándor Gáspár uram hozott két teszkeret az teffterdártúl, egyike valamely lisztrűl, másik a vágókrúl szólló. Izentem Katona béknek is az leveles katonák vígett. Nagy dévánkozások voltanak az fővezér sátoránál, kikben determináltatott, hogy az táborhoz közel lívő szorosnál az hol tisztása van, és az ellensígnek útja inkább lehetne az török táborra való jövetelre, sánczot vessenek, és abban az gyalogság szálljon be, killyebb penig az hadak szállják be mindenütt, valahonnan csak útja lehetne az ellensígnek. Az elmúlt éjjel rendkívűl való szél volt, kinek gyümölcsít én is alteratióimmal érzettem, ma is igen

híves volt, nagy hideg esső is volt az éjjel, nappal penig feltisztúlt.

8. Szereda. Reggel az vezér a maga tiháját bizonyos számú hadakkal s ahoz értő emberekkel, hogy az ellensígnek sánczát s constitutióját experiálják, expediálta, a mely sánczrúl tegnap a déványban volt szó, ahoz hozzá fogtak. Az tegnapi szeles idő miatt az hajók nem jühetvín, és az én rîszemrűl valók is hátrább maradván, hogy azokat bevárhassa az vezér, és az tihája által expediálandó dolgokra s az elkezdett sáncz munkájára nízve is ma helyben subsistáltunk. Küldtem én is egy zászlós seregemet az hajóim eleiben, magam is itt az Dunához közel subsistálván. Az tefterdártúl rendelt vágó csak tizenöt lívín, és az liszt is nem több három ezer okkánál, azt percipiáltattam, pínzen is parancsolván valamely lisztet vétetni. Nem tudom az tegnapi szél miatt-e, vagy csak az nyavalya magában causálta, de hogy felköltem, minthа megvertek volna, majd minden tagjaimban érzettem alteratiót s fájdalmat, vállaimban kiváltképpen, oldalaimba s derekamba, az karjaimba s kezem fejíben is szállván valamely fluxus, reggel hogy felserkentem, úgy hogy az újjaimmal is alig szoríthattam, de hogy felköltem, újjabban múlni kezdett. Sándor urammal beszílgetvín az franczia marchio Lora uram, fakadott in discursu olyan szókra, az két tábor között való dolognak bizontalan kimenetelit gondolván és minthogy az nímet a maga sánczát igen fortificálta az mint az utólszor hozott nyelvek és az onnan szökött francziák vallják, temeritásnak mondja az fővezér actusát, hogy reá akar menni az nímet sánczára. Item: quod de supposititio cogitet, et pro convictione hominum deberent esse pro testimonio aliqui praesentes,

et quod puerile protectionem in Gallia sperare non posset, bene tamen mater. Maga iránt Sándor Gáspár uram iránt fakadván olyan szókra is az marchio: ha a fejedelemnek halála tanálna történni, kegyelmed bizvást recipiálhatná magát Francziába és ottan tisztet remínlhetne in extranea regis militia. Volt arrúl is szó köztök, hogy in tali casu is, ha más lenne fejedelem Erdélyben az francziai factióknak resuscitálására, megint Francziábúl kijöhetne az új fejedelem mellé etc. etc. mely discursusi Lorának nekem csúfosnak tetszettenek, pro conclusione fakadván olyan szókra is: Domine estis in ultima periodo. Az vezér tihája megtérvín az ellensíg sánczának revisiójábúl, megindúltak az fegyveres hajók Pétervaradin felé, csakhamar azután érkeztek azon táborhelyhez az munitiós és éléses hajók is, úgy az török hidassai is nyolczvanig való. Ezek után az én hozzám tartozó hajók is megérkezínek, jó alszelek lívín, lepedővel utánna indúltak a fegyveres hajók után, mind munitiós, éléses hajói és hidassai az törököknek. Az tételi bék is nyelvet fogván Tétel táján, Janáki izent olyan hírt, hogy az a nyelv beszéllett volna olyat, hogy Veterani valamely lovas magyar nímet hadakkal megindúlt volna erre Pétervaradin felé. Az teffterdár is ma adá meg az három erszíny pínzt, kit a vezér fermányára nízve még Drinápolyba kellett volna complanálni. Az Zofiában lívő erdélyiek számára is küldött intertentiójokra száz nyolczvan aranyat. Értette az kapukon azt is Sándor Gáspár uram, hogy az vezér csak resolválta magát az ellensíggel való harczra, és hogy holnap közel az ellensíghez fog szállani. Mondotta azt is az tihája, hogy már az dolognak ideje bejött, azért fordúljon el hozzá estve ő kegyelme s megfogja mon-

dani, mihez tartsuk magunkat. Lora uram mondotta Sándor Gáspár uramnak azt is: ha az törökök rísziről ezen jelen való campaniának szerencsétlen kimenetele lenne, és én az töröktűl, kiktűl adósságot contraháltam, búsitatnám, arra csak azt kellene felelnem, quod non habeam. NB: Nem mondatta azt, hogy segítődném tűlök. etc.

9. Csötörtök. Kárlóczán felűl az német sánczához egy orányi földre szállott elsőben az török tábor, de az harczra való nípet rendelt seregekbe vitte az fő vezér, az fegyverre való nípnek háta megett jártatta az cselédít, és impedimentumit, ellenkezőt bocsátott be a vezér az nímet tábor sánczához, kik nyelvet is kaptak, az dunai classis is Péter-Varadin előtt lívő sziget orrához közel a sánczhoz szállott. Én penig Karloczán alúl közel a faluhoz a Duna mellé szállottam igen jó fűben, mellettem takarodott fel az sok éléses, munitiós, s egyéb tábori hajók, kik is Karlóczánál épen a falunál telepedtek meg, az magam hajói is ide érkeztek, jüvín hírem azomba az vezér kapujárúl, hogy a vezér közelebb nyomúl az német sánczához, és az sátorokat is bontják s elébb viszik, magam is hintóban fogatván, jöttem közelébb a török tábor szálló helyíhez, és oly helyre menvín fel, az honnan, mind az török tábort s munkáját s mind a nímet, tatár, s török közt való ellenkezíst, mind az német sánczát, s az várat, egíszen jól kinízhettem perspectivábúl. Az vezér sánczhoz fogatott, mind lovassa, mind gyalogja rendelt seregben vagyon az hol a török hadak állanak, és az sánczhoz hozzá fogott, félórányi földnek sem mondhatni a német sánczához, az német álgyúkbúl is lövöldöz az törökök ellenkezőjire. Ezen dolgoknak revisiójábúl már alkonyodva tér-

tem meg sátoromhoz, az hová jött hozzám a tatár Chám tiháját izeneti, hogy értvín a tatár Chám hozzája való menetelre vagyon szándíkom, tudván erötlensígemet is, az tatár Chám is penig distractus lívín, különben oda ne fáradják, hanem a mikor idejít látja a vezérje, a ki egyszersmind tihája is, értísemre adja. Jó idő volt.

10. **Péntek.** Idejín rendelíst tettem, minden ember oly provisióval indúljon ezen helybűl fű s fa dolgábúl, hogy holnap is vele megérhesse, sákmánynyal megrakodván azért mindenféle embereim, úgy az magam alkalmatosságára is praemittáltam őket, és a vezér táborának inekső szílín parancsoltam megszállani, magam egyníhányad magammal hátrább maradván, az magam kornétáját is egyéb lovas szekereimmel s lovaimmal előre küldtem, hogy addig megszáljanak, és az sátorokat is felvonják, az hajóimnak is helyt nízetvín, Karlócza végín parancsoltam megszállani. Ebíd tájba az török táborra én is bejöttem, a törökök alkalmas sánczot csináltak az éjjel, a ki a Dunátúl fogva a tatár Chám táboráig terjed kí, megszálván azért, illetlennek láttam, hogy ellenkezőt ne küldenék az német sáncza alá, negyvenig való lovast azért az török sánczán által az német tábor sáncza elíben ellenkezni küldöttem, az hol is eleget ellenkezvín, egy Püspök Gáspár nevű lovas hadnagyom az német lövíse miatt elesék, más hadnagyomnak penig a lovát álgyúval lőttík el. Érkezék Katona Bék is Fejérvárrúl, ki is az vezértűl valamely az császártúl jövő két kapucsi passa elíben küldetett volt, azokat hozta be a táborra, az egyik kincset hozott a császártúl, a másika az után más dologgal expediáltatott, kit is azon kapucsi passa titokba tart. Hozta Katona

Bék felesígem és több mellette lívő tiszteim s híveim leveleit is Fejérvárrúl, assecurálván arrúl is, ha választ irok, maga bizonyos emberitűl elfogja küldeni, minthogy estve érkezett, vacsorán nálam marasztottam. Már szinte vacsorakor érkezék a vezértűl egy ember maga kezivel irott czédulájával, kiben parancsolja, hogy az én hadaim is Csaffer passával a balszárnyára rendeltettek, kire nízve a kik telhettek, én is őket elkíszítvín, Csaffer passával s hadaival már be alkonyodván expediáltam, az török táboron lívő egyéb hadak is, úgy az tatárok is felköltek, és az német sáncza felé nyomúltanak, közelébb kívánván az vezér sánczot vettetni az németek sánczához.

11. Szombat. Az estve a mint a hadak megindúltak, elő álomkor nem kicsíny confusio s rendeletlensíg esett az török hadak között, mert Csaffer passa az mellett lívő haddal, kik mellé voltanak az enyímek is rendeltetve, az mint az német sáncza felé közelgetett, nem lívín jó rendtartás s correspondentia az hadak tisztei között, a mint éczaka az arnolt hadakra bukkant, Csaffer passát az arnoltok ellensígnek gondolván, kemínyen egynehány száz puskábúl megpuskázták, kit Csaffer passa sem tudván mi dolog, az arnoltok puskázása előtt megszaladott, és mind az törökökbe s mind az kuruczokba holt is, sebesedett is, és az gyalogimat is csak nem mindöszve tapodtatták; Funduk Musztafa passának is (ki Erdélybe jártomba a török hadaknak szerdárja volt) az karját által lűtték, és ezen confusió miatt az én gyalogim is az éjjel az hagyott helyre be nem állhattak, másszor is interveniálván lármájok azon az oldalon lívő törököknek, az hadaknak mindazáltal nagyubb rísze az vezér dispositiója szerint az német sánczához közel csak

egy muskatíly lövísnire az sánczhoz hozzá fogván, reggelre magok securitására jó formában el is kíszíttettík, és a mennyiben az interveniált confusió miatt a munkában Csaffer passa hátrább maradott is; de ő is ugyan csak titetett valamely munkát. Az én hadaim a Dunának arrúl a rīszírűl estenek, a mint az hidja és hajói vannak az nímetnek, a honnan mind hídját, hajóit és a Dunántúl lívő inpedimentumit jól ki láthatni, és minthogy már ott lészen subsistentiájok, számokra húst, kenyeret küldöttem, és továbbra is felőlök dispositiót töttem, magam penig az kornétám aljával helybe sátorimnál maradtam. Táborhelyem mellett lívő egy alkalmatos dombra vonattam fel szajván sátoromat az mulatság s recreatio kedviért, napestig ott töltöttem az időt, az honnan is mind a német sánczára, az várra s mind az törökök operatióira jól nízhettem. Az vezér is az érkezett kapucsi passákra nízve az táborán sátoránál maradott, ezen operatióra az maga tiháját küldvín minden egyéb passákkal és jancsár agával együtt. Az midőn a német észre vette, hogy oly közel vitte hozzá a török az sánczot, álgyúkbúl, s taraczkokbúl nagy lövíseket tett, de haszontalan, mivel már az ellen magokat a törökök muniálták. Az vezér emberei járták mind az sátorokat, mind az hajókat, és az kik az elrendeltekben sánczba nem mentenek, az szpaiakba megis öltenek magok sátoroknál, az hajókon tanáltattakban is nímelyeknek fülét vagdalták el, az hajókat is az Duna szigetjihez szállítván, hogy senki oda ne szökhessík. Az hajókrúl az álgyúkba és mozsárokba az vezér kihozatott, az sánczokba akarván bevonatni. Skerlet uramhoz küldtem volt Orlai uramot levelemmel, ki is hoza ilyen választ: Felesígem arany s ezüst mívinek

elzálogosítását, és ilyen költsigben s állapotban való forgásomat szánakozással értette, s egyéb dolgokat is levelembűl jól megértett. de fogadjam tanácsát s megmutatja, hogy mind becsületemre, s mind hasznomra való líszen; látjátok, úgymond, ezek most micsoda dologban distractusok, agitur enim de ipsorum capite, három nígy nap lássuk, mire megyen az dolog, legyen patiens a fejedelem, ne búsítsa őket, az ő gondja líszen a pínz kírísnek dolga, ha az vezérnek valamely jó kedvít látja, az abrak s egyéb dolgok iránt se búsítsuk már az emlitett napokba. Concludálta azzal izenetit, az vezér ordinantiája nélkül az Istenírt kír sehuvá ne külgyek, sőt ha valahová mentek is, elő nem kell hozni, mert az vezér igen maga ellen való dolognak tartja. Szép idő volt.

12. Vasárnap. Miszirli Ogli sánczábúl hozzá fogtak az éjjel az német sánczába való bomba hányáshoz, s éczaka másutt való sánczait is megerősítvín az török, ma idein hozzá fogott az álgyúkbúl való lövíshez, az Csaffer passa sánczábúl is két álgyúval hozzá fogtak az nímet a Dunán lívő hidjára az lövíst, az hol penig Ali passa Duna kapitánya vagyon az dunai classissal, az Dunának túlsó partjára sánczot vetett, az honnan is nagy lövíseket títet az Duna hídjára és az nímet gályáira, hasonlókipen az német is, úgy hogy virattátúl fogva ebídig megszünés nélkül voltak mind két rírszrűl az lövísek, de még is többek voltak a törökök riszírűl. Az német is az sánczba mind réz, mind gyalog dobokkal sokat doboltatott. Az fő vezér az először épített sáncznak az kapujában vonatván sátort, oda szállott, s abban az lineában lívő hadakat az jancsársággal együtt az újonnan épitett első sánczba szállította, mindazáltal a vezérnek mind maga,

mind fizetett hadai sátorai helyben maradtanak, de ő a többit mind előre szállította. Egy Oszman nevű passa az nisi jancsár agával (ki is régi esmerősöm) járván az vezér parancsolatjábúl az tábort, a sátorokat bontatván és küldvín a hadak után, üznek mindenféle rendet az új sánczhoz, ide én hozzám is be térvín, kérdím tűlök, noha én hadaimat a vezér parancsolatja szerint Petróczi urammal a sánczba elküldöttem, mindazáltal ő általok valamely ujabb parancsolat vagyon-e? Kire felelínek: ő nekik semmi szavok én irántam s hadaim iránt nincsen, hanem a török hadak a táborra való beüzísekre rendeltettek, hanem csak látogatásomra jöttek be hozzám. Sándor Gáspár uramot küldöttem az tatár táborra, és Mahmut Bék Oglihoz az arnolt hadakhoz, ki is ajánlással és bíztatással bocsátá el Sándor uramot maga elől, mondván, hogy hírek nélkül csapott által valamely tatár, és az tött lármát a Dunán túl lívő német tábor impedimentuminál s sátorinál, mind az tatár Chamot, mind az fiát Galga Szultánt az török tábor először csinált sánczainak az víginél hadta, még csak kisded sátort sem vonattak fel, csak úgy voltak valamely árnyíkban, miolta ide szállott, s sáncz csináláshoz fogatott a vezér. Revideáltattam az Ali passa Duna kapitánya operatióit is, igaz hogy a Dunán túl is vetett valamely sánczot, de azt csak a maga és vele lívő hajók securításáért cselekedte, az puszta felől tartván valamely ellensígnek hirtelen reá való ütísítűl, hanem az Péter-Varadinhoz közel lívő szigetnek az orránál csinált egy formalis jó sánczot s abba lövő szerszámokat vontak be, és abbúl az nemét hídjaira s sánczára lűtethet, s jó hasznot is tészen, az csektereket is, kiket deákúl triremiseknek neveznek, magyarúl penig ten-

geri lapátos gályáknak híjnak, a Dunának a tisztájára a nímet sáncz s híd ellenîben vasmacskákra renddel állította ki, és egymás ellen az német gályáival, minthogy azok is a hidnál vannak, rettenetes lövíseket tesznek, furkatákat is hozatott volt fel Ali passa, a Dunának az innekső ágára, az honnat én vagyok, de az német azokat tartván maga rîszírül ártalmassabbaknak, lövísínek nagyubb erejít azok ellen fordítván, nem subsistálhattak, az szárazrúl is három helyrűl lűteti az török a német sánczát és az várat is. Az francziák küldöttík meg Székely Zsigmond moldovai residensem két rendbeli leveleit, kiket ő a Drinápolyba lívő franczíai orator keziben küldött volt, melynek is utóbbika 27. Julii datált, abba küldötte inclusive Zamojszki uramnak ugyan in Julio datált levelít, kiben is a francziáknak Flandriában való victoriájokrúl, és az én tűlem Darócziyal elpártolt hadaknak az nímetnél való veszedelmes kimenetelekrűl emlékezik, irván olyat, hogy suspicióban ejtvín magokat az német előtt, nímely rîszít közülök megöltík, nímely rîszít megarestálták, nímely rîszít penig Velenczében gályákra küldöttík. Volt Sándor uram Mahmut Bék Oglival is szembe, de distractus lívín és Csaffer passánál akadván is reá, az egy köszöntísnél egyébrűl vele nem beszílhetett. Az török tábornak a mely rísze körűlöttem volt, azok mind beljebb vonatván a vezér parancsolatjábúl az új sánczok felé, magam is hogy 50, 60 emberrel különösen legyek a török táborhoz, beljebb jöttem egy árkon által, és szállottam a fővezér guardiája fizetett hada szomszídságában, a Dunához közelébb valamely itten az partba lívő forrás kedviért is. Estve felé nagy zúdúlás lűn az német tábor sánczába, mintegy rendkivűl való nagy lövő szer-

számnak az sónussa, kinek alkalmatosságával nagy por és sűrű füst vetette fel magát az aerben, valamely rísze a német puskaporának felgyuladván. Az melegben déltájban a lövísek megszűntek volt, estve felé penig mind két rísztűl újobban hozzá fogtanak. Szép idő volt.

13. Hetfő. Az éjjel a törökök annál is jobban megerősíttetík sánczokat, álgyúknak való bateriákat is csinálván, és azokba a lövő szerszámokat is megszaporítván, kikkel ma nagyubb mértékben kezdték el az lövíst. Sándor uramot küldtem fel a vezér tihájához valamely oranyiczákat kivánván a vezértűl, kikkel magam gyalogíval probát tétethetník az német hídján felűl a Dunán fel s alájáró hajóin az ellenségnek, de az válaszadás holnapra differáltatott. Nagy hévsíget s alteratiót is érezvín magamba, reggel éltem a szokott és doctor által praescribált orvossággal. Az fő vezér az dombon lívő nagy sátorait s kerétéseit több körülötte lívő hadai sátorival együtt levonták, és az elsőbben csinált tábor sánczán vonták fel, a török tábor nagyubb rìszínek sátorit is penig a két sáncz közé. Egyníhány száz tatárbúl álló portája ment azomba a tatár Chámnak is Eszék felé. Érkezék meg Sándor Gáspár uram is a vezér kapujárúl és a sánczok járásábúl, ki is nap estig ezen dologban és szolgálatban applicáltatott, delineálván az sánczokat, a mint megjárta; referálja, hogy a török igen megerősítette, hat öreg álgyút vonatván be Csaffer passa is a maga sánczának bateriájában. Ali passa is mosarokat kíretvín a vezértűl, hármat küldött a Duna szigetjíben lívő sánczában, hogy onnat az ellenség hídját és gályáit bombardálhassa, minthogy ő is az sánczát a szigetnek orrába vetette, referálta, hogy a ve-

zér parancsolatot adván ki, hogy az ellenség sánczához közelébb újabb lineábúl álló sánczhoz fogjanak. Csaffer passa és Mahmut Bég Ogli intíztík el a Sándor uram jelenlítíben: hol fogjanak hozzá? Tétettem insinuatiót Mahmút Bék Oglinak az öcsese által, ha közelébb esnek az ellenség sánczához, mennyibe vigyázzanak, s magokat oltalmazzák az ellenség mínaitúl. Az oraniczák iránt is ma ada az vezér tihája választ, hogy a vezér rendelíst títetett az oraniczákrúl, és a tatár Chámnak s Csaffer passának kezíben fogják adni, onnét kírjenek az én hadaim szüksígíre is, izente azt is a tihája, hogy két százig való gyalogot küldjek el Kurt békkel tíz napi éléssel itt az tábor körűl járó és a sákmányosokba kárt tívő gyalog pandúrokra.

14. Kedd. Petróczi István uram mellett lívő gyalog hadaimnak felit elhozattam, de Kurt bék csak estve jüvín hozzám, (kivel is együtt rendeltettek) márúl elmúlt expeditiójok. Felestököm tájba a német sánczába lívő hadakba mintegy három vagy nigy ezerig való rísze, kik lovas regimentek voltak, kijöttenek vala az magok sánczábúl a töröktűl az éczaka s nímelyektül csak ma kezdett új sánczoknak impediálására, kik is fél pistoly lövísnyire lehetnek a német sánczához, sokáig tartó lövöldözís s puskázás után az törököket az még el nem kíszűlt új sánczokbúl ki nem űzhettík, hanem az arnoltok nyomúltak volt ki, az hátok megett lívő erős sánczokhoz retiradálván, de azokat is mind a magok egyéb hadai, mind penig nikápolyi Ali passa vele lívő seregekkel megsegitvín, ugyan akkor mindjárt vissza szállván, azon az oldalon az ellensíget igen megnyomták, és a magok sánczáig hátokon mentenek s vagdalták, az meg-

szaladt arnolt tisztekben háromnak vítette fejít az fővezér. Az mely rísze a jobb kéz felől való sánczaira jött az töröknek, azok ugyan jobban kemínkedtek, de ugyan az új sánczbúl is, kihez csak ma reggel fogott hozzá a janesárság, ki nem nyomhatta az jancsárságot, sokáig tartott az megszűnís nélkűl való puska s álgyú ropogás mindkét ríszrűl, kinek is egy alkalmatos dombrúl látója voltam én is, az Dunának innekső ágán lívő furkáták azon a szárnyon lívő ellensígnek sokat ártottak, és magokat jól viseltík. Ezen velitatió az két ríszrűl egyníhány száz embernek elveszísível ment véghez, de a németben több veszett el, az töröknek az maga sánczaiban nagyubb securitása lívín. Ezen próbatítele után az ellenségnek én is helyt változtattam, és az vezérhez közel a francziák szomszédságában az legelsőbben épiteni kezdett török sánczán innen szállottam. Érkezék Pogány Zsigmond is délután Poserolczárúl, ki is Madács Péter uram oda való menetelijig rendeltetett volt ottan tisztnek, hozott mind Madács uramtúl Poserolezárúl, mind Fejérvárrúl felesígemtűl és több ott lívő tiszteimtűl leveleket, Fejérvárrúl jött törökökhöz és tatárokhoz associálta magát.

15. **Szerda.** Küldöttem volt az arnolt passához Mahmut Bék Oglihoz Orlai uramat, instálván neki, hogy Zofiában lívő erdélyieknek az vezértűl intertentiójokra rendelt költsíget, és élésekre való fermánt venné kezíhez és küldené meg nekik, minthogy az zofiai passaság is övé, és Zofiában locumtenense is vagyon, ott adasson más pinzt e helyett, kit is jó szívvel megcselekedett az én tekintetemért, assecurálván, hogy harmad s negyed napok alatt bizonyos emberit küldi, csak küldjem kezihez mind az élésekrűl való

fermánt, mind az nekiek szólló leveleimet, ex superabundanti izenvín azt is, hogy ha Isten ezt az ellensíget általok megszígyeníti, ez az ő munkájok én érettem lívín, ha Isten adja, Magyarországba vagy Erdélybe beültetnek, nekem egyéb dolgom ne legyen, hanem csak imádkozzam. Palaticz István szolgámat expediáltam hatod magával délután Landor-Fejérvárra és Poserolczára szólló levelekkel, pro majori illius securitate az mostani l.-fejérvári passának is iratván, és töröktül írt útilevelet is adatván kezibe, ha törökre vagy tatárra akadna. Reggel jött vala újabb intimatióm az vezér tihájátúl, hogy az gyalogokkal és Kurt békkel lovasokat is küldjek; Horvát Ferencz kapitányt azért 70 való lovassal Kurt békkel egynihány napra való éléssel expediáltam a vezértűl intimált dispositio szerint, hogy a tábor sákmányosira kijáró ellensígnek ártani igyekezzenek, ezen expeditió után jött újabb ordinantiája a vezérnek, hogy magam mellette maradjak, egyéb hadaimat penig egy értelmes tisztviselőmmel és Kurt békkel expediáljam Kercvics nevű palánkhoz, az hol is subsistálván az hírekre vigyázzanak, a vezért tudósitsák, és császár szolgálatiban tanáltassanak, revocálván azért Horvát Ferenczet Kurt békkel, és Petróczi uramat is a több vele maradt hadakkal mellém hivatván, az elsőbbel megegyeztetvín, és az utólbbiakat is megélésezvín, Petróczi uramat a hadakkal és Kurt békkel estve felé expediáltam. Sándor Gáspár uramat is Petróczi István urammal a végre elküldvín, hogy ő kegyelme is experiálja azon helynek alkalmatosságát és a hadak ottan való subsistáltatásának módját, elégette-e, vagy csak pusztán hagyta az ellenség? a mint a vezérnek híre van felőle, és hírt hozzon ő kegyelme felőle. Az

hadak expeditiója után jött hozzám de Lora uram, tött relatiót, hogy az vezérrel tegnap szembe volt, nem akarta neki megengedni, hogy emberit küldhesse Drinápolyban az oratorhoz, még ezen két tábor között való dolog el nem válik, kérte azon is a francziát a vezér, hogy járja meg a törökök sánczait, és minthogy experientiáját hiszi az hadakozó tudományba, ha mi correctiora valót lát a sánczokba, jelentse meg neki. Volt sokáig discursusom vele ezen törökök operatiói és az ellenség dispositiói felől micsoda opinióval legyen, csak azt mondotta : nem hiszi, hogy a török assequalhassa intentióját, mert az németnek csak az a vége, hogy időt töltsön, ezen campaniát elveszesse, és a törököt a maga sánczára várja, két esztendőtül fogva muniál, és akkor teszen a törökökben sok kárt s oltalmazhatni fogja a sánczát ellene, ha penig az elsőbül kinyomnák is, megint a másik sánczába, kit elszakasztott, recipiálja magát, harmadikát is csinálhat két három ezer ember capacitására valót, a vár is jól van muniálva, az mikor akarja, annyit hagyhat, a mennyit akar, mert hogy a nímet gályáinak a törökök csektereji árthassanak, nem hitetheti el magával, a két vígin is a hídjainak a németeknek nem csak sánczai, de bástyái is lívín, azoknak is ostrommal nem árthatni, gondolhatja azt is, hogy ha az idők eltanálnának essősödni és hidegedni, s az nímet addig supportálhatja az obsidiót, akkor a török megkedvetlenedik, az alatt ostromokon is ezerek fognak elveszni, re infecta oszol el, a nímet penig eléri az maga czélját. Küldöttem volt emberemet levelemmel a tefterdárhoz, Skerlet uram opiniója szerint insinuálván neki, hogy ma érkeztek a császár éléses hajói fel, mi is a császár szolgálatjában lívín, itten azért minket se felejtsen

el; kire csak a volt válasza : adtak Fejérvárott, most nem adhatnak. Csaffer passának is az mely levelet küldöttem volt, kedvetlen s distractus lívín, annak is csak az volt válasza: Könnyű, úgymond, a fejedelemnek írni, a mi eszibe jut, de nekem arra való időm nincsen, csak letette az levelet, válasz nélkűl jött el tűle Sándor uram. Madács uram levele érkezvín Poserolczárúl, kiben írta, hogy valamely lármára nízve a poserolczai törökök szállást kírvín cselédeknek, be szállította a palánkba őket, a paraszt emberek fermányát nyervín a vezérnek, hogy senkinek ne szolgáljanak, szófogadatlankodnak, a cserneczeiket is ugyan a vezér fermányára több faluk lakosival együtt elakarván helyekbűl a városra szállítani a törökök, az ott való malom a miatt pusztán marad, ezekrűl azért két memorialét irattam a vezérnek, és a mellett egy levelet is az tihájának, kiben a poserolczai törököknek a kuruczoktúl való szállást adást, és a palánkba való beszállíttatásokat is insinuáltam, mely levelet és memorialékat is Sándor uram a vezér tihája mellett lakó Oszman csauz keziben adta. Szép idő volt.

16. Csötörtök. A fővezér ma kétszer küldte agáját hozzám, elsőben köszöntvín és egésségemrűl tudakozódván, kérdeztette, ha az Csereviczre rendelt hadaim elmentenek-e, mennyin és mikor? Mondám: Tegnap mentek el, voltak hatodfél százan, de még bennek el is maradtak, kik utánnok fogják kísírni az impedimentumokat. Kérdezte, kit praeficiáltam elikben? mondottam : Petróczi uramat. Kérdé az aga: az-e, a kit Fejérvárnál is az hadakkal Alajjal bemutattam? Mondám : Igen is az, de a tihámat is elküldöttem, hogy a mi karba hagyja őket, szemmel látott dolgot hozzon a vezérnek. Ugyan azon agáját küldte má-

sodszor is hozzám a vezér, azzal az izenettel, Cserevicz felől valamely taraczk lövísek hallatnak, az kire nízve az tihája, úgymond, a királynak kisőbben térhetne meg, küldjem azért újabb emberemet, a ki onnét egy órával elébb hozzon hírt a vezérnek, miben van ott a dolog. Kire adám válaszúl: Mindjárt küldöm emberemet, de egy tatárt kivánok a vezértűl, mert egy két kurucz magába nem járhat, egy kis idő múlva azért a tatár Chámnak izenvín az vezér felőle, két szolgámat levelemmel Petróczi és Sándor Gáspár uraimék után elküldöttem elsőben is a tatár Chám kapujára, onnan rendelvín egy magyarúl tudó tatárt melléjek. Zofiában lívő erdélyieknek a mellettem lívő erdélyiek írtak az én parancsolatombúl, az vezértűl rendelt költsígek és kenyerekre szerzett fermányok vígett, és hogy legyenek csendességben ezen két tábor között való dolognak kimenetelíjig, nem felejtem őket akár mint menjenek itten az dolgok, az feljebb írt élésrűl való fermánt is, úgy mint erdélyiek kapithihájának Orlai uramnak adván, hogy Mahmút bék kezihez assignálja, minthogy már a pénzt kezihez adta. Az francziák közel lívín szállva hozzám, hivattam őket ebídre magamhoz az conversatio kedviért. Érkezék meg estve felé Sándor Gáspár uram is Csereviczrűl azzal az hírrel, hogy Csereviczét, ki is ide csak 3 órányi föld, pusztán tanálták, az benne lívő níp az Dunán által a tulsó partjára Csereviczhek elleniben szállott, és hogy az én hadaim oda beszállottak, két taraczkjok lívín, erre által lövöldöznek hozzájok, meg nem égettík az helyt, hanem üressen tanálták, külső sáncza is s annak kapuja is van, azomba kis kastélykája, kapuja és alkalmas árka is vagyon. Ma déltájba bocsátkozott azon le a Dunán öt hat százig mus-

katiros német fenyő hajókon s jöttek le Pétervaradin felé Eszékbűl, vagy Buda felől, még nem tudhatni. Jött azzal is Sándor uram, hogy hajókat sollicitáljon a vezérnél, mert azzal tehetnínek próbákat, és nyereséget is remínlhetnínek az kuruczok, az minthogy meg is igirte a vezér, hogy adatni fog, és azután egy agáját küldvín hozzám fermánnyal a tételi békre szólló-val, hogy tiz csolnokat adasson a keze alatt való csolnokokbúl a kuruczok szüksígire, de éczakára haladván a fermán dolga, a hajók kézhez vítele és a hajók a hadak után való expeditiója is holnapra maradott. Értvín azomba, hogy újabb sáncz munkájához fogott a török a német sánczhoz való közelítísire, és a következendő ostromnak kiszítísire, minthogy itt a táboron a fővezér után két három boncsokos vezérnél több nincsen, úgymint Csaffer passa és Miszirli Ogli, a fővezér azért ezen két három boncsokos vezérjit a császárnak a sánczokban beszállítván, bal szárnyára való munkát és operatiót bizta Csaffer passára, az jobb szárnyán való dispositióját és arra az oldalra rendelt hadaknak commendáját bízta Miszirli Oglira, Csaffer passa commendája alatt lívín egíszen az arnoltság, kik Mahmut Bék Ogli, Kaplan passa és kis Csaffer passa tisztsígek alatt vadnak, azon kivűl az urmeliek és nímely tengeren innen lívő tartományok hadai, kik ilyen oporatiókban sánczba tartoznak bemenni. Miszirli Ogli commendája alá adatott penig az egísz jancsárság a jancsár agával együtt, azon kivűl a bosznai hadak, és nímely tengeren túl lívő tartományok hadai, maga a fővezér is a maga sátoribúl kiszállván, egy kis sátort az első sánczoknak oldalába vonatván, az alá szállott, azon a völgyön mellette lívín mind a maga öt ezer fizetett hada, mind a

Mahumet zászlóhoz köteles hadak, úgymint: a bulyuk, szpaiak, kiket úgy egyéb hadakat is széledni nem engednek, nagy vigyázás lívín arra, hogy a sákmányolók alkalmatosságával is fegyverfogható ember ki ne menjen, hasonlót követvín el a tatár Chám is, ki is a vezérhez közel van Csaffer passa sánczai háta megett; irattam azért két levelet törökül Csaffer passa kapucsilár tihája esmerősömnek, és ugyan Miszirli Ogli vezérnek is, kik is csak complementizálásbúl állván, és pro praetextu irattattak, hogy azokkal küldetett szolgáim a sánczoknak constitutióját, és a töröknek újabb munkáját experiálhassák, kik is referálják, a török sánczait igen megerősítette, és most is kivált a lövő helyeit, a honnét lütet, igen erősiti, nagy kasokat fonatván és azt földdel megtöltetvín, az mely harmadik sánczot most kezdett az török csinálni, azt is jól megerősítvín, abba is taraczkokat vonatott, de az nagyobb álgyúi még az második sánczába voltak, és ezen harmadik sáncz már oly közel vagyon, hogy a pistoly lövís is jól be szolgál a német sánczába. Az németeknek is szorgalmatos munkálódások látszik a sánczokba, mintha keresztül sánczolná és kissebbre csinálná az maga sánczát. Az törökök nagy borona fákat s vastag gerendákat vitetnek a sáncz felé, hosszú horgas fákat is csináltatván, kinek az végein mintegy csákány forma horgok vadnak. Valamely franczia szökvín ki, és a németnek a sánczai körűl mináit mondván, az törökök azokat szorgalmatosan keresik, egy ember magosságni s annál is hosszabb vastag vas fúrókat csináltatván. Az mely vezér agája a hajók felől való fermánnyal jött vala hozzám, a beszílli, hogy most estve felé a harmadik sánczán kivűl is hozzá fogtak újjobban, az törökök

az ásáshoz, afféle utat csinálván a német sáncza felé, a kit egérútnak szoktak nevezni. Most Orlai uram bánván a lábommal, kissebb kírő noha most sem jár bele mint másszor, mindazáltal ma az materia jobban indúlt meg. Az szokott orvossággal való élésemnek ma hasznát érzettem, mert a karjaimba s vállaimba érzettem ma, hogy felköltem, nagyubb nehézsíget, hogy felköltem, ki is az után elmúlt. Szép idő volt.

17. Péntek. Az fővezér fermánnyal az én hadaim szükssígire, minthogy Cserevicz a Duna mellett van, 5 hajót rendeltetvín, Sándor uram kezihez is vette, úgy valamely ónat s puskaport is a hadaknak. Az tételi Musztafa bék és az szerémi Fejzulla bék instantiájokra azt is megengedvín nekik, hogy az hozzájok tartozó végbeli török gyalogok is az magok oraniczáival Csereviczbe mehessenek a kuruczok mellé, és velek együtt próbálhassanak s járhassanak, kikkel az én embereimet is az elrendelt hajókkal Sándor Gáspár uram megegyeztette, és én magam mellett lívő palotásimba s puskásimba rendelvín egy hadnagygyal azon hajóknak kézhez vételire, és mind a hajóknak, mind a puskapornak s ólomnak elkísírisire. Az németeknek a sánczokban sokáig tartó dobolások réz dobon s mintegy kíszülísek volt, Vak Bottyán nevű labancz kapitány a maga ezerivel ki is jött volt ellenkezni, de a Dunának innekső rískín lívő furkáták magokat azonnal kimutatván, és taraczkokkal hozzájok lövöldözvin, csak hamar bement újobban a sánczban, gondolván a vezér, hogy ezek után a több hadak is ki fognak jűni, volt egy kis lárma az török táboron, mindenfelé elküldvín a vezér a hadak közt, hogy felüljenek s kíszen legyenek. Nap feljütte után mint egy két órával érkezék a török császár kapu-

csilár tihája, az fővezérnek és tatár Chámnak az császártúl kilics kafftánt, az az kardokat és nusztal béllett kafftánt hozván, a mellett hatiseriffjit is, az az maga kezivel írt levelit az császárnak. Publicáltatá azomba azt is a török táboron a vezér, hogy valaki az ostromkor egy szál kardra iratja magát, az császár kincsíbűl húsz tallér baxis, az áz kötelező pínz adatik neki. Estve felé a hajókrúl két faltörő álgyúkat is vittenek el sátorom mellett a törökök legelső sánczaiban, kiknek a nagyubbika 24 fontos, a kisseb-bike 18 fontos. Tegnap szökött ki egy franczia a németektűl, kit is a vezér törőkösen öltöztetett, és a maga sánczába küldötte, ki is az németeknek két helyen lívő minaira vitte a törököket s ki is vettík a föld alúl azon két helyen lívő német minaibúl a puskaport az törökök. Volt nálam Cserkesz bék, régi ismerősöm, ki tavaly is a tatár Chám mellett lakott s most is jelentettem neki, hogy a tatár Chámot eddig is megkivántam volna udvarlani, de a tatár Chám izeneti a lívín, hogy onnét adnak hírt, az mikor idejit látja, én is attúl vártam, egyébiránt régi jó uram lívín, és athnameja is lívín ezen tatár Chámnak nállam, ű hozzája lehet nagyubb bizodalmom. Kire felele : Megmondja ezen szót a tatár Chámnak. Curiosus lívín a török részírűl való accomodatiónkrúl, azt is mondottam neki. Csudálkozott rajta annyival is inkább, hogy még Poserolczán is lenni hadaimat hallotta. Az váradi, ki most szerémi, és ugyan az tételi békek jöttek látogatásomra, kikkel pro confirmatione ugyan csak azt végeztem, a mit Sándor uram velek végezett, kik is beszíllék, hogy ma Ali passa Duna kapitánya volt a fővezérnél, referálván, hogy a Dunátúl való lövísekkel az ellenség gállyáiban már kettőt elrontottak, kiknek

is hasznát már az ellenség nem veheti. Ma rendkivűl való meleg volt. Estve felé penig szél is támadott, az elmúlt éjjel penig híves idő volt.

18. Szombat. Az hajókhoz és a vele lívő végbeliekkel rendeltetett hadnagyom vele lívőkkel vissza jött ma sátoromhoz, a törökök a békek akaratjok ellen is a kuruczoknak hajókat adni nem engedvín, sőt mocskolódván is velek, amazok is parancsolatombúl felhadtak rajta, panaszt tétetvín Sándor uram által irántok a vezér tihájának, ki is appraehendálván, és a vezérnek is megmondván, mondott olyat: Az tételi Musztafa bék, a mikor megtér, vegye fel magával Sándor uramot, meglátja, mint tanítja meg: mint kellessék a vezér fermányát becsülleni, az említett törökök ma próbakíppen által menvín a Dunán, az ellensígen ugyan nem próbálhattak, hanem valamely három üres hajót nyervín, azzal megtértenek. Az mely két ágyút az estve is vivínek el, azokat a vezér a maga sánczába vitette be, a mely három ezerig való fizetett gyalog hadai vadnak azoknak sánczokban, kiknek is a vezér a mely oldalban lívő sátorkába vagyon, előtte vagyon a sánczok, mely sánczokbúl ma reggel tíz álgyúbúl lűtetett a vezér, alkalmas munkát vittek az éjjel is véghez a törökök, és már igen közel vittik a magok ásásit a német árkához, két felől is azomba mosárokbúl lűttek be a törökök a németek sánczába, és erre a török tábor felé való lövísit a németnek alkalmasint el is vöttík, és más felől az németek is nagy munkát tesznek oda be, a magok sánczábúl elszakasztott ríszt erőssítvín, és azon is álgyúknak való helyt s bástyákat építvín. Palaticz István szolgám érkezett meg Fejérvárrúl feleségem, és nímely ottan hagyott, s Poserolczán maradott híveim

leveleivel. Petróczi uram is küldött hírt, hogy Csere-vicz elleníben szállott valamely lovas ellenség, sátorokat is vonatott fel, és hogy az mely monaszteriában palotásim hadnagyát be szorították az pandúrok, zászlókat küldvín arra felé Petróczi uram, ki kisírtette Csereviczre, kirűl is hírt adtam az vezér kapujára. Izente azomban azt is a vezér tihája, hogy egy török szökött ki a németek sánczábúl, ki is olyat beszíl, hogy Haizler két ezerig való lovassal Bukovár s Eszék felé ment volna, kiben Sándor Gáspár uram adta olyan opinióját, hogy azon törököt igaz embernek nem hiheti, és az ilyet az németek csak azért küldték ki, hogy az ily hírrel a török táboron confusiót csináljon, méltó volna az ilyen törökre vigyáztatni, hogy penig Haizler két ezered magával erre jüjjön lármát csinálni, az egész lehetetlensíg, ha ilyen hírt hallanak is, ne confundálódjék a vezér, continuálja a sánczokbúl az operatiót, híres embernek tartatván az törökök közt Haizler, azért hiresítik, ha mutatná is magát, vagy két ezer lovast a kuruczokkal, tatárokkal expediálván, azoknak is a vezér árthat, s elkezdett operatióját is követheti. Szép idő volt.

19. Vasárnap. Az vezér kivánsága a lívín, hogy Eszék s Bukovár felé portásokat küldjek, parancsoltam felőle Petróczi István uramnak. Az elmúlt éjjel igen nagy szél volt. Csereviczre az oda rendelt hadak egyníhány napi szüksígekre éléssel szekereket küldöttem, Petróczi uram tudosítása jött, hogy 45 hajó jött el azon ma délután, kikben németek látczattak, és hogy Horvát Ferencz kapitány is megérkezett, Ilok alá járván, de senki ki nem jött reá. Az fejérvári Eming jött hozzám, mutatván az vezér két emberre adott szabadságát s czéduláját, ki mellett

Fejérvárra bocsáttassék, és hogy Sándor Gáspár urammal lött beszíd szerint nekem kivánván vele complacealni, a maga társa vagy szolgája helyett, ő az én emberemet jó szívvel elviszi, mely discretióját neki megköszönvín, adjungáltam melléje én is Szabó András nevű szabómat, irván választ általa az Palaticz István hozta levelekre, insinuálván azomba felesígemnek is ezen török által lejendő correspondentiának modalitását. Az németek sánczábúl ma elsőbben erre az török táborra lívő sánczokbúl álgyúkbúl, azután apró puskákbúl nagy lövísek voltanak, meg azokbúl a bástyákbúl is, az kiknek lövísit gondolhatta volna ember, hogy elvette volna az török: alkonyodáskor penig az hídjánál lívő sánczokbúl, bástyákrúl, úgy az gályáibúl, és az várbúl három ízben egymás után annál nagyubb lövíseket tétetett álgyúkbúl. Az császár kapucsilár tihája is mely ajándíkokat és kafftánt hozott a vezérnek, és tatár Chámnak az hatiseriffel együtt, még eddig csak in silentio volt, differálván az vezér ahoz tartozó caeremoniakat és az hatiseriffnek publicálását, hihetőbb, hogy a tiszteket s passákat az sánczokbúl már ki nem hivathatván. Jó idő volt.

20. Hetfü. Az bujurdelemi Sárkány Ibraim passa, kivel az én lovas hadaim is együtt teleltek Bujurdelembe ez télen, jött látogatásomra, jelentvín az vezér fermányára jött, és már a vezérrel is szembe lívín, a vezértűl az én hadaim mellé Csereviczre rendeltetett, míg ezen két tábor dolga egy felé elválik, lehet ő is 170 lovassal, eleitűl fogvást való devotiójához kípest, a kit hozzám tartott, offerálván magát minden tűle lehetsíges dolgokban, kit Bujurdelemben laktával is az kuruczokhoz comprobálni igyekezett, jelentvín in confidentia hittel és visgálódván elsőbben állapotunk-

rúl, hogy errűl az fővezér ríszírűl való gyenge accomodatiónknak nem egyéb az oka, hanem az tatár Chám kedve bomlása, azért fogjam meg köntösit, egynihány erszíny pínzzel is keressem inkább kedvít, mert minden dolog ő rajta áll; újobban felmenvín tűlem a vezér kapujára, megint onnét hozzám befordúlván, hozta a vezér irása alatt egy teszkerejít, kiben parancsolja, hogy Ibraim passa Csereviczre rendeltetvín, ott való embereimnek parancsoljam meg, az csata járásban vele egyet értsenek, az ő hírível cselekedjenek, és az császár szolgálatiban vele együtt tanáltassanak, kivánván azt tűlem, hogy Petróczi uramnak írjak felőle, mivel ma ő is oda fog menni, kire nízve irtam ugyan általa az vele való jó correspondentia tartás felől Petróczi uramnak. Hozá elő ezen alkalmatossággal, hogy a kuruczoknak a vezér és tihája előtt való recommendálásokban jó kapitihájok volt, és hogy az fő vevezér meg hadta neki, oda menvín s minden dolgot meglátván újobban jűjjön be, s ha mi szüksíges dolgok lesznek, az vezér administráltatni fogja, hiszi Istent, hogy az ő oda való menetelível az ő becsületi is, s azzal együtt a kuruczok becsületi is a vezér előtt nevekedni fog, lesznek onnét olyan alkalmatosságok, mondotta azt is in confidentia: noha úgymond, Istennek hála, ez a vezér erőssen fogta a nímet ellen való dolgot, de minden dolog Isten akaratjában áll, ha az török rízre szerencsétlenűl fordúlnak az dolgok, ő az en hadaim felől micsoda itélettel legyen, mert akkor félhetne valamitűl, holott Bujurdelembe lítekbe maga a vitézlő rendtűl hallotta, hogy ezt az esztendőt, valamire mennek az dolgok, megvárják, de Isten őket úgy segélje, többé nem szenvednek. Kire én is felelék neki: Az oly időben, kinek mi lehet az szivi-

ben, én senkiért kezes nem lehetek, hanem annyit mondhatok, hogy Petróczi István levín ottan azon hadaknak fejek, ő benne nem kítelkedhetik, más az Sándor Gáspár uram után főbb kapitánonyom a ki lehetett Madács Péter Poserolczán lívín, rendeltetett ennek a mellettem lívő hadak cselídínek gondviselísíre, az kiknek Poserolczán cselédjek vagyon, az lívín zálogjok, azoktúl sem tarthatni; szolgáimba küldöttem oda, úgy palotásimba s karabílyosimba is, az kik nekem közelébb való s hitelesebb embereim, ha kik más gondolattal volnának is, jó sereggel lívín Sárkány passa is, azok ellen valjon nem tehetne e, és ellene fel tenni valaki merne e? mely szókkal ő is convincálódott, mondván azt is: Csaffer passátúl, a mikor a palánki, s galambvári casus lött volt, olyan fermányt vett volt, hogy a Bujurdelemben telelt kuruczokat levágassa, de ő nem cselekedte, sőt ez után is szolgálni kiván, nem az mai, hanem az holnapi napért. Kire én: Ugyan is ember emberrel jó, és ma ő minekünk szolgáljon, lehet oly idő, hogy mi is holnap neki szolgálhatunk, mondván olyat is neki, Csaffer passa fermányát ha követte volna, engedhette e volna azt meg a török törvínye, s hiti, hogy az ártatlan szenvedhessen másírt? és ha meg esett volna is, ennek mi lőtt volna a vége? és ha az bujurdelmiek felől olyat parancsolt, hasonlót kellet hát parancsolni az Poserolczán mellettem lívők felől is. Ekkor megesküvék, hogy az Poserolczán lívőkrűl is s az Bujurdelembe lívők felől is déványban végeztetett, hogy le vágják. az én szemílyemet és az kapumhoz tartozó szolgáimat kiválasztván, mert a hadak felől volt csak az szó, de tudja azt, hogy azért a feje Csaffer passának el veszett volna, és hogy én ő neki mind ma, s mind mindenkor szolgálhatok, mert

király lívín az nevem, az hatalmas császárnak egy vezérje formában tartatom. Ezzel el bucsúzék tűlem sok complementizálások s ajánlások concludálásával, tívín relatiót arrúl is confidenter az említett Sárkány passa, az ellenség dolgában mennyiben értekezett a vezér tűle, és mennyiben adta ő is opinióját. Volt nálam Abdulkadit nevű szerecsen passa is, ki is az mikor a császártúl Drinápolybúl vissza jöttem, akkor nisi passa volt, s nála is voltam, disgustatus lívín a vezér iránt, sokat a mostani vezér és ministerei ellen, úgymint tudatlanok ellen beszíllett, az tábor strásálására rendeltetetett volt ezen passa, mikor a tábor ide szállott, és azolta mind az mezőkön lakott. Jött azután hozzám egy tisztviselő tatár Imrize, lengyelül tudó, kivel is már egyníhány esztendeje, hogy esmeretsígem van, azzal is sokat beszílgetvín confidenter, jelentette, hogy az ő déványok is megegyezett azon, hogy addig a fővezér más dologhoz ne fogjon, míg ezen a dolgon, a kiben most vagyon, által nem esik, kötelezvín arra az Imrizek is magokat, hogy ők is nem kivánnak addig sohová menni, valamíg az török nemzet ezen az ellensígen által nem esik, minthogy éczakának idejín is mindenkor minden lesben az egísz tatárság a ki fegyverre való, a tatár Chám mellett szokott lenni, ha szinte nappal nem látszanak is, minthogy nappalra a lovok legeltetíse kedviért kiszoktanak terjedni. Ma keztenek az ellensíg sánczábúl is granatokat hánni az törökök sánczában. Volt ma valamely praemittált nagy obtestatiokkal lött titkos propositiója Sándor uramnak az francziai orator, az nállam lívő francziai doctor és ugyan Orlai Miklós uram között interveniált egykori discursusrúl, az hol is, vel monstrum, vel Anti-Christus involvebatur. NB: és

hogy abban a formában nem lehetne oly hívem az, ki kivánhatná. ect. ect. Az fő vezér tihája hivatá Sándor uramot, izenvín általa a vezér nevível, hogy az bujurdelemi Sárkány Ibraim passa, és ugyan Katona Musztafa bék is az hozzájok tartozó vitézekkel az török tábor sákmányosíra járó, s azokat károsító pandúrokra rendeltettenek, kik minthogy lovasok, azoknak nem árthatván, én az én gyalog hadaimat rendeljem melléjek, a ki azok közűl nyelvet hoz a vezérnek, jó baxissa, az az ajándika líszen, az bujurdelemi passához tartozó hadak mintegy száz húsz lúval az én sátorom mellett menínek el Csereviczre az én hadaim mellé. Jó idő volt.

21. Kedd. Az török sánczaiban küldöttem embereimet az éjjeli és tegnapi munkájoknak revideálására, és az nímetek szapora lövísinek s kivűl látható munkájoknak experiálására, az honnan is meghozták, hogy az németek mind a vezér sátora és előtte lívő sánczai felé, s mind penig Csaffer passa sánczaira szaporán lövöldöznek, és már bombákkal s granatokkal is, ma is egynihány bombát lűttek ki az Csaffer passa sáncza felé kiváltkípen, hasonlót követvín az törökök is vissza a németek sánczaira, túl a Dunán is a Duna parton a hídjátúl nem messze csinált az német egy bateriát, kibűl hat lövő szerszámmal lövöldöz az Csaffer passa sánczaira, de még eddig azon lövísek kárt az törököknek nem töttenek. Mind a fővezér a maga szálló helyín, mind penig más nagy rendek a német bombái s granati ellen az magok sánczaiba muniálták magokat. Küldöttem a tatár Chám kapujára is emberemet valami német nyelveknek hírekre nízve, kiket az tatárok hoztak, de arrúl egyéb hírem nem jött, hanem hogy Eszéknél fogták el vala-

mely németeket a tatárok, s azokat hozták az estve az tatár táborra. Küldöttem ordinancziámat Petróczi István uramhoz, hogy mellette lívő gyalog hadaimat az fő vezér kivánsága szerint rendelje el Sárkány passa és Katona bék mellé az pandúrok persecutiójára. Ma lűn publice audientiája az minap érkezett császár embereinek is, publice kafftányozván fel a fő vezér a császár nevivel, és a császár küldte kardot is publice kötvín fel az oldalára, a vezér sátorátúl ezen caeremonia után ment azon császár embere az tatár Chámhoz, oda is nusztal béllett kafftánt s kardot vivín az császár nevível. Az Landor-Fejérvárott hagyott Ismail passa embere menvín vissza az urához Fejérvárra, ki által én is küldöttem levelemet felesígemnek. Az mely hatiserifjeit hozta penig a császárnak feljebb említett embere, azokban semmi extra ordinarius parancsolatja a császárnak nincsen, hanem csak stilo solito irattattak, hogy tudniillik, mind a fűvezér, mind a tatár Chám az török hit ellensígeknek ártani és az Ocsákokkal, az az imperialis hadak tiszteivel divánkozván, a mi legjobb, azt elkövetni igyekezzenek. Az tatárok Eszék tájárúl két három németnél és egy ráczнál fegyveres embert többet nem hoztak, hanem földe népébűl álló rabot hoztak ötvenig hatvanig valót, de ezeket minthogy behódoltak volt, a fő vezér elbocsáttatta.

Die 22. Sept. Szereda. Bizonyos dolgok végett Petróczi István uramat hivatván Csereviczrűl, vele együtt jött be az táborra az oda rendeltetett Sárkány Ibraim passa is. Az passa az tábor szélérűl ment egyenesen az vezérhez, Petróczi uram penig mi hozzánk, hírt kűldvén előre, hogy valamely rabokat hoznak, küldöttem Sándor Gáspár uramot eleikben oly

instructióval, hogy az rabokat vigye el elsőben az tatár Chám sátorához, minthogy arra esik útjok, onnét penig az fő vezér kapujára, ezen rabok penig németek, egyik borbély, másik gregarius miles az német táborrúl, mentek volna Ilokra, azaz Újlak, csónakon egy hadnagyom Marjai nevű menvén által a Dunán egy kis csónakon, az csónakot is kivonván az túlsó partra, Péter-Váradin és Újlak vára között túl az Dunán lesködvén, úgy kapták el, az vezérhez felvitte volt Sándor uram azon hadnagyot is negyed magával, az kikkel oda járt, kiknek is adott a nyelvekért a vezér negyven aranybúl álló ajándékot, az nyelveket megexamináltatván a vezér ugyan Sándor és Skerlet uraimék által a maga tiháje előtt, azután maga eleiben vitték a vezérnek, vallások az németeknek az, hogy Esziktűl az Dunárúl Újlakra hidat fognak le bocsátani az németek; Bottyáni Ádámot várják az Dunán innen való és az horvátországi hadakkal, és az Péter-Váradjánál lévő német tábornak a lovassa Újlaknál kivánja magát azon hadakkal conjungálni, ez ugyan Újlaknál által jüvén, az lovas hadak innen a mező felől, az gyalogság pedig a sánczbúl kivánja a török tábort aggrediálni, az mely német hadak penig az Dunán jöttek hajókon, az kik elsőben jöttek 13 hajóval, azok Anhalt regimentjébűl valók voltak, Eszéken voltanak, és onnan regimentestűl commendíroztattak ide, s ezen elfogott német borbély is azon regimenthez való volt, az mely 40 és több hajók jöttek penig le az után az Dunán, azok Brandeburgus regimentjei voltak, és úgy van az német táboron az híre, három regiment lovasnak és három regiment gyalognak kellett érkezni a Brandeburgus hadábúl. Ezen rabokat kivánta vissza Sándor Gáspár uram a

vezér tihájátúl, de csak a volt válasza a tihájának, most nem adja vissza a vezér, és a midőn iterate is urgeálta volna, ő kegyelme forgatván, hogy canonunk és privilegiumunk vagyon rúlla, hogy efféle rabokat nem szokták a kuruczoktúl elvenni a vezérek, ezen szókkal a tihája offendáltatott, azt adván válaszúl, más vezérek ha megadták is, ez a vezér senkinek meg nem adja. Volt olyan szó is, hogy inkább levágják ezután: kire a volt a felelet ugyan a tihájátúl, ha az kuruczok nyelvet fognak, s a vezértűl eltitkolják, vagy levágják, magok tudják, most az ílyen rabot vissza nem adják, ennek a dolognak pedig vége lévén, akár tízet huszat adjanak, azon rabok meg nem adása miatt előttem is impatieus volt Sándor uram, fakadott némely szókra ex impatientia; hogy hadjuk, úgymond ide az törököt, keresztyénségünk ellen hogy szolgáljuk, az Isten úgy segélje, ha módja lehetett volna benne, most ment volna vissza a németek közé; mely szókért, minthogy Petróczi István, és Horváth Ferencz uraimék előtt estenek, én tűlem is solito keményebb volt a válasz: hogy tudniillik előtte van, ha akarja, nem késő, de legalább úgy kell cselekedni, hogy engem vele el ne rontson akár ki is, a kinek pedig ahoz lesz kedve, én nem impediálom, én az törököt nem disgustálhatom, ellenségemmé sem tehetem, nem bizhatván semmiképen az német grátiájához, kik e napokban is azt kivánták sub praetextu correspondentiae, vel vivus capiar, vel sepeliar. Azután újobban felküldvén egy tolmácsomat a vezér tihájához, küldöttem meg neki az elfogott borbélynak szelenczéjét, és holmi borbélyságához tartozó eszközeit, kiket a hajdúk között, kik elfogták, kerestettem ki, izenvén azt is, hogy a mely szók estek is azon rabok

dolgában, nem én túlem estek, érette nehezteltem is, sőt most újobban bujutultit küldtem mind a lovas, mind a gyalog kapitányokra, kik most a fő vezér parancsolatjábúl szolgálatban vadnak és csatára expediáltattak, hogy ha mi nyelveket és rabokat foghatnak, és hogy noha minekünk vagyon canonunk arrúl az előbbi vezérektűl, de most a vezért arrúl búsítani nem kívánom, sőt mostani szükségben ha magamnak volna is afféle mesteremberem, meg nem tartanám, más időben meg találnám mindenkor a vezér kegyyelmességét. Kire válaszúl izené a vezér tihája: Fogadj Isten a fejedelem emberségét, ez illik hozzája az mostani időben, ne csudálja, hogy ha minden dolgok kedve szerint a kapukon nem folynak is, mert maga látja, micsoda dologban vagyunk, az fejünkrül nem vagyunk szabadok, nem feledkezünk el ez után is felőle, az vezért azután is az ily rabok, vagy dolgok végett megtalálhatja. Az francziáknak is lévén hasonló instantiájok valamely ki szökött francziák dolgában, azoknak sem adatá most meg a vezér, hanem azt adta válaszúl, hogy Fejérvárra küldi őket, és a mikor a tábor viszsza megyen, akkor megadatja. Volt teffterdár kapuján is Sándor Gáspár uram, elsőben patienter meghallgatta, discursusban eredvén vele az Moldovára szóló fermány reformatiója iránt, s azalatt a fő vezér behivatván, a vezér sátorábúl nagy impatientiával jött ki, elhurczolván mint egy maga elől, azon dologért mit várakozik, nem tud elmenni, etc. mely dolgon annál is inkább conturbalódott, mert a német rendkivül való sok lövéseket tétetett ma is az török sánczára és az táboron lévő sátoraira. Egy franczia szökött ki, az ki is azt mondja, a németnek a lovassa által ment a Dunán, confirmálta, hozzám jüvén Sárkány passa a vezér

sátorátúl, ő is ezent confirmálta, maga szájábúl hallván a vezérnek, kire nézve Petróczi uramot én is viszsza küldvén Csereviczre, instructiót adtam ő kegyelmének, mennyiben jártassa portássít Ilok és Bukovár felé, szélrűl lévén ő kegyelme ottan a mi hadainkkal, ha nem vigyáznak, őket érheti hamarébb a szerencsétlenség inkább. Irattam volt az vezér tihájának, két emberemet kivánván Fejérvárra küldeni költséggel feleségemhez, egy uti teszkeret kivánván a vezértűl. Kire vissza felé a volt a replica, hogy senkinek most a vezér az oda való menetelre szabadságot nem adhat. Az tatár Chám eleiben vivén Sándor Gáspár uram elsőben a nyelveket, ottan a tatár Chám maga előtt meg examináltatta őket, tévén olyan kérdést is tűlök, a mely hadak Szeged felűl való úton jöttek, azok felől mit tudnak mondani? kire is nem tudtak felelni, de ezen kérdésbűl teczik meg, hogy a tatár Chámnak és vezérnek vagyon híre, hogy onnan arrúl az oldalrúl is kellett valamely segítségnek jűni a német részérűl. Jöttek a táborra gyulai s tömösvári törökök is, kik is azzal a hírrel jöttek, hogy Gyulának a városnak a mely része megmaradott volt még, azt Boland general ostrommal vétetvén meg, fel égettette, a mely kukuricza vetések volt a gyulaiaknak, eltapodtatta, elvesztegettette, az népet az várban szorította, már csak magában áll a vár, mind külső, mind belső városát elégetvén az ellenség. Az elmúlt éjjel is rettenetes lövéseket tétetett az német az török sánczai és tábora felé, kilencz öreg ágyút vonatván az sánczának egyik szegeletire, öt ízben lövetvén ki ezen éczaka ágyúit, ma reggel pedig apró lövések is sokáig continuáltattak az német és török sáncza között. Janaki és az havasalföldi vajda residense volta-

nak nálam ebéden, az conversatio közben hozódott elő Janaki előtt az török és német között leendő békesség dolga, kire azt mondotta: pax propter legis homines fieri non potest, quia fides et lex ipsorum non permittit, nisi vel imperator sit talis, qui propria authoritate sua faciat pacem, dicendo, quod meum est regnum, ego sum imperator, ipse amissorum partem cedere potest, vel vezirius sit talis, qui deponat suam vitam pro quiete populi, talis enim vezirius occideretur, si hoc faceret ex se, si ex superiori voluntate debet hoc fieri, illi non permittent, et sunt in omni quiete, et commoditate, satis est, quod religio et fides ipsorum non permittat tali modo facere pacem. Az elmúlt két három napokban igen meleg nyári napok voltanak.

Die 23. Csötörtök. Egész éjjel rendkivül való és szapora esső esett, hidegen fogott az idő, és nappal is meg nem szünt ezen alkalmatlan idő. Csereviczen lévő hadaim szükségére egynehány napi élést küldöttem szekereken, és valamely csónakot is az ott való hajdúk szükségére. Érkezett tudósításom Petróczi uramtúl, hogy Szappanos Mihály kapitányom Bukovár felé való portázásábúl visszatért. Bukovár alatt hevervén, eleget lesködött, de semmi ellenségre nem akadott, hanem a mely paraszt emberek akadtak kezekben, azok beszélték: semmi hadak híre nincsen, és hogy Bukovárban lévő taraczkokat is Eszékre vitték; Kassai István gyalog kapitányom is megérkezék estve felé, 14 pandúr rabot hozott be az táborra, kiket az fő vezér kapujára küldvén, az fő vezér Sándor Gáspár uramot, az tolmácsot Fileki bejárómat. Kassai István gyalog kapitányomat, egy gyalog hadnagyomat, az ki az rabokat bekésére, falkaftányoz-

tatta, az gyalogoknak. kik az pandúrok után voltak. 60 aranyat, Földvári nevű puskásim hadnagyának, kin egy kis karczolás esett, 10 aranyat, más egy sebes hajdúnak 5 aranyat, az tolmácsnak és Sándor uramnak egynehány aranyat adván, ajánlással és víg orczával bocsátotta el őket maga elől, mondván: az kuruczoknak sok aranyot ád, csak igyekezzenek az császár szolgálatjában. Hozta elő Sándor uram, hogy az ilyen szolgálat úgy mehetne véghez, hogy ha napokat tölthetnének az erdőkön, de az kenyér peszmét nélkül nem lehet. Kire mondá az tihája: hiszen adtak lisztet. Mondá arra Sándor uram: Adtak, de csak ezer okkát, holott hét száz emberünk vagyon Csereviczen, azért ha ezer okka peszmétet adatnának, hét nyolcz napig is oda lehetnének az hegyekben az én gyalog vitézim. Kire a tihája felelelt: holnap gyertek reá az peszmétre, fogok adatni. Nap estig hideg szeles essős idő volt.

Die 24. Péntek. A gyalog kapitányt Kassai Istvánt az lovas és gyalog hadak szolgáltatásának rendirűl való instructióval küldöttem vissza Csereviczre a vele jöttekkel együtt. Jöttek újobban ebéd előtt hírmondók mind török, mind kurucz Csereviczrűl, hogy az mely 300-ig való végbeli törökök felmentek volt oda hajókkal, azokkal az mi kuruczink is, a kik hajókban férhettek, vagy hajót találhattak, megegyezvén fényes nappal által mentek a Dunán Cserevicznek ellenében lévő sánczára és sajkáira az ellenségnek, az hol is az ellenség bevárván, aperto marte aggrediálták, az sánczban felvévén lövését az kuruczok, minthogy azok mentek elől reájok, látván másfelől az török sereget is az ellenség, megszaladott, oda hagyván mind a sánczában lévő három taraczkot, mind pe-

dig két sajkáját, az kiben hasonlóképen taraczkok voltak, az kurucz zászlók jó darabon gyalog üzték is, de Futak nevű városbúl, az ki is közel volt azon sánczhoz, német companiák menvén segitségekre, az végezés szerint Petróczi uram az ott való passával lövéssel Csereviczrűl hírt tévén, minthogy onnat láthatták az jövő segítséget, békével vissza fordúltak s az nyereséggel és az feljebb említett taraczkos sajkákkal, és az sánczban lévő taraczkokkal által jöttek Csereviczre, az mi részünkrűl egy zászlótartó, és egy más legény sebbe való esésével ment véghez ez mai próba; Kassai István pandúrok ellen való próbája pedig egy jó palotásunk halálával és két emberem sebbe való esésével ment véghez. Az hír hozó töröknek és két kurucz katonának egynéhány arany baxist adott a vezér, és ezen casusok után a törökök közönségesen jobb opinióval kezdének lenni az kuruczokrúl. A vezér tihájának irattam egy memorialét az hadak élése dolgárúl, repraesentáltatván azon memorialéban azt is, miólta hadaim Fejérvárhoz érkeztek, mit adatott a tefterdár az hadak intertentiójára, de az mostani memorialém is, az ki cum bona declaratione irattatott, és mind Fejérvárott s mind pedig Poserolczán maradott embereim költsége is insinuáltatott, nagyubb discretióját a vezérnek nem assequálhattam, hanem két teszkeret hozott ma Sándor Gáspár uram a vezér kapujárúl, úgy mint az Csereviczen lévő hadaim szükségekre 800 okka peszmétrűl, az Fejérvárott feleségem mellett lévő cselédim és szolgáim szükségekre hét száz okka lisztrűl szólló teszkereket adott, az előtt harmad nappal is pedig ugyan az vezérnek az élés dolga végett beküldött supplicatiómra az tefterdárnak parancsolván, az tefterdár öt vágórúl.

és ezer okka lisztrül küldte czéduláit. NB. Discretio turcarum, mind itten az táborokon s mind Peserolczán lévő szolgálatinkhoz képest, az hol is az poserolczai törökök cselédje az ott való palánkban szállíttatván, az magam ott való szállásomon protegáltatik etc. Az vezérnek azért hadaimhoz ilyen lassú provisiójára nézve pénzen parancsoltam valamely élést vetetni arra vigyázó szolgáimnak. Noha láttatott valamit az idő tisztúlni, de egynehány ízben csak ugyan hozzá fogott az esésbez az idő, és estve felé annál nagyubb mértékben kezdett esni az esső, csak már is az táboron rettenetes sár vagyon, és az sánczokban, aprósokban is nagy sár s víz vagyon, ki miatt mind az arnoltokban, mind az jancsárokban statiójokat hagyogatni is kezdették, az fővezér tiháját küldötte fel némely agákkal s úgy hajtották vissza. Az fővezér is az tatár Chámhoz ment divánkozni. Az tefterdár is mind tegnaprúl, mind márúl differálta kiadását az moldovai marhákrúl szólló fermánt, kit Sándor uram pro rectificatione hagyott volt kezénél.

Die 25. Szombat. Születésünk emlékezetinek napja lévén mai napon, hivattam a francziákat ebédemre, kikkel conversálkodván egy ideig, conversatiónkat elbontá az német lárma csinálása, szintén ebéd tájban lévén. Délután egy sereg német lovas, más sereg ugyan gyalog német kijüvén sánczábúl, a gyalogja jött a jancsárok sánczára, az hová is puskázván a jancsárokkal, végre a jancsárok a magok sánczaibúl megnyomták, és még a magok sánczát érték a németek, hármat bennek le is vágván, fejeket az vezér eleiben is vitték, és nagyubb bizonyságnak okáért a német sáncza előtt való sertés fákbúl is kettőt kivonván, a vezér eleiben vitték, kiket a vezér is jól meg-

ajándékozott. Az mai napnak emlékezetiért vacsorát is becsületes híveimmel öttem, egy kis ideig mulatván is velök. Az Dunán túl lévő sánczában az ellenségnek, és az sajkáin elfogott nyelvekbűl, kiket az törökök fogtak, Sárkány passa tizenegyig való nyelvet hozott az vezér eleiben mai napon, kik inkább mind magyarok, az mi hadaink kezeknél is maradott kettö, azok is magyarok, Katona bék is az minap Kassai István gyalog kapitányommal felvert pandúrokbúl ötöt hozott be az táborra, az vezér eleiben. Az nyelvek relatiójával és Petróczi István uram levelével jött be Bai László is karabélyosim hadnagya előmben. Az vezértűl Csereviczre vissza menő útjában tért be hozzám Sárkány passa is, ki is feldicsekedett a vezér kegyelmességével, hogy elsőben kétszáz, azután úgy mint most nyolcz száz tallért és kaftánt is adott a vezér neki, és micsoda confidentiával volt vele a vezér, kavaltét is együtt évén vele, az az felestökömöt, panaszolkodván előtte a passák ellen. Hozá elő Csaffer passát is, meg nem meri mondani, mert félti a fejét, de meglátom nem sokára, mint leszen dolga Csaffer passának, és hogy mondott volna a vezér olyat is neki, valameddig a hó le nem esik a sátorára, addig innen el nem megyen, és ha szintén az ellenség a sánczában bízik is, de az vezér részérűl való sáncz is vagyon oly formában, az ellenség nekie nem árthat, jelentette, hogy az kuruczokat és kuruczok szolgálatit mennyiben recommendálta a vezérnek, és hogy a vezér igérte is kegyelmességét hozzájok, ellenben Kurt békre fermánt viszen, hogy onnan jüjön vissza, minthogy ottan egynehány emberével haszon nincsen tűle s nagyobb alkalmatlanságokra vagyon. Hozta elő, hogy hét ezerig való tatárnak

kell ma s holnap által költözni az Dunán az ellenség tábora felől, és hogy az tatárok meg fognak ütni, ő is úgy kötött szót a vezérrel, hogy a mikor a tatárok próbálnak, akkor Csereviczrűl a kuruczok és törökök is által menvén, próbáljanak, és reménli is haszonnal lészen a Csereviczén lévők részérűl, mert az ellenséget a tatár magára vonván, ők könnyebben próbálhatnak. Concludálta beszédét egy rácz asszony felől való instantiával, hogy a kuruczoknak kezébe esett rabbá egy rácz asszony az ellenség sáncza felverése alkalmatosságával, felesége mellé efféle főző s mosó aszszonyra, szolgálóra volna szüksége, ő egy jó magyar rabot adna érette, az kuruczok oda adnák, de az én hírem nélkűl nem merik, ő az kuruczoknak többet szolgál, hitek ellen sem lészen, mert pénzen nem adják, hanem ráczon magyart szabadítnak, vévén azért informatióját elsőben Bai Lászlónak az passánál lévő magyar rab felől, mondotta, hogy Petróczi István uram apja szolgája volt egy rab, az kit most fogtak, az vagyon a passánál, kire nézve hogy Petróczi István uramnak is complaceáljak vele, és az passát is vele ne disgustáljam, consentiáltam, hogy azon magyar rab azon rácz asszonyon szabadúljon, kirűl való consensusomat kezéhez kivánván a passa, s azzal elbúcsúzék tűlem. Nap estig megszünés nélkül való rettenetes szeles hideg essős idő esék s éczaka sem szűnt meg, ki miatt szaporán döglik minden féle marha, sok a dög a táboron. Megakarván azomban vizsgálni, hol és mennyi tatár költözik által, küldöttem szolgáimat revisiójára, meghozták hírét, hogy Karlóczán alól jó darab földdel vittek le hidasokat a vezér parancsolatjábúl költöztetésekre, látták szolgáim a

költöző tatárokat, de számát ki nem tanulhatták, az táboron mindazáltal hírek hét ezer.

Die 26. Vasárnap. Az rendkivül való idő még sem szünik, az éjjel is egész éczaka és nappal is tartott az essö. a sánczokban lévő nép nem állhatván az nagy alkalmatlanságot, az vezér konyhájokat s ételeket a sánczok mellé vitetni s ottan főzetni parancsolt, sátorokat is vonatván a sáncz mellett, ételbűl prae caeteris a sánczban lévőket jobban accomodálja. Az tatár Chám kapucsillár tihájához küldöttem szolgámat valamely kenyerekkel kedveskedésképpen, kit igen kedvesen vött, insinuálván azt is általa a tatár Chámnak, hogy tiszteimnek megparancsoltam, hogy a mikor valami hírek jű az ellenség részérűl, elsőben is az tatár Chám kapujára vigyék. Mamhut Bék Oglihoz is beküldöttem, hasonlóképen kenyerekkel kedveskedvén neki is, izente az arnold passa is: tudakozódván egésségemrűl, ez az idő megakadályoztatott bennünket, csak az Isten az időt fordítsa meg, a dolognak a könnyűje kezünkben vagyon. A tatár Chám kapucsillár tihája is izente, ha mi dolgom lészen, izenjek neki, jó szívvel szolgál. Skerlet és Janaki uraiméknak is kedveskedtem valamely szép kenyerekkel, palaczk borokkal és egynéhány tyúkkal is, azok is megköszönték s kedvesen vötték, hogy rúlok el nem felejtkeztem. Estve felé valamely magyar labancz nyelveket küldtek által a tatárok a tatár Chámhoz, kikre túl a Dunán akadtak. Jött hirmondó Petróczi uramtúl is, hogy a fővezér csauzzát küldte hozzájok oly ordinantiával, hogy az hajókon lévő törökök, az kik ottan vadnak, és az kuruczokban is, az kik hajókra férhetnek, jűjjenek fel az Csaffer passa és az arnoltok sáncza az mint az Dunára kímegyen, a mellé,

és az mikor a tatárok túl a Dunán lévő német tábor helyen próbálnak, azok is a mely sánczbúl a Csaffer passa sánczára lövöldöznek, a Dunának a tulsó partján arra üssenek. Jött estve felé Kurt bék is hozzám panaszszal Sárkány passa ellen, insinuálván, hogy közönségesen a kik ott vadnak, panaszt akarnak tenni a vezér előtt, hogy a vezért hamisan informálta, magának appropriálván a becsületet és a baxist, holott ő a próbának véghez menetele után ment volt által már, és hogy a raboknak a javában magának tartott meg négyet, de a vezérnek hírt adnak errűl ők is, és megismerik hazugságát. Az idő mintegy tisztúlni kezdett egy kis korig, de megint nagyubb mértékben kezdett eredni az esső, és hideg széllel tartott napestig. Némely jó embereimtűl a vezér kapujárúl jöttek olyan híreim, hogy az rettenetes időben az jancsárság nem maradhatván a sánczban, zúgolódásra fakadott, és majd a sánczbúl való kijövetelre szándékoztak, ki miatt a vezér is kénteleníteték valamely actus próbálására, minek előtte a sánczba lévő népet kivinné a sánczbúl.

Die 27. Hetfű. Azon rendkivűl való esső még sem szűnik, egész éjjel hideg széllel continuáltatott az esső esés, az marha annál jobban is kezdett dögleni, mindenütt sok a dög a táboron, az tegnap hallott hírek s dolgokhoz képest magam mellett némely impedimentumimat compendiálni kivánván, az kisebbik hintómat, sátoraimnak némely részével, és egyéb impedimentumokkal, kik nélkül el lehetek, az Dunán lévő hajóim közűl, az ki öregebb volt egy fenyű német hajóm, abban szállítottam, megszaporítván az ember számot is az hajóimra, ad omnes contigentes neccessitates, az béres ökrös társzekereimet pedig az szekérmes-

terrel és hozzá tartozó embereimmel Csereviczre küldtem Petróczi uram gondjaviselése alá, hogy azok is e két tábor között történhető lárma és ezen campaniának egyéb idején ottan találtassanak, és az hadaktúl, a melyre azok fogják útjokat in casu confusionis turcarum el ne maradjanak, és conserváltassanak. minthogy itten olyankor el is veszhetnének. Hirtelen csauz által hivattatott fel az vezér kapujára Sándor uram, a magam mellett lévő lovasok közűl kivánván hamarjába egynehány lovast a vezér tihája Kurt bék mellé, kit is csataképpen a Száva mellé Mitroviczfelé kivánnak küldeni valamely arra felé hallott ellenségnek hírére nézve, én azért az én lovasimat elkészítvén, vártam Kurt bék elindúlását, és minthogy nem jött senki tűle, hírt adtam a vezér tihájának, hogy az én részemrűl a lovasok készen vadnak és várakoznak, kire azt adá válaszúl, már nem szükséges fárasztanom, mert Kurt bék sem megyen el, hanem lovassít el küldötte. Sárkány passa az kivánt rabot az rácz-asszonyért Petróczi uram kezéhez assignálván, pro examine ide küldötte, intimálván azt is, hogy parancsolatom szerint csatát küldött Ujlak felé, kirűl a vezér tihájának is hírt tévén, kedvesen értette. Az Dunán által ment tatárok az németnek strásaiban akadván, azokbúl a tatár Chámnak nyelveket küldöttek, a sánczokban lévő népet, az mint hírem jött, le csendesitette a vezer, complaceálni kivánván nekik mindenekben, noha az mezítelen s rongyosabb arnoltokban holtanak is meg a sánczban, az hideg szél és esső által vervén őket.

Die 28. Kedd. Az ide küldött rabot Petróczi uramnak vissza ajándékoztam, minthogy Petróczi István uram apjának szolgája volt, volt hosszas examenje

előttem az ellenség dolgairúl. Mihelyt viradott, Durcsányi Ferencz csuhadáromat Fehérvárra expediáltam harmad magával némely dispositioimmal és feleségemnek, s Madács uramnak szóló levellel, vitte az vezérnek is egy teszkerejét, az az czéduláját az fejérvári tisztekre, feleségem szükségére ugyan Fejérvárrúl rendelt valamely liszt felől; irtam ezen alkalmatossággal az fejérvári Száva hidját örző Ismael passának is, és küldőttem meg az Réz-effendi komornyikja az uának szóló levelét is; minthogy nekem recommendálta volt. Az éjjel az idő megfordúlt s fel tisztúlt, nap estig is igen szép fényes meleg idő volt, mihelt viradni kezdett, az törökök is az magok sánczaibúl mind apró puskákkal, mind álgyúkkal hozzá fogtak a lövéshez és szaporán lűttek. Kűldöttem fel Sándor Gáspár uramot a vezér kapujára az ottan fenforgó dolgok expediálása kedveért. Hozta hirét, hogy a török túl a Dunán a német sákmányosira reá ütvén, jó nyereséggel jártak és annak az hirét előre az vezérnek is meghozták; jűnek is a nyereséggel, feles rabot is huzván; hozta hirét ő kegyelme valamely három az német sánczábúl kiszökött francziának is, kikkel maga is beszéllett, ezen hírekhez képest küldöttem el magát Sándor Gáspár uramot egynehányad magával az tatárok eleiben, az hol tudniillik az hidasokkal várjak őket, hogy ottan experiálja ő kegyelme dolgokat, és vegyen is praedájokbúl pénzemen szükségemre, komornyikomat s lovász mesteremet is elküldvén vele. Érkezék Petróczi uramtúl Csereviczrűl két lovas hadnagy is az hadak képében, az fő vezérnek irt suplicatióval, kiben is éléseknek szükségét és szolgálatjoknak készségét repraesentálják; hozták Sárkány passa ugyan a vezérnek a hadak mellett irt

supplicatióját, és a vezér kapuján maga kapitihájának Kucsuk teszkerecsinek küldött levelét, s recommendatoriáját is, kiben az kuruczokat recommendálja, és egyéb dolgokrúl is tudosítja. Megérkezék Sándor uram is az tatárok eleiben való járásárúl, az hidasokig menvén, az hol költözködnek, confirmálja sok marhával, lúval, és két száz rabnál többel jűnek, s költözködnek jó nyereséggel, de Galga szultán vele lévő két szultánnál még oda maradott az tatárságnak jobb részével, nem az sákmányosokat felverő s az praedával jövő tatárság után, mert azokat senkisem insequálta, hanem Galga szultánnal lévő sereg után nyomakodván ki az Dunán túl lévő tábora helyérűl az lovas ellenség, Galga Szultánt ettűl az passustúl, az kin ezek által jöttek, el szorítván, így beszélik az előre jött tatárok.

Die 29. Szereda. Az suplicatiókkal jövő lovas hadnagyokkal fel küldöttem Sándor Gáspár uramot a vezér kapujára, irván magam is egynehány szóval a Kucsuk teszkerecsinek, többet szóval izenvén Sándor Gáspár uram által. Némely szolgáimmal az öszvéreimet is expediáltam Csereviczre, tévén oly dispositiót, hogy ezen öszvérekkel az lovas hadak is abrak sákmányra kimenjenek, és abrakot hozzanak az mezőkön némely faluk határin találtatható kukuriczábúl. Reggelre kelve újobban minden felől beborúlván, szapora esső kezdett esni. A vezér requirálván az hadak élésérűl, egy hétre való provisiójárúl adott fermánt hadaimra lisztre és peszmétre. Szamárosi nevű lovas hadnagyom pediglen ma reggel tiz magyarral Cserevicznél által úsztatván a Dunán, s túl a Dunán próbálván, 11 németet és két ráczot fogtanak valamely marhával, és békével által is hozták a Dunán, hár-

mat az német rabokban elömbe is hozván, felküldtem a vezér kapujára, a vezér igen kedvesen vötte, és 45 arannyal Szamárosit meg is ajándékozta. Érkezett Petróczi uram hírmondója Csereviczrűl, hogy két csekterével egynehány sajka és egyéb féle hajókkal Varadintúl az ellenség az Duna felmentében Cserevicz felé indúlván, az váron Csereviczen felűl szállottak s állottak meg az hajókkal, nem tudják, mit akarnak, kire nézve a vezérnek errűl a dologrúl hírt advân, szembe lévén maga az vezér emberemmel Orlai urammal, mind ö kegyelmét, mind az tolmácsomat meg ajándékozván, izente, irjam meg azt tiszteimnek, viseljék erőssen magokat, ne féljenek semmit, az nikápolyi Ali passát rendelte két ezer lovassal segítségekre, viseljék vitézül magokat, az minthogy már be is setétedve, s késön estve meg is indúlt Ali passa arra felé. Ma estve rendkivűl való sok puskázást töttek a török sánczában, a vezér maga le menvén, a vezérnek töttek tisztességet a jáncsár tisztek. Érkezék a feleségem Boér Samu nevű inassa az fejérvári és poserolczai levelekkel, és egyszersmind annak az hirével, hogy a török császár Fejérvárrúl jövő éléses és munitiós hajóit Tételnél az Tiszátúl valamely ellenség reá ütvén, elnyerte. Ezen inas is másod magával azon hajókon lévén elszaladott, az leveleket békével el hozta, de az mit az feleségem általa küldött, az is oda veszett, az mint az után jobban végére mentem, az császár éléses és munitiós hajói 17 volt, de több volt a kereskedő hajó annál is, noha kissebbek voltak, ezen hajókat két sajka és két furkata is késérvén, az furkátának is egyikét elnyerték.

Die 30. Csötörtök. Palotásim hadnagyát küldvén ki itten a Szerémségben valamely klastromba bor ke-

resésére, hozott valamely bort, kivel is Skerlet uramnak és a francziáknak kedveskedtem. Érkezett elő álomkor hírmondója Petróczi István uramnak, hogy az oda szállott német hadak közűl egy magyarfi, noha német öltözetben, a ki annak előtte is bennünket szolgált, szökött közikban, kinek is többi között az a vallása, hogy az éjjél megpróbálják őket, több relatiói is lévén az ellenség dolgairúl, relatióját az éjjel a vezérnek meg izentem, ma pedig Sándor Gáspár uramot a tatár Chámhoz küldöttem ezen dolgokkal; superveniálván más hirmondó is Petróczi uramtúl, azután csak hamar, hogy az éjjel rajtok jött a német, s próbált, és ostromját el is vesztette egynehány emberének ott való hagyásával, kiknek a fejeket a Csereviczen lévő Sárkány passa fel is tétette a karóba. Sándor uram hozta elő a tatár Chámnak a Tételnél elveszett törökök hajóinak dolgát is, kit a tatár Chám még nem tudott, igen kedvesen vötte, izenvén, hogy akár jó s akár rosz hírem legyen, izenjem meg neki; csudálkozott az elveszett hajók cásusán, hogy annyi furkatájok, sajkájok lévén, nem tudtak elég securitást eleikben küldeni. Superveniált azomban Kassai István gyalog kapitány is, hozván valamely derék csereviczi ostromon elveszett német tisztnek spadeját, nádpálczáját is jelűl, be hozván azt az nyelvet is, az ki tegnap magátúl szökött, felküldvén azért a vezér kapujára Kassai Istvánt, az vezér húsz arannyal megajándékozá, két levelet adván kezében, egyiket Sárkány passának, másikat Katona béknek szóllókat, kik is valamely csaták expeditiójárúl szóllanak, intimáltatván nekem is a vezér tihája, hogy magam lovasibúl is mind Eszék felé, mind a Száva felé expediáljak csatákat, minthogy vagyon olyan hírek, Horvát

országbúl jűne valamely had a sánczban lévő német segítségére. Kire nézve küldöttem én is commissiót Petróczi István uramnak, hogy a felyebb említett török tisztek embereivel menjenek el az én lovasímban is. Érkezett újobban Rácz András nevű lovas hadnagyom Fejérvárrúl feleségemtűl az oda való informatiókk al

---

OCTOBER.

Die 1. Oct. Péntek. Csauzza jött le a vezér kapujárúl sietve híjván Sándor Gáspár uramot, mint tihánkat, a vezér tihája eleiben menvén adott kezében egy neki szóló teszkeret, kiben az vezér parancsolatjával az intimáltatik, hogy Csereviczen lévő hadaim Sárkány Ibraim passátúl dependeáljanak, ez a mit fog nekiek mondani, a tevők legyenek, a vezér parancsolván neki némely dolgokrúl. Kire nézve ahoz képest committáltam én is Petróczi István uramnak, és hogy postán mindjárt tudosítson az occurrentiákrúl, mivel a vezér a török tisztekre való commissiójával maga emberét expediálta postán. Csak hamar azomban jött hírem, a vezér a mely sánczokat elsőben csináltatott, kit tábor sánczának mondhatni, annak elbontásához fogatott. Az tatár Chámhoz Haszán agát küldöttem, igen conturbate találta; izentem volt arrúl is, hogy Osztrovára ellenség salagvárdáját vötték be, és onnét követi mint az ellenség az hostilitást, az ellenséget kenyérrel tartják, a mi praesidiumunk, a ki benne

volt, salagvardánk kimenvén onnan, ez a haszna, ez a gyümölcse; ajánlá magát a tatár Chám, hogy ezen dolgot a vezérnek megjelenti, és orvosolni fogja; conturbatióját pedig abbúl mondja Haszan aga, hogy az fiai az ellenségtűl túl az Dunán elszorítatván, kétséges állapotjokrúl; látván azért a sánczok bontásábúl és egyéb jelekbűl is a vezérnek az obsidio solválásárúl való szándékát, töttem dispositiót, hogy Cserevicezen lévő szekereimet fával, szénával megrakatván, szolgáim hozzák be estvére, az minthogy estvére be is hozták. Boér Samu nevű feleségem inasát levelekkel expediáltam Fejérvárra hajón. Cserkesz béket küldötte hozzám a tatár Chám, tudakozódván fiairúl, és a velek lévő tatárságrúl micsoda hírem vagyon? Kire én mondám: Fejérvárrott volt olyan híre feleségemnek, Pancsova felé jünek, az Tiszán által menvén a tömösvári pusztára, nyereséggel jünek. Délután felküldöttem a vezér tihájához emberemet, az ki is izené: bár ne mentenek volna, úgymond, messze a csatacsiak, a kirűl parancsolt volt, és hogy irnám meg Petróczi uramnak, az mikor onnan megindúlnak, az puszták s hegyek felől mintegy oldalaslag tartsanak, és a Csereviczen lévő taraczkokat magoktúl el ne hadják. Hozta meg ezen alkalmatossággal emberem hírét, hogy az törökök sánczaibúl vonják ki az ágyúkat, az hidasokkal is közelébb menvén az sánczokhoz, a Dunára rakják az császár kincsét is, az hol szokott állani, kötözgetik, tevékre akarván rakni. Kire nézve küldöttem ordinancziámat Petróczi uram után, merre menjen, az taraczkokat is magátúl el ne hadja, és mellém is egynehány lovast küldjön, kik is Karlóczántúl velem megegyezhessenek, holmi impedimentumimat pedig az sebesekkel, mihelt ezen hí-

rem jött, az hajóimra expediáltam, dispositiót tévén az hajóval járó s azokat levivő embereim felől is. Az francziák is requirálván, hogy egynehány szolgájokat, s holmi egyetmásokat szekeren vitetném le a Dunára, minthogy ezen circumstantiákhoz képest az maga nagy sátorát is a franczia uram Lora uram levonatta, complaceálni kivánván nekik leküldöttem mind cselédjit, mind impedimentumit. Estve felé küldöttem fel újobban Sándor Gáspár uramot a vezér kapujára, az honnét is meghozta, a vezér az tábornak minden impedimentumit éjfélkor megindítja, maga is reggel megindúl, én azért megindúlásban cselekedjem pro mea commoditate, szoritók lévén azért előttünk, félvén az éczakai alkalmatlanságtúl s nagy szorúlástúl, rettenetes sár is lévén, nyolcz órakor estve Maszalánál megindúltam, és noha rendszerint lovasnak egy órányi föld ide Karlócza, az hol az hajóim vadnak, de az nagy sarak és szoros utak miatt már is sok szekeret érvén utól a török tábor szekerei közűl, nagy bajjal, alkalmatlansággal némely helyeken az tábori szekerekbűl is ki állítatván az útbúl, nagy nehezen penetrálhattam éjfél után Karlóczántúl való tiszta mezőcskére, ott vonatván tábort, az hol az magam és az török tábor hajóihoz is közel lévén, virattát ott vártam, itt ért be 50 gyalog palotásom egy zászlóval, kiket Csereviczrűl küldött Petróczi uram utánnam. Jüvén azomba hír utánnam, hogy az én indúlásom után mindjárt az egész tábor szekere s impedimentuma megindúlt, más útat találván, az Tyüprili vezér harcza Badensis herczeggel az hol volt, arra az helyre, az fő vezér is virattát nem várván, az hadakat felültetvén, az sánczokon kivűl állította, erre nézve én is az én szekereimet viratta előtt két három

órával megindítottam előre mellettem találtató gyalogsággal. Itt notálni kell, hogy tegnapi készületi között is a török continuálta az sánczbúl taraczkbúl és ágyúbúl való lövést estig, hagyván valamely munitiót még nappalra az sánczban, noha az nagyját s nagyubb részét nappal is kivonatta, éczaka pedig a többit is, észre vette azomba az ellenség is éjjel az törököknek készületit s el menő szándékját, egynehány ízben a sánczokbúl, és az várbúl is sok és nagy lövéseket tétetett az kinyomúló török hadak felé, de sem éjjel sem reggel ki nem jött, a vezérnek volt ideje, hogy minden impedimentumát elküldhesse maga előtt, és munitióját is az hajókra beszállíthassa, az esső az éjjel is szaporán esett, értek utól bennünket éczaka a császár kincsével is, kiket az hajókra vittek a vezérnek arra rendeltetett emberei.

Die 2. Octob. Szombat. Reggel magam is megindúlván az előre küldött szekereim után, az török hajói és az én hajóim is ugyan akkor megindúltak a Dunán és az szorosokbúl kitakarodván, egy tiszta helyen megszállottam, ott bocsátván ki az szekereimbül is a marhákat, ott készítvén számomra valamely étkeket is az előre jövők, az hol is az török táboron lévő borbélyoknak fejek, és az Rézeffendi komornyíkja is megszállván, látni jöttek, beszélvén sokat velek, sok rendbeli alkalmatlanságimrúl, mely okozza, hogy csak egy olyan jóakaróm sem lévén már az kapun, újjak lévén az mostani ministerek, mint az Rézeffendi; az borbély pedig az császár szolgájának mondván magát, assecurált esküvéssel is, hogy a császár kapujára menvén, megbeszélli dolgomat. Egy kis idő múlva felkelvén, szállottam Työprili vezér sáncza háta megett, arra az helyre, az hol menőben szállottam volt, a hol

utól ére azomban maga az fővezér az magával járó seregekkel, kiállván az útbúl neki az hintómmal, és magamat neki meghajtván, hasonlóképen az vezér is nekem magát meghajtotta, kezével is czeremoniát tévén. Az elmúlt napokban lévő alkalmatlan időkhöz képest ma igen szép meleg tiszta idő volt, és az szorosokbúl kijövén, sár is nincsen. Adott hírt Sándor uram az vezér kapujárúl, hogy Szlankamennél tovább holnap a tábor nem megyen, de az tábormester és az impedimentum is éczaka indúl meg.

Die 3. Vasárnap. Noha Szlankamenhez akart a vezér szállani, de éczaka megváltozott a dispositio, csakhamar elő álom tájban megindították az impedimentumot és az gyalogságot, s a mint a híre vagyon, a jancsárság kedve ellen is indúlt meg a vezérnek, hogy hamarább érhesse Landor-Fejérvárat, az minthogy az vezér maga is viratta előtt megindúlt, és mintegy confususnak láttatott indúlások a törököknek, én is látván ezen dolgot, éjfél után három négy órakor tájba megindúltam, és a tábor után jüvén, az tábornak Fejérvár felől való szélin szállottam meg, s annyira ment ma az török tábor, hogy hét órányi földnél nem volt tovább az én szálló helyem Fejérvártúl, szálló helyem pedig a Duna parton volt, oda érkeztenek békével, s ott is kötöttenek ki az hajóim Szalontai István nevű szolgámmal, kit is felhivatván, töttem olyan rendelést, hogy estve felé lévén az idő, megszálló s háló helyt keressen, idején pedig hajnalban Fejérvárhoz menjen az hajókkal, és ott mindeneket az hajókbúl kivévén s az házhoz rakván, az hajókat találjam üresen, mikor oda megyek. Útban mentemben ma feles tatárt találtam elő, többi között az lengyelül tudó Imrize ismerőmet is, kiknek szavok

az, hogy ők voltak azok, kiket elszakasztottak a szultánokkal az Varadinnal való általköltözések alkalmatosságaival, a szultánok is szintén most mentenek az apjokhoz, az Tiszán által költözvén, és mind ottan, mind az Tömösön usztatván, és újobban a Dunán Pancsovánál jüvén által, másként békével, de sok ásztatással, és többire minden gúnyájoknak elrothadásával jöttek meg. Estve felé érkezett egy hadnagy Petróczi István uramtúl is levelével, ő kegyelme is az én hadaimmal mind lovassal gyaloggal békével elérkezett, a Száva mellé szállott, közel az hidjához, nem maradván el tüle senki is, mind elhozta üket; volt Sárkány passa és Katona bék embere is mintegy harminczig való katona vele, úgy valamely szekerek is az említett török tiszteknek, hozott ki Csereviczrűl valamely taraczkokat is, kikrűl az vezér parancsolt volt. Voltam estve Maszalánál az vezér tihájánál is, insinuálván neki, legyenek vigyázásban, vagyon olyan hírem, ezerig való ellenség jött ki az pusztákra, az strásákat fel ne verjék, és az tábornak is confusiót ne causáljanak, volt vele hosszas és magános discursusom; az hadakbúl harmincz ezerig való törököt tatárt kiválasztván a vezér, mint küldhetne azokkal engem be Erdélybe, ha csak téli quártélyra is, micsoda hasznok volnának belőle, az moldovai passuson által mint egyezhetne meg ezen corpussal az babadagi szerdár, vagy egyéb Kemenyiczre élést vitt tatárok, ezen expeditiót annál jobb volna, hogy ha a vezér maga követné el Topaly Husszain passával, és az tatár Chámmal engem Erdélyben hagyván, maga ha a Duna mellett Szilisztriába tölelne, úgy reménlhetném én is a securitást, hogy assequálhatná azt is, hogy jobban járna utánna az német, és confundálhat-

ná az ellenséget, ha az Dunátúl elszakaszthatná. Ezeket considerate hallgatta a vezér tihája, mondván, hogy meg fogja mindezeket jelenteni az vezérnek, két dologban tévén leginkább difficultást, egyikben hogy annyi nép hogy élhetne, hogy telelhetne Erdélyben, másikban, hogy hogy vihetnének élést magokkal. Kire az volt a válasz : hogy a török Erdélybe telelhetne, az tatárt pedig teleltetnők Magyarországnak Erdélyhez való vármegyéiben, az minemű Szathmár és Debreczen tája; a másikban pedig azt mondottam, legalább tíz napi élést vihetnének, és tíz napi éléssel be is mehetnének, azután Erdélyben elég élést találhatnának, és az ott maradó török tábor élését Havasalföldibűl s Moldovábúl is segíthetnék, és pro correspondentia manutenenda az havasalföldi és moldovai vajdáknak az magok országibúl Erdélyben bemenő passusokon kellenék magoknak is lenni s ott ülni. Kérdé azt is az tihája : Lovas ezen dolgot véghez vihetné-e? Kire én : lovas nem vihetné, kellenék legalább tíz ezerig való gyalog; mondá azt is : az tíz nap alatt Tömösvárban és Gyulában rendeltetett élés beszállittathatnék-e? Kire én : meglehetne, ha semmit nem mulatoznának, mert Erdély felé vadnak azon végházak is.

Die 4. Hetfű. Viratta előtt egy órával praemittáltam szekereimet az gyalogsággal, magam megegyeztem Petróczi István urammal az Szávához nem messze. A vezér tábora is Zemlinen alól a síkon szállván meg, annak széliben szállottam én is meg. Reggel jött Sándor uram a tihájátúl, ki is izente, a mely dolgokrúl az éczaka beszéltem vele, az vezérnek megmondván, az vezér azt adta válaszúl, hogy azok a dolgok az vezérnek is szívében voltak, azért azokrúl

a dolgokrúl ma divánkozik, én is ma legyek helyben. Kire nézve küldöttem Sándor Gáspár uramat a tatár Chámhoz, ott maradván az tatár Chám, az honnét az vezér felkölt ma reggel; küldöttem pedig Sándor uramat az vezér tihájával lött beszédek insinuálásával, kikre vöttem okot, hogy az vezér és tihája nálok lévő audientiámkor ultro offerálták magokat, hogy országomba beültetnek. A Száva hídja véginél mind a jancsárság, mind egyébféle nép gyülekezvén s által menni akarván, az vezér jancsár tisztet rendelt, hogy senkit által ne bocsásson, a hidat is elvágatván, ki miatt az még alkalmatlan és rendkivül való szeles hideg időben csak nem rút dolog történt, lövéssel fenyegetvén azon tisztet a jancsárság, azután az hidat az vezér felszabadította, és az tábor impedimentumát is költöztetni kezdték. Sátoromhoz azomban mind a fő rendeket, mind a tiszteket felgyüjtetvén, az vezér declaratióival s ajánlásival biztattam, és hogy minthogy útjok lészen az mi hadainknak is, az kik Poserolczára cselédjekhez akarnak menni, szabad legyen. Megjött Sándor uram is a tatár Chámtúl, izente általa, hogy ez a török nemzet állhatatlan dolgaiban, másként is ha eljü az kaszum napja, akkor eloszol, senki meg nem tarthatja, hadakat könnyü volna neki erre a dologra szaporítani tatárbúl is, és tudja, ez a dolog mire való. Estve felé magam is annuentiát kérvén a vezértül, hogy által mehessek fejérvári házamhoz. Már estvével mentem által egynehányad magammal az hidon, Petróczi István és Sándor Gáspár uraiméknak committálván, hogy holnap hadaimat és egyéb tábori alkalmatosságimat által hozzák. Istennek hála feleségemet és egyéb fejérvári házamnál hagyott hívei-

met szenvedhető, és minden károm nélkül való állapotban találtam.

Die 5. Kedd. Valamely embertelen szavai és nyelveskedési miatt Dósa Mihály nevű erdélyi szolgám udvarombúl kiüzetvén, és miatta feleségét is feleségem udvari cselédjei közül Poserolczára relegáltatván, hogy a campania végeződvén, onnan is ablegáltassanak; ezen dolog egy magyarországi, más erdélyi becsületes híveim, úgy mint Bai Mihály és Kálnoki Farkas uraimék előtt ment véghez, ezen becstelen udvarunkbúl való kimenetelinek okait ő kegyelmek előtt is recenseálván. Petróczi és Sándor Gáspár uraimék a lovas és gyalog hadakkal által jövén, ebédet együtt evén velem, megvendégeltem őket. Hadaim s egyéb tábori alkalmatosságim is által jüvén Vizniczén alól való szigethez szállítottam, minthogy másutt fű nincsen, a szigetben parancsolván, hogy az lovakat és marhákat által vigyék s szabadon jártassák, ott inkább füvet találván az szabadon járó marha. Minthogy magam házához szállottam, hadaim és szolgáim intertentiója, konyha tartásom rendi, és egyéb belső dolgaim folytatásárúl is, minekelőtte asztalhoz ültem, rendelést töttem, szabadságot adván Petróczi uramnak némely főrendekkel, és az hadak közül is, az kiknek feleségek vagyon, Poserolczára elmehessenek, és egynehány nap múlva ismét vissza jöhessenek, noha az vezér tihája csak annyiban adott szabadságot a vezér nevével, hogy csak Szendrőhöz mehessenek, és ott füvelhessenek a lovas hadak, és úgy is panaszra való alkalmatosságot ne szolgáltassanak. Az fővezér is által jövén szokott pompájával az hidon, az várbúl sok lövést töttek eleiben. Szappanos Mihály kapitányom egy Gúti nevű hadnagya

ellen tévén panaszt, hogy Petróczi István uram megfogassa és tömlöczben tétesse, parancsoltam felőle. Az előmben bejött kapitányok által azomban declarálták magokat az hadak, csak kenyerek lehessen, éhel ne haljanak, készek tűrni, szenvedni tovább is hűségekben valamely felé fordítja Isten dolgaimat, kire nézve, minthogy húst nekiek nem adathatok, töttem olyan rendelést, hogy száz dram kenyérrel megszaporíttassék kenyerek az hadaknak. Szép idő volt.

Die 6. Szereda. Az táborban velem lévő hajóimot, a kik nagyobbak voltak, bocsátottam le Poserolczára, hogy azokon szénát és egyéb konyhámra való alkalmatosságokat hozzanak, küldvén le velek Pogány Zsigmond palotások kapitányát is a gyalogságnak egy részével és puskásimmal, kik vadászathoz tartozók, tévén oly rendelést, hogy az ottan lévő ebeimmel együtt vadászszanak és asztalomat vaddal tartsák. Ezen alkalmatossággal expediálta a feleségem az öreg asszonyát egy inassával, ottan hagyott valamely ládaiban lévő portékaiban hogy kivegyenek, és kiváltképen azért, hogy szülése közelgetvén ahoz értő asszonyt és más dajkának való menyecskét hozzanak. Az tatár Chám is ma jütt által az hídon minden hadaival együtt, kinek is lőttek eleiben az várbúl, de kevesebbet mint tegnap a vezérnek. Sándor uramot a vezér tihája és az teffderdár kapujára expediáltam, hogy experiáljon és vigyázzon a dolgokra, ha mi occurrentia lészen. Küldöttem Orlai uramot Skerlet és Janáki uraimékhoz, opiniójokat kivánván venni, az mostani porta ministerjei az mi hadainknak intertentiójában is az reánk való költség iránt ilyen dificilisek lévén, mit javallanak tovább az én dolgaimban. Kik mind a ketten azt felelték, tanácsossabbnak

tartják bizonyos nemessekbűl és udvari szolgaimbúl álló rendekkel beljebb mennem mind az nyugodalomért, mind a securitásért, mert így az accomodatiót is nagyubb mértékben várhatom, a sok panasztúl, búsúlástúl is megmenekedhetem. Küldöttem Bai Andrást H. valamely irást is vivén pro confidentiae manutentione, kit is igen kedvesen vett, igérvén reciprocatióját, az mellettek lévő csorbacsi is conniveálván az correspondentiában. Al aga nevű lengyelűl tudó tatár tiszt jüvén hozzám, régi ismerősöm, ki minap is jött vala hozzám Varadinnál, jött egy csorbacsi is régi ismerősöm, ki Gyulán laktomban oda való jancsár aga volt. Az tatár tett circumstantialis relatiót Galga szultánrúl, mint szoríttattak oda az ellenségtűl, mint úsztattak által a Tiszán, Tömösön, egyéb ereken, s mint jöhettenek vissza s Pancsovánál által a Dunán. Az jancsár tiszt pedig tett relatiót az varadini obsidiórúl, és némely kontyos törököknek az ellenség közé való szökésérűl, kik között egy aradi is tanáltatott, a ki oda akart szökni, mikor elakartak jönni a sánczokbúl. Volt nálam Kornári uram az landorfejérvári építőmester, kivel is hosszas és confidens discursusom volt, obligálván tovább is magát és persvadeálván: Poserolczán ne lakjam, és inkább itt propter omnes contingentes casus, hittam kereszt-apának magát, feleségét kereszt-anyának, Isten szülését adván feleségemnek. Volt az Csaffer passa tolmácsa is nálam Ali basa, jelentvén Csaffer passát rendelte a vezér Tömösvár felé menő hadakkal. Küldöttem magamat insinuáló levelemet a tatár Chámnak, kit is a vezér maga sátora kerétésében szállított, levelemet ott meg nem adhatták neki, az midőn kiment volna hadai közé, és Havale felé szállott volna ki sátora alá, ak-

kor adhatták meg levelemet neki. Essős alkalmatlan idő volt.

Die 7. Csötörtök. Sándor uramot újobban küldöttem az fő tefterdár kapujára, levelet is küldvén általa, kiben irtam olyat, hogy tavali tefterdár idejében, Isten áldja meg, nekem jó akaróm volt, most nem tudom mi okra nézve, az mint jeleibűl látom, tapasztalom idegenségét, experiálván dolgaimnak is most az vezér kapuján nehezebben való folyását, mint másszor, nekem használhat is, árthat is, legyen jó akaróm etc. mely terminusokat első szóval apprehendálván, végre osztán bocsátotta Sándor uramot ilyen válaszszal: az Moldovábúl praetendálható, adósságban lévő öt száz ökör felől tévén instantiát a király, ezen dologban jó fermánt iratok, az vezérnek az király levelét megmutatom, az élés és egyéb dolgaiban is a fejedelemnek jó szívvel szolgálok, a vezér fermánya a mit tartott, addig is cselekedtem, ezután is fermánra cselekedhetem. Küldöttem volt hozzája az poseroviczai kadia levelét is, kiben recognitiót tészen Madács uram mellett minémű hasznokra és javokra volt, az palánkban cselédjekkel együtt beszállította, igen submissus terminusokkal, és mintegy vezérnek való terminusokkal irván azon levelet az kadia, más nála lévő török uraknak olvasván azon terminusokat, nevetkeztek rajta, mondván, megtetszik, hogy kurucz kadia.

Die 8. Péntek. Küldöttem Orlai uramot Skerlethez, kedveskedvén valamely kenyerekkel és palaczk borokkal nekie, tudakozódván valamely hírekrűl, minthogy jött olyan hír előmben, hogy Sio nevű szigetet, az ki is az dardanellákhoz nem messze vagyon, és Miszir (az az Aegyptus) s Constantinápoly között való útban vagyon, az velenczések mind a benne lévő

várat, mind pedig tartománykáját elfoglalták volna, gondolván, hogy ezen dologrúl nékem in confidentia valamit izenjen, de semmit sem izent, hanem adott egy csomó levelet kezében, kit az Zophiában lévő erdélyi nemesség irt nekem, és némely híveimnek, mondván, hogy a vezérnek is irtak suplicatiót magok nagy nyomorúságárúl, és szükségérűl, az ide irt levelek is nem egyébrűl szóllanak, hanem ruhatalanságokrúl, élésbűl való szűkölködésrűl, s abbúl való nagy nyomorúságrúl, és közöttök való veszekedésrűl s egyenetlenségrűl szól; mondotta Orlai uramnak, és ugyan izente is általa Skerlet: misereatur illorum sorti celsissimus princeps, et allaboret, ut possint miserrimi illi homines ad ipsum venire; mondotta azt is: a kuruczok ebben a campaniában jól viselték magokat, nem adtak ennek a nemzetnek semmi idegenségre okot, nem lehet, hogy a porta jót ne cselekedjék velek; látta Orlai uram, hogy mintegy sirólag állottak szemei Skerlet uramnak, hihetőbb hogy nem egyebért, hanem hogy Sio szigetjében voltak atyafiai, talán testvérbátyja is, az mint értettem; izente azt is Skerlet uram: hogy az Tömösvárra és Gyulára menő éléssel az hadak megindúlnak, által költöznek, még azért a vezér nem expediálja, addig distractus, én se busítsam addig, azomban magam becsületiért és az kuruczok jövendőbeli javáért azon legyek, hogy el ne maradjanak az én hadaim is ezen útrúl, etiam propter praedam, quae potest intervenire. Jött le Szent-Andrási János tolmácsom Csaffer passa kapujárúl azzal az hírrel, hogy Csaffer passa igen conturbatus, disgustatus hogy a vezér most hadakkal elküldi, gondolván olyat, hogy Topaly Huszain mostani tömösvári passa példája szerint, a mint az akkori vezér cselekedett, ő

vele is úgy cselekeszik ez, ki is Szerdárrúl küldöttetett volt a hadakkal, de azután fermán ment utánna, hogy oda való praesidiumnak s passának maradjon ottan, Andrási jelenléttében fakadott olyan szókra az nikápolyi Ali passa előtt Csaffer passa: így jár, úgy mond, az ki az töröknek szolgál. Az francziák voltak azomban vendégím, megittasodván, könyvezte Francziában meghólt atyjafiait, kik között volt Rebenak uram is, ki abban az időben, mikor én magyarországban laktam, az brandeburgumi elector mellett lakván, nekem is correspondensem volt, Francziában is már nagy állapotra ment volt, azért könyvezvén inkább, hogy nem ordinarius betegség által, hanem in febre maligna, kit ott annak híjnak, et est morbus contagiosus, sok nagy rendek holtanak meg abban a nyavalyában egy holnapnak forgása alatt, sohajtván egyszersmind, és lamentabiliter declarálván a franczia király birodalmában való nagy éhséget a két esztendő alatt, de kiváltképen januáristúl fogva sok ezerekbül álló lelkek holtanak meg az éhség miatt, mondván, hogy a franczia király birodalmában holt megtiz million lélek ezen szükség miatt, Isten áldását elvévén, gabona az országban nem termett, nagy részént az országnak köz rendei közé az király, és az országnak nagy rendei elosztatván, úgy tartatják. Az ármádáknak az király eleget kivánván tenni, az országban található élést is azoknak szükségére fordítván, az minden felől lévő ellenségei az franczia nemzetnek, más országbúl is az országokba való élés bevitelét impediálja, mert ha úgy mond ez a szükség nem lőtt volna az országba, eddig régen által esett volna az imperiumon, és Bécsig penetrált volna az franczia király fegyvere, másként az királynak min-

denféle hadakozási szerencsésen folynak, ármádáji jó dispositióban vadnak, Catologniában az spanyolok tábora felveretése után is két erősséget foglaltanak el az spanyoloktúl, az anglusok is az Oceanus tenger mellett lévő birodalmokra kiütvén, jól tudván azt, hogy a mediterraneumi tengerre vagyon ereje a franczia classisnak a szárazon elsőben kiszállott 1500 anglus együl egyig oda veszett, kit látván a többi, retiradált, mondám én ezekre: úgy de anglusok, hollandusok itten olyat hirdetnek, hogy sok hajóitokat nyerték el, kire mondá válaszúl de Lora: hogy éléses hajóinkat ne nyerték volna el, nem tagadhatni, mert az szükség miatt egynehány száz hajóját minden felé el kellett küldeni a királynak, bizony azokban az ellenség nyert el két százig valót; kérdezősködtem az Flandriába és az Rhenus mellett lévő franczíai király hadai operatiójárúl, mondá: még ottan semmire nem mentek, hanem igen közel voltak az franczíai ármádák az ellenség ármádaihoz. Essős idő volt.

Die 9. Szombat. Küldöttem fel Sándor Gáspár uramot a tatár Chám kapujára tegnap előtt nekie küldött levelem válaszáért, de arra szóval egyéb választ nem adott, hanem hogy valamiben tud, jó szívvel szolgál. Irtam a vezér tihájának is magam, és hadaim alkalmatlansága felől, de csak a volt a válasz: a vezér had essék által előtte való dolgán, tudni illik, az hadak expeditióján, azután lészen gondjok az én dolgaimra is, az én hadaimat pediglen most Csaffer passával nem küldik, sem pedig az én tülem lőtt insinuatió szerint Bokcsa felé nem bocsátják, más dologra tartják. Volt nálam az bujurdelmi Sárkány Ibraim passa annak az hírével, micsoda hadakat rendeltenek el, és hogy maga is azokkal elrendeltetett. Jött volt

az Skerlet fia látogatásomra, ki is az mostani havasalföldi vajda leányát jedczette el, kivánván feleségemmel is szemben lenni, de meg volt mondva, roszúl vagyon, szemben nem lehet, azonban Sio szigetjének (kit is törökűl Szakiznak híjnak is) az velenczésektűl való elfoglalása confirmáltatik, és olyan formán, mintha az benne lakó népnek rebelliója útján lött volna meg, segítségre híjván az velenczéseket, és magok fogdosván meg az harács (az az adó) szedő törökökben is, kire nézve az vezér az topcsiakban és csebecsiekben is küldött le Konstantinápolyban, és mind a tenger felé, mind erre való hadaknak e jövő campaniával való készületjekrűl, Szakiz felé pedig még a téli operatiókrúl is dispositiók, fermánok mentenek ki. Azomba a szokott correspondentia modalitása útján küldöttem H-hez is, tudósítván az occurrentiákrúl, kit ő is reciprocált. Alteratiót érezvén magamban, az szokott orvossággal, servitialeval éltem, melynek is hasznát érzettem. Feltisztúlt az idő. Voltam Csaffer passánál, találtam az maga residentiájában a felső várban, több passák s nagy agák is lévén nála, lábon állva nagy becsülettel excipiált, hozván elsőben is elő, hogy az rút essős idő miatt, miképpen bontotta el Isten szándékjokat, insinuálván magamat neki, hogy régi jó uram lévén, jöttem keze csókolására, értvén, hogy a Dunán által megyen, elbúcsúzzam tűle; kire ő : Igen is h. császárunk után a fővezér lévén urunk, annak parancsolatjábúl kell elmennem, hogy Tömösvárra s Gyulára élést s praesidiumot vigyek, két három nap azért reméli az hadak által költözvén a Dunán, maga is megindúl. Volt szó, az ellenség tábora Varadintúl által szállott Futakhoz, Kobilához, tíz ezerig való pedig Varadintúl Eszék felé tartott a Duna

mellett, hihető sebesbűl és betegbűl álló had volt az, és annak alkalmatosságával az impedimentumban is mehetett fel, tűlök elszakadott, de a többi lábon van, és vigyázza a törökök dolgának kimenetelit. Hozódott elő, ő maga tudhatja, mely hasznos volna most a mi hadainknak Bokcsa felé divertálni, a mikor ő Tömösvárra megyen, distrahálná s confundálná az ellenséget, de ez úgy lenne jobban, mikor a vezér az itt maradó hadak közűl vagy két ezeret rendelne melléjek, így éppen Karansebesig is penetrálhatnának csataképpen, és ha vagy két mosárt is vinnének, Bokcsát demoliálhatnák, és tolláltatnék iste lapis offensionis, az ki mind Tömösvárnak, mind a Dunának ártalmára vagyon s fészke a latroknak. Kire mondá: ezek előtt mosárt emlegetni nem kell, mert a sáncz nélkűl nem lehet, a pedig most odiosa materia a jancsárság és arnoltság előtt, de csata formában meglehetne, ezt ő jó dolognak látja, jó is lenne, beszél a vezérrel még ma, emberemet hadjam a kapuján, megizeni általa. Hoztam neki elő, magam Vidinben kivánnék telelni a könnyebb élődésnek kedvéért, hadaimat pedig, ha megakarja a vezér tartani, itten a végeken eltelelhetnének, csak denomináltatnának az helyek tempestive, hogy legalább magok és lovok szálló helyérűl provideálhatnának in tempore, ne lennének úgy mint tavaly. Kire mondá: míg már ezen Tömösvár felé való expeditión által nem esik a vezér, senki dolgához nem fog, sőt megparancsolta a csauz passának, senki suplicatióját eleiben ne vigye. Mondottam azt is, hogy ha az vezér approbálja a Bokcsa felé való expeditiót, én is ezer emberre reá töltöm a kuruczokat, a tihámat küldöm el velek, ki is ha úgy kivántatik, Tömösvár felé is a lovassal divertálhat, a gyalog palánk felé

vissza jöhet, és magam is lemennék Jeni-Palánkhoz, hogy ezen expeditió jobb formában mehetne véghez, míg ott voltam nála az Kucsuk teszkerecsit küldte a vezér hozzája, sokat súgott vele, hogy elbúcsúztam túle, szintén az ajtóban találtam az főtefterdárt is, ki után is nagy tereh pénzeket hoztanak, az vezér is a Csaffer passa ablakjának ellenében volt az bástyán, onnét jártatta embereit a szerdárhoz. Poserolczárúl és a tisztektűl jöttek lamentáló levelek, magok extremitásit s a telelésben (ha specialis jó dispositió nem tetetődik felőlök) való lehetetlenségeket exaggerálván, kire nézve küldöttem Orlai uramot Janáki és Skerlet uraimékhoz, hogy mint keresztyének adják tanácsokat ezekben a dolgokban: mi tevők legyünk? Item Bai Andrást küldöttem H.-hez maga szájábúl is kivánván azoknak confirmatióját érteni azokrúl, a mely dolgokrúl Hartokh nekem parolát adott, pro majori mentis meae quietatione. Kire felelt ezen szókkal: ego confirmo ea omnia, quae dixit D. Hartokh, quia dixit ex mandato meo, do modo etiam meam parolam, et assevero D. principem de promotione negotiorum suorum, ex toto corde allaborabo. De nem hazudhat annyit, hogy megcsalhat követ uram. Orlai uram is megjövén Skerlet uramtúl és Janakitúl, tött ilyen relatiót; elsőben is Janakihoz menvén, minthogy Pétervaradin alatt ajánlotta magát szolgálatomra, azért pro mea directione akarnám tetszését venni mostani dolgaim állapotjához. és az vezér dolgaihoz képest, mint folytassam dolgaimat? kire Janaki : ő valamiben tud nem csak tanácsával, de szolgálatjával is kész Nagyságodnak szolgálni, hanem mondja meg Orlai uram, miben vadnak dolgaim. Kire Orlai uram : maga ő kegyelme jól tudja micsoda accomodatióm vagyon

mind magamnak, mind hadaimnak, de legközelébb most megizenték volt, hogy ezen expeditióra készen tartsam hadaimat, mert úgy látom, nem akarják elküldeni. Kire Janaki: hogy az hadat el nem küldik, oka az, hogy az én hadaim igen insolensek, az melylyel respectusokat tavalyi elmenetelekkel, törökök elvitelével hiteleket elvesztették, melyhez képest nekem javallaná, valahol ott (mind magam, mind az igy conservatiójára) kérjek egy helyet, az hol magamat jámborokkal és állhatatosokkal megvonhatnám, hogy sem az insolentiák miatt az ministerek ne busíttassanak panaszokkal, sem pedig ne gondolhassák, hogy inconstansokra haszontalanúl költenek, és várjam csendbe ennek az igynek vagy egy vagy más úton való eventusát, így (azt hozván ennek a portának majestássa) jobban fogunk mind magunk, mind mellettünk valók accomodáltatni, de várjam meg, míg ez a tömösvári expeditió véghez megyen, ha tetszik, úgy fogjak az magam dolgai folytatásához, mivel most occupatusok az ministerek, mivel penig sem uralkodásra, sem lakásra Erdélyen kivül más országot, az hol csendesen lakhatnánk, nem reménlhetünk, az erdélyieknek mind itt kinn, mind az hazában valóknak sziveket igyekezzem magamhoz hajtani szeretetre, mert szeretet nélkűl egy országban senki sem nem uralkodhatik, sem csendesen nem lakhatik, az kik pedig mellettem maradnak, azokhoz jól alkalmaztatván magamat, szerettessem magamat, mert ő ki nem mondhatja, és magam sem hinném, mennyi kárt töttem az én dolgaimban Nemessányi elmenetele, az ki gyermekségemtűl fogva mint nutriciusom, mint hív szolgálatival dolgaimnak hasznos promotora volt még pediglen az mint ő hallotta, kicsin dologba való non

conplacentia mia. Skerlet uram is sátorához érkezvén, ment hozzá Orlai uram, parancsolatom szerint dolgaimat declarálván, tanácsot kérdett tüle; kire is Skerlet felele : hogy az hadakat el nem küldik, Csaffer passa az oka, hozzája én menjek el, ő viheti végben az elküldéseket hadaimnak; kire Orlai uram: most nála voltam. Mondá Skerlet uram : kész szolgálni, örömest tudná intentiómat. Kire Orlai uram mondá : hogy arrúl nem izentem általa, hanem magátúl tudakozta Orlai uramtúl, maga mint vehette eszében? Kire Orlai uram : úgy látja, másutt olcsóbb helyen kivánnék telelni, mivel itten az drágaság és szükség mia lehetetlenségnek látom, hogy telelhessek. Kérdé Skerlet : hát hadaimmal mint gondolkozom. Kire Orlai uram: azok jó provisióval itten muhafezetekben maradhatnának. Skerlet : Hát magam nélkül valamire nem fakadnának-e, mint tavaly? Orlai uram: Mit tud a fejedelem benne, mivel dietim accomodatiójok rosszabb, becsülések kevesebb, az mely megtetszik, hogy privilegiumok ellen az rabjokat elvötték, sollicitálták vissza, nem adják, ha az császároknak egyik privilegiuma meg nem áll, az többinél mit reménlhetni. Kire Skerlet : Igy lévén az dolog, jobb hát az fejedelemnek egy helyen magát constans és hű emberekkel megvonni, és az dolognak egyfelé való elválását várni, úgy accomodatiója jobb lészen, mert ha Zólyomira, az kinek ennyi meritumi nem voltak, választott fejedelme is az országnak nem volt, a Porta sem obligálta annyiszor neki magát, dietim annyit költött, annál inkább a fejedelem jobbat s többet reménlhet, csak adja elméjét értésemre, én úgymint minister az vezírt commodo tempore aggrediálom, és sincere sine molestia eleiben adom, az had iránt, az

kihez nem bizhatni, jobb véghez vinni, hogy cum conniventia ipsius ante accepta menjenek, hogy sem az után az megmaradandóknak hitelek elvesztésével. Én ő Nagyságának mind ebben, mind másban kész vagyok szolgálni, jól cselekeszi, ha tempestive tam de sua securitate, quam subsistendi modo idején provideal, ut et se, et causam conservare possit.

Die 10. Vasárnap. Az vezér a várba hálván, és ma Pancsovára való által menetelinek is híre lívín, hogy onnan jelenlítíben expediálja a hadakat. Küldtem fel a várba a szerdár kapujára Sándor uramot, hogy tegnapi végezíse szerint sollicitálja a választ Csaffer passátúl, és vigyázzon a dolgokra. Ma kezdik azomba a török s tatár hadakat által költöztetni Pancsovához, és egyszersmind szállítani az élést is, kit a tömösvári s gyulai szüksígre rendeltek. Megjött azomba Csaffer passátúl Sándor uram, s hozott ilyen választ: hogy sem a vele lívő hadakkal, sem Bokcsa felé, mert az én hadaim a vezértűl nem expediáltatnak, hanem más dologra kivántatván, csoporton tartsam. Az éléshez tartozó tiszteimet és egyéb udvari kötelességben lívő, s tisztviselő szolgáimat hivattam előmben, tívín valamely dispositiót köztök mind az itt való ház reparatiójának continuálása, mind az hadaknak és konyhámnak tartása iránt. Az vezér sátorátúl csauz jüvín le sietve, hivatták fel Sándor uramot, az honnan is megjüvín tött ilyen relatiót : hogy a vezérnek az a parancsolatja, mint tihámat ő kegyelmít expediáljam mind lovasimmal, mind gyaloginmal, ki mellé rendeltetni fog Arnolt Kaplan passa ezerig való arnolttal, minthogy olyan híre van a vezérnek, hogy a császár útján tolvajló pandúrság most gyülekezvín össze, ez idén nyert praedájával által akar

menni. Sok öszvír és lú is lívín velek. Más felől penig az Pék torkába, és annak ellenibe is Mudoránál feles ellenség látszik, kikkel Ali passa Duna kapitánya tihája is puskázott s ellenkezett, a feljövő éléses hajók elíben küldetetvín az passátúl, azért ezen hadak ez ily magát mutogató ellensígnek ártani, és az feljövő éléses hajóknak is securitást szerzeni igyekezzem, az vezérnek ezen parancsolatjára nízve azért küldtem Poserolczára emberemet Petróczi és Madács uraimékhoz, hogy az hadakat elkíszítsík, míg Sándor uram oda ér Kaplan passával. Sárkány Ibraim passa requiráltatott tűlem valamely kölcsön adandó két erszíny pínz felől, kire elsőben ígírte is magát, de azután újobban meghazudta. Jött az arnolt Kaplan passa hozzám, kit is Sándor urammal megegyeztettem, hogy holnap ő is az ő hadával Kulicsnál találtassék, Sándor uram penig siessen Poserolczára, és ott bevárván az arnolt passát, ott egyezzenek meg, és onnan kövessík útjokat, Sándor uram is megindúlt, az vezér adatván két hidast, és valamely peszmeget, ki mellé én is pínzen vétetvín lisztet a hadak mostani útjok szükségíre, az gyalogságot is, a ki mellettem volt, Kassai István gyalog kapitányommal ő kegyelme mellé rendeltem. Az arnolt passa gyalogja is hidason ment le ő kegyelmével. Jött Ali passa Duna kapitánya hozzám, elhozván egy kis fiát is magával, vele való beszílgetísem mind inkább complementizálásokbúl állott, renoválni kivánván ő is az régi barátságot velem; hozta elö, hogy a Dunán le ő is tiz furkátát expediált a feljövő hajók securitásáért, és hogy az ő híre az négy százig való pandúr volt, az ki az tihájával puskázott, és nígy százig való lú, s öszvír van azoknál is, a kik a Dunán innen a császár útján

nyervín, által vinni akarták a praedát, de ő inkább hiszi, hijában fáradnak ezek a hadak, mert addig által is viszik. Kéretett audientiát az én Capo nevű francziám, a ki ez előtt esztendővel jött volt szolgálatomra a török császár mellett lívő francziai orator recommendatiója mellett, látván, hogy itten nem igen kapnak rajta, insinuálta magát, hogy hazájába megyen, kérvén egy testimonialist szolgálatjárúl, kit hazájában producalhasson, kit nem is denegáltam tűle expediáltatván kezibe adtam. Tetettem kérdíst az francziákrúl, ha a királynak, és fő ministernek levelet irnék, elküldenék-i? Kire az marchio de Lora uram ajánlotta magát, hogy a maga pachétájában becsinálván, elküldi bizonyos alkalmatossággal.

11. Hetfő. Sándor uram útja tegnaprúl mára haladott, arnold passához tartozó hadak nem kíszülhetvín el, és ma is Izarcsiknál tovább nem mehetett, vette instructiomat mind az előtte lívő próba, mind egyéb Poserolczán eligazítandó dolgaim végett. Az Francziában szólló leveleket a mint conceptusban vétettem, küldöttem elsőben minutában de Lora uramhoz, az mint azért neki tetszett, corrigáltatván nímely terminusokat, úgy irattam le osztán le clavissal. Madács Péter és Pécsi Gábor uraimék is érkezínek Poserolczárúl az oda való dolgok relatiójával. Jött hozzár Hartoch uram, hozván felesígemnek H. uramtúl valamely kedveskedíseket tálakban, és az mellett valamely csipkéket is, kedveskedvín az napokban felesígem is neki confectumokkal, rossolisokkal, borral, fejír kenyerekkel és kalácsokkal. Voltak propositiói az A. K.-t concernáló memoriálérúl, úgy nímely punctumok dolgában, kiket ő is gondolhat, hogy assequalhatni, kiknek is kezekhez való assignálására az

mellettek lívő pap hivattathatik tamquam medicus, az kinek abba a tudományba is van experientiája, sub praetextu, hogy az felesígem elnehezedett, a mellettek lakó csorbacsia ilyen dologra absque scrupulo elbocsátja. Csak haszontalan fárasztod elmídet követ uram, mert meg nem csalsz. Izente a lengyel követ is, hogy kivánná velem szembe lenni, és meg is van igírve a tatár Chámtúl, hogy meg fog lehetni. Annak is kedveskedtem ételbűl s italbúl álló alkalmatosságokkal. Felesígem is a két éjjel s ma mostani állapotjához kípest igen kezdett súlyosodni.

12. **Kedd.** Az franczíai királynak és fő ministernek szóló levelekkel Orlai uramot a francziákhoz küldvín, igírte arra magát, hogy maga fasciculusába csinálja be. Csaffer passa által költözék a Dunán Pancsova felé, kinek is utánna küldöttem Boczkó Jónást az komornyíkomot, irván levelet mind neki, mind az tömösvári Topály Huszain passának szóló levelemet neki reccommendálván. Küldöttem Glavics uramot is az tatár Chámhoz annak emlékeztetísire, hogy ha a vezértűl vagyon e már valamely valaszom? Kire izente, még nincsen, de el nem felejtette, holnap beszál ide a városra, a vezérrel maga is szembe lészen, az alkalmatossághoz kípest fog szóllani a vezérrel az én dolgaim felől, s meg is mutatja azon levelet a vezérnek, a kit neki írtam. Újobban küldöttem fel Orlai uramot a francziához de Lora uramhoz, és egy fáradsággal Skerlet uramhoz is, izenvén Lora uramnak általa: Jóllehet én eleitűl fogva experiált jó akaratjához, mind penig ez minapi resolutiójához kípest jó akaratjába nem kételkedem, mindazáltal minthogy nekem is a magam dolgai folytatásához kell fognom (melyekhez örömest addig nem fognék, míg ő kegyelme a

vezérrel szembe nem lenne) azért kírem, tudositson: mikor reménlheti a vezérrel való szembe lítelít, és mennél jobban az több ministerek előtt is reccommendálja dolgaimat. Kire mondotta: az vezérhez tegnap is volt Fonton uram, de a vezérnek sok distractiói lívín, halasztotta az audientiát, de újobban mihént idejít látja, sollicitálja, és akkor valamint eddig is szivesen szolgál, valamit elkövethet, jó szívvel cselekeszik, az minthogy Csaffer passával is szembe lívín, annak is megmondotta, hogy valamit velem cselekszik, az ő királya előtt kedves líszen, ő is recommendálja, kit is Csaffer passa hittel assecurált, hogy ha vissza jű, s itten marad, valami tűle kitelhető, mindent cselekszik, exceptis iis, quae requirunt fermana vezirii, mondotta azt is, hogy a vezérnek ő is szóllott, és assecurálta, hogy többet cselekszik velűnk, mint más vezérek, iterato is kérte, hogy ha ő ezt másnak mondja, hazudságba ne maradjon, akkor is mint az előtt csak azt mondotta. Az francziáktúl Skerlet uramhoz menvín Haszán aga tolmácsommal, és levelemet az arzuallal megadván, szóval is parancsolatombúl proponálta. A mi nemzetünk látván, hogy az német mind két szabadságába megakarja rontani, abba való szándíkának megakadályoztatására nízve confugiáltak volt ennek a török nemzetnek patrociniumához, ki mia sokan megis ölettettenek, sokaknak penig el kelletvín bujdosni, ennek protectiója alatt subsistáltunk, sub spe restitutionis tam personarum, quam libertatum nostrarum in pristinum statum vel bello, vel pace; de mivel ennyire haladni látjuk, és a porta is szükebben kezdi adni az accomodatiót, az ki mellett nem subsistálhattak volna eddig is, ha én nem tartottam volna, de én is teljességgel exhaurialódván, tovább azt nem követhettem,

sokan penig közülök tovább is jó remínység alatt meg maradni akarván, kínyszeríttetnek egy helyt kérni, az hol szántván, vetvín, kereskedvín tovább is subsistálhassanak, azért így értvín én is magam híveimnek elmíjeket, kírem legyen assistentiával ebben az dologban. Kérdette Skerlet uram, hol kivánnánk helyt? Kire felelt: mivel az inconvenientiakot és panaszokat elakarnánk kerülni, törökkel együtt lakni nem akarnánk, Füredin volna alkalmatosabb, jóllehet egynihány török s valami ráczok laknak benne, de azoknak másutt is lehet helyek. Kérdette: sokan lennínk-e? Mondotta ő kegyelme. Számokat nem tudhatja, mivel nímelyek hazájokban vágynak, nímelyek itten maradni akarnak. Mondotta Skerlet. Ez meritalis dolog, azért magának kell errűl velem beszílleni, holnap a vezér a tihájával Pancsovára megyen, ha megjű, akkor hetet vagy nyolczat vigyek fel magammal mind erdélyiekbűl, mind magyarországiakbúl, qui ipsius, et sua ipse quoque suae, et ipsorum proponat, et procuret negotia.

13. Szereda. Az éjjel várandós állapotjához kípest a felesígem elnehezedett, és nem volt semmi nyugadalma. Az fő vezér a tatár Chámnak jött látogatására, kit én is meg értvín, insinuáltam magamat a tatár Chámnak, hogy elne feletkezzék dolgaimrúl. Volt azomba nímely meghitt becsületes emberekkel conferentiám igyemnek, tovább való subsistentiámnak, és arrúl való dolgaimnak folytatásárúl. Sok felől concurrálván azomban a suplicatiók, azokra való resolutiók s válaszok adásában töltöttem nagyubb ríszít az mai napnak. Estveli tiz óra tájban azomba áldotta meg Isten az felesígemet egy leány magzattal, kit is Isten neveljen az ő szent nevinek dicsíretíre. Bai An-

drást küldvín az A. K.-tet őrző jancsár csorbacsiához valamely aquavitával való kedveskedíssel, melyet is megadván neki. Boczkó Jónás is megadván a neki és tömősvári passának szóló leveleket visszatért Pancsovárúl mai napon való megindúlásoknak az hírível, legalább húsz ezernek, és többnek is mondhatni a Csaffer passával elment török és tatár hadakat.

Die 14. Octobr. Susannának kereszteltettük Isten kegyelmességébűl adatott kis leánykánkat az Kornári urannál tanáltatott papista pap által. Ugyan Kornari uramot, magyarok rìszírűl Madács Pétert, Kálnoki Farkast, Komáromi Jánost, és Pécsi Gábort keresztapáknak, Kornariné asszonyomat pedig kereszt annyának kivántuk állítani.

15. Péntek. Az tegnapi vendésgeskedís között szokásomon kivül többet mulátván én is; s új bort iván, az újbor miatt alteratiót érzettem, ötször vagy hatszor is hasmenís lívín rajtam az éjjel, de nem volt semmi nevezetes rágással, vagy gyomor fájással. Az vezér tiháj a küldött le azért a taraczkért, kit Csereviczrűl hozott volt el Petróczi uram, kit is kivánságára felküldöttem az várba. Orlai uramot Zulfikar effendihez és a teffterdárhoz küldtem valamely magamat insinuáló, s dolgaimat recommendáló levelekkel. Az elmúlt éjjel nagy esső esett, és nappal is délig tartott. Estve is híveimnek kivánván contentumot tenni, sokáig velek mulattam, musika szóval és tánczolással is contentálván őket, az magyar mód szerint jól tartottam. Estve alkonyodáskor mentem a vezér kapujára is, az hol is a vezér tihájával szembe lívín, a magyarországiak közűl Madács Péter, és Pécsi Gábor uraimékat, az erdélyiek közűl Kemíny László és Komáromi János uraimékot bemutatván előtte, az ma-

gyarok és erdélyiek riszírűl a vezérnek szólló egy supplicatiót adattam be velek, magam neve alatt is adtam egyet be, insinuálván a vezérnek a tihája által, hogy ezek a magyarok és erdélyiek, mint a portátúl constituált fejedelmekhez én hozzám és én általam a vezérhez reccurálván, recommendáltam szóval is mind az ő instantiájokat, mind az magamét, ezen suplicatiók megolvasása közbe jött be a vezér Kucsuk Teszkerecsi nevű titkos secretariussa, tolmács volt köztünk Skerlet uram, a supplicatiókat elolvasták, és tett olyan kérdíst az vezér tihája. Az hadaknak telelő helyeket kértek és Füredint és Vidint is emlegetítek, ezen dolog s kivánság azért a mi birodalmunknak javára való, a vezérnek míndeneket megbeszíllek, az választ is megizenem; töttem azután szót újobban az Szophiaban lévő erdélyiek felől is, bocsássák bozzám, és accomodálja a vezér őket, a császár hűségeért jüvén ki hozzám hazájokbúl; erre azt felelte: elébb essünk által a nagyubb dolgokon, azután könnyű lesz ezekhez látni.

16. Szombat. Madács uramot küldöttem Poserolczára bizonyos instructióval, és Petróczi István, Sándor Gáspár és Bai Mihály uraiméknak szólló levelekkel, tévén oly dispositiót, hogy minden rendeket öszve gyűjtsenek, Petróczi és Bai uraimék némelyekkel ide jűjenek, publikálják ottan, hogy a kik hazájokban menni és bennünket jó kedvvel szolgálni nem kivánnak, magokat insinuálják, mert kedvetlenűl és erővel senkivel magunkat szolgáltatni nem kivánjuk, a kik pedig megmaradnak hűségünkben, tehetségünk szerint téli subsistentiájokrúl provideálni kivánunk. Hivattam ebédre az franczia marchiót de Lora uramat, volt az vele való vendégeskedés alkalmatosságával

ezekrűl discursusom : 1. Nyolcz naptúl fogvást differáltatik az vezértűl audientiája, most már úgy küldte fel Fontont az tolmácsot, hogy az vezér mikor kijű az várbúl meglesse, és magátúl az audientiát urgeálja, és ha még is denegálják s differálják az audientiát, reá megyen az vezér kapujára s beizen, mit akarnak vele s ki emberének tartják etc. Igen disgustatusnak láttam az törökök iránt. 2. Az tatár Chám az vezér iránt való disgustusárúl is szóllott, úgy vötte észre, igen malecontentus a fővezérrel s panaszlott is ellene ; mondotta, mikor az leányom keresztelése alkalmatosságával hivattam volna, akkor ment volt a tatár Chámhoz, azért nem jöhetett hozzám. Volt valamely idegenség az tatár Chám és az francziák között is ilyen okon, de már complanálódott. Az tatár Chám úgymond, az franczia királytúl megigért negyven ezer tallérbúl álló pensiót sollicitálta, kit is neki egyszer az Nagyságod hírével megadtak Drinápolyba, és igértetett neki az franczia udvartúl, hogy Nagyságodat Erdélybe introducálja és az török s német császár között való békességet impediálja, de az tatár Chám az lengyel követnek Ragjouszkinak tavaly Drinápolyban azt mondotta, hogy akár a particularis, akár az universalis békességben restituetur ipsis Camenecum, et si imperator Germanorum, imperator Mosquarum et venetiarum in Stri, vel etiam alio loco Moldaviae vicino, vel etiam in Jass mittant suos ablegatos plenipotentiarios pro pace tractanda, ipse inducet Portam ottomanicam, et erit in hoc negotio mediator, ut et porta suum ablegatum plenipotentiarium mittat ad talem locum, Ragjouszki mikor Lengyelországba vissza ment olyan relatiót tött az ottan lévő franczia oratornak, és az irta meg nekiek ezen dolgot és az király-

nak is, hasonlóképen ők is a portárúl ezzel ellenkezőt irtak a királyoknak az mint általok biztatta, quod non aliter restituetur Camenecum a porta, nisi in particulari pace, et quod ipse impediet pacem, quod est contrarium, si credendum sit Ragjouszkio, ezeket exprobálta neki, hogy az király ez kettős maga oratoritúl írt informatiókban confundálódott és scrupulust vött, és az míg már ezen dolog nem approbáltatik túle az király előtt, az feljebb írt pensiót az franczia ministerek ki nem adhatják kezekbűl, de bizonyos legyen benne, készen vagyon Drinápolyban az franczia orator kezénél, és mihelt ezekben az tatár Chám magát expectorálja, és vele jól végez az franczia király intentiója szerint s ő az királyának ezt megirhatja, nem lészen fogyatkozás az pensióban, mondotta az tatár Chám ezekre nagy esküvéssel neki, hogy mind ez idén, mind tavaly azért jött ki, hogy a franczia király intentióját assecuratiója szerint secundálja, ezeket Ragjouszkinak nem mondotta, in malis dispositionibus bellicis a törököket okozván, quod vi velint extorquere ipsorum etiam servitia, felőlök rosszúl provideálnak, újobban renováltatott az közöttök való barátság, megigérvén azt az francziáknak, hogy az itten lévő lengyeltűl, az mint Lengyelországba fog írni, azt in specie megmutatja nekik, confidentiáját megköszönvén, kért felettébb azon is, hogy ezen titkot valakinek ki ne mondjam, mert ő ezt in contestatione sinceritatis communicálja. Estve felé jött le Szabó János szekérmesterem az erdőrűl, az hol szekereimet terhelte fával, 14 szekeremnek, abban való 84 marháimnak, maga és vele lévő hajdúk, béresek mindenekbűl a tatároktúl való kifosztatásának és elprédáltatásának hírével, kevés marháimnak ez lévén az java, és

az embereim is az marha kárán kivűl is egynehány száz forint kárt vallván, ezen az káromon nem kevéssé törődtem, hoffmesteremet küldvén a tatár Chámhoz panaszszal, a tatár Chám is nem kevéssé conturbálódván ezen casuson, rendelte Cserkesz bék nevű emberét a tatár táborra azon marháim kikeresésére, ki mellé én is rendeltem szolgáimban, még az éjjel rendkivűl való szél támadt, az ki napestig continuáltatott. Orlai uramat is küldöttem ma Haszán aga tolmácsommal együtt az fő jancsár aga, Kul tihája, az fő tefterdár, Majden kalfa, úgy Zulfikár effendi kapuira. Hozott ilyen választ elsőben is Majden kalfatúl, Ibraim effenditűl az Moldovábúl praestálando 500 ökör dolgában, hogy jó szívvel szolgál. Az jancsár agához és Kul tihájához menvén onnan Orlai uram, és nevemmel köszöntvén őket, elsőben is mindenik Sándor urammal és Kaplan passával elment hadakat tudakozta, azután ajánlotta magát mind az kettő, hogy az élés, telelő hely és lakó helyem iránt is szívesen szolgálnak. Zulfikar effendi is izente, előre küldött levelemet csendesen megolvasván, miért fárasztja azzal magát a király, ő sem adós nekem, én sem vagyok neki, hanem jó akaratbúl szolgál, Haszan aga mentett azzal, hogy tihámnak parancsoltam, ő rajta múlt el, hogy meg nem látogatta. Az Kaplan passával és Sándor urammal elment hadakat ő is tudakozván, az tihája előtt proponált dolgot hozta elő s mondotta : az igen jó dolog volna jámbor embereknek, de mennyi ember lenne az? mondá Haszán aga : 300-ig való. Hát az többi hol volna? Mondá : az végeken. Mondá : Bajos dolog az, mert sem szomszédjokkal, sem együtt lakókkal nem alkusznak jól, arra azért akarna az király különös helyt, az is bajos, mert mikor kadiás helyen laktak, és az hol

mind törvénytűl, mind bizonyságtúl tarthattak, hát a hol azoktúl nem tartanának, mondá: de azok is az régi kuruczokfélékbűl lennének; mondá: már megjámbórodtak, mondá: én úgy tudom, az ki jobban tudja lássa. Estve hivatta a jancsár aga újobban Orlai uramot és Haszán agát, izenvén, ő a vezérrel beszélt, az vezér mondotta, jó szívvel cselekeszik, provideál, de azokrúl divánnak kell lenni, valamit cselekedhetik, mindent tovább is cselekeszik.

17. Vasárnap. Skerlet uram insinuáltatván, hogy délután 2 órakor hozzám fog jűni, supponálván, hogy a vezértűl vagy tihájátúl jű nímely insinuatiókkal, praeveniálni kivánván, irattam egy levelet az vezér tihájának, kit is felküldtem nekie Orlai Miklós uramtúl. Érkezék meg szolgám a tatár Hám vezérjitűl a tatár táborrúl, kit Cserkesz békkel küldtem volt az marhák keresísire, hegyrűl hegyre, völgyrűl völgyre, az hol tatárok szállása volt, az tatár szebanyokkal eleget jártak s kerestik, de többet három marhánál ki nem kereshettenek, sem az károsok jószágát, hanem egyníhány tatárt fogdosván meg, rabúl hoztanak a tatár Chám eliben, kiket is az tatár Chám megpálcztatott, jött azomba Cserkesz bék is hozzám a tatár Chám nevivel, az megfogattatott tatároknak az hírível, és hogy az Chám újobban is kemínyen parancsolt a vezérjinek, hogy keresse ki a több káraimat is. Hozta Orlai uram az főteftedár izenetit is, hogy az Moldovában praetendálható 500 ökör dolgában véget kiván ma érni velem, küldjem fel hozzá bizonyos emberemet. Ikindi előtt azomba egy órával jöve hozzám Skerlet uram az alább írt dolgokrúl az vezér tihája nevível, úgymint Füredint, az mint kivántuk, a vezér nem adhatja, mert ha rosz is, de ugyan vár a neve,

azomba a török a maga nemzetit is ilyenkor telelísnek idejin el szokta oszlatni, és az én hadaim telelísíre való költsíget is sajnálja ez a porta, nem kiván ugyan más fejedelmet tenni Erdélyben, valamíg én élek, és erre a végre engem kivánnak is conserválni s fejedelmi módon accomodálni, és azt csak magátúl s nem a vezér nevivel izeni, hozzám való jó affectiójábúl tanácskípen, hogy jobb volna 30, 40 szemíllyel nekem a vezértűl egy szarajt s udvarházat kivánnom, az hol csendesen telelník, magam nyugodalmával, mulatságával tőtením az időt, várván az következendő campaniát, és a portán lejendő dolgokat, a több hadakat penig szílesztením el, de úgy, hogy jövendőben szolgálatomra elővehetním, úgy van hírekkel, hogy Mahmut P. mellé is mentek már a kuruczokban, kit Skerlet uramnak is a P. mondott, és így akár a végeken jó akaróim s a passák mellett, akár Olá-országon eloszolván, vonnák meg magokat, erre a vezértűl szabadság adatnék, de ezeket ha proponálni és conservatióm útjának tartani kivánnám, magamtúl kellene a vezérnek proponálni, mert ezt csak magátúl izeni. Kire én. Ez új dolog, és az resolutióban deliberatiót és gondolkodást kíván, et tamquam in negotio, quo mutanda est conservatio vitae meae futurae, et quod non tantum me spectet, sed omnes meos adhaerentes, hirtelen nem resolválhatok, hivatni fogom a hozzám tartozó rendek eleit, elmíjeket veszem, hogy penig itíletemet ezekbűl neki is megjelentsem, a vezér tihájának az ily intentiójit, nem magátúl, hanem a vezértűl, és talán ugyan divánjábúl promanált dolognak tartom, és ebbűl olyat kell gondolnom, hogy ha hadakozását continuálja is a porta az némettel, itt erre a végekre defensive kivánja magát viselni, szük-

ságteleneknek ismervín ezután a kurucz hadakat, és talán inkább offensive az olasz ellen fordítja hadakozását, minthogy az velenczéseknek az idén is az Sió szigetjínek elfoglalásával progressusi voltak ez ellen a Porta ellen, olyat is gondolok ezen insinuatióbúl, hogy talán az én szemílyem és adhaerensim is diffidentiában vadnak ez előtt a nemzet előtt, s azért akar tűle megválni. Kire ő esküvíssel mondá: Tegnap napestig rút idő lívín, nem volt a kapukon, azért nem tudja, honnan származott, hanem tegnap estve hivatá a tihája ezen dologért, csak annyit gondol, hogy megúnták az költsíget, és a kuruczok ellen való sok panaszt is, de ő hogy úgy volna mint én, inkább szerencséjének tartaná s nekem is annak kellene tartanom, mert a török császárnak Drinápoly s Constantinápoly között szép udvarházai s lakhelyei vadnak, ott magam recreatiójával, vadászattal és egísz contentumimmal követhetním életemet, fejedelemségemrűl is securus lehetník, valamikor vel pace, vel bello Isten ennek a Portának módot mutatna, mi haszna, úgymond, ennyi difficultással in isto ergastulo ilyen ember életinek. Kire én. Úgy de a kik embereimben Erdélyben vagy Magyarországban akarnának oszlani, szabad volna-e? Kire ő. Meglehetne, a mint a vezér tihája mondotta, valahová akarnának menni és oszlani. Ezek után mondám: Az én hozzám tartozó népnek dolga nem olyan, hogy ha most eloszlanak, tavaszszal elő állíthassam s azért bár csak a lehetne meg, hogy én ha beljebb mennék is, legalább 60, 70 szemíllyel mehetník, mert a kik elsőbb rendek, egy két szolga nélkűl azok sem lehetnek, és az én igyemnek fundamentumáért bár csak azok maradhatnának meg Poserolczán, a kik házasok és cselédesek, cum aliquo subsidio Portae, mert én

ha oda mennék is, az oda menetelt nem tartanám szerencsétlensígemnek, mert az nekem adott diplomái mellett ezen Portának remínlhetním resuscitálását az én szerencsémnek. Kire ő. Ha szinte 40 embert mondott is az tihája, 20, 30 emberrel szaporodhatnék, és az is meglehetne, hogy Poserolczán maradhatnának cum aliquo subsidio Portae, és ezek mind így vadnak, de tudnom kell azt is, hogy a törökök nem gondolkodnak a jövendőkrül, sed tantum curant praesentia. Mondott olyat is consentientibus vel impedientibus transilvanis porta ottomanica vult habere, et agnoscit suam Transilvaniam; et in quocunque tandem Vestrae Celsitudinis statu non vult videre alium principem praeter Vestram Celsitudinem. Ezek után mondám: köszöntse szómmal a vezér tiháját, köszönje meg jó tanácsát, ezeket penig consideratióra vevén, és embereimnek is az értelmesiben előmben hivatván, választ ezen dolgok iránt akkor adhatok, kírem csak azon egy memorialemat vígye fel, a mely nem egyébrűl, hanem élésrűl áll, az míg egy bizonyos determinatióra fakad is magam és hadaim dolga, mutassa valamely élésbűl kegyelmességét a vezér, és ő is legyen jó akarattal, kiben is igírte jó akaratját, hogy szolgálni igyekszik s ezzel elbúcsúzék tűllem. Az tatár Chám kapucsilár tihája izente, küldjem emberemet az Chám kapujára, oda küldvín azért Glavics uramot, a tatár Chámmal szemben lívín, izente általa: az vezérrel beszíllett s mondotta előtte, hogy vendígjeknek tartanak, és máskínt is az ő fejín vagyok, mutatni fogja hozzám kegyelmességét, újjobban is azért szóllani fog a vezérnek, én is azért níha níha, míg itt leszen, emberemet jártassam hozzája, hogy tovább is el ne felejtse dolgaimat. Küldöttem el Boczkó Jónás komor-

nyikomat cselédem s nimely szolgáim ruházására való posztókkal és nimely liszttel is, siettetvín általa Petróczi és Sándor uraimékot nimely híveimmel az Skerlet uramtúl proponált dolgokra nizve. Ma rendkívül fergeteg s szél volt.

18. Hetfü. Consideratiora vívín Skerlet által proponált dolgokat, és által látván azt is, hogy a vezér tihája által lött izeneti a vezértül, és talán másokkal lött dévánkozásának conclusiójábúl is vagyon, két arcusbúl álló irást concipiálván az éjjel, és conceptusomat magam irván le, az mely dolgokat is általa a vezérnek, és más ministereknek is kivántam proponáltatní, Skerlet uramnak küldöttem meg, azzal együtt a vidínyi házrúl való fermánt is, és az száz ezer forintrúl való adós leveleket a l.-fejérváriaknak, akkorit midőn a Dunán le szalattak, ezen helynek baváriai herczeg által való megszállásakor, és én mentettem meg őket Vetiszlamnál Veteranitúl. Ezen irásokkal küldtem fel más két memorialét, egyiket magam szükségére, másika az erdélyiek szükségére való élés iránt, kik Zofiába vadnak, az honnan is megtérvín Orlai uram, hozott ilyen választ; hogy ezen magam elmíjírűl s akaratjárúl le tett irásokat törökre fordítván, azután proponálja s promoveálja is az portai ministereknél. Az l.-fejérváriak adósságárúl való levelre penig mondott ilyet: kírem a fejedelmet olyan dolgokban szolgáltasson velem, a melyek ő nagyságának s nekem is becsületesek, hogy ebben nem szolgálhatok, követem, egyebekben örömest szolgálok, mondván azt is in confidentia Orlai uramnak, ha én ezeket a vezér elíben vinním, tudván az ő politiájokat, bolondnak mondana érette, azomba mintegy magadtúl intimáld a fejedelemnek, az be pókhálózott sebet ne va-

karja fel, mert mikor ilyen meritumit hányja, ellensége sok kártételeit ellenbe kiket Vidiny táján töttek, hánynyák; vegyen rúlam példát: én mennyit szolgáltam, s szolgálok ennek a birodalomnak, de rabságomon és nyomorgatásomon kivűl vettík el 300 erszíny pínzt érő jószágimat, volna okom hozzá, de elő sem merem hozni, hogy ne látassam megemlékezni, maga én is szüksíges szolgája vagyok, s ha az nem volník, nem is tartanának. Küldtem volt ugyan Orlai uramot Janákihoz, kivánván opinióját a vezér előtt folytatandó dolgaim iránt, mit javall? Izené, nem tartana jobbat, mintha egy Ziametet kivánnék a vezértűl, mely is tészen bizonyos falukbúl álló jószágot, az kire ez a Porta is könnyebben condescendálhatna, hogy annyi jövedelembűl álló jószágot adna inkább, mintsem kísz pínzt, s én is több hasznát vehetním, s ez ily időben magamat conserválhatnám. Hozta elő, az német mint persequálja a más valláson lívő embereket, eddig nem háborgatta az görög vallást, de most a serviabeliek jüttek hozzá, kik is a német protectiója alá való földekre mentenek vala, azokat is immár háborgatni kezdte, kire nízve újobban vissza akarnak jűni a török birodalomba, és azért jöttek is hozzá. Volt nálam az Mahmut Bék Ogli öcse, kivel is sokat confidenter beszílvín, kírtem azon, hogy ha a bátyja elérkezik, legyen azon, száz vagy 200 emberemet teleltesse ki maga mellett, mivel úgy látom, az quártély dolgában ez a vezér a mi rīszünkrűl igen dificilis leszen, kiben is ajánlá magát, hogy disponálni fogja a bátyját, minthogy télbe is hadat szokott tartani, és hadakozni az Aszi Arnoltok ellen, hogy jobb szívvel legyen hozzám, a magam viselő magyar ezüst aranyas kardomat ajándíkoztam nekie.

19. Kedd. Skerlet uram adott választ a tegnap

hozzája küldött irásokra, az mint azok iránt a portai ministereknek elmíjit vette consideratiora, és azután dévánra is vévén az dolgokat, insinuálván, hogy Ikindi felé maga is hozzám le fog jüni, s világosítja az dolgokat, mennyiben proponálta, és mi volt, s mi líszen? a választ maga megjelenti. Glavics uramot küldtem volt a Duna kapitányához Ali passához, és ugyan az tatár Chámhoz is. Ali passa azt izente, hogy ha a vezér fermánt ád, minden impedimentumimmal le fogok mehetni a hajókon Vidiny felé, mutat ő elégséges alkalmatosságot, s hajót. Valamely kalácsokkal is kedveskedett felesígem ezen alkalmatossággal neki. Vöttem opinióját: ha a Duna mellett valamely jószágot kivánnék a vezértűl, hol gondolná alkalmatosabbnak. Arra azt felelte: valamely jószágok tanáltathatnak a Duna mellett, kit a vezérek szoktak conferálni, mind el vannak osztva, ki az ő kezíben van, ki Galga szultánnál, s ki más nagy rendeknél, most a vezérnek dispositiója alatt egy is nincsen, ha valakitűl az én supplicatiomra el veszi, s nekem adja, azt teszem gonosz akarómmá érette. Tatár Chámtúl penig Glavics uram hozott ilyen választ: maga lívín szembe vele, hogy a vezérrel szembe volt, azt mondotta neki, hogy obligatusnak ismeri magát nekem, és hogy többet cselekszik, mint más vezérek cselekedtek, de újobban emberit küldi a vezérhez az én dolgomba és menjen újobban hozzá Glavics uram. Küldöttem volt Filekit az vezér tihája mellett lákó vín Oszman Csauzhoz, szinte olykor, midőn a várba volt a tihája is, és eleiben állván Fileki, látta a vezér tihája is, de nem szólhatott vele, mert sokan voltak mások körülötte, mindazáltal urgeálván a vezér tihájátúl Oszman Csauznak a beadott suplicatiókra való választ, jelenlítíben súgott Oszman

Csauz a tihájának, kire ugyan súgva ilyen választ tött: Az suplicatiókat a vezér megolvasta, azokba letett dolgokba egy dolog a király kivánsága szerint meg leszen, az többiben semmi sem telik, mindazáltal a mikor a vezérrel szembe lészen a király, akkor válik meg, a vezérnek penig indúlása akkor lészen, mikor Pancsovához érkeznek a Tömösvárra ment hadak, s akkor mindjárt a boncsokját is megindítatja, arra vigyáztassak én is, a mikor a hadak Pancsovához érkeznek. Skerlet jött hozzám, jelentvín, másuvá való expeditiója vagyon, sokat nem mulathat, de én hozzám is beakart térni in contestationem amicitiae, le sem akart ülni, declaralta peroratióját, mint aggrediálta az ministereket, micsoda ratiókkal convincálván inducálta az compassiora, olyat is mondván az többi közt, hogy midőn az minapi V. tihája által lett insinuatiót az magam első renden lívő híveimmel s tiszteimmel én közlöttem, mind magam, s mind amazok boldogtalan állapotjokon, és a mostani vezér idejében interveniált fatumjokon siránkoztanak, remínli azért, hogy foganatja lészen, et quod alacri debeamus esse animo, annyira sietett ezen repraesentatiókkal is, hogy le ülni sem akart, köszönvín én is valamely submissióval declarált synceritását és collaudálván industriáját, hogy magam sem tudtam volna jobban exponálni, és hathatósabb ratiókkal convincálni, a mint tűle értem expositióit, és recomendálván tovább is nekie, tűlem csak hamar elmene, és a midőn a házbúl kiment, gondolván magát, megint az külső ház pitvarjátúl vissza tére, insinuálván, Nagyságod úgymond 300 felesíges és cselédes híveinek kivánt volna subsistentiájokra való helt, kivánván azokat conserválni tamquam pro fundamento causae istius hungari-

cae, et transilvanicae, de én négyszáznak mondottam. Kire én: Nem vitett el vele, mert lesznek is annyin, holott a cselédéseken kivűl is az fő rendekbűl, udvari szolgáimbúl, nemességbűl tanáltatnak, a kik ezt az igyet tovább is manutenealni, és ezért szolgálni kivánnak, és engemet el sem hagynak, ha látják, hogy az cselédessek az kuruczságnak conservaltatik tovább is ennek az igynek szolgálatjára. Skerlet elmenvín, jött hozzám Fonton, az franczia király az vezér mellett lakó tolmácsa, kivel is sokáig confindens discursusim voltanak. Hozódott elő az királytúl járni szokott pensiómnak e két esztendő alatt mi okon való elmúlása, et quod sit signum, quod protectionem suam super me, et causam nostram denegare velit. Kire mondá: Keresztyéni hitíre mondja, hogy csak tegnap is az ő királyoktúl az én dolgaimba parancsolatjok jött, pro manutentione, et promotione rerum mearum in ista Porta, de nem tagadhatni, hogy a franczia király dolgai is extremitásokban forgattanak, az két esztendőben interveniált nagy éhség és döghalál miatt, a ki volt az fr. k. ditióiba, et quod tota Europa pugnet contra ipsos, sok felé kell ármádáit tartani, és nehezen győzheti ebben az időben, s ez az oka, hogy még a maga fizetett szolgáinak s ministereinek is fizetések az elmúlt esztendőben ki nem jöhetett, magokéval kellett subsistálni, példa erre marches de Lora, ki is ez két esztendőben egy pénzt sem vett az királytúl, magáét költötte. Hoztam elő, tavaly annak reminysége alatt, mikor Erdélybe indúltak, Sándor Gáspár uram ő tőle vett fel az én szükségemre 500 tallért posztójúl és pinzűl, hogy az pensiómat az frankziák megadják, és abbúl neki is lehet contentatiója, de semmi abbúl sem tölt, neki is penig ez iránt praejudicalni nem kivánok, megbo-

csásson az eddig való halasztásrúl, meglátom a vezér irántam mit cselekszik, de ő vele ezen adósság iránt véget kivánok írni quomodocunque. Volt szó Sio szigetje constitutiójárúl is, kit az velenczések e nyáron foglaltak el az törököktűl; mondá felőle: non est insula magnae importantiae, nec ideo occuparunt Veneti, ut illam manuteneant, verum ut in conditionibus pacis illam remittendo, aliam conservare possint. Mondá mindazáltal, hogy ha ez télen ki nem verhetik a törökök, az vezér kínyszeríttetik a jövő nyárra arra menni, és in tali casu erre az Duna mellé csak Szerdár lészen. Hozta elő az császár betegsigít is, hogy igen nehezen volt, de már jobban van, és ha holta tanált volna esni, infallibiliter Szultán Musztafa a Szultán Mehmét fia volna az császár, és ha ő lészen successora a török birodalomnak, infallibille az is, hogy maga szemílye szerint jűne ki táborba, habet enim genium militarem, és az apjával is már jó ifju legíny korába táborokba járt. Jelentette azt is, hogy mind neki, mind Marchio uramnak holnap lészen az vezérnél audientiája.

20. Szereda. Gondolkodván arrúl is, ne talán L.-Fejérvárott törtínhetík az telelísem, azért a házamhoz kőmíveseket hozatván, nímely szobákba kívántató kemenczékre nizve kémény rakatáshoz fogattam, és faragó emberekkel egyéb reparatiókat is reparáltatni parancsoltam. Differálódván a vezér discretiója is, mind ezüst s mind egyéb portékáimba itt a kereskedő rendeknél eladattam, hadaimra való lisztbeli költségem mindenek felett sokra menvín, úgy asztalom tartása és egyéb itt lévő idegen nemzeteknek való kedveskedés is, gyakrabban mind az francziáknak, hollandusoknak, úgy az lengyel követnek is kedveskedvín, és kivált borral s kenyírrel én tartván. Azom-

ba Skerlet uramnak, Janakinak a havasalföldi vajda kapitányának, és a Reiz effendinek is kedveskedvín olykor olykor, kit ma is elkövettem. Küldöttem a tatár Chámhoz két törökül írt suplicatiót, egyik szól a fővezérnek, kiben audientiát kírek, és hogy nímely jancsároknál lívő zálogimat váltsa ki, és ez iránt való adósságimtúl mentsen meg, felesígem arany s ezüst mívibűl valók lívín a zálogok, hogy oda ne vesszenek. Az másik szól az tatár Chámnak, kírvín tovább is, legyen patronusom és promoveálja a vezérhez szólló suplicatiómat, kire is ajánlotta magát, hogy maga viszi fel a vezérhez és promoveálja dolgaimat. Az tatároktúl elprédált ökreimbe hétnél több meg nem kerülhete, annak is hármát adták csak meg, az nígy csak úgy kerűlt elő, magátúl jüvín vissza, igaz, hogy sokakat a tatárokba megveretett a tatár Chám, sed hoc non est satis, én pedig tovább búsítani nem merem, tartván attúl, hogy disgustálván az importunus búsítással, nagyubb kárt valhatok miatta. Az Reiz effendi audientiát kíretett ma a vezértűl, denegálta tűle, olyan választ adván neki, megárthatna az aer a kin való sétálással, azért csak continuálja magát maga szállásán, quae est pessima ipsi consequentia.

21. Csötörtök. Skerletnek irtam levelet nímely a vezér előtt lejendő repraesentatiókrúl, kivált az audientiám dolgába. Orlai uram jött hozzám a francziátúl de Loratúl nímely az francziáknak kedvetlen hírekkel, de in contestationem confidentiae közlötte velem, mind Orlai uram, mind az lengyel követ ma az francziáknál voltak ebíden. Küldöttem a tatár Chám kapujára, de csak az ajánlás volt ma is, és hogy ma a vezér hozzá menvín, faciet facienda. De Lora uram is panaszolkodott, még sem obtineálhatott audientiát, de

valamikor lészen, az királytúl vett ordinantiájához kípest szóllani fog az fő vezérrel az én dolgaimrúl. Glavics uramot küldtem volt Ali passához a Duna kapitányához, izente: hogy a vezér tihájával szembe lőtt volna, ki is elő hozta neki, mit csináljunk, úgymond Tökölyi királylyal? Ő adott olyan választ neki, szégyenünkre, s gyalázatunkra líszen, ha nem accomodáljátok, nincsen e elég szarajatok (az az lakó helyek, s császár udvar házai) az hol is nem adhattok e neki 40, 50 erszény pénzt? kivel élhessen, rosszabb helyekre, s emberekre nem költöttek e többet? hittel mondván ezen dolgok között, Szerhatli Mehmét passának miolta discretiója alá jutott Palánk vidíke, s az én kezem alól kikölt, többet vött a szegínysígen húsz erszíny pénznél, mondotta azt is, hogy a fő vezér, maga mondotta neki, hogy Erdélyben még ez őszön Csaffer passával be akar küldeni, de ő a tábornak megromlott voltához és az időnek eltelísíhez kípest disvadeálta, Szent György napját mondván arra való időnek. Megérkezék Sándor Gáspár uram is az Arnolt passával, az Dunán túl való járásárúl relatiót tévén, Jeni-Palánknál menvén által a Dunán s ott is jüvín vissza, hadta az hadaimat Poserolczán Petróczi István uram mellett, minekelőtte által jött volna, nyolczvanig való katonát válogatván ki Horvát Ferencz és Szappanos mellé, kiket a Tömösvár felé való pusztákra küldött a pusztai katonákra, és a kik a török tábor nyomán lesködnek, hogy az Csaffer passával lívő török s tatár hadaktúl securusabbak legyenek penig, az jeni-palánki passátúl is egyníhány végbeli törököt szerezvín melléjek, oly intructióval küldte el őket, hogy ha valamely nyelveket foghatnak, ide Fejérvárra előmbe be hozzák, túl a Dunán valamely ellensígre is

akadván, és azokat a kuruczok fel vervín, hozott egy rabot nyelvnek is Sándor uram. Jeni-Palánkrúl penig nem csak az Arnolt passa, de a palánki passa is együtt elment volt ő kegyelmível, egy éczaka oda is háltak, de diffidentiába vevén a kuruczokat a passák, és a palánki passa öszve is veszvín Sándor urammal valamely holdoló faluba lett kapdosásért, és rútúl is mocskolván és szidván, másnap mindjárt vissza is tértek, ennek a dolognak látói voltak az csatára küldött kurucz vitézek is, mind ők disgustussal mentenek el, s mind Sándor uram disgustussal jött vissza. Felküldtem Sándor uramot a vezér kapujára, felvitte az rabot is nyelvnek, tiz aranyat adván baxis formába ő kegyelmínek, nem akarván elvenni, kérte vissza az rabot, hogy kurucz rabjaink lívín, úgymond, azokat kivánjuk szabadítani. Kíre is felele: Vagynak, úgymond, több rabjaitok is, kiket fogtatok, azon váltsátok kuruczaitokat. Ezek után hozta elő a vezér tiháája: az király constantinápolyi házába akar lakojúl menni egynihányad magával, de akkor az hadaitúl messze volna, az nem lehet, Füredint is kivánta, de azt sem adhatjuk, mert oda törököket szállítottunk, hanem Nisen innét vagyon valamely Csatrikupli, ott telepedjék meg a király s palánkot is építessen, a hadaiban, a kik nőtelenek s cseléd nélkül valók, a császár útjában lívő palánkokba osztjuk, éléssel, fizetéssel, az mint járt eddig az arnoltoknak. Kire felele: Megviszem a választ az uramnak, és a mit mondreá, megint meg hozom. Hozta meg hírit Sándor uram, hogy a fővezér a császár várba lívő szarajába volna, a tatár Chám is az vezérrel együtt volna, és a tiháája is oda hivatta volt, azt mondván neki, hozzon hamar ebben a dologban nekie választ, mig az tatár Chám is ott van a vezérnél, kibűl is ki

tetszik, hogy a tatár Chám proponálta az én dolgomat, s meg valja is, nem akarván addig elmenni az vezértűl, míg ezen dolog el nem igazodik, ezen propositióival azért az vezér tihájának küldöttem emberemet Skerlet uramhoz, s mást a francziákhoz, Sándor uramot penig vissza küldtem az alább írt válaszszal. 1. Azt az helyt Nis felé nem acceptálhatom, másként is sok esztendőtűl fogva puszta hely lívín, ha a vezér kegyelmességét mutatja hozzám, és a Duna mellett mutat valamely helyt, azt jó szívvel acceptalom, ott az én embereim mind a jobb földre, mind a kereskedísre nízve a Dunán könnyebben subsistálhatnak. 2. Ha a császár útjához nem felettébb messze való hely denomináltatik a kuruczok megtelepedísire való hely a Duna mellett, úgy onnan a császár útjára is a szolgálatra reá érkezhetnek in particularibus expeditionibus, a mikor a szüksíg hozza, de ott nem subsistálhatna, kiváltképen az lovassa semmiképen, az gyalog is peniglen úgy subsistálhatna, ha menstruatim ki adnák éléseket, fizetíseket, és szekereket adatnának, a kin fát hordhatnának, mert sem szekerek, sem marhájok nincsen. 3. Még is Füredínt suplicálnák a kuruczok, hogy a várába a törökökkel együtt nem laknának is, az kuruczok magok is szinte külön építhetnínek palánkot, a törököknek nem praejudicálnának, sőt ottan a császárnak hasznára lennínek. Bemenvín az tihája a vezérhez és tatár Chámhoz ezen dolgokkal, jött ki ilyen válaszal: Az vezér a királylyal szembe líszen, mindenekrűl vele beszíl, hadait el osztja a palánkokban fizetíssel és hat holnapi éléssel, magának is telelísire jó helyt mutat ötvened magával, megköszönvín képembe Sándor uram a vezér kegyelmességét, inhaerealt instructiója által tovább

is. Vidinyben úgymint könnyebben élődő helyre rendeltessem telelísre: hadaimat penig, ha palánkokba rendelteti a vezér, rendeltesse Jeni-palánkra, Panesovára s Bujurdelembe, a cselédesse penig a kuruczoknak tovább is Poserolczán subsistálhatnak. Kire is: Meglátja a vezér, beszél a királylyal, mert tavaly is Vidinbűl panaszok mentenek irántatok a vezérre. Kire Sándor uram: Tavaly a király odá sem ment, noha engedelme volt, mirűl tudtak hát panaszolni? Kivel is a vezér tihája mintegy confundálódni láttatott. Megjöve szolgám Skerlet uramtúl, kedvesen vötte az insinuatiót, izente válaszúl, legyen híremmel, hogy a poserolczaiak panaszszal jöttek a kuruczok ellen a vezér eleiben, azt irván levelekben, vagy őket vitesse el az vezér onnan, vagy a kuruczokat ott ne teleltesse. Izente azt is: Vezirius hoc non requiret a principe, quia esset absurdum, quod in deserto loco deberet princeps una cum principissa et nobilitate hyberna sua habere, sed dabitur illi locus pro subsistentia hybernali necessaria, ubi cum principissa, aulaque sua, et nobilitate subsistere poterit, sed domine, ne aggrevetis multis portam, quae differre poteritis, differatis. Mondá olyat is Sándor uram: hogy a midőn a vezér tihája előtt emlegette volna, hogy akár hol is 50 emberrel nem telelhet, legalább száz, és 150 ember is kivántatik pro guardia mellette, mely is nem tetszett a tihájának, mondván: a vezér jószága Vidiny. Kire Sándor uram: Ha a király maga pénzén tartja a vele lívőket, mi ellenire a vezérnek? Hozta elő Sándor uram, hogy a király maga kivánságít irásba le tívín, Skerlet keziben küldte. Kire a tihája: Semmi irást nem látott, úgymond, és semmit arrúl neki Skerlet nem szóllot, itt meg tetszik vagy Skerlet hamissága, vagy a tihája tökéletlensége. Az hollandiai

Oratornak Hemskereknek valamely fejér kenyerekkel kedveskedvín, azon alkalmatossággal Hartoch által insinuálta az alább irt dolgokat ezen szókkal: 1. Si litteras celsissimus princeps ad Palatinum Hungariae scriberet, easque per expressum suum hominem expediret, deberent esse aliae praetextuales affini suo regni Hungariae Palatino, et sorori suae sonantes, aliae reales ad suam excellentiam, istae litterae transmitti possent per Poloniam, ubi publice agere posset, quod sit exmissus cum litteris ad Palatinum Hungariae, interim in secreto tenere, alias ad suam excellentiam sonantes, donec propius accederet Viennam, ubi aperte se ad suam excellentiam ablegatum referre posset. 2. Germanis parum fidendum, per illorum enim manus correspondentia nostra male promovebitur, itaque necessarii erunt residentes in Polonia; et Jassini ex parte principis. 3. Retulerat, quod nomen Lilienberg deberet dari isti homini, cui ex parte sua litterae intitularentur, sed nomen istud Lilienberg in nostris partibus valde est commune, et usitatum, ex nostra autem parte siquid scribendum esset, intitularemus nobilí Andreae Bai in aula Thökölyiana. Bizony megcsalod követ uram magadat, nem viszesz reá. Az lengyel követ obtineálván szabadságot, hogy velem szembe lehessen, audientiát adván neki, délután szembe voltam vele, kivel is az alább irt dolgokrúl volt az conferentia. 1. Az király és Jablanovszki uram nevível köszöntött, parancsolatja lívín ezen köszöntísrűl, ha casualiter velem szembe tanálna lenni, minthogy őtet nem erre, s nem is a vezérhez, hanem praecise a tatár Chámhoz expediálták, nem is gondolták, hogy Bucsáknál tovább fáradjon, azért nem irtak nekem is levelet, hogy nem is gondolhattak felőle, hogy velem szemben lehessen.

2. Az mely lengyel követ Drinápolyba volt az elmúlt télen, annál volt nekem szóló levele mind a királynak, s mind Jablonovszki uramnak, de minthogy az én embereimmel ott szembe nem lehetett (kin csudálkoztak is, hogy az én embereim miért nem kerestek alkalmatosságot, ott lívín akkor Sándor Gáspár uram is) másra nem merte bízni, s vissza vitte. 3. Minden nap emlegetik az király és az nagy rendek: ha az törökön kivűl más keresztyén monarchának ennyit szolgáltam volna, máskípen lött volna az remuneratio, kiért szánakoznak is rajtam, és kivánná is Lengyelország, ha ilyen expertus ember lakhatnék hazájokban, mint én vagyok. Kire is mondám. Szerencsémnek tartanám én is, ha az respublicanak szolgálhatnék, és securitást is ott igírhetnék inkább magamnak, mintsem az német ditióiban. Itt osztán volt szó de concambiatione bonorum, miként lehetne Magyarországban lívő jószágimat Lengyelországban lívő jószágért concombialni, és megcserélni. etc. 4. In discursu hozódott elő, az törökök hitinek miért nem hihetnek az particularis békességben, mert Szultan Oszman nevű török császár idejíben is az lengyeleknek adott hiteket az törökök meg szegték, de az universalis békesség csinálásban erőssebb volna a kötís, s volna a töröknek tartalékja, mindazáltal, ha az universalis nem succedalna, és abba magokat az németek is nem accomodálnák, akkor könnyebben condescendálhatnának az lengyelek a particularis békességre is. 5. Volt szó közöttünk, hogy az én praetextusommal, ha az ő országokban laknám, jövendőben az respublica magyarországot is appraehendálhatná, nem lívín újság, hogy az két koronát egy király birta, és obligatusok is volnának a lengyelek, hogy a magyarországi szabadságot

oltalmazzák. 6. Mondta azt is, hogy a tatár Chámnál volt akkor, mikor az én marháim elprédáltattak a tatároktúl, mondotta az tatár Chám kapuján lívő tiszteknek, ez az ember, úgymond, nektek szolgál, hadat tart fizetéssel, költséggel mellettetek, így kell e vele bánni? De azok csak azt mondották, eh az hadunk, mit tehetünk rúla, mondja azt is, hogy a tatárok igen disgustatusok a törökök iránt, rosszúl accomodáltatván az mostani vezértűl, mondja, köztök lakván, azt értette tűlök közönségesen, ez jövő nyáron ki nem jűnek. 7. Hozódott elő az Velenczésektűl occupáltatott Sio szigetjinek az dolga is, kit is törökül Szakíznak híjnak. Kérdém tűle, mint hallotta, mint lőtt dolga; ő így tanúlta ki, hogy rebellált az egész szigetbeli nép s község a törökök ellen, correspondeálván az Velenczésekkel, úgy hozták magok közé az velenczések gályáit, az benne lívő törököket mind rabbá tévén. Kérdém tűle, járt e valaha azokon az országokon? Kire ő: Igen is voltam sok esztendeig, raboskodván Konstanczinápolyba, és ott a tájon lívő birodalmiban a töröknek jártam, az török nyelvet is rabságomba tanúltam. Kire én: Hát micsoda dispositióval volt azon sziget? Kire ő: Sio nevű szigetnek váracskája is vagyon, de nem erős, görög nemzetbül állók az lakosok, igen gazdag kereskedő emberek lakták, mindenbűl bű ország, nem nagy a tartománya, de igen jó bű s kereskedísre alkalmatos hely lívín, lakta nyolczvan ezerig való görög, s azok között lakhatott húsz ezerig való török is, a császároktúl adatott privilegiumok ellen rendkivűl adóztatván a törökök, az midőn sok supplicatiójok után is a porta nem orvosolta volna, úgy fakadtanak osztán erre. 8. Hozódott elő az is, hogy a franczia király az maga extraordinarius able-

gatusát s oratorát leginkább azért tartja lengyelországban, hogy most a franczia birodalomba élésbűl nagy szükség volna, az ő eljövetele előtt megengedvén a lengyel király és respublica a frencziáknak a búza vásárlást, az franczia király Danczkára öt millio pénzt küldött volna buzáért, ezen beszílgetés köztünk sokáig tartván, olykor egy egy kristály pohár bort is köszöntem rejá. Ezen első audientia alkalmatosságával vele megesmerkedvín, végeztem úgy vele, hogy mind a királynak mind a franczia oratornak, úgy az két hetmannak is Jablanovszki és Potoczki uraiméknak is levelet fogok általa iratni, ha az békessíg csinálásban használhatník velek, kinek is igen örült, hogy ha az én leveleimet fogja vihetni. Ezen lengyel volt tolmácsa a télen Drinápolyba lívő lengyel követnek, magának penig neve Bujnovszki.

22. Péntek. Sándor uramot küldtem a tatár Chámhoz, köszönvín neki az vezér előtt lött dolgaimnak promotióját, mondotta erre válaszúl a tatár Chám: ezek úgymond a magok, és a király könnyebbségét és a császárjok méltóságát is nízik, nem az a gondolatjok, hogy a hadat a fejedelemtűl elvegyék, hanem hogy szolgáltassák, az Nistűl Fejírvárig lívő palánkokon a király maga oszsza el, a mint szereti hadait, Basbognak, vagy főnek hagyván köztök a tiháját, azok fizetíssel s éléssel hagyatnak, valamint az előtt az arnoltoknak adatott, az királyt penig negyven vagy 50 magával egy helyen accomodálják, és tavaszra kelve költsíget adván neki, a mikor a vezér kiindúl, hadait megint kezeihez veheti. Mondotta azt is. Füredint is talán véghez vihette volna a vezérnél, hogy a kuruczoknak adják, de nem tudja maga is, mi lehet az oka, hogy a törökök a kuruczoknak a Duna mel-

lett való megtelepítíseket impediálják, azért a vezér is, még ebben nem deliberált, míg a királlyal nem beszíl. Hozta elő neki Sándor uram: arrúl is instáltam, valamely hasz ~ jószág felől is az vezért megtanáltam, kinek alkalmatosságával cselédimet jobban tarthatnám. Kire felelt : Arrúl nem szóllott, azt nem hazudhatja, hanem két három nap alatt legyen a király csendességben, ha a vezér nem lenne vele szembe s válasza sem volna, Haszan aga az tolmácsotok jűjjön hozzám, megint szóllok a vezérnek s dolgát elvégezem. Volt szembe Sándor uram a vezér tihája kapuján Faszli agával, ki Egerben és Kassán laktomban Gömli aga volt, hozta elő, hogy a mely hely felől volt szó, hogy engem megkivánnának telepíteni, Knapni nevű csiffliknek híjják, Nisen innét vagyon, igaz, valamikor jó hely volt, de még ez előtt az háborúság előtt is pusztán állott. Adta meg Sándor uram a tihájának szólló levelemet, kire a válasz csak az, Ikindikor menjen fel s szól a vezérrel azon dologban. Küldöttem volt Orlai uramot Skerlet uramhoz, visgálódván, miben múlt el, hogy a vezér tiháját és magát illető punctumimat, kik is instantiámbúl állók voltak, meg nem adta, minthogy az tihája tagadást tett rúla, hogy nem látta. Kire is Skerlet impatienter erős hittel mondotta, hogy megadta az tihájának, de elfelejthette, vagy elfelejtetté tehette. Ma a vezér holmi dolgokkal küldte volt Skerlet uramot az hollandiai oratorhoz, kiben is curiosus kivánt lenni, töttem bizonyos insinuatiót az oda járó szolgám által az hollandusoknak. Az fenforgó dolgokhoz kípest penig küldtem el Poserolczára Szinai és Rácz Miklós hadnagyimat, jöttek azomba a francziák is hozzám Ikindi felé, kik is felette impatiensek s disgustatusok a vezér iránt,

iránt, azt mondván ma 12 napja sollicitálják az audientiát, két postájok jött már az oratortúl a királytúl jött levelekkel s ordinantiákkal, kikre nízve accelerálnák a vezérrel való szembe lítelt, de nem obtineálhatják. Felküldém Sándor uramat is a kapura a vezér tihájátúl praefigált terminusra Ikindikor, az várban tanálta, a vezér is Csaffer passa szarajában lívín, nem tudja azomba okát maga is, hirtelen s többire mint egy lármával csak fogta magát a vezér mind tihájával s mind az több urakkal együtt kijött a várbúl a külső sátorához, holott egyníhány naptúl fogva ott nem volt, és mihelt a sátorába beszállott, mindjárt dívánba kezdte hivatni az urakat, és minden felé futottak a törökök s distractus is volt igen a tihája, látván ezt a hirtelen kijövetelit Sándor uram a vezérnek, és hogy nem csak az egyéb resolutiókat, de csak az mindennapi hadaim subsistentiájára kivántató élés adását is differálják, azon materiában irattatva lívín az én leveleim is, kit felvitt volt neki, mikor szinte a várbúl kijött a tihája, utánna menvín Sándor Gáspár uram, útjában leszállván a tolmácsommal együtt, mondotta: Az hadakat úgymond kenyír nélkül hagytam, mára volt a terminusok, hogy élést küldök nekik, Nagyságtok nem ád s a fejedelem sem adhat, Poserolczán pénzen sem kaphatnak, se a fejedelmet, se engem ne okozzatok, ha a hadak eloszlanak és falukat s városokat felvernek s felpraedálnak. Kire az tihája, mintha megijedett volna ezen szókon: Hát úgymond ellenségi lesznek a török nemzetnek? Kire Sándor uram: Én azt nem mondom, de eloszlanak s eloszolván elíg kárt tesznek s magoknak keresnek. Kire az tihája: Hivatom az tefterdárt, élésrül kell rendelíst tenni, a vezérnek is taleszt ⁓ repraesentatio formában irást

küldök. Az jobb kezem könyökiben szállott fájdalom az éjjel, három naptúl fogva penig az lábaimba is nagyubb fájdalmat s erőtlensíget érzek, kire nízve, hogy a nyavalya nagyubb erőt ne vegyen, az szokott orvossággal, úgymint : servitialéval éltem. Jött hozzám járni szokott embere Hemskereknek, audientiát sollicitálván általa dux de Hartochnak. Estve felé azért audientiát adék neki, és 1. Köszönte az küldött gazdálkodásokat, kivánván, hogy de novis Europae a mi híreim vadnak, küldjem meg neki, tudván, hogy azok iránt nékem minden felől bizonyosabb híreim vadnak, ő is tött relatiót nímely Skerlettel lött beszídekrűl, kírvín, hogy ezen dolgokat ő kivűlötte, és oda jártató emberemen, magamon s Hemskereken a nígy szemílyen kivűl senki nem tudja, mert ennek a correspondentiának híre kimenvín, nekem is, neki is árthatna, communicat sua Excellentia confidenter, quod turcae de praesenti sint multo viciniores paci, quam fuerunt antea, propter perditionem Gyulae, quam perditam etiam debent agnoscere, et perditionem Sio insulae. Itt tött relatiót: mikípen vesztették el a törökök Siót, és deveniált a velenczések birodalmában, Gyulára is élést nem vihetvín Csaffer passa a vele lívő hadakkal, Veterani a Maros mellett vigyázván a törökök útjára, a Marostúl a török tábor re infecta vissza jüvín, az élés nem líte miatt elveszettnek kell gondolni Gyulát, mert e télen sem subsistálhat, nem hogy a jövő campaniáig. 2. Sua Excellentia relegatur a vezirio ad Szultanum pro finali resolutione, sed est bene intentionatus, quando perveniet ad suum imperatorem, ibi consilium capient pacis. Vezirius audientiam Suae Excellentiae promisit, et in ultima audientia resciet plurima sua Excellentia, quae etiam communicabit. 3. Ha-

beat Celsissimis Princeps, intimatur per suam Excellentiam, homines suos fidos in porta ottomanica, et si hoc negotium desideratae pacis interrumperetur, quasi hic nobis praesentibus in Chifra transmittantur puncta, quasi hic essent datata, cum aliqua verborum energia, et conclusione, subscriptioneque, clavibus tamen fienda. 4. Si pax tractetur in porta ottomanica; tractetur in tractatu pacis Transilvaniae restitutio suo principi electo, et si sine restitutione Transilvaniae suo principi electo nimirum principi Thökölio fiendae consentiret in pacem porta ottomanica, etiam ita in futuro tractatu pacis, et conclusione apponatur articulus per turcas pro principe Thökölio amnistia, restitutio bonorum, religionis libertas, subsistentia in aliis principum ditionibus, ubi velit manere, ita erit melius, et firmius pro principe. 5. Apparebit statim post discessum nostrum, quid de pace sperandum. 6. Videbitur ex futuris rerum successibus, correspondentia per Veteranium ne, vel per Jablonovszkium debeat continuari. 7. Siquidem talis correspondentia mediante duce de Hartoch fluere debeat, vult habere ducis de Hartoch nomen integerrimum sua Excellentia nomen Vandel Stáll. Ezen beszílgetésekben sok idő telvín, az mely janesár Oda Basi felkísírte, hogy az valami gyanúságot ne vegyen, azokat is jól tartani kivántam, maga is úgy tetette előttök, mintha vendég lett volna, és mintha ittason s részegen ment volna ki házambúl, és ugyan hintómon is küldtem vissza a Hemskerek uram szállására. Ugyan megúntam vala az sok hizelkedésit, de politizálnom kelletik nekem is, mert jó volna, ha az két császár úgy bikéllenék meg, az mint ő mondja

23. Szombat. Petróczi István és Madács Péter uraiméknak, és Poserolczán livő tiszteimnek szólló

levelekkel s dispositiókkal küldöttem bizonyos szolgámat pesta hajón. Küldöttem fel Sándor Gáspár uramot is, a dolognak és kivált a hadaknak való élés urgeálására, az honnan is egy agájával jött le a vezérnek, kit a vezér tihája küld az teffterdárhoz, keményen parancsolván általa, hogy az én hadaimnak s egyéb embereimnek élést adasson, kire is a teffterdár adta válaszúl, hogy ha ma estig nem érkeznek az éléses hajók, kiket vár, holnap az császár bambárjábúl is kiadatja, csak ne búsíttassék a vezér. Az mely európai novellákrúl volt a szó, ma Hemskerek embere jüvín érettek, az Európában fenforgó állapotokrúl a minímű vele közölhető híreim voltak, azokat leiratván, megküldöttem neki. Fileki Mátyás bejárómat küldöttem azomba Pancsovára az ott való török tisztnek szólló levelemmel, bizván reá, az ott való agákkal beszíljen, minthogy a vezér a palánkokra fogja kiosztani az én hadaimat, vegye ez iránt nekik is opinióját, mint tavaly is, kivánják-e, hogy oda is rendeljek valamely sereget? és az iránt az vezért disponáljam, biztam azt is reá, hogy ha az én katonáimnak, kiket Sándor uram a pusztára küldött Palánkrúl, híreket hallja, legyen szembe velek, avagy írjon nekik, megbiztatván tovább való kegyelmességemmel, és egyet vagy kettőt az tisztekben által is hozzon, vigyázzon azomba az Tömösvár felé ment hadak visszajövetelíre, és azoknak hírire, és két három napot oda is töltsön, míg ezekben bizonyos hírt kaphat. Ma csendes tiszta lágy idő volt.

24. Vasárnap. Az éjjel éjfél után 3 órakor érkezék Szappanos Mihály lovas kapitányom Pancsova felől egyníhányad magával, tizenhárom tételi rácz katonát hozván rabúl, a tömösvári pusztán vertík fel

őket, Horvát Ferencz kapitány a több lovasokkal, a palánki melléjek rendelt lovasok is velek lívín, és ezeknek lovaival Pancsovánál maradott; jöttek által a lovas hadnagyokban ís, kik is a raboknak bemutatása alkalmatosságával audientiát kírvín, magok és a többiek képében jöttek ilyen követsíggel : remínkednek, viseljem gondokat, és telelísekrűl legyen gondom, mert ők csak remínlhessék telelíseket s éléseket, Isten őket úgy segílje, kíszek szolgálni s el sem hadnak, és ha gondjokat nem viselhetem s telelő helyet nekik nem mutathatok, ha kíntelenek lesznek is vele, nem külömben mennek vissza, mintha akasztófára mennínek, mert ők tudják azt s magam is tudhatom, a mely szolga tavaszszal szegődik, abban az esztendőben szolgálván télbe, úgy várhatja jutalmát szolgálatjának, de ők nyárba s tavaszszal mást szolgálván, télbe mit tudjanak remínleni az németektűl, az kik ellen most szolgáltak, ők hamis hitűk nem kivánnak lenni, és hogy uroknak ismernek, ezzel is megkivánták bizonyítani, hogy az mely rabokat fogtak, egyet is Pancsovánál nem hadtak s bennek el sem bocsátottanak, hanem mind hozzám küldtík; ezen dologért ő általok hitet küldtek, remínkedvín azon, hogy ha gondjokat nem viselhetem, hiteket lelkemre ne vegyem, az kivel hozzám kötelesek, hanem szabadítsam fel kötelessígek alól. Reminkednek azon is, hogy ezen tételi rabokat ide hozták ugyan, de valahogy török keziben ne ejtsem, mert ők is próbáló s ellenség földit járó emberek lívín, ha valaki ellenség keziben esník, karóval, tűzzel fizetnínek érette, avagy legalább addig, míg ezek nem szabadúlnának, ők sem szabadúlnának, így is a ki rabságra esik, örökös rabságra esník közülök. Kire én töttem ilyen választ:

Az mi a rabok dolgát illeti, már ide ezeknek az én házamhoz való hozatásoknak is híre vagyon a vezérnél, nekem most a török császár és vezér lívín uram, velek újat nem vonhatok, mind az raboknak, mind magoknak fel kell menni az kapura, hanem annyit cselekedhetem, ihol szakállos Horvát Ferencz uramot az kapura felküldhetem, Sándor uram is a vezér kapuján lívín, megparancsolhatom dolgokat folytassák, az rabok tűlök el ne vitessenek s ők is az magok dolgát s fájdalmát mondják meg. Felmenvín azért, elsőben is a vezér tihájával, azután az vezérrel is szembe löttenek, mind Jahja effendi az vezérnek confidense, mind penig a vezér tihája által instált Sándor uram nevemmel, ne vegye el a vezér a feljebb írt consequentiákra nízve őket, azután mikor a vezér eliben vitték, mind magok, mind Sándor uram az én nevemmel az vezérnek remínkedtek, de csak az volt a válasz: nem lehet, hanem hármat válaszszanak el közűlök, a kiket akarnak, iterato is remínkedtek, de csak azt mondá: nem lehet, másszor is ád úgymond rabokat a kuruczok szabadítására; nem tudván azért mit tenni sem Sándor uram, sem a vele lívő lovas tisztek, hármat közűlök kiválasztván, azután Sándor uramot felkaftányoztatta, és az kik felmentek is, az tisztek és katonák közűl, harmad fél száz tallér baxist adván, felkaftányoztatta a tolmácsomat Haszan agát és Szappanos Mihályt is két hadnagyokkal, mind az éjjel, a mikor érkeztek, igen megéhezvén, mind ma jól tartottam ezen labancz rabokkal jövő kurucz tiszteket s katonákat. Hivattam azomba ebídemre még tegnap estve az francziákat, a tatár Chámmal jött lengyel követet és Kornari uramot is felesígestűl, az minthogy mind ezek igérkeztek volt is az estve, és ma reggel

is, hogy eljűnek hozzám, hanem ebíd tájban küldtek hozzám a franeziák, követvín, hogy szorgos dolgokra és az vezértűl mai napon megigért audientiájokra nízve el nem jöhettenek, hanem a lengyel követ eljött, magam paripáján hozatván fel. Kornári uram és a felesíge után penig hintómat küldtem az várban, kik is lejöttek, de Kornári látván az követet, a lengyeleket az török ellenségének tudván, mindjárt mintegy megijedni láttatott, félvín: gyanúságban veszik a törökök a lengyellel való conversatiójáért. Ezeknek ide érkezisek előtt két órával küldötte le a vezér hozám maga meghitt belső agáját, Zulfikár effendinek a fiát (kinek is az apja Skerlettel Bécsbe követ volt Fejérvárnak a némettűl való megvételekor) küldte penig ilyen izenettel: legyen tudtomra, ha a vezér maga által megyen a Dunán Pancsovához, hadait is, kik arra valók lesznek, által viszi, azért én is mind lovasimat, gyalogimat költöztessem által Pancsovára. Kire én: Az én lovasim, s gyalogim Poserolczán vadnak, hanem 84 lovasom van csak Pancsovánál, kik is ezen rabokat, kiket a vezérnek felküldtem vala, fogták, itt a kik mellettem vadnak, csak kapumhoz tartozó agáim, szolgáim, azoknak van itten csak lovok, de azoknak is lovok nagyubb ríszint elveszett, mivel sem most, sem e nyáron abrakjok nem adatott az császár ríszirűl. Mi a szolgálatra kicsiny erönkhöz s tehetségünkhöz kípest kíszek vagyunk, ha a vezér Poserolczárúl el akarja hadaimat hozatni, adjon egy parancsolatot egy posta csolnokra, ez éjjel az hír Poserolczára penetrál, holnap megindúlhatnak, tegyen rendelíst azomba valamely élésrűl is. Ezen török aga rígi ismerősöm lívín, mellé ereszkedvín s tudakozodván a vezér szándíkárúl s mostani útjárúl, mondotta: Csaffer pas-

sa után akar menni, minthogy az élést be nem vihette Gyulára, de ezen út még Tömösvárnál el is bomolhat. Kértem arra is, minthogy az apja is patronusom, jelentse meg a vezérnek a fermán a vezéré, az szolgálatra az én rîszemrül a kîszség megvagyon, de már arra ment dolgom, hogy sem magam, sem tiszteim az alattunk valóknak nem parancsolhatunk, mert mindjárt ruhátalanságokat, élésbül s egyébbül való szükségéket is hányják szemünkre, fizetîseket kîrik, nekem penig meg kellett azt esmernem, hogy a gyakori búsîtás és ezen hadakra való költség kivánás a vezérnek, és a több ministereknek terhíre van, s érette neheztelnek, azért ha terhíre vadnak a portának, bocsássák el őket, s ha szolgálatjokra vadnak penig, s nem terhekre, accomodálják jobban. Kire vigasztalás s biztatás kîpen felelvîn, mondá: ne essem kétsîgben, mert a Porta mutatja kegyelmességét, és mind ezeket a vezérnek megmondja. Ezen aga elmenetele után hivattam Szappanos Mihályt, kérdezvîn, ha hozott e ma elő az mostani útjárúl a vezér nekik? Kire ő: Elfelejtette volt nekem megjelenteni, de a vezér azt mondotta nekik: magam is által megyek a Dunán, s velem együtt jártok, vitéz emberek vadtok, azért meglátom embersîgteket. Szintén mikor asztalhoz akartam leülni, érkezék a vezér kapujárúl Sándor Gáspár uram a vezér holnap Pancsovára való menetelînek a hîrivel, ki is onnan Tömösvár felé veszi útját a több arra ment hadak segîtsîgére, hozván egy teszkeret is egy posta hajóra, valamely peszmétrül s árpárúl való dispositiót is, és ugyan ma egy fermánt is extrahálván két ezer okka lisztre az poserolczaiak szükségére. Bai Lászlót azért karabîlyosim hadnagyát küldtem le a Dunán Poserolcza felé, küldvîn commisiókat

általa mind Petróczi s mind Madács uraiméknak, s mind penig ottan lívő gyalog tiszteimnek külön, hogy ottan az kik szolgáimba, vagy hadaimban tanáltatnak, Petróczi uram fel hozza őket, Madács uram penig ott maradjon az oda praesidiumúl rendelt s innét megiratott bizonyos számú vitézlő renddel, megbiztatván azomban telelísek iránt való kegyelmességgel. Estve felé az rabokkal ide jött tiszteket Pancsovára vissza küldtem, rövideden dispositiót tívín az kíszületrűl is, a mint a mai rövid idő engedte, minthogy az mai vendégségre is distractus voltam. Az lengyel követet azomban egyníhány óráig vendégelvín s tánczoltatván, már gyertyavilágnál magam paripáján küldtem szállására, Kornariné asszonyomat penig hintón, az ura penig jóval ment fel az előtt a várban, Hemskerek uram is az komornyíkját küldötte ide valamely keveskedísekkel, kiket is a vendégség között hozattam be, megjelentvín nekik, hogy Hemskerek uram küldötte volna azon kedveskedíseket. Tött ezen alkalmatossággal Hemskerek uram ugyan a komornyíkja által az cziffra dolgában insinuatiót, kire való válasz-adás differáltatott az mai vendégsigre nézve, adván olyan választ, hogy ezután is lehet időnk. Az említett komornyíkjával több szolgái is jöttenek fel a hollandiai követnek, a mint a maga ezüst tálaiban hozták az kedveskedíseket, de asztalnál lívín, magok nem jöttek be, hanem csak a pitvarban állapottanak meg, kiket is borral kináltattam s tractáltattam őket. Ma jó idő volt, estve felé penig esső kezdett esni.

25. **Hetfő.** Egész éjjel mind esett az esső és ma is beborúlt. E napokban mind lábaimban, kezeimben érzettem alteratiót, de megint megfordúlván, jobban kezdtem lenni. Egy öreg hajómat bocsátottam le Po-

serolcza felé az oda való és a feljövő hadak szükségére is, ezen hajómmal küldtem le az ott való tömlöczben az labancz rabjaimat is. Hivattam előmbe udvari és más tiszteimet is, a vezér indúlásához s kíszületihez kípest tívín rendelíst a kíszűletrűl. Sándor Gáspár uramot Haszan agával expediáltam az tatár Chámhoz, minapi szavaihoz kípest insinuálván magamat, hogy három nap már elmúlván, és sem felőlem, sem hadaim fizetíse, jövendőbeli telelíse és bízonyos élése felől az fő vezér semmi dispositiót nem tívín, velem is még szembe nem lívín, azért küldöttem hozzája őket, a mint maga is parancsolta volt, insinuálván egyszersmind, hogy a vezér a szolgálatot megkivánja, az mint tegnapi parancsolatját is repraesentáltattam, meghadtam, insinuáltatván egyszersmind az tegnap Szappanostúl behozott rabok dolgát is relatiójokkal együtt; Sándor uram megjüvín a tatár Chámtúl a válasszal, a nyelvek relatióját kedvesen vötte, izente az én dolgomrúl: az vezérrel végezett, nincs egyéb hátra, hanem hogy kimondja akaratját, az király azért legyen csendességben, ha parancsolják, hogy maga menjen, menjen, ha csak hadairúl tesznek szót, maga miért fáradna, ma még a vezér helyben leszen, megválik, mit csinál holnap, ha az vezér elmegyen, én is, úgymond, elmegyek, de ilyen időben vinni valahová hadat, annyit teszen, mint elkivánni veszteni, ez az idő nem csak az gyalogot, de az lovast is elveszti. Az milyen teszkeret tegnap a teffterdár rïszírül adtak volt ki, ma azon teszkerére ki nem akartak adni, mondván, azok a dolgok, kik tegnap fen forgottak, abba maradtak, a vezér szándéka megváltozván, senkinek ujabb fermán nélkül ki nem adják. Kire nízve a kapukra felküldtem meglátni, miben esett ez a változás, jött azért

ilyen hírem az kapukrúl, és több jóakaratóimtúl is, hogy a fő vezér inconsiderate, et ex aliqua furia cselekedte ezen dispositióját, Csaffer passára neheztelvín, minthogy az tűle jött ember olyan hírt hozott, hogy a Gyulára rendelt élést, pénzt s praesidiumot Tömösvárnál tovább nem vihettík, az ellensíg útjokat az Marosnál elállván, de ezen útrúl kiadott dispositio után experiálván, hogy tumultus és a jancsárságnak rebellálása nélkül nem lőtt volna ezen útra ilyen időben alkalmatosság nélkül valo kínyszerítíse, holott mind tevéket, öszvíreket, szekszénás lovakat Csaffer passával küldtek el, kik ezen útra deserviálhattak volna, az lovas is annyira eloszlott s megkevesedett, hogy a vezér három ezerre nem tölthetné a magával viendő lovasokat, prostitutiójával meg kellett változtatni. Ma estve felé nekem is azt üzenvín a vezér tihája, küldjek újabb embert Poserolcza felé, már az hadak ne fáradjanak, az mely lovasim vadnak penig Pancsován, azokat csatára újobban expediáljam, és az tegnap megigért peszmeget ki fogja adatni. Ezen változáshoz kípest újobban postámot küldtem Poserolczára, újabb és az elsővel ellenkező ordinantiámmal. Essős idő volt.

26. Kedd. Küldöttem egy bejárómat Pancsovára az ott lívő katonáim tiszteihez, valamely peszmetet s árpát is küldvín és oly ordinantiát küldvín, minthogy ma az vezér útja változott, fordúljanak egyet Tömösvár felé s vigyázzanak arra, mikor a török hadak Csaffer passával megfordúlnak, akkor ők is Pancsovánál legyenek, addig én is quartélyok iránt a vezérrel bizonyost izenek, mert az mint értem, vagy Pancsova, vagy Bujurdelem leszen quártélyok. Az tatár Chámnak levelemet küldtem, remínkedvín tovább is,

ne felejtkezzék el felőlem, mivel értettem, ma a fővezér hozzá megyen. Kire felelt: Nem szükséges, praemoneáljam, mivel az én dolgaimra gondja van, valamikor alkalmatossága leszen, újabban is szól mellettem, és el sem felejt. Jött hír azomba a táborra, hogy a török császár sziliktárja jűne, és Izarcsíkhoz érkezett volna, de ottan subsistálni parancsoltatott három négy napig, valamely okokra nízve cselekedte ezt a vezér, ki nem tanúlhattam. Ma küldte meg bizonyos emberétűl Hemskerek az clavissát, offerálván azzal magát a confidentia és correspondentia manuteneálására. Elvettem ugyan, de semmi hasznát nem veszi. Az fő vezér ment estve felé a tatár Chámhoz pompával. Jött meg a bejáróm Pancsovárúl, az élést kiosztván katonáim közé, és elcikben adván parancsolatomat. Volt szembe az ott való passával, ki e napokba a jancsárok között való Kul-tihájaságbúl mazuroltatván meg, pro poenitentia küldött oda a vezér, 300 embernek ott való tartását s fizetísit imponálván neki a vezér. Az ott való szegínysíg, és a törökök is ötvenig való lovas kuruczot kivánnak oda telelísre, intéztek helyt is, és huszár várat is a palánkon kivűl a kuruczoknak, csak már a vezér fermánya s confirmátiója kell hozzá, azt izenvín, ők jó szívvel acceptálják. Az franczia de Lora uram küldte meg a francziai király Flandriában lívő ármádájának, kivel is Delphinus a franczia király fia vagyon, dispositioját, regimentjeinek neveit s rendit, az mint bataliába rendelte, és az ellenség ellen való harczra vitte az király fia in augusto. Az ellensége táborának Gvilhelmus az mostani angliai király és ugyan a bavariai elector voltak a fejei. Az francziai regimentek között vagyon feltéve egy magyar regimentnek is neve, huszárok nevezeti alatt, kik is

a német császár a franczia ellen vitetett hadaibúl állók.

27. Szerda. Ács András és Gúti János lovas tisztek jűvín hozzám Pancsovárúl az Dunán túl lívő katonáim közűl követsíggel, assecurálván tovább való kegyelmességemrűl és a quártélyrúl is őket, és megizenvín akaratomat is: oda való járásokat s megfordúlásokat mint alkalmaztassák, vissza küldtem őket. Érkezék meg azomba estve felé Szappanos Mihály kapitány csak a maga lovaival s szolgáival, jelentvín, hogy ő azért jött el, hogy ő vötte észre: a kapitány Horvát Ferencz rosz szándíkkal volna a vele lívő lovasokkal, mivel ital között mondott volna olyat neki, egy ember annyi vitéz emberrel mindenkor gratiát szerezhet. Ennyi idők alatt való audientia kérések után azomba az francziák ma obtineálhatának audientiát az fővezérnél, a mint azért az fővezér és a franczíai király követe de Lora uram között pro et contra volt az discursus, Sándor Gáspár uram szórúl szóra így tötte le, az mint következik: Recommendavit personam principis hungarorum et transilvanorum, ut vezirius habeat respectum personae principis, et accommodet, ne tantas patiatur miserias, quia si vicinior esset sua majestas christianissima, non posset intueri principem tantis incommoditatibus, et miseriis subjectum; in persona enim principis, et asseclarum suorum situm est negotiorum hungaricorum fundamentum, si hi non essent hic vel ob malas accomodationes recedant, conspiceret supremus vezirius et triginta millia hungarorum in servitiis imperatorum, sed intuitu principis non praesumit germanus hungaros in campum producere, quia formidat, quod illi conjunctis cum Tekelio viribus, in ipsum hostes erumperent, adeoque

iterato recommendat principem, et negotia ejus nomine imperatoris sui supremo vezirio. Ad quae vezirius: Jam de principe decrevi, accommodabitur in loco optimo prope vel circa Vidinum, de militia adhuc non deliberavi: ubi? sed et illi tam stipendio, quam provisionibus accommodabuntur, quia bona voluntate inserviunt, sine fermano, proprio ductu iverunt ad partiam, et complures captivos adduxerunt, adeoque videntur esse servi bonae voluntatis, et in hac campania ubique bene se gesserunt, non potest esse quaerela contra ipsos, et nec diffideri jam in tantum ipsis potest, quia potiori ex parte uxorati extant, adeoque debet de ipsis accomodatio fieri, et fiet, sed nihil adhuc de ipsis determinavi, nuper proposueram ipsis, quod ex hac parte Nissae ad illas Palankas dist ribuere ipsos velim sed ipsis non placuit. Ad quae dominus de Lora. Isti homines naturaliter sunt assvaeti belligerationi, et est contra ipsorum naturam includere ipsos ad tales palankas, unde excurrere et inimico nocere non possent, si adeoque placet, distribuantur in Bujurdelem, Pancsovam, et Jenipalankam. Ad quae vezirius: In Jenipalankam quomodo, quia quis casus a kuruczonibus evenit, omnibus notus est, et nondum inter plebem oblivioni amandatus, nihilominus faciemus, ut et ille obliviscatur successive. Iste princeps aliquantulum est infelix. Ad quae D. de Lora: Si est infelix, fuit aliquando et felix, et vos ab aliquo tempore infelicitatem experiri cogimini, tamen cum tempore, et vestra felicitas reflorescet, et sic pariformiter cum vestra et principis, quia a vestra felicitate et ipsius dependet, praeterea in accomodatione horum debetis exemplum sumere a rege meo, quia germanus sex mille hungaros contra nos produxerat, qui satis incommoditatis, et damni no-

bis intulerunt, quia more tartarico pugnant, imperator meus bona pecunia duo regimina ad se pertraxit, et ipsis duplum stipendium dat, imperator germanorum non amplius hungaros augere praesumit, quia timet, ne boni stipendii gratia ad nos pervolent. Sic et vos augere potius deberetis hungaros, quam ipsos non bene accomodare, sed si non augeatis, adminus hos paucos bene accomodetis, ut germanus copiosiores ob respectum horum adducere non possit. Ad quae vezirius : fiet et debet fieri tam in stipendio, quam provisione accomodatio eorum. Fuit discursus de operationibus Petrivaradini, de quibus sic discurrebat D. de Lora. Vestra Excellentia magnum opus ausa fuit aggredi, quia germani contra turcas veniebant ut ad victorias certas, jam se debuerunt ut vulpes in terram fodere et recipere, quas viginti, et ultra diebus obsedit et bombadavit, ipse in persona omnia perlustravit, tormentorum et bombarum ictibus se exposuit, ita ut sidera ipsa debuerint germanos secundare, adeoque Vestrae Excellentiae opus est, ut futura campania maturius moveat, ne sit aeris in temporibus taliter expositus. Ad quae vezirius : Hoc anno citius non potui venire, quia tarde in solium veni, et citius in campum totam aciem educere non potui, cum dimidia acie venire non potui, sed Deo dante, si futura campania revertar, uti spero, maturius negotia mea procurabo. Dominus de Lora fecit quaestionem de domino Bujnovszki, cum quali responso remissurus est eum. Ad quae vezirius : Non venit ad me, sed ad Chamum tartarorum, ipse viderit. Ad quae D. de Lora : Et si ad ipsum venerit, tamen sine scitu, et ordinibus Vestrae Excellentiae eum Chamus remittere non potest, sed ego positiva verba volo ab Excellentia Vestra audire, quae possim Imperatori

meo scribere, perscribam, ad propositionem domini Bujnovszki mittet ne Jassios, vel ad alia loca denominata plenipotentiarium ablegatum, vel non. Ad quae vezirius : Porta haec ottomanica fulgida semper fuit gloriosa, et quamvis ab aliquot annis fortunas contrarias experiri coacta sit, tamen non caecidit animo, et non mittam plenipotentiarium legatum nec Jassios, nec alio, si polonus anhaelat pacem, mittat legatum Adrianopolim, et ibi tractet sua negotia, secus nullum alibi nobiscum assequetur tractatum. Item Dominus de Lora fecit quaestionem de domino Hemskerek, pariformem et de ipso habere resolutionem vezirius assentit. Ad quae D. Lora : Fulgida haec porta pro pace tractanda misit suum legatum Viennam, et cum tunc nil potuerit concludere, conducit reputationi portae, ut jam germanus mittat suum legatum Adrianopolim, et ibi cum majori suo commodo porta tractare poterit, quia nunc pax magis necessaria est germanis, quam turcis, et convenit ut rebus suis invicem tam turcae, quam galli sint intenti, quia imperator gallorum ob rationem status non potest conspicere hostes superiores turcis, et vice versa gallos hostibus inferiores videre turcis non conveniet, qūia et hoc bellum imperator gallorum, quamvis parte ab una pro privato commodo, sed parte ab altera in favorem turcarum suscepit, secus hucusque in tota Europa vix aliqnis turca conspiceretur, sed taliter eclipsatam portam imperator gallorum sufferre non potest, adeoque ratio status, ut prius dixi, uniusque est, ut hostibus in vicem inferiores ne se conspicere possint. Dominus de Lora fecit instantiam de frumento. Ad quae vezirius : Per me facultare vos non possum, sed faciatis vestras instantias Adrianopoli, proponam ibi imperatori, et exe-

quar mandata ejus. Ad quae D. de Lora : Constantinapolis quando poenuriis arctata fuisset, nos ex Gallia non tantum frumento, sed et farina succurrimus. Ad quae vezirius : Tamen et nos quatuor portus vobis concessimus pro onerandis navibus annona, sed non possum concedere, ut provincias nostras exhauriatis annona. Ad quae D. de Lora : In tribus portibus nil potuimus habere, quia fuit poenuria messis in Tripoli, in quarto etiam non sumus assecuti intentionem, quia Veneti supervenerunt, et illi pro suo usu converterunt, adeoque nullus fuit fructus gratiae imperatoris, si nobis assignabitis aliquos portus, assignetis et quantitatem, quantum ex qua provincia nobis detur, et sic nec provincia exhaurietur, et nos contentabimur, praeterea Veneti quasi imperium vestrum diviserunt, quia per mare ex Niszio, et partibus illis nil venire poterit Constantinapolim in navibus vestris, sed bene per nostras gallicas, quia Veneti ipsas praepedire non praesument, et hoc rerum statu vobis utiles esse possumus. Ad quae vezirius : Faciatis vestras instantias Adrianopoli, quia per me nil possum facere, proponam imperatori, et exequar mandata ejus. Item D. de Lora proposuit haeroicam actionem Jan Barth, qui centum naves annonarias de manu hollandorum liberavit, et in portum Galliae deduxit. Ad quae vezirius : Ergo jam non debet esse poenuria in Gallia. Ad quae de Lora : Ita in mari Oceano, quia annona illa ad illas partes est deducta, sed est poenuria ad has partes.

28. Csötörtök. Szappanos Mihályt vissza küldtem Pancsovára, egy bejárómat is adjungálván melléje, hogy Horvát Ferenczet és Majos Jánost küldjék ide, és hogy ha ez iránt engedelmeskedni nem akarnának, mennyiben adjon hírt az ott való török tiszteknek, s

nekem is tudtomra adván sietve, disponálván az vele lívő katonaságot is az én nevemmel. Oszman Csauz nevű töröknek nagy tekinteti lívín a vezér tihája mellett, s ott is continuuskodván, minthogy az alaj csauzoknak is ő az fejek, manutenealni kivánván barátságát, egy tisztessíges kantáros paripára való szerszámmal kedveskedtem neki. Insinuáltam Skerlet uramnak, a francziaktúl mennyiben értettem a fő vezér előttök az én szemílyem felől lőtt szavait, menynyire biztatnak az vezér kegyelmességével, minthogy ő is jelen volt audientiájokban, kérem in confidentia, pro directione mea jelentse meg, ha úgy voltak e az szók? Ki is confirmálá, hogy a király nevível potenter proponálták az recommendatiót s instantiat mellettem, és a fő vezér is favorabiliter resolvált, biztatván másként is Skerlet, hogy jó válaszom és mind magamnak, hadaimnak accomodatiónk leszen. Érkezett Petróczi István és Bai Mihály uraimék Poserolczárúl nímely tiszteimmel, az hadak is mind megindúltak vala, de újabb ordinantiámat vévén, nímely Szendrőtűl, nímelyek a Morvátúl tértenek vissza. Hivatta Sándor uramot az vezér tihája, kivánván a kurucz hadak lajstromát, hogy 6 holnapi élésekrűl tehessenek dispositiót, a lajstromokat azért Sándor urammal felküldtem, hogy a mellett az vezér tihájával tractálhassa a hadak élését s quártélyát. Estve le jöve Sándor uram Skerlet opiniójával, hogy a hadak részérűl irandó költség s élés dolgában való supplicatiót, kinek formuláját ugyan Skerlet uram dictálta, az ő kegyelme tetszése szerint más nagyubb papirosra irassa le, a hadak lajstromát is törökűl tétesse le.

29. **Péntek.** Az francziakat, és lengyel követet hivattam ebédre hozzám. Küldtem fel azomba Sándor

uramot, a tegnapi conceptusokat törökre fordítatván, és a hadak lajstromát is leiratván, irattam egy külö-nös supplicatiót az Zóphiában lívő erdélyiek mellett is, külön iratván le a mellettek lívő erdélyiek nevít is, mindezeket Sándor uram kezíben assignálván, hogy az tihája kezíben adja és szóval is repraesentálja a szüksíges dolgokat. Szinte ebíd felett lívín a francziai és lengyel vendégímmel, érkezék Sándor uram Orlai urammal, és a portai tolmácsommal Haszan agával az teffterdár kapujárúl, hozván hírit, hogy a vezér ő reá bizta az én s hadaim részérűl való élésnek trac-tálását, s concludálását mind magam s hozzám tarto-zandó híveim, s hadaim ez téli subsistentiánk helye és a provisió s intertentiónk iránt is, declarálván a porta nevivel az élés dolgában a vezérnek felküldött supli-catióm continentiájához képest sem szénábúl abrak-búl, sem húsbúl, kinyérbűl meg nem fogyatkoztatják, a mint magam is feltöttem instantiámban, hat holnap-ra minden személyre a fél okka húst, s fél okka ke-nyeret kifogják a császárébúl adatni, a lovas hadakat az Száva mellett Bujurdelembe, Kapinikra, és ugyan a Duna mellett is Pancsovára, Jeni-Palánkra intízvín, az gyalogságot penig Rhámban, Galambvárba, Pose-roleczára és Fejírvárra is, ha úgy tetszik, hanem ki-vánja tudni a Porta, én hol akarok telelni, és az erdé-lyiek felől is micsoda akaratom és opinióm, mert no-ha ez a Porta az erdélyiek iránt is magában végezett, de kivánja elsőben venni ez én opiniómat. Kire mon-dotta válaszúl Sándor uram: Az fejedelem vagy Vi-dinbe, vagy Rahoviczán, vagy Nikápolyban kiván te-lelni, alább nem kiván menni, nem kivánván hadaitúl is messze távozni; az erdélyiek felől választ nem ad-hatok, mig az fejedelemnek meg nem mondom. Kire

a teffterdár ezt mondotta: Menj a fejedelemhez, s hozz választ az erdélyiek dolgában, az hadát is penig az meg mondott palánkokban ossza el, s rendeljen jó tiszteket, kik is ha mi is kiadatjuk élésteket, tartsák zabolában a hadakat, mert lám a passák megtudják a magok alattok valóit zabolázni, ha akarják. Ezen dolgokra való válaszszal felment újobban Sándor Gáspár uram, proponálta elsőbben is az erdélyiek felől, hogy mind az ország, s mind a fejedelem az császár ő hatalmassága keze alatt vadnak, azért a mi legjobb s becsületesebb ezen portának, azt cselekedjék, mindazáltal, minthogy a fejedelmet urává tötte az országnak, kétségkivűl privilegiumába is conserválja, azért ha tetszik, az erdélyieket, úgymint urokhoz küldjék kezihez, és a fejedelem, a kit az portának szolgálatjára hasznosnak lát, azt megtartja, az többit hazájokba bocsátja. Kire felelt a teffterdár: Valljon a tavali vezér miért vitte volt az erdélyieket? Kire Sándor uram: Azt mondották, hogy azok a császár örökös országából való örökös jobbágyi, és különösen accomodálni kivánják. Ez után a tefftedár revideálta az levelet, kiben 1162 ember volt feltíve fegyverviselő, szolga 350; asszony s gyermek 379; vitézlő rend szolgástúl per: 1462. cselédestűl az az feleségestűl gyermekestűl per: 1841. Javallotta, hogy ezen hadak dividáltatnának inkább, mivel sokféle szók voltanak eddig a fejedelem felől, és jó tiszteket tévén, az hadat megzabolázhatnák, az passák megzabolázhatják az törököt, kétségkivül jobban zabolázhatni meg a kuruczot, és jobb rendbe vehetni, ha akarják. Kérdette mit kivánunk intertentiójokra? Sándor uram fél okka húst s fél okka kenyeret kivánt, kit meg is igért, abba fogyatkozás nem lészen, azután kivánt ő kegyelme fát mindenféle ren-

deknek. és, a katonai rendnek szénát s abrakot, hogy az mely palánkokra dividáltatnak, parancsoljanak az passáknak szénárúl, fárúl és abrakrúl. ha az miribűl ∻ a császár részérűl nem lesz. Mindenekre ajánlotta magát az teffterdár, mondotta azt is a teffterdár: Kikeletre összehíjván az hadat, újobban az császár keze alá adják, a lovast jó volna e Jeni-Palánkra, Pancsovára, Bujurdelembe, Kapinyikre rendelni? az gyalogot penig Poscrolczára, Rhámba, Galambvárába? és ha itt megmaradna Fejírvárott is, itt sem kivánnák szolgálatjokat, hanem conserválhatnák az kikeletre, ha ezen dispositió tetszik, mindjárt osszák el az hadakat, és én rendelíst teszek felőle, ha penig az király híre nélkül nem cselekedhetel, vidd meg a királynak, dividálja el a hadat, és hozd fel holnap, a szerint teszek rendelíst. Kérdette azután, magának a királynak hol leszen kislakja? Kire felelt Sándor uram: Nem tudom, mert a vezér azt mondotta, mikor szembe lészen a fejedelemmel, akkor denominál helyt a fejedelemnek. Tudakozta, hol kivánnám én? Kire Sándor uram: Az Duna mellett vagy Vidin vagy Ráhovicza, vagy Nikápoly lenne, mert alább nem örömest menne. Kire felelt: Errűl is hozz informatiót, de a fejedelem sokad magával ne menjen, csak 30 vagy negyvened magával, mert most nem félő, és télbe az embereket sem tudhatjuk ki az házbúl. Kire Sándor uram: Ne gondolja, ha hetvened, nyolczvanad magammal megyek is, mert szégyen volna ottan exorbitantiának lenni, az hol magam leszek, hanem azon kéri, hogy házakra idején adjanak fermánt, hogy előre küldhessem emberemet a fermánnal, s egy agával együtt küldhessem el, az ki a házakat reperáltathassa, és téli élésrűl is provideálhasson. Kire felele:

Igen jó, illik is, ez is meglesz, hozz csak determinatiót a fejedelemtűl, hol kiván telelni. és mi kivánsága? Hozta elő Sándor uram Osztrovát is, hogy ott is sánczunk volt mind addig, míg Péterváradgyára mentünk, azután salagvardát hoztak a labanczoktúl, az mely kárunkra van, ebben is capaxá tétetvín, nem refragált, csak a falusiaknak kárt ne tegyenek. Utóljára is kérdíst tévén az erdélyiek dolgában, mondotta, hozz választ a fejedelem ide kivánja e, vagy hová? és én is azt javallom, az hasznos emberekben tartson meg, a kiktűl haszon nincsen, meczen velek. Érkeztek Kálnoki Péter, és Vajna István erdélyi nemes emberek Zofiábúl az ott lévő erdélyiek instantiájával, és egyéb oda való dolgok relatióival.

30. Szombat. Viratta előtt fogattam az expeditiók iratásihoz, megviradván penig az teffterdárnak szóló levelemmel, és az teffterdártúl insinuált extractussal a palánkokba, és végházakba való hadaimnak elosztásárúl, és a Vidinben velem lemenő rendek elintízísível küldöttem fel Sándor Gáspár uramot az tefftedár kapujára, adván instructió formában valamely punctumokat is az ő kegyelme kezíben, kikrűl az teffterdárral tractáljon. Megérkezvín Szappanos Mihály lovas kapitányom is Fileki Mátyás bejárómmal, hozta meg hírit, hogy a katonaság, kikért kiküldetetett volt, ki menvín az pusztára, Jeni-Palánk felé fognak fordúlni, meghozván hírit annak is, hogy az Tömösvár felé járt török tatár hadaknak az eleje mintegy ezerig való Pancsovához érkezett, kire nízve Szappanossal és Petróczi urammal is leveleket irattam nekiek. Jeni-Palánk felé expediáltam. Érkeztek panaszszal az osztrovai paraszt emberek, hogy az mely gyalog hadak parancsolatombúl erre indúltak volt

Petróczi urammal, az Morvátúl vissza fordúlván, s az osztrovai szigetben beszállván mintegy három százan, házakra oszlottak, és ott alkalmatlanságot cselekesznek, kire nízve mind Madács uramra, mint Kassai Istvánra commissiót nyertek, hogy onnan kimenvín, Poserolczára vissza száljanak. Volt audientiája Kálnoki Péter uramnak és Vajna Istvánnak Zofiábúl jött becsületes erdélyi nemes embereknek, kiknek dolgokat is, minthogy instructiójába adtam Sándor Gáspár uramnak, Orlai uramat, mint erdélyi kapitihát utánna küldtem velek együtt Sándor uramnak az tefftedár kapujára, megbiztatván őket kegyelmességemmel, hogy magam mellé hozatom Zofiábúl, nem kivánván azokat is keresni, a kik nem az kegyelmességre hanem a keménységre szolgáltattanak okot közülök. Érkezék be az török császár fegyverhordozója, kit a fővezér szokott pompával excipiált. Az Duna kapitányát Ali passát is Tétel alá küldte a fő vezér. Pancsovához is érkezett egy Ahmet nevű passa, az török és tatár hadaknak az alyasával, az többi még is Tömösvárnál maradott, hogy beszállítsák az élést Gyulára. Sándor Gáspár és Orlai uraimék az teffterdár kapuján ma sem mehettek semmire is, holnapra differálván ő kegyelmét sok distractiói miatt, kezihez vívin mind az tülem dividált telelő hadak számát, mondván a vezérnek megjelenti, holnap választ adnak, meghagyván az erdélyieknek is, a mivel jöttek, irásba tegyék le. Az éjjel és ma is ebédig rendkivűl való szél volt.

31. Vasárnap. Az kapukra az válaszok solicitálásaért Orlai uramat felküldtem, izenvín Skerlet uramnak is az Osztrován szállott hadak iránt, ha valami panasz jű, én ne okoztassam, mert nincs mire menniek Poserolczára is, az mely két ezer okka lisztet

adtak, azzal indította volt meg Petróczi uram őket, de a vezér ellenkező parancsolatjával vissza kelletvín fordúlni, zúgolódnak és annyira vadnak hadaim közt tiszteim, hogy oda akarják őket hadni, mert nem függnek tűlök a fizetetlenség, éhség s ruhátalanság miatt, kéretem: szerezzen egy választ az én audientiámrúl is, és az mely új kapitihákat be akarok mutatni, felvigyem-e? Audientiámat penig azért is solicitálják, mert canteriumot kivánok csináltatni mind az két lábamon. Jött hozzám egy csauz a Csauz passa nevível, valamely még tavali bora árát praetendáló parasztokkal, kiknek volt illendő válaszok. Jött hír Sándor uramtúl az kapurúl az teffterdártúl, a vezérrel beszíllett s mindenekrül végezett, pro voto leszen válaszom, kér azon, egy két nap legyek patientiával, ezen szók után in confidentia izente a teffterdár: Tömösvárrúl várunk hírt, és azokra várakoztatnak, conrfimáltatván, hogy az hadaknak Csaffer passával az vezér kemíny parancsolatjára nízve el kellett Gyula felé indúlni, de az is igaz, hogy az Marosnál várták az német hadak. Szappanos Mihály lovas kapitánt küldöttem el Poserolczára, Jeni-Palánkra, írván az ott való passáknak is a szegénységgel való kaszáltatásrúl, a Dunán túl livő katonák eleiben is küldöttem, minthogy arra felé divertáltak a pusztákon. Volt nálam audientiája az lengyel követnek. Volt szó, hogy az király Jablanoszki s Potóczki uraiméknak, és az Lengyelországban livő francziai oratornak Abbas de Polignie uramnak írt leveleimet elkíszítettem, de minthogy importunus dolgokrúl irattanak, assecurál-e, hogy a leveleket el nem veszik? Mondá, hogy nem félti. Kire én: Minálunk az a rendtartás, mikor idegen országra küldünk valakit, hogy vagy köntösibe, vagy az nyerge

vánkosába varrja el a leveleket, azért ő is éljen ezzel a cautióval. Mondottam, Havasalfölde szomszédságába Vidinbe leszen telelísem, onnan a correspondentia jobban meglehet, minthogy mikor ezelőtt ott teleltem is, Jablonovszki uramnak jött hozzám embere levelekkel, kit én is Drinápolyba promoveáltam, azért ezen levelekre is expressus emberek által kivánok választ, mely megjüvín, azután én is fogom küldeni emberemet Lengyelországba, nem árt mindazáltal, ha a szabadosabb correspondentia felől Jablonovszki uram ír az havasalföldi vajdának. Mindezekre ajánlván magát, hogy megmondja, az leveleket kezihez vette, mondám azután, hogy a vezér nem inducáltathatik arra, hogy a lengyel királyhoz az onnan vett intimatio szerint emberit küldje, azt mondván az törökök, hogy a lengyel király csak egy király, az ő urok penig hatalmas császár lívín, nem illenék egy császárnak egy király után járatni s emberit küldeni: hanem ha kell az lengyeleknek a békesség, és azzal Kamenicz, küldje ő emberét császár portájára. Kire ő: Ezt az észt a franczisák adták nekik, de a lengyelek nem a magok javáért annyira, mint a törökökéírt kivánták volna ezt, mert az mint a lengyel király mind a Moszquát, német császárt, úgy a velenczéseket is disponálta, hogy ezek követeket küldjenek Lengyelországba, kivánta volna azért innen is mind a török császár, mind a tatár Chám emberit, hogy az colligatióban tött híreknek az lengyel király és respublica eleget tegyen, és lett volna szemtűl szembe a dolog, tudják, hogy az török Erdélyt és Budáig elveszett helyeket kivánná vissza a németttűl, a német is penig arra nehezen megyen, de az lengyeleknek is ebben a hadakozásban semmi hasznok nem lívín, országok

pusztúlton pusztúl, ha az lengyelekre nízve a conditiókba nem condescendálna az német, in tali casu nekik okok lehetne a colligatiókbúl való elszakadásra, és az particularis békesség csinálásra, ha a német a lengyelekért semmit nem cselekednék, de ebben az dologban való javokat avagy észre nem veszik a törökök, vagy az francziák bontják el, mert az tatár Chám, mikor ide hozta, ezzel őtet biztatta, és még a Drinápolyba lívő lengyel követet is tavaly. Ezekre mondám: Az ti dolgaitok felől én tűlem is tudakozódtak ezek a portai ministerek, de minthogy nekem sentkitűl az egy francziai orátoron kivűl levelet nem hoztál, nekem ehez szóllóm nem lehetett, egyébiránt legyen tudtodra s mond meg a királynak és a hetmanoknak is, nem csak magatok javáért, de magam privatumáért is kivánok szolgálni, valamint a magam hazájának, úgy a ti hazátoknak, mert a mikor Erdély s Magyarország is incorporatus ország lehetne a ti országtok között, akkor igírhetne magának nagyubb securitást s vonszott is a szívem hozzátok, mert volt oly idő, hogy az én nagy atyám is szolgált a ti országtoknak, és eladván Magyarországban is maga jószágát, Lengyelországba vett magának jószágot, úgy mint Blazovát, ott igírvín magának nagyobb securitást mint másutt, hogy penig szolgálhassak, másszor ha ide embereket küldik, én hozzám is követséggel s levéllel jüjjön, a ki mellett én is folytathassam a portán dolgotokat, minthogy Kameniczet is én általam igírte volt vissza a porta a lengyeleknek, jó szívvel szolgálok, csak legyen ilyen formában accessusom a szolgálatra, és sincere agáljatok. Kire ő: Nincs oly conversatiója az királynak és az nagy rendeknek, az hol engem elő nem hoznának, és szívesen szánakoz-

nak rajtam, kivánnának conserválni, csak értsík akaratomat, és e végre leveleket küldtek volt ez elmúlt télen a Drinápolyba ment követ által mind az király, mind Jablonovszki uram, kit nekem maga kivánt volna megadni, de nem lehetvín szemben velem, vissza vitte a leveleket, máskínt is, úgymond, ily nagy familiájú és nagy experentiájú embert, mint Nagyságod, kivánnánk látni és accomodálni a magunk hazájában is, holott Dorozenko is, a ki csak egy kozák úr volt, az ő protectiójok alá jűvín, nagy jószágot adtak neki és négy ezer tallér fizetíst is esztendeig, becsületesen, et cum securitate lakott köztök. Kire én : Isten áldjon meg benneteket, köszöntsed a királyt nevemmel és a hetmanokat, akár a fegyver continuáltassék, akár megbékélni igyekezzenek, el ne feletkezzenek felőlem. El akarván búcsúzni, instált, hogy Vidínyig együtt akarna velem járni, ha lehetne. Kire én : Ha az tatár Chám engedi, meglehet. Azután tett instantiát, hogy Landor-Fejírvár és Pétervaradin delineatióját adnám kezihez, kivel ő is mind a királynál, mind az nagy rendeknél dicsekedhessék, kivel ha constitutióját is neki megmutogatom, mind neki, mind a lengyel uraknak nagy contentumot tennék. Kire én: Landor-Fejírvár delineatiója nálam meglívín, neki oda adom, Pétervaradíni obsidió delineatióját is Kornáritúl kéretni fogom, de ha szinte a töröktűl kiadni nem merné is. a mint az szolgáim delineálták, keziben adom, minthogy Kornári is az én szolgáimtúl vette. Erkezék postám Jeni-Palánkrúl s Poserolczárúl levelekkel, az jeni-palánki passátúl is hozván levelet. Felleges lágy idő volt.

NOVEMBER.

1. Hetfő. Ali passa Duna kapitánya Tétel alól re infecta elíg emberbeli kárral s confusióval tért meg, kíszen várván a tételiek, a városon kivűl az mi parasztság s cseléd volt is, mind az várban szorították be. Kornari jött látogatásomra, de csak udvariskodni és holmi relatiókkal. Ma mustrálta meg az teffterdár a várbeli hadakot, tavaly 30 oda jancsár volt benne, most száznál is többet rendeltek az Szamszuncsi passát praeficiálván jancsár agának, ki a tavalyi vezér Muzul agája volt, utána tisztnek rendeltetett az nisi öreg Zemberechcsi régi esmerősöm. Az várba be vitte magával a vezér az császár sziliktárját, az vár bástyáit járván vele. Csaffer passa embere jött Tömösvárrúl az hadaknak onnan a Maros és Gyula felé való indúlásoknak hírivel. Érkezett meg Pancsovárúl Fileki Mátyás bejáróm is azzal a hírrel, hogy az hadak a Marostúl vissza fordúltak, az ellenség túl a Maroson kíszen várván, és az Maros partra a passusba taraczkokat vonatván. Ali passához küldtem volt Glavics uramot az én utamra kívántató szüséges hajók végett, ajánlotta jó akaratját, csak fermant extrahályjak rejá, fogyatkozás a hajók dolgában nem lészen. Ma estig jó s lágy idő volt, estve felé esső kezdett esni.

2. Kedd. Sándor és Orlai uraimék felmentek az tefftedár kapujára, 11 oráig ott várakozván, bizonyos választ nem obtineálhattak egyebet, hanem hogy olm olm kétszer mondotta ezen szókat, sok distractiót, sok féle embereknek rejá való jövetelít magok is látták,

de vele véget nem érhettenek: az zofiai erdélyiek suplicatióját is kezihez vette, a mint intimatiója szerint ki irták, hogy mit adtak nekik, és mennyi restantiájok volna, azt is az tefftedár csak maga mellé tötte, igen distractus lívín, onnan mentek Skerlet uramhoz, relatiót tévén. Kire mondotta. Istud imperium est imperium monarchicum, erővel rajta nem vehetni, javallotta: egy memorialét irassanak az tefftedárnak, kivel eszíben juttatván magokat, insinuálják az dolgokat is, mely memorialét megiratván, Orlai uramot felküldöttem Sándor uramhoz, hogy azon memorialéval estve felé aggrediálják a teffdetárt. Az másik éjjel a vezér belső sátorai között valamely puskapor felvetvín magát, száz erszíny pénzig való kárt vallott, az császár sziliktárja hozta kaftány és kard is el égett. Az Zofiába lívő erdélyiek közűl három bejáróm úgymint: Maurer Ferencz, Csáki András, és Sándor Mihály akarván ide jűni hozzám, Bányánál az törökök őket elfogták és rabságra Vidínybe vittík, a kettőnek kezességén Sándor Mihályt hozzám küldvín rabságoknak hírivel, ki is ma érkezék hozzám, relatiót tévén utazásokrúl, és mi formán való megfogattatásokrúl. Kálnoki Péter uram magános audientiát kéretvín tűlem, hiti után referálta, hogy Drinápolyba lítekor Orlai uram mondotta neki, hogy Erdély országa inkább kétszer, háromszor elraboltatja magát, mint sem az én fejedelemségemnek consentiáljon, oka ez, mert az mostoha fiam Rákóczi Ferkó fejedelemségét sollicitálom az portán, másodszor: mert Vizaknai által kértek az erdélyi urak tűlem essecuratiót, s nem adtam, és abba idegenedtenek el tűlem.

3. Szereda. Sándor uram az estve újobban szemben lívín az tefftedárral, követte, hogy dolgai miatt ő

kegyelmível nem beszílhetett, kért, mégis két három napig várakozzam, mindenek kedvem szerint lesznek, addig is pedig embereim és hadaim szükségére adat valamit. Délután újjobban az tefftedárhoz menvín Sándor uram, valamely lisztrűl, s árpárúl adott ki czédulákat, kí mellett ki is fogták embereim. Petróczi uramot nímely tiszteimmel és dispositióimmal Poserolczára küldöttem, úgy a komornyíkomat is valamely hajó éléssel és hadaim megmustrálása iránt való dispositióval. Ma estve felé lívín a vezérnél a tefftedár, az én tolmácsomat magához híjván, mondotta: mond meg a fejedelemnek, beszíltem a vezérrel, az erdélyiek levelít megolvasván, dévány volt felőle, concludáltatott, hogy a fejedelem mellé bocsássák őket. Az tatár Chám beteges voltára nízve kéretszett a vezértűl, bocsássa előre, minthogy Krim is messze vagyon, de az vezér nem bocsátotta, várakoztatván még valamely dologra. Az francziai tomács Fonton, és a havasalföldi kapitiha Janáki uraimék izenték, hogy Kameniczben élést akarván bevinni az tatárok, a lengyelek eleikben állottak, s elnyertík tűlök. Ma az várban öreg álgyúkkal nagy lővíseket tétetett az vezér, az császárnak leánya születvín, annak örömére. Publicáltatik olyan hír is, hogy Nigropontum nevű török városnál, ki is metropolissa Morea tartománynak, az velenczéseket a török meg verte volna. Már 4 óra után jött hozzám Hartoch uram, köszöntvín Hemskerek uram nevível, és pénteken lejendő Imre herczeg nevem napjának (minthogy azon a napon jelen nem lehet) antecedenter idvezlíst tétetvín. Volt szó az újobban insinuált incognitus névrűl, úgy mint Aegidius Bartholomaeirúl, és hogy megjüvín ezen dologban az angliai királytúl válaszok, repraesentálta, mint

fogják aggrediálni az bécsi udvart, mint és mely úton fognak tudósítani, de idő kelletvín hozzá, elébb februariusnál az ő informatiojokat nem várhatni. Mondotta azt is, hogy az mely négy punctumokrúl szóllott, hogy azok irán taz B.(écsi) udvar condescendálna, azon punctumokbúl álló irásnak clavisosnak kellene ugyan lenni, de magam subscriptiója és pecsétje alatt valónak, de az én subscriptiomnak czifra nél kűl kellene lenni, de ha confidens emberem vagyon, a kinek bizvást hihetek, még jobb volna pro credentia istius hominis, valamely szókat praemittálván, az oly papirost, az hol a dolgok volnának le tíve, tisztán elküldeni mintegy cartabianca formában, az mostani világban így practikálják most minden királyok és fejedelmek, ez azért is volna jó, hogy ha az négy punctumon kivűl is többre inducáltathatnék az N. C. azon irás osztán úgy conscribáltathatnék, az mint a dolog s alkalmatosság kivánná. Ezek után pro et contra sokat disputáltunk mondván; Quod piscator Thökölius toties ictus sapere debet, tamen modo alio etiam fieri poterit, si passus pro tali homine veniat ex camera bellica, verum de his reflexionem sum adhuc habiturus. Ezzel elbúcsúzván, ajánlá arra magát, hogy a fő vezérnél lejendő audientiája után Hemskereknek újobban el jő hozzám, et faciet sinceram relationem, Hozván azt is elő pro conclusione: ezen dologba úgy kell nekik is magokat moderalni, hogy se nekem, se magoknak a török előtt kárt ne tegyenek, mivel eddig török országba az ő részekrűl való mercantia, szabados kereskedís is lívin, abban tehetnínek kárt az uroknak. Mondotta azt is, hogy ha a követnek is vagy útban, vagy az B. udvarba halála tanálna törtínni, hogy az mely dolgokrúl eddig B. A. által folytatott

irások az ő archivumokba tanáltassanak, nem javalhatják, azért pro majorí confidentia et sinceritatis contestatione azon irásokat vissza hozván, elégetni javallotta, azért is superspecificato methodo az mint ők az B. udvarnak elmíjit veszik, és az An.*(gliai)* K-nek is azon dolog folytatásában való consensusát, a mint ezekrűl engem tudosítanak, ahoz kípest tudom én is alkalmaztatnom az emberem által küldendő expeditiókat, a mig az ő informatiójok elérkezik, addig a portán is kitanúlhatom békességre-e vagy hadakozásra czéloznak a dolgok? mert ha a két császár közt meg lenne a békesség, in tali casu én is bizhatnám Erdélynek possessiójához, és Erdélybűl annál jobban lehetne az ő királyokkal való correspondentia, és a religio dolgába való provisio, és securitás. Bizony megtetszik, hogy minden dolgok tökéletlenség, de nem vehetnek reá. Szép idő volt.

4. Csötörtök. Az mely ezüst s arany míbűl álló jószágom valamely jancsárnál van itt zálogba, annak kiváltásának holnap lívín terminusa, holnap lívín a töröknek is Kaszon napjok, e végre azért irattam egy levelet az vezérnek, hogy ha mi pénzbeli kegyelmességét akarja hozzám mutatni, tudja ennyiben van dolgom, két annyi érő lívín azon jószág, ne veszszen a jancsárnál, mutassa kiváltásában kegyelmességét. Ezen levéllel Sándor uramot küldtem fel, más egy suplicatiót is iratván arrúl, hogy a tihámat előre akarom küldeni Vidinyben, azért kírem arrúl adasson egy fermánt, küldhessem előre ő kegyelmit, mely suplicatiót a vezér tihája által be is adott Sándor uram. Délután jött Orlai uram azzal a hírrel, hogy a császár sziliktárját a vezér expediálta, és hogy a vezér tihája insinuálta Sándor uram által, hogy a vezérnél

ma leszen audientiam. Értvín, hogy Tömösvár felől Csaffer passa vissza indúlt, s vele együtt az Arnolt passa is, irattam mind az kettőnek, bizonyos emberemet kivánván eleiben Pancsovára küldeni, de az vezérnél lejendő audientiámra nízve suspendáltam. Az lengyel követhez küldtem volt szolgámat, mibe legyon dolga, és van e hírivel a lengyelek próbája? Kirę izente: Igen is van hírivel nem csak az, de hogy az lengyel hadak Bucsakba is penetráltak, és ott egynihány falukat felégettek, és elraboltak volna. Megérkezék estve felé Sándor uram, hozván hírit, hogy az én audientiám holnapra differáltatott ilyen okon, hogy a tihája kérdíst tévén a vezértűl, most ad e utolsó audientiát, vagy még ezután? ha most leszen az utolsó audientiám, felkaftányoztat e a vezér? és a mint több vezérnek idejíben szokott lenni, az magyarok, és erdélyiek részírűl való kapitihákat bemutassam e? s azokat felkaftányozzák-e? Ezekre a vezér tihája nem tudván meg felelni, hanem a vezérnek megjelentvén, ezen propositiójára nízve hivatta a tefftedárt a vezér, és sokat is dévánkozván vele, adta válaszúl a vezér tihája, hogy az én audientiám holnapra haladott az vezér mind magát, mind kapitihait felkafftányoztatja, az tefftedárnak megparancsoltatott, nusztos kafftányt készítessen. Tiszta híves idő volt.

5. **Péntek.** Kereszt nevemnek emlékezetes napja lívín, az francziai urakat és Kornárit feleségestűl hivattam ebídemre. A vezér is az városon a Csaffer passa tihája szállásán hálván, ott lévén egynihány ágyasa, későn jött ki azon háztúl, onnét a tatár Chámhoz s az Chámmal az várba is menvín, el tölt az idő, kísön jött ki az sátorához; kire nízve én sem solicitáltam az audientiát, lévén reflexiom az mai vendégim

contentatiójára, kiket is későn estve bocsátottam el lámpásokkal. Érkezének Poserolczárúl Bohus Márton és Kis Péter szolgáim, kiket nímely dolgaim végett expediáltam volt Poserolczára, velek együtt jött Bai Mihályné asszonyom is.

6. Szombat. Az más éjjel érzettem a két vállamban valami nehezséget, úgy az lábaimba is, kivált az hol a seb a lábaimon beforradott. Haszán aga tolmácsom jött a vezér tihájátúl és tefftedártúl olyan izenettel, hogy ma reggeli ételkor ott tanáltassék és leszen válasza az audientia iránt; kire nízve Sándor uramot is felküldtem. B. A. tegnap estve megjövén Hemskerektűl, ma reggel tött ilyen relatiót. 1. Holnap leszen neki is audientája az vezérnél, az audientia után mindjárt ide küldi Ha.-ot, ha az német generalisok, vagy akár kik által löttek volna B-be valamely propositióim, kikerestessem directiójára, quia esset ridiculum proponere ea, quae fuerunt hactenus proposita. 2. Az jancsárok tisztit, a ki eddig mellettek volt, megváltoztatták, minthogy az jancsár agával az is elmegyen, a kinek megindúlásának híre hétfűn vagyon és a vezér is kedden megindúlna, rendelvín olyat melléje, a ki a l.-fejérvári praesidiumhoz tartozó csorbacsia. 3. Insinuálta azt is, hogy a minap az colonia felől volt emlékezet, remínlhetnek-e az bujdosó magyarok és erdélyiek? a kik vallásokért bujdosni kivánnának, de ő arra azt izenheti, quod colonia in ditionibus istis dari non potest, quia est strictissima, et deserta patria, sed haberent suam provisionem a rege, si iste, qui se vellet eo recipere, esset militaris homo, is accomodabitur in armada, si vero aliquis opifex, is deberet suam artem excercere, sed casu mortis Principis siquis vellet se recipere in An. et Holl. nolentes ire sub jugum

Ger. is potest ire Cons. ad D. Coller, qui habet in mandatis protegere tales fugitivos, et recipere in palatio hollandico, et etiam transmitterre cum securitate in An. vel Holl. Ego tamen scribam de hac materia D. Coller specialiter, et si talis fugitivus ne obolum quidem haberet, D. Coller deberet ipsum accomodare, et suppeditare sumptum, et plusquam 600 per annum tales fugitivi recipiuntur, et proteguntur a D. Col. 4. Mondván B. A. az chartabianca helyett mit gondoltam, hogy három levelet adnék keziben az oda küldendő embereknek, ketteiben augeálván az punctumokat, melyet helyben is hagyott Hem. de ő is gondolt újabb mediumot. hogy adnék egy generalis procuratiót azon emberemnek s mi formában, azért a kettő között válaszszak, ha penig az magam gondolta medíumot hagyom helyben, casu isto nem csak hármat, de ötöt hatot is írhatnék. Látom csak politizálsz velem hollandus uram, de én is csak politizálok. Sándor Gáspár uram egész Ikindijig mind a vezér kapuján várakozván megszünís nélkűl az Kul tihájának, fő jancsár agának és Miszirli Ogli vezérnek audientiájokat s kimeneteleket, az után a vezér publice való devány tartását szemlélvín, végre nevemmel insinuálta ő kegyelme az vezér tihájának magát az audientia iránt, ki is adott ilyen választ: magatok láttátok ma sok distractióinkat, másra ne gondolja az király, holnap idejín szembe líszen a vezér a királlyal. Ezen válaszszal lejüvín Sándor uram, küldtem által a Dunán Pancsovára Csaffer passának és az Arnolt passának szólló levelekkel s bizonyos instructióval, minthogy az volt híre, ma oda kell érkezni az Tömösvárrúl jött hadaknak. Szép tiszta idő volt.

7. Vasárnap. Jött hírem a vezér kapujárúl, hogy

a mely Mechter Basi a császár leánya születíse hírit hozta, az vezér expediálta jól megajándékozván. Sándor uram is megérkezett Pancsovárúl, ott tanálván Csaffer passát és az egész hadakat, megadván levelemet neki igért paripámat is az kapucsilár tiháján által insinuálván, hogy által jüvín, felviszik eleiben, favorabiliter resolvált, kérdezősködvín mind magam s mind hadaim állapotjárúl, mondotta Sándor uram, hogy Csatar-Kupri nevű helyhez volt szó, hogy rendeltessem, de annak én nem consentiáltam, kirűl is mondotta, az a hely Baticzina és Haszán Basa palánkja között vagyon s puszta, csudálkozott ezen a dolgon: mondotta azután Sándor uram, hogy úgy volt kiadatva az szó a tefftedártúl, hogy Pancsován, Bujurdelembe, Palánkba teleljenek az lovas hadak, az gyaloginkpenig Poserolczán, Rámban és Galambvárában, Jeni-Palánkon nem lehet, mert ott sok elegyes ember vagyon, úgymond, hanem ha Fejírvárra megyek, beszíllek ezekrűl. Hozott azomban elő egy németet, ki is egy vasas regementben kapitány lejtinán volt, ki is az én hűsígemre jüvín, kezemhez küldötte, kinek relatióját én is irásban tétetvén, minden dolgokrúl jó informatiót tudott adni. Az vezérnél lívő audientia márúl is elhaladott, bizonyosan kitanúlván embereim, hogy Csaffer passa érkezísire várakoztatták és halasztották. Essős idő volt.

8. **Hetfű.** Az tegnap igért paripát felküldtem Csaffer passának, felküldvín Sándor uramot a végre hozzája, hogy az tegnap insinuált dolgokat urgeálja, és volt-e a vezérrel beszídes, experiálja, meghagytam, elmenjen az tatár Chámhoz is, s insinuálja, hogy ennyi biztatási után a vezérnek még eddig sem az audientiában, sem egyéb dolgok iránt még semmi sem volt.

Érkezett Orlai uram a vezér kapujárúl, a vezér tihája olyan izenetinek hírivel, hogy a vezér sok dolgokat bizván reá, azokban distractus, azért a vezérrel való audientiám dolgát bizta a kapucsilár tihájára, kihez is Sándor uram elmenvín, mondotta, az vezér ma Csaffer passát s több utánna való tiszteket felkaftányoztat, azért sok dolgai lívín, menjen fel Ikindikor hozzája, s azon leszen, a vezérrel szemben juttat, ha penig márúl elhaladna is, holnaprúl tovább nem haladhat. Megjött Sándor uram is az szerdár kapujárúl, sok dolgai miatt későn lehetvén vele, reménkedett neki Istenért, jó szerencséjiért, szóljon a vezérnek, adjon egy választ, tudjuk magunkat mihez alkalmaztatni, ihol a vezér indúl, nincsen semmi rendelís felőlünk. Kire mondá: Hat holnaptúl fogva nem volt-e időtök hozzá? Kire Sándor uram: mindennap solicitáltuk, de az Nagyságod érkezésire halasztottanak, ihol most is az hadakban egyníhány százan az osztrovai szigetben szállottanak, az élésnek nem létele miatt a fejedelem sem tud mit tenni velek. Kire Csaffer passa: Jól tudom, hogy oda szállottanak volt, de az fermánnal megint kimentek. Kire Sándor uram: De meg újobban beszállottak. Ezzel ő kegyelme lejüvín tűle, Csafter passa is felment a vezérhez, eljüvín onnan akadott jeni-palánki Szerhátli Mehemet passára és az osztrovaiakra, mondotta Mehemet passa: az osztrovaiak suplicatiót írtanak a vezérnek az oda szállott kuruczok felől. Mondotta Sándor uram, igazat írjanak, megirhatják úgymond azt, hogy az kurucz hadak oda szállottak, éléseket fogyasztják, kérjék azért a vezért, hogy harácsokban vegyék be, a mit reájok költenek, ő kegyelme is azomba felmegyen a vezér kapujára s nem tagadja meg, hogy oda szállottak a ku-

ruczok részérül, megmondja azomba, hogy azon, és egyéb hadak is a fejedelemre követeket küldöttenek, vagy hiteket szabaditsa fel, vagy viselje gondjokat, ők hamis hitűk nem akarnak lenni, kérvén Mehmét passát is Sándor uram, szóljon maga is a vezérnek, mind az kuruczság, mind a parasztság a császáré lívín, adjanak egy választ, tudják mihez alkalmaztatni magokat. Ezek után a suplicatiót újobban előhozván, mondotta Mehmét passa a parasztoknak, menjenek hozzája Ikindikor, a maga deákjával más suplicatiót irat s menjenek azzal a vezérre. Sándor uramat újobban felküldvín az kapucsilár tihájához az audientia solicitálására, és Csaffer passa vigyázására is, hogy vele szemben lehessen, és kérdhesse meg tűle, ha beszéllett-e a vezérnek a mi dolgaink felől? Küldöttem fel Fileki Mátyás bejárómat is a vezér kapuján lakó Oszman csauz ismerősömhöz, ki is izené, az én és a két kapitiha számára való kafftány kíszen vagyon, vagy ma vagy holnap leszen audientiám, úgy értette, az jancsár aga boncsokja holnap indúl meg, maga másnap, csötörtökön az vezér. Orlai uramat küldtem volt Skerlethez levelemmel, ki is megtérvén Skerlettűl, tanálta vissza jövő útjában, Hemskereknél az ang. K. követjínél lívín, ment vissza a vezérhez a válaszszal, intimálván neki, menjen a sátorához s ott várja meg, kit is megvárván, mondotta: Compatior D. principi, sed tamen pro certo dicas, cras habebit audientiam, itaque sint in patientia homines principis, et in ista audientia omnia complanabuntur. Mondotta neki Orlai uram, vagyon benne hírem, hogy mind engem, mind az két ország részírűl való kapitihákat az vezér fel fogja kafftányoztatni, de pro consolatione meorum adhaerentium, et animo ipsis addendo kérem legyen

azon, hogy magyarországi és erdélyi két embert is az eleiben kafftányoztassa fel a vezér. Hallotta mind Skerlettűl, mind másoktúl Orlai uram, hogy a Reiz effendit az én régi patronusomat megmazurolták, és az nigroponti szerdár Ibraim passa mellé rendeltík, egy boncsokot adván neki. Küldöttem Sándor uramnak oly ordinantiát, hogy vegye viszáját az vezér kapucsilár tihájátúl: a mai audientiába lesz-e valami, vagy semmi sem? és Csaffer passánál is experiálja, szóllott-e a mi dolgaink felől a vezérrel vagy nem? Ikindi felé hivatván Sándor uramat a vezér tihája, izente ő kegyelme által az kuruczok insolentiájárúl, az hadak, nemesség s udvar népe számárúl s arra kiterjesztendő provisiórúl 300 ember számáig, annyira kiadatja a vezér a provisiót, a többit reformáljam, vagy egyéb passák s békek szolgálatjára elbocsássam.

9. Kedd. Sándor uram által adott Csaffer passa ilyen tanácsot, az király úgymond írjon egy suplicatiót a vezérnek, kiben tegye fel, hogy három császároknak és ennyi vezéreknek szolgált, azok ebben a rendbe s állapotba meghagyták, azért a maga méltóságáért tűle is hasonló kegyelmességet vár. Mondotta azt is, a V. nem cselekedheti, hogy elűzze a kuruczokat. Onnan lejüvín Sándor uramot küldöttem Horvát Ferenczczel együtt a tatár Chámhoz, remínkedvín neki, minthogy a vezér még ma vele szembe lészen, a mint értem, még sem lívín végső válaszom, mutassa kegyelmességét, minthogy nekem is ma lészen utolsó audientiám a vezérnél, kire is ajánlotta magát, hogy újobban is előhozza a vezérnek. Hírt adván azomba a vezér tihája, felmentem a vezér kapujára, de szintén olykor lívín a vezér sátorához való érkezisem, a mikor a vezér is búcsúzni kivánt a tatár Chámhoz men-

ni, akkor ülvín lovakra az szolgái, izenvín felmenetelemrűl a tihájának, adta válaszúl, hogy addig subsistáljak magam kapitihái sátoránál, míg az vezér megtér; divertáltam azért a francziákhoz, és marchio de Lora uram sátoránál megszállottam, az hol is sokáig ülvín és mulatván mind addig, míg a tatár Chámtúl szállására vissza fordúlt a fővezér, az ő módjok szerint rossolisokkal, confectumokkal s nádmézes kávéval tractált, confidenter és csak ketten magánosan lívín, kérdeztem tűle, hol legyen Fonton uram? mondotta : hogy a tatár Chámhoz küldötte, minthogy ajánlotta magát neki, hogy az itt lívő lengyel követtűl küldendő választ meg fogja neki mutatni, és hogy a particularis békesség mediatorságát a lengyelek és törökök közt a Chám munkálódni fogja tovább is, azt fogadta nekiek, Kamenicz restitutiójával, a mint annak előtte is proponáltatott, mely noha a török nemzetnek kárával vagyon, mindazáltal megcselekszi in favorem Gallorum. Mondotta azt is Lora uram : hogy az ő dispositiójokra nízve nem acceptálták a törökök csak azt is, hogy Jasra jőjjenek a lengyel, mosqua és velenczések követjei, de ő kitanúlta azt is, hogy a német császár is inducáltatott volt arra, hogy plenipotentiáriusát elküldje a feljebb említett nemzetek követjeivel, cum tali tamen conditione, hogy az angliai és holl. oratorok is jelen legyenek ezen negotiatio alkalmatosságával. Mondotta azt is in confidentia, hogy Hemskerek semmi választ nem viszen vissza a törökök részérűl, semmi titkos dolgokrúl vele a vezér nem tractált, nem is concludált, securus benne. Hozta azt is elő : hogy Buken uram, a ki most thessalonicai consul volt a francziai részrűl, Drinápolyban lítemkor penig a mostani fr. O-nál secretarius volt (ez volt az,

a kit hozzám nímely titkos dolgokban hozzám jártatott az Orator, mikor maga nem jöhetett) ki is noha consul korában is a francziai udvartúl függött, mind azáltal a fr. O. híre, s akaratja ellen az O. ellen való dolgokkal ment be az királyhoz Francziában, és hogy ő is licentiát kért a királytúl, hogy e télen be mehessen Francziában, s remínli is első posta által az consensust, itt fakadott nagy ajánlásokra, ha be mehet, mint kiván nekem szolgálni, és az én dolgaimrúl a király előtt fideliter relatiót tenni, kire nízve ne despondeam animo, mert ha a király munificientiája egy két esztendő forgása alatt intermittaltatott is az pensio iránt, de megorvosoltatik. Hírem jüvín azomba a vezér megérkezísírűl, mentem a tihája sátorához, de igen distractus formában tanáltam, disponált minden felé, s velem nem igen beszílhetett, disponált minden felé, mindazáltal várakozván sátorában, míg valamennyire dolgaitúl üresedett, ma indítván meg a jancsár aga boncsokját is előre, instálván azért előtte, fakadott ilyen szókra: tegnapi szavaimat a tihája a királynak megmondotta, mondék: igen is. De minthogy az 300 felűl ezernél is vadnak többen a kuruczok, velek mit csináljak, nem tudom. Felelt arra: Az vezér 300 ember felől teszen provisiót, de én azon leszek, hogy a negyedik százra is megadják, de ő ihon megmondja mint jó akaróm, hogy a hadak részérűl ebbe determinálódtak a dolgok, oka nem egyéb, hanem quod sint valde insolentes, melyekben is Skerlet volt tolmácsom, azért az négy százon felűl az más 400 kuruczot osszam a passák köziben, kik is megfogadják tamquam homines militares, dabit super hoc negotium annuentiam vezerius, sed non mandatum, interim qui adhuc super 800 superfuerint, consentiet V. ut pos-

sim illos, siquos velim, remittere in patriam. Mondotta azt is, hogy magok hadait is itt az végeken nem tarthatják, azért ha most kevesed magammal maradok is, ez után Isten szerencsét adván a török nemzetnek, ezen megmaradandók kevés számábúl húsz ezerre is ez után szaporodhatom. Végre mondotta, reggel küldjek fel hozzá, hogy izenhesse meg az vezérrel való szembe lítem óráját, ezzel elbucsúzván tűle, és Skerlet előtt ezen resolutio iránt lamentálódván, mondotta: Domine ista negotia intra istos dies sunt mutata et non tantum vestra, sed etiam imperii ipsius negotia quotidie in peius ruunt. Ezen relatiókkal küldöttem Sándor uramot a francziákhoz, kit is conturbate értett, mondván, Domine quid faciendum, debet se princeps accomodare tempori, et ipsorum voluntati. Küldöttem volt B. A. Hem. látogatására, és audientiája iránt való értekezésire, izente, hogy köszvénybe fekszik, de ha rosszúl nem volna is, nem leszen audientiája, okait megizeni másszor, miért nem lehetett, és már el is küldött Péterváradgyára comitiváért, szárazon megyen, obtestált általa, az én velem való confidentiája titokban legyen, quia posset nocere mercantiae ipsorum, nec postea rex assumeret istud negotium. Ma havazó fertegetes idő volt.

10. Szereda. Jó reggel mentem fel a vezér tihája sátorához, az hová gyülekeztek a vezér parancsolatjábúl az tefftedár, és Skerlet uram és nímely a tefftedárhoz tartozó tisztek, úgy a Duna kapitánya Ali passa is. Mondotta meg azután a tefftedár a fő vezér determinatióját, hogy 300 lovasra és 400 gyalogra az én hadaim számára ki fogja szolgáltatni az provisiót az császárébúl hat holnapra, ki is adják egyszersmind, azon kivűl az én szüksígemre is nyolcz er-

sziny pénzt, az mely jancsároknál 2750 tallérba arany, s ezüst műbűl való zálogom vagyon is, adnak 3000 tallért az Moldovábúl taval remínlett 500 ökör helyett, kirűl fermant is adtak volt, de mintegy adósságba maradván eddig megadása haladott, Visniczet rendelte a fő vezér pro subsistentia militiae Curuczoniczae, én penig itt magam l.-fejérvári házamnál telelljek, megengedvín azt is az vezér, hogy Visniczén palánkot épitessek, és hogy tavasszal szánthassanak, vethessenek a kuruczok, consentiálván annak is, hogy a kiknek Poserolczán magoknak vagyon házok, s alkalmatosságok, ott telelhessenek; mind exordiuma, mind conclusiója ezen propositiónak azzal végeződvén, hogy a szegénység az én hadaim insolentiájátúl megmenekedhessék, úgy hogy csak egy tyúk iránt való kára se lehessen, mert másként számadásomba jár. Ezek iránt declarált kegyelmességét a vezérnek megköszönvín, töttem arrúl instantiát, minthogy az én kevés hadaimba sokan tisztet viselő, sokan penig udvariakbúl, és első rendekbűl állók vadnak, azért ha 700 szemílyt neveznek is, de adassék többre az portió; szaporította azért a tefftedár a portiót száz emberrel instantiámra. Volt szó a Zofiába lívő erdélyi nemesség felől is, ha ebben a számban computáltassék-e, és ezen számon felől valókkal mit csináljak? Kire az volt a válasz, hogy az zofiai nemességet is hozzám küldik, a vezér ennyi számrúl determinált, ezekre ki is adja az provisiót mint másoknak, többrűl nem akar semmit is tudni, nem is akar hozzá szólni, magam tudom mit cselekszem. Töttem szót valamely hidasokrúl is, és legalább hogy két hó pénzt adjanak még a hadaknak, mert ha ebbűl kell adnom, csak két két aranyot adjak is egy ember fejíben, el kél ezen pénz, ez két

utolsó punctumra azért választ nem töttek, de mind ez két dolgot, mind a feljebb említett, mint már concludált dolgokat punctumokba tétetni Skerlet uramnak parancsolta a vezér tihája és tefftedár, a mint le istétette törökűl, ezen irás elkíszülvín, kivánták az vezér nevivel azt is, hogy én is adjak magam neve és pecsétje alatt egy oly irást, hogy az vezér is ezen dispositiókat kiszolgáltatván, az én hadaim is semmi panaszra való okot nem szolgáltatnak, és az szegénységnek semmi alkalmatlanságot nem tesznek. Az fő vezér ezen kivánságára nízve azért magam kezivel concipiáltam egy assecuratóriát, mely párba is megvagyon a pariás könyvben, kit meg is pecsételvén, adtam az Skerlet keziben, melynek is értelme az: minthogy az mostani fő vezér tovább való protectióját is hozzám és hadaimhoz ajánlotta, és subsistentiánkrúl is dispositiót tött, kiszolgáltatván a vezér szüksíges provisióját hadaimnak, én is úgy ajánlottam az assecuratoriában magamat, hogy hadaimnak kárt tenni nem engedek, mind az hat holnapi élés s mind egyéb dolgok iránt megigérvén a fermánokat, hogy megiratják reggelre, és nyolcz erszíny pénzt is offerálván a vezér kípiben, mely is 4000 tallért tészen; kegyelmességét megköszönvín az vezérnek, Skerlet uram elvégezvín bevitte a tefftedár a fő vezérnek, remínkedvén a tefftedár által azon is, hogy bár csak két hó pénzt adasson a hadaknak, mert az mely 8 erszíny pénzt adnak, abbúl kell el élnem ilyen szűk helyen, és ki váltanom az 2700 tallérba lívő zálogimat is. Kire hozott ilyen választ: Abbúl is mutatja oda be a V. kegyelmességét, itt most nem adhatnak. Emberemet kivánván az tefltedár az 8 erszíny pénz felvételíre, és ugyan valamely hadaim élésekre rendelt bia-

loknak assignálására, a pénzt fel vötték, de nagy kárral, mert sok rosz pénz volt benne, úgy hogy volt harmad fél száz tallér kár rajta, az bialokba is az 65 szám, csak 55-re szállott, mert oly roszak voltak, míg szállásomat érték is velek, annyival inkább a mezőt, a hová küldtem, egynihány bennek elállott s megdöglött. Töttem arrúl is rendelíst, hogy Madács uram, míg a vezérrel dolgomat végzem, a teffedártúl felvett pénzbűl a feljebb említett jancsárnál lívő zálogimat kiváltsa, adós levelemmel együtt kivigye kezibűl, minthogy azon jancsárnak holnap az jancsár agával együtt el kell menni. Ezen dolgom is, azért Istennek hála, véghez ment, zálogimat kezemhez vissza vettem, a ki három annyival is többet ért volna, mint a mennyiben volt. Az vezér tihája sátorátúl eloszolván az emberek, hoztam elő a tihájának, hogy Sándor uramot elakarnám a vezérrel küldeni, ehez a portához és az én szemílyemhez eleitűl fogva való álhatatos voltárúl, és az dolgok folytatásában, s a hadi dolgokban is nagy experientiájárúl nagy mértékben recommendatiót tívín, kértem azon, hogy a vezérrel el mehessen, és legyen patronusa, ott a vezér mellett való telelísirűl is tegyenek rendelíst, legyen én kípembe az vezér mellett, az hol is szüksíges ember leszen, ha mikrűl kérdezik a magyar országi és erdélyi dolgokba, meg tud felelni. Az vezér tihája azért mindenekben ajánlotta magát. Ezek után küldött fel a tatár Chámért a vezér tihája, insinuálván a vezér nevível, hogy mennyek be a vezérhez, míg a tatár Chám elérkezik, végezzem vele való beszídemet, mivel a vezér a Dunán le bocsátván a Chámot, majd fel hozzák és fel is kafftányozzák, vittenek be azért a fő vezér külső audientiás sátorában, a hol is

egy varott veres bársony székre leültetvén, csak hamar ki jöve a vezér is, lábaim fájdalma miatt nehezen vihettem véghez a bemenetelt, noha hintón vittek be a fő vezér sátorai kerétísin belől is, ott szállítván le. Elsőben is vette fel beszídít a vezér, hogy ez idén vele együtt táborozván, és az császár szolgálatjába mellette tanáltatván, ha ez idén én irántam való föl tött szándéka véghez nem mehetett is, ha Isten adja: a császárnak tovább való kegyelmességét várjam, s remínljem, L.-Fejérvárott hagyatván azért tűle, hogy itt teleljek, mindenek felett a szegénység panaszinak távoztatását parancsolja, elő hozván ezen materiában tűlem vett assecuratiót is, az correspondentia általam való folytatását kivánja, hogy az szükséges és informatióra méltó dolgokrúl magát tudosítsam, s e végre adat menzil fermanokat is, mely parancsolatira én is ajánlván magamat, kértem azon, hogy ha kegyelmessége lészen, Sándor Gáspár uramot küldhessem be vele, lakjék mellette ez télen, hogy általa az dolgokrúl jobban informálhassam, és helyettem a császár szolgálatjába tanáltassék ott is. Kire mondá: Az király tihája, az kapitihája helyiben leszen-e? Felelék: Ha a vezér megengedi az szokás szerint az magyar országi és erdélyi kapitihákat is felhozván s újabbakat rendelvín az régiek helyett, az említett kapitihákon kivűl kivánnám Sándor uramot vele expediálni, ha magával el vinni és felkaftányoztatni méltóztatik. Kinek is consentiála, reiterálván mind kezdetiben, közepiben, végezetiben beszídinek, három ízben, hogy tovább is reám gondot viselnek, de meglássam, panaszok az én embereimre ne jűjjenek a parasztokra, mert ő az hatalmas császár vezérje lívín, tartozik partját fogni az jobbágyinak. Végre újobban mondotta, hogy

ez idén vele együtt fáradván, megkiván becsülni, és nusztos kafftánnyal tisztelni, az császárnak nagyubb kegyelmességeit is ajánlván, hozatott be egy nusztal béllett kafftánt, s azzal felkafftányoztatott. Az míg a vezér között és köztünk a beszíd tartott, egyéb caeremoniákat is elkövetett, kik is liktáriumbúl, serbetbűl, kávébúl, rósavízbűl és füstölőbűl állottak az ő módjok szerint, ezen alkalmatossággal Sándor uramot is felkafftányoztatta, úgy Haszán agát is az portai tolmácsomat, ezeken kivűl a magyarországi residenségre Pápai Gáspár postamesteremet, az erdélyiek részérűl való kapitihának penig Berzenczei Ferencz főpohárnokomat, az tavalyi kapitiháimat Orlai Miklós és Bai Mihály uraimékot tűle elbucsúztatván. Az vezértűl eljüvín, csak hamar küldött utánnam az vezér tihája négy menzil fermanokat, kettei két két emberre szólló, az kettei egyre. Orlai uramnak mondván Skerlet uram, hogy a magam kapitihái sátoránál kiván velem még szembe lenni nem értvén ő kegyelme szavát az francziák szállására való menetelemet intimálta Skerlet nevível, az hová is elmenvín, és őket is vele megbecsülni kivánván, az occurált dolgokrúl nekik relatiót töttem, kit is kedvesen vötték, a porta további való protectiója és jövendőbeli jó szerencsémet augurálván belőle, a francziáknál való létem alkalmatosságával jött Skerlet uram is a sátorhoz, de megértvén, hogy ott vagyok, be nem jött, hanem ment az én kapitiháim sátorihoz, a hová kellett nekem is utánna mennem, aprehendálta Orlai uram dolgát, hogy szavát nem értette s engem a francziák szállására igazított, mondván nem a francziákhoz való idegenségbűl mivelte, hogy sátorában be nem ment, hanem ő persona communis lívín, és az angliai s hol-

landiai követek közt való dolgok is ő általa folytatódván, ha hármunkat együtt látnának, az ellenkező felek rosz consequentiákat csinálnának belőle, az én kapitiháim sátoránál azért lábaimat revideálván, és a francziai borbélyt is oda hivatván, az canteriumnak való helyeket mind két lábamon maga Skerlet uram megjegyzette, és szállásomra jüvín az fr. borbélylyal az canteriumot aperiáltattam. Az tatár Chámnak is audientiája lívín a vezérnél, felkafftanyoztatta. Én is a portai tolmácsomat Haszan agát a szállásomra jüvín, egy magam mentejivel felkafftányoztam, mintegy azzal confirmálván az tovább való portai tolmácsságban. Estve késön jött hozzám az arnolt passa Mahmint Bék Ogli, kit is megvendéglettem, sokáig itatván musika szóknál, végre atyafiságot vetettünk egymással, kit hittel is confirmálván, meg is ajándíkoztam, kire nízve az erdélyiek iránt ő is igírte minden jó akaratját, költsiget is adatván szükségekre, a kivel ide penctrálhassanak. Volt Skerlet uram olyan szava is, hogy a tiháját közt s köztem folytatott beszídeket az mint az mai s tegnapi audientiákon voltak az dolgok, pro mea futura majori directione irásba letéteti, kire magam is kértem, de azután megváltoztatta szavát, és meg is bánta az iránt való oblátióját. Végeztem Mahmút Bék Oglival arrúl is, hogy száz 200 emberemet egynihány holnapig az én tekintetemért az maga országában is kitelelteti s eltartja.

11. Csötörtök. Hajnal elött hozá a fő vezér tihája csuhadárja császár neve alatt költ czímeres fermanokat, a mint következnek: 1 Az első ferman szól Csaffer passára az magam fejérvári házamban való telelísem felől tett rendelísrül, és az én lovas s gyalog

hadaimnak Visniczére való szállításokrúl és ott való megtelepítísekrül. 2. Második ferman szól ugyan Csaffer passára és az poserolczai kadiára, hogy a míg az kuruczok magoknak házakat s helyeket csinálhatnak Visniczen, a kik cselédesek, Poserolczán telelhessenek. 3. Harmadik is ugyan Csaffer passára, hogy szüksígemre két hidast adasson, 4. Negyedik, hogy az Visniczéhez való földekben, a kit nem colálnak az lakosok, szabadossan az kuruczok colálhassák. 5. Ötödik szól az zofiai kadiára hogy az ottan lakó erdélyi nemesség szabadon bocsátassék el s mellém jöhessenek. 6. Hatodik fermány szól a havasalföldi vajdára 4080 tallér felől, ezen pénz húsra deputáltatván hadaimnak ez téli szükségekre. 7. Hetedik ferman szól a moldovai vajdára, hogy ha oda menvín embereim, adjanak kezekhez három ezer tallért, kirül még tavaly is az porta tött volt rendelíst, kiért szolgáim fáradtak volt is Moldovában, de re infecta tértenek meg, ezeket azért megadván a csuhadár, s egynihány aranynyal megajándékozván, elbocsátottam. Hamar megviradván, mentem a tatár Chám szállására, az hol is nem tanálván, mentem utánna az Dunára, már sajkában találván, voltam szembe vele, elsőben is megköszönvín kegyelmességét, hogy a vezérnek szóllott mellettem, és a mennyiben hagyott is, az ő recommendatiójának köszönöm. Kire mondá: Ezután is jó szívvel szól és szolgál, ha Drinápolyban leszen is meneteli, ott is jó szívvel szolgál, a miben tud; mondotta azt is, hogy a vezér L.-Fejérvárott hágy, nem egyebért cselekszi, hanem senkinek annyi experientiáját a hírek s dolgok kitanúlásában nem hiszi, mint nekem. Kértem, hogy ha Drinápolyba megyen is, el ne felejtkezzék felőlem, minthogy In. s ő benne bizom,

s azért is van szivem helyén, hogy az ő athnaméja s hitlevele is kebelemben vagyon, és hogy nem csak magát, de fiait is jó uramnak tartom, minthogy akár Erdélybe, akár Magyarországban lakjam is, másoknál közelebb nekem az tatár segítség. Kire mondá: Mind én, mind az fiaim az királynak jó akarói vagyunk, semmit ne búsúljon, jó kedve legyen. Ezek után mondám: Sándor uramot, és a tolmácsomat Haszán agát a vezér mellé rendeltem azért, ha miben megtanálják, legyen hozzájok jó akarattal és segítséggel. Kire ajánlotta is magát. Hozódott elő azután az itt livő lengyel követ, és hogy én is Len. o-ba kivánnám emberemet küldeni. Kire mondá: úgy értette a vezértűl, hogy talám vele együtt fogom emberemet küldeni. Mondám arra: Még errűl bizonyos válaszom nincsen. Ezek után elbucsúzám tűle. és Ali passa Duna kapitányátúl is, minthogy az Ali passa sajkájában volt; szállásomra jüvén, érkezék meg Sándor Gáspár uram a vezér kapujárúl, meghozván hírit az vezér ma idején való elindúlásának, hozván két dévány pecsétes teszkerét is, kiben az itt lívő éles felett való tiszteknek az én hadaim és szolgáim tartására rendelt buza, s árpa quantuma denominálása s kiadása parancsoltatik, mely is tíz ezer kilánál többre extendáltatik. Hozott intimatiót az frencziáktúl is Sándor uram, ebben az esztendőben és tavaly is az én a portán lívő residenseim által tűlök kölcsön felvett valamely száz tallérok praetendálása felől. Kire is töttem olyan választ, hogy Havasalföldire és Moldovára hiteles szolgáimot fogom expediálni, az kik a fő vezértűl rendelt pénzt fel vegyék, a mely emberem azért Moldovában fogja percipiálni a pénzt, annak megleszen parancsolva, hogy Drinápolyba menjen, és azon pénzbűl Sán-

dor uram fogja őket contentálni. Jöttek hozzám búczúzni mind Lora mind Fonton uramék, irtanak mind Fonton uram törökül, mind Lora uram deákúl Csaffer passának, melyekben neki recommendálják dolgomat, emlékeztetvín ennek előtte lett ajánlására, és hogy az királya is megértvín, tűle igen kedvesen veszi, fölöstökömre nállam megmarasztván, azután elbúcsúztak. Voltam Csaffer passánál, közlöttem vele az fermánokat és egyéb subsistentiamat illető dolgokban is megtanálván, ajánlotta jó akaratját. Ali passa után Csaffer passa levelivel, és az hidasokrúl való fermánnyal küldöttem emberemet posta hajón. Ezek után az portai expeditiókat és Sándor uram instructióját készítettem, megindítván előre Pápai Gáspárt Haszan agával, Berzenczei helyett penig Szőlösi Zsigmond viczepohárnokomat rendelvín. Irattam az fr. O-nak Sándor uram nevire credentia kípen. Szent Márton napja lívín, Bohus Márton fő élésmesterem vendíge voltam, sokáig mulatván az útra menendők contentumáért is. Szép őszi idő volt.

12 Péntek. Idejín reggel Sándor uramnak az portán lívő ministereknek, úgymint : a Seislámnak, Kajmekámnak és az két Kazaszkereknek szólló leveleket kezibe adván, úgy a fran. oratornak szóllót is, jó instructióval expediáltam, ő kegyelmivel együtt az Zofiábúl jött két erdélyi nemes embert is Kálnoki Pétert és Vajna Istvánt, dispositiót tévén, hogy mellém jüjjenek. Azon Zofiában lívő erdélyiekre szólló fermánba olyan terminus lívín, hogy hozzám bocsáttassanak, de kezességemen, holott Skerlet által máskínt volt az végezis s az kezességet érettek az előtti intimatiójára is a vezérnek fel nem vállaltam, izentem azért errűl mind a vezérnek, mind az több ministerek-

nek. Voltak dispositióim hadaim s szolgáim teleltetísinek rendírűl, lisztet is az szerdár Csaffer passa az buza helyett adatni nem akarván, pénzen vásároltattam. Madács Péter uramot bizonyos instructióval és Petróczi uramnak szóló levelekkel Poserolczára expediálni rendeltem. Az itten lívő házam körűl kivántató szükséges reparatiókrúl újabb rendelíst töttem. Bai Mihály uramot rendelvín az Havasalföldiben és Moldovában szóló fermánok mellett az pénz felvítelíre, azon szükségre kivántató expeditiókat készítettem. iratván mind az két országbeli vajdának is általa, adjungálván ő kegyelme mellé Kis Péter, Jenei Sámuel és Márton Deák nevű szolgáimat, és Poserolczárúl a Dunán le menő formában való expeditiójokrúl Madács uramnak parancsoltam. Szép őszi idő volt.

13. Szombat. Ma idejin reggel Madács és Bai Mihály uraimék megindúltanak. Itt való telelísemhez kípest Visnicze és Ovcsa nevű falukban valamely dispositiókkal küldöttem embereimet, híveim számokra itten pénzen szállásokat fogadtattam bérben. Vétettem pénzen valamely két kű pinczébűl s bótbúl álló házakat is. Küldötte le hozzám az szerdár az maga tolmácsát két czímeres császár fermányával. kit az vezér Izarcsikrúl küldött, és ma hozták ide, az egyike szól a fermánnak az osztrovai szigetben a kuruczoktúl épitetett sáncznak elrontásárúl, az második, hogy Poserolczárúl ki hozassam az kuruczokat. Kire is én töttem olyan választ, hogy más végezísem lívín errűl az vezérrel, az zászlós hadakat ugyan ki hozatom, de a cselédes kuruczokat ott hagyom ez télen. Érkezék meg Poserolczárúl Boczkó Jónás komornyíkom valamely dispositióim iránt való informatiókkal. Szép idő volt.

11. Vasárnap. Horváth Ferencz Szamárosi és vele lívő katonák felől jöve hírem, hogy az pusztárúl az ellenség közé mentenek Bokcsára, az mely 10 törököt pro ipsorum securitate az palánki passa melléjek adott volt is, azokat megkötözték, és rabúl elvitték, mely hírt ugyan a palánki Szerhatli Mehmet passa hozott meg nekem Csaffer passa nevivel. Voltak nálam Kurt bék. tételi Musztafa bék és más török urak. Küldöttem fel Csaffer passához Orlai uramot az visniczei szállások végett. ott kivánván mind magam. mind a Poserolczárúl oda jövő hadaim számára valamely szállásokat, izentem neki arrúl is, hogy a fermán szerint tartozó buzábúl s árpábúl az poserolczai szükségre adasson egy részt. Adtam ki irásban instructiót komornyíkimnak és élés mesterimnek magam asztala, hadaim és szolgáim tartása rendi felől. Volt audientiája mind tegnap, s mind ma Szalontai István uramnak az előtte lívő úthoz kipest, azon útjára kivántató expeditiók iratásirúl is parancsoltam. Vött Orlai uram is itt egy házat, kire én is száz forinttal segitettem. Katona bék szállását megárendáltattam hatvan aranyig Sz. György napig, minthogy maga bujurdelemi passának rendeltetett, oda megyen. Az jeni-palánki passa, Kurt bék és esztergomi Ibraim aga voltanak vendégim, musika szóval vendígelvín őket, Mehmét passát egy ezüst aranyos lóra való szerszámmal, és ugyan egy aranyos hegyes tőrrel megis ajándékoztam. Jött hírem felőle, hogy Mahmut Bék Ogli az utánna telelísre menendő kurucz hadak után Izarcsikon sokáig várakozott. Volt ma Hem. embere nálam, insinuálván általa, hogy Hartochot ide akarta küldeni, de az mellette lakó csorbacsia hírt akarván adni elsőben felőle Csaffer passá-

nak, azért inkább intermittálta propter suspicionem evitandam, holnap leszen audientiájok az szerdárnál Csaffer passánál, holnap után innét megfognak indúlni. Szép idő volt.

15. Hétfő. Expediáltam a hoffmesteremet Kálnoki Farkast, gróf Glavics Miklóst és Szalontai Istvánt, az hoffmester hazájába eresztetett, izenvín általa Bánfi Györgynek specialiter, és oly recognitiót is adván instantiájára, kibűl jövendőben is megismertessék, hogy az én annuentiámbúl ment vissza, és ha halála törtínnék is, jövendőben gyermeki producálhassák. Glavicsot is hazájába az nényihez bocsátottam, hogy havasalföldibűl lengyel ország felé vegye útját, izenvén felesígem kípiben az neki kivántató pap felől, végezvín is vele az jövendőbeli correspondentia modalitásárúl, és hozzám jövendőbeli szabados recursusárúl. Szalontait is a Dunán bocsátottam Oroscsikra, hogy onnan Konstanczinápolyba menjen, és ottan az Ang. és holl. Oratorokkal szembe lívín, Ang. és Holl. is penetráljon, adván ezen útjára két levelet is patenter, egyiket hogy tűlem bocsáttatott, és mennyi ideig szolgált mintegy testimonialis formában vagyon, az másik generaliter szól minden evangelicus statushoz, kivált az pápi rendekhez pro subsidio implorando, minthogy az religióért vagyon szenvedísünk s bujdosásunk, adtam egy úti levelet is törökűl neki, és Ali passának szólló levelet is pro itineris securitate, minthа konstanczinápolyi házam revisiójára és valamely orvosságokért küldtem volna. Itten lejendő telelísemhez kípest fejérvári házam tájján belső külső reparatiókhoz, s az házaknak reformatióihoz fogattam, ehez képest küldvén fel Orlai uramot is a szerdárhoz egyéb aprólíkos dolgokban is, de kiváltkípen az élís kiadása

és annak örletísíre kivántatható az visniczei malmok közűl egy Dunán való malomnak embereim keziben való assignálása felől, de disgustatus lívín az Horvát Ferenczék cselekedeti miatt, mintegy valamely furiával tett választ ilyen formán, hogy Horváth Ferencztűl és Szamárositúl elvitetett törökök míg meg nem szabadúlnak, addig több élést nem adat, mondván: addig kenyérível tartotta a török nemzet a kuruczokot, így kell e fizetni? az többirűl is mit gondolhat: ezen szavaival le gyüvén Orlai uram, írattam egy oly declaratióval írt memorialét törökűl, kit is felküldöttem Filekitűl, szintén az jeni-palánki Mehmét passa is nála lévín akkor, elsőben Fileki által küldött levelemet elolvasta s mondotta: mindenkor csak azzal küldeni előmben a király, a büntelen szenyvedhet e a vétkesért? ezzel tudja magát menteni, mikor Gyulára mentenek is éléssel, akkor is mennyi szökött el a lovasokban, azok ígették fel a várossát is, és ennyi amannyi törököt rablottak el a várossárúl. Galambvárrúl is a császárnak Szancsákos Bikjét vitték el több törökökkel együtt, jeni-palánkot is fel ígettík, onnan is menynyi törököt vittek el, ihol most is törököket kötöztenek meg, mennínek immár gyehennában magok, csak törököt ne vinnének, ne sanczoltatnának. Kire Fileki felele: mit tud tenni a király, lábához nem kötheti, erre a szavára Filekit ki üzte maga elől, fakadván olyan szókra, mond meg a királynak, kiszítse a szekereit, egynihányad magával le küldöm Konstanczinápolyban, mi dolog ez? sok már ez, ezután azt cselekeszem, egynihányat közületek tömlöczben tétetek. Az után Mehmét passához küldvén, izente, hogy nekie Fileki kijövetele után parancsolta, egyet is az én embereimben Palánkban be ne vegyen, mert ha meg

tudja, hogy csak egyet is bé viszen, fejét víteti, mondotta azt is, bánja az mely élíst adott is, ez után egy drámot sem ád. Volt audientiája az hollandiai oratornak H. a szerdár előtt, lovon menvén fel a várban hozzá, öt vezetík és két trombitás lévén előtte, magát a szerdár maga lován vitette fel, az örizö jancsárok két sorban jöttek előtte, a szerdár az ő módjok szerint megvendégelvén, és másod magával meg is kafftányozván, úgy bocsájtotta sátorához, az mikor sátorához érkezett a szerdártúl, szintín akkor én is oda küldvén valamely kenyereket, kalácsokat s egyebeket is küldöttem útjára neki, elbucsúzván tűle, és kíretetvén, hogy az alkalmatlan helyben nem kedveskedhettem úgy neki, az mint kellett volna. Kire ő mondá: Doleo, quod ego non possum remunerare gratificationem suarum Celsitudinum, quia a tanto tempore ex omnibus defui, sed rogo dicat, an sudarium nuper cum csokolata missum fuit gratum. Kire Bai András. Omnino fuit gratum. Újobban H. Si essent grata, non sunt aestimanda, tamen mitterem adhuc aliqua sudaria pro parvula Principissa. Kire B. A. In hac patria ista instrumenta non reperiuntur, itaque erunt gratissima. H. papirossában takarva külde négy fejír keszkenőt, körülötte fejír csipke, ezzel is consolálván magát, hogy ebben az országban szokás keszkenőket küldeni ajándékban. Volt szó az generalis procur. felől is, quod ad Citras id cum omni securitate fieri poterit etc. mondotta én nevemmel is, quod inhaerent P. prioribus. Volt szó: quod P. I. unum, et idem est sive sit cum voto, sive sine voto, az első áll legalább hat ezer tallér költsígben, a másik is cum eodem honore, hozván elő például Principem Valdek, volt szó, hogy azoknak neveket insinuálni kel-

lenék, a kik a német császár ditióján kivűl akarnak lakni. Az idő igen neki essősödött, kivált estve felé szapora esső esett.

16. Kedd. Hemskereknek az angliai király követjének ma volt expeditiója, tisztessigesen kisírtette által a szerdár. Ma a szerdár iránt tegnapi embertelensígíre nízve én csak hallgatásban voltam, hanem jött hozzám az udvarában lévő correspondensem, mondotta, hogy nímelyek előtt olyan szókra fakadott volna, kit ő is hallott, hogy ha fő vezér volna, ezt a gaurt, engem értvén rajta, Konstanczinápolyban vitetne, s úgy tartana mint Zólyomit, nem ez-e az, úgymond, a ki a két császárt öszve vesztette? és a ki miatt ennyi vára s országa veszett el a török nemzetnek? Az szerdár kapucsilár tihájátúl meg jövén szolgám, kit a végre küldöttem hozzája, hogy menjen végire az urátúl, tegnapi szavait valóságosan mondotta e a szerdár, vagy nem? ha valójában, kérjen az urátúl nevem alatt két fermánt, kiknek egyike legyen azokra a sajkákra és hajókra, kik holnap akarnak le indúlni, hogy embereimet s portékámat fel vegyík, és le vigyenek, a másik legyen szabad levél, a kuruczságot had bocsájthassam el, mert én azokat hittel gyüjtvén mellém, sem az én becsületem, sem a török nemzet hiti s becsületi nem engedi, hogy rabokká tegyük, egyébiránt ha ijeszt vele, ne gondolja, hogy attúl megijedgyek, mert annak a császárnak vára Fejírvár, a kié Konstantinápoly, ott is házam lívín, még inkább akarom, ha az uramhoz közelébb leszek. Kire felele a kapucsilár tihája, ki most tihája is, ne gondolja a király, hogy haragbúl cselekedte volna az én uram, az mit mondott, mert nem azt gondolta, és most is azon jó akarója, a ki eddig volt, de mit tud

csinálni, mikor a jancsár Ocsákok és egyéb passák reá mentek ezen dolog végett, egyéb dolgok végett penig holnap választ hozok, jertek hozzám.

17. Szerda. Volt Fileki parancsolatunkbúl az itt való jancsár agánál, a ki most Számszoncsi Basi, valamely fejír kenyereket és kalácsokat is vívin fel nekie, elsőben acceptálta általa lőtt insinuatiomat, s kedveskedésemet, azután hasonló és ugyan azon embertelen szókra fakadott az Horváth Ferencz elszökísek miatt, mint a szerdár tegnap, kibűl megismerszik, hogy ebben egyet értettek, ki üzvén maga elől az is: azután küldöttem fel Ubrisit a szerdár kapucsilár tihájához, intimálván nekie, vadnak h. császár szolgálatját és magam dolgait is nízö sietö beszédím a szerdárral, azért ha jó kedvét látja a szerdárnak, s mód vagyon benne, felmegyek hozája, ha penig nem lehet, küldje le a szerdár vagy magát, vagy más hiteles emberit, kivel beszílhessek, és nekie izenhessek. Kire felele: a szerdár kapuján sok halabalok vagyon, ma nem lehet, hanem holnap maga jő le hozzám. Jött azomban Funduk Musztafa passa hozzám, ki az Erdílyben lívő török hadnak szerdárja volt Cserkesz Ahmet passa halála után, summaja minden beszedínek a fő vezér ellen való panaszábúl állott, micsodás pompás udvari néppel, és szép hadakkal jött volt ki, és oly országbúl, a kibűl két erszíny pénzt rántott volt fel, most arra jutott, hogy itt ötvened magával maradott, és a míje vagyon, a rajta lívő köntősin kivűl mindene zálogban vagyon, mondotta, hogy a vezér és tatár Chám Erdély felé által a Dunán volt szándíkjok, de Csáffer passa bontotta el, azért nehezteltek reá, item a császár elküldött Kulajlihoz vezírírt Bagdatban az helyette lívő bagdati passaságra

Sihogli Ahmet passa rendeltetvín, és vagy az, vagy Miszirli Ogli lesz a vezér; mondotta: mikor Tömösvárott voltak, de köztünk maradjon, úgymond a szó, egy baltacsi jött a császártúl levelekkel Topal Hüszain passához, tudakozódván az császár az erre felé való hírekrűl, és opiniójával kivánván élni a császár Topal Huszain passának, két három éczakán is tanácskozván Topal Huszain passa, ő is abban a divánban ben lívín, adta válaszúl a császárnak, hogy Hátszek felé a német hadak Kislakra be menvén, nem annyi német lészen most Erdélyben, hanem öt hat annyi is leszen, az Váradin alatt lívő ellenség mind Erdélyen, s mind Magyarországon telel, azért annak az ellenségnek szándéka az, hogy havasalföldiben menjen be, és a Duna mellett mígyen, Oroscsikot, Szilisztriát foglalja el; moldovai és havasföldi vajdák is a német ellenséggel egyet értenek, és most nem úgy van a dolog, a mint eddig volt, mert mind a német, lengyel lábon áll, s ennek különben eleit nem vehetni, hanem engemet egynihány ezer törökkel, s tatárral küldjenek Havasalföldiben, az hegyek alá Tergovistya tájján telepitsenek meg, mondván azt is hogy az ő szakállát beretválják el, hogy ha különben van a dolog, és ha két holnap alatt innen meg nem indítnak, ezen szavait kétszer, háromszor is reiterálván, el ment szállására. Érkezínek katonák Poserolczárúl levelekkel, kikben mind Petróczi s mind Madács uram levelében lívő terminusokra, s mind penig Osztrovárúl arrúl lött parancsolatom szerint még is a hajdúságnak ki nem menetelíre nízve nem kivánván tovább differálni a Csaffer passához való menetelt, már délyesti három óra tájban mentem fel hozzája, insinuálván, hogy magános beszédem van vele, és hogy a tolmácsát

ő is hivassa el, és az mai jancsár agát, az ki ma olyan becstelenűl cselekedett oda küldött szolgámmal, ben találván, végre csak maga az említett jancsár agával az maga tolmácsa és az enyím, úgy magam is levén ben a házban.

1. Volt beszédünk kezdeti annak exaggeratiójábúl, hogy három császárt és ennyi vezéreket szolgálván, már az egy fejem és az egy becsületem maradott csak meg. Orlai uramot, és Fileki Mátyást mint űzték ki magok elől, kinek híre elmenvén, az kik még hűségemben és császár szolgálatjában találtatnak mellettem, mit gondolhatnak. Ihol fel jöttem, mit akartok velem, én ha Konstantinápolyban mennék is, oda is magam hazához megyek. Ihol h. császárok és a török nemzet athnamejai (kit is felvittem volt kebelemben) Hati humajumja, h. császár becsületi s hiti nem az lábhoz, hanem a főhöz vagyon köttetve, én az én becsületemet császár s vezérek előtt nem kivánom elveszteni.

2. Ezekre nem kivánt mindjárt felelni, hanem az korcsmák dolgát hozta elő, hogy ő azt sem itt, sem az körűl belűl lívő falukon nem engette meg három esztendőtűl fogvást, most pedig el sem mehetni a sok részeg ember miá, ha kérdik, hol ittál? az kuruczoknál; kire a volt a válasz, én nálam annak nagy tilalma vagyon, ha a részeg törökök a kuruczra mondják, mutassák meg, szemek láttára öt száz pálczát veretek rajta, s azt veszem kedvesen, ha megfogják, ha az én emberemen tapasztalják, még is ezen bakot nyúzván, mondottam, ez a dolog itt vagyon, könnyű az orvoslása. Szóljunk a másik dologhoz, kiért jöttem, hozván elő ő is Horvát Ferencz dolgát, mit írjon Tömösvárrúl Topal Huszain passa is, hogy kétszer

is nyargaltak már alája Tömösvárnak, a többitűl is már semmi jót nem várhatni.

3. Feleltem ezekre, mi van a szívekben, én sem tudhatom, a kik Osztrovára mentenek is, fermánt küldvín nékiek, még sem jöttek ki, fizetést, egísz abrakot, fél okka húst s kenyeret kivánnak napjában, az mely élést adatott is, még le nem küldhettem, hanem azért jöttem fel, hogy egy szót kössünk, mert kivánnám, hogy sem a császár, sem a vezér engem ne okozhatna ez után.

4. Esküvíssel mondotta, hogy magamon és a tihámon kivűl a többitűl nincsen semmi haszon, és ki tanúlták azt, hogy mind elidegenedtek, jó szívvel nincsenek, és ha eddig itt nem lettem volna, ital közben elvesztettek volna.

5. Tanácsát kérdvén, mondotta, az ő tanácsa az, irjak én is a vezérnek azon formában, ír ő is, irjam meg, mennyihez bizhatom, és kikhez, azokat vegyem teffterben, a többirűl tegyek rendelést, s bocsássam el, mert ilyen formán mind életem veszedelmére, mind penig becstelensígemre vadnak, én sem lévén mostan köztök, hogy járhatnék, s vigyázhatnék köztök, azért is idegenedtek, hogy látják naprúl napra fogynak. Volt szó, ha oszlottak is, jobb szerencsés állapotot vártak, minthogy nem volt, abban mentenek el.

6. Követett, hogy nem rosz szándékbúl, s reám haragjábúl cselekedte aztat, mondván, ne nehezteljek reá, mert inkább szánakozásbúl mondotta, ennyi esztetendőktűl fogva szenvedvén, nem kár volna e magamot elvesztenem.

7. Ezek után egyeztünk meg, hogy a ki adott élést is le vívín, és magam is a poserolczai révig lefáradván, az mely hajók ma indúlni akartak is, velem

együtt járván, elégsiges kisérőt rendelvín Osztrovára is, pro interim, ha úgy tetszik, praesidiumot tévén, az hadakat az osztrovai szigetbűl kiszállítván, mindeneket teffterben vívén, lecsendesítsem, holnap maga is le jő hozzám, én is ez éjjel gondolkozzam és a vezérnek szólló levelemet megírjam, a többi complementizálásbúl, követésbűl állott, végezvín azzal szómat, én ha egyedűl, ha tized, ha század, ha ezred magammal leszek is, magam erejível országomban nem ülhetek.

18. **Csötörtök.** Boczkót egyik komornyíkomat küldöttem előre Poserolczára dispositióim és közikben való menetelemnek hírivel. Az szerémi Fezulla nevű béket küldötte az szerdár hozzám, annak a hírível, hogy egynihány század magával rendelte mellém, az tegnapi köztünk forgott szókra nézve sajkát is rendeltetett alám és egy hidást is, kin valami marhát vitethessek az hadak szükségíre. A fő vezérnek írt levelem conceptumát vele közölvén, magánál hadta, izenvín hogy járjam meg hamar az előttem lévő utat, ha megtérünk, ahoz képest fog ő is írni, azután küldjük el az leveleinket, míg azért megtérek, az itt lívő dolgokrúl és az előttem lívőkről tettem dispositiót, készölgettem, és napestig holmi expeditiókat irattam. Őszi idő volt.

19. **Péntek.** Kísűn indúlhatván meg, estvére tovább nem mehettem az Visnyiczén alúl való szigetnél, a szerdártúl rendeltetett alám egy sajka, és az szerémi bék öt százig való gyalog törökkel, azok is hajókon. Estve felé szél kezdett támadni.

20. **Szombat.** Az szél az éjjel is mind fujt, és ma is hasonlóképen nagy habokban jöttem, Heszarcsikon ebédre kiszállottam, éczakára penig Szendrőhöz szál-

lottam, ott értem be előre elment gemiakat, furkátákat és sajkákot, azonban Glávics és hophmester uraimékat is. Az szerémi bék az nagy habok miatt hajójával elmaradott, az több hozzá tartozó törököket Szendrőnél tanáltam, előre postát bocsájtottam levelekkel Poserolczára, hogy az hadak ki gyűjjenek az kujlicsi révben, tanáltam elő Heszárcsiknál Szabó Gáspár gyalog hadnagyomat egy sereg gyaloggal, de azokat is vissza fordítottam.

21. Vasárnap. Az velem lévő agákat hivattam egy káhvéra felestököm tájban, superveniált a szerémi bék is, megindúltam, igen nagy szél támadván, kivált az velem jövő török hajók nehezen érkeztek, déltájban érkeztem az kujlicsi révben, ott tanáltam az hadakat, egyéb udvari rendeket úgy egyéb szolgáimbúl álló tiszteimet, azokkal együtt Petróczi István s Madács Péter uraimékot is. Notandum: itt meg kell írni, micsoda conferentiám volt a tisztekkel, mirűl való propositiók voltak, és az propositiókhoz képest mint ment véghez vallatás és két féle karbeli eskütés. Az szél nem csendesedett.

Az conferentia az volt a fővezérrel és a szerdárral folytatott és végezett dolgokrúl. Az fő vezér részérűl ennek az mi directiónk alatt lívő kurucz népnek ez téli subsistentiájárúl való adott fermanokrúl, két karban tőlem kivánandó ennek az népnek megesketísírűl, egyik az elbocsájtandókra, másik az hűsígemen megmaradandókra nízve, szabadságot adván, az kik el akarnak menni, csak esküdjenek meg azon, hogy magokat leteszik, és nem fegyverkeznek sem ellenem, sem az engem protegáló nemzet ellen, az itt maradók pedig esküdjenek meg azon, hogy sem töröksem török jobbágyának nem vítenek etc. Mint-

hogy ez iránt a fővezér is assecuratiót vett rajtam részekrűl, az ily szóval proponált dolgokat irásban is le títetvín, így az eskütísnek formulájit is és valamely inquisitiónak conceptussát is adtam ki ezeket is irásban a tiszteknek, hogy Morvához gyülekezett minden rendeknek publicálják és intentiómat effectuálják, mely irások is le vadnak téve a párias könyvekben. Az inquisitió peragáltatására is bizonyos szolgaimat s híveimet deputálván, az propositiók elolvasása után hozzá fogtak tiszteim az esketishez, mind az elmenőket, kik is száznál többre töltek, mind az megmaradandókat, kik is nyolczad fél száz számnál feljebb maradtak, meg esketvén, az inquisitiókban is nagy részint véget értenek, de még holnapra is maradott, véget nem érhetvén.

22. **Hetfű.** Volt minden rendeknek egyen-egyen való mustrájok, magam eleiben hozattam az elmenni akarókat is, kik között egynihányan tanálkozván olyanok, kik arra megesküdni nem akartak, hogy fegyvert nem viselnek az kuruczok és törökök ellen, azokat megfogatván, tömlöczben hányattam, az inquisitiók után is jött világosságra némelyeknek tolvajkodása, a vezér tábora nyomán követett tolvajkodása, fosztogatása, kik közűl is négyet fogattam meg, és az többivel együtt tömlöczre hányattam. Volt audientiája az poserolczai kadiának és poserolczai elsőbb törököknek, kik is az Poserolczán lakó kuruczok ellen külömb-külömb féle panaszat tettek, kiket is contentummal bocsájtottam, mondván: ennek a kuruczságnak nagyubb részét elviszem, csak a cselédessét hagyom, ezen kuruczságot zászlóstúl, kiket Arnolt országban küldvén telelésre, s kiket Visnyiczén szállítván meg, kemény, és jó tiszteket jó in-

structióval kivánván közöttök hadni, azonban magok látják, mennyi kuruczot fogattam meg, s hányattam tömlöczre a rosz dolgokért, és mások megzabolazásáért. Ezek után fogattam az commissiók, instructiók iratásához, egy holnapi élésrűl tévén dispositiót, hogy osszanak számokra tiszteim az velem jött élésbűl, a mi penig benne megmarad, töltsék Poserolczán lévő hambárimban; jöttek az kujlicsi agák is hozzám, az ő módjok szerint valamely aprólékos gazdálkodással. A szél ma sem állott meg.

23. **Kedd.** Ennek az kuruczságnak conservatióját és magam belső dolgait néző külömb-külömb féle dolgokban voltak audientiái nímely híveimnek. Irattam meg poserolczai mostan constituált tiszteimnek az ottan folytatandó rendtartásrúl való instructiókat, Madács uramot küldvén be, hogy ottan installálja őket, úgy mint Szabó András lovász-mesteremet az praesidium kapitányának is, és ottan tartó lovaim és ahoz tartozó szolgáim is gondviselésére, Erdélyi János szolgámat penig udvarbirónak, az kiknek absolutiójok vagyon tűlem az elmenetelre, azokat is Ulaisi Ferencz, és Boczkó Jónás szolgáim indítsák meg, és Rámnál a Dunán által költöztessék, tettem arrúl is rendelést, írván a jeni-palánki passának levelet felőle. Boczkót penig valamely költséggel a végre is expediálván, hogy ottan a Palánk vidéki falukrúl hadaim számára valamely kukuriczát, és egyéb élíst is vásárolhasson konyhám szüksígire. Adtam ki dispositiómat arrúl is: mind az lovasokban, mind az gyalogokban, kik hová rendeltetnek, és hogy az kik másutt fognak telelni, holnap Poserolczárúl megindúljanak s ki bontakozzanak. Magyarországra és Erdélyre szóló és az el-

menő embereim instructióját elkészítettem. A szél megállván, essős idő volt.

24. Szerda. Berzenczei Ferencz fő pohárnokomat Erdélyre az Veteraninak, Hajszternek írt leveleket, és ugyan az szászok Szebenben lakó király birájának, és az szászok püspökjének vallásomon való praedicator felől írt leveleket, s instructióját keziben adván, úgy Palaticz Istvánnak s Kis András nevű szolgámnak az őket illető instructiókat, és az váradi commendansnak Aspermont generalisnak felesígem vejínek (ki felől is az a hír, hogy kassai generalisnak tétetett, és ugyan titulus nélkül más generalisoknak, ha Aspermont nem volna) szóló leveleket kezekben adatván, jó reggel küldöttem be Poserolczára, Petróczi uramnak is küldvín commissiót, hogy velek maga is elmenjen, s maga előtt expediálja, megvárván mindazáltal, hogy Ubrisi Ferencz megtérjen az Dunán által tétettetett és az kuruczság kötelesség alól felszabadítatott embereknek hírível. Vissza indúltam, Kujlicsnál megszálván, hivattam az agákat az Kujlicstúl elszabadúlt hidasom dolga végett, kit az hab az Dunán által vitt s hajtott, kire igírvén is magokat, tanáltam elő az árpás hajómat is, azt is parancsoltam, az kujlicsi révben mennyenek vele, s ott osszák ki hadaink árpájokat. Éczakával igen csendes szép idő volt.

25. Csötörtök. Visnyiczén s Heszárcsikon is voltam beszédes az törökökkel, szolgámat hattam bor venni Heszárcsikon. Igen nagy hab volt, estve felé békével beszállottam az házamhoz.

26. Péntek. Érkezék Szappanos két zászlóval és két sereggel Poserolczárúl lovas sereggel. Voltam délután az szerdárnál tovább két óránál. Tett relatiót Horvát Ferenczéktűl szabadúlt török aga szavai-

rúl, hogy ha Sándor uram nem tiltotta volna meg még Palánknál, az két passát az kuruczok elvitték volna.

Item Horvát Ferencz mind néki s mind nekem mit izent, hogy feljebb s alsóbb rendek a kuruczok közül tőlem el állanak, egy szón vadnak, azért izeni, hogy sónkat, kenyerünket ette. Volt szó, egy jancsár csauzt rendeltet ki Visnyiczére az kuruczok szállása végett, javalja: az kenizekkel beszíljek, volt szó, én is oda kimegyek. Az lovasoknak sem Pancsován sem Bujurdelemben telelő helyt nem adhat, mivel a vezértűl fermánt extrahàltak, és annyira megidegenedett mind török, mind szegénység, készebbek pusztán hadni helyeket, mintsem kuruczczal együtt lakni, azért ő nem adhatván, jobb elbocsájtani a lovasokat. Item ha kiket a nikápoli passa, vagy az Arnolt passa mellé akarnék küldeni, azt javalja, mert onnan el nem szökhetnek, kárt nem tehetnek, igazságokat, hogy mellettem kivánnak tovább is lakni, azzal megbizonyítják, ő is úti levelet ad az olyanoknak. Volt szó Kis Gyurka törökké lett felesége megkárosodása iránt. Kire mondá, hogy annak egyéb nem kell, hanem hogy Dunában vessék. Volt szó Mahmút nevű török kuruczok tolvajlásának kalauzza felől, kit felírt magának. Item mondotta, a vezér Konstantinápolyban nem megyen, ez előtt harmad nappal ő emberit küldötte, most nem küld, de ha én küldök, írni fog ő is, csak telepítsem már meg Visnyiczén, s vegyem jó rendben híveimet. Estve voltak exameni némely szolgáimnak Durcsáni dolgában, és jött világosságra, etc. jött világosságra elszökésre való igyekezeti és minthogy csuhudárom is volt, keze alatt belső javaim lévén, arra való szándékozása is, hogy azon jókbúl megkárosítson, kit egy Szabó András nevű szabóm világosított.

27. **Szombat.** A tegnapi vádhoz képest megakarván fogatni Durcsánit, hát elszökött, sohul sem találtathattam, azután a szerdárnak izenvén felőle, mindenütt a falukon s itt is publicáltatta, ha valaki által viszi a Dunán vagy Száván, karóval fizet, én is ugyan tellál által publicáltattam, valaki kézben való kerülésinek eszköze lészen, jó baksist várjon tűlem. Reggel küldöttem egy bejárómat sajkán Poserolczára, Madács uramnak küldvén instructiót, és a mellett nikápoli passának s Duna kapitányának Ali passának és az moldvai s havasalföldi vajdáknak is leveleket küldöttem, mintegy negyvenig való személyt és fegyverest ő kegyelme mellé rendelvén, magam neve alatt törökűl írt bujutultit is irattam, kikkel is emberit, s postáit jártathassa, az fő vezérnek, tihájának, Mahmút Bék Oglinak, Sándor Gáspár uramnak is leveleket irattam, s azokat is elküldöttem.

28. **Vasárnap.** Reggel Visnyiczére mentem, Csaffer passa is egy csorbacsiát küldvén ki velem, ott magam szükségire egy alkalmatos szállást, s az mellett szép faragott kőbűl csinált pinczét foglaltattam, az mellett egynihány házakat is nímely oda szállítandó zászlóim szükségire, kikben noha parasztok voltanak benne, s nímelyikben török is, de az vélem kijött jancsár tisztek kiigazították onnét őket, ezen dologban fáradván, egy visnyiczei lakos rácz adta ki Durcsányit, hogy az ő házában vagyon titkon egy rejtekben, az rácznak azért egynehány tallérbúl álló ajándékot adván, reá küldvén s megfogatván, Fejérvárra beküldvín, ottan vasba verettem. Szép idő volt.

29. **Hétfő.** Szappanos Mihályt lovas kapitányomat 2 zászlóval és százig való lovas katonával, és ezenkivűl is egynihány szolgával elkíszitvén, és mel-

léje Fileki Mátyás és Váradi István bejárómat is rendelvén, Arnolt ország felé meginditottam. Mahmút Bék Oglinak az szofijai tartomány és az arnoltok passájának, úgy az öcsesinek és aznissi passának is törökűl leveleket iratván, instructióval és a szerdár s magam neve alatt költ török bujutultikkal küldöttem el, mind úti költségekrűl, s mind az velek lévő vitézlő rendnek egy hó pínzekrűl tévén rendelést. Stefan nevű postámat is velek együtt expediáltam Drinápolyban magam lován, úgy hogy Nisig velek járván, ott posta lóra üljön, az menzil ferman mellett küldvén, azok közűl adván neki egyet, kiket a vezér hagyott házamnál. Szép idő volt.

30. Kedd. Érkezék Ubrisi Ferencz Poserolczárúl Jeni-Palánknál az tőlem az Dunán által bocsájtottaknak s Bokcsa felé való meneteleknek hírivel. Bai Mihály uram leveleit hozták, kikben írja, hogy az vele Poserolczárúl expediált Kis Albert nevű gyalog hadnagy seregével együtt elpártolván, Kis Péter és Jenei nevű szolgáimat, kiket vele küldöttem, elvitte magával, kire nízve mind-mind Bai Mihály, mind Madács uraimék után újabb dispositiomat küldöttem, minthogy Madács uram is elment Poserolczárúl.

DECEMBER.

1. Szerda. Az lemenő sajkák kapitányihoz küldvén, haladván indúlások, halad az én tegnapi irt levelem expeditiója is. Az szerdár Csaffer passa igen beteg lévén, senki ma vele szemben nem lehetett. Érkezett hírem, hogy egynihány karabílyosom Poserol-

czárúl feleségestűl való elszökésekrűl. Hívemmel majd éjfélig mulattam. Szép idő volt.

2. **Csötörtök.** Volt valamely Hacsi Haszán nevű török nálam tömösvári Szmail Cselebi nevű töröknek valamely adóssága végett, maga is itten lévén. Essős idő volt.

3. **Péntek.** Egy palotásomat küldöttem törökök hajóján Madács és Bai Mihály uraimék után ez előtt két nappal irt levelekkel. Ali passának írt levelét is a szerdárnak az én postám vitte az én dolgomban. Az Katona Bék házát az téli szüksígemre megarendálván, magam is látni elmentem, derék boltok tanáltatván azon háznál, csudahár háznak és ugyan élís háznak, s pínczének való boltokat deputálván, némely híveimet és szolgaimat szállásra oda rendeltem, lovaimat is oda szállitván. Komor és hóra czílozó idő volt. Valamely tömösvári Szmael Cselebi nevű török öt száz talléros adósságot praetendálván, nem lévén nála adós levelem, a szerdár bujutultijával kadia eleiben citálván, képemben az itt lévő Molla eleiben Komáromi uramot küldvín, azután az Molla azon emberrel együtt maga fiát küldötte, hitet kivánván tűlem, kirűl én hitet nem akartam mondani, nem jutván eszemben, csak azt mondottam, az kinek adta, és a kitűl róla adós levelet vett, attúl kérje. Ma újabban fástúl egy hidasom elmerűlt, a másik hétben másik hidasom majd két hétig a fa vágással és az hajókban való rakásával embereimnek haszontalan munkája lett. Érkeztek feles szolgáim Poserolczárúl, vadakat, madarakat is hoztak.

4. **Szombat.** Az éjjel tovább éjfélnél volt audientiájok külömb-külömb féle dolgokban Poserolczárúl jött szolgáimnak, Petróczi uram levelét is vévén ez úttal, hogy maga jelenletiben expediálta Palaticzot, Kis

Andrást, Berzenczei Ferenczet Palánkbúl, német salagvardát hozatván az falukrúl az ott való passa, azzal késértette; vettem informatióját is egyéb poserolczai tiszteimnek az oda való dolgok folyásárúl, melyekre replicát küldöttem, azon levelekkel Elek Miklós gyalog hadaim fő strásamestere által azért is, hogy onnan az több gyalog hadakat is megindítsa.

5. Vasárnap. Az Molla az öt száz tallér iránt való deliberatiójával és arra irt Csaffer passa azon adósság megfizetése felől lett válaszával vagy inkább azon törvíny deliberatiója confirmatiójával jött hozzám a szerdár tolmácsa a praetendens törökkel és más két jancsárral, kiknek amaz is adós, urgeálván az adósság megfizetését, kin én is csudálkozván, és ezen dolgot újságnak is tartván, az szerdárhoz felküldöttem, egy levelet is irtam neki, reménkedvín, hogy ezen bajtúl mentsen meg és ha fizetnem kellenék is, várakoznék az adós, míg a fővezértűl rendeltetett fermanok mellett embereim pénzt hozhatnak, irtam más levelet is neki panaszkípen az osztrovaiak ellen, hogy egynihány emberemet az Dunán által szállították. Mord és hóra czélozó idő volt.

6. Hétfő. Az szerdár consideratióra vevén ezen dolgot, megparancsolja, hogy az adósságért egynihány nap ne busíttassam, míg valamely pénzt szerezhetek. Azonban az én török pecsétes levelem mellett a szerémségrűl hoztak volna pénzemen egynihány átalag égett bort, a szerdár e, vagy az jancsár aga kivagdaltatván még az hajót is, ezen dologért, és Heszarcsikrúl jövő valamely boraim securitásáért is irtam egy levelet neki, kire azt izeni, nem engedi az ő török hiti és vén szakálla meg, hogy a török törvíny ellen való dolgokat be engedjen hozni, az mi-

némű az égett bor, nyers bor s az disznó; újobban irván neki, hogy ezt én tűlem nem tiltotta senki és ha vallásunk más is, egy az Istennünk, s egy az urunk, Drinápolyban létemben is megengedtetett, erre is csak azt adá válaszúl, ez véghely lívín, ezt e féle dolgoknak ide való be nem bocsátásával tarthatni nem lehet, nem lehet, kétczer iterálta. Hideg mord idő volt.

7. **Kedd.** Az két török császártúl Szultán Szulemantúl és Szultán Ahmettűl nekem adott köves botokat, de még a mellett valamely lovakra való ezüst szerszámokat, azokhoz tartozó öt czabragokat arra rendeltetett szolgáim a szerdár és itt való jancsár aga confusiójára mind a pijaczán a kereskedő rendeknél, mind várban Kornarinál és az Csaffer passa komornyíkjával elhordozván, és zálogban vetni, vagy penig eladni praetextualiter kivánván, hogy már azon pénzzel fizessék meg az az 500 tallért, a kit adós levél nélkűl egy tömösvári Iszmail Cselebi nevű török hitíre az itt való Molla, az török püspök irásban s pecsét alatt kiadott deliberatiójára az török törvíny nékem itílte, hogy megfizessem ex illo respectu, hogy hitet nem akartam mondani, de sehul reá pénzt nem kaphatván és kiváltképen a törökök a botokat még csak kezekben venni is irtózván, az itt való jancsár agához is felvitték, hogy az Ocsákoktúl szerezzenek valamely pénzt reá, de ott sem kaphatván, ezen dologrúl a szerdár osztán az itt való törököknek az eleivel sokat tanácskozott és megijedvén: ezen dolognak a híre a császár eleiben is el ne menjen, az adósságot kereső törököket megtiltotta, hogy az kapumra azon adósságért ne járhasson, az míg a császár kapujárúl valamely emberem nem érkezik az várható költséggel, az jáncsárt penig,

a ki magát associálta az említett török mellé, megfogatták s vasban verették, azzal szepítvén, hogy nem ő hírekkel cselekedném azok a jancsárok, a kik reám jöttenek, a társa penig a jancsárnak elszökött, reggel ezen hírrel jött le a szerdár tolmácsa, kit is adjungált volt a szerdár az adósság kereső törökök mellé pro assistentia és e napokban egynihányszor jött a házamhoz ezen dolog végett. Ugyan ezen tolmács hozván hírit, hogy ez éczaka a szerdár a jancsár agával öszve veszett a ki vágatott égett borok dolgáért, azt vetvén szemíre, hogy miért kellett az cselekedni az ő híre nélkül. Kornarinak is embere jüvín ki a várbúl, izente hogy a szerdárral ez íjjel szemben lévén, nagy beszéde volna velem, kivánván, hogy a görög tolmácsom tanáltatnék a házamnál, megizentem, Visnyiczére küldöttem, és mikor el érkezik, hírt adok neki. Visnyiczére rendeltetett gyalog zászlóim kapitányokkal együtt felérkezvín Visnicze s Heszárcsik közé az erdőben szállottak, onnan jött be az kapitányok Kassai István az hírrel, kit is vissza küldöttem, hogy megállván a szél, szép renddel hozza be a zászlóimat és seregimet Visnyeczére, meghagyván, hogy innen is az mellettem lévő palotásimban és a Visnyiczén lévő hajdúkban is ki vigyen a seregek szaporításáért és zászlók becsületiért. Ezen dolog után asztalomhoz ülvén, becsületes híveimmel mulatván, érkezék hírmondó levelekkel Poserolczárúl tegnap az ellenségnek kétszeri ottan lőtt próbájárúl és a palánkon kivűl való városban mind a kuruczoknak, s mind a törököknek lett károk iránt lőtt tudosítása tiszteimnek, kit a szerdárnak is értésire adtam, hogy hadaimnak onnét való eljövetele és az ott valóknak csak kevís számban való maradásokat értvén az ellenség, így történt ez a kár, kit conturbate ért-

vén a szerdár is, egyíb választ nem tuda mondani, hanem hogy ezen dolog végett oda hadakat küldeni kiszűl, a ki meg lött, meg lött, a ki elment, elment. Az ellenségnek ezen probájához képest tettem újabb dispositiót Poserolczán lévő szolgáimnak és az úr Petróczi István uram is ottan lévén, ő kegyelmének írtam, mint alkalmaztassák tovább magokat. Ma igen kemíny idő volt, rendkivűl való szél, hideg, a ki még ezen az őszön nem volt.

8. Szerda. Poserolczai törökök és az tegnapi hírekkel az szerdár egy agáját küldette le egy vén poserolczai törökkel, insinuálván a poserolczai lakos törököknek suplicatiójok jött hozzá, hogy vagy őket, vagy az kuruczokat szállítsa ki onnan, és rendeljen praesidiumot, mert ők az ellenség miá meg nem maradhatnak, izente azért a szerdár, hogy magamra vállalhatom e az ott való törökök securitássát? és mi lenne ennek orvossága? Kire én azt feleltem: a fő vezér fermánya szerint én az hadaimat onnan elhoztam, kit Visnyiczére s ide, s kit Nikápol és Arnolt ország felé küldöttem, az kik Poserolczán vadnak, a fő vezér fermánya mellett eselédjek kedveért maradtak, a szerdár tudja, mit cselekszik, én, az kik ott maradtak is, ha ugyan megkivánja a szerdár, elhozatom, ha a hideg veszi is meg őket, de Poserolczát meg tarthatni, ha egy kemíny embert küld az ott lévő törökök közé, ott elég török van, két annyi is van, mint kurucz, száljanak be a palánkban, egyébiránt ha 500 törököt küld is oda, az külső várost, kivált ha az Duna befagy, meg nem őrizhetni, én is arra nem felelhetek, de az én kapitányommal egyet értvén, az ő részírűl lévő ember jó rendet tartván, s az palánkban be szálván, semmit se féljenek, ezzel elmene a szerdár agája tőlem.

9. **Csötörtök.** Beszálván az én gyalog hadaim öt zászlóval Visnyiczére, az kapitányok Kassai István az több gyalog tisztekkel és némely tizedesekkel bejövének előmben dispositióm szerint, behivatván azért előttök az Visnyiczén vélek együtt való telelésre rendelt komornyíkomat Andrási Zakhariást, mind instructióját, mind az hadak között lejendő edictumot előttök elolvastatván, és szokott fejedelmi öreg pecsétem alatt kiadatván, végre osztán némely gyanuságokra nizve Kassait az kapitányságtúl priváltattam, kapitán képit Szabó Gáspár elsőbb fő hadnagyomat denominálván, más két fő hadnagyomat is megfogatván és az kapitányokkal együtt vasban veretvén, tisztekbűl azokat is ki vettettem, ezen dolgok után megvendégeltetvén, éczakára vissza küldöttem. Szép idő volt.

10. **Péntek.** Visnyiczére rendelt komornyíkomat ki küldöttem bizonyos instructióval, Kassai a gyalog kapitány, és a megfogatott hadnagyok ellen is inquisitiót parancsolván peragáltatni, és az tegnap ki adott edictumokat is publicaltatni parancsoltatván a seregek strásamesterível. Ma izente meg a szerdár is sok divánkozása után való deliberatióját az poserolczai dologban, hogy az szerdár Alaj Béket, ki most Haszán P. palánkjában vagyon, rendelte az hozzá tartozó lovassággal, azokat rendelvén, és másokkal is megszaporítván a Poserolczán lévő törökök auctiójára az említett Alaj Béket praeficiálván az törököknek, kivánja, hogy Petróczi István uram is vele egyet értsen, és e két ember Poserolczának manutentiójában, és az ott való dolgoknak jó rendben való vételíben kövessenek el mindent, a kit jóra valónak látnak, kivánván, hogy errűl én is parancsoljak a magam alatta valóinak. Kérdeztette azonban, hogy ott hány taraczkom

volna, kire is izenvén, hogy hat darab volna, izente: hogy ha több munitióra, vagy egyébre szüksígek lészen, minthogy én a por felől izentem, hogy a taraczkokhoz por nincsen, a szendrei Alaj Bék tudosítson, úgymond, bennünket, nem líszen fogyatkozás. Szép idő volt.

11. **Szombat.** A Visnyiczén lakó jancsár aga csauzza jött vala látogatásomra, insinuálván, hogy ottan mi részünkrűl való hajdúság szorúlásban vagyon, még három nagy házra lehetne szükségek, és ha sok bort, vagy egyéb részegítő italt hoznának embereim közűl a Dunán, levelem nélkűl ne járjanak, mert ki vágják, holott az én szüksígemre valórúl nincsen szó, ha korcsmát tartanék is a kuruczok számára, csak töröknek ne adjanak. Vígezvín vele, izentem általa a jancsár agának is kemínykén, hogy minden rosz embernek ne higyjen, nékem is császárjátúl vett becsületemet adja meg, egyébiránt én véteni nem kivánok senkinek is, de az egy fejem s becsületem maradván már meg csak, senkinek rabja nem vagyok etc. jött azután a várbeli hocsa magyarúl tudó gyulai Murtuzán, effendinek hivatja magát, több barátságos beszéde és nímely dolgokrúl való relatióji között tévén instantiát, hogy az ő neve alatt iratnék egy levelet a kassai generalisnak Nigrellinek deákúl valami rab dolga végett, minthogy postája mígyen Kassára, kivánsága szerint azért megiratván, elmene szállásomrúl. Jött azután a várbúl Kornari uram, tött relatiót némely dolgokrúl confidentiájának megbizonyítására, s többi között arrúl, hogy a szerdár jelentette előtte, hogy a minapi én szüksígemre hozott égett bornak kivagdalása hírivel nem volt, és hogy megkíván velem békílleni, mert három felé küldött ki a falukra

fermanokat, egyik az én szükségemre való égett bor, másik sertéssek, harmadik széna dolga felől szóllana. Pogány Zsigmondot s Kandó Jánost küldtem ki Visnyiczére valamely palotásim zászlótartója ellen való törvényes dolgoknak véghezvitelíre. Zakkariás is megjött Visnyiczén véghez ment dolgoknak relatiójával. Szép tavaszi forma meleg idő volt.

12. Vasárnap. A szerdár nyúlászni lívín oda ki, estve felé jött be, valamely búzát, árpát praetendálván a ferman szerint nékem tartozó búzábúl, negativát adott. Kire én is keminyképben tettem választ. Az erdélyi Szofiában lakó nemességben egynihányan az eleiben, úgymint Nemes János, Nemes György, Daczó Pál, Daczó László uraimék egynihányad magokkal jövének elő álom felé, az többi Poserolczán maradván, mind azok valakik Szofijában voltak, az velem lött végezés szerint az vezér mind elbocsátván őket, kik níkem is feles leveleket hoztak mind Sándor Gáspar uramtúl, mind a francziáktúl. A vezér is már Szofiábúl egy napi járó földet ment volt túl Szofián, mikor ezek elindúltak. Hozták újobban Petróczi uram levelít is, hogy újobban Poserolcza alá csapott egynihány lovas labancz, s marhákat is kaptanak el, de utánnok menvín a kurucz lovasok, vissza nyertík. A vezérnél lívő utolsó audientiám után sietetvén canteriumot a lábaimon mindazolta is nem érzettem fordúlását, hanem az két nap tisztúlván az sebe is annyira már a borsó belé tételekor, s ki vételekor fajdalmat sem érezvín, hanem az éjjel az bal kezem könyökiben keztem érzeni alteratiót. Rendkivűl való szél támadván az éjjel.

13. Hétfő. Napestig az erdélyiek dolgában volt bajoskodásom, az szerdárnak izenvín felőlek; izente

válaszúl, az erdélyieket által a Dunán nem bocsátja, Poserolczán sem szenvedi, vígeztem azt velek, hogy a szerdár fenyegetődzésivel ne gondoljanak, gondjokat viselem, és a portára is irok felőlek. Item Petróczitúl jött Pekri és feleségének is írt levele, az két nap tavaszi forma idő volt.

14. **Kedd.** Az erdélyiekben Nemes János, Kálnoki Péter uraimékot magam mellé marasztván, hogy mellettem teleltessem, és Gyárfás Tahmást, hogy újabb dispositióval expediáljam, a többit Poserolczára expediáltam, disposiót tévén mind magok, mind lovok élődísekrűl. A szerdár még is inhaereált tegnapi resolutiójának, egyéb dolgoknak magát accommodálta, 1000 kila búzát és ugyan annyi kila árpát is adván lovaim szükségire.

15. **Szereda.** Az elmúlt éjjel Andrási János szolgámat a szerdár kapuján hálattam, hogy éczaka csendesb elmével lévén, az erdélyiek dolgában intentióm szerint inkább disponálhasson, de haszontalan lőn minden vele való munkám, csak megizenvén világosan, úgy látja, nem vagyok jóakarója, mert oly dolgot kivánok tűle, a kivel elakarom veszteni, egy átaljában az erdélyieket által nem bocsátja, míg a vezér parancsolatját nem látja, miért úgymond, nem hoztak levelet reá? Kire nézve újobban reá küldöttem, lévén olyan hírem is, hogy a kiket tegnap Poserolczára vissza küldöttem, azokat is Heszárcsikon megtartóztatták; Gyárfás Tahmásnak volt examenye az elmúlt esztendőben factiosuskodó erdélyiek dolgában, relatióját irásban is tétettem. A szerdártúl le jött a válasz, parancsolván az heszárcsiki porkolábra az ottan megarestáltattoknak elbocsátásokrúl, izenvén olyat is, hogy ha valakit valahová bujutultimmal akarok

küldeni, adjak neki is hírt, hogy ő is reá írhasson, abban ő akadályt nem tészen, de az véghely lévén, az én bujutultimmal ez után is azzal kereskedő kuruczok, a kik úti levéllel szökhettek,vagy elszökhetnének, kárt tehetnének az én praetextusom alatt. Az itt való császár élíses hambári felett való tisztekre adott egy bujutultit a szerdár requisitiomra, hogy a vezértűl fermánynyal nékem rendelt búzábúl adjon ezer kila búzát, és 200 kila árpát szükségemre, de amaz a fő vezértűl, s tefftedártúl kiadott ferman megmutatása nélkűl az szerdár irására adni nem akart, kire nízve ment a dolog az szerdár eleiben, az hambárok felett való tiszt is oda ment, ott is csak megmondá, hogy követi a szerdárt, de addig nem adhat, hogy ő is pariálhassa magának, a szerdár penig kerestette a dévány teszkereket, ide is le izenvén, hogy nem tanáltathatja, talám vissza adta, én is vissza izentem, hogy oda adtam, még mikor a vezér elmenetele után elsőben véle szemben voltam, minthogy reá szóllottak, és így az élís dolga két közben maradt. Ujobban mind a magam bujutultija mellett való jártatás és abban a császároktűl s vezérektűl való megbecsültetísem praejudiciuma forgatásával irattam néki egy levelet, panaszt tívín a poserolczai törökökre is, Petróczi uramtúl ma érkezett panaszához képest tovább is instálván az erdélyiek dolgában és hogy ha által tétetni a Dunán vagy Poserolczán is őket szenvedni nem akarja, legalább havasalföldiben való bocsájtásokat Madács uram után engedje meg, hogy több ő kegyelmivel telelőkkel tálálhassanak, egy menzil fermant is adván, hogy a vezérnek dolgok végett emberemet küldhessem, és egyéb dolgokrúl is irhassak, kik iránt a szerdár fermán nélkül nem cselekedhetik. Gyárfás Tahmást expediáltam Poserol-

czára, el küldvín a lajstromot, kiket akarok az erdélyiekben elküldeni, s kiket meg hadni. Szép idő volt.

16. **Csötörtök.** Az fel küldött irásimmal s leveleimmel rész szerint commovealódott, rész szerint penig convincáltatott a szerdár, adatott ki olyan generalis fermánt, adván Szendrőre és Heszárcsikra, hogy az én bujutultimmal senkit ne impediáljanak se jövet Poserolczárúl se menet, de azon kivűl megfogják. Az elés iránt is újobban parancsolt az hambár tisztjére, feltanáltatván az divány teszkereket is, a kik nékem itten adandó búza s árpa iránt adattak; de az erdélyiek dolgában csak inhaereált, más felé nem bocsátja, ha passust ad is, más felé nem, hanem Nikápoly s Oroscsik felé, innen az Dunán, valamíg a vezérnek újabb fermánya nem jő felőle. Menzil fermant is nem akar adni, mondván, menzil az utakon nincsen, most is a törökök onnan felől jöttek, magok lovain jöttek. Voltak nálam audientián itt lakos valamely sidók, kikkel is tractálván igérték arra magokat cambium és vexel formájában, hogy a vezér résziről Drinápolyban a mely pénzt az én embereim felakarnak venni, ha tiz ezer tallérig, vagy annyi forintig érő líszen is, csak ottan az én embereim az oly pénzt az ő részekre való sidóknak keziben assignálják, és arrúl ezeket ide tudósítsák, kíszek lésznek itten annyi summa pénzt interes nélkűl kezemhez adni, a minthogy meg is akarván velem esmerkedni, és jövendőre is gondolván, négy ezer forintot adnak költsön embereim keziben zálogra, mindazáltal a míg már Drinápolybúl válaszok érkezhetik, valamely safiros egy darabbúl álló clenodiumot is adván felesígem nekiek; kire ők megint posztót abát fognak adni, szolgáimat is itten s Visnyiczén lakó hadaimat megkivánván ruházni.

17. Péntek. Az mai napon felküldött irásim complementizálásbúl álló lívín, tetszett igen a szerdárnak, felküldött szolgám mellé ereszkedvén, egíssígem felől, és hogy magamat mivel mulatom, igen curiosus volt, megadván a turás menzil fermánt is császár czimere alatt. Valamely hadnagyomat veretvén e napokban vasban, kezessígen kibocsájtottam, egyiket Poserolczára való lakásra, másikat penig más szüksígre destinálván, csak ma expediáltam. Hideg ködös idő volt.

18. Szombat. Volt audientiája Péter-Váradjábúl szabadúlt lovas zászló tartómnak Katona Istvánnak, kinek is erős hiti letétele után volt tűlem bizonyos helyre s emberekhez expeditiója az ellenség földire. Az császár hambárjábúl a szerdártúl rendelt 1000 kila búza és egynehány száz kila árpa perceptiójában fáradoztak embereim, kinek valamely részit a hadak közé parancsoltam ki osztani. Némely dolgoknak rendben vitelíre azomban küldöttem ki Visnyiczére Kandó János és Sándor Mihály bejáróimat. Érkezék Petróczi István uram postája Horvát Ferencznek s Szamárosinak ezerig való lovassal, s gyaloggal a Duna mellé való szállásoknak a hírivel, és a szendrei Alaj béknek oda való érkezésének a hírivel, mely dolgokrúl és a mellett egy memorialéval küldtem fel Orlai uramot a szerdár kapujára, fogattam hozzá a portai expeditiokhoz.

19. Vasárnap. Az éjjel nyughatatlan voltam, véget értem mindazáltal az portai expeditiókban, kikkel Boér Gábor nevű bejárómat expediáltam Passoroviczára, hogy ottan lovat adván alája, és kisírőket rendelvín melléje, a menzil ferman mellett expediálják Drinápoly felé, s addig kisírjék az én lovasim, míg

posta lovat kaphat. Irattam ezen úttal Hacsi, Csurajdo nevű drinápolyi zsidóknak, ha ott valamely pénzt vesznek fel az én embereim, és az említett zsidóknak adják ki, az itten lívő sidók le tennék ha csak 10 ezer forint líszen, így obligálván az itt lívő sidók magokat; erről én is írtam Sándor uramnak, irtam a fő vezérnek egy levelet, és egy memorialét is 15 erszíny pénzrűl az új Reiz Effendinek, ha Isten Erdélyben viszen, megadom, ha a portán patronusom lészen és az ő szava által lészen Erdélyben hamar való menetelem, irtam Skerletnek is, megküldtem Sándor uramnak a quiaetantiakot is, kikrűl írt és a kik mellett valamely pínzt kellenék fel venni a francziáktúl.

NB. Szerdárral szemben nem lehetvén tegnap Orlai uram, audientiája mára haladott, mivel tegnap egísz estig oda ki a mezőn vadászni volt, szemben lívín vele, küldte szállásomra, a szendrei mostan Poserolczán lívő Alaj Bék és ugyan a palánki passa levelít, kikben az hírekrűl és az poserolczai palánk a kuruczok és törökök előtt való elintézésérűl ír, izenvín az az Olaj Bék: soha hazugságban nem tanáltatott, azt írja, felét a palánkbeli házaknak a kuruczok intéztík, azért az ellen ő is választ nem adhat, az nagyubb kaput a szerdár vigyázván, a kisebbiket az Azab aga, ha az kuruczoknak kapujok volna, ki s be járván, ellenség jöhetne bé; ezzel én contentus nem lévén, és újobban levelem által aggrediálván, újobban izent ilyen választ, ha az kuruczok a törökökkel együtt lesznek, sem ő, sem én nem nyughatunk, hanem inkább reá mígyen arra, hogy ő az törököket mind a városrúl, s mind a palánkbúl ki hozza, szállítsak én kurucz zászlókat belé és őriztessem, vagy penig én, a kik ott kuruczok vadnak is,

hozassam ki, s ő annyi törököt rendel, a kik eligsígessek lesznek, ezen resolutiójárúl mellettem tanáltatott híveimet őszvegyüjtvén, pro et contra melyik volna jobb az mostani circumstantiákban, conferentiát tartottam. Ma fergeteges híves idő volt, közel is látszik, hogy az erdők, hegyek felé hó esett, az elmúlt éjjel is hideg volt.

20. **Hétfő.** A szerdár a poserolezai dologban lett determinátiójához képest az Drinápolyban rendelt embert subsistáltattam, míg már ezen dolog köztünk eligazodik egy felé, sok gondolkodásim után azért deliberáltam, hogy ha az törököket egíszen kiszállítja, és az én dispositióm alá bizza, én manuteneálom magam praesidiumával azon helyt, csak adjon fermánt, hogy az parasztsággal építethessem meg, és adjon port, golyóbist, ezen deliberatiómrúl conceptust tettem le irásban, törökre fordítatván, felküldtem nekie, magam is kész lévén egynihány napra oda mennem. A szerdár válasza lejött, tegnapi resolutióját nem állá meg, azt izenvín ő nálánál elébb való ember fermánya, úgymint a fő vezér fermánya ellen ő más fermánt, hogy adhat? azért egy kevés ideig az kuruczok az törökökkel együtt alkudjanak meg, én is irjam meg Petróczi uramnak, lássuk mit hoz az idő, Boér Gábort expediálván a Drinápolyban iratott levelekkel, Petróczi István uramnak is committálván, hogy az ott való hírekhez képest, s a mennyiben a törökökkel dolgok s bajok vagyon, Sándor Gáspár uramnak ő kegyelme is bőven írjon, és onnan egy jó erős lovon, Resztyova felé Boér Gábort expediálja, egyníhány lovast is rendelvín kísírőjűl addig a helyig, a hol az menzil ferman mellett lovat kaphat. Az itt való sidókkal is végit érvén, hogy pínteken öt ezer forintot adjanak fel, az elmúlt napok-

ban adott ezer forinttal együtt hat ezer forintot érő zálogomra 31 napig, hogy akkor pénzeket le tívín, ha itt teszem le, 400 forintot tegyek le az capitalis summán kivűl, ha penig Drinápolyban teszi le Sándor uram, tehát az kapitalison kivűl csak 300 forintot tegyen le, ha penig ott két hét alatt lenne letétele, in tali casu az 300 forintnak csak a felét tenném le. Érkezék Petróczi István uram tudósítása és azzal együtt Mikó István és Kapi János, kik által tudósít ő kegyelme, hogy oda az elmúlt szombaton egynihány száz lovas gyalog ellenség ütvén s egy elszökött katona közűlök bejüvén s hírt tévén semmi nevezetes kárt nem tehettek, a lovasoknak Horvát Ferencz, a gyalogoknak Kis Albert lévén a tisztjek,kik is mind velek lívökkel együtt az elmúlt összel az én hűsígemtűl elszakadott s elszökött vitézlő rendbűl áll, egynihány boglya s kalangya szénát gyüjtottak meg a városon, és három marhát kaphattak el, ezzel tértenek vissza.

21. **Kedd.** Az erdélyiek dolgában, és tovább való subsistentiájok felől újabb dispositiót tévén, commisióval őket expediáltam, reggel parancsoltam különös audientiát adván Mikó Istvánnak, Kapi Jánosnak, Farkas Pálnak, úgy Kis Farkas nevü vákans hadnagyomnak is, estve felé pedig az magyar politia szerint mind nékik, mind másoknak contentumot akarván tenni, megvendéglettem és kedvekért estve magam is sokáig fen voltam. Hideg idő volt. Kassai István gyalog kapitányt megfogattam az felőle való gyanúságoknak újúlására nézve.

22. **Szerda.** Poserolczára visszaküldöttem az ide jött személyeket az magok dolgában és az kik miért jöttenek volt s instáltanak, resolválván. A szerdár a

tételi Musztafa béket és ugyan a szerémi Fezulla béket rendelte el, s ma expediálta valamely zászlókkal Jeni-palánk s Moduvára, az hol a labanczságnak járása szokott lenni, hogy az hajóit kikeressék. Szép csendes idő volt.

23. **Csötörtök.** Érkezett Kis Ferencz nevű karabílyosom, ki is hozta volt be hírit Petróczi uramnak az ellensíg reá való meneteleknek, itt is relatiót tívín Kassai árultatásárúl, és szemíben is hittel mondván, az midőn minden dolgokban való examenye véghez ment, megajándékozván, megint az úr Petróczi uram mellé vissza küldöttem. Rút essős fergeteges idő vala napestig.

24. **Péntek.** Volt az Haszasz Basi nevű jancsártiszt az Visnyiczére réndelt csauzzal és amaz öt száz tallér adósságot praetendáló törökkel valamely pénzt hozván le, és instálván, hogy a mai napon az mely két köves botot küldtem vala fel az jancsár agához, azt ott hatták, Andrási is lejövén vélek, kitül fel küldtem vala, az öt száz tallért az jancsár odák között öszve szerzette, az eddig practicált mód szerint egy holnapra adták, 25 tallért kivánván az 500 tallér után, addig az két bot zálogúl nála maradván, de azt kivánják, a pénzt adjam az adósnak. Kire én, az adósságot én reám a molla annyiban vetette, az mennyiben hitet nem akartam mondani, azért ha az adós úgy veszi fel, hogy most a 200 ötven tallérát felveszi, hogy az felét az én szükségemre hadja, az többit megvárja, még nekem pénzem jő, jó szívvel, de nem különben; sokáig való controversia után nem érhetvén véget vélek, vissza mentek a pénzzel, és az adósságot kereső törökkel együtt, s az mai nap abba marada. Érkezék meg Zakkariás az poserolczai s palánki re-

latiókkal és hogy ott palánkon létiben az ellenség földirül hajtván el valamely lovas törökök Antoninak 300 egynihány öreg sertéssét, azokban harmad fél százig valót az én számomra megvett, és Poserolczára is hajtotta, valamely leguminákot is vásárolván, és Poserolczárúl is valamely élíst indítván. Borúlt idő volt.

25. **Szombat, karácson első napja.** Az éjjel alkalmas hó esett volt, két únyira beborította mindenütt a földet. Két rendbeli praedikátiók után az megvásárlott sertíseknek árában, az mi hátra volt, ezer öt száz forintra vásárolván Zakkariás komornyíkom keziben adatván, arrúl való lajstrommal együtt, az mennyit magam szüksígíre meghadni és nagyubb részét hadaim s híveim közé kiosztani parancsoltam. Újobban ugyan azon komornyíkomot estve elő álomkor expediáltam Poserolczára, egyéb dolgokrúl is tévén új rendelést, dispositiokat az occurentiákhoz, és Petróczi uram tudosításához kípest. Ma is mind párnolt a hó, beborúlt idő lévén, estve felé penig fagyni kezdett.

26. **Vasárnap, karácson másod napja.** Jöttenek Tömösvárrúl hírmondók Gyulára Tömösvárrúl bevitt élís hírivel, és hogy vissza jövet felvertík a törököket. Ma kemíny idő volt.

27. **Hetfő.** Felesen lévén Jánosok híveimben, azoknak is lejendő contentumokért, és az idő töltésével való mulatságomért is az mai napot mulatással kivántam tölteni, hivatván ebédre Kornari uramot felesígestül, hintót küldvén érettek és egyéb híveim is felesen lévén, velek együtt mulattam, feles leveleket hozott Oblanczki János Bukarestrül. Hideg fagyos idő volt.

28. **Kedd.** Az tegnap érkezett levelek revolválá-

sában munkálódván ma is , és az Bukarestről jött szolgámot examinálván, abban tölt el az idő nagyubb részrűl. Délután érkezék Petróczi uram levele, hogy az innen küldött törökjei a szerdárnak Moduva tájjárúl megtérvén, az ellenségre nem akadtanak, már által ment volt, hanem egynihány hajóját nyertík el, kit is magokkal felhoztanak. Ma szeles idő volt, nappal olvadott, estve felé fagyott. Érkeztek Visnyiczére estve az hajóim Poserolczán lévő és Palánkon vásárlott valamely élísemmel és telelísemre kivántató alkalmatosságokkal, major és szerfőző gazdákkal, és ahoz való requisitumokkal.

29. **Szerda.** A vadászathoz tartozó embereim, s ebeim és puskásim is feljöttek Heszarcsikhoz parancsolatombúl, kiknek élődésekrűl, ruházatjokrúl és egyéb szüksigekrűl tettem rendelést, azután magam mulatságára akarván azokat fordítani. Poserolczárúl jött hajóimat is evacuáltatván, itt és Visnyiczén azoknak is itten buzával való megrakásokrúl és azon buzaknak a poserolczaiak szükségire való fordításárúl töttem rendelést.

30. **Csötörtök.** A puskások hadnagyát Földvárit a puskások ruházatjára szüksiges vásárlásokkal s költsiggel Heszárcsikra küldöttem, hogy egy hétig ott vadásszanak és az ott lívő erdők vadas, vagy vadatlan voltárúl experiáljanak. Egy kazal fát is vitettem az Száva mellett, az hol a vár alatt a Dunában szakadt pro praetextu, és ott egy kulyibát is kezdettek csinálni parancsolatombúl, hogy azon fának őrízesinek praetextusa alatt az Visnyiczén lívő hajdújimbúl egynihány legínybűl strását tarthassak, hogy az Szávára és Dunára vigyáztathassak, minthogy nem a vár erősségben, hanem az városon kerítetlen helyen

vagyon lakásom s telelísem, tartván attúl, az hírekhez képest az én személyemre nézve az várost az ellensíg megütheti, felgyújthatja, s megpróbálhatja éczakának idején vizen is, de annyival inkább, ha a Duna, Száva az télen is úgy megfagy, mint tavaly, ha valami lárma volna, lehessen hírem magam emberei által. Az itt való sidóktúl ma vöttem fel az öt ezer forintnak, kit kölcsön vettem tűlök 31 napra zálogomra és interesemre, restantiáját, az egyik ezer forintrúl úgy végeztem velek, hogy élísűl és partékájúl complanálják, kirűl is magokrúl levelet is adtak, ezen dolog és arrúl való levél az sidók részírűl és magam részirűl egynihány emberek előtt menvín véghez bizonyságnak okáért, az zálogok penig arany, ezüst mívbűl, egy gyöngybűl valók voltak. Az éjjel nagy hó esett.

31. **Péntek.** Az éjjel oly rendkivűl való alszél és fergeteg volt, az mely ma is alkalmas ideig tartott, kihez hasonló ősztűl fogvást nem volt, mely níkem is az hajóimban az éjjel kárt tett, egy hambáros hajót elvívén s elkapván a hab és szél; holmi belső dolgaimban foglalatoskodtam.

